RMK. I.
6457

MEDGYESI P.

PRAXIS PIETATIS

Debreczen 1636.

RMK. I. 657.
(Hiányz. a 179–182. lap.
A 47–50. lap csonka.)

PRAXIS PIETATIS.

Az az: 353.

KEGYESSEG-GYAKORLAS.

Melyben be-foglaltatik, mint kellyen az Hivő kereſztyén Embernek, az ISTEN és à maga igaz iſmeretiben nevekedni, életét naponként, Iſtennek félelmére intezni, tsendes lelkiiſmerettel kőlteni, és futáſának el-tőlteſe utan boldogul vegezni.

Fordittatot Angliai nyelvből,
az Magyar Kereſztyéneknek, ez ſzomoruſagos utolſo időkben, kivaltkeppen-valo vigaſztaláſokra és haſznokra.

MEDGYESI PAL,
Ur Ieſus Chriſtus egy-igyü Szolgája által.

DEBRECZENBEN, 1636.

A. M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

DR. TÖRÖKBÁLINTI GYULA ÉS NEJE HORVÁTH ARANKA KÖNYVTÁRA

HIRREL, NEVEL-
EIMEVEL TŰN-
DÖKLŐ

Tekintetes es Nemzetes Nagyſagos
LONYAI SIGMOND
Uramnak, *igaz Haza-fiának, es az*
Iſten Anyaſſent-egyházának hüſeges
s.erös Patronuſſanak, nékem kegyel-
mes **Uramnak**, *&c. Iſtentül kegyel-*
met es békeſeget kivanok az Ieſus
Chriſtus altal.

NAGSAGOS URAM, nints nekem arra fándékom, hogy vagy magamat, vagy ez kis *forgolodáſotskámát*, nagy kerülő, tzifrás és hizelkedő befeddel (mellyel ſok fép, s egyebként haſznos *iráſok* az ő kezdetekbé megſoktak motskoltatni) kelletteſſem vagy *Nagyſagod*nak, vagy penig e-

gyebeknek. Mert tsak *Neve*-is ez *Könyv*nek, meg tsufolna, s-à lenne kŏnyvemet kŏnyvem ellen kŏsŏrŭlni, az egy-igyŭ Kegyesſęget, alattomban-valo gŏgŏsſegben árulni. Azt mŏdgyak kŏz-beſédben, hogy *à jo Bor el-kéltzéger nelkül*-is. Az Ke-

1. Tim: 4. 8. gyeſſeg maga *commẽdál*lya magát eléggé: *haſznos* ŏ *mindenre* mindenben; ugy annyira hogy az egeſs *Kereſztyenſeg* ez altal (mint valami Lélek altal) lélędzik. Nem-is ſŭkſſęgesb à Teſtnek ęletére à Lélek, mint az *Kegyeſ-*

Ibidem. *ſeg* az Kereſztyénſęgre, mert ezé mind ez *moſtani*, s-mind penig à *jövẽdö vilagon valo meg-ajándékoztatas felöl tött igéret.*

Nem ſŭkſęges tehat itt à ſok ſoval-valo *commendatio*: hogy ſe az Kegyeſſęg Tanulo meg ne keſſelteſſęg, ſe ez kŏnyvnek mindenfelé elterjedt di-

tsŏſſe-

tsŏſſęges neve, élęgtelen ditsiret tételŭnkel meg ne homályoſodgyék, ſe penig Napvilágnál gyertya ne gyutaſſęk. Llég egy ſoval állatnom minden ſin nelkŭl, hogy *Kereſztyen, idvezülni kiváno Embernek*, az egy *Biblia*n kivŭl, *könyv ſoha ennél haſznoſſab kezében nem volt.* A Hit dolgairul-valo Veſekedéſeknek Tudományát, tsak az ſok ellenkezéſek tŏtték ſŭkſęgeſſę; de az *Kegyeſſeg-gyakorlas* ŏnnen magaban ſŭkſęges, az Idveſſegnek megſerzéſére.

Két dologbã áll minden igaz *Tudomány*: *Iſtenünk* es à mi *Magunk* igaz *iſméreti*ben. A ki è *kettöt* nem tudgya, mindent tudgyon bár, de nem tud ſemmit; ellenben penig ſemmit ne tudgyon bár valaki ez kettŏnél egyebet, mindent tud

Noſce { Deum. te ipſum.

az. Ez à mit à Kereſztyén *Poeta* allat: *Qui Chriſtum neſcit, nihil eſt ſi catera diſcit: Qui Chriſtum bene ſcit, ſatis eſt ſi catera neſcit*; Elég leſs (*pro præambulo*) ha egy ſoval è Forditáſomnak *alkalmatoſſág*árul, es ennek *Nagyſagod Nagy Neve* alat ki-botsáttato *Okai* felől emlekezem rövideden.

En ez Könyvet, (az ő haſznos voltát, Nemzetémel közleni ohaytozo buzgoſagomnak tűzétűl gerjedeztemben) még *Angliaban*, amaz régi hires-neves es emlekezetes *Cantabrigiai Academia*ban kezdettem volt forditani; es az *Iſten*rűl s-az Iſteni *Tulaydonſagok*rul, s-à meg nem-tért emberi *Nyavalyáſſagok*rul-valo *Tractat*jo réſzént meg-is forditottam volt, mellyet ugyan ott, az en tökelletes *Barátom*nak *Ruſzkai Andras*nak mutattam-is nem egyſzer; de ſok dolgaimtul s-kivaltkeppen Hazámbã-valo kéſzűlgetéſimtűl tartoztattatván, eléb akkor benne nem mehettem. Hanem oſztán ithon, *Debreceni Meſterſeg*emnek első eſztendejében, az *Agoſton* Doctor *Valláſat* meg forditvan, à *Könyv*nek bűveb voltáért, az *Typographus* kéréſére, ez *Praxis*bol némely ſzép *Elmélkedéſek*et es *könyörgéſek*et ki-ſzedegettem, es az *Agoſton Valláſá*val eggyűt, az Kereſztyen ISTEN-ſelő *Debreceni* Nemes *Varos*nak, nékem az idegen Orſzági *Academiak*bã vőtt Tudómanyomnak ISTEN utan *Okai*nak *Patronus*ſinak Nevek alat Ann: Chr: 1632. ki-is botsátottam. Ez immár ebben lévén, következendő 1633-ban, b.e. *Molnár Albért* érkezek *Erdély*bol, az Kereſztyén Patro-

nus Uraktul *Collecta*-gyűyteni, es itt-kin jártában talál egy *Gemmarius*nál ez *Praxis*ra, Német nyelven (mivel minden Keresztyén Nemzetek többire, már ezt nyelvekre forditották.) Midőn az *Könyv*nek betsülhetetlé hasznoſſagát látná, mindgyárt ugyan utában Etsedben mulattában, forditáſához kezd s-az elein egy néhany levelet tsak hamar még-is fordit. Azonban érkezek hozzánk-is *Debrecé*ben; es mikor az Könyvnek mondhatatlan nagy hasznát beſélné, jelentém hogy olvaſtam volna en-is à Könyvet, ſőt egy-nehany darabokat belőlle égyben-ſedegetvén ki-is botsattam volna. Meg-őrűle annál inkáb az b. e. Iámbor, s-kere mindgyárt hogy az *Nemet Forditást* az *Angliai*val egy-két tekintet-

kintettel vetnők-ősve. Es holot az *Német Forditas*ban, nagy *változáſok, tsonkaſagok*, es kiváltkeppen az levelek ſelin feljegyzet Szent Irás *Locus*inak s-régi *Pater*ek *Mondáſi*nak (mellyekből meh-modon gyűitögette ez *Könyv*nek első ſerzője ez meznel edeſſeb munkát) *el-hagyáſi*, tapaſtaltatnak-vala; felette igen kezde engem kérni, hogy az Angliai Nyelvből forditanám-meg egéſſen à Könyvet ſintén oly formán a mint ott vagyon. Es több illyetén beſédink utan, eggyet ez előbbiek közzűl tőllem elvivén; hogy *Erdely*ben meg viſſa-ment; nem ſok idő mulva, halála előt tsak hamar, *Püſpök Uramat* levele altal találtameg, hogy az egéſs *Könyv*nek forditáſára engem ő Kegyelme kénſeritene; à maga felűl-

emlitet forditáſotskáját-is *cum Nominum ſui & mei Inſcriptione* (mellyet moſt-is nállam tartok) ki-kűldőtte: ſ-igy fogtam oſtán derekaſſon az forditaſhoz. Ezeket penig nem azért ſámlálom-elő, hogy ez dologhoz-valo fogáſomat kénſeritès altal lőtnek jelentsem; távoly legyen az: hanem hogy az *Forditás*nak *alkalmatoſſagat*, *kezdetit*, *Folyaſat*; es annak az Hazája haſznára ſűletet b. embernek-is uyjab es végſőb jo igyekezetit, emlekezetben hagyhaſſam. En, ha ſenki reja nem kert volna-is, jo alkalmatoſſaggal è *Könyvet* meg-forditottam volna. Mert ugyan fogadaſom-is tartotta: mivel midőn *Braſſlo*ban létemben, Angliában vágyakoznám tőb ſok haſznokon kivűl Nyelv-tanuláſért-is, fogadáſt tőttem volt

Iſtenem-

Iſtenemnek, hogy ha békével oda vinne, ſ-meg-áldana ottvalo tanuſágomnak leg-első ſengéjét-is neki ſentelnem. Bizony nem volt el-feledve fogadáſom, noha ez fel-indito jo alkalmatoſſag meg-előzőt.

Hogy penig *Nagyſagos Uram*, az *Nagyſagod* emlekezetes Neve alat bőtsátom ſem-eleiben ez Könyvet, *haladatoſſagom* az oka; mivel engem *Nagyſagod* nem tsak azzal az közönſęges jo akarattyával fogad es fogadot eleitűl fogva, mellyel az *Eccleſia*ban lévő igaz Lelki-Tanitokhoz vagyon közönſeggel; hanem ugyan kivaltképpen-is reſzeltetet jo tétemenyiben. Ide-valo az, hogy Gyermek-kori állapotomban, az *Nemes es Nemzetes Ifiu Lonyai Iſtvan Uram*mal, az *Bartphai Scholá*ban eggyűt tanittatot:

mely nekem menyit haſznált légyen, moſtani állapotõban tetſik-meg. De még ma ſem ſűnt Nagyſagod meg, hozzám valo ſeretetitűl, melynek egynehány ſép jelenſegit-is nevezgethetném, ha nem volnának, à kik azokat elégſęges képpen tudgyák. Ide járul ezis az *Dedicalas*ban, hogy *Nagyſagodat*, è világnak ily ſok ſorgalmatoskodáſi közőt (mellyek ſokakban nem kevéſſer akadallyi à *Kegyeſſęg*nek,) ez idveſſęges *Könyv*nek figyelmetes Olvaſgatáſa által, az mennyei dolgoknak kedvekért, valamiben meg-kéſeltethetném; es *Ionathas*ként mint valami *el-lőtt nyil* által, meg-inteném *Dávid*ot, hogy magát meg-oná: mert ez árnyékkét mulo ęletnek, veſzélyes, es Idveſſeg-akadályoztato Gõdgyainak

1. Sam: 20. ℣ 20. &c. &c.

gyáinak tővisſes bokrai közőt valo maga el-feledéſe Embernek, imé láttyuk hogy, nem az *Saul*nak, hanem amaz Lelkeink után, Eyjel Nappal ſivo rivo Oroſlan modgyára leſeskedő *Gonoſz*nak tőriben eyt ſokakat.

En *meg-haytom terdemet az mi Urunk Ieſus Chriſtuſnak Szent Attya elől*, hogy adgyó *Nagyſagod*nak ſok gondgyai közőt annyira-valo űreſſęget, melyben haladék nelkűl igen figyelmeteſſen, ez Idveſſeges Könyvet haſonnal által olvashaſſa: es az *Nagyſagod* iſtenes jozan ęletét, à mennyei idveſſeges joknak tűzevel inkab inkab gerjegeſſe, es fęnyeſgeſſe; mind magát naponként az *Pietas*ban nevellye mind addig, mig tőkélletes *Kegyeſſeg-gyakorlóvá* téſi, az *Chriſtus meg-örökődőt állapottyanak mérteke ſerint*: ſ-mind penig egye-

Eph: 3. 14.

Eph: 4. 13.

beket à Nagyſagod Kegyes ęletenek peldájával, haſonlo iſteneſſęgre inditson. Mellyet à mint hogy meg-is fog ez *Könyv* által tselekedni ſokakbã: azonkeppen ennek ki-nyomtatáſára-valo bőkőltſęget ſok uton viſſa-is merje ISTEN *Nagyſagod*nak es à *Nagyſagod*einak, AMEN.

Sz. Várallyán 20. napján Bőytmas havanak, 1635. eſztendőben.

*Nagſagod*nak alázatos
Szolgája

MEDGYESI PAL.

AZ

AZ KERESZTYEN OLVASOHOZ.

I. AZ *ſép modos* rendet *az Tanitásban*, Tanuſag Lelkének *nevezi* Plato: *ſ-igazã is. Mert ám hár ugyan nagysagos dolgokrul légyén-is valamely Tanitasban, akar Elö nyelv, akár penig Iras altal, az tracta, mindazaltal ha az Tanuſagok jo rendben, az tanulo Elménck terméſseti jaraſa ſerint nem allattatnak, ki ki azok közzül maga hellyén nem léven; az elmerutul meg-tebolyodik, ſemmit avagy igen keveſſet, ſ-azt-is nehezen es ſokkára véſſi eſsében. Ez alkalmatlanſagnak el-kerüléſeert, az eſses Iroknak elsö gondgyok-is az, hogy Iráſokat jokarban állaſſak; egeſs Könyveknek minden iraſit, mint valami arany lántz ſemeket egy-mas-*

ban

ban ſoglalvan, es eggyiket az maſik után ſép rendel következtetvén, az mint az fel-tött fundamentumbol az tanulo elme ki reménli es várja. Hogy azert mindeneknek elötte en-is ez Könyvnek methodus*arul*, ſollyak, *ennekem az rend itt igen tetſik.* Kegyeſſég-gyakorlás *ez Könyvnek neve, mely egeſſſen az Embernek életét nézi. Hogy azért, az egéſs Életnek kegyes viſeléſet az Kegyeſſeg ohaytóknak meg-mutogathaſſa; amaz nagy* Fundamentumat *veti-fel leg-elsöben-is à Könyvnek El-oſztaſara, tudni illik az* Iſten *es* Embernek maga Meg-iſmeréſét. *Elsör azért az* URNAK *idveſſeges* Iſmeretiről *tanitvan; annakutanna az* Embert-is meg iſmérteti, *elöſsör-is természeti* vétetſégeben, *es abbol folyo* nyavalyaſſagaban, *ſzületéſetül fogvan ez életnek minden idejeben, halálaig: az utan halalaban, es (ha meg nem*

tér)

tér) el-kárhozáſaban; utolſo Napi allapottyában, ſ-annakutanna örök kárhozattyaban. Ez meg lévén, még az uyjonnan-ſzületet embernek, mind életében, halalaban ſ-idvezüléſében; mind penig az utolſo Itiletkori es az utan az örök életben-valo boldog allapottyarul *tanit: Mellyekkel az Embert az Kegyes életre tsudalatos képpen fel-indittya. Es az ellenvalo akadalyokat el-haritvan, Embernek mindennemü állapottya ſerint, Szent* Elmélkedeſeket *es* Imadkozáſokat *ir eleiben; ugymint* Eggyes-állapottyaban *akar hol leven,* Reggelre, Eſtvere, Etzakára. *Az után megint* Házanépeſtül, Reggelre, Ebed es Vatsorakorra, Eſtvére, Templomban menéſére, Prædicatio halgatáſára, Vaſár-napjára, Böytöleſere, Innepléſere, URVatsorája vételére. *Ezeket* az Egeſſeges állapotra *intézi. Az*

Beteg

Beteg allapotban *gyakorlando* Kegyeſſęgrûl-*is mind az Lelek ki-botsataſaig tanitáſt téſſen. Es végezetre, ha* Martyrumſag *tanalná az Kegyes embert, abban-is illendö Kegyeſſęget tanit. Mind ezeket, az* Ieſus Kín-ſenvedéſe *felöl-valo két igen ſép* Ahitatatoſſagokkal *fejezi-be. Ez* methoduſt *az következendö* Layſtrombol *meg-tekinthetni.*

II. *Az mely Szók* Curſiva*val, ſolyas nyomaſſal nyomtattattak, nagy réſſént mind ſent Iras ſavai: az* Locuſok *többire mind az Könyv karéjan vannak. A hol penig az bizonyitaſok büvebbek, hogy az Kegyeſſęg tanulo meg ne vétkeznék, a. b. c. rendi ſerint jegyeztetik-fel az* Concordantia. *A minémü különös bötüt azért otben az* contextus*ban látz, kinn az Levél Szélin-is ollyant kereſs ugyan ottán ellenben,*

ſ-ott

ſ-ott találod az Locust *mellyet otbẽ olvaſs.*

III. *Az Akadályokban, es à Leleknek s-Teſtnek Nyavalyaſſagirul-valo Elmélkedéſekben, nem az* tóredelmes ſivû Bûnöſöknek *beſſélnek, hanem az* Iſtennel jadzadozoknak *es à* Térhetetlenéknek.

IV. *Mivel az* Angliaijak, *Könyörgéſekben Kiralyokat es à Kiràlyi Maradékot ugyan neveken nevezik: à moſtani* CAROLY *Kiralyt es à b-e.* Friderik Palatinati *Fejedelmet,* Erſebet *Fejedelem Aſſſonnyal (ki meg-nevezet* CAROLY *Kiralyal egy,) mindenüt neveken emlitik; en itt az* hypotheſist theſisre *ſabtam, az ki-nevezéſt el hagyvan tsak* Közönſeggel *emletem az Kiralyokat es Fejedelmeket.*

V. *Az Régi* Doctorok*nak Mondaſi (mellyekböl ſ-az Sz: Irasbol ez Könyvnek Szerzöje Meh-mo-*

don

don gyüytögette ez PRAXIST *) ſorul ſora, ugy à mint az* Author *citállya, le vannak irva; mellyekben ha hól Görög Ige fordul-elö, Deák betükkel kellet le-irnunk, az Görög betüknek* Typographia*inkban-valo ſük voltok miat.*

VI. *Mivel ez* PRAXIS, *az ö haſznos voltaért minden eſtẽdönként,* Angli*aban ki-nyomtattatik, ennekokaért, kivaltképpen az Sz: Iras* locus*inak ſel-jegyzéſében, ſok valtozas, egyeledés, &c. eſet: à hól ſok dolgaimtul érkeztem, az meg-egyeledet es el-valtoztatot citalaſokat, ſökeppen az Iſten felöl ſ-egyebet-is ſok hellyen, hellyre állattam.*

VII. *Ha kitül lehetne, az Forditaſnak (à hól az ſókat nem annyira kell viſgalni,) az en itiletem ſerint ugy kellene eſni, hogy ne iſmernék Forditaſnak, ſonákul az Iras ne eſnék, az az: az mit* Magyarra *kellene forditani, annak nem* Deák, Német, Anglus *forman, hanem* Magyar *modon kellene eſni. Igazan mondom igyekeztem ezen, à holot reja nem erkeztem, legyen à jo igyekezet elég neven.*

VIII. *Lehetnek oly emberek (halluttam magam-is) kik tsak ſajok izént akarnak hogy eſnének mindenek; nevezet ſerint penig, az* virgulakban, *amaz ſülek gyönyörködtetö, gyermeki enekes egyben zengéſt meg-kivannak: udvari pipere nelkül akar mit-is ſemminek tartanak, ſemmit az dolognak mi voltára nem figyelmezvén. A kik illyenek, en nékem ugy tetſsik hogy az Iraſnak külömb külömb formai es modgyai közöt, külömbſeget tẽni nem tudnak. Hallade, nem egy ruha illeti az Kiralyt es à Kolduſt, az Szegént es à Boldogot, à Kevelt ſ az Alazatoſt.* Egykor Lyſias Socrates *oltalmara egy jeles Oratiot declamál;* Socrates *végig halgattya az Oratiot ſ-mond:* Eraſm: l. 3. Apoph:

mond: Præclara & elegans Oratio eſt, ſed non convenit Socrati, *az az*: *Szép es jeles Oratio, de nem* Socrates*nek-valo. Miert, ugymond* Lyſias? *felel* Socrates *ſ. mond*: Nonne, fieri poteſt, ut amictus aut calceus elegans ſit aut pulcer, qui tamen alicui non conveniat. *az az*, *Nem de nem meg lehetè* Lyſia, *hogy valamely öltözet avagy Saru ám akarmely jeles es ſzép légyen-is, mindazaltal nem minden labra illik. Nevetſeges dolog volna bizonyára Sz: Iras felöl Procátori piperevel ſzollani, tsak az* Philoſophia *ſem ſzereti az Törvenyben-valo himezet hamozot beſzedet, s-hat az* Theologia *hogy ſzenvedhetné?* PRAXIS PIETATIS *ez Könyv. Igen rut dolog volna azért az* Pietas*rul* affectatè *irnunk, az Alázatoſt-gögös Köntösben öltöztetnünk. Nem ſókat hanem haſznos dolgokat adnak itt elödben.*

Egyéb-

Egyébkẽt ha hellye löt volna, Rhythmicacat-is nè-talam irhattunk volna. Ha nem tetſzik, nem néked irtuk. Aki Kegyes életet ſzeret, az nem annyira az Szókra, mint az idveſſẽges Tanuſagokra vigyázz. Te penig Kegyes élet obayto Iſten-félö Olvaſo, élly ez munkával idveſſẽgeſſen: es ha mi haſznod innen léſſen, Iſtenednek; az fogyatkozáſt penig nekünk Idveſſẽged Szomjuhozo Mũkáſoknak gyarlóſaganak tulaydonitsad.

Légy egeſſẽgben.

MEDGY. PAL.

CUM PRÆCLARAM HUJUS Libelli utilitatem, in eoq; divinum divinæ pietatis exercitium animadvertissem hæc pauca ex charitate scribere debui.

BIBLIA [illegible], Lector, *præstat pietatè (libellus*
Hic cunctis chartis: ut doceare, lege.
Invidia est: *Hunnis, sed si modo vera fatemur,*
Nemo dedit tantum Relligionis *opus.*

UGYAN AZON.

NInts oly iras az ſent BIBLIA utan,
Mint ez kis Kŏnyv kegyeſſeg tani- (tasban,
Hanem hiſsed, olvaſd-altal, ſ-azonban
Meg-tapaſtalſ nagy igaſſagot ſomban.
Sŏt azt mondom (irigyſeg legyen tavúl)
Nem adatot Magyaroknak ſenkitŭl
Iſtenesb Kŏnyv, tsak hogy olvaſaſatúl
Meg ne ſzŭnnyek emˆber kŏvetiſetŭl.
Stephanus Medgyesi R. p t. Sch:. Deb.

IN PRAXIN PIETATIS

à Reverendo pietatisq; amantissimo Viro Dn. Paulo Medgyesi Ungarico idiomate donatam.

Suavis ut armis est potior toga,
Longè duello gratior aspero
Pax: Sermo, Controversiarum
Dogmate, sic melior salutis.
Quare libellus, bellus & optimus
Istic futurus, doctus in artibus
Quem Medgyesinus *veste linguæ*
Induit Ungaricæ *nitenti.*
Hîc namq; dantur nulla loquatium
Argutiarum plaustra; sophismatum
Griphigne non solvuntur: arte
Sed pietatis, homo docetur.
Pleriq; vocum flumine codices
Turgente pascunt lumina, frivolis
Ac spiritum pugnis divexant;
Neu specie pietatis ornant.

Ast hoc pusillo corpore nunc recens
Natum volumen, salvificâ imbuit
Christo dicatas luce mentes,
Relligione docens salubri.
Huc ergo motus flectito pectoris
O quisquis ades cernere vis Poli!
Nil, nosse perquàm multa, prodest;
Sola beat pietas in astris.

ALIUD.

Præ multis aliis librum hunc pervolvere oportet,
Esse decet doctum sed magis esse pium.

ALIUD.

Gemula grata magis præ magno pondere saxi:
Gratior hic grandi est sic quoq; mole liber.

ALIUD.

1. MIndenkor jo hirrel s-nevel viragoznak,
Mint az Zöld Cyprus fak ugyan illatoznak,
Feledekenségben soha nem-is jutnak
Azkik egyebeket iraſſal oktatnak.

2. Io emlekezetben Auguſtinus leſſen,
Valamig az nap, hold, tündöklik az egẽ,
Calvin⁹ Doctoris meg marad ep hirbẽ,
Mert ſok ſep könyveket irot életében.
3. Ez könyvet-is akki elöſör formalta,
Nagy Britanniaban vilagra botsatta,
Nevezetes leſſen míg fen leſz Anglia
Még az egekben-is ſep jutalmát lattya.
4. Nagy jutalõ követ tegedis meg latod,
Ki Magyarul ſolni ez könyvet tanitod,
Mert Iſtennek igyét te ezzel tamaſtod
Nemzetſegedet-is igen gyamolitod.
5. Oh mely draga kintset ez könyvel ſerzettél
Szegeny Magyar nepnek munkaddal kereſtél!
Nintsen ſenki ki meg mondhaſſa nyelvevel,
Am bar Ciceronak birjon elmejevel.
6. Azert ez könyvetsket ſüntelen olvaſſad,
Iráſt valaki tudtz ſerennyen forgaſſad,
Ebbül bus ſivedet te meg vigaſtalhad
Menyorſag aytajat te magad meg nyithad.

7. De

7. De talam nem adhatz hitelt beſzedemnek?
Kerlek olvaſd altal levelit ez könyvnek,
Meg koſtolod hidgyed izit, mint jo méznek,
Lelki vidamſagot mely ſerez ſivednek.
8. Kivanode ſibül az Iſtent iſmérni?
Ötet alazatos lelekből tiſztelni?
Akarode magad ſorſatis meg tudni?
Ez könyv mind ezekre keſz utat mutat-
9. Az Iſten minemü elödbẽ le irja, (ni.
Ember allapattyat elödben ſamlallya,
Eltében ſ-holtában mitsodás ö ſorſa,
Pokol es Menyorſag mint fizet meg mondgya.
10. Mitsoda rendet tarts az imatkozaſban
Eſtve, reggel, delben, az ſent ſolgalatban,
Magad Cellajabã avagy az templombã,
Innen meg tanulhad jeles regulakban.
11. Mit kellyen teneked Szombaton mivelned,
Mint kel te magadat à Böytbẽ viſelned,

Mint kel az ſent Ióbbal kereſztet ſenvedned
Innen ha akarod, kőnyű meg ertened.
12. Ha betegſegben vagy, s-gőtrődől ágyadban,
Kiſirtő Satãnal kűſzködől nagy kínban,
Itt fegyvert, tört, paiſt ſerezhetz hartzodban,
Orvoſſagot lelhetz mint bő Paticaban.
13. Ne reſtellyed tehat ez kőnyvet olvaſni
Ha kegyeſſen akarſz ez vilagon elni,
Holtod utã pedig Menyorſagbã lakni,
Az ſent Angyalokkal őrőkke vigadni.

Libro atq; ejus Interpreti gratulabundus, ſcripſit;

NICOLAUS WARI,
Rector p. t. Sch. Szatt.

Be-ſum-

Be-ſummálo
LAISTROMA
ez Kőnyvnek.

I. *Az Iſtennek, Allattyában, Szemellyiben es Tulaydonſagiban valo nyilvanſagos ki-irása, à menyire minden Kereſztyén Embernek ötet illendökeppen meg tanulni es iſmerni ſükseges: Ezen valo válogatot tanuſagokkal eggyut.* **Pag:** 4.

II. *Iſtenével, Chriſtus altal meg nem békéllet Embernek, életeben es halalaban valo Nyavalyaſſagirul ſollo Sz: Elmelkedéſek.* p. 23.

III. *Az Iſtënel Chriſtusban meg békéllet Embernek, életeben es halalaban valo boldog állapottyarul irott ſok ſép Elmélkedeſek: mellyekben nem kevés dolgokat talalhatni, olvaſaſra méltokat es igen haſznoſokat.* p. 72.

IV. *Kegyeſſeg gyakorlaſtul Bünös ember tartoztato* HET *nagy* AKADALYOK*tul inditot Elmélkedéſek; mellyek mindeneknek, de kivaltkeppen à teſti batorſagban élö All-ortzaſoknak igen ſüksegeſſek.* pag: 248.

V. *Mint*

BE-SUMMALO

V. *Mint kellyen az Reggelt Kegyes Elmélkedéseken es Imadkozasokan kezdeni.* pag: 293.
VI. *Mikeppen olvashatni az Bibliat minden esstendönként nagy haßonnal altal.* p. 304.
VII. *Reggeli Imadsag.* pag: 313.
Mas rövid reggeli Imadsag. pag: 327.
Mas annal-is rövideb. pag: 334.
VIII. *Mint kellyen minden naponként Istenünkkel jarnunk.* pag: 346.
Nevezet ßerint, mi formán kellessek birnunk Gondolatinkat. pag: 346.
Beßédinket. pag: 359.
Tselekedetinket. pag: 371.
IX. *Estveli Elmélkedések.* pag: 389.
X. *Estveli Imadsag.* pag: 395.
Mas rövid estveli Imadsag. pag: 408.
XI. *Le-vetkezés kori Elmelkedések.* pag: 414.
XII. *Házi-gazdának Kegyessegeröl.* p. 417.
XIII. *Ház-nepnek reggeli Könyörgese.* p. 424
XIV. *Ebéd s-Vatsora elöt, s-az utanra valo Elmélkedések es Hala-adasok.* pag: 435.
XV. *Soltar Eneklésben meg tartando Regulak.* pag: 449.
XVI. *Ház-nepnek Estveli Könyörgese.* p. 452
VXII.

LAISTROMA.

XVII. *Istenes ß: tracta az Szombatrul, melyben az állattatik meg, hogy az Szombat az hetedik naprul, az hetnek elsö napjara valtozot, nem emberi talalmanybol, hanem Christus* Urunknak *es az ö Apostolinak rendelésekböl: es hogy az negyedik Parantsolat erköltsökrül valo s-mindenhai, az* Uy *Testamentumban-is. Vegezetre az-is itt vagyon, mint kellyen igazan Isten parantsolattya ßerint Szombatot ilni.* p. 464.
XVIII. *Vasarnapon mondando reggeli Könyörgés.* pag: 559.
XIX. *Vasarnap estveli Könyörgés.* p. 590.
XX. *Böytölésnek es Alamisnalkodasnak, igaz es Isten Igéje ßerint valo modgyarul inditot Elmelkedések.* pag: 600.
XXI. *Igaz modgya az Innepléßnek.* p. 637.
XXII. Ur *Vatsorajanak mélto es betsedelmes vételere nezendö Elmelkedesek.* p. 640
XXIII. Ur *Vatsorajaval élés elöt valo Gyonas tétel.* pag: 691.
XXIV. *Edesseges magaban valo beßelgetese az Léleknek, mellyet az Kenyérnek al-lasa es oßtogatasa közöt kel el-mondani.* p. 723.
XXV.

XXV. UR *Vatsorajanak vétele után valo halá-adas.* pag: 742.
XXVI. *Meg betegedésednek idején valo magad viseléséröl irattatot Sz: Elmélkedések.* pag: 757.
XXVII. *Betegségben esésed elödedire tartozo Imadság.* pag: 762.
XXVIII. *Mint tégy betégségedben testamentumot.* pag: 773.
XXIX. *Orvosság vétel elöt valo Imadkozas.* pag: 744.
XXX. *Betégségböl könnyebedet Ember Elmelkedési.* pag: 804.
Es Halá-adasa. pag: 808.
XXXI. *Betegségrül valo Elmelkedések, mellyek az Isten sanyargatásának végeiböl hozattatnak-ki.* pag: 784.
XXXII. *Meg halo Betegnek Elmélkedési* pag: 816.
Es Könyörgése. pag: 831.
XXXIII. *Ketségben esés ellen valo vigasztalások.* pag: 837.
XXXIV. *Betég latogatni indultaknak oktattatások.* pag: 863.

XXXV. *Betegert valo Könyörgés.* pag: 869.
Es valogatot Irások, mellyeket elötte olvasni kell. pag: 876.
XXXVI. *Békételenség ellen valo vigasztalások az betégségben.* pag: 878.
XXXVII. *Halalnak félelme ellen valo vigasztalások.* pag: 885.
XXXVIII. *Hét szentséges gondolati es azokon valo Lelki fohaskodási a meg halo Betegnek.* pag 893.
XXXIX. *Pœnitentia-tarto Betégnek kéltözése tayban közlendö fel oldozásának, es (ha illendö) UR Vatsorajaval valo élése nek vigasztalásos haßnairul.* pag: 906.
XL. *Utolso szava az Istenes ki-mulo Embernek.* pag: 927.
XLI. *Martyromság felöl valo Sz. Elmelkedések, mellyekben meg bizonyittatik, hogy valakik az Papistaságért halált szenvednek, nem Christus Martyri.* pag: 929.
XLII. *Az Lélek es annak Idvezitöje közöt indittatot Istenes közles beszélgetés az Christus keserves kín-szenvedésének hathatosságos erdemessége felöl.* pag: 945.

BE-SUMMALO LAISTROMA.

XLIII. *Lelek Soliloquiuma, az Christussal ö Idvezitöjevel valo beßélgetese.* pag: 965.

Nyomtotta
FODORIK MENYHART.

KEGYES.

KEGYESSEG-GYAKORLAS.

MEly az Keresztyen Embert oktattya, mint kellyen tellyes életében Isten kedve es tetßese ßerint ez vilagon élni.

Valaki ez *Könyvetskeben valaha* be-tekinteß, arra intlek es kerlek, hogy addig ennek Olvaſáſahoz ne kezdgy, mig ßived ßerint *el* nem *végezed* es magadban *el* nem *ßánod*, hogy valoſaggal, igaz tökelletes es buzgoſágos *Kezdöje, gyakorloja*, es *végezöje* akarß lenni az *isteni felelem*nek, es abban tellyes lelkedből es minden erődből ßorgalmatoskodni igyekezel. Nem-is kell ennek meg olvaſáſában kéſedelmeſkedned; hogy valamikeppen az mindenhato Isten tegedet ez életből, valamely véletlen es hertelen halállal, *buneid* es *terhetetlenſeged* miat ki ne ßolétson, es minek előtte atal olvaſnád ez. *Praxist*, ez vilagbol ki ne végyen.

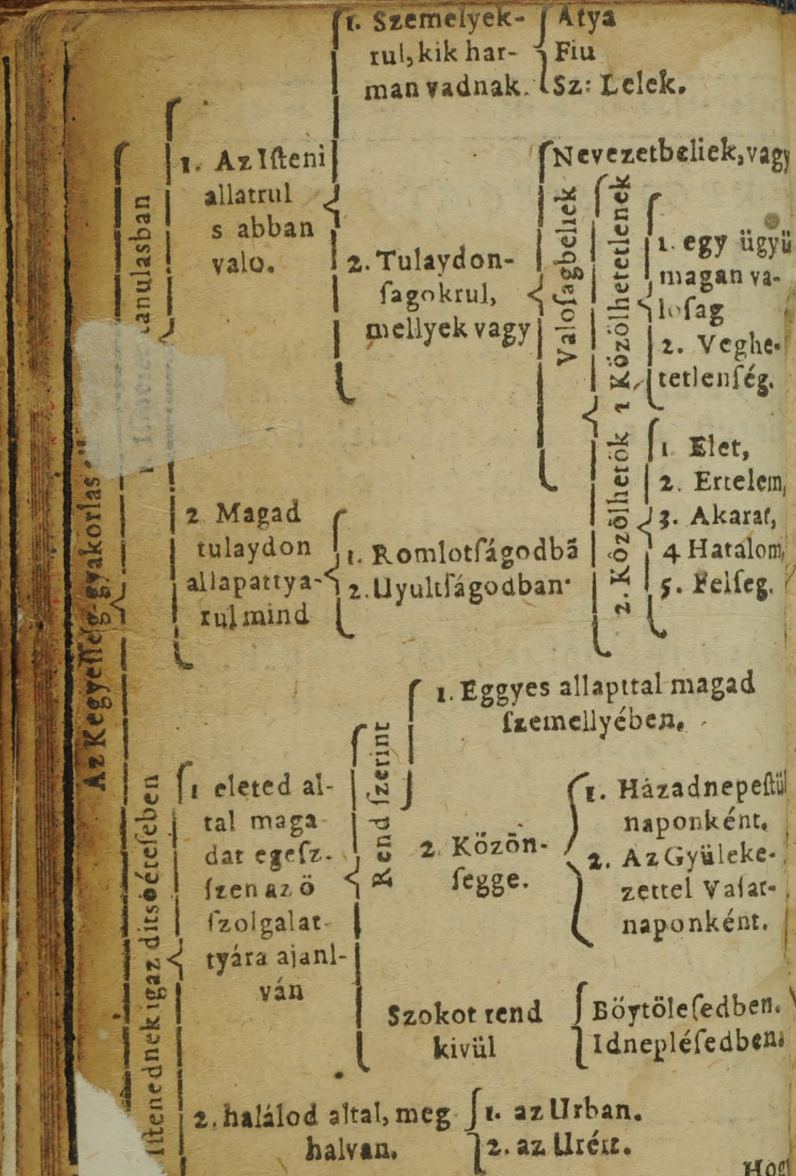

Hogy ha az ember Istenét, igazán nem ismeri, tehat igazán nem-is *tißtelheti*, miert hogy hogy szeretheti azt à kit nem ismer? s-ki *ſsolgalhattya* azt, à kinek segedelme nekúl hogy tűkől kődgyek, nem tudgya? es mikeppen kereshet az maganak Orvoſságot *Kegyelem* altal, az ki az maga *Termißeti* altal-valo nyavalyaſságat ebben nem véßi? azert mondgya az *Apoſtol* Heb 11. 6. Hogy *az ki Istenhez jarul, hinni kell annak hogy vagyon Isten, es jutalmat ád azoknak à kik ötet keresik.*

Mivel azert, semminemű *Istent tißtelet s-kegyes élet*, à mint az *Istennek* úgy az *embernek*-is *maga igaz meg-ismerese* nelkúl nem lehet igen illendő elsőben-is, az Isteni *Felſegnek* s-annakutāna az emberi *Nyavalyaſſágnak* meg-ismerésenek tanulásarul ugy mint az igaz *Kegyeſség gyakorlaſnak* két fő fun-

Tum Deum amare libet, cũ perſuasũ habemus ipſum eſſe optimum maximum, ubiq; præſentem, omnia nobis efficiētem, cum in quo vivimus movemur & ſumus. *Bucer.* in Pſ. 115.

Danda im primis opera eſt, ut Deum norim⁹, quotquot felices eſſe volumus. Quid noſcis ſi te ipſum neſcis?

damentumirol *tractát* inditanunk.

AZ ISTENI ALlatnak es annak Tulaydonsaginak Világos Meg-irása; menyiben azt minden Kereßtyennek illendő keppen meg-tanulni es hinni kell, idvessegére.

NOha semmi teremptett allat, az Isten mitsoda legyē, meg nem magyarazhattya, mivel a *meg-foghatatlan*, es b *hozza mehetetlen fenyessegben lakozik* az Isten: mindazaltal, tetßet ő Felsęgének magát ßent Igeje altal nekünk ki jelenteni, menyire erőtelen elmenk őtet meg-foghattya; Ekkeppen: *Az Isten* c *eggyetlen egy* d *lelki*, e *veghetetlen* f *tö-*

a Ps. 145.3.
b, 1. Tim. 6 16.
c, Deut: 4. ℣. 35 & 32 ℣. 39 & 6. ℣. 3 Is: 45 ℣ 5.6. 7 8. 1 Cor: 8. 4 Eph: 4 ℣ 5 6 1. Tim: 2. ℣ 5.
d, Ioh 4 24
e, 1. Reg: 8 27. Ps: 147. 5
f, Deut: 32. 4.

kelle-

kelletes g *Allat, kinek léte* h *magatul vagyon örökke.*

Ez Isteni Allatban egy reßént az benne-valo *kulömbözést* kell meg-gondolnunk, más réßent annak *Tulaydonságit.*

Az Isteni allatban-valo Kűlőmbsęgek neveztetnek i Szemelyeknek.

Az ßemély semmi nem egyeb, hanem magában meg-allo a *meg-külömböztetett valoság az Istensegben.* b

Az Istensegben levő Szemellyek hármak c *Atya, Fiu es Szent Lelek*: Ez hármak nem három kűlőmbőző Allatok, hanem magokban meg-állo s-egymastul meg-kűlőmbőztetett három (*Subsistētiák*) alládosagok, avagy allandoságnak *kulömbözö modgyai*, azon d egy őrők *Isteni Allatban*; ugy hogy mindenik Szemely az Istensęgben magaban meg-állo, oßthatatlan, kőzőlhetetlen

g, Exod: 2, 14 Ier: 23, ℣ 23, 24.
h 1. Cor. 8, 6 Act: 17, 28. Rom: 11, 36.
i, Heb. 1, 3
a, Ioh: 1, 1. & 5, 37. & 14, 16
b, Col: 2. 9. Ioh: 14, 9.
c, Gen. 26 & 3, 22. Exod: 20, 2. Hos: 1, 7. Is: 63, 9, 10. Zach: 3, 2. Hag: 2, 5, 6. 1 Ioh 5, 7. Matth: 3, 16. 17, & 28, ℣ 19 Ioh 14 26 2, Cor: 13, 13
d. Singula sunt in singulis, & omnia in singulis & singula

magatul ęlő, es maga nem *más* tartaſábol-valo *allãdoſág* legyen.

Igy azert az Iſteni *egyſęgben* vagyon [e] *töbſęg is*, mely nem (*accidentalis*) hozza jarultſagbol vagyon, (mert az Iſten egy tißta (*Actus*) valoſag, es nem ßenyved ſemmit ahoz az eggyetlen egy tißta magán-valoſagához jarultatni,) ſem nem (*eſſentialis*) *allat ßerint-valo* az à *töbſęg*: (mert tsak eggyetlen egy az Iſteni *Allat*) hanem (:) *ßemelybeli*.

Az Szemellyek az egy *Iſteni Allat*ban tsak *hármak*. Ez titkos Melyſegben igazan mondhatni *alius & alius* maſik es maſik: de nem, *aliud & aliud*, mas es mas dolog vagy allat.

Az *Iſteni Allat* magában ſemmi *meg-oßlaſt*, *meg-külombözeſt* avagy *réßre-oßtáſt* el nem ßenyved; hanem az Szemellyek kűlőm-

gula in omnibus, & unũ omnia. Aug: l. 6. de Trin: 5. ult: e, Deus eſt in diviſo, un⁹ in Trinitate, & inconfuſo trin⁹ in unitate, Iuſtin: Gen: 1. 26, & 3, 22, & 11, 7. Iſ: 6, 3.

(:) Perſonæ divinitatis diſtinguuntur perſonaliter ſive Proſopo hyparxeos.

lőmböztetnek-meg *abban* egymas kőzőtt, ez harom altal:

1. *Nevezetek*
2. *Rendek*
3. *Tselekedetek*

} altal.

1. *Nevezetek altal igy kulömböztetnek meg.*

Az első *Semely* neveztetik *Atyanak*; előßőr *termézet* [g] *ßerint-valo* Fiára az *Chriſtus*ra nézve: Maſodßor válaßtot [a] *fogadot* fiaira nézve, az az, kik nem *Terméßetböl*, hanem *Kegyelemböl* lőttek Fiakká.

Az máſodik *Szemely* neveztetik [b] *Fiu*nak, mert ßűlettetet [c] az ő *Attyának* [d] *állattyábol* avagy *termézeti*ből: es ő *Igének* is mondatik; Előßőr, mert az *igének* avagy beßednek [e] elmenkben-valo fogantatáſa es meg-gondoláſa, leg-kőzlebb-valo haſonlatoſſag, mellyel nekűnk *valamenyire* előnkben abrazoltatha

g Matt 3, 17.

a Iſ: 63, 16. Eph: 3, 14, 15

b Prov: 30, 4.

c Pſ: 2, 7.

d Heb: 1. 3. Phil: 2, 6.

e Baſil: ſup S. Ioan. Sicut mẽs cogitando in ſeipſam reflectitur, & LOGON in-

internũ gignit: ita MENS illa æterna quæ est Deus Pater in seipsam intelligendo reflexa Logõ æternũ modo ineffabili genuit: Et sicut exterior Logos, Logu interioris effigies quasi est: ita æternꝰ ille Logos Hypostaticos æterni Patris imago est & majestatis character Heb: 1. 3 f Ioh: 1. 14. Iren: l 4. Cap: 14 g Act: 10. 43 Heb: 11. Luc 24. 27 Ioh: 5. 40. Act: , 3, 22

tik az à mód mely ßerint ez *Isten Ige* az ő Attyanak *Allattya*ban fogantattatot es attul ßülettetet őrőkke. Erre nézve *Attyá*nak *Böltsesęge*nek-is neveztetik *Prov:* 8 12. Masodßor, mert az Atya, az mi Idvőssegünk-felől-valo ßent akarattyat, eleitül fogva f ő altala jelētette-ki: Innen mōdatik *Logos*nak, *quasi Logoon*, valakivel, avagy Atyaval ßollo *Szemelynek*. Harmadßor, mert ő, az egeß *ßent Irás*nak *fötsellya* g avagy *Summaja*; sőt mivel ßinte őnőn maga az az *Ige*, melyről, Isten az Testamentumban ßollot es az Atyáknak az *Aldott magot* meg-igérte

Az harmadik *Szemely Sz: Lelek*nek a neveztetik; Előßőr, mert b *lelki* ő, s-testnekül-valo: Masodßor, mert az c *Atyá*tul es à *Fiu*tul mint egy *lehelteti*k, az az, ßarmazik mind kettőtül. *Szent*nek

a Is 63. 10. 2 Cor: 13 13. b Luc: 24, 39. 1 Cor: 3, 11, c Ioh: 20, 21, 22, Gal: 4, 6. Ioh: 15, 26,

nek penig azert hivattatik, mert ő d *ßent* termeßetiben is, es az *Isten Valaßtot Nepé*-is, tulaydonul es közbe-vetetlen *ö ßenteli-meg* e

2. *Rendek altal igy kulömböztetnek-meg.*

Az Istensegben levő *Szemelyek*, avagy az *Atya*, avagy az kik az *Attyá*tul valok.

Az *Atya*, f *elsö Személy* az ditső sęges Szent *Haromság*ban kinek, sem g *léte*, sem *eredeti* nem mástul, hanem magátul vagyon; az *Fiu*-is magátul *ßulte*, es à *Fiu*val egyetembē, magátul *ßármaztatta* az *Sz: Lelket* őrőktül fogva. Az *Atyá*tul-valo *Szemellyek* azok kik az ő *Szemellyi allapattyok*ra nézve az egeß *Isteni valoságot* közöltetés altal vőttek az *Atyá*tul őrőktül fogva. Es ezek avagy tsak egyedül az *Atyá*tul mint à *Fiu*, avagy egyßer s-mind az *Atyá*tul es az *Fiu*tul, valok, mint az *Sz: Lelek*

d, 1, Pet: 1, 15, 16.

e, 2, Cor: 3, 18. 1, Pet: 1. 2

f, Origo essentiæ in divinis nulla est: Origo Personarũ locũ habet in Filio & Spiritu Sãcto Pater enim est prior Filio, non tēpore, sed ordine. *Alsted:*

g, 1, Ioh: 5, 7 Ideo dicitur Pater anarchos & agennetos!

Az *Fiu* az ditsőſſęges Sz: *Haromſagban* maſodik Szemely, az *Atyanak* nem *Kegyelem* hanem *termeßet* ßerint-valo *egyetlen egy ßülöt Fia* Kinek valoſaga *egyedul* csak az *Atyátul* [a] vagyon; ſőt az Atyanak *tellyes valoſága* ővé, az meg-foghatatlan őrőkke-valo ßületés altal: *Kitűl* es az *Atyátul* az *Szent Lelek* ßarmazik. Az *magaban-valo* Iſteni *Allatra* nézve *magátul* vagyon, de à menyiben Szemely, *öröktül fogvan*, ßülettetet az *Atyátul* ſ tőlle valo. Mert az Iſteni *Allat*, nem ßült Iſteni *Allatot*, mivel az nem ßülettethetik, hanem az [b] *ßemely* ugymint az *Atya*, ßült *Szemely* ugymint à *Fiat* ſ igy az *Fiu*, *Iſtentűl*-valo *Iſten*; es nem *Allattyanak* ſ-nemis *Idejenek*, hanem Szemellyének es *Rendének* eredetit vőtte az *Atyátul*.

Az *Sz: Lelek* harmadik *Szemely* az

[a] Filius Dei homologos, quoad eſsētiā abſolutam eſt quidē à ſeipſo & auto theos, ſed ratione tropu hyparxeos, ſive Eſſe perſonalis per æternā generationem à patre exiſtit: ideoq; non eſt autuſios Ioh 6, 38. Ioh: 5, 19. b Pſ: 2, 7. Heb: 1, 5. Aliud eſt habere Eſſentiā divinā à ſeipſo & habere eſſentiam à ſe ipſa exiſtentem re mota enim relatione ad Patrem,

az aldot, Sz: *Haromſágban*, ki az *Atyátul* es *Fiutul* [c] egyenlő képpē [d] *ßarmazzék* őrőkke-valo meg foghatatlan *ihlés* altal: mert mikeppen az *Fiu* az Iſteni Allatot egeßßen véßi az *Atyátul* az *ßuletes* altal: igy az *Szēt Lelek*-is mindkettőtűl egeßßen véßi azt az *ßármazas* altal.

Ez *Rend*ből két dolgot tanulunk-meg: Előßőr, mi forman legyen az *Szent Haromſágnak külsö* munkalkodáſa: ugymint az *Atya* munkalkodik önön magatul az *Fiu* es Szent *Lelek* altal; az *Fiu* az *Atyátul* az *Sz: Lelek* altal; az *Szent Lelek* az *Atyátul* es az *Fiutul*. Maſodßor, honnan ßármazzék minden Iſteni kűlső es közönſeges munkalkodáſnak *eredeti* es kutfeje. Tudniillik holott az *Atya* mint egy *Kut-feje* az *Szent Haromſagnak* es az kűlső műkálkodaſnak *kezdeti*: az *Iſtemi* [e] *nev* (*in relatione*)

ſola reſtat eſsētia quæ eſt à ſeipſa: hinc filiꝰ dicitur principiatꝰ nō eſſētiatꝰ. Th: Sñ: p. q 33. c Ioh: 16, 26 ezokaert Rom: 8. 9. hivattatik az ſz Lelek Chriſtꝰ Lelkének. d Spiritꝰ S. à Patre & filio procedit, tanq̄ ab uno & eodem principio in duabus tantum Peſonis ſubſidente, non autem tanquam à duobus & diverſis principiis. e Hinc Dei nomē ſæpe in

in scripturis Patri Kat exochē tribuitur. Ioh: 14 1. Rom: 8, 3 1 Cor: 8, 6 f, Matth: 11, 26, 27 Ioh: 5, 19, 20 21, 22, 23 Ioh: 11, 22. & 12, 49. g, 2 Cor: 5, 18 &c.

a, Incarnatio verbi propriè non Patri nec Spiritui sancto, nisi Kat eudokian Kathaumaturgian cōpetit Dam: de orth: fid c 13 Implevit carnē Christi Pater & Spiritº Sanctº sed majestate

tione) és az *Teremptöi* nevezet az *Credo*ban, kivaltképpen tulaydonittatik az *Atyának* · *meg valá*. *sunk* az *Fiunak*, és *meg ßentelte*. *tésünk* az Szent *Lélek*nek ugymint ez munkának minden *ezköz nekül-valo* Tselekedöjének. Ugyan ez annak-is az oka, hogy az *Fiu* menyiben *Közben járo*, mindenket az *Atyának*, nem az Szent *Lélek*nek tulaydonit; sennek-is hogy oly gyakor-hellyen mondgya az Szent Irás, hogy mi az *Atyával* békéllettünk-meg.

Ez Szent *Rend* és *Oeconomia*-ki vül, nintsen semmi *elsöség* avagy *utolsóság*, *felsöség* avagy *alsóság* ez harom *Szemellyek* közöt, hanem *terméßetekben* azon egy *allatnak*, *melto ságokban egyenlök*, és mindenik *egyenlö képpen örökké valo*.

AZ Isteni Allat *mindenik Szemelyben* benne vagyon *egeßßen*, de ez a mindazaltal tsak az másodikban

sodikban tudnittatik az *Igében* test sült-meg, nem az *Atyában* sem nem az *Szent Lélekben*, ez harom okokért: 1. hogy az *Atya* Isten annyival inkáb ki-jelenthetné *Atyai* Szerelmének nagyságat az *Emberi nemzethez*, *eggyetlen-egy-sülöt Fiának*, valtságunkért mind az meg-testesülésre, s mind penig az keserü halálnak el-szenvedésére adása altal.

II. Hogy az à ki *Istenségében* ISTEN Fia vala, *Emberségében* lenne Ember fia; és à *Fiui* nevneruháztatnék egyébre, hanem àki örökkül fogvan valo születes altal az elöt is *Fiu* vala.

III. Mert igen illendö lön, hogy ugyan azon *Szemely*, ki az *Atyának valoságos ábrazattya*, álatná hellyre bennünk, az *Istennek* el veßtet *ábrazattyát*.

Ez *Meg testesulésben*, sem az *Istenség*, nem változot *emberség*

jestate t. susceptionē Aug: serm: 3 de Temp: Ioh: 3, 6 Rom: 8, 12 &c, 8, 10. Hoc mirum fœdus sanctum per mēs cogitet, Uno hōmine dubita, fœdere parta salº. Melāc thi qui erat in divinitate Dei filiº fieret in humāitate hominis filius ne nomē filii ad alterāsitet, qū non esset aeterna nativitate Filius Augustº Cōgruebat filium assumere humanam naturam

turâ, ut hæc persõa, quæ eſt ſubſtantialis Imago æterni Patris, reſtitueret imaginem Dei in nobis corruptã Ath. Heb: 2, 17 18 & 4. ℣ 15.

b, Infirmitates meræ privationis non pravæ diſpoſitionis.

Humana natura eſt diſtinctum Individuũ à natura divina, & ſi non ſit diſtincta perſona. Kek. Syſt: Theol. 3. p. 1119. Uniri Hypoſtatice Deum & Ho-

gé, ſem az *emberſeg Iſtenſeggé*; hanem az *Iſtenſeg* menyiben *maſodik Szemely*, az őrők *Ige* vőtte fel az *Emberſeget*; az az egeßßen az *emberi termeßetet*, az teſtet es lelket; es annak minden termeßet ßeri *tulaydonſagit*, es [b] erőtelenſegit az egy *bünt*ül meg-valva.

Az *maſodik Szemely* az Meg-teſteſülesben, nem az embernek *Szemellyet*, hanem à *termeßetet* vőtte-fel, ugy hogy az emberi termeßetnek az *Chriſtus*ban, nintsen ſemmi magatul-valo *allandoſaga* avagy *Szemellye*, (mivelekkeppen két *Szemellye* volna az *Chriſtus*nak) hanem az Igeben tartatik es áll *az*: mert mikeppen az Teſt es à Lelek, tsak egy Személt alkutnak az *Ember*ben, igy az *Iſtenſeg* es *Emberſeg* is tsak egyet az *Chriſtus*ban.

Ez két termeßetek az Iſtenſeg es az Emberſeg, oly el-val-

hatatlanul őßve egyeſlettenek az *Szemellyi eggyé-letel* altal, hogy ſoha egy-maſtul el nem valhatnak. [c] De nem egyvelettenek őßve is hanem az ő kűlőn kűlőn-levő valoſagos *tulaydőſagok* altal, vala mellyekkel az eggyeſűles előt meg kűlőmbőztettek, moſt az eggyeſűles utan-is megvadnak kűlőmbőztetve. Mint peldanak okaert; az Iſtēſegnek *veghetetlen-volta* nem [d] közőlletet az *emberi* termeßettel, ſem az emberſegnek *meg-hataroztatotvolta*, az *Iſtenſeggel*.

Mindazaltal az egy *ßemelyben-valo egyesüleſre* nézve, *oly közönſegek* vagyon mind két termeßet *tulaydőſaginak*, hogy à mi eggyik termeßetnek tulaydona, nehe (in concreto) az maſiknak-is tulaydonittatik mint ez hellyen: *Az Iſten maga ſaját vérével valotta meg Anyaſsent-egyházat. Act.* 20.

28

Hominem nihil eſt aliud quàm naturã humanã non habere propriam exiſtentiã, ſed aſſumtam eſſe à verbo æterno ad ipſam verbi ſubſiſtentiam. Bellar: de Incarn: l. 3. Cap. 8.

d, Salvis manentib⁹ proprietatibus naturæ tam aſſumtæ quàm aſſumentis.

Doct: Field de Eccl: l. 3. Cap: 35. Angl: edit.

28. Ismet: *Hogy meg-itellye ez világot az altal az Ember altal, az kit arra rendelt.* Act 17. 31.

Innen vagyon az-is hogy noha az *Christus*nak *emberſege* teremptetet, es ezokaert nem *végh*etetlen hanem *meg-hatarozztatot* termeßet, ſ nem lehet *mindenut jelen*, itt avagy amott, ebben avagy amaz helybē egyßerſ-mind *valoſagos jelen létellél (per actualem poſitionem aut localem extenſionem)* e *termeßet ßeri valoſaga* ßerint: mindazaltal, mivel kőzzé lőtt neki az *Iſten Fiának ßemellyi valoſaga*, mely végh etetlen es *meghatarozatlan*; es az Iſtennel is ugy eggyeſült hogy ſoha ő tőlle el nem *valhatik*: az *ember Chriſtus* az ő Szemellyi valoſágára nezve f igazan mondhattyuk mindenút jelen lenni.

e, Secundū eſſe naturale homo Chriſtꝰ non eſt ubiq;.

f, Secundū eſſe perſonale ubiq; eſt.

3. *Az Tselekedetek, mellyek altal az Iſtenſeghē-valo harom Szemellyek*

meg kulömböztetnek. Ez illyetén *tselekedetek* két fęlek. 1. *Kulsők* a vagy az Teremptet-allatokra nezendők; mellyek réß ßerint kőzőnſęgeſſek az Három *Szemellyeknek mindenikevel*: 2. *Belsők*, mellyek *tsak* az *Szemellyekre* néznek egy-más kőzőt, es tellyeſſeggel *Közölhetetlenek.*

x Az *Külsö Műkák*, mellyek mind à három *Szemellyel* kőzősők, ezek:

Ez Világnak *teremptéſe* mely ki valtkeppen tartozik az *Atyara*: Az *Valtſag*, mely az *Fiura*; Es az Iſten *Valaſztottinak Meg ßenteléſe*, mely az *Szent Lelekre*. De g mivel az *Atya* è Vilagot à *Fiu* altal az *Szent Lelekben*, teremptette es igazgattya; ez okaert az kúlső munkak, az a Irásban gyakor hellyen, egyenlőképpen valo gatas nelkúl tulaydonittatnak akarmellyik *Szemely*nek-is, ſ-ezért

x, In operib' ad extra tres Perſōæ operātur ſimul, ſervato ordine Perſonarum inoperādo.

g, Rō: 11, 36

a, Mint az meg valtas Act: 20, 28. és à Megſzentelés 1, Pet: 1, 2. az atyának: Az Teremptés Ioh: 1, 3 és à Megſzentelés 1, Cor: 1, 2. az Fiunak: Az Teremptés Pſ: 33, 6 és az Megvaltas Eph: 4, 30 az Sz: Leleknek. Egyſzer ſ mind penig mindenik Szemelynek 1 Cor: 6, 11.

neveztetnek *közönſęges* tselekedeteknek.

Opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa.

Belsö es *Közölhetetlen* munkalkodaſok avagy tulaygonſagok az *Szemellyeknek*, ezek:

1. Az *örökke-valo Szüles*; mely egyedül tsak az *Atyanak* tulaydonittatik; à ki ſem lőt, ſem teremptetet, ſem nem ſűlettetet máſtul.

2. *Az öröktül ſogvan-valo Születés*, mely egedül az *Fiura* tartozik, à ki tsak az Atyatul vagyon: nem lőt, nem-is teremptetet hanem *ſűlettetet*.

3. *Az örök Szarmazas mind kettötül*: es ez egyedül tsak az Szent Leleké, ki az Atyatul es az Fiutul vagyon, nem letel, ſem teremptés es nem-is ſűletés, hanem *Szarmazas* altal. Ugy hogy midőn azt modgyuk, hogy az *Iſteni Allat* az *Atyaban* *ſületetlen*; az *Fiuban* *ſületet*, es az *Szent Lélek-*

Perſonæ nomen non eſt aliquid ab eſſentia abſtractum ac

ben

ben *ſarmazot*: ezzel három Allatot nem allatnak, hanem az Allatban levő (*ſubſiſtēdi modos*) *allandoſag*nak egymáſtul *külömbözö* modgyait, avagy az abban-valo kűlőmbſegeket mutattyuk meg; mikeppen állyon tudniillik *ugyan azon* egy-ſerű, *örök* es *ſuletetlen Iſteni Allat* mindenik Szemelyben: nevezet ſerint, à mely az *Atyaban* *ſületetlen keppen* vagyon; azon vagyon az Fiuban tsak hogy az *Atyatul közölletet* ſűletes altal; azon az Szent Lélekben, tsak hogy *közölletet* az *Atyatul* es *Fiutul* őrők *ſarmazas* altal.

Ezek az kőzőlhetetlen *Munkak*; mellyek nem *állatſeri*, nem-is *accidentalis* kűlső ekintetbeli avagy tsak *gondolat ſerint-valo* kűlőmbſeget, hanem ugyan *valoſagot*, teſnek az *Szemellyek* kőzőt. Ugy annyira hogy az ki az Szent *Haromſag*ban *Atya*, *Fiu* à nem le-

het:

acſeparatũ. Eajus Theſ. diſp: 2. Perſona eſt ipſa eſsẽtia divina, contracta ad certum & peculiarem ſubſiſtendi modum. Zanch: Perſona gignit & gignitur: Eſſentia nec gignit nec gignitur. Alſted:

a, Quum unũ cogito, trium incõprehenſibili luce involuor: Naz.

b, Quãvis Perſõa cum Eſsẽtia non ſit omnino idem, non tamẽ ab ea eſt omnino aliud: differt non numero, quia ſic indivinis foret quaternitas; non re quia eſſentia de perſonis prædicatur. ſed formaliter tologoo ſive ratione ratiocinãte Eſſentia divinæ nõ differt à perſonis, ut res à reb⁹

het: à ki *Fiu*, viſſontag nem lehet *Atya*; az kipenig *Szent Lélek* ſem *Atya* ſem *Fiu* nem lehet, ha nem tsak ugyan *Szent Lélek* ki mind kettőtűl ſzarmazik; noha azon egy Iſteni Allat *közönſeges* mind ez a harommal. Mikeppen azert hiſſük hogy az *Atya Iſten* az *Fiu* is *Iſten* ſ az *Lélek*-is *Iſten*: ezenkeppen hiſſük hogy *Iſten az Atya*, *Iſten* à *Fiu*, *Iſten* az *Szent Lélek*. De az egymás közőtlevő *valoſagos külömböztetés* miat (mellyet az elebb emleténk) edgyik *Személy máſſkká* nem lehet. Az három Szemellyek tehat az *Iſtenſegben*, nem kűlömböznek az *Iſteni Allatul* egyéb keppen hanem tsak az ſzerint à kűlömbſeg ſzerint b mellyet az *Scholakban*, *extraordinariè formalis diſtinctio*nak hiynak, az az nem ugymint ket egymaſtul el-valhato dolgok, hanem mint el-valhatatlanok

es

es eggyiknek az maſik emleteſe nelkűl meg magyaráztathatlanok meg erthetetlenek: de egy maſtul valoſagoſſan meg-kű ömböztetnek az Szemellyek, az ő *külön külön-valo tulaydonſagok* altal; mint peldának okaert, *Iſten az Atya* ki az *Fiat ſzülte*; *Iſten* à *Fiu* ki az *Atya*tul *Születtetet*; Iſten az Szent Lelek ki mind kettőtűl Szarmazot őröktűl fogva. Innẽ vagyon az hogy az Sz: Irás kétkeppen ęl az *Iſteni* névei: mert néha arrul c *állat ſzerint* ſzol, es ollyankor mind az *harom* ſzemely közönſegeſſen értetik; nehánykor d *Szemelly-keppen*, es ollyankor (*per ſynedochen*) az *Iſteni* nevezeten tsak *edgyik* Szemely értetik avagy az *Atya* 1. Tim: 1. 5 avagy az *Fiu* Act 20 28. 1. Tim: 3 16. avagy az *Szent Lélek* Act 5. 3 2. Cor: 6. 16.

e Es mivel az Iſteni *Allat* (mely

min

rebus, ſed ut res à ſuis modis: nam in Deo non eſt res & res, ſed res & modus rei.

c, uſiodoos Nomẽ Dei Eſsẽtialiter poſitũ non min⁹ filium & Spiritum Sanctum q̃ Patrem deſignat.

d, Hypoſtatikos.

Sacramentum hoc venerandum, non ſcrutãdum, quomodo pluralitas ſit in unitate & unitas in plura'irate Scrutari hoc temeritas eſt, credere pietas,

mind Harom Szemellyel kőz) tsak *edgy*, ezokaert mi azt *Egy-ſeg*nek neveßßük. Es hogy ez meg-oßthatatlan Allatban *harom egymaſtul meg külömböztetet Szemellyek* vadnak, ugyan azont *Haromſag*nak-is mondgyuk. [e] Es illyenkeppen ez *Edgyſeg* az *Haromſag*ban, es ez *Harõſag* az *Edgyſeg*ben edgy igen nagy Szentſeges *Titok* [f] mellyet inkabb ahitatoſſan kell imadnunk hit altal, hogy nem mint [g] illetlenül felettébb viſgalunk teſti *okoskodaſunk*al, annál tovabb à mint Iſten az ő Igejeben ki lelentette.

Eddig lőn az tanuſag, az Iſtennek eggyetlen egy-voltarul s-à béli Allandoſagoknak külömbözö modgyairul, à Szemellekrul; ennek utanna immar az Iſteni Tulaydonſagokrul tanulunk.

noſſe vero vita æterna Bern:
e, Neq; ad loquẽdum dignè de Deo lingua ſufficit, neque ad percipiendum intellectus prævalet, magis ergo glorificare nos cõvenit Deũ quòd talis eſt, qui & intellectum tranſcendit & cognitionis initiũ ſuperat. Chryſ. Homil: 2. Heb:
f, De Deo loqui etiam vera periculoſiſsimũ eſt Arnob:
g Lingua & mente & cogitatione horreſco quoties de Deo ſermonem habeo. Nazian:

Az

AZ Iſteni Tulaydonſagok, az ISTEN Allattyának, az Iráſban *vékony* [a] *elmẽk* ßerint ki-adattatot előnkben iráſa, az Iſteni Allat *terméßeti*nek mentül jobb ertéſere es annak egyeb mindẽ allatoktul-valo meg-külőmbőztetéſęre.

AZ ISTENI *Tulaydonſagok* kétrendbeliek, avagy *nevezetbeliek* avagy penig *Valoſagiak*. Az Nevezetbeli *Tulaydonſagok* harom felek: előßőr, azok mellyek az Iſteni Allatot jelentik: maſodßor, az mellyek az abban-valo Szemellyekre néznek: harmadßor az *Allat ßeri tſelekedeteket jedgyzök*.

Az elſő reßrül vagyon ez nevezet, IEHOVAH [b] avagy inkáb IEHUEH [c] mely *magátul-valo örökke lévö*, téßen; az kiben az lételnek ſem elei ſem vege nintsen; minden egyeb dolgok penig

ebben

a, Condeſcendit nobis Deus, ut nos conſurgamus ei: Aug: de ſpec: c. 112.
b, Exod: 15, 3 ab Havahul Haiah, Eſſe; nam ita Deꝰ eſt à ſe ipſo, ut ſit ſuũeſſe & autoõ. Omnes hujus nominis literæ ſunt ſpiritales, de notetur. Deum eſſe Spiritum. P. Mart: loc: com: c. 11. P. Montan: de arc: ſerm c. 1. Iehovah nõ habet plurale, & in Scripturis ſoli vero Deo tribuitur.

ebben kezdetnek es vegeztetnek. Iſ: 42. 8. Pſ: 83. 18.

Mond Iſten, *Moſes*nek *Exod*:6. 3. *Meg jelentettem magamat Abrahamnak Iſaknak es Iacobnak az mindenhato erös Iſtennek nevében: de az Iehovahnak neveben nem jelẽtettem meg magamat nekiek.* Nem hogy ez Nevet ők nem tudták volna, holot minden imadſagokban ęltek ez nevezettel, hanem mivel nem érhették annak az igiretnek, be-tellyeſedéſet, mellyel Iſten magat ő nekiek kőtelezte vala, maradékjoknak *Ægyptum*bol-valo kegyelmes ki-hozáſokra, ſ-be-iktatáſokra, az *Canaan Földenek valoſagos biraſara*; es e-keppen, hogy nem tsak *Mindenhato Iſten* volna ki altal teremptettek mindenek; hanem azokat is ő vinne az Fiaknak *valoſaggal* végben, mellyeket Igejeben igert-vala az *Atyak*nak, az

Loc⁹ Exod 6,3. intelligendus eſt de gradib⁹ divinarum patefactionum. Gerard: l. 3. de Nat: Dei. Ex uſu Scripturæ res tunc dicuntur fieri, quãdo fiunt manifeſtè. Sic dicitur, Spirit⁹ Sanctus nondũ erat, id eſt nondum innotuerat Alſt. Lex. Thed. c. 1.

Iehovahi

Iehovahi nevezetet tulaydóſág-keppen-is jelenti. s-ez az oka hogy *Moſes* az *egéſs Teremptés* dolgainak el-végezéſęnek utánna nevezi előſsőr az Iſtent *Iehovah*nak Gen: 2. 4. *Ez* az tsudalatos *Nev* leg-felűl volt fel-metzve az tiz Paranczolatoknak Tábla ira-is, mellyek az *Izrael* Fiainak adattattak vala az Ki-ſsabadulasban, *Igazsag Tanuſag*ivul, hogy azok ſserint ſsolgalnának oſstan *Szabadétojo*knak az *Igeret*nek *Földén*.

Ez *Nevezet* oly tellyes Iſteni Titkokkal hogy az *Sidok* ennek tsak emletéſet-is bűnnek tartottak; jollehet oknelkűl, mert ha nem bűn le irni az IEHOVAHI nevezetet; hogy hogy lehetne ki-mondáſa-is tilalom alat.

Quod licet ſcribere, effari cur non liceret. Theod: in Epit.

Ez ſsentſeges Neve azert az Iſtennek tanit minket; Előſsőr

Ens æternũ (autoon)

arra, mi legyen az Isten őnőn magaban, tudniaillik *magatul-valo örökke levö.*

Fons est pases usias.

Masodßor, mi legyen ő *egyebekhez*, tudniaillik, hogy *minden egyéb* Teremptet allatok, ő tőlle vőttek legyen *léteket* es *valosagokat.*

Harmadßor, hogy az ő igiretit bizodalmas ā hihessük: mert ő *Iehovah*, nem tsak az maga őrők *valosagára* s-egyeb minden *valosagoknak* ő tőlle ßarmazásokra, nezve; hanem kivaltkeppen az ő *kegyelmes igiretiért*, mellyek soha nem hibaznak, hanem az ő idejekben be-tellyesednek valosaggal, létét advan tudniaillik annak-is à mi nem volt az előt. Es ekkeppen ez az Nev. *arany Zalaga* Istenünknek nallunk, hogy mivel *meg-igirte* hogy ha igazan ő hozzá [a] *meg-térünk*, bizonnyal

In promissionib⁹ Iehova est on

a, Is: 55. 7.

meg-

meg-botsát nekünk; halálunk orajan *Lelkünket* magahoz [b] veßi, es az *Fel-tamádas*kor oßtán *Testünket*-is [c] fel-támaßtya az őrők boldogsagra.

b, Ioh: 12. 26 & 11. ℣. 2, 3.

c, Iob: 19. 26.

Ioh: 11, 25.

Az masodik Nev mely altal nekünk az Isteni Allat jegeztetik, ez, EHEIEH; de ez tsak egy hellyen talaltatik az *Biblia*ban Exod: 3 ℣. 14 es egy eredetből vagyon az IEHOVAHI nével, s annyit teßen mind EN VAGYOK avagy LESZEK: mert mikoron *Moses* meg-kérdette volna az Istent mitsoda nével kellene őtet nevezni, akkor neveze Isten őnőn magat ekeppen; *Ehejeh Ascher Ehejeh*; *En vagyok à ki vagyok*; avagy, *En leßek à ki leßek*: azt jelētvén hogy őrőkke-valo meg-változhatatlan Valoság volna: Mert holot minden Teremptet allatok időßeriek es valtozandok, ed-

gyik-

gyik-is kőzzőlők nem mondhattya maga felől ezt, *Ero qui ero, en léſsek à ki léſsek.* Ez *Nev* adatik *Urunk*nak az Uy *Teſtamentũ*ban midőn *Alpha* es *Omega*nak neveztetik: *Kezdetnek es Vęgezetnek* o *à ki vagyon, à ki vala es à ki el jövendö az Mindenhato.* Apoc: 1 18. Mivel minden idők, el-multak es kővetkezendők, mai nap gyanánt vadnak ő előtte s-ez Nevre néz az *Chriſtus* maga-is, Ioh: 8. 58. Minekelőtte Abrahám volna, EN VAGYOK.

o, ho on kai ho en kai ho erchomenos.

Ez az *Név* is haſonlatoskeppen emlekeztet minket, hogy mindenkoron eßűnkben tartsuk ellő *teremptettes*űnket, jelen-valo *romlotſag*unkat, es jővendőbéli *meg-ditsöettetés*űnket: ſ ne elegedgyűnk ez mondaſunkal meg: *Io valék* avagy *Io léßek még*, hanem mindgyaráſt jók legyűnk; hogy valamikor

az

az Iſten el-kűld érettűnk, kéßen talállyon minket *önön magának.*

Deus eſt cauſa cauſarum & Ens Entiũ.

Harmadik Neve az Iſtennek az *Iah*, mely az miként azon eredetből jő, azonkeppen azon *Iehovah*i nevezetnek meg rővidetéſe s-annyit teßen mint *örökké-valo*, mivel minden letelnek ő mind kezdeti ſ-mind *Valoſaga*. Ez oly Nev, mely tőbbire ollyankor adatik Iſtennek, (:) midőn valamely, igireti ßerint-valo emlekezetes ßabaditaſa avagy egyeb jó-tétemenye emlettetik: es ezokaert minden Teremptet-allat, mennyen es földőn ſerkengettetik, hogy őtet emlegeſſe ez ditserje ez nevezetivel, IAH

(:) Pſ: 68. 19 Pſ: 101, 18. Pſ: 106, 1, 48 Pſ: 111, 1. &c. Pſ: 112, 1, &c, Pſ: 113, 1, 9. Pſ: 115, 17, 18 Pſ: 116, 19. Pſ: 118, 5. 14.

Negyedik Neve az Iſtennek, *Kyrios*, az az, UR; gyakran-is elő forog ez az Uy *Teſtamentum*ban: mert à *Kyrioo* avagy *Kireoo* hon-

Iunius in Eirenico.

 nan

nan ez Nev ered, annyit teßen mint *En vagyok*. Innen az *Kyros*, jedzi akarmi dolognak első valosagát, avagy *authoritast* meltosagot. Midőn ez Nev az Ur Istennek (*absolutè*) egyedűl tulaydonittatik, annyit teßen mint az *Iehovah* à Sidoban, s ez okon-is forditottak az 70 Forditók az *Iehovaht* Urnak: Mivel az Isten *magatul-valo Ur mindeneken*. Ez Nevből azert mindenkor eßűnkben kell jutni, hogy az Isten Parantsolatihoz [b] *engedelmesseggel* tartozunk, felnűnk kell az ő itéletit, es magunkat mindenestől aldot akarattya es tetßese alá tartozunk adni, igy ßolván *Eli Papal*: Ő az Ur, *tselekedgyek ugy az mint neki tetßik*. 1. *Sam*: 3.18

autokyrios Polã: Synt: Th: 2, 5, 6.

b, Malach: 2. ℣ 6.

Ő tőtik Neve à *Theos*, *Isten*, mellyet 600ßor olvalunk az Uy *Testamentum*ban, es az Poganyi irások-

irásokban-is gyakorta emlettetik. Ered penig ez *Nev* [c] *à po tu thein* mely annyit teßen mint mindenfele menni es kőrnyűl jarni: avagy *à po tu aisthein*, mely egetést avagy világolast teßen; mivel hogy az Isten mindenfelę megyen, kőrnyűl-veßē mindeneket, *meg-is gyuyt* es *emésst*. Mert *Világosság* ő, s-ßerző oka mind az Melégsegnek [d] *vilagossagnak*: s-mind penig az *Elet*nek az teremptet-allatokban, avagy magatul minden ezkőz nelkűl, avagy ezkőzűl à malod okok altal. Ezen Nev, néha *hasonlatossag* ßerint tulaydonittatik Királyoknak es Fejedelmeknek is; es néha az Balvanyoknak-is *tsufolaskeppen*. Midőn penig *tulaydonul* es igazán vetetik, egyedűl tsak az Istennek őrők valoságat jegyzi, mely minden dolgok felet, vagyon, ęletet es

c, Plato in Carylo. Hinc illud Virgilii: Deum namq; ire per omnes terrasq; tractusq; maris. Zanch:

d, Deus est lux. aprositos.

Ioh: 10, 34 1. Cor: 8, 5.

világosságot ád minden teremptet allatoknak, meg-is tartya azokat es igazgattya-is az ő tsudálatos alkuttatásokban es rendekben e *Mindeneket lát, minden hellyeken.* Meg-lássuk azert, es gorgalmatossan meg gondolyuk, mit tselekedünk ő előtte es mihez kezdünk. *Igy lön az Istени Allatot jedző Nevek felöl az tracta.*

e, Incumbit nobis necesitas rectè vivēdi: cum omnia quæ facim⁹ facta sint coram oculis Iudicis cuncta videntis. Boetius.

Az mely nevezet az Istени *Allatban* levő *Szemellyeket* jelenti, kivaltkeppen edgy, tudniaillik az ELOHIM.

Nomē Elohim est personarum diakritikō. Cum Elohim de una Persona dicitur, Synedochicè dictum est propter Essentiæ unitatem. Iun.

ELOHIM annyit tészen mint *erös* Birák mellyel egynél tőbb szám jelentetik, tudniaillik az Szemellyeknek *Haromsága* az Allatnak *Eggyességében.* Ezokaert kezdi az *Szent Lélek* az Szent *Bibliát*, ez tőbb számra mutato *Istени* Neven, s-mas melle adattatot eggyes szam jelentő Igén;

mint

mint *Elohim Bara*; *Dii creavit* az f *erös Istenek teremptet, az, az, az Istenségben levö mind három személyek teremptettek* Az Sidok magok-is ez három betűkből állo Igében BETH, RESCH, ALEPH, BARA az Szent Háromság titkát allattyák; s-azt mondgyak hogy az B. jedzi ezt, BEN, az az, Fiu, az R. RUACH, az az, Lelek, es az A. AB, az az, Atya. De ez Szentseges titkot nyilvabban ki jelētette nekünk *Moses* Gen: c. 3. ℣. 22. Es az IEHOVAH *Elohim* monda, Ugymond; *Imé az ember ollyan lött mint minekunk edgyikünk.* Ismét Genes: 19. 24. *Akkor botsáta az* IEHOVAH *kenköves es tüzes esöt az Egből az* IEHOVAH *tul Sodomá-a es Gomorrahra*: k az az, az Fiu Isten az Atya Istentül, *ki minden itiletet à Fiunakadot* Ioh: 5. 22. Ps. 33. 6. Is 63. ℣. 10 Az *Elohim*nak *singu-*

f, Hasonlatost olvashatni. Deut: 6 4. Ios: 24. 19.

k, Sic Marc⁹ Arethusius, in Smirnēsi Con sanctè expositi Socr: Eccl: Hist: l. 2. c. 30.

tareja Eloah mely ez igeből ered AIAH, az az, *meg-eskút*; mert minden fő dologban, midőn az igazsagnak el-igazodásá eskűves nelkűl nem lehet, egyedűl tsak az Isten Nevére, mint Menynek Földnek egy leg felsęgesb Birájára kelleskűdnűnk.

Az *Eloah* pedig az eggyes ßamban, igen ritkán találtatik az Szent Irásban, ugy mint *Hab:* 3.3 *Iob:* 4.9 & 14.4. & 15.8. *Ps:* 18. 32. & 114.7 Edgyßer adatik sok ßámot jedző edgy ige mellé *Iob:* 35.10: Senki nem mondgya, hol vagyon az Eloah Hosai (*factores mei*) *én alkutoim?* az örök háromsag titkos melysęgének jelentésére. Ezen ELOHIM nevezet az sokat jegyző Szamban, sok hellyen több ßamra mutato ige, vel-is találtatik, hogy mentűl világosban jelentessek ez *Titok*, Genes: 35. 7. 2. Sam: 7. 23

(:) Ios:

(:) Ios: 24. 19. Ier: 10. 10 Iosle-het néha hasonlétasképpen ez ELOHIM nev az Fejedelemsęgnek-is adatik, mint à ki az Isten hellyet orßagol è világon, az mint *Mosesnek* Exod: 7. 1. *Es monda az Iehovah Mosesnek: Imé én* ELOHIMA *Istenné rendeltelek tegedet Pharahon*; mint ha igy ßolna: Imé kővetté rendeltelekén tegedet, hogy az *Harom ßemellyü egy igaz Istennek* kepét hordozzad, es *Pharahonak* meg-mondgyad az ő akarattyát. Valamenyißer azért mi ez ßentsęges Nevet *Elohim*, hallyuk es olvassuk, eßűnkben jusson az hogy az egy *Isteni Allat*ban három egymástul meg kűlőmbőztetet *Szemellyek* vadnak, es az az Isten IEHOVAH Elohim, hatalmas itilő Isten, mindeneken.

(:) Elohim Kedoschim hu, Dii sancti ipse.

Immar azok az Irasbeli nevei következnek az Istennek, mellyek az

Istennek Allatßeri munkálkodásit jegyzik ezek ßam ßerint ötök:

1. EL, annyit teßen mint *Erös* Isten [b] Es azt jelenti, hogy az Ur Isten nem tsak leg-erőssebb avagy maga az erőssęg, az ő Valoságaban; hanem ugyan az-is, kitúl minden erejeket veßik az Teremptet-allatok. Ezert neveztetik az *Christus* EL *Gibbor*nak, az az, *erös es leg hatalmasb Istennek*. Nem kell hát az Isten Fiainak az ő ellensęgektúl felniek: mert az EL, az mi Istenúnk erőssebb hogy nem mint ők 2. Chr: 32. 8.

2. *Saddai*, (:) annyi mint *Mindenhato*. Ez nev altal jelentette-meg magát az Isten többire mindenkor à regi *Patriarchak*nak: En vagyok az EL SCHADDAI, *Erös es Hatalmas Isten, az Mindenhato*. Mivel ő mindenkeppen hatalmas s elégseges

b, Innē vagyon az Sidoban az Eli, mint Iz: Matth: 27. 46. es ez, Eloi, az Syriai nyelvbē mint Marc: 15, 34 mely mind kettô annyit teszen mint: En Istenem

(:) Az 70. Interpresek pandokraternek fordittyak ezt. Eredetet veszen ez igébôl Dai mely añyit teszen mint, Elegsęges

Szol-

Szolgainak minden gonoßtul meg-ßabaditasokra: nekiek mindennemű lelki es testi aldásokat nyuytania, es valamenyi igireteket mind ezjelen valo eletrúl s-mind az kővetkezendő felől tőtt, azokat-is meg tellyesetenie. Ez nev *egyedul tsak az Istensegre* tartozik, nem kőz semmi Teremptessel az *Schaddai* nevezet, męg az *Christus emberi termeßetevel*-is magában. Arra tanit ez Nev minket, az regi *Patriarchák*al egyetemben, hogy egeßßen minden bizodalmunkat az Istenben vessúk, es az ő igeretinek be tellyesedése felől semmit ne ketelkedgyúnk.

3. [b] *Adonai*, azt teßi hogy *En Uram*; ez nev az mint à *Massoretak* fel jeǵzették ßáz har-mintz negyßer talaltatik az *O Testamentum*ban: *Hasonlatosságképpen* te-

ſęges à Relativuma annyit mit mōd aufarkes: avagy penig jü ez igebôl. Schad mely ige emlôt jegyez mivel az Isten az ô kegye messęgenek elégsegevel az ô fiait szintén ugy tartya, mint az edes Anya az ô edes magzattyát emlôjenek Tejevel.

b, Ez Nev két igetskébôl all; el sô ez Ai, En, masik Adon, Urā Adon deri vatur

remptet

remptet allatnak is tulaydonittatik, de *tulaydonul* tsak az egy Istenre tartozik. *Malachiasnak* 1. *Cap*: v. 6. ezt oly formaban olvassuk, hogy egy ßemelynél tőbbre mutasson az Szent Haromság *Titkának* jelentesęre: *Ha en Adonim te Uraid vagyok, hol az ki sęlén töllem?* mert ez *Adonai* egy ßamu, de az *Adonim* tőbb ßamra mutat. Ez nev az *Messias Christusnak* adatik *Dan*: 9 17. Az *Adonaiert* (az *Messias* Urért) *vilagosetsad az te ortzadat Szentsęges hellyeden mely el pußtult* Midőn azert mi ez ßentseges nevet hallyuk, az által ez *Nagy* Urnak Parantsolatihoz valo engedelmessegre intettetűnk, hogy egyedűl őtet fellyűk es semmi egyéb Istent Lelkűnk ismeretiben lakni ne engedgyűnk, hitűnknek kivaltkeppen-valo keze által Szent Igé-

jéhez

vatur ab Eden, basis, quia Deus est sustētator & fundamentum omniū creaturarum. Hinc Adon, Dominus, cui rei domesticæ cura incūbit, & ei tanquam columnæ innititur. Quando de creaturis usurpatur Adonai, est jod cū patach sed de Creatore cū cametz. Ab Adonai manasse videtur Ethnicorum Athena.

jéhez es igeretihez ragazkodgyunk, es az Istent az *Christus*ban mi Istenűnknek lenni allassuk, hogy Szent *Thamaas*sal ezt mondhassuk: *En Istenem es en Uram.* Ioh: 20. ℣. 28.

4dik Nev *Helion*: az az, *leg-magasságosb.* Ps: 9.2. & 91.1 & 92.9. Ez nével nevezi *Gabriel* Angyal az Istent Szűz-*Máriá*hoz-valo izenet-vitelében, hogy tudniaillik *az à Gyermek ki ö tölle ßületendik, az leg magasságosbnak Fianak neveztetik* Luc: 1. 32. Ez Nev arra tanit hogy az Isten az ő Allattyaban es ditsőssęgébē veghetetlenkeppen felűl halad minden Teremptést Mennyen es Főldőn. Masodßor, hogy senki semmi vilagi betsűlletivel es fel-magaßtaltatásaval fel ne fualkodgyék; (:) Harmadßor, hogy midőn igaz méltoságot es tißteltetést kivánunk, a-

zon

hyos hipsistu. Igy neveze az ôrdôg-is Urunkat Magasságos Isten Fianak. Luc 8, 28.

(:) Mert mitsoda è fôldi nagysag; à mennyei Magosságossabhoz képest.

zon legyünk hogy ez *leg Magaſ-ságosbal* ſeheſſen kőzőſülésünk *kegyelemben* es *ditsöſſęgben*.

5. *Abba*, mely *Syriai* nevezet, ſ-annyit téßen mint *Atya Rom*: 8. 15. Ez Nev neha az *Iſtent Allatrul* mondatik, mint az *Mi Atyankban*; neha *Szemellyekeppen* vérettetik, mint *Matth*: 11. v. 25. Mert az Iſten, Attya az *Chriſtus*-nak *termeßet* ßerint, az Válaßtottaknak penig *fogadság* es *kegyelem* ßerint. Az *Chriſtus* örökké-valo *Atyának* neveztetik *Iſ*. 9. 6. mivel hogy ő ßült minket uy jonnan az Uy *Teſtamentum*ban. Az Iſten-is a *Világoſságnak Attyá-nak* neveztetik *Iac*: 1. 17. mivel *hozzá-mehetetlen fenyeſſegben lakozik* 1. Tim: 6. 16 es ő nem tsak az Nap világoſságának kezdeti, hanem minden egyeb világoſ-ſágnak is mind az terméßeti ertelemben ſ-mind penig az ter-

a, Paterton photon, melynek valoſaga nak, ezteremptet Napnak vilagoſſaga tsakárnyéka.

meßet

meßet felet-valo kegyelembē b *mely meg-világoſęt mindē è vilagra jövö embert*. Ez Nev arra tanit minket hogy minden jó aldo más mellyet az Ur Iſtentül veßünk egyedül az ő Atyai ßerel méből ßármazik. Maſodßor, hogy nekünk őtet, mint Szerelmes Fiaknak vißőtag-ßeretnünk kell. Harmadßor, hogy őtet minden ßükſęginkben es haboruſaginkban az ſegedelemert ſegetſegre hiyhaſſuk, mint Atyánkat. Es igy ekeppen az Iſtennek ßentſęges nevezetit ſoha hijában hallanunk avagy emlétenünk, nem ßabad, hanem mindenkoron ő néki *jo voltárul*, magunknak penig háladatos *kötelеſſęgünkrul* kell meg-emlekeznünk, s-ugy vennünk eßünkben, mely vigaßtalhato es batorſagos dolog legyen mindeneket az UR ISTEN

b, Ioh: 1. 9.

Neve-

Neveben kezdenünk. Az mint ez Szollasnak formája mayd mindennek fajában forog, de az igaz vigastaláſt, es batoritáſt, igen keveſs *ſzivek* érzik ebből, mert nem tudgyak mit mondanak ez aránt.

Nagy bőltseſęg es ki-mondhatatlan jo dolog az Keresztyen ember *Hitinek* meg-erősſetéſére, azt tudni, mint s-hogy kellyen az *Chriſtus*ban ſegetſęgül hiyni az Istent *illyetennev* altal, mellyben azt jelenti hogy tűkſęgeinkben es haborusaginkban valo meg-ſegéteſünkre neki mind akarattya s-mind penig ereje nagy vagyon. Es bizonyára à kinek ily szivbeli kedve vagyon az ő Istenének meg-eſmeréſere, bizonyos Záloga vagyon annak ő magában à felől hogy ő az Istent *ſzereti*, s-az Isten is viszontag *ſzereti* őtet Az

mint

mint ez az 91. Pſalm. ℣. 14. 15. meg bizonyittatik: Mivel hogy ez engemet ſzeret, meg ſzabaditom őtet, fel magaſtalom őtet mert iſmeri az én nevemet. Segitſegűl hivot engemet, meghalgatom őtet, vele vagyok haboruſagaban, meg mentem es ditsőitem, &c. Es ez, igen nagy erőſſęge az Hitnek, midőn minden dolgainkhoz az *Iſten* Neveben kezdünk.

Ezek az Nevezetbéli tulaydonſagi Iſtennek.

Az *Valoſagbeli Tulaydonſagok* ket rendbelieк, *közölhetetlenek*, es *közölhetők*.

Az *közölhetetlenek* ollyak mellyek ſemmikeppen *teremptet-allatra* nem illenek, hanem *egyedultsak* az Istenre.

Ezek kettők: az *egyigyü-magán valoſag* es à *végbetetlenſęg*.

Egy-igyü magan valoſaga Iſten

nek

Intelligētiæ habent aliquid ſimile materiæ, & formæ Sed Deus ſimplex eſt, in quo nihil in potēia ſed in

nek az, mely miat ő benne sem. minemű *egybe-serkezés, oßlás, töb. büles, hozza-jarultsag*, avagy alkuto reßek sem erzekensęg, sem penig értelem alat lévők, nem talaltathatnak: ugy hogy valami ő, ugyā azon Allat-ßerint-is.

Nem bantya-meg az Istennek egy-igyű-magan valosagat, az Személyeknek háromsaga: mivel ez *hármassag* nem *reßbéli egyben-serkezés* ßerint, hanem *Szemellyi eggyüt-lévösęg*keppen vagyon.

a Az *Veghetetlensęg* az, mely altal az Istenben mindenek, fenn es alat, elől es utol, *mérsekles* es *el-hatarlas* nelkűl vadnak.

Ez két Tulaydonsagokbol ßűksęgeskeppen más három *közölhetetlenek* erednek.

1. Az *meg-mérhetetlensęg* avagy az *mindenüt valosag*, mely altal az Isten veghetetlē ki-terjedsegű,

b be-

in actu omnia, imo ipse purus, primus, medius ultim⁹ actus. Scal: Exer: 6. Sect: 2. Iust: Mart: q 120. ad Orthodox:

a, Intelligētia cum siut Entia alia ab infinito Ente, finita esse necesse est: Nam duo infinita nequeunt esse neq; in natura neq; extra naturam. Essent enim duo principia prima Scal: Exerc: 359 5. 3.

b be-tőlt mennyet es földet minden hellyeket magaban-foglal, őtet penig semmi *közbe vetés*, *hely* avagy *határ* be nem foghattya, mindenűt ott vagyō es sohul nints à hól jelen nem volna. 1. Reg 8 27.

Ez illyetén *jelen-lete Isten*nek negy fęle.

Előßőr Kőzőnseges, mely altal Isten *repletivè* mindenűt jelen vagyon, az az, minden hellyeket be-tőlt mindenűt, őtet penig semmi hely *bé* nem *foglallya*.

Masodßor, Kivaltkeppen-valo, mely altal az Isten az *Eg*ben lakni mondatik, mivel hogy (:) az ő *Hatalma*, *Böltsesęge* es *Io-volta* leg-felsegesb-keppen magat ott jelengeti es kőzőli: az mint hogy *Aldas*it es *Büntetes*it-is ßokas ßerint onnan őnti-le è földre.

Har-

b, Act: 7, 48 Ps: 145. Iob: 11, 7; 8, 9, 2 Chr: 2, 5, 6 Ps: 139, 5, &c Ier: 23, 23, 24. De⁹ est ubiq; non ita ut in dimidia parte fit dimidi⁹, aut tanq̃ in majore parte major Dei pars sit, in minore minor sed ubiq; totus, & in seipso totus est. Aug: De⁹ est intellectualis sphæra, cuj⁹ centrum est ubiq; circūferētia verò nusquam, Trism: (:) Ps: 19, 1. Hos: 2, 21.

...magaért, *annal-is kivaltab-*
keppen-valo mely altal Iſten az ő
b, 1. Cor: 3, 16, 6, &c Ÿ 19. 2. Cor: 6, 16 b lakozik *Szentiben*.

Negyedszer, *leg-kivaliképpen-valo* es tellyeſſeggel egyre-tartozo, mely altal az *Iſtenſegnek egéſs tellyeſſege allattya ſzerint* lakozik az *Chriſtusban* c

c, Col: 2, 9.

2. Az *Valtozhatatlanſag*, mely által az Iſten mind d *valoſagá*-ban ſ-mind penig e Akarattyá-ban minden változás nelkűl-valo.

d, Rom: 12 Iſ: 40 28: Pſ: 10. 2. 27 e, Apoc: 1, 8. 1 Sam: 15, 29 Num: 23. 19 Mal: 3, 6. Rom: 11, 29. Iac: 1, 17. Pœnitentia cũ de Deo enuntiatur non affectũ in Deo, ſed effectũ Dei in hominibus ſignificat. Alſted ſ, Iſ: 44, 6. Dan: 6, 27 Apoc: 4. 8

3. Az Örökke-valoſag, mely altal az Iſtenben, ſemmi *kezdet* ſ napoknak, ſem penig az időknek *vége* nintsen: es mind f *elsö* ſ mind *utolſo* ő.

Ezek az közölhetetlen valoſaghéli tulaydonſágok; immar azok következnek mellyek az Teremptet allatokra vonſſnak.

Ezek ő[illegible]ön vadnak.

1. az *Elet*, 2. az *Ertelem*, 3. az

Akarat,

Akarat, 4 à H.

1. Az *Iſten E*[illegible] mint igen *tiſsta* [illegible] veghetetlen *Val ſa*[illegible] tsak ő maga ç*l magatul*, ha[illegible] egyſzer ſ-mind *mind örökke folyo* k-*meréthetetlen* Kutfeje-is az E-letnek, melyből ered minden Teremptet Allatoknak ç*letek*: ugy hogy mindnyajan *ö benne* ç*lunk*, *mozgunk*, *lélegzünk* es *va*-*gyunk*. Es mivel egyedül tsak az Iſten *Elete* nints h Allattyátul meg-kűlönböztetve, annak okaert mondgya az Apoſtol hogy *tsak az Iſtené az halhatatlan-ſag*. 1. *Tim*: 6. 16.

2. *Ertelme* avagy *Tudomanya* Iſtennek, az, à mi altal (mint *tiſsta magán-valo* egy *Valoſag* altal) tökelletteſſen i ért es tud önön magában mindeneket, valamellyek valaha *voltak*, *vadnak* avagy *léſsnek*: ſőt penig még az

igen

az Sidonvelven, az Iſten Ehe-jenek, ſ E-chejenek-is egy arant neveztetik. Az Görökben mind hozonnak, ſ mind hozonnak. Az Deakbã valamenyi-ſzer primũ Ensnek még meg annyiſzer primum vivensnek. Mert lenni s-çini, mind egyet teſzẽ az Iſtenbẽ.

i, 1, Reg: 8, 39. Pſ: 139, 1.

...s gondolatok-is, es ...nek minden belső keb... ez abrazoláſi tudtara vad... nák ő neki, es ſemmi el-reytve tőlle nintsen.

Ez *Minden-tudáſa* ISTENNEK vagy *Közönſęges*, mellyel Iſten *egy átallyaban minden dolgot* tud őrőktűl fogván; az *jót* ő magá ban, az *gonoßt* penig az jorul, menyiben ellenkezik azzal; az *lehetſęges* dolgokban, lehetſe-geſſegnek *ſorſát* oltván, az *ßük ſegeſſęgkeppen valok*ban penig, az ßűkſęges meg-letelnek avagy lehetetlenſegnek *törvenyet*: Es ekeppen tudván mindeneket magában es magátul, *Kutfeje* ő minden *tudomány*nak, mind az *Angyalok*énak ſ mind penig az *Emberek*ének. Maſodßor *kivalt-képpen-valo* ez à *Minden-tudás*, mely *Approbatio*nak ſovallo-tu-daſnak avagy jo-tetßeſnek ne-

vez-

veztetik, mellyé... *nevezeteſſen tudgya* e... ſen *eſmeri* ſsak à *Valaßte*...

Ez az [b] *Minden-tudoſſ*... foglallya magában az Iſte... *tsöſęget*-is, mely altal ő minde-neket nagy bőltsen, *ſemmi*ből, ily *ßep rend*del, *mertek*kel es *fon-toſſan* teremptet, es męg mo-ſtan-is naponként, igazgattya es rēdeli azokat ßentſęges *aka-rattya*ßerint maga *ditsöſſęg*ere.

3. *Akarattya Iſtennek* az, mel-lyel előßőr-is *magát* mint *leg-fübbjót* [c] ßűkſegeskeppen a-karja; es ez altal egyeb [d] min-den jokat-is mellyek *ö tölle* vad-nak, [e] ßabad kedvel akar.

c, Rom: 9,19. Eph:1,5,11. d, Deus volun-tate ſua cuncta conſtituit. Triſm: Hinc Orpheus Deum vocat neceſsita-tem, ratione ſcilicet inferiorum, quod omnia ipſi parere cogantur. e, Volun-tas Dei ſemper impletur, aut de nobis aut à nobis. De nobis impletur ſed t... men non implem⁹ eam quādo pec...

...mine e... habitus in-tellectui impreſſus, qui de Deo dici nō de-bet, cuj' in-tellectus eſt ipſa Sapiē-tia. Keker: Panda idon dios ophthal-mos kai pā-da noe &c. Heſ: Ezert neve-zik az Iſtēt az Platoni-cuſok e-geſzſzen ...annek, ki ...indene-...is ket lát.

...rattya, noha ma-
...dgyetlen edgy, mi-
...Allattya-is; mindazal-
...kúlőm kúlőmb fęle sok
...ra nezve, mellyekrúl az
akarat vagyon, es kúlőmbőző
sok *munkajért* az akaratnak, az
*Szent Iras*ban az Isten akarattya-
nak sok nevek adattatnak:
mint,

1. Az *Szeretet*, mellyel jelente-
tik az Istēnek [f] őrőkke-valo
jo-akarattya, mely altal el-ren-
delte hogy az ő ßerelmes vá-
laßtotti ingyen kegyelemből
idvőzúllyenek az *Christus* al-
tal; es ennekokaert őket ßúk-
sęges ajandékival ebben es
az jővendő *ęletben* [g] lato-
gattya, mind Szemellyeket
s-mind penig ßolgalattyokat,
kedvelvén es io neven vévén

f, Eph: 1, 5.

g. Ps: 145, ℣. 7. 16.

i, Norma Iustitiæ divinæ, est Dei voluntas. Quia idem vult, ideo est Iustum.

2. Az *Igazsag* [i] mely az ISTEN-
... *albatatos* akarattya
mely

mely altal [k] fizet az Angya-
loknak es az Embereknek
az ő tselekedetek ßerint [l]
meg-buntetvén az térni nem
akarokat *erdem*ekhez ké-
pest; *mely boßßu-állo* igazság-
nak neveztetik: es [m] *meg-ju-
talmaßtatván* az hiveket igi-
reti ßerint; mely tselekede-
ti *Kegyelem*-igazsagának mō
datik.

3 Az *Irgalmaßag*, mely az I-
stennek [n] *ingyen-valo jo-aka-
rattya* es kéß indulattya az
meg térő búnősnek búné-
botsanattyara, ha ßinten
nagy es igen gyalázatos bú-
nőkkel volná-is meg-ter-
heltetve.

4. Az *Iosag*, [o] mely altal *jo ked-
vel közli* az ő javait az Te-
remptet allatokkal: es mi-
vel ezt *ßabad jo akarattyából*
erdem kivúl tselekeßi, ez-

k, Rom: 2, 5. 6. 2, Theß. 1 6, &c. 2, Tim: 4, 8. Deut: 7, 9, 10.

l, De⁹ principia & finē rerū omnium tenens, recta; lineâ incedēs è vestigio habet dikē. divinæ legis vindicem, simul ut quicquam Sanctionū ejus prætermissum est. Arles. l. de Mund.

m, Rom: 9, 15, 16.

n, Ps: 103, 8. &c Tit: 3, 4. Semper invenies Deū benigniorē quā te culpabiliorem, Serm:

okaert ez *Kegyelemnek* neveztetik.

o, Pſ: 145, 7, 9, 16. In Creaturis multa inveniũtur bona, ergo Creator multo magis eſt bon'. Mio authogathõ.

5. Az *Tökelleteſſeg* avagy *igaz mondás*, mellyel az Iſten [a] *alhatatoſſan* akarja, hogy mindenek mellyeket az ő ſentſeges tanátsaban vegezet, el-következzenek: meg-tellyeſetven mindeneket valamellyeket ſollot, *alkalmatos időben.*

6. Az *Türes*, mellyel az UR Iſten *ſzabad akarattya ſzerint elvarja* es halaſztya az bűnöſnek bűntetéſét, mind addig mîg az ő igazſága meg nem ſértődik, es azonban à bűntévőnek-is [b] bűnei meg-érnek.

b, 2 Pet: 3, 9. Rom: 2, 4. Gen: 15, 16. Ad pœnam tardus Deus eſt ad præmia velox Sed penſare ſolet vi graviore moram.

7. Az

Serm: 11. Bern: Vindictæ gladiũ miſericordiæ oleo ſemper acuit. Niceph: l. 17. c 3. a, Ioſ: 13, 14. Num: 23, 23 Veritas eſt harmonia tũ intellect' & verborũ cum rebus, tum etiã rerum ipſarũ cum ideis in mẽte divina, Keck: Veritas Dei in verbis ſi des Dei dicitur, quòd certò fiant, quæ ab ipſo dicta ſunt. Item conſtãtia, quia ſententiam non mutat Polan,

7. Az *Szentség*, mely altal az Iſtennek terméſzeti minden egyéb *tiſztátalan* dolgoktul meg-válaſztatik: es utáll minden otsmanyſágot; s igyekeppenegeſſen tiſzta lévén önön magaban, ſolgainak-is belſő es külſő *tiſztaſág*okban es ſentſegekben gyönyörködik; mely ugyan ő tőlle-is származik. c

8 Az *Harag*, [d] mely altal ertetik az Iſtennek alhatatos es igaz *Akarattya*, az *Valaſztottak*nak *dorgálá*ſokban, az *Iſtẽteleneknek* penig az ő rayta es hivein tőtt boſſuſagertvalo *meg-büntetéſ*ekben: Midőn az Iſtennek es haragos akarattya kemenny es kegyetlen bűnteteſſel jár, akkoron neveztetik *boſſzu-allaſnak*; mely az Valaſztottak-

c, 1, Pet: 1, 2. 1, Theſſ: 4, 3. Heb: 12, 14. Quãta Sanctitas Dei ad cujus aſpectũ Sãcti Angeli oculos regẽtes aliſq; volãtes clamãt: Sanct', Sanct', Sãct' Iehvoa Zebaoth. Iſ: 6, 2, 3.

d, Pſ: 106, 23, 29, 40, 41. Num: 25, 1. Ira Dei non eſt aliud q̃ volũtas puniẽdi. Aug: 15. de Civit: c 15. Anſel: l. 7. c. 6. Cur Deus Hõ: Furor & ira in Deo, non paſsionem mẽtis ſedultionis

acerbitatem notant. Carth: in Apoc: 19.

nak [c] *ido ßeri*: az *Hitetlenek*-
nek penig [f] örökke-valo.

4. Hatalma ISTENNEK az, à mely altal egy átallyában es ßabadoſſan mindent *valamit akar* es az ő terméßetivel nem ellẽkezik [m] meg tselekedhetik: es az mellyel az mennyet es föld-det à miként hogy *teremptette*, ugy meg-is tartya es minden benne-valo allatokkal egyetemben, igazgattya. Ez az Iſten *Mindenhatoſaga* avagy *magaban-valo (abſoluta)* mely altal ſokkal többet tselekedhetnék hogy nem az menyit akar, avagy tselekßik. Matth: 3 9. & 26. 53. Rom: 9. 18; avagy *actualis munkalkodo*, mely altal mindent, valamit akar meg tselekeßik, es à mit nem akar hogy legyen, meg akadalyoztat, Pſ 115. 3.

5. *Felſége* az UR ISTENNEK az, à mely altal ő, az ő magaban-valo es

c, Pſ: 106, 23, 29, 40, 41. 1, Cor: 10, 11 f, 2 Theſſ 1 10.

m, Pſ: 115, 3. Eph: 1, 11. Matth: 8, 2. De' poteſt omnia quæ contradictionem non implicant Aqu: 1, q 25 Art: 3, 4. Omnipotẽtia excludit omnes defectus qui ſunt impotentriæ, ſeu poſſe mentiri mori peccare, &c

lo es ßabadſagos mẽltoſagábol, mint Ur es *Király*, minden lathato es lathatatlan teremptesin [n] uralkodik es orßágol: igaz *jus* es *tulaydonſaga* levén neki mindeneken, mint [o] à *kitül*, es à *kiért* vadnak mindenek: kinek egyßerſ-mind oly *tellyeſſẽges hatalma* vagyon, hogy valakinek *kedvezni akar*; akar mely nagy bűnet-is el-engedheti; [a] ezenkeppen minden ő *ellenſegit* valamelyeket [b] meg verni es tőrni akar, ßam-adas es è tselekedetiért-valo meg-feleles nelkűl, el veßtheti. Mivel az ő egy igaz ßent *akarattya* néki eggyetlen egy tökelletes es örökké-valo Regulája meitek tzérnája.

Mind ezekből az *Tulaydonſagokbol* ßármazik az ISTENNEK leg-felſẽgesb boldogſága es tökelletes-volta.

Az Iſtennek *Boldogsaga*, amaz

n, 1. Chr: 29, 11, 2. 2 Sã 7 22, Apoc: 5, 12, 13

o, 1, Chr: 29, 1. Hinc De' dicitur autokiator.

a Rom: 9, 15 Ioh: 4, 11.

b, Luc: 19. 27. Pſ 2, 9 & 110, 1.

e, Deus Schaddai seu autarkes. non solum quia ipse nihil desiderat, sed etiam quia nihil in eo desiderari potest. Creaturas fecit perfectas in suo quasq; genere, ergo ipse perfectissimus est in se ac per se. Scal. Exer: 146. Sect: 2. Marc: 14, 61. Act: 17, 25. Rō: 11, 35, 36. 1. Tim: 6, 15. Matt: 25, 34. Iac: 1, 17.

tökelletés es meg-mersękelhetetlen birása az végnelkül-valo *örömnek* es *ditsösęgnek* mely az Istenben önön magaban vagyon öröktül. fogva, es kezdeti s-kutfeje az Teremptet-allatoknak minden ditsösegeknek es örömeknek.

Vadnak ezeken kivül több *Tulaydonsagok*-is, mellyek az Irasban az *Isten*nek tulaydonittatnak, de tsak *hasonlatossag keppen*; ugymint midön ö neki peldázatban *per Anthropo morphosin*, emberi forman, emberi tagok, *ßem*, *fül*, *ßay*, orr, kéz, lábok, &c. avagy érzekensęgek, es emberi munkalkodások, *látas*, *hallás*, *illatozas*, *munkalkodás*, *járás kelés* es egyeb efelék tulaydonittatnak. Ismet *per Anthropopatheian* emberi mod ßerint belsö indulatok, ugymint *vidamsag*, *bankodas*, *öröm*, *keserüsęg*, *ßerelē gyülölseg*, &c.

avagy

avagy *per analogian* hasonlitas ßerint, mint mikor *Oroßlan*nak, *kößiklá*nak, *Toron*nak *Pais*nak &c mondatik. Mellyeknek magyarazattyokat minden *Commentarius*ban (:) fel találhatni.

(:) Vide Dictionarum Biblicum Vilsonis Anglicè edit.

Mind ezekböl az Tulaydonsagokbol imez nehany Tanusagbéli Regulakat kell eßünkben vennünk.

1. Tsak egy is az Tulaydonsagok közzül, az Isteni Allatot eleggé ki nem jelētheti, mivel veghetetlen es ki-mondhatatlan az Isteni Allat. *Valami* azert az *Isten felöl* mondatik, *az nem Isten*; hanem tsak vekony ertelmünk segedgye, hogy okossagunkal valamenyire meg-foghassuk es ßonkal ki-mōdhassuk az *Isteni Terméßet*nek *felsęges voltá*menyibē azt ö Felsęge *Igéjé*ben ki jelentette.

2. *Minden Tulaydonsagi az Isten*

nek

Attributa omnia propter usias tautoteta singulis personis competunt.

nek ßinten úgy tartoznak mindenik *Szemelyre*, mint magára az Allatra, az *Szemellyi Tulaydõsagok*nak meg-emlétesevel. Mint, az *Atya Irgalmassaga Szülö* Irgalmassag: Az *Fiu Irgalmassaga Születtetet* Irgalmassag: Az *Sz: Lélek* Irgalmassaga *Származot* Irgalmassag; es igy az tõbbirül-is.

3. Az ISTENNEK *Allat ßerint valo Tulaydonsagi* semmit az *Allat*tul nem külõmbõznek. Mert azok ugy vadnak az Isteni Allatban, hogy egyßer s-mind *Isten Allat*tyának is igazan mondatathatnak az Tulaydõsagok.

a, In Deo nihil est quod non sit ipse De', Zanch:

a Az Istenben azert semmi nintsen, à mi vagy az õ *Allat*tya vagy *Szemellye* nem volna.

4. Az *Allat ßerint valo Tulaydonsagi*, ISTENNEK, nem külõmbõztetnek egymás kõzõt-is meg se *Allat ßerint*, sem penig *valosagi keppen* (mert valami az

Istenben vagyon, à tißtán tsak Isteni Allat, melyben semmi oßlás nintsen) hanem tsak vekony *Ertelmünk*re nezve külõmbõznek, mely mi Ertelmünk nem elég levõn, arra hogy ez Világi dolgokat *egyßeri munkajával* meg-foghassa, hanem tõbb külõmbõzõ munkáinak kell az dolognak meg-értése felõl lenni; azert az *meg-foghatatlan Isten*nek ismérésere-is sokßeri egy-más kõzõt meg-külõmbõztetet mũkálkodási nelkül ßükõlkõdik. Annakokaért ha az dolognak mi-volta ßerint ßollük, nintsenek az Istenben *sok Tulaydonsagok*, hanem tsak (:) eggyetlen, mely semmi nem egyeb, hanem az *Isteni Allat* õnõn magaban, akar mi nével neveztessek; hanem tsak az mi Ertelmünkre nézve mondatnak oly sok egy-más kõzõt

(:) Omnia in divinis sunt unum, ibi non obviat relationis oppositio.

kűlömbőző *Tulaydonſagoknak*. Mert à mi[e] Elménk az *Irgalmaſſagnak* nevezetin ért oly dolgot, à mi kűlömbőz attul mely *Igazſagnak* hivattatik. Az Iſteni Tulaydonſágok mind az altal nem kűlömböztetnek-meg egy-máſtul valoſagos keppen önön magokban.

5. Az *Iſtennek Allat-ßerint-valo Tulaydonſagi* nem *reßei* avagy *minemuſegi* az Iſteni Allatnak, ſem nem [a] *hozzá járultſagi* annak, es nem-is hellyei, hanem igazán [b] *tellyes es egeß Allattya* az *Iſtennek*. ugy hogy eſęle akarmelyik *Tulaydonſag non eſt aliud & aliud*, nem kűlömb kűlömb dolog, hanem tsak ugyan azon egy. Nints azért az Iſtenben *Menyiſeg*, az honnan *ennyinek* avagy *amanyinak* mondattathatnék: ſem *Minemüſeg*, honná *illyennek* avagy *amoltyannak* hi-

e, Attributa Dei omnia ita in ipſo ſunt, ut ſint ipſum; ita inſunt ut nihil antecedat, nihil ſubſequatur, ſed ex intellectione noſtra (quæ perꝙ umbratilis eſt) alia a iis Pri[o] animo comprehēdūtur. Scal: Exerc: 395. Sect: 6, 3. a. Quæ de Deo dicuntur chronikos, relatione ad creaturas, & ſic ſecundum accidens: non exprimunt mutationem in divi-

vatathatnék: hanem [c] valamitsoda az Iſten, ugyan *ollyan* es *azon* Alattya ßerint is. Allattya ßerint *Bölts* ő; azert ugyan maga az *Böltseſeg* ő. Allattya ßerint *jo* ő; annakokaert ugyan maga az *joſag* ő: Allattya ßerint *Irgalmas* ő; azert ugyan maga, az *Irgalmaſság* ő; Allattya ßerint *Igaz* ő; azert ugyan maga az *Igaſſag* ő &c. Egy ßoval, az Iſten *Nagy Menyiſeg* nelkűl: *jo Minemüſeg* nelkűl: *Irgalmas Fel indultſag* nelkűl: *meg-lét valoſag Munkaſag* nelkűl: mindenűtjelen-valo *Látomás* nelkűl: idő nelkűl *elsö* es *utolſo*, minden Teremptet Allatoknak Ura; az kitűl vőtte minden Allat mind magát ſ. mind penig à mie vagyon; mindazaltal ſem nem ßűkölkődik, ſem penig, az *joſagra* avagy az boldogſagra nevekedéſt *nem véßen* ſenkitűl.

divina eſsētia, ſed in creaturis factā. Negantur ergo de Deo accidētia realia non autem prædicata, accidētalia. b Omnia quæ in Deo ſunt ita inſunt ut ſit ipſe Deus. c, Eſſentia divina idētificat ſibi omnia quæ ſunt in divinis. Biel. ſup: 1. ſent: d 1. q. 5. Exhibet omnia accipit nihil, ipſum igitur bonum eſt ipſe Deus ſemper. Triſm. ſer: 2 plin:

Ez az Istennek nyilvansagos *le-irása*, az menyire őnőn magát az Irasban ki jelentette.

Ezt az Isten felől-valo tudománt (az tőbbi felet) tudni kell mindennek, valaki az *Kegyesség*nek Gyakorloja kiván lenni; s-el-is kell hinni *ßuksegessen*, ez négy *kivaltkeppen valo haßonért*.

1. Hogy à mi egy *Igaz Istenünket*, minden egyéb *hamis Istenektül* es *Bálványoktul* meg-tudgyuk kű őmbőztetni, mert az Istennek Ki-irásat *tulaydonképpen* tsak az ő Anyaßent-egyháza[a] tudgya, mellyben ily kegyelmessen ki jelentette őnőn magát.

a, Ps. 147 ℣ 19, 28 Ier: 10, 25.

2 Hogy Sziveink mentül nagyubb tißtessęg-tételre indullyanak ő Felsęgehez: midőn tudniaillik *álmélkedünk* ő rayta, *tißta magán-valosagaért* es *véghetetlen-voltaért*: *imadgyuk mérsekel-*

hetet-

hetetlensegeért, *meg-változhatatlansagaért* es *örökke-valosagaért*: *Böltseseget* az ő *Ertelmétül* es *Tudomanyátul* *követünk*: magunkat *ßent akarattya* es *tetßése* alá bizzuk: *Szerettyük ßeretetiért*, *Irgalmaßágaért*, *Io-voltáért* es *Türéseért*: *bizünk Igejeben Igaz mődásaért*: *fellyük Hatalmaért*, Igazságáért, es Haragjáért: tißtellyük *Szentsegeért*: *ditsirjük Bodogságaért*, es minden mi ęletünkben ő tőlle függünk, mint ki egyedül Szerző oka *ęletünknek*, *lételünknek* es minden *javainknak*.

III. Hogy *fel indittassunk* az *Isteni Leleknek*, ßēt *Tulaydonsagiban* valo kővetesęre: es igy az ő *Böltsesegének* *Szeretetinek*, *Io-voltának*, *Igazsagának*, *Irgalmassagának*, *Igaz-voltának*, *Türésenek*, *Buzgosagának*, es à bűn ellen-valo *Haragjának* (valami

réße-

rebben) képét viselhessük, hogy mi-is *böltsek, szeretök, igazak, irgalmasſak, igaz-mondók, türök es buzgók* lehessünk, mint a mi Istenünk.

IV. Hogy *illendö képpen* tehessünk könyörgéseket es elmelkedéseket, ő Felsége felől elméinkben, nem agyunkban koholt temerdek es káromkodo *álmodozáſink* szerint; mint mikor ember ugy gondollya az Istent, mint egy *Zetzely szekben ülö öreg Embert*; az áldot Szent Háromságot penig mint egy *hármas bálvany képet*, minemüveket az Papisták az ő Egyházaknak Ablakokban szoktanak pirkáltatni.

Mikor azert az igaz Istennek könyörgeni akarsz, szivedben lelkedben ugy szólétsad-meg ő Felségét, mint [a] *Örökké valót*, [b] *végheteilent*, [c] *mindēhatót*, [d] *szentet*,

a, Pſ: 60, 2.
b, 1 Reg: 8. 27.
c, Gen: 17, 1 Iob: 15, 25.
d, Apoc: 4. 8, & 15, 4.

c böltset, [f] *igazat*, [g] *irgalmaſt*, [h] *lelket*, [i] *igen tökélletest*, [k] *három egymaſtul meg külömböztetet Személyeknek egy meg oſsthatatlan Allattyát, Atyát, Fiat es Szent Lelket*: ki [l] *mindenüt jelen lévén*, [m] *igazgattya az mennyet es földet, altal lát es ért* [n] *minden szíveket*, [o] *tud minden nyavalyákat*; *es tsak egyedül adhat minden kegyelmet* [p] *valamely nelkül szükölködünk, ſ-miden meg-térö bünös embert, valaki igaz hitböl ohaytya* (az Christus altal) *az ö ſegedelmét, minden nyomoruſagokbol es haborgatáſokbol meg-szabadét.*

EZ ISTEN igaz iſméretinek nem tudása miat, sokak az igaz Istennek Balvanyt tsinálnak; ſ-ez egyedül oka, hogy sokak az Isten imádásanak, es az vallásnak, *minden ezen kivül-valo réſzeit*, oly nagy *betsületlenſeggel* es *képmutataſſal* vallyák Holot ha igazán

e, Rom: 1, 8, & 16, 17.
f, Exod: 34. 6, 7 Pſ: 103. 4, & 103. ỽ 11, & 145. 8, 9.
g, Deut: 32, 4.
h, Ioh: 4, 34
i, Deut: 32, 4
k, Ioh: 5, 7. Matth: 3 16. & 28, 19.
2, Cor: 13, 14
l, 2, Reg: 8 17. Pſ: 129, 2. Ier: 23 ỽ 23.
m, Iſ: 48, 16. 28 Dan: 4. 32.
n, 1, Reg: 8, 30. Ier: 17, 10.
o, Iſ: 61, 16.
p, 1, Sam: 10, 16.
Matt: 17, 18.

zán ismérnék az Istent, nem mérnének igazán valo ßolgálattyánál egyebet mivelni; es igy *fęlelem*mel es nagy *betsüllet*tel ßolgálnának néki: mert tsak annyira *fęli* Ember az Istent, à menyire *ismeri*: ugy *ismé*ri penig *igazán*, ha az *speculatio*val az *praxist* (az ő isméretivel, igaz tißteletit) eggyúve kőti. Mely igy vagyon.

I. Midőn Ember ugy isméri es tißteli az Isteni Felsęget, mint őnőn magat, maga Igéjeben ki-jelentette.

II Midőn az Isteni Tulaydonsagoknak igaz es első ismeretiből, az ember elmejébē az *ßeretet*, à *fęlelem*, es az *Istenben valo bizodalom* nevekedik. Mert azt mondgya az Isten őnőn maga *Malach* 1. 6. *Hogy ha Atya vagyok én, hól az én betsülletem? Ha Ur vagyok, hól az én fęlelmem?*

Iertek

Iertek es lassátok meg mert jo az Istē, azt mondgya *David Ps*: 34. 9. A ki tapaßtalhato keppen meg nem kostolta az ő *josagát*, nem tudgya *mel jo ö*; (azt mondgya *Szent Ianos* 1. *Ep*: *c*. 2, *v*. 4.) *à ki mondgya hogy ismeri az Istent, es az ö paranczolattyat meg nem tartya, Hazug az es nints abban igazság.* Ennekokáert az menyire mi az Istent kővettyúk, *Iosagában*, *ßeretetiben*, *Igazságaban*, *Irgalmasságaban*, *Turéseben* es egyéb *Tulaydonsagiban*; annyira is *ismérjuk* őtet.

III. Midőn belső fuhaßkodásokkal, es ßiveinknek tettetessegtelē kivánsagival várjuk, az ő ismeretinek tőkélletes es tellyes voltát, az kővetkezendő Eletben.

Utolßor, è ki jelenti mely kevessen vadnak azok, kik az Istēt igazán ismerik, mert senki nem

ismeri

iſmeri igazán az Iſtent, hanem à ki ötet ßereti; s-ugyā is hogy ne válaßtaná Ember az Iſten Szeretetit, holot ez à *leg-föbb jo* ha iſmeri ötet. Mert az Iſtennek terméßeti ez, *hogy ugyan felſegyverkezteſſe az Embert az ö joſagának, ßerelmével*, es valaki akar mely dolgot *Iſtenénél inkab ßeret, nem mélto az, az Iſtenhez*; s-illyenek mind azok à kik *Szi*veknek *ßeretetit* es *nyugodalmát*, Iſten kivůl más akar mi egyéb dologbā helyheztetik. Ha azert hißed az Iſtent *Mindenhato*nak lenni, miert fęlß az ördögtůl es az ellenſęgtöl, ſ-bizodalmaſſan miért nem nyugßol-meg az Iſtenben, ſegedelmét minden háborgatáſidban es veßedelmedben nem ohaytozod? Ha *Véghetetlen*nek hißed az Iſtent, hogy méred ötet haragra ingerleni? Ha *tißta magan-valo*nak

hißed

hißed ötet, mitsoda ortzaval merß ö elötte *tettetes ßivel* es *kép-mutataſſal* járni? *Ha leg-föbb* jodnak hißed ö Felſegét; miért nem helyhezteted ßivedet ö benne inkáb hogy nem mint egeß földi jokban? Ha valoban hißed hogy az Iſten igaz *Itelö-Biro*; hogy merß ily bátorſagoſſan meg-téretlen az bůnben ęlni? Ha igazán hißed nagy *Böltseſegét*; hogy nem tulaydo nitod minden te Kereßtidnek, es kedvetlen állapotidnak kimenetelét ö neki, *ki mindeneket javokra tud azoknak ſordétani à kik ßeretik ötet* Rom: 8. 28. Hogy ha el-hitetted magaddal hogy az Iſten igen *Igaz mondo*; miert ketelkedel męg-is az ö igeretibē? Es ha el-hißed hogy az Iſten maga *ßépſeg* es *tökelleteſſég*; (:) miert nem akarod ötet, mindē te indulatidnak es kivánſagid.

nak

(:) Si te habeam ſolū, ſanè ruat ardu⁹ æther, Tellus rupta ſuo diſsiliatq; loco.

nak *fö végének* ismerni? Mert ha *ßépseget* ßeretz, ö igen *ßép*: ha *gazdagságot* kivanß, ö igen *gazdag*: ha *böltseseget* kereß, ö igen *bolts*. Valamitsoda *felsegèsseget* látz az teremptet állatokban, az sem mi nem egyéb hanem *ßikratskája* annak à mi végh etetlen *tellyesseggel* vagyon az Istenben. Es à mikor az Egben *egyatallyaban-valo közösülésünk* léßen az Istennel, akkor mindenünk tökelletessen meg-léßen ö benne, mellyeket mivelünk közöl. Egy ßoval, *minden jokban minden ö mindenekben*. Szeressed (:) azert tsak ezt az egy jo Istét, s azt ßereted, à kiben minden *josagnak josaga* találtathatik. Minekokaert, à ki Istennek *idvezéto* ismeretire akar jutni, meg kell tanulni hogy ötet *ßeretet* altal ßükseges ismerni. *Mivel az Isten ßeretet* Eph: 3.19. es az *Isten ßere-*

Creata omnia perfectiùs sunt in Deo quã in seipsis. Dionys: de divin. c. 6.

(:) Ama illum bonũ, in quo omne bonũ est & sufficit, Anselm: in Profol: c. 25.

ßeretetinek ismereti; minden ismeretet, tudomanyt, *fellyül-halad* 1. Ioh: 4. 8. Söt minden ismeret avagy tudomany, az Isteni ßeretet es ßolgalat modgyának tudománya nelkül [b] *Salamon* vallása ßerint, tsak *hejában-valosagos hejában valosag* es *elme törödes*.

Eccl: 1, 2, 17.

Gerjedgy-fel azert oh Szent *Szeretet* az én lelkemben, kivaltkeppen holot tetßet néked, az Ur *Iesus Christus* Vére altal meg-engeßteltetet lévén, hogy ismereted altal ditsösęgednek *közösülésere* juthassak, melyben minden én fö javam es bodogsagom áll örökke.

Ekeppen az ęlö Istennek *maga tulaydon igéje* altal, meg-látok az IEHOVAnak, az ELOHIMnak, az tellyes Szent HAROMSAGnak *hátulso réßeit*, kiben hinni idvezétö *hit* es *igazság*: Kinek minden

Exod: 33.

den *teremptet állattul*, mennyen es földön adassęk minden *ditséret orßáglás* es *ditsöseg*, mind örökkön örökke, AMEN.

Ekédig az Isten ismeretiről; *ennekutánna* már az magunk ismeretiről ßollunk. Elsőben-is, míg az Ember az *Christus* altal valo uyjulás nelkül, az nyavalasságnak es romlotsagnak állapattyában vagyon.

Az Istennel Christusban meg nem bekellet Embernek nyavalyássagirul-valo Ellmélkedesek.

OH nyavalyas Ember, hol kezdgyem vég nelkül valo nyavalyásságodnak meg-irását! ki à mely hamar *fogantattál* oly hamar *el kárhoztál*; es minek-előtte ez idő ßeri ęletre ßülettetnél, immár az örök halálra iteltettél.

Damnatus antequam natus Aug:

Kezdetit nyavalyaidnak feltalálom ugyan de *végét* nem. Mert mikor *Adám* es *Eva* Isten *képére* teremptettenek volna, es *Paraditsom*bam be-volnának helyheztetvén, hogy mind magok s-mind maradékjok halhatatlanságban ęlnének, uralkodvan minden földi teremptet állatokon, es tsak egy fának győmültsétül léven meg-tiltattak, hogy azzal *Teremptöjök*-hőz-valo engedelmessęgeket mutatnák; noha ISTEN ily kitsiny dologtul tiltotta vala meg őket, örök halálnak bűntetése alat; De ők inkab hivének az *Ördög* ßavának, hogy nem az *Istenének*; hazugnak vélvén az Istent. Es igy, háládatlansággal illetvén ő ßent Felsęgét, minden vélek közlőt jo tétemé nyiért; gonoßul kezdének magok boldog állapottyával ęlni,

mint ha ISTEN irigy képpen avagy fősvenyűl tselekedet volna véllek: es el-hivek hogy az őrdőg, sokkal ditsőssęgesb állapotban réßelteti őket hogy nem mint à mineműben Isten reßeltette; es igy fel-fuvalkodtságok miat, igen *nagy arultatás*ban esęnek, az Nagy Isten ellen, nem akarván ő Felsęgé *alat valokká* lenni, nagy káromkodással, *magává az Istenné*, avagy Istennel egyenlőkké akarának lenni. Az mellyért mind addig, mîg meg nem térenek (elveßtven Istennek raytok ruházot kepet) az Őrdőghőz lőnek hasonlokká: es ekeppen minden ő maradekjok, mint *Arulo fayzások*, (valamig *meg-téretlen* ęlnek mint te) ez ęletnek minden átok alat levő nyavalyássaginak, az kővetkezendőnek penig, őrőkkőn őrőkke-valo

tűze-

tűzének, kárhozattyának, mely az Őrdőgnek es az ő Angyalinak kéßettetet, alája vadnak vettetvén.

Tedd-fęlre azert egykevessę *goromba hivsagidat*, es nezeld-meg velem edgyűt, *siralmas nyavalyasagidat*, mellyet ha volta keppen meg-mérsekleß, nem ketelkedem benne, hogy tennen magad ki nem hoznád azt, hogy jobb lőt volna soha ingyen sem fogantatnod, hogy nem mint az *Istenes kegyes ęletnek* kegyelem altal valo munkálkodojává nem lenned.

Visgáld-meg azert nyavalyassagodat:

1. *Eletedben*,
2. *Halálodban*,
3. *Halalod* után.

Eletedben,

1. A *Testieket*
2. A *Lelkieket*.

Halálodban azokat, mellyek mind testedet s-mind penig lelkedet el-nyommaßtyák.

Halálod után, azokat, mellyek mind testedet lelkedet egyßer. s-mind el-foglallyák.

Elößör azert jelengesßük-ki, ez életben valo testi nyavalyáßsagidat, eletednek ez negy oßlási ßerint.

1. Gyermek
2. Ifiu
3. Az Ember } Koriakat.
4. Vén

Gyermek-kori nyavallyaßsagokrul valo Elmelkedések.

Mi voltál te Anyád meheben egyeb, hanem mint egy *oktalan állat*, emberi formában léven; nem de nem az gonoß kivánságoknak titkos ßegyenenek, es *az eredendö bün* fertelmenek melégßégeben fogontattálé?

Mezételenúl vettettél ez földre, ~~az~~ az undokßagnak verebe be-kevertettetven. (Undokßagnak mondom bizony, mert mikor az Iſten Fia ki nem utálá az emberi *termeßetet* minden bún nelkúl valo erötelenßégivel edgyút magára fel venni, fogantatnék illetlennek tetßet az ö *ßentßegehez*, hogy egyeb Embereknek bünös fogantatáßoknak modgya ßerint fogátatnék.) Ugy annyera hogy az te Anyád ßegyölette annak modgyát neked tuttodra adni: Miokod vagyon tehát *ßületéßeddel* valo kérkedtßégedre, mely Anyádnak ISTEN *átkából* ßármazot faydalom vala, magadnak penig csak ez háborußagos életre valo *jöveteled*? Mely nyavalyáßßagodnak nagy voltát, mivel akkor nyelvel ki nem be-

ßelhetted, keserű siráſiddal. (à mint lehetet) jelentetted-ki.

2. *Elmélkedés az Iſſiui állapotot követö nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Iſſiuſag* egyeb, hanem ßeledetetlen *vadſag?* kinek minden tselekedeti *hirtelenek* es *oktalanok*, az jo tanatsnak hely nem adoja; Mint à *Majom* tsak az gyermekeskedesben es hivſagokban győnyőrkődven? Annakokáert, mihelt valami kitsiny *eröd* es *okoſſagod* kezdet lenni, mindgyaráſt veßßő, es Atyád ſ-Meſtered fenyétekjek alá fogattatál: mint ha ugyan à *maſoktul-valo felelem*, es nem az te magad akarattya alá ßűlettel volna. Semmi *meg-terheltetet Szamár* avagy *Ló*, nem kivankozhatik inkab az tereh alol meg ßabadulni, mint te ez kőteleſſęgednek Szolgai állapottyából.

Nem meltó ez az állapot leiráſra.

3. *Elmelkedés az Emberkori nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Emberkori állapot* egyeb, hanem mint az Tenger melyben à habok-ként, edgyik nyavalya háboruſag az maſikat ott éri, az utolſo az elsőnel mindenkor gonoßßabb léven? Az mely hamar te ez vilagnak gondos igajára be-érkeztel, oly hamar el buritot tegedet à *nyavalyak*nak ſűrű *felyhöje*. Magad ſajat *teſte* az *gonoß kevánſagokkal* őßtőnőz; è *Világ* el-mulando ~~el-mulando~~ *gönyörködtetéſivel* ędesget; es az *Ördög* minden fęle *bünnek* nemével kéſęrget: Az *Ellenſegtül valo felelem* reßkettet; à maſoktul ßerzet ſok *pörr*, *Zene-bona* fáraßt; *hamis barátidnak boßßuſag tételek* ugyan megrogyogtat; *házad.nepere valo* ſok

gondod meg-emeßt; tettetes-jo-akaroid es ellẽſegid közöt valo nyug-hatatlanſagod ugyan el-bódét: Belöl à bün ößtökel? kivöl, az Satany hánnya az Leſt elődben; Hátul, meg tselekedet büneidnek lelki iſmeretz furdal: Bal felöl az ßerẽtsetlen állapot izgat; jobb-felöl penig az jo ßerentse hizelkedik: Fejed-felet; bűneiddel erdemlet boßßu-allaſa függ Iſtenednek: alattad à Pokol torka tátog hogy el nyellyen. Ez nyavalyas allapotod-ban immár, hova tudod nyugodalomért es vigaßtalaſert, fejedet fognod? Házad teli ſok gondokkal; az mezö hijaban-valoſagokkal; à ku-föld oßtoba paraßtſaggal; à Varoſok egyenetlenſeggel; az Udvarok irigſeggel es álhatatlanſaggal; az Eccleſia ßakadaſokkal; az Tenger Tüzes-tolvajokkal; az Száraz Nyuzokkal Foßtokkal? Avagy mitsoda állapotban fog-

lalod

lalod magadat; mert az gazdagſag irigyſeges; az ßegyénſeg utálatos; az nagy elme el-vonattatot; az Egy-ügyüſeg nevetſeges; az babonaſag tsuffsagos; az Vallas gyanús; az Vétek fel-magaßtaltatik; az joſagos tselekedet le-alaztatik. Oh minemű bünös teſtvel vétettél te környül ez álnok vilagon! Szemed hivſag nezeſnek ablaka; Fuled az undokſagos bűnök ſebes patakjanak beléd folytato tsatornaja: Erzékenſegid az gonoß kivánſagoknak fel-gerjeßtő kéngyertyaja: Szived mint edgy ülö, mellyen az Satany, az gonoß indulatoknak utálatos ivonyu formáját kohollya. Nemes ágbol valo vagyé? gyakran fejedet veßedelemre kell vinned az hadban, hogy világi betsülletet, hirt nevet ßerezheſs; es néhäykor tsak egy hitván Ember kihivatallyara-is kardra kell-

med, halálra vetvén fejedet, hogy az fęlekenſęgnek gyalázattyat el-kerúlheſd, *Szegény Ember gyermeke* vagyé? Oh nagy Iſten, minemű nehez rabotás munkákat kell mind *honn*, ſ-mind *kinn* el-viſelned, hogy minden napi ßúkſegedre valot kereshеſs! Es mikor az Ember, (ſok ßolgalattya es munkaja után) valamitskét gyűytőgetet-is; mely kitsiny bizodalma lehet hozzá, vevén az minden napi peldakbol eßeben, hogy ha ki tegnap *gazdag* volt, ma *koldulaſra* jutot: ha ki tegnap jo *egéſſegben* volt, ma meg-betegűlt: à ki tegnap *vigadot* es *örült*, ez mai nap *ſtralmat* es *jayt* hozot neki: à ki tegnap *kedves* volt, ma nagy *kedvetlenſegre* jutot: à ki tegnap *eleven* volt, ma *megholt*, es magad-is nem tudod mely hirtelen es mitsodás ha-

lállal,

lállal, męg' holnap è korig, avagy tsak ma is, koporſoban ßalhatz. Igy azert ki tudná elő ßamlálni, az bűnős emberre kővetkezni ßokot ſok fęle *károkat*, *kereßteket*, *nehezsegeket*, *kedvétlenſegeket*, *betegsegeket* es minden fęle ſok *nyomoruſagokat*: nem ßolván ſemmit, ędes *barátinak*, *Attyafiainak* es ßerelmes *gyermekinek* halálokrul, kiknek meg-haláſok nehanykor, ſokkal keſerűbnek tetßik embernek, maga ſajat halalánál.

4. *Elmélkedes à Vén kori nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Vénſeg* egyeb, hanem minden *nyavalyaſſagoknak feßke*? Mert midőn már ſok jo napokat el-mulattal, tsak raytad toppan à kopaß fejű *Agsag*, az ő *ßarában ßallot eßével*; *rántzos ortzajaval*; *büdöſs lélégzetivel*; el-kedvetlenét à benned ßer-

zet ſok *izetlenſeggel*; *el-ſonnyaßt* az nagy *ßarazsaggal*; nehez látová teßen à *homalyoſſaggal*; *nagy ßo hallova* à *ſiketeſſeggel*; *el-burét* az ſok *betégsegekkel*, es à ſok erőtelenſęgekkel ugyan *meg-görbezt*, nem levén érzekenſęgidnek egyeb haßna benned, hanem tsak az ſok faydalmoknak keſerves érzeſe, mely annyira tsigázza az Teſtnek minden tagait, hogy ſoha ſemmiben azokat kőnnyebéteni nem akarja, mind addig valamig az nyavalyas teſtet koporſoban nem ßálléttya.

Ezek az Teſtnek ez ęletben-valo nyavalyaſſagi; immár az Leleknek-is ez ęletben-valo nyavalyaſſagirul ßollyunk nevezet ßerint.

Az uyjá nem ßülettetet Léleknek ez életben valo nyavalyaſſagirul.

1. Az te Lelkednek nyava-

lyaſſagit inkab eßedben veheted, ha tsak im ez kettőt gondolod-is meg.

I. Az *boldogsagot*, mellyet el veßtet. 2. A *boldogtalanſagot* mellyet nyert.

1. Az *el-veſstet boldogsag* előßőr áll vala az *Iſteni haſonlatoſſag*ban valo reßeſűlesben, mely altal az Lelek haſonlo vala az Iſtenhez [a] *értelem*ből, alkalmatoſsá tetettetven, az *Iſteni-ki-jelentet akarattya*nak tőkelleteſſen valo érteſęte.

a, Col:3,20. Rom:12, 2.

2. Maſodßor, áll vala az igaz *ßentſeg*ben, mely altal à Lelek minden hivſagoktul űres vala.

3. Harmadßor, az Igazſagban, mely altal minden ő *tehetſegi*vel, *indulati*val, kedve s-akarattya ßerint bir vala, es à ßerint minden tselekedetit, mellyek azoktul az *tehetſegek*tűl ßármaznak, jo rendben állat-

hattya vala. El-veßtvén azért ez *Iſteni haſonlatoſſágot*, el-veßtette Iſtenéhez-való ßeretetitis, az Iſteni *Felſegben* való boldog *réßesüleſsel* egyetemben, melyben minden ő *élete* es *boldogsaga* all-vala. Ha ez földi joßágodban vallot károd, annyira ßomorkodtat tegedet; hogy ne kesergethetne ez *mennyei nagy kéntsednek* ily veletlen elveßtéſe?

II. Az nyert *boldogtalanſag*, mely az eſet miat az Lelekre következet, kettőben áll.

A { *Bünöſſegben* / *Meg-átkoztatas*ban.

1. Az *Bünöſſeg* ſemmi egyeb, hanem az Leleknek, mind maga *Terméßet*iben, mind tselekedetiben való közönſeges megromlaſa: mely miat immár az ő *terméßeti* [a] meg-dőglelt minden bűnökre való *haylandoſag*-

a, Eph: 2. 2. Gen: 6, 5

gal, ßüntelenül; *elmeje hivſaggal* rakodot-meg; [b] *értelme*, [c] *tudatlanſag*nak ſetet felhőjével meghomalyoſodot; *akarattya* [d] ſemmire egyebre az *hivſagos dolgok*nál nem áhétozik; minden ő *tselekedeti* [e] gonoßßak. Még penig ez veßetſég oly *zilay*, hogy gyakorta még az uyjonnan ßületet Lelekben is az *kiváno indulat*, nem mindenkor enged az jo tanatsnak, hanem maga kéjen nyárgalodzik ide ſ-tova, es az bűnös indulatokkal edgyet ért. Menyivel nagyubb tehát az meg vetet Lelekben, ki azon terméßeti romlotſagnak ſarában fekßik, az *kévano indulat*nak es az *akarat*nak *erößakja*? Innen vagyon hogy az te nyavalyas *lelked* az bűn miat ennyire megrutult; az *gonoß kévanſag*oktul meg-motskoltatot; *rutſaggal* meg-undokult; az ſok *ßenyve-*

b, Rom: 12, 1 Eph: 4, 17
c, Cor: 2, 14
d, Phil: 2, 3
e, Rő: 2, 12. & 7, 12.

deſsel el-tikkat; az *roß indulatok* miat el-hurtzolodot; el-fonnyat es ugyan meg-epet az *irigyſeg* miat; az *tobzodás*tul el-nyomattatot; az *réßegseggel* el-tőltőzőt; à *boßßu álláſsal* ugyan forr; az *dubösködeſsel* ide ſ-tova ragadtatik; es igy az Iſtennek ditsőſeges *képét*, Órdőg otsmáy *képéve* valtoztattya [f] ugy annyira hogy ugyan *meg-bánta az Iſten* hogy valaha az *Embert teremptette*. [g]

f, Ioh: 8. ✝. 14.

g, Gen: 6. ✝. 6.

Ez bűnőſſęgből ßármazik immár à *Léleknek* maſodik *nyavalyaſſaga*-is, mely *meg-átkoztatas*nak neveztetik [h] Ez-is két fęle.

h, Deut: 27. ✝. 26. Gal: 3. 10. Pſ: 119, 21.

1. Réß- } ßerint-
2. Tellyes-mértek } (valo.

1. *A réß ßerint-valo meg-átkoztatás*, melyben à Lelek fekßik, mind az *életben* ſ mind penig az *halálbã*, kőzőnſeges à teſtvel-is.

Az Leleknek ez *életbeli* meg-átkoz-

átkoztataſa ſemmi nem egyeb. hanenm az *Iſtennek* è fęle teremptet-állatnak fején, levő *nagy haragja*, mely nem tsak az nyavalyakat hanem az *áldaſokat*-is, [i] es még magat is az *kegyelmet* [k] veßedelemre fordittya; [l] à *Lelki iſméretnek rettentéſe* az Iſtentűl őtet el-kergeti, ugy-hogy ſemmikeppen az ő tekénteti eleiben es rendeleſihez járulni nem mér; hanem adattatot az *Satanynak rabſagara* [m] s-à *maga gonoß kévanſaginak* es *hitván indulatinak tißtatalanſagára*.

i. Rom: 2 23 Ier: 28, 13.
k, Iſ: 28. 13.
l, Gen: 38. ✝ 20, & 4, 14. Heb: 2, 25.
m, Rom: 1. 21, 7, 4, 26. Eph: 2, 2. Col: 1, 1, 13.

Ez à Léleknek ez *életben valo meg-atkoztatáſa*; immár kővetkezik az az *átok* mely az *halalban* kőveti mind à *Lelket* ſ-mind penig az *teſtet*.

Az Uyja nem ßulettetet, es elkárhozando Embernek halalbeli nyavalyas állapottyárul.

Minekutánna az *meg aggot Ember*,

Ember, az betegſegekkel ſok ideig tuſakodot, es az ſok nyavalyaknak *keſergetéſit* el-viſelte volna, immár valami piheneſt várna; El-jő azonban az *halál* (az termeßet *el-rontoja*, ISTEN *ádka* es az Pokolnak *poroßloja*.) es elő fogja az komor kedvű es meg-feketedet ortzáju vén embert; nem könyörülven meg-aggot állapottyan, ſem penig az ő ſok kin-ßenyvedeſére ſemmit nem nezven: nem akar aranyert, ezüſtert ßegődſégre jüni, nem akar ſemmit az ő életének kedvezni, *bört börért*, avagy egeßßen valamie à vén Embernek vagyon, el-vinni: hanem leg-ottan az ő teſtének fő reßeit el foglallya, es őtet az Iſtennek rettenetes Itilő-ßeki eleiben idezi Uram az kegyetlẽ *nyavalyak* menyi ſok nyilait lővöldözi ő belé! *Oldal-nyi-*

lallá-

lallaſokat, *inak fajáſit es ßakadozaſit*, *gyujto hideg leléſeket*, *nehez lélegzeteket*, *horutaſokat*, *nehéz nathakat*, *kolikat*, *arenat*, *fel ſualkodaſt* es mit nem? URAM minemű *rettenetes* akkor őtet nézni ágyaban, ily halálos keppen *ſebhetet* allapottyaban! minemű *hideg izzadaſok*, folynak-le akkor az ő teſtén: mikeppen *reßketnek* tagai? *feje le-tsügged*, *ortzaja el ßarad*, *orra el-kékul*, *az állkaptza leßakad*, *ßeme gyökerei ropognak*, *nyelve tántorog*, *lelegzeti rövidek es föld buzüek*; *torka* es *mellye* ugy annyira *hörög*, hogy minden lélegzetiben lattatnak à tőv elő-valo reßek el-ßakadozni, es azontül lelket ki-botsatani: Mit mivel már az ßegény *lélek*, eßeben veven hogy az ő földi hayléka à Teſt, akar *romlani*: Mert mikeppen ez *nagy vilagnak* közönſeges álkutmányan k el-

bomlasakor, az *Nap* setétseggé valtozik, az *Hold* verré, az *Tsillagok* az égből le-hullanak, az *Eltetö Eg*, ßél-veßekkel meg-telik, es az *Tüzes-senn-termö állatok* kegyetlenül villamlanak, à *Föld* reßket, az *Tenger* zug, az Embereknek *ßivek* el-fogyatkoznak, várvan ez ßomoru indulatnak véget: igy az Kis *Vilag*nak (mely az Ember) *el bomlasakor*, az ßemek, mellyek mint az *Nap* es *Hold*, el-veßtik az ő fęnyeket, es semmit nem látnak, hanem tsak az bűnnek ßőrnyű kárhoztatásat; az *több érzékensegek* mint à *tsillagok*, edgyik az masik után el-fogyatkoznak es el-hullanak; az *elme*, az *okossag* es az *emlekezet* mint egy égi erők, az fęlelmes ketsegben esesnek ßélveßi es az Pokol tűzenek rettenetes villamlasi miat, őßve űtköznek; ez *földi teste* meg-ren-

dűl-

dűlven es reßketven, az *nedvessegek* mint az hanykodo *Tenger* zugnak es hőrőgnek az ő mellyeben, várvan ez kegyetlen *indulat*nak siralmas ki-menetelit. Azonban az ISTEN Itélő-ßeki eleiben ideztetik, es imé az *törvény tévö* es azt *ki-mondo ßemellyek* önön magából állatnak elő. Kik közőt az *okossag* mint egy Biro ugy űl; az ördőg az *vadolo könny*vet ki nyittya, mely olly nagy mint az mineműt *Zacharias* látot-vala, melyből minden te gonoß tselekedetid elő ßámlaltatnak, valamellyeket valaha tselekedtél, es ezekkel edgyűt minden *Atkok* es *Iteletek*, mellyeket minden bűneid erdemlenek. Az tennen magad *lelked ismére*ti vadol tegedet, es *emlekezeted* mindeneket keser vessen eßedben jutat; az *Halál* az aytoban kéßen áll, hogy

Zach: 5, 2.
Ezech: 2, 20

mint

mint kegyetlen *Hoher* ugy bánnyék veled. Ha tennen magadnak azert ekeppen kell kárhoztatnod magadat, hogy hogy kerülheted el az Istennek nehez sententiájat, ki minden tselekedetedet jobban tudgya hogy nem mint magad-is? Örömeſt ki-vetnéd elmedből gonoſs tselekedetidnek emlekezetit, hogy ne rettegtethetnének tegedet: de *annál inkab* elmedben forognak, es ſemmikeppen *el nem távoznak* tőlled, hanem ezt kiáltozzak utannád ſűntelenűl: *Mi te munkáid vagyunk annakokáért tegedet is követunk.* Midőn lelked illyen állapotban vagyon *otben*, minden rend es bekeſeg nelkúl; gyermekid, Feleſeged es Atyad fiai kénſeritenek tegedet, hogy minden javaidat jo rendben hadgyad, nemellyek kiáltoznak,

nak, ſuttognak fölőtted, nemellyek kérnek, nemellyek ſiratnak, nemellyek intnek: Kik mint az *huſt oſtromlo legyek* őregbitik ſomoru állapotodat. Azonban az *Ördög* is, ki az Pokolbol jőtt *hogy lelkedet el-vigye*, lelkednek meg-jelenik, es leſi hogy miheltki jő, mindgyart el-ragadgya ſ. pokolban bé-taſétsa. *Szegény* Lelek, mely őrőmeſt várakoznek otben, de érzi hogy az *Teſt* laſſan laſſan *el kezd halni*, es mint az *ſenyvedt ház* mayd immár nyakában ſakad; *iſſonyodik* nyavalyás ki jőyni, az pokolbéli kinzo lelkek miat, az kik ő várni jőttek. Oh ez az ki ily ſok napokat es etſakákat töltőt *hivſagos dolgokban*, moſt ez egeſs világot *egy oraigvalo várakozáſert* oda adna, hogy *meg-térhetne*, es Istenével megbékelhetnék, de az immár nem

lehet,

lehet, mert az test mellyel az bűnőket edgyűt tselekedte, tellyessęggel alkalmatlan ő vélle ismet eggyesűlni az meg-téresnek munkalkodasára; az *meg-terést peniglen kell az egeß Embernek tselekedni.*

Lattya azert immár hogy minden ő *gyönyörüsegi* el-multanak mint ha soha nem-is voltanak volna, es semmi *egyéb* nints hátra hanem tsak az nagy végetlen *kin*; Ki mondhatná-ki elégkeppen, az ő *lelki ismeretinek* ßőrnyű *mardosasit* az meg tselekedet bűnők miat, rettenetes *ßorongatasit* az jelen lévő nyavalyak miat, es ißonyu *rettegésit* az kővetkezendő nagy kinok miat? Ez ő utolso nagy ßorulásaban, néz minden felę segedelemert, es mindent segedelem nelkűl talál.

Ekeppen veßekedven azert

(kivánvan tsak leg-kissebb igétsket hallani) magát avagy keserves panaßßát, fordittya az *ßemre*, s-igy ßól: Oh ßem, ki régen oly *világossan* látz vala ide s-tova, nem láthatzé mostan valami *vigaßtaláſt* avagy utat, mellyen én ez rettenetes veßedelmet el-kerűlhetnem? De az *ßemnek gyökerei el-ßakadoztak*, es nem láthattya az maga előt égő *gyertya vilagot*-is, s-nem tudgya meg-kűlőmbőztetni az *napot* az *eytöl*. Akkor az Lelek nem találvan az ßem altal vigaßtaláſt, beßedet teriti az *fül*re: Oh fűl ki gyakran ßokod vala magad, sok *uyjabb uyjabb elme futtatásoknak*, es *ędes musikálásoknak* halgatásaval győnyőrkődtetni, nem halhatzé most valami *uysagot* avagy valami jo *izenetet* vagy penig egy kitsinyke vigaßtaláſt ennekem? de

mind az két *ful* ugy *meg-ſiketült* hogy abban ſemmit nem hall, avagy az hallo-*érzékényſeg* ugy meg-erőtelenedet, hogy el nem viſelheti az ő leg-kedvesb Attya-fiainak es barátinak-is beßedeket. Es ugyan-is hogy hogy halhatna az à *ful* valami *örvendetes izenetet az halálban*, à mely, ęleteben ſoha az *Evangeliumnak örvendetes izenetit* hallani nem akarta? Igy az *fül*-is nem ßerezhet ſemmi vigaßtaláſt.

Fordul azert ez ő nagy keſerűſęgeben az *Nyelvre*: Oh *Nyelv*, ki gyakorta ßép *ékes ßolláſoddal* ditsekedel vala, hol vadnak moſt drága ßép *méz beßédid*? nem *ßolhatzé* moſt ily ßőrnyűſeges ßűkſegemben ſemmit mellettem? Nem *rettenthetedé*-el ez en gonoß *ellenſegimet* fenyegeteſiddel? Vagy penig hozzád

nem engeßtelhetedé *ßép beßédiddel*? Oh az *nyelv* két nappal már ez előt *el-állot*: nem kerhet męg magának-is *egy kalán vizet* avagy az kőrnyűl-állokat nem ßolithattya-meg, hogy ßájabol az *nyálat* ki-tőrőllyek, mely miat ßintén meg-fuladando! Itt ſem talalvan ſemmi remenſeget az ſegitſeg felől, ßól az *Láb*nak: Oh *láb*, ki ez előt *az futasban oly gyors* valál, nem vihetzé moſt engem valahova, ez *veßedelmes* helyből? de az *láb* meg-merevedet, mellyet ha más nem ſegit tsak meg ſem mozdulhat.

Teriti azert ßavat az *kezre*: Oh *kéz*, ki ßokßor *ſokat haßnáltal* nekem mind *békeſegemben* ſ. mind penig *békételenſegemben*, ki altal en oly gyakran ellenſegimtől magamat *meg-mentettem* es ellenſegemet meg birtam, ſoha nem volt nagyubb *ßükſe-*

gem rejad mint *most*. Az halál semtűl semben allot velem, es meg-akar engem *ölni*; az *pokolbéli kinzo Lelkek ágyamat* környűl fogták, hogy mindgyárast *el-ragadgyanak*: kerlek kerlek segits meg mert mayd őrők *veßedelemben esem*. Oh siralmas állapot! az kez-is ugy *el-erötelenedet* s annyira *reßket*, hogy egy *tsöpp levetskét* az el-alélt termeßetnek enyhitesere az *ßa*yhoz nem vihet.

Az nyavalyas *Lélek* látvan ily elhagyot állapottyat, hogy tellyesseggel minden baratinak segedelmektűl es vigaßtalasoktul meg fosztatot; s-tudván hogy egy ora alat az őrők kinra ragadtatik: fordittya siralmas beßedet az *ßivre* (mert ez az több tagok közöt leg-elébb kezd meg-eledni, meg-halni penig utolßorb) melyből illyen kese-

kelerű siraſt es Zokogaſt indit önnön magaban:

Az El kárhozando Léleknek keserü siralma az halálnak pertzentésekor.

OH nyavalyaſſagos *nyavalyaſſag*, minemű en most vagyok, Mint *környékezének-meg engemet az Halál keserüſegi*? es az *Belial ſolyaſi hogy hogy rettegtetnek engemet*? Mikeppen esem egy sem-pillantasban mind *elsö*, s-*masodik* halálnak töriben? Oh essemben sem vehetém, mely *hamar* utolso graditsara lopa engem az *halál*! sinten mint az *Napnak* futáſat az *ßem* essében nem veheti, noha felette hamar *forog*. Mint raytam esek *Davidnak* im ez *buſulaſa* minden irgalom nelkül: Az *könyörületeſſegnek Iſtene* tellyesſeggel el hagyot engem: es az *Ördög* ki *könyöruleteſſeget* nem *tud*, lés engem, hogy mihelt az testből ki megyek mindgyart el ragadgyon. Iay Iſtenem menyiber

rettentettek engem ez *rettenetes napp*al az *Iſten* igejenek hiv *Prædicatori*, de tsak *tréfa*nak tartottam azt. Mi haſznat veſſem en már moſt *fel-ſuvalkodtſagõnak, ſenyes hazamnak es friſs öltözetemnek*? Mit haſznál moſt ennekem minden, minden en gyõnyörűſeges muſikaimnak edeſſeges zengeſe? Minden ez vilagi nagy ſerenſeggel gyűjtögettet javaimat el-adnam moſt az egy Lelki iſmeretert melyre életemben ſemmi gondot nem viſeltem. Mert mitsoda *örömöm* maradt már moſtanra minden en elebbi teſti *gyönyörűſegim*ből, mellyekben egeſz minden *kedvemet* fõkeppen helyheztetem vala? Nam tsak *hitegető* álmok voltanak azok, es immar mint valami űres *árnyék* tsak el-multak: de az mely õrõk bűnteteſt ez *rövid teſti gyönyörködtetéſekert*

kell

kell el-ſenyvednem, annak tsak gondolattya-is már ſinten ugy kinoz mint ha az *Pokol* tűzében volnek. De mind ezeket (nem tagadható) à mint hogy igazan *meg-erdemlettem* méltan-is ſenyvedem, mert *Iſten* képére teremtetet okos Lelek voltam, magam állapottya felől itiletet tehettem, es az irgalmaſſaggal gyakran *onſoltattatvan*, es annak vetelere *intettetven*; meg-vetettem az *Iſten kegyelmét* es az *bunökben-valo gyönyörkedéſt* nagyubnak tartottam hogy nem az *Iſten kedve* ſerint intézendő élet felől valo Iſtenes ſorgalmatoskodaſt: hijaban töltöttem *rövid időmet* ez *utolſo vegem* idejen-valo ſámadaſomnak meg gondolaſa nelkűl.

Moſt már ha minden *vilagi* gyönyörűſegim egyben vettetven volnanak-is, nem erhet-

nék tsak kissebbik reßet-is *mostani nyavalyassagom*nak el. Minden *vigsagim* lám tsak *ßem pillantasig* valok voltak; es alig kezdhettem magamat *gyönyörködtetni* azokkal, azonban el-multanak: nyavalyaim ellenben imé *örökké-valok* s-veget *soha* nem tudnak. Oh vayha azokat az *Orákát*, mellyeket *kartyazasban tantzolasban, jadzazasban*, es egyeb haßontalan magam gyakorlasimban el-mulattam; *Szent Irás olvasasban, prædicatio halgatasban*, Ur *Vatsorajanak el fogasaban, büneimnek siratasaban, böytelesben, vigyazasban es imadkozasban* töltöttem volna el. hogy en mostan az örök ditsösegnek *bizonyos reménsege* alat mehetnék ki ez testből! Oh hogy ha ęletemet még elöl-kezdhetnem, meg-utalnam ugyan már è *Vilagot* s-ennek *hija-*

ban-valosagit; mely *kegyessen* es *tißtán* ęlném ęletemet! mely igen gyakorolnám à *Templum*ot! mely igen meg-ßentelném az Urnak *Napjat*! Hogy ha az *Satany*, minden gazdagsagat gyönyörüsegit es tißtesseget è Vilagnak nekem igirné-is, mind-azaltal soha el nem *feleytethetné* velem, ez felelmes utolso orának *rettentésit*. De oh meg-veßet es büzhöt dög *test*, mely igen meg tsufola minket az Ördög! hogy hogy engedenk egymasnak! mint *tsalá-meg* eggyönk az masikunkat, es mely nagy *karhozatot* hozank *ily hirtelen* nyakunkban mind kettönknek. Immar az en állapotom sokkal siralmasb az Veremben eset *oktalan állaténal*: mert nekem ezentül az Meny Föld Igaz Itelö-Birajanak *Széki* eleiben kell *feleletre* mēnem, holot mit

ſollyak nem tudom: es ez alnok *Kinzo Lelkek*, kiknek minden gonoſz tselekedetim tudtokra vadnak, *vadólnak* engemet, en penig mivel magamat menteni nem tudom. *Tulaydon magam ſive fog mindgyart karhoztatni*; Minekokaert nyilvanſaggal el kelletik az ő Itilő ſzéki előt nekem karhoznom, es onnan ezek az pokolbeli lelkek altal, az veghetetlen kinoknak ſőrnyű tőmlőtzeben az kűllő ſetetſegre vitettetem; holot ſoha az Iſten ékes ſő teremptet állatinak többe, ſineket en nem láthatom. En, ki ez előt *ſzabados voltom*mal ditsekedem vala, már az Satanynak ſőrnyű *torkában* rekeſztetem, mint az rettegő *Fogoly madar* az éh *Solyom*nak avagy Kanyanak kegyetlen kőrmei közze. Hol kell már nekem etſaka hálnom? es

ki fog lenni nekem társom? Oh gondolaſra *rettenetes* dolog! Oh *ſomoru* elmélkedes! *Oh átkozot legyen az Nap, az mellyen ſzülettetem; ne legyen aldot az az ora melyben foganiattam az én Anyamnak méhében! Atkozot légyen az az ember, ki azt módta az én Atyamnak; Fiad ſzületet neked, es meg-vigaſztalta ötet. Atkozot légyen az az Ember mivel meg nem ölt engemet! Oh hogy nem löt koporſom az én Anyamnak mehe, miert fogantattam valaha abban? hogy jöttem én abbol ki, ez pokolbeli gyötrelmekre? mikeppen végeztetnek ekeppen az, én napim örök ſségyen-vallasban?* Atkozot legyen az à nap, mellyen enily *undok teſtel* eggyeſűltem! Oh vayha ſoha többe teged én ne látnalak! Egymaſtul *el-valaſunk* keſerves es nyomoruſagos; de *ez gyesülesünk* erdemlet bűntetesűnknek amaz keſerves napon

Iob: 3, 1, 2. 3. &c.

valo el-vetelere nezve sokkal *ißonyatosb* es *ßenyvedhetetlenb* leßen. De mit igyekezem ekeppen (*ez késö siralmimmal*) az időt tovabb *halogatni?* el-érkezet *utolso orám*: hallom en mint ßakadoznak az *ßiv elöt levö inak*: ihol már ez rut *Sár Ház* mindgyarast nyakambā ßakad: nints már itt sem *remenseg* sem *segedelem* sem penig *hely* tőbb ideig az maradasra. El kell Istenem kőltőznőm! Oh undok *dög test* hitvan állapotoddal *légy magadnak*, en teged el-hadlak. Es igy nagy *reßketve* az karhozot *Lélek* az *Test*ből ki-megyen, s-mindgyarast el-ragadtatik az kinn-*leseskedö gonoß Lelkek*tűl, es nagy *sebes viz* modgyara, à tűzzel es kenkővel *eyjel nappal égö* amaz *Toban* vettetik, holot *rabsagban tartatik az kinok közöt, mind amaz nagy Napnak rettenetes Itileteig.*

Apoc: 21,8. Iud: ℣ 6. 2,Pet: 3.19

Ez meg-léven az undok *dög test Koporsoban* tetetik es el-temettetik. Mely munkaban legtőbbire *az holtak temetik-el az halottakat*: az az, azok kik az bűnben elevenen meg-holtak, azokat kik meg-holtak az bűn miat. Es igy az joßagtalan Uyjá nem ßűlettetet *Ember*, ki ez földet tartotta *Paraditsom*ának; *hasat* Istenének; *testi kivansagit* tőrvenyenek, mikeppen *élteben hijaban-valosagot vetet*, akeppen már *halalában nyavalyassagot arat*: Szerentses állapottyaban nem akart Istennek *ßolgalni*, ßerentsetlensegeben az ISTEN sem akarja őtet *meg-tartani*. Es az *ördög*, kinek ő sok ideig ßolgalt, *meg-fizeti* már vegtere jutalmat; *Ißonyatos* vala az ő élete, *karhozatos* halála. *Lelke* az őrdőg markaban, *teste* az *koporsoban*. Mely rothadasnak *kutyaban*, ha-

Matth: 8.22

lál *barlangja*ban, ßomorusag *fogsaga*ban hadgyuk itt mi-is ez *nyavaly.ts gonoß dög testet*, kinek *ßaja* földel meg-telvén, már el-rothad, *hasa* fergekkel rakodik meg, es rut *büdösségé* leßen, várvan azonban az maga rettenetes *fel-támadasat*, az mikor ismet az *Lélek*kel edgyesül, hogy mikeppen edgyüt vétkeztenek; edgyüt-is ßenyvedgyenek örökke.

Ez kedig az *Test*nek es *Lélek*nek halálbeli nyavalyassagirul, mely męg tsak *reß-ßerint-valo atok* raytok; immár következik ezen raytok lévő átok az ő *tellyes volta* ßerint: mely áll az *test*nek es *Lélek*nek ez ęlet után-valo nyavalyassagiban.

Az el karhozot Embernek halála után-valo nyavalyassagirul, mellyek az rayta lévö atoknak tellyessége.

Ez az *Atok*nak tellyessege

(mely

(mely mikor az nyavalyas teremptet allatra következik, nem elegseges annak izgatásinak el-viselesere) le taßittya ötet, az *Mindenhato Isten* boßßuallásanak amaz feneketlen [a] melysegeben, mely Gehenna bűntetesenek neveztetik. Matt 23. 33. Ez à *Tellyes* átok avagy tsak *edgyik Réßre* néző, avagy mind *kettöre közönsegessen*. Az *edgyik Réßre néző* az, mely neminemű kissebb merték ßerint esik az Lelken [d] azon orában mellyben az testül meg-valik. Mert à Lelek ugyan azon ßempillantasban, melyben ki-mulik, mindgyarast az Isten tekinteti eleiben megyen: es minek-utánna immár *testi ßemei* altalvalo látasatul meg-ßűnt, lelki mód ßerint fog látni, mint *Sz: istvan*, ki az *Istennek ditsösseget látá es az Iesust állani az ö jöbbján*

a, Luc: 8, 33. & 16, 23.

d, Luc: 16. 12. 23.

1. Pet: 3, 19. Iud: 6, 7.

Act: 7.

Act: 7. 55. Avagy mint à vakon ſületteted es annakutánna tsudalatoſſon meg-vilagoſittatot ſemü Ember, elſőben az előt ſoha nem latot Napot láttya meg. Es è ſerint, az önnön maga *lelki-iſmeretinek bizonyſag tetele* altal, amaz igaz *Itélő Biro Ieſus Chriſtus*, ki minden dolgokat tud es ért, *mindenüt jelen lévő hatalmaval*, meg-érteti ő vélle az itiletet es büncivel érdemlet kemeny ſententiat, ſ-egyßer ſ-mind jövendőbéli *örök* állapotyát is tudtára adgya.

Ez illyen mód ſerint-valo állaſra nezve az Egnek tekinteti előt, oda *tißtatalanſaga* miat be nem mehetvén, mondatik az Lelek *Iſten ſeke elöt* állani. Es ekeppen el ragadtatik, az *gonoß Angyaloktul*, kik jöttek hogy nagy ſebeſſeggel à *Pokol*ban be kapjak ötet, holot mint edgy

Poſtq̃ anima de Corpore eſt egreſſa ſubitò judicium Chriſti de ſalute cognoſcit. Aug: l. 1, de Anim: & ejus origine. c. 4.

Anima damnata continuò invaditur à Dœmonib', qui crudeliſsimè eam rapientes, ad infer

*Tömlötz*ben, *örökke-valo büntetes-nek kötelében ſetetſegben tartatik mind amaz Itéletnek nagy Napjaig*: de mindazaltal még nem amaz utolſo nagy győtrelmekben, mellyeket az el-karhozot Ember az utolſo Itéletben véßē el.

Az Atoknak *közönſeges tellyeſſege* ſokkal bővebb mertékő g mely oßtā mind à *Lelek*nek h ſ-mind à *teſt*nek fejére ßál akkor, mikor à menynek es főldnek *fel ö Birajá*nak az *Ieſus Chriſtus*-nak mindenhato ereje altal, edgyik fęl (ugymint az *Lélek*) az Pokolbol elő hozattatik; à maſik-is (à *Teſt*) mint egy Fogoly à *koporſó*bol, hogy el-vegyék az ő gonoß tselekedetek ßerint, rettenetes ſententiajokat. Mikeppen jutnak akor *elméjek*nek *fogyatkozaſara* è vilagnak vegén az *Meg-vettettek*, az *Tenger*nek zugáſa, à *Föld*nek retę-

infernum deducunt. Cyrill: Alex: in Or: an.

Matth: 5 34 & 13, 21. Luc: 12 20. & 16. 21.

1. Per: 3 19. Iud: ỽ 6, 7. Luc: 16, 14. Luc: 4 31. g, 2. Pet: 4, 8 Iud ỽ 6.

Apoc: 11 8. h, Dan: 12, 3, Ioh: 5, 18, 19

Apoc: 20. 13

Matth:24. ℣ 29. Luc:21,24. 25.

ketése, az *Eg* ereinek indulati, es az sok *mennyei* tsudaknak latasi miat? Oh mely jayjas egyben kőßönések leßen ott az *Lélek*nek es *Test*nek, midőn vißőtag azon az rettenetes napon edgyesűlnek! Oh *bün* potsadékja! Oh minden *otsmanyság*nak főrtője (igyén ßol à *Lélek* à *Test*nek) hogy kénserittetem ismet te beléd vißa térni, nem mint jo *ßallasom*ra, mellyen meg nyughatnam, hanẽ mint Tőmlőtzben az edgyűt valo őrők győtrődesre! Hogy jőß előmbẽ mint egy *Iephté* leanya leg-nagyubb győtrelmemre! Vay az Koporsoban ßenyvedtél volna őrőkke, hogy soha többe ne lathattalak volna! Mint fogunk mayd edgyűt ßégyenkedni, halgatvan *Isten* előt, minden mi *edgyűt tselekedet bűneinknek*, Angyalok es Emberek altal-valo

Az el kárhozot Leleknek szava téretese az Testre, az ö masodik egyben keléskor.

Iud: 11, 35.

ki nyilatkoztatásat! Nem elveßtémé en az *Eget* ily bűdős dőgteßtnek ßereteti miat? Te vagyé te *Teßt*, kinek *kedvetételéért* en oly sok *saytalansagban* leledztem? Oh undok *Hass*, hogy bolondulék-meg, Istenemnek alitvan teged! Mely esze feleytet voltam en, hogy az edgy *ßempillantasig* valo győnyőrűsegert, az őrők bűntetesnek győtrelmeben eytém magamat? *Ti kößiklak es nagy magas Hegyek mit ßoktok mint à Kosok* Pß: 114. 4. *bogy nem ßakadtok én rejam, reytenétek-el engem à ßekben ülönek ßine elöl? mert el-jöt az ö haragjanak amaz nagy napja, es ki marad meg ö elötte?* Apoc: 6. 16. 17. Mit reßketz te ennyire, oh főld! miert nem tátod fel torkodat, nyelnél el engemet mint *Corébt*, hogy soha többé ne láttatatnám? *Oh kárhozot kinzo Lelkek*,

vayha minden kéſedelem nelkúl darabonként ſaggathatnátok engemet, hogy *ſemmivé* lehetnek! Mikor haſontalanul nyavalyaſſagodon ekeppen kápolodnal, azonban az Angyalok nagy ſebeſſeggel el-ragadnak tegedet koporſod felúl, es az Chriſtus Itélő Székihez közel, valami oly helyben állatnak, az holot mint meg-átkozot Gődőlye, az Iuhok közzől ki hányattatván, ide alá à Földön mint edgy *balkezefelol* állaſs az Itélő Bironak. Akor à *Chriſtus* minden *jo-tétemenyit*, valamellyeket veled közlőt, az *kinokkal* egyetemben, mellyeket éretted ſenyvedet; ennekfelette minden *jo tselekedeteket*, mellyeket tudva mulattál, es minden *háládatlan ſo-ſogadatlanſagodat*, kiket ő ellene es ſent Tőrvénye ellen miveltél, igé-

Matth: 12, 41. & 25, 31

ként

ként elő ſámlallya es ſemedre hánnya.

Tennen magadban belől, magad *lelked iſmereti* (mely ezer tanunál-is többet tésen) vádol tegedet: Az *ördög*, ki minden vétekre késergetet, tésen edgy felől valláſt *Lelked iſmeretivel* edgyűt ellened: más felől az *Angyalok* es az ſok *Szentek* állanak-ſ-javallyak az *Chriſtus itéletit*, es irtoznak illy undok teremptet allattul. *Hátad-meget* el-kárhozot *Meg-vettetet* Társaidnak rettenetes formán ſibongo ſamlálhatatlan ſokaſagok, varják *társaſagodat*. *Elotted* az egeſs Vilag nagy lobogaſſal ég. *Feletted* az erdemes boſſu-állaſnak meg-haragut *Birája* ſententiat mondando ellened. *Alattad*, az kénkővestúzzel langalo melyſeges kutnak torka tátog, hogy mindgyart bé-nyellyen

Anſelm: l. Med:

teged.

teged. Ez isonyu állapotod-
ban, magad el-reytese *lehetetlen*
Apoc:6,16. (noha nagy áhétatossaggal ké-
vannád, hogy az kő-sziklak re-
jad szakadoznának) *Elö-álláſod*
szenyvedhetetlen, mindazaltal
ugyan elő kell állanod, hogy az
több Meg-vettettekkel edgyűt
ez rettenetes sententiat el-ve-
gyed: *Atkozottak, mennyetek el én*
töllem az örök tüzre, mely kéſzéttetet
az ördögnek es az ö Angyalinak,
Matth: 25. 41.

Atkozottak] ez az rettenetes
ki-átkozás.

Mennyetek-el én töllem] ez à
mindenfele örömtül es boldog-
ſagtul-valo *el-szakadás.*

Ar örök tüzre] ez az büntetés-
nek mind véghetetlen volta,
s. mind penig rettenetesſege.

Mely keſzettetet az ördögnek es az ö
Angyalinak.] Ezek à te pokolbe-
li kinzoid es kin-vallo tarsaid.

Oh

Oh szörnyű *Sententia!* mely
elől az kárhoztak soha *el* nem
méhetnek: ellene-is, minekutánna ki-mondattatik senki nem
álhat fogást sem talalhat, s. nem-is *appellálhat.* Es igy az el-kár-
hozot embernek sémie egyeb
nem marad, hanem tsak az po-
kolbéli nagy kinok, melyekben
sem könyebség sem penig vé-
gezet nem lessen, Ez Itélő Szek
elől oltán az Angyaloktul el-
üzettetel, az el-kárhozot *ördö-*
gökkel, es à *Meg-vettettekkel* e-
gyetemben, amaz *külsö setétség-* Apoc: 21,8.
nek mélységes tavában mely vég
nekül égő *tüzzel* es *kén-kövel.* Az
hova mikoron bé kezdes ta-
széttatni, oly nagy *sivas*, *rivás*,
jaygatás es ordétas fog hallat-
tatni. hogy à *Coreb*, *Dáthan*, *Abi-* Num: 16.
ram felekezetinek kiáltasi, mi-
dőn à föld el-nyelé őket, ehez
képest tsak semmik voltanak.

Mely

Mely neked, még minekelőtte az *Pokol*ban bé-érkeznél, Pokol gyanánt fog tetßeni. Ebben az mélyſeges *Tó*ban minekutánna egyßer be-merülß, mind ő-tőkké tsak alá-felé eſel, *feneket* ſoha nem érß, es ott meg-bűnés nelkűl zokogß, ſenki raytad nem könyörűl: mindenkor tsak ſirß az *tűz*nek rettenetes égetéſe miat, fogaidat ugyan *tsikorgatod* egy kitsiny hivőſsűleſert. *Sirni* fogß ennekfelette, nyavalyaſſ-gidnak orvoshatatlanſagának, es à meg-tereſre valo igyekezetnek lehetetlenſegenek meg-gondoláſan. *Sirß* tovabbá *ezen*-is hogy meg-gondolod, mikeppen eytéd magadat az örők bűntetéſnek keſerűſegiben, è Világ hamar elmúlo gyönyörűſeginek árnyékotskajá miat: Sirß azon-is végezetre, hogy látod minden

ſiralmidat *haßontalano*knak leni, noha ſok könny-hullatáſid az *tenger*nek vizeit meg-haladgyák, mert à Tenger vizeinek vege vagyon, de az Kárhoztaknak ſiralmok *véghetetlen*. Ott à te buya *ßemeid* az *ißonyatos Lelkek*nek nézeſevel kinoztatnak; *ſüleid* az *ordito* ördögöknek ßörnyű bőgeſekkel, es *el-kárhozot felekezetidnek* fog-tsikorgataſoknak hallaſaval, rettentetnek: *Finnyás orrod* à kénkőnek büdős ßagával telik meg: *kényes inyed* el-ßenyvedhetetlen ehſęg miat eped-el: *Nagy ihato torkod* az olthatatlan ßomjuſag miat ugyan ég: *elmédet* à ſok gondolatok gyötrik, leg-előßör-is hogy meg-gondolod, mint es mely bolondul veßtetted-el az *mennyei örömet*, è Vilag hitvan gyönyörűſeginek (mellyek à mely hamar kezdettenek oly

Bonav:

hamar el-multak) ßereteti mi at: es mikeppen eſęl az *Pokol gyötrelmi*ben, mellyek mind ő-rőkke tartnak. *Lelked iſmereti*, mint egy *Aſpis* kigyo mind ő-rőkke tsak furdal, midőn eßęd-ben jut mely ſokßor onßollot teged az Ur *Ieſus Chriſtus*, maga *Szolgai* altal, *büneidnek botsanat-tyával*, es à *Meny-orßag*nak in-gyenes vetelevel tsak *hißß* es *meg-térß* vala: ennek felette, mely kőnnyen meg nyerheted vala ęletedben az irgalmaſſa-got, es ßokßor mely kőzel-is voltal az *meg-téréshez*, te mind-azaltal inkáb engetted-meg az *ördög*nek es è *Vilag*nak, hogy à meg rőgzőt *pœnitentia-tartat-lanſag*ban hißlallyanak. Ezek mind előtted forognak, es e-zekkel edgyűt az-is, hogy im-mar az kegyelemnek napja el-mult, es ſoha *vißßa* nem tér-

Mint fog akkor *értelmed* tsigáz-tatni; meg hanyván vetvén mely el-mulando es tsak *edgy ßem-pillantaſig tarto gazdagſag*ert veßtéd el az *örök kéntset*, ſ-hogy hogy tseréled-el az mennyei boldogſagot az Pokolnak nya-valya-ſſagin! Melyekben, te-ſtednek minden reßei, edgyßer ſ-mind, es egyenlőkeppen ßű-netlenűl győtrődnek. Ez *Pokol gyötrelmi*ben őrőkke meg-foß-tatol az Iſtennek *meg-boldogéto látaſa*tul, melyben az *leg-föbb jo* es az Leleknek ęlete áll; ſoha vilagot nem látz, nem lathatod az őrőmnek leg-kiſſebb *tekin-tetit*-is; hanem az *külsö ſetetſeg*-nek veghetetlen tőmlőtzeben fogßfekűnni: Holot nem leßß ſemmi jo *rend tartas* egyeb, ha-nem tsak az ſok *ißonyuſag*: nem leßß *ßozat* egyeb az *káromkodo-kénal* es az *orditokénal*: zay, ſem

leſs egyeb, az *kinoknál* es à *kinvalloknál*: à tarſalkodas is tsak az *ördögökkel* es az ő *Angyalival* leſsen, kik edgyſser ſ-mind gyötrődven, egyebben *könnyebſeget* magoknak nem találhatnak, hanem tsak dühöſſegeknek, az te kinzattatáſodra-valo ki-öntéſeben. Ott leſsen az *büntetés könyörulleteſſeg* nelkül, à nyavalya irgalmaſſag nelkül: az *keſerüſeg vigaſtalas* nelkül: à *ki-altas biztatas* nelkül: à *hitetlenſeg mertek* nelkül: à *gyötrelem enyhüles* nelkül: holot à *ſereg meg nem hal* es à *tüz el nem aluſsik*: Az *Iſtennek boſsſsu-állaſa* ugyan lobog Lelkeden es teſteden, mint az tűznek langja ſokot az *fenyü viaſsſsan* avagy az *kénköven* gerjedezni es lobogni. Mely langban te mind örökke *égſs*, de ſoha meg nem *emeſstetel*: mindenkor *halo-ſelben* leſseſs, de ſohá-

Marc: 9.

meg

meg nem *halſs*, mindenkor tsak orditaſs az halálnak faydalmi kőzőt, de ſoha azoktul meg nem menekedel, nem érven ſoha örökke veget *kinaidnak*. Ugy annyira hogy minekutanna már, annyi ſok ezer eſstendőkig gyötrődnel is, mint az *Földnek ſurei* es à *Tengernek ſövenyi*; mindazaltal ſinte olyan meſsſse leſses kinaidnak vegetül, mint ſinten à mikor elsőben kinlodni kezdettel: ſőt annyira veghetetlenek leſsnek à győtrelmek, hogy mind örökke tsak kezdetekben fognak lenni. Mert hogy ha *ezerſser-valo ezer eſstendők* után remelhetne-is az kárhozot Lelek, kinvallaſinak vegezetit, még is valamennyire meg-vigaſtalſtatnek, mert *el-ſok idö mulva* à vegőstan ugyan el-kővetkeznek. De valamenyiſser az el-

me ez igétskérül elmelkedik SOHA, mind annyiszor uyjabb uyjabb pokla lessen à Pokolnak kőzepette. Ez elmelkedes kiáltattya az el-kárhoztakkal ὀναι ὀναι, mint ha ezt mondanak, ὀυκ ἀϑ, ὀυκ ἀϑ, az az: Oh Uram SOHA NEM, SOHA NEM győtrőttel minket ekképpen. De à magok lelki-ismereti vissa hangoztattya ki áltaſokat ő nekick; ἀϑ ἀϑ, az az: *Mind örökke, mind örökke.* Innen fog osztá ez keſerves ὀναι VÆ IAY, es az őrők OH OH kővetkezni.

Ez lessen amaz *második halál*, ez çlet után levő *átok*nak es nyavalyaſſagnak *hibatlan közönſeges tellyeſſege* egessen: mellyet kinek kinek az el-kárhoztak kőzzűl, el-kelletik *ſenyvedni*, mind addig valamiglen az Isten es az ő Szenti boldogſ-

ban çinek az Egben mind ő rőkkőn őrőkke.

Ekedig az Uyá ſűletetlen, ſ-*Chriſtus*ban kegyelem altal meg nem békellet *Ember*nek, romlot állapottyaban valo nyavalyaſſagirul.

Immár kővetkezik *az ember*nek *maga meg-iſmérése*, Chriſtus altal meg-uyjult es igazult állapottyaban.

*Az Ur Ieſus Chriſtusban Iſtenevel meg-békellet Kereſstyén ember*nek *állapottya felől-valo ſsent Elmelkedeſek.*

Laſſuk immar mely boldog legyen az Kegyes Ember, az ő *meg-uyjult* állapottyaban, minek utána Iſtenevel meg békellet az *Ieſus Chriſtus*ban.

Az *Kegyes Ember*, kinek romlot termeſseti *meg-uyjult* kegyelem altal az *Chriſtus*ban, ſ-*uy teremptet állattá* lőtt, három állá-

pottyaban igen boldog. 1. *Eletében.* 2 *Halálában* 3. *Halála utan.*

Ez ęletbéli boldogſaga tsak *reß ßerint* valo, ſ áll ez hét dolgokban.

1, Mert ő Szent *Lélektűl ſogatatot* [a] *az ö Annyának az Eccleſianak mehében* [b] *es ßulettetet* [c] *nem vértül, ſem penig az teſtnek akarattyatul, es nem-is ferfiunák indulattyatul hanem Iſtentul* ki az *Chriſtus*ban ő neki Attya [d] el-annyira hogy az *Iſtennek néki Attya*nak [e] *képe* ő benne naprul napra jobban helyre áll.

2. Mert mindē ő bűnei, mind az *eredet*, ſ-mind penig az *tselekedethélzek*, es azoknak *kötelezéſek* ſ à *büntetés*, az Ur *Ieſus Chriſtus ßenyvedéſenek erdemeért*, ingyen es tellyeſſegeſſen, [f] meg vadnak neki *botsattatván* ſ- az *Chriſtus igazsaga*-is [g] mindenestűl fogva, ingyen es tellyeſſegeſſen

a, Ioh: 3. 5.
b, Gal: 4,26
c, Ioh: 1,13.
d Gal: 4,6,7
2, Cor: 9,8.
e, Eph: 4,2, 3. 13.
Col: 3, 10.
f, Rom: 4,8 25, & 8,1,2.
g, Rom: 4. 5. 19.

tulay-

tulaydonittatot ő neki: es igy az Iſten ő hozzá *meg-engeßteltetet.* [h] Annakokaert mint igaz embert ugy véßi es tartya őtet maga tekinteti előt. [i]

3. Mert à *Satanynak* [k] *rabſagabol ki-menekedet*, es lőt Chriſtus *Attyafiává* [l] ſ-mennyei orßáganak *örökös tarſavá* [m] es lelki [n] *Kirallya* ſ-*Pappa*, hogy Iſtenének [o] *lelki aldozattal* aldozzék, az *Chriſtus* altal.

4. Mert az Iſten *kedvez* ő neki, mint az *Ember* kedvez à maga ſaját fiának à ki ßolgál ő neki. Ez kedvezés penig áll ez ide alább fel-jegyzet őtt dolgokbá-

1. Nem emlekezik-meg minden fogyatkozáſirul, hanem erőtelen gyarlo állapottyát meg-tekinti Exod: 34. 6. 7.

2. Mikor ſanyargattya, nem

h, 2. Cor: 5. 19.
i, Rom: 8. 33 34.
k, Act: 16,18 Eph: 2,2.
l, Ioh: 20. ℣ 7 Rom: 8,26.
m, Rō: 8,17
n, Apoc: 1,6
o, 1, Pet: 2,5. Mal: 3, 17.

banik *erdemes* alnokſaga ßerint vélle. Pſ: 103. 10.

3. Mikor láttya hogy ſemmi egyeb uton nem akar megtérni, tsak akkor ſuytollyameg őtet, ſ-akkor-is igen *gyengédeden*. 2. Sam 7 14.15. 1 Cor: 11. 13.

4. Nagy *kegyelmeſſen véßi*, tsak *igyekezetit*-is, noha fogyatkozas nelkűl męg az ſintsen az engedetlenſeg miat; es ekeppen az ő elmejenek *kéß voltát*, fellyeb tartya tselekedetinek ęrdeménel. 2. Cor: 8. 12.

5. A mely átkokat ęrdemlelene, tsak *kereßté* es Atyai dorgáláſokká valtoßtattya, ſőt mindeneket, [a] ez ęletnek minden nyavalyaſſagit [b] à halált-is őnőn magat [c] es męg bűneit-is javára fordittya. [d]

a, Rō: 8. 28
b, Pſ: 8, 9, 31, 33, & 11. 4, 7 Heb: 11 10 2, Cor: 12 ℣ 7
c, 1, Cor: 3. 22 & 15. 54, 55.
d, Luc: 22 31, 3. Pſ: 51. 13. 14. Rom: 5.

5. Mert

5. Mert az Iſten *Szent Lelkét* adgya ő neki. 1. Theſſ 5. 23. à ki-

1. *Meg-ßenteli* őtet napőkent *jobban jobban*, ugy hogy hovatovabb à bűnnek inkabb inkabb *meg hallyon*, es az igazſagnak *meg eledgyen*. Rō: 8. 9. 10.

2. *Bizonyoſſa téßi* hogy *Fiuvá fogantatot*, es à kegyelem altal immár Fia *Iſtennek*. Rō: 8 16.

3. *Batorittya* hogy *ßabadoſſon* es *bizodalmaſſon* jarullyon az Iſtenhez. Hebr: 4. 15. Eph: 3. 12.

4. *Fel-indittya* hogy minden fęlelem nelkűl mondhaſſa az Iſtēnek, *ABBA* Atyam. Gal: 4. 6. Rom: 8. 15. 16.

5. *Bé-önti* Fiveben az ßent *Könyörgeſnek* ajandékit.

6. *El-hiteti* vélle, hogy mind maga, ſ-mind *könyörgéſe* kel-

Rom: 8, 16. 17.

 leme

lemetes es meg-is halgattatik Istentûl az *Christus*ert.
7 Bé tőlti őtet, 1. Lelki ismeretinek *tsendeſſegével*. 2 Az Szent Leleknek *örömével*: melyre nézve minden *földi örömök haſontalanoknak es ſemmire kelloknek* látzanak ő neki.

6. Mert à Teremptet állatokon valo *uralkodaſat* a meliyet *Adam*ban el-veſtet volt, *viſſza nyerte*: Az honnan tellyes ſzabadſaga vagyon, hogy mindenekkel, valamit Isten nem *tilt*, elheſſen *jo lelki-iſmerettel*. Mert valamik az Egben es è Főldőn vadnak, mind azoknak *titulus*ſat el-vőtte, ez élet után pénig, ugyan tellyes es tsendes *birá*ſat-is el-vészi. Innen vagyon az hogy az *Meg-vettettek*, tsak mint fogot joſaggal ugy birnak azokkal à mick vagyon, nints egyeb

a, Pſ: 8, 5. &c.
Heb: 2, 7, 8.
1. Cor: 9, 1.
Rom: 14, 14
1. Tim: 4, 2.
1. Cor: 9, 19. 31, & 3, 21, 23
Hebr: 2, 7
1. Cor: 3. 23
Matt: 25, 34
1. Pet: 1, 4.

egyeb *ſajátsyok* hellyek, hanem à *Pokol* Act: 1. 25.

7. Mert *bizonyoſſa* tétetet, az Istennek felőlle, ejel es nappal valo gondgya es védelmezeſe felől; mely im ez haromban áll:

1. *Gondot viſel*. Isten, mind *teſti* ſ. mind penig *Lelki* ſzükſegeirûl, mellyek vagy ez jelen valo életre vagy penig az következendőre nézendők: ugy hogy ez illyetén ember, mindenkor bizonyos à felől, hogy avagy *elege* lésen; avagy *bekeſſeges türeſſel* nyugſzik, *meg elégedvé* azzal à mi keveſſe vagyon.

Matth: 6, 32
2, Cor: 12, 14
Pſ: 23, & 34, ℣ 9. 10.

2. Parantsol ſzent *Angyal*inak mint hű ſzolgainak, hogy mindenkor reja vigyazzanak, *javára* nem *veſzedelmére*: ſőt az veſzedelemben-is *tábort járjanak környüllette hogy*

mindenut batorſagbã lakhaſſek.
Es igy az ISTENNEK vedel-
mezéſe altal, meg tartatik
Heb: 1, 14. mint egy *köd oßlop*ban *nappal;*
Pſ: 34, 7. *eyjel* penig mint egy *tüz oßlop*
& 91. 11. altal: mert az ő gondviſele-
Iſ: 4, 3. ſe *környül veßi ötet az ördögnek*
Iob: 1, ℣ 10. *hatalmaſſaga ellen.*
3. Az Urnak ßemei vadnak ő
rayta es az ő fűlei az ő kiál-
taſin Pſ: 34. 16. hogy min-
den állapottyat meg ßem-
léllye, es panaßßit fűleiben
végye; ſ-alkolmatos időben
Pſ: 33, ℣ 19. meg ßabaditsa őtet mindẽ
nyavalyaibol.
Igy vagyon az uyjonnan ßű-
letet kegyes embernek allapot-
tya ez ęletben: Laſſuk immar
halalában valo allapottyát-is.
Az Uyja ßülettetet Kereßtyén
Embernek, az halálban valo boldog
állapottyarul.
Mikor Iſten el-kűldi az *halált*
mint

mint *követét* az *uyja ßülettetet Em-*
ber után, az uyjá ßűlettetet Em-
ber már *fęl-ut*ban vagyon ő e-
lőtte, mert az ő *tarſalkodaſa* es
indulati az ISTEN előt vadnak.
Az Halal ſem nem *idegen* ſem
nem *rettenetes* ő neki: Nem *ide-*
gen mert ő *minden nap meg holt;*
[c] nem rettenetes, mert mig ęlt c, 1. Cor: 15, 31.
meg holt, *es az ö élete el-reytetet*
az Chriſtuſſal az Iſtennél [d] Annak- d, Col: 3, 3.
okaert az halal ő neki nem e-
gyéb hanem è *vilagi gondok* után
valo *meg nyuguvas;* [e] haza me- e, Apoc: 14.
netele [f] mennyei *Attyanak ha-* f, 2. Cor: 5, 6
zaban [g] *az élö Iſtennek varoſaban,* g, Ioh: 14, 1.
[h] *az mennyei Ieruſalemben, az* h, Heb: 12. 22.
Angyaloknak ßámlalhatatlan ſere-
geben, az elsö ßülöttöknek Gyülekezetiben, az mindeneknek Birajához az Iſtenhez, es az tökelleteſſe löt igazaknak lelkeknek Birajához es az Uy Teſtamentumnak közben járojához az Ieſushoz Midőn Teſte beteg,
Lelke

Lelke egeſſeges: mert az Iſten *eröſſeti* ötet (hittel es békes tűréſſel) *beteges ágyaban, es minden ö ágyat egéſſegre fordittya.* Es midőn ez *egeß vilagnak utára* kezd indulni, *Iacob, Moyſes* es *Ioſue*ként, Fiainak es Fele-baratinak jo peldat ád; inti es kéri őket, hogy az *igaz Iſten*nek ßolgallyanak, ötet imádgyak ęleteknek minden napjaiban. Az ő aldot *Lelke* ſemmivel egyebvel nem illatozik, hanem *aldaſok*kal, es oly kereßtyéni beßedekkel, mineműekkel az *meg ßenteltetet Lélek* ßokot. Az mikeppen *külsö embere* el-hervad, azonkeppen az *belsö ember* nevekedik es erőſſedik. Midőn *ßava el-áll*, ßivének *fuháßkodáſi* nagy hangoſſaggal *zengenek* az Iſtennek fűleiben: midőn *ßeme vilaga* meg fogyatkozik az ßēt Lelek belől *lelki vilagoſſaggal* vilagoſittya ő-

tet.

tet. Lelke ſemmit nem fęl, hanem *bizodalma vagyon az teſtböl valo ki költözeſre, es az* Urhoz *valo menéſre. Fuhaßkodik Sz: Pallal Cupio diſſolvi, kivankozom ugymond ki költözni es az Chriſtuſſal lenni:* es ß: *Daviddal: Mikeppen kivankozik az Szarvas à folyo vizekre, akkeppen ohaytozik az én lelkem te hozzad,* Ur *Iſten: Szomjuhozik az én lelkem az elö Iſtenhez, vallyon ſ-mikor mehetek-el hogy bé-mutathaſſam magamat az* Ur *elöt?* Kőnyőrőg az *Szentek*kel; *Meddig* Uram *ki ßent es igaz vagy? Iöy-el* Uram *Ieſus hamar.* Es mikor ki-kőltőzéſenek *rendelt ideje* el-érkezik, tudvan azt hogy az ő *Attyá*hoz es *Idvezitöjé*hez megyen jo lelki iſmeretnek bekeſegében, es minden ő bűneinek, az *Bárany vérével* lőt el-tißtogatáſi felől valo bizonyos remenlęgben; az aldot vén *Simeon*nal igy éne-

2. Cor: 5, 8.
Phil: 1, 23.
Pſ: 42, 2.
Apoc: 6, 10. & 22, 20.
Iob: 14, 5.
Pſ: 31, 5.

kli

kli az ő *Nunc dimittis*-let Uram (ugymond) *mostan botsásod el az te Szolgádat békeséggel, &c.* Es mint egy ugyan *maga kezével* adgya ki Lelkét, *mennyei Attyanak kezeiben* ezt kialtvan *Daviddal*: *Az te kezeidben ajanlom edes Atyā Lelkemet, mert meg váltottal engemet* Uram, *igazsagnak Istene.* Es *Szent Istvannal*: Uram *Iesus vedd hozzad az én Lelkemet*; es à mely hamar *ki-botsáttya* meg szentelt Lelkét, oly hamar fogják azt az *Szent Angyalok*, kik *születésétül fogvan* mind *halalaig* ő kőrnyűllőtte voltanak, es az *Egben* viśik, miként az *Lazaret*-is az *Abraham kebelében*, mely az Mennyeknek Orśága, hová tsak az *jo Angyalok*, es az *jo tselekedetek* kéśérik az Lelket: amazok hogy tiśteket *végben vigyék*, c ezek penig hogy *jutalmakat el-vegyék*. d

Pś: 31, 6.

Act: 7, 59.

Matt: 18, 10.

Act: 17, 15. & 22, 23.

Luc: 16, 22

Matt: 8, 11.

Luc: 13, 28.

Act. 15, 10, 11

c, Pś: 91, 11.

d, Apoc: 14, 13, & 22, 12.

Az ő *Teste* alkalmatos időbē,

mint

mint meg szent *templuma* e az *Szent Lelecknek*, *Tagja* az *Chriśtus*nak, f mely az ő *testével* taplàltatot, es az *Iśten Fia*nak erdemes *vérének* ára g felebarati altal az nyugodalomra h az *koporśoban* mint Chriśtus Agyában, nagy tiśteśśeggel be-tétetik, az jővendő i *boldog fel támadaśnak* bizonyos remenśege alat, az mikor Lelkével iśmet eggyeśűl, es az őrőkkőn őrőkke valo őrőmnek es ditsőśegnek résześśe leśen. Erre nézve, az hivekneck nem tsak *Lelkek*, hanem *testek*-is boldogoknak mondatnak.

e, 1. Cor: 6, 15.

f, 1. Cor: 6, 10.

g, 1. Pet: 1, 19

h, 1. Theśś: 4 14. Act: 7. 6, & 8, 3.

i, Dan: 12, 2 Ioh: 5, 28. 29. Luc: 14 14 1 Theśś: 4, 16. 17. Apoc: 14, 15

Ekedig az Uyjonnan śületet Embernek, halálabéli testi *boldogsagárul*; ennekutánna immar śollyunk ugyan azonnak halála után valo testi es lelki boldogśagárul.

Az Uyjonnan śületet Embernek

halála

halála után való boldog állapottyára tartozó ſzent Elmélkedéſek.

Ez boldog állapot három réſſben áll.

1. Az halál orájától fogvan, az *fel-támadaſig*.
2. Az *Fel-támadas*tul fogva, az *vég ſententia*nak ki-mondá ſaig.
3. Az ſententia után mind örökkke.

Az mely hamar az *uyjonnan ſzülettetet Ember* lelkét az Ur *Ieſus Chriſtus* kezeiben ajanlya, ottan az ſzent Angyaloknak őrizetek alá megyen, es ők *azon-*

a, Luc: 16, 22 *tul* az *Eg*ben viſik azt [a] ſ. à Chri-
b, Heb: 11, 14. & 12. 24 ſtuſnak bé-mutattyák [b] holot mindgyáraſt meg koronázta tik, *igazsag*nak es *ditsöſegnek* ko-
c, 2 Tim: 4, 8. Apoc: 2, 10. 1. Pet: 5. ronájaval; [c] nem à mellyet jo tselekedetivel erdemlet, ha-nem à mellyet ISTEN, ingyen valo jo voltából igirt mind a-

zok-

zoknak, valakik ſzeretetből ſolgaltak ő neki ez életben, es az ő ditsőſęgét kereſték. Oh mely nagy örőme leſſen az te Lelkednek, mely az előt tsak az *nyavalya*knak es à *bunösök*nek nézéſehez ſokot vala, ekkor penig immar az *ditsöſegnek Iſte-nét* nezi; ſőt à *Chriſtus*t-is nézed örvendetes el-fogadaſſal te előtted jőyni, mihelt az ſzent *Angyalok* altal neki be-mutat-tatol, ezt halván ő tőlle: *Euge bone ſerve! Iol vagyon ſ-jol jöttél jo es hü ſzolgam* &c. *mennybé az te* Ur-*adnak örömében.* Mitsoda örőm leſſ penig az, nézven az *ezerni ezer Cherubimokat, Seraphimokat,* Col: 1. 16. *Angyalokat, Kiralyi ſzekeket,* Ura. Eph: 1, 21. *ſagokat, Birodalmakat, Hatalmaſſa-gokat*: minden ſzent *Patriarcha-kat, Papokat, Prophetakat, Apoſto-lokat, Marty okat, Tanitokat*, es minden *Io akaroid*nak, *Szüleid-*

nek,

nek, Feleſegidnek vagy *Férjeidnek*, ędes *Magzatidnak*, es az tőbb, Ur *Ieſus*ban hit altal tőlled elbotsattatot *Szenteknek* Lelkeket, álvan *Iſtennek Kiralyi Széki* előt az ditsőſegben es boldogſagban. Hogy ha az *Shébának Kiralyné Aſſzonya*, meg latván *Salamon Kiraly*nak ditsőſeget, ugyan el-ámula ekkeppen kiáltván hirtelenſeggel-fel: *Boldogok à te Emberid, boldogok ezek à te Szolgaid, kik mindenkor elötted* Udvarlanak, *es halgattyak az te böltseſegedet*: mint fog az te Lelked el-álmélkodni, ſzeben véven önön magát, hogy kegyelem altal, illy ditsőſſeges felekezettel valo társalkodaſra botsattatot, nézven az *Chriſtus*nak aldot ortzálattyat, es az *Iſteni böltseſegnek* minden temerdeki kintset halgatvan? Mint fog ő rvendezni látvan menyi *ezer-*

1. Reg: 10.

ni ezer, meneteleonek őrvendező boldog Lelkeknek menyei társaſagokban kezdeſ mẽni? mert à mint hogy *meg teréſednek* mindnyajan őröltenek; azonkeppen ekkor-is őrvendeznek, męg penig ſokkal inkáb *meg koronaſtataſodnak*, nézven koronádnak el vetelét, mely letétetet volt męg *jöveteled* előt. Mivel az *martyrumſag*nak *koronaja*, az *Martyr*oknak adatik, à kik tudniaillik az Evãgelium mellet meg kinoztattak. Az *Szüzſſeg*nek *Coronaja* tétetik az *Szüzek*nek fejekben, kik teſti *kivanſagokat* meg ſaboláztak: Az *Kegyeſſeg*nek es *tiſzta életnek Koronaja* azoknak fejekben, kik tiſzta ſivből vallották az *Chriſtus*t, es *lelki ágyokat* fertelem nelkül tartottak: Az *jo tselekedeteknek Koronaja* az *alamiſnálkodoknak* fejekben, kik a-

dakozo voltokkal az *ßukölködö*ket ſegellették: A *hervadhatatlan ditsöſſeg*nek Koronája azoknak à Tanitoknak fejekben, kik tanitáſok altal az Lelkeket meg teritették, à bűnnek romlotſagából, Iſtennek ßent élet altal valo ditsőitéſere. Kitsoda jelēthetné ki *elégképpen* ez mennyei társaſagnak őrömét, nézven teneked illyetén *meg koronaztataſod*at ditsőſeggel, *fel-ruhaztataſod*at Igazſagnak tűndöklő őltözetivel, es az *győzödelem pálma ágai*nak kezedben adattatáſat latvan? Oh mely nagy őröm fog ott lenni, teneked minden è vilagi nyavalyaſſagoktul, az őrdőgnek töritül es à Pokolnak gyötrelmitül valo meg menekedéſeden, el érven ő véllek egyetemben örök nyugodalmadat es boldogſagodat! Mert ott kiki annyit

Apoc: 7,9.

őrül

őrül à más boldogſagának, mint à magaénak mivel veſſi eßében hogy azt is ßinten ugy kedvelli Iſten mint őtet. Sőt penig męg-meg annyi kűlőmb kűlőmb *örömek* leßen az Idvezűlteknek, valamenyi *véßes társai* leßnek az ő *örömöknek*.

Ebben az őrvendetes boldog állapotban nyugoßik az *Lélek* az *Eg*ben az *Chriſtus*ſal mind az *Fel-tamadaſig*: Az mîg tudniaillik mind à Pokolra menendőknek, mind az Idvezűlendő Atyafiaknak *ßámok* bé tellyeſedik mellyet az Ur egy *kevés idő*nek nevez.

Az Embernek holta után valo boldogſagának *maſodik graditsa* tart az Fel-támadaſtul fogva à *Vég ſententia*nak ki mondaſig.

Mert az utolſo napon,

1. A láthato *Egek nagy tsikor-*

gaſſál el mulnak, az éltető állatok penig hevſegnek miatta meg olvadnak, az föld-is ſ-az rayta lévö alkutvanyok meg égnek.

2. Az utolſo *Trombita-ßonak*, avagy az *Chriſtus ßavanak* meg zendűleſtekor, ugyan azon Teſtel (noha porrá es földé valtoztanak volt teſtcink) támadnak fel az válaßtottak. Mert ugyan azon *ßempillantasban*, kinek kinek lelke maga ſaját teſteben meg bé-megyen, az ő fejek az *Chriſtus fel-támadaſának* ereje altal, ſ-koporſojabol minden Ember fel-támad nem kűlőmben mint álmokbol fel ßoktanak az Emberek ágyokban ébredni. Esám akar mint *martzongottak apprétottak* legyen el az *kegyetlenek* az ő Teſteket, avagy ámbár *hamuvá* ęgették legyen-is, mindazaltal az válaßtottak olly eppen ſ-valoſa-

goſſan talállyák Teſteket, hogy męg tsak *hajok ßalat* ſem talállyak *hijával.*

3. *Koporſojok*bol ki jőnek, mint meg annyi *Ioſephek* à Tőmlőtzből Gen: 41. avagy *Danielek* az Oroßlannak verméből Dan: 6 24. avagy *Ionas*ok az *Tzethal*nak gyomrábol Ion: 2. 11. 1. Theſſ: 4, 14.

4. Az Válaßtottaknak minden teſtek ekkeppen meg éledtek léven, fel-támadnak az termeßetnek abban [f] à *tellyeſſegében*, mellyet az termeßetnek folyaſa, ſemmi *akadaly* ellenben nem álvan, el értethetet volna vellek; tudniaillik *idejek*nek abban az *virága*ban, mellyben az meg állapodot ember harmintz három eßtendős koratyban ßokot lenni, kiki az ő maga (:) *neme* ßerint. Melyre nézni mondgyak à *Doctor*ok az *Apoſtol*t ez módáſaban [g] *Miglen*

Par eſt poteſtas Dei ad inſtituēdos & reſtituēdos homines. Anathegor: f, Iſ: 56, 20.

(:) Tertull: de Reſurr: c. 6. Hier: Ep: 27. & 61. Aug: l. 22. de Civit: Dei c. 17.

g, Eph: 4. 13

Vide Aug: de Civit: Dei. l. 22. c. 15. & 16.

léßünk tellyes férfiakká, az meg örökodöt Christus állapottyanak mérteke ßerint. Valaminemű fęlßegsęg volt az előt az Testben (ugymint vaksag, *santasag, görbedtseg &c.*) semmi akkor abban hellyben nem marad. Nem *santtét* ott *Iacob, Isac,* sem *vakoskodik: Leah*-is *gyengye ßemü* nem leßen; nem leßen *Mephibosetb* is *santa*: Mert ha *David* nem engedte az *vakokat* es az *santakat* az ő *hazaban* bé menni 2 Sam: 5. 8. Sokkal inkáb nem engedi az *Christus* az *vaksagot, santasagot,* es egyéb *felßegsegeket* az ő mennyei Udvaraban lakozni. *Christus Urunk* à *vakoknak* ßemek vilagat meg adá, meg gyogyitá az *Nemakat, Siketeket Santakat,* &c. valakik è főldőn *kegyelem* nyeresert, hozzá folyamodnak vala: azert sokkal inkabb meg gyogyittya azoknak fel-

Gen: 32, 31. & 27. & 29, 17. 2, Sam: 4, 4.

ßegse-

ßegsegeket, valakiket az *Egben ditsossegre* bé ereßt. Akkor az *Vakoknak ßemek meg nyilnak,* es az *Siketeknek fülök meg nyittatnak; az Santa ugrandozik mint az Szarvas, es à némanak nyelve enekel* Es: 36. 5. 6. Es bizonyara igen hihető dolog, hogy mivel isten első Szűleinket nem *gyermeki,* sem penig nem *meg aggot* állapothā teremptette hanem ßinte *legjobb koraban; he anaplasis,* az az, az halalbol valo *uy teremptes*-is, mindenkeppen, s-męg penig sokkal tőkelletesb leßen, hogy nem mint *he plasis, elsö terempteſe* volt az Embernek, melyből ám az halandosagnak allapottyaban esęk. Nem-is lehetne az, hogy az *Gyermekseg,* mely męg *tellyesseg nelkul valo idö;* avagy az *Venseg* mely merő *veßetseg,* męg álhatna az *tellyes ditsössegü* testnek allapottyaval.

5. Az válaßtottaknak *testek* ekkeppen fel-támadvan, negy felseges, termeßet felet valo *minemüseget* öltöznek fel.

1. Cor: 15, 43 — 1. *Hatalmat*, mely altal minden nemű *ßüksegtül* es *erötelensegtül* üressek leßnek, s-meg maradnak mind örökke, *etel*, *ital*, *alvas* s-egyeb mindē effęle ezközök nelkül.

1. Cor: 15, 41 Is: 56, 20. Aug: Ench: c. 90. Matth: 13. 12 Dan: 12, 3. Luc: 9, 21. Zach: 9, 16. 1. Thess: 4. 17. — 2. *Rothadatlansagot*, mely miat soha semminemű *hibassag*, *fogyatkozas*, *betegseges halal* alá nem vettethetnek.

3 *Ditsöségét*, mely altal az ö *testek fenlenek* es mint az *nap* az *Egen* ugy *tündöklenek*. Es ekkeppen az Test *vilagossá* tétettetvén, à Lelek az Testen altal, à Testnel sokkal nagyubb *ditsösseggel* tündöklik: Mely ditsössegnek három sengei lattattanak è

vilagon: Elößör, az *Moyses ortzájan* Exod: 34. 27. Masodßor, az *Christus El-valtozasakor* Matth: 17. Harmadßor, az *Szent Istvan abrazattyan* Act: 6. 15. Mely három dolgok *erössegi es bizonysagi*, testünknek azon az ditsöseges napon valo *meg ditsöilesenek*. Akkor *David* felre téßi az ö *Paßtori bottyat*, es à Kiraly finak, nem *Ionathas*nak hanem *Iosias*nak *draga öltözetiben* öltözik. Akkor minden igaz *Mardochæus* (ki az ö rothadando testeben sakban öltözven sirt keserget) az Kiralynak Kiralyi öltözetiben öltöztetik fel; *Kiralyi Corona* tetetik fejében, hogy az egeß vilag meg láthassa, *mint s-hogy tselekeßnek azzal, à kinek à Kiralyoknak Kiralya tißtesseget akar*. Hogy

1. Sam: 18. 3. — Est: 6. 4.

ha mostan az Napnak egy fel jövese az reggelt ily ditsőssegesse teßi: minemű ditsősseges *nap* leßen az, mellyen annyi sok ßamlalhatatlan tiz ßaz ezerni tiz ßaz ezer testek az *Szentek*nek es ßent *Angyalok* jelennek meg, sokkal fenyesb ditsőssegben, az Napnak *ragyago* fenyessegenel! A *Christus*nak *teste* penig mind ezeket is ditsősseggel főllyűl haladván!

4. *Gyors könyüseget*, mely altal à mi testeink alá s-fel járhatnak, es az Ur *ditsösseges el jövetelinek az levegö Egben eleiben ki mehetnek mint az keselyük, az aldot Testhez repulvén.* Erre az Szentek ditsőült testeknek *gyors konyusegere* néz *Esaias Propheta* c. 40. 31. *Meg uyjul az ö erejek, es ßarnyakkal*

Ubi volet Spiritus ibi erit & corpus. Aug. Matth: 24. 28.

magas-

magassagra repulnek, mint az Sas Keselyuk, futnak es nem faradnak el, jarnak es meg nem lankadnak. Az *Bölts*nek im ez mondasat-is ide ßabhatni c. 3. ℣. 7. *Az ö meg látogattatasoknak napjan senlenek, es mint az pozdorjaban eset ßikra ide s tova futosnak.*

Ez négy mineműsegekre nezve nevezi Szent Pal az valaßtottaknak fel-támadt Testeket *Lelkiek*nek: mert *minemüsegek*ben mind lelkiek leßnek, *állattyok*ban penig ugyan azon előbbiek.

Igy immár, noha az *bün* es à *veßetseg* az embert ez ű *halando* allapottyaban *alabb valová* tőtte az *Angyalok*nal; de bizonyara minekutanna Isten ekkeppen őtet meg koronazza *ditsösseg*gel; es *tißtesseggel*; en nem láthatom mivel lehetne az Em-

Ps: 8. 5.

ber *alabb valo* az *Angyaloknal*: mert ők Lelkek; az Ember-is Lelek főbbik réßere nézve, sőt męg ennel-is több találtatik az Emberben: mert lelki teste-is leßen edgyßer s-mind, mely el-
Phil: 3, 21. *változtattatik az Iesus Christus ditsöült testének hasonlatossagara*, kiben az Emberi termeßet fel-magaßtaltatot, az *Szemellybéli edgyesulés* altal, Istennek ditsőssegere, es az aldot Szent Haromsagnak oßolhatatlan társasagának kőzősűlesęre; mely oly betsűllet, az mineműre soha tsak edgy *Angyal*-is nem meltoztattatot, s erre nézne immar, az Embernek Angyalok felet valo meltosaga fog lenni. Sőt az *Angyalok tsak Szolgálo Lelkek, az valaßtottak környul valo ßolgalatra rendeltetteklévén* Heb: 1. 14. Ps. 91. 11. Es valamellyeknek ez hivatalnak neme kőzőttők nem tet-

ßik,

ßik, *s-nem akarak elsö eredeteket es hellyeket meg tartani*, Fel-fualkodsagokert à Pokolra hajigaltatának le Iud: ℣. 6. 2. Pet: 2. 3.

Ez mindazaltal az *Angyaloknak méltosagokat* nem kissebiti, hanem Istēnek az *Emberi Nem*hez valo *ßeretetinek* nagysagat commendallya. A mi penig azokat az valaßtottakat nézi, kik az *Christus*nak masodik es hértelen jővetelekor *elevenen* találtatnak: azokat à tűz, mely è vilagnak meg rőgzőt veßetsegét, 1. Pet: 3, 10, 11, 12.
s-annak munkait ki ęgéti; *edgy ßempillantas alat* [a] nagy hertelen a, 1. Cor: 15. 51.
meg előzi kit kit kőzzűllők à mint talál [b] vagy az *Malom*bam b, Luc: 17, 51.
jővendő ßűksegenek okáert *örölni*, vagy az *Mezöben* mulatsag kedveért *setalni*, avagy penig nyugvásert *Agyban fekünni*: es ekkeppen (az *salakot* es veßetseget mint edgy ki egetvén)

 halan-

*halandogsag*bol *halhatatlan* testű-ekké változtattya őket: mely ßempillantas alat valo *valtozas halal* gyanánt leßen ő nekik.

Az Választot Léleknek Szava teritese az Testre, mikor az Feltámadasbã ismét eggyesülnek Cant: 2. 14

Akkor az boldog Lelek ily őrvẽdetes kőßőntessel tér-meg az ő Testében:

OH *ßerelmes Tarsom*, mely boldogsagos egybe-jővetelűnk ez nekűnk! *mely gyönyörüseges ate ßód es tekinteted mely ékes ki régtül fog van az koßiklaknak hasadékiban*, es az koporsonak reytekibẽ el-reytettetve voltál! Te bizonyara igen illendő ßallas vagy nem tsak az en benn lakásomra, hanem ki męg az ßent Lelektűl-is arra meltoßtattal, hogy mint Lako-templumaban bẽned őrőkké meg nyugodgyék. *Nyomorusagin*knak sanyaru tele immar tellyesseggel el-mult; elebb állot nyavalyainknak minden ßél veße. Idvezűlt Atyankfiai-

nak

nak Testek akar mely földi ékes *Liliumos kert*nél, ditsőssegesb formaban jelengetik magokat minekűnk: à *Halleluja eneklesnek* ideje el-jőt: es àtrõbita ßo meg hallatot à mi földeinkben. Te en velem edgy *iga vono tars* voltal az Urnak munkajaban, es az *Christ*ᵘ s-az ő *Evangeliuma* mellet raytunk eset űldőzéseknek es boßßusag ßenyvedeseknek velem edgyűt réßesse; mostan azert edgyűt-is megyünk bé *Urunknak örömében*. A mint az *kereßtet* velem edgyűt viselted, edgyűt véßed el az *Coronat*-is, s-velem egyetẽben viseled. A mikeppen edgyűt vetettél velem *könyhullatasokat* tellyes mertekkel; azõkeppen *örömet*-is edgyűt aratũk bűsegessen. Oh aldot legyen, legyen aldot az az Isten, ki (midőn az Meg vettettek minden ő idejeket *fel fual-*

kod-

kodſagban *teſti kivanſagokban, tobſodas*ban es egyeb *hivſagos dol*gokban *töltötték-el*) kegyelmet adta nekünk, hogy magunkat edgyben adnók *vigyazas*ra, *böytelesre*, *Szent Iras olvas*ra, *Prædicatio halgatas*ra, Ur *vatsora* vételre, *ßukölködök ſegitéſere*; gyakorolvan mi magunkat (minden alázatoſſaggal) az *Iſtenes* életnek munkaiban *Iſtenünk*nek, es hivatalunknak tiſztiben fegyhetetlenül járván *felebaratink*hoz. Ezentúl nem fogod *büneidnek* ſemmi *emlekezetit* hallani, mert
Pſ: 23.1. meg vadnak *botsattatván* ſ-*el-fedeztettek*: hanem à mely jót az Urért tselekedtél, à mayd elő
Dan:9,21. mondatik es meg-is jutalmaztatik. Vigadgy es őrvendgy azert, mert à ki Birád leßen te *teſted, tsontod*. Emeld-fel fejedet ſ-nézeld meg ez ditsőült Szent *Angyalokat* mint meg męg ennyi

nyi *Gabrieleket*, mikeppen repülnek hozzánk, hogy hirré tegyék, *Valtſagunknak ideje el-jövetelit*, es el-ragadgyanak minket az kődőkben, Meg valtonk eleiben az Eltető-ęgben! Imé
Luc: 21.22. már jelen-is vadnak: *Kelly fel azért én Galambom, én ßerelmeſſem, es ßépem, s-jöy ki.* Es igy *mint az*
Cant: 2. 13. 14. *özek, vagy az Szarvaſok*nak *Fiai*, az Szent *Angyalok*kal *Chriſtus* U*runk*hoz mennek.

6. Ekkeppen mind ęlők holtak *meg elevenedtek* es *ditsöittettek* lévén azontul (az *Szent Angya*-
Cant: 1. 17. *loknak ſolgalattyok* altal) őßve gyűttettetnek ez földnek minden ßegeletirűl es reßeiről ſ-edgyßer ſ-mind az kődőkben fel-ragadtatnak, hogy *Chriſtus* Urunk eleiben vitetteſſenek az *Aërben*; es igy jönek-el ő
1. Theſſ: 4. 17. vélle mint ő ditsőſſegenek társai, az *Meg vetteteknek* ſ-*az gonoſ*

Angyaloknak meg itiléſere 1. Cor: 6. 23. *Az tizenkét Apoſtolok, tizenkét ſékekben ülnek* (à *Chriſtus* mellet) *hogy Iſraëlnek tizenkét nemzetſegét itillyék* Matth: 19. 28. *Az több Szentek* (kiki az ő betsülleti ſ-rendi ſerint) ő mellettek állanak; ezek-is mint *Birák*, az gonoß *Angyaloknak* ſ *è vilagi gonoß Embereknek itiléſere.* 1. Cor:6. 2. 3. Es kiki ő kőzzőllők à mint à *kegyelmet* vőtte ez çletben. *buſſgobb* lévén egyebeknel az Iſten *ditsőſſege* mellet ſ-az ő *ſolgalattya*ban hivebb; azonkeppen azoknak *ditsőſſegek* es *jutalmok* nagyubb-is leßen à máſoké. nál azon à Napon. A *hely*, az hová az *Chriſtus*hoz gyűytettetnek, es az holot tőrveny ßeket ülnek, leßen fenn az. Eltető çgben az *Ioſaphat völgye felet*, az *Olayſaknak* hegyenél, Ieruſalem mellet az Templumhoz nap

Apoc:22,12

Rom:6,22

1. Cor:1,6.

Ioh:14,2.

Theſſ:4,17.

kelet felől, mint ez igen hihető dolog, ez negy okokert.

1. Mert az Sz: Irás ezt nyilvan lattatik állatni: *Edgyben gyüytők minden poganyokat, es ſőlitok Ioſaphatnak völgyéhez es ott pőrlők véllők. Serkennyenek fel, es jöyjenek az Népek Ioſaphatnak völgyeben, mert ott ülők, hogy meg itellyek ſ-bunteſſek minden népeket. Ioſaphat* annyit teßen mint, az Ur *meg itili.* E penig à völgy, *Ioſaphat völgyenek*, amaz nagy diadalomert neveztetik, mellyet az Ur ada Ioſaphatnak ſ-az ő Nepének az *Ammonitakon*, *Moabitakon* es az *Seir Hegyenek* lakoſin. 2. Chron: 20. Mely Diadalom ábrázoloja volt, amaz végső nagy *diadalom*nak, mellyet az *Nagy Biro Chriſtus* adni fog, az ő Válaßtottinak minden elenſegeken, *abban* az *helyben*, az Utolſo Napon; à mint ezt az

Ioel:3,1, 12. Ez Völgyhőz kőzel volt az Moriah hegye, holot Abraham Iſakot meg akará áldozni. Gen: 22. Itt lattá Iacob az Angyalokat az Laytorján alá ſ-fel jarni. Gen. 28. Az öldöklő Angyal-is itt à tájon nyuytá-ki fegyverét Ieruſalēre; Az Aranna Szüröjén, az Tüz az Egből az áldo-

aldozatot meg-egeté 2. Sam: 24. Az Salamō Templuma épitteték. 2. Chr: 31. Chriſtus Urunk prædicallá az Evangeliumot, ſzenyvede es à ditsōſſegbē bé méne. Carth: in Gen: 28.

Sidok magyarázzák. Olvaſd ide Zach: 14. 4. 5. &c. mind edgyeznek ebben hogy az Itiletnek hellye *itt è tájon* leßen.

2. Mert mikeppen hogy az *Chriſtus ott à tájon* feßittetet es ßégyenettetet meg: ugy à felet à hely felet, emeltetik fel ditsōſſeges Királyi Szeki is az *Eltetö-Egben*, mikor az Itiletben meg jelenik, ditsōſſeges felſegenek ki nyilatkoztataſara: Igen illendō is, hogy az Chriſtus azon hellyen itellye meg ez vilagot igaz *itilettel*, à holot ōtet è vilag *hamis itilettel* meg itilte es ſententiazta.

3 Mert mivel az *Angyalok elküldetnek, hogy öſſve gyüytögeſſek az valaßtottakat à négy ßelekrül, az Egnek edgyik vége ülfogvan az máſikig*; Igen hihetō dolog, hogy az hely, à hová gyüytetnek, *Ieruſalem* es à *Ioſaphat* vōlgye mel-

let leßen: mely hellyet az *Coſmographus*ok, az egéß Fōld Szinének Közepinek irnak lenni. Ha azert, *termini à Quibus* à Honnan, è vilag negy reßei; tehat *terminus ad Quem* à Hovának, à *Centrum* à Fōld kellō közepi tájon kell lenni.

4. Mert az Angyalok azt mōdák az Tanitvanyoknak, hogy à mikeppen láttak az *Chriſtust* fel-menni az *Olayfa*knak *Hegyé*tōl, mely az Ioſaphat vōlgye felet vagyon: akkeppen ſ-azon módßerint jō le az Egbōl. Ez *Aquinas*nak ertelme, az tōbb *Scholaſticus*oknak-is, *Lombardus* es *Alexander Halen* kivūl.

7. Utolßor, midōn *Chriſtus* Urunk az ō ditsōſſeges *Szekibē* le ūl, es az ō *Szentinek* ſ. Szent *Angyali*nak, minden *ſok ezeri*, ō kōrnyūllette ūlnek, męg meg annyi fęnyes Napoknál inkabb tūn-

Az Tyrus felé Iordan vizéntul lévō Tenger haſittya két felé è vilagot. Ezechiel-is azt mondgya Ieruſalem felöl. In medio Gētium poſui eam. Hogy Siōbol mint kōzép helyből hithednék-ki az Törvény minden Nemzetſegeknek, es ottis itélteſſenek-meg mindē népek à Tōrvény ſzerint. Rom: 2. 12, Act: 1. 11. Rich:

Richard. de Vita Nova Aquin: in 1, Sent: Dist: 47, 48. Matth: 25. 31, Iud: ℣ 29 Apoc: 20, 11 12.

tündökölvén az ditsőſſegben, az *Chriſtus* teſte penig, mind azokat is ditsőſſeggel es tiſztes ſeggel főllyűl haladván: [à Meg vettettek immar ekkor ki válaſztattak lévén es oda alá à főldőn maradvan; mert à *jobb* kezen à boldog állapot, à *balon* penig az átkozot értetik] Chriſtus Urunk elſőben is az valaſztottaknak mond *menedék ſententiat* es áldaſt. *Elöſsör* ezert, mert ezzel az *Meg vettettek*nek keſerűſegeket akarja őregbiteni, à menyiben ők is hallyák azt. *Maſodſsor*, hogy ezzel jelēthesſe magat haylandobbnak lenni az *Irgalmaſſag*ra hogy nem az *büntetéſre*. Es igy az ő *Felſegeſſe*genek *Kiralyi Szeki*ből, fenn az *Eltetö Eg*ben, ez egeſz vilagnak láttara es hallatara, *ſententiát* mond az ő valaſztottinak: *Iertek el Atyamnak aldottai, birjátok örökül*

Matth: 25. 33. Hilar: in Cant: Anſ: in Matth: c 25. Pſ: 145, 9. Iſ: 8, 22. Ad pœnas tard⁹ Deus eſt, ad præmia velox.

Matt: 25, 34

kul az Orſsagot, mely nektek kéſsettetet vilag Fundamentuminak, felvetteteſinek elötte: mert &c. &c. &c. &c.

Iertek-el] Itt vagyon az *Chriſtus*ſal, es ő altala az tellyes Sz: Haromſaggal valo boldogſagos közőſűleſűnk.

Atyamnak] Itt vagyon à *ſserzö ok*, kitűl Chriſtus altal minden *boldogsagunk* ſzármazik.

Aldottai] Itt vagyon az *menedék*, mely altal minden bűneinkből meg aldoztatunk, es minden kegyelemmel, ſ-őrők boldogſaggal valo tellyes felruháztatáſunk.

Birjátok örökül] Itt vagyon az *Fiuſag*ban valo derekas bé ſzállaſunk.

Az Orſságot] Im hol vagyon *elsö ſületſegünk* es őrőkſegűnk.

Mely nektek kéſsettetek] Nezzed

ISTEN-

ISTENNEK, valaßtottira valo Atyai gondviſeleſet.

Vilag fundamentuminak ſel-vettetéſinek elötte] Oh ßabados, ö-rök, valtozhatatlan valaßtaſa Iſtennek! Mely nagy ßeretettel tartoznak azok Iſtennek, kiket ingyen es ßabad jo tetßéſeböl el-valaßtot es ßeretet, minek-elötte męg ſem jót, ſem go-
Rom: 9. 11. 12. noßt nem tselekedtenek vol-na!

Mert eheſtem ſennē adtatok &c.] Oh ki mondhatatlan *jo volta* az *Chriſtus*nak, ki ekeppen emle-kezetre hozza, az ö Fiainak minden *jo tselekedeteket*, hogy azokat *meg jutalmaztaſſa*. Mely nagy az ö Szereteti az ßegeny Kereßtyenekhez, hogy ekeppē minden ö vellek tött jo téte-menyit mely az ö nevebē eſik, ugy tart, mint ha tulaydon ön-nön magával tselekedték vol-

na

na azt à Hivek! *Iertek en hozzám kik én bennem biztatok, minek elötte engemet látnátok*, es à kit ßerette-tek es kereſtetek oly áhétatoſ-ſan, es annyi ſok háboruſagok altal; *Iertek-el immar*, à munka után à nyugodalomra; az ked-vetlenſegböl az ditsöſſegben: az halál torkábol az *örök élet*nek örömében: En érettem ſok *ßi-dalom betstelenſeg* es *átok* eſet ray-tatok; de moſt már eßekben vehetik azok az átkozot *Eſau*-ok, hogy ti vadtok az igaz *Ia-cob*ok, kik à ti mennyei *Atya-toknak aldaſat* el-fogjátok ſ-al-dottak léßtek. *Atyátok, Anyátok* es vérßerint valo *Rokonſagitok*, meg tagadtak volt titekek az en *Igazsagom*ert, mely mellet vitezkedtetek: de immar Atyá-tok az en mennyei Atyam le-ßen, ſ-ti-is ö *Fiai Leanyi* örök-kön örökke. Edes *lako-ſöldötök*-

Ioh: 20, 29. 1. Pet. 1, 8.

Matth: 6, 11.

böl

Ioh: 10, 17. 2. Cor: 6, 10.

ből ki üzettettetek es *el-hadtátok mindenteket* en erettem es az *Evangeliumert*: De hogy meg teſſęk hogy *nyereſegteket* nem veſztettetek-el, hanem *veſztheſegtek* altal *nyertetek* azt *meg*; az *földi* örökseg es *joſsag* hellyeben, ez en mennyei Orſágomat birjátok en velem örökül, holot az ſeretet utan *Fiak* léſztek; az *első ſülötſeg* után örökösők; meltosagban *Kiralyok* az Szentſegben *Papok*; es immar ſabadoſſan es bátrán be is mehettek annak *birásara*, mert az en *Atyám* kéſzétette es tartotta azt nektek, *vilag fundamentuminak fel-veteſe elöttül fogva.*

Valamely hamar ez *menedék* es *aldo Sententia* ki mondatik,

2. Tim. 4, 8. 1. Pet. 5, 4. Apoc: 4, 5.

oly hamar el-véſi kiki az *Coronát*, mellyet az *igaz Biro* IESVS *CHRISTVS* téſzen az ő fejekben, mint kegyelemből es irgalmaſſagbol igirt *jutalmot*, mind azoknak *hiteknek* es *jo tselekedeteknek*, valakik ſerették ötet az ő *el-jöveteleig*. Akkoron minden idvezült ſent Ember, *Coronajat maga fejeből* le-vévén, le-téſi azt, mint ugyan az *Chriſtus labai*hoz; es le-burulvan edgy *ſivel ſayjal*, mennyei zengedezeſſel ez eneket kezdik enekleni: *Ditsiret, tiſsteſſeg, ditsöſſeg, hatalom, es halá-adas legyen teneked oh aldot Bárany* UR IESUS CHRISTUS, *ki à Kiralyi Székben ülſs, mert meg öléttettél, es meg valtottál minket Iſtennek, à te véred altal, minden ágazatbol valokat, minden nyelven ſollokat, minden nepek ſ-nemzetſegek közzül val-kat. Es töttél minket à mi Iſtenünknek Kiralyokká es Papokká, hogy* Uralkodgyunk *te veled az te Orſsagodban örökkön örökké* AMEN.

Apoc: 5, 8, 9 &c. ℣ 13. ℣ 10.

Ez meg lévén le ülnek *ſékek-*

ben, kiki az ő rendi ßerint, mint
1 Cor: 6, 1. 2, 3. meg annyi Birájok az *Meg vettetteknek*, es à *gonoß Angyaloknak*,
Matth: 19. 18. *jovalvan* es *bizonyitvan* az *Felsö Biro* UR *Iesus Christus*nak igaz sententiát es itiletit:

Az Meg vettettek Sententiajoknak es kárhozattyoknak ki mondása után, az Christus két nevezetes *tselekedeteket*, vißen véghez.

1. Az Válaßtottakat az ő Attyanak *be mutattya* ezt módvan:
Ioh: 17, 12. 13, 14, 23, 24. *Imé oh igazsagos Atyam, ezek azok, kiket ennékem adtal volt, meg öriztem öket, edgy is el-nem veßet közzöllok. En az te beßédedet nekiek adtam s hittenek annak, es à vilag gyülölte öket, mert nem à vilagbol valok voltak, miként hogy én sem voltam. Mostan azért Atyam, akarom hogy ezek kiket en nékem adtal, ott legyenek en velem à hol én magam vagyok, hogy lássak az én ditsössegemet mellyet nekem adtal: es hogy én ö bennek légyek, te penig en bennem: hogy ök-is mindnyaján edgyek legyenek mi bennünk es el hidgye è vilag hogy én te tulled botsattattam, es ßerettél engemet s-ßeretted ezeket-is.*

2. *Kézhez adgya az Orßagot az Istennek es az Atyanak*, az az: meg ßűnik az kőzben jaras tißtinek munkájátul, mely altal *Kirallya, Papja, Prophétája* es *Feje* lévén az Anyaßent-egyháznak, minden ellensegit lába-alá vetette, es à maga hű népet, *Szent Lelkével, Igéjével* es *Sacramẽtumával* igazgatta. Ekeppen *kegyelmének Orßaga* az Anyaßent-egyházan meg ßűnvén; edgy átallyaban mint *Atyaval* es *Szent Lélekkel* egyenlő Isten, ugy regnal az ő *Orßaga*ban őrőkkőn őrőkké. Mellyel emberi termeßetinek męltosaga semmiben *meg* nem

1. Cor: 15, 24.

kissebbedik; hanem Istẽsegenek ditsőssege nyilatkozik inkab ki: ugy hogy menyiben Isten, annakutánna *minden tellyesseg* ßerint, akar mi külső ezkőzők
1.Cor:15. 28. nelkül uralkodik, es *léßen minden mindenekben.*

Az *Itélö ßék*ből à CHRISTUS mind ezek után fel-kél, es à valaßtottaknak s. az Szent Angyaloknak minden seregével, ßép rendvel es kéßülettel, nagy *gyözödelem*ben fel-mégyen az Egeknek Egében, mennyei musica ßerßámokkal, illyeten eneket enekelvén az XLVII. Soltárbol, mely ekkor tellyesedik tőkelletessen bé.

Ps: 47,6,7. *Imé az Isten ßépen fel-mégyen,*
Nagy vigassagban, trõbitaßokban,
Urunk fel mégyẽ nagy ditsössegbẽ.
Enekellyetek az Ur Istennek,
Zengö verseket, ßép énekeket, (nak.
Ez Nagy Kiralynak mint mi Urũk-

Es

Es *Szent Ianos*nak amaz menyekezői Enekét: *Öröllyünk es örvendezzünk, tulaydonitsunk tißteletet ö néki, mert à Báranynak lakodalma el-érkezet, es az ö Iegyésse-is kéßen vagyon. Allelujah: &c. mert à Mindenhato Isten Uralkodik.* Apoc:19.

Harmadik es *utolso* graditsa, az Uyjonnan *ßülettetet* Ember halála után valo boldogsagos állapottyanak, kezdetik-el à vég sententianak ki mondasa után, es tart mind őrőkké minden vég nelkül.

Az Uyjá ßulettetet Embernek, Örök Eleteben valo boldog állapottyarul, minekutánna az utolso Itéletkor, az Ur Iesus Christus Itélö ßeki elöt az menedék sententiát *meg hallya.*

Itt immár *Elmélkedésem* meg tsőkőnik, es pennám kezemből ki esik: nints senki, à ki tsak eßében vehetné-is, annál in

 kabb

kabb *a ki le-irhatná* azt à felſeges
2.Cor:4,14 boldogſagot, es azt az *terhes*
Rom:8.18, *ditsőſeget* (*melyhez ez életnek min*
den nyavalyaſſagi-is nem haſonli
tandok) melyben minden va-
laſtottak reſeſűlnek az időtűl
fogva, à mikor az *Chriſtus*tul,
Rom:8,17. mint *örökös társak*, az boldog-
ſagnak Erőmeben be-vitetteť-
nek; mindazaltal valami kis
ſikratskájárul lehet elmélke-
déſűnk illyenkeppen:

Az Szent Irás gyenge értel-
műnk ſerint négy tzikkelyirűl
irja előnkben holtűk után valo
őrők életűnknek ditsőſſeget:

1. *Hellyéről*, 2.arrul az *Tzéllyá-*
rul. mellyben kivaltkeppen az
őrők élet áll. 3. az valaſtottak-
nak ott valo *Felſeges* voltokrul.
4. ezen Felſegeſſegnek *Gyumöl-*
tsirűl.

1. *Az örők életnek Hellyéről*.
Hellye az őrők életnek ſem-

mi

mi nem egyeb hanem az *Egek-*
nek Ege a avagy az *harmadik Eg*, a, 1 Reg:8.
az *mennyei Paraditsom* b az hová 27.
az *Chriſtus* (emberi termeſzeti b,2 Cor:12.
ſerint) fel-ment *minden láthato* 2. 4.
Egeknek ſelette. Neveſztetik *Vö-*
legény Agyas házanak-is, mely Pſ:19,5.
az ſényes *tsillagokkal* es ditsőſe-
ges *Planétak*kal ékeſitteteť ſeles
Eggel, mint valami ékes kárpit-
tal minden felől be-vonattа-
tot, hogy ez romlando teſtnek
ſemeivel ſenki oda ne lathaſ-
ſon. Az ſent Lelek (erőtelen,
gyenge elmenkhez ſabvan ön-
nőn magát) annak az meg be
tsűlhetetlen ditsőſegnek hel-
lyét, oly dolgok altal jelenti ki,
à mellyek leg-dragalatosbak az
Embereknek ſemek előt. An-
nakokaert igen *nagy ſſent Varos-*
hoz haſonlittya, mely *mennyei*
Ieruſalemnek neveztetik: holot
tsak az Iſten es az ö (id vezult ſ.az Apoc:21.
ŷ 2. &c.

✝ 24, 27. *Bárany könyvében be-irattatot*)
✝ 18. *Népe, lakoznak: egeſſſen az tiſta*
✝ 11. *aranybol valo, es haſonlatos à vilagos*
✝ 19, 20. *Chryſtalyhoz, kerétéſe Iaſpis kö, es à*
kerétéſnek minden fundamentumi
meg ékeſettettek, minden ſéle draga-
✝ 21. *latos kövekkel: tizenkét kapui van-*
✝ 13. *nak, ſ-edgyenként edgy edgy draga*
✝ 12. *köböl metſſettettek ki; ezeknek hár-*
ma Nap kelet felöl, hárma Nap nyu-
gat felöl, hárma Dél felöl, hárma vi-
ſſontag Eſſak felöl vannak: mindenik
✝ 17. *kapuban edgy-edgy Angyal* (mint
meg meg annyi kapun állok,)
hogy ſemminémü tiſtatalan állat oda
ne mehéſſen: Négy ſegeletü Varos
az, annakokaert minden hiba
nelkül valo: *melynek hoſſſaſaga,*
ſéleſſege es magáſſaga edgy aranyu,
✝ 16. *tizenkét ezer ſutamatni mindenfelöl,*
annakokaert igen tágas. *Az*
Apoc: 22. 1. *utza közöt foly mindenkor az élet vi-*
zének tiſta folyamattya, mely mint
à Chryſtaly oly tiſta; annakoka-

ert

ert igen egeſſeges. *Az folyamat-* ✝ 2.
nak két felen vagyon az életnek faja,
mely tizenkét ſéle gyumöltsöt terem,
minden Holnapban penig meg gyu-
möltsözik; annakokaert igen ter-
mékeny. *Es à Fanak levelei az Po-*
gany népeknek egéſſegekre valok;
annakokaert igen kellemetes.
Nints tehát *helly, terempteſſel* illy
ditsöſſeges, *ſépſeggel* illy gyö-
nyörüſeges; illy büſeges *bira-*
*ra, lakas*ra illy vigaſſagos. Mert
ebben à CHRISTUS à Kiraly: à
Törveny à ſeretet: à betsüllet
az tökelleteſſeg: à bekeſeg az
boldogſag: az élet az örökké
valoſag. Itt à vilagoſſag ſetet-
ſeg nelkül vagyon; ſomoruſag
nelkül az öröm; az egeſſeg be-
tegſeg nelkül; à büſeg ſükſeg
nelkül; à költsön kedvetlen-
ſeg nelkül; à ſépſeg motsok
nelkül: à pihenes munka nel-
kül, roſda nelkül à kénts; az al-

das nyavalya nelkül es à vigaßtalas soha véget nem ismer. Mely igazán kialthatunk fel azént *Daviddal* è *Város* felöl; *Felette igen ditsössegessek azok, à mellyek te felölled hirdettetnek, oh te Istennek Városa!*

Ps: 87. 3.

De mind ezek is tsak à mi vekony értelmünkhöz kepest mondattatnak: mert mind ezeket à mennyei boldogsag annyira föllyül mullya, hogy *semmi nyelv ki nem jelentheti, söt senki tsak meg sem gondolhattya annak nagy ditsösegét*, à mint *Sz: Pal* ki ott volt 2. Cor: 12. 4. errül bizonysagot teßen. Oh ne kapjunk tehát è rothadando *fa*bol, es veßendö *sar*bol tsinált kunnyoinkon, mellyek tsak istentelensegnek Sátori, es ßállások az bünösöknek: hanem inkab ohaytozzunk ez *mennyei hazánk*ban *Varosunk*ban, *melynek épétöje*

1 Cor: 12, 4.
. Cor: 2, 5.

es

Ezen boldog közösülessel valo réßetlensegek miat kialtoznak az ördögök, midön látnák az *Christus*t; *Quid nobis tecum? Mi közünk vagyon nékunk te veled, Oh Felseges Istennek Fia!* De az *meg tert Lélek*, ez *boldog közösulés*nek ereje altal, elö járul bizodalmassan, s ezt kiáltya az *Christus*nak (miként *Ruth Boóz*nak:) *Terjezd ki* edes *Iesus* om irgalmassagod *köntösenek ßélit à te Szolgálo Leányodra, mert közelrül valo Atya fi vagy!* Ez boldog közösülest igiré Isten *Abraham*nak, mikor *önnön magát* neki ama nagy jutalmul ajanlá. Az Ur *Iesus Christus*-is, ezt kéri az ö Attyatul az *Anyaßent-egyház*nak Ezt akarja *Szent Pal*-is amaz ö edgy ßavában jelenteni: *Az Isten léßen* ugymond, *minden mindenekben.* Ugy vagyon hogy ma is az *Isten minden mindenekben*, de ezközök

Marc: 5, 7.
Ruth: 3. ℣ 9
Gen: 15, 4.
Ioh: 17, ℣ 26, 27.
1. Cor: 15. 18

altal

altal es tsak kitsiny mertek ßerint; az Egekbē penig az Isten; önnön maga közben vetetlen (tellyes merték ßerint, minden ezköz nelkül) leßen nekünk minden jónk, valamellyeket lelkünk es testünk kivánhat. Maga leßen *meg tartas* es öröm *Lelkünk*nek: ęlet es jo *egesseg testünk*nek: *ßépseg ßemeink*nek: ędesseges *zengedeses füleink*nek: *jo illat orrainknak*: *jo izßajunknak*; *eledel gyomrainknak*: *vilagossag elméjünknek*: *elegseg akaratunknak*, es *ßiveinknek* *gyönyörüseg*; s-ugyan-is minek lehetne ott ßüksege, à holot maga az Isten leß *lelke lekeinknek*? Sőt minden erő, elme, gyönyörüseg, joßág, ßin, ßépseg, edgyező zenges, joßág, mellyek az Emberekben, Vadakban, Halakban, Madarakban, Fákban, Fűvekben es egyéb akar-

Anima animæ erit Deus. Bern: Non potest snmm⁹ rerum conditor in se nō habere, quæ rebus à se cōditis dedit, quemad-

mi

mi teremptet állatban találtatnak; semmi nem egyéb, hanem tsak ßikrait azoknak, mellyek *véghetetlen tellyesseggel* vannak az Istenben, kiben mi mind azokban réßesülünk, *sokkal tökelletesb s-boldogsagosb képpen* hogy nem mint itt: Mert az ISTEN maga leß mind azok hellyet: sőt męg az leg nemesbik Terēptesinek ßolgálattyokat sem męltoztattya ott à mi ßolgalatunkra. *Nem leßß ott ßüksegünk az Napra, sem à Holdra, hogy abban à Varosban fénlenek, mert az Istennek ditsösege meg fenyesétette azt, es annak ßövétneke à Bárany*, s-ugyā-is hogy ßűkölködhetnek ott valamely teremptet allat nelkül, à holot à Teremptő maga leßen minden gyanánt s ő vélle fogunk közösülni. Midőn azert valamely Teremptet állatban, valami *nagysagos* dolgot

admodum Sol astris. Hug: l. 4. de anim: c. 15.

Apoc: 21, 23

látunk,

látunk, ezt mondgyuk magunkban: Menyivel *nagyſagosb* az, á ki ez *nagyſagos* dolgot adta! midőn az emberi *böltseſeget* ſemlellyük, mely altal az ember, á maganál erőſſebb állatokon is uralkodik, az Napot es Holdat folyaſokban mint edgy meg előzi, ſok eſtendőkkel az előt meg iſmérven, minemű állapottyokban leßen *Eclypſis* fogyatkozas bennek; igy ßollunk Szivűnkben: mely tsudálatos az Iſtennek *böltseſege*, ki az embert ily bőltsé tőtte! Mikor az *Tzet-halak*nak es *Elephant*oknak nagy *erejeket*; az *ßél-veſſeket*, az *Mennyei* rettenetes *Tsattanaſok*at meg gondollyuk, ezt mődgyuk: mely *erös*, mely *hatalmas* es mely *rettenetes* az Iſten, ki ez erős, hatalmas es rettenetes állatokat teremptette! Ha mikor válami kivánatos *ędeſſeget* koſtolunk,

Senec: de benef: l. 2. c. 19.

lunk, ezt mondgyuk: Oh mely ędeſſeges az Iſten, kitűl ez kivanatos ędeſſeg ßármazot! Midőn nezzűk á *viragok*nak, Madaraknak es egyéb ßép Teremptet állatoknak, tsudálatos ękeſſegeket, igy ßollyunk: Oh mely ßép es ekes az ISTEN, ki ęzeket ily ßépen es ekeſſen teremptette! Es hogy ha á mi ędes Iſtenűnk, ily ſok ękes dolgokat ßerzet minekűnk, męg mig tsak ez *Bochim*ban az ſiralomnak vőlgyen buydoſunk-is; hol vának hát, es minemüvek dzok az győnyőrűſegek, mellyeket akkorra kéßitet nekűnk, á mikor *Urunk*nak *örömé*ben bemegyűnk! Mint fog akkor lelkűnk mint edgy el-ámulni; ez minket ily igen ßerető Iſtenűnknek ßeretetin! Illyen ditsőſſeges á mēnyei Szenteknek *Tzéllyok*: Ily boldogſagos á mi

Iud: 2, 5.

k gyel-

kegyelmes *Meg tartonknak* tekinteti.

3. Az örök Életbéli Felségességről, melyben az valaſztottak fognak részesulni. Az Istennel valo közösules után, az *valaſztottak*, négy igen felséges méltoságokat fognak birni az Egben.

Matth: 25. 1. Pet: 1, 4. Eph: 2. 6. Heb: 12, 22. Act: 22.

1. *Menyorßag* leßen az ő *örökségek*: es ők ßabados Polgari leßnek à mennyei *Ieruſalem*nek. *Szent Pal* (Romai ßabadſagban ßületetet Polgár léven) el-kerülé az Oſtort: de azok à kik edgyßer, az mennyei Ieruſalemnek Polgariva lehetnek, az örök gyötrelemnek tsapáſatul menekednek meg örökke. Mert ez à ßabadſag vétettetet nekünk nem *nagy ſumma pénzẽ*, hanem az Isten Fiának *dragalatos vérén*.

2. Mindnyájan *Kiralyokká* es *Papokká* leßnek, hogy az *Chriſtus*ſal uralkodgyanak es diadalmaskodgyanak az Satányó, è vilagon es à Megvettetteken: es hogy aldozzanak Istennek, *ditsiretnek* es *haladatoſſag*nak *lelki aldozat*tyaval, örökön örökké. Ennekokaert mondatnak ők edgyßer ſ-mind *Coron*at es fejer öltözetet viſelni. Oh mely nagy örőm es vigaßtalás leß ez az *ßegeny Szülék*nek kiknek ſok magzattyok vannak! ha Isteni félelemben es igaz Kereßtyenségben neveltek azokat, mint még meg annyi Kiralyoknak es Papoknak leßnek ők ßülei.

1. Pet: 2, 5. Heb: 13, 5.

3. Az ő Teſtek *ſénlenek* mint az *Nap*nak fénye az Tsillagos Egen: ſőtt mint az *Chriſtus* di tsőſſeges teſte, mely ſokkal *fényesben* tündöklek à dellyeſti vilagoſſagnál, midőn *Szent Pal*nak megjelenek. Ennek az di tsőſſeges tündökleſnek fenge-

Matth: 13, 43. Phil: 3, 21. Act: 12, 6.

je,

je, tettik vala à *Moses* es *Illyes* Teſteken, mikor Idvezétőnkel
Luc: 9, 13. edgyût az ſent Hegyen el-valtozának. Ezert mondgya az
Marc: 9, 13. *Apoſtol, fel támad ditsőſſeges teſt,*
1. Cor: 15. *ſöt lelki teſt*, nem *állattyaban* avagy valoſagaban, hanem *minemüſegeben*; lelkikeppen taplaltatvan, es (mint az Angyalok) könnyek es gyorſak léven á felmenetelben es le-jövetelben.
Oh mitsoda nagy betsüllet àmi
1. Theſſ: 4, 1. Teſteinknek, hogy noha ily elvettetet állapotban eſnek-el, mindazaltal ily nagy ditsőſſegben kelnek-fel, haſonlatoſſak léven az *Iſten Fia*nak ditsőſſeges teſtehez.

4. Vegezetre, az Szent Angyalokkal minden munka es el-vonattatas nelkül, *örök Szombatot ünek*, az aldot Szent Haromſagnak tiſteletire, ditsőſſegere es ditsiretire, az Anya-

ſent-

ſent, edgyhaz *teremptéſének, megváltaſának*; ennekfelette az Menynek Földnek *igazgataſabā* mutatot hatalmának, bőltseſegenek, irgalmaſſaganak es jo voltának emlekezetiert. Mikoron valamely çkes *Muſika Szerſam*nak ſép zengedezeſet hallod; joſſon ebedben mindgyart mely boldog leſeſte, midőn minden mennyei *Angyalok*nak, es idvezült *Szentek*nek çneklő karokkal edgyût, çnekleni fogod amaz lelki *Hallelujah*t, az örökke valo aldott Szombató; holot ennyi fok külömb külömb fçle gyönyörüſegek es bátorſagos örömek leſnek, mellyeknek tetek *unadalmat*, gyönyörködteteſek penig, véget ſoha nem iſmernek.

Az elö ſámlalt Felſegeſſegnek Prærogativainak *meltoſaginak Gyumöltseröl.* Ez Felſegeſſegből,

öt

ôt nevezetes Gyúmôltsôk kôvetik az valaßtottakat az Egben:

1 Cor: 1, 10. Aug: Soliloc. Nihil notũ in terra, nihil ignotũ in cœlo.

1. *Az Iſtent meg iſmérik* tôkelletes *értelem*mel, menyire à Teremptet allat az *Teremptöt* meg foghattya: mert ott mi meg láttyuk az *Teremptö Iget*; es az *Igé*ben minden *Teremptet állato*kat, mellyek az *Ige* altal teremptettek: ugy hogy nem leßen ßúkſeg az Teremptet állatokbul tanulnunk annak igaz iſmeretit, à ki altal teremptettek mindenek.

1. Cor: 13, 11.

Az leg felſegesb Teremptet állatok-is ez çletben, tsak mint edgy homályos *köz kárpitok* az Iſten es mi közöttünk; de mikor oßán ez fedel el-vonatik, akkoron lattyuk meg az Iſtent

2. Cor: 3, 6. Res veræ ſunt in mũdo inviſibili,

ßemtül ßemben ugy à mint vagyon. Meg ilmerjük az *Atya*nak hatalmát, az *Iiu*nak *böltseſeget*, az

*Szent Lelek*nek *kegyelmét*, es az aldot *Szent Haromſag*nak meg oßthatatlan termeßetit. Es ô benne meg iſmerjük nem tsak, *iſmeröſinket*, Atyankfiait, Atyankat, Anyankat, Felefegünket, Gyermekünket, &c. hanem minden Hiveket, valakik *valaha voltak* es leßnek. Mert.

li. in mundo viſibili umbra rerũ, Herm.

1. Azt mondgya Idvôzitônk az Sidoknak, hogy meg láttyak *Abrahamot, Iſakot, Iacobot, es minden Prophétakat, az Iſtennek Orßagaban*: azert meg iſmerjük ôket.

Luc: 13. 28.

2. *Adam* az épp állapotban meg iſméri *Evat*, *ô tsontyabol* es *teſtéböl* valo *tsontnak* es *teſtnek* lenni, mihelt álmabol fel ſerkene: annakokaert ſokkal inkab meg iſmerjük à mi Rokonſaginkat, mihelt fel ſerkenünk, *tökélleteſſek* es *meg ditsöittettek* léven az fel-támadasban.

Gen: 2, 32.

3. Az Apoſtolok meg iſmé-

Matth: 27. ℣ 53. rik az *Chriſtus*t fel-támadáſanak utanna, es azokat az *Szenteket kik ö vélle fel-támadanak ſ-az Szent Varosban meg jelenének*: Ergo ſokkal inkab, &c.

Matth: 17. 4. 4. *Szent Peter*, *Iakab* es *Ianos*, meg iſmerik *Moſest* es *Illyest* az *Chriſtus* El-változaſakor: mentűl inkab meg iſmerjük mi egymaſt, midőn mindnyájan mi-is meg ditsőűlünk.

Luc: 16, 26. 5. Az *Gazdag* meg iſméri *Lazart* az *Abraham* kebelében: azert ſokkal inkab meg iſmérik egymaſt à Hivek az Egben.

Matt: 19, 28. 1. Cor: 6, 2, 3. 6. Azt mondgya az Chriſtus, hogy az *tizenkét Apoſtolok, 12. ſékekben ülnek itilvén Izraëlnek 12. nemzetſegét.* Azert meg iſmértetnek azok, es kővetkezeskeppen az több Szentek is.

1. Cor: 13, 12. Aug: ad Italicam Viduam Epiſt: 6. 7. *Szent Pal* mondgya, hogy azon à Napon *iſmerni fogunk, à mint mi az Iſtentűl iſmértetünk*, (az az tökelletes-

ſen:) mely bizonyſagbol *Agoſton D.* vigaztal egy özvegyet biztatvan ötet, hogy mikeppen ez çletben látta Férjet *teſti ſemeivel*, azonkeppen az kővetkezendőben is meg iſmeri az *ö lelkét es valamenyi gondolati ſ-emélkedéſi voltak.* Ennekokaert Férjek es Feleſegek, tselekedetetekre, es gondolatitokra rejá vigyázzatok: mert *el-jö az* UR, *ki az ſetetſegnek titkait világra hozza, es az ſiveknek tanatsit meg jelenti, ſ-akkor léſſen mindeneknek ditsireti*, azt mondgya *Szent Pal* 1. Cor: 4. 5.

Gen: 25. ℣ 8. 2. Reg: 12. 8. Az *O Teſtamentum*beli Hivek *Atyokhoz* takarittattaknak lenni mondatnak: Annakokaert, kedveſinknek iſmereti meg marad.

1. Cor: 13, ℣ 8. 9. *Az ſzeretet ſoha el nem fogy*: Ennekokaert az iſméret, mely

ſundamentuma az ßeretetnek, az más çletben-is meg marad.

Rom: 2. 5, 6 Apoc: 21, 1. 10. Mert az *utolſo napon* leßen az *Iſten igaz Itiletinek ki nyilatkoztataſa*, à mikor kinek *kinek tselekedeti ßerint fizetnek meg*: ha azert tselekedete embernek akkor ßem eleiben kél, ſokkal inkab az *tselekedö Ember*. Es ha à hitetlenek tsak egy *hivalkodo beſßédrül* is ßámot adnak, elö kell bizony az *hivalkodo beſßedüeknek* állaniok. Mert ha magok az ßemellyek nem iſmertetnenek meg, haßontalanul nyilatkoznának tselekedetek-is ki. Annakokaert (azt mondgya az *Apoſtol*) *meg kell mindnyajunknak jelennünk, az Chriſt' Itiloßeki elöt, hogy minden Ember el-vegye jutalmat annak à mit az teſtben tselekedet, vagy jót vagy gonoßt*. Laſd az *Böltseſeg Könyvét*-is c. 1. ℣ 1. & ſeqq: Ez igy leßen, noha az kül-

Eccl: 12, 14. Rom: 2, 16. Matt: 12, 36. 2. Cor: 5. ℣ 10.

ſö *méltoſagokban*, es akarmi nevel nevezendö felſö, alſo hivatalokban. Tißt viſeleſekbē valo *gradus*ok, *elsöſeg*, *utolſoſag*, *alſo*, *felsöſeg* meg ßünnek, ſöt maga az *Chriſtus*-is az *közben jaras*nak tißti ßerint valo Uralkodaſatul es igazgataſatul meg ßünik, hanem uralkodik mindenekben, menyiben az Atyaval es az Szent Lelekkel egyenlö Iſten.

1. Cor: 15. ℣ 24. 28.

1. Az leg nagyubb iſmeret-is ez vilagon, ßinten ollyan ahoz kepeſt, mellyet az örök çletben fel-támadaſunk utan véßünk, miát ßinten az kis *Gyermek*nek iſmereti ki még magyarán nem ßolhat, è vilagi leg nagyubb *Böltsnek* iſmeretihez es ertelmehez kepeſt. A ki azert *iſmeretet* es *értelmet* ßomjuhozik, ohaytsa hogy ez nagy *Academia*nak leheſſen *Lakos Deakja*. Mert

1. Cor: 13, 14.

egeß az à vilagoſſag, mely altal mi ez vilagon akarmit-is meg iſmerünk, ſemmi nem egyeb hanem csak *árnyéka az Iſtennek*. De mikor oßtán az Egben az Iſtent meg iſmerjük, meg iſmerjük es tudgyuk ö benne, az *Teremptés*, *Meg valtas* titkos mükainak modgyat: ezen kivül-is annyi iſmeretünk leßen, valamenyit Teremptet állat, az ö Teremptöjenek mind maga, ſ-mind penig mükai felöl meg foghat es eßében vehet. Mig penig ez çletben buydoſunk, mindenkor ezt mondhattyuk *Szent Iobval*: *Mely kitsiny reß az à mit ö felolle hallunk!* es *Syracidel*ſel bizonyoſſak lehetünk: *Nagy ſokak ennél nagyobbak reytettek el, keveſſet láttunk az ö tselekedetiben.*

Lumen eſt umbra Dei, & Deus eſt lumen luminis.

Iób: 26, 14.

Eccl: 43, 35.

II. Az Iſtent *tokélletes* es *tellyes ßeretettel* ßeretik, menyire tudnia-illik teremptet állattul lehet.

Modgya penig è ßeretetnek à leßen, hogy ötet magaert ßeretik: *merteke*, hogy mertéknelkül ßeretik. Mivel ez çletbē à mint hogy csak *réß ßerint iſmérjük az Iſtent*, azonkeppen csak *réß ßerint-is ßerettyük*: De minekutánna az valaßtottak, az Egben *tökélleteſſen* meg iſmerik ötet, tehát *tökélleteſſen*-is ßeretik. Es az Szeretetnek véghetetlen okaiert (mellyeket akkor Iſtenben meg iſmernek) az ö ßeretetivel véghetetlen keppen-is ámulnak el-

III. Mindennemü Iſteni *Gyönyöruſegek* ~~vannak~~ kel be-tölteni, azt mondgya *David* Pſ: 16. 11. ~~à tſefobbod felöl~~ örömöſségeſ örömöd jobbodban URAM, ~~mindenkor~~ teczésed ſöt *à gyönyöruſegeknek folyo-vizével meg itattatnak*, ugyan Szent *David* állattya Pſ: 36. 9. Mert mihelt à Lelek az ISTEN *meg boldog.to* állattyanak *valoſagos közösuléſere* be erez-

tetik, mindgyart egeß è vilagi teremptet állatoknak, minden josagok, ekessegek, ditsősegek es tőkelletessegek *egyben kötve* leßnek nekijelen, es mint egy ki adattatnak *egyßer s-mind* az Istennek látasaban. Ha valaki *ßerelem*mel gerjedez, ott à mi *leg ßerelmessebb* abban réßelűl: ha ki ßépsegben győnyőrkődik, à leg ekesb ßepsęg è vilagon, tsak *földi árnyéka* annak, à mellyel ott ékessűl. A kinek győnyőrűsegben telik kedve, ott ßáma nelkűl valo sok kűlőmbkűlőmbeket *ßünetleneket*, *ßomorusag nelkül valokat* es *tsüggedhetetleneket* talál. A ki *tißtesseget* ßeret, reßeltetik ott *kedvetlenseg* es minden *irigyseg nelkülvalo*val. A ki kéntset kiván, bir ott tsalhatatlant es el-mulhatatlant. Ott űress leß, az Hiveknek *ismeretek* avagy *tudomanyok*, min-

minden tűdatlansagtul; *egessegek*, *betegeskedes*tűl; *ęletek* minden *határ*tul. Egy ßoval, nézéld meg menyivel haladgya fellyűl è vilag, *vilagoskodas*ban, *gyönyörüsegek*ben, es *vigaßtalasok*ban, azt à setet es ßoross *anyai méhet*, melyben fogantattal volt; annyival sőt sokkal tőbbel mullya főllyűl az *következendö örök ęlet*, *örömben*, *vigassag*ban es *vigaßtalas*ban, ez jelen valo ęletet. Mely *boldogok* leßűnk azert mi akkor, mikoron ez ęlet *el-valtozik*, es abban be vitettetűnk!

IV. Bé-telnek *ki mondhatatlan örömmel-is*; *Elegseges öröm vagyon* URAM *te elötted*, igy ßol *David* Psal: 16. 11. mely őrőm *leg fökeppen* ßármazik az Istennek *látasa*bol, es reß ßerint, à vellek, boldogsagban es ditsőssegben eggyűt lévő *Szent Angyalok*nak es meg boldogult igaz s-tőkel-

letes Embereknek lelkeknek nézeſęből-is: de kivaltkeppen
Heb: 12, 23. az *Ieſus*nak, az Uy *Teſtamentum* közben járójának, mi *Emmanuel*ünknek meg boldogito ſzemléléſęből árad ez nagy ö.öm, è leſzẽ fő oka boldog vigaſſagũknak, es vigſagos boldogſagunknak. Ha az *Izraëlitak*, *Salamon* Kiralyt *koronas állapotiyaban* nez-
1. Reg: 1. 4. vén, *annyira tapſolának Ieruſalemben es annyira örülének, hogy az föld is meg repedne ſzavok miat*; mint fognak az válaſztottak ö-römökben tapſolni Menyégben mikor az *Chriſtust*, à Lelki *Salamont* nézik az ő ditsöſſegeben? Ha *Kereſztelö Ianos* tsak olly
Luc: 1, 44. gyenge jelen létén-is *Idvezitönk*nek, *örömében meg repeſe, még mikor annya méhében volna*; mint örvendezünk mi akkor, à mikor ő nem tsak velünk leſzen, ha-
Ioh: 17, 23. nem *bennünk*-is *lakozik* az Egek-

ben?

ben? Ha az három *Bölsek* felette igen örülének midön meg találnak ötet, *feküvén* az *Iáſzol*bã: Matth: 2, 10
Mely nagy leſzen akkor à mi örömünk, mikor láttyuk ötet (mint Kiralyt) ülni mennyei Kiralyi ſzekiben? Ha az vén *Simeon* oly vîg vala, látvan ötet *gyermek korában*, midön az *Tem-* Luc: 2, 28.
*plum*ban à *Pap* által bé mutattatnék; mely nagy leſzen à mi örömünk, látvan ötet *Kiralyſag*ban uralkodni mindeneken *Attyának jobbjan*? Ha *Ioſeph* es Luc: 2, 16.
Maria, annyira meg örvendeztettenek vala, mikoron fel-találák ötet az *Doctorok* közöt à *Szentegy-házb*ã; mely igen meg Matth: 25, ℣ 21.
örvendeztetnek à mi lelkeink, midön fel-találjuk ötet az Sz: Angyalok közöt az *Egek*ben? Ez à mi Urunknak öröme, mel- Facilius dicere poſſum⁹ quid ibi non ſit quàm quid ibi ſit. Aug: Symb: l. 3.
lyet (à mint az Apoſtol ſolli 1. Cor: 2. 9.) *ſzem nem látot, fül*

Siin cornō aſcēdit cor eò aſcēdat. Idem.

nem hallot, es emberi ſziv meg nem ſoghatot: mely mivel itt à mi gondolatinkban nem jöhet bé, mi mēnyünk ö belé.

V. Vtolſor, ez boldog es ditsőſſeges állapotban *örökkön örökké* meg maradnak. Ennekokáert is neveztetik őrők ęletnek: *Chriſtus* mondgya hogy ez *mi örömünket ſenki el nem veheti mi töllunk.* Egyeb minden vigaſſagnak, akar mely nagy legyen is, vege vagyon.

Eſt: 1, 3.

Az *Ahaſverus* nagy lakodalma ſzáz nyoltzvan napokig tarta; de ugyan, mind maga az Kiraly, mind az Lakodalom, es annak minden vigaſſaga tsak el-mulának. Az halando Ember, az mennyei ditsőſſegben, az ſzent Angyalok társaſagában, minden mennyei győnyőrűſeggel es őrőmmel valo meg elégedeſre, ha tsak *ideig* vetetnenek-

is fel; nem keves volna; de hogy ekkeppen *örökkön örökké* reſzeſedik azokban: Kitsoda halgathattya ezt *álmélkodas* nelkűl! Kitsoda *elmélkedhetik* errűl, hogy elmejeben *el* nem *ámulná*, *el* nem *ragadtatnék?*

Az *Chriſtus* Szenti mihelyt az őrőkké valo őrőmet egyſzer, valoſaggal tsak meg koſtollyak-is, mindgyaraſt ez ęletnek minden *gazdagſagit* es *gyönyörüſegit* ehez kepeſt, a *kárnak* ez *ganeynak* alittyák: Annakokáert ſzűnetlen imadſagokkal, bűytőleſſel, alamiſnalkodaſſal, kőnyhullataſſal, hittel es jo ęlettel azon faradoztanak, hogy ide ez őrők ęletben valo be iktattatáſok felől, önnön magokban bizonyoſſak es bátrak lehelſſenek, es ehez valo ſzeretetekből, avagy el-adgyak, avagy közőnſegeſſę teſzik vala, minden fől.

a Phil: 3, 8.

Act: 2, 45.

di javokat es őrőksegeket. Az Ur *Iesus Christus* minden Kereßtyent *kereskedönek* nevez, Luc: 19. 13. Matth: 13. 45; az őrők ęletet penig drága *könek*, melyre az okos *kereskedö* Ember ßert teßen, *minden joßaganak veßtesege alat*-is, Matth: 13. 46.

Plut: Apoph: Regum.

Az N. *Sandor*, meg halvan az Nap keleti Tartomanyoknak nagy gazdagsagat, azótul egeß *Macedonia* Orßagat Capitani es Vitezlő nepei kőzőt el-oßtá: *Hephæshon* meg kérdi őtet mit akarna azzal? Azt felelé à *Nagy Sandor*, hogy ő *Indiának* (melynek kezehez kerétese felől már jo remensegben vala, gazdagsagit fellyebb betsűlne mindazoknal, valamiket *Philep* az ő Attya, *Macedonia*ban neki hagyot vala. Mit teßűnk mi kik Kereßtyenek vagyunk, nem de nem fellyebb kellé minekűnk betsűl-

betsűllenűnk az őrők ęletnek ily igen ditsőßeges bő gazdagsagat, mellyekkel ott réßesűlűnk? *Abraham* es *Sara* el-hagyak tulaydon főldeket es őrőksegeket, *vár van à Varost, melynek épétöje az Isten*: ennekokaert nem-is akara főldet venni, az egy Temető hellyen kivűl. *David, jobb*nak tartot *egy napot az Isten Tornatziban, hogy nem mint másút ezeret*; Sőt tsak *küßöben*-is az *Isten hazanak, inkab akart ö ülni, hogy nem mint lakni az gonoßoknak haylékokban*. *Illyés* ahétatoßan kéré az URAT, *hogy az ö Lelkét venné magához* Meny-orßágban; őrőmest-is méne oda noha *tüzes Szeker* lőn az uttya. *Szent Pal* egyßer látván ez ditsőßeget, az után egeß ęleteben tsak à *meg oldozast kiváná*, hogy az *Christus sallehetne*. Szent Peter-is tsak valami sengejet kostolván meg

Heb: 11, 10. 15, 17.

Ps: 84, 11.

1. Reg: 19, 4.

2. Reg: 2. 15.

2. Cor: 12,

Phil: 1, 5.

az

Matth: 17. az örök çletnek, az hegyen; tellyes çletében ott lakni kivána mondván: URAM, *jo nekünk itt laknunk*; menyivel jobbnak tartya már most azt *Szent Peter*, tulaydon az Egekben léven? Bizony ha az Ember, csak egyßer láthatta volna-is ez nagy örömet, ßaßßor valo halalt-is, (ha lehetseges volna) inkab el ßenyvedne, csak bár egy napréßeßülhetne-is ebben. Azt

Serm: 31. de Sanct: mondgya Szent *Agoßton Doctor*, *hogy örömesben el-ßenyvedné ö az Pokolnak gyötrelmit, es ugy-is meg nyerné ez nagy örömet, hogy nem mint el nem ßenyvedvén azt el-veßtené.* *Ignatius Szent Pal* tanitványa) Ijeßtetven az kinoknak ßörnyüßegevel, nagy hitbeli bizodalommal ezt felelé: *Tüz,*

Hier: in Cant: Iren: l, 6. Cont: Valen: *Viz, Lang, Akaßto-fa, Vadak, Kerekbe-töres, Teßtemnek fel-négyeléße, Tsigazas, söt az ördognek minden*

gyötréßi,

gyötréßi, egyßer ſ. mind rohannyanak tagaimra bár; igy reßesülök en az én çedes Jeſuſomban es az ö Orßagaban.

Euſ: l. 4. c. 16. Haſonlo álhatatoßagot mutata *Polycarp'*, kinel az *Chriſtus* t ſem, minémü rettenetes halálnak rettenteſivel, *meg* nem *tagattathatak.* Ezen válaßßal ereßté *Balas Dominus*-is az ö üldözöit, midön a halállal ßörnyétenek ötet: *Soha ugymond, ſoha nem felek én az halaltul, mely ſemmit egyebet raytam el nem tehet, hanem tsak ahoz jutat altal, à kitül teremptettem.*

Nan: 2. de Vit: Baſil. Ha *Ruth* Aßßony el-hagya ſaját çdes földét, es *Naomit*, az ö Napat Annyat követé, hogy elmenne es eggyüt laknék ö vele *Canaan* földeben (mely jollehet Menyorßagnak tsak abrázattya vala) noha az *Izrael* ſtenet tsak hirrel hallotta, ſ abbá az földben-is ſemmi réßt ö neki nem volt: Hogy ne kellene

Ruth: 1, 16.

neked

neked az te *Szent Anyadat* az *Eccleſiat* kövétned, hogy az mennyei *Chanaam*ban juthaſs az *Chriſtus*hoz; à holot az Iſten *vég nelkül valo* örökſeget adot neked, mely az ő Igejeben tött Frigy kötes altal *meg*-is *bizonyittatot*, Fiának vérevel *el*-*jegyeztetet*, es be-petseteltetet az ő *Lelkével* ſ.-az ßent *Sacrawentumok*kal? Ez leßen à te *önök boldogsagod* Menyorßagban, holot ęleted lenni fog az Szent *Haromſaggal valo közösüles*: örömöd à Bárany *jelen léte*: az *eneklés magad gyakorlaſa*; eneked az *Allelujah*; *felekezetid* az *Szent Angyalok*: Az holot *Iſiuſag viragzik* mely ſoha meg nem *agg*; *ßepség* ekeskedik, mely ſoha meg nem *hervad*; *ßeretet* bővölködik, mely ſoha meg nem *hidegedik*; *egeſség* ál-fenn, mely ſoha meg nem *vál-*

változik; es *élet* marad meg, mely ſoha el nem *végezödik*.

Mint ßabja az Kegyes Ember haladók nelkül magára, az ekkédig hallot és elvaſot, Iſtene es maga iſmérétit haladék nelkül.

Im látod azert oh *Ember!* mely nyavalyas es mely átkozot az te állapotod, mîg természeted ßeri romlotſagodban léven, az *Chriſtus* kivől vagy; el-annyira hogy noha az Sz: Iras à hitetlen Embert *Oroßlan*hoz, *Medvé*hez, *Bika*hoz, *Lób*hoz, *Eb*hez es effęle idegen állatokhoz haſonlittya az ő *életé*ben: de bizonyos az hogy az *ujjá nem ßulettetet Ember*, ſokkal hitvánb állapotban vagyon *halalaban* az *Eb*nel, avagy akar mely undok állatnál. Mert az *oktalan állatok* (csak az ember kedvéért teremptettek léven) midőn el-halnak, minden nyavalyaſſ-

goktu-

goktul meg menekednek *halalok* altal; de az Ember (ISTEN *Kepere* ſzolgalattyara es teremptetet *okos* es *halhatatlan* lelekkel fel ruhaztatot léven) minekutánna, è vilagi nyavalyaſſagokon atal-hatol, *ſzam-adaſsal* tartozik minden gonoſz tselekedetirôl, ſ. akkor kezdi az nyavalyakat, mellyeknek *vége nem leſſen*, elſzenvedni. Az oktalan állatoktul mellyeknek okoſſagok nintsen, nem kivántatik tselekedetekrûl valo ſzám-adas. Az jo *Angyalok* is ám bár okos Lelkek legyenek, nem tartoznak *ſzámadaſsal* mert ſemmi bûnt nem tettenek. Az gonoſz Angyalok penig, mivel minden reménſeg nelkûl vannak, es immar el-is kárhoztak; nem ſzükſeg hogy többe *ſzámot* adgyanak. Egyedûl tsak az *Ember Szám-adoja*

Iſte-

Iſtenenek az halálkor az ô életéért.

Más felôl is látod oh *Ember!* mely boldog es aldot az te allapotod ha valoban meg bekéltel Iſteneddel à *Chriſtus*ban, ugy annyira, hogy minekután. na az *Iſten Képe* benned meg int hellyére állot, es az te *Fejed*ben az Teremptet állatokon iſmet Urrá lôttél, ez életben egy keveſſé vagy *alabb valo* az Angyaloknal; az kövétkezendôben penig, ugyan egyenlô leſzes ô véllek: ſôt arra az terméſzetedre nézve (mely fel-magaſztaltatot az Iſten Fiaval es ô altala az *Szent Haromſag*nak ditsôſſegével valo eggyeſüles altal) *fellyebb valo*vá-is leſzes ô nállok nál: *Réſzes társ* tudni-illik az Angyalokkal à Lelki kegyelemben es az örök ditsôſſegben.

Meg látád mely ditsôſſeges

es

es tökélletes az ISTEN, es mikeppen állyon minden te fő boldogsagod es örök életed, az ő *felsegességevel* valo közösüledben;

Immar azert oh meg térhetetlen bűnös *Ember*, az UR *Iesus Christus*nak könyörülleteſſegere kerlek, es ugyan lelked idveſſegere kénſeretlek, hogy valoban es derekaſſon viſgáld meg velem eggyút, mely tsalárd, mely haſontalan, es mely hivſagos dolgok legyenek azok, mellyek tegedet veſſet állapotodban tartoztatnak, lantzon tartanak ſ meg akadályoztatnak avagy el-tiltanak az ISTEN kegyelmetűl, es az örök életnek boldogſagának remẽſegetűl.

Azokrul az akadályokrul, mellyek à bünös Embert, az Kegyeſſegnek

nek gyakorlasában meg Késleltetik es ugyan meg tartoztattyák.

Effele *akadalyok* nevezet ſerint hetek.

1. Az *Szent Iras*nak neminemű bizonyſaginak, es à *Kereſztyéni Vallas*nak nemely fundamentuminak nem jo es helytelen értese.

Az nem jol avagy hellytelen értet Iráſok ezek.

1. *Ezech: 33. 14. 16. Valamely oraban az hitetlen el-hadgya vetkét, es itilete ſ igazságot tselekeßik, ſem mi büne mellyet ö tselekedet, emlekezetben nem leßen.* Innen az teſti Kereſtyen azt hozza ki, *hogy ö valamikor akar meg térhet.* Igaz az hogy valamikor az ember meg tér, az ISTEN meg botsát neki. De az Iras nem azt mondgya hogy meg térhet à mikor akar; hanem à mikor ISTEN kegyelmét adgya neki. Sokan (azt

mondgya

Heb: 12, 17. Luc: 13. 24, 27.

mondgya az Iras) midőn *meg akartanak volna térni, meg vettettenek, nem találtanak pœnitentiara valo hellyet, jollehet keserü könyhullatasokkal keresték azt.* Mit bizakodol tehát ez *Iras*bā, holot még mind ez ideig-is az meg teréſt halogatod, ſ. nem-is tudod ha adatiké neked kegyelem à meg terelre.

2. *Matth*: 11. 28. *Iöyjetek én hozzam mindnyajan, kik meg faradtatok ſ. meg terheltettetek, én meg könnyebételek titteket.* Innen az vakmerő Ember azzal biztattya magát, hogy akkor mehet ő az *Chriſtus*hoz, à mikor ſzintén akar. De ebében kellet volna ezt vinni, hogy ſenki nem mehet az *Chriſtus*hoz, hanem tsak

2. Pet: 2, 20, 21.

az, à ki *Sz: Peter* mondáſaként, *meg iſmervem az igazsagnak utát, ez vilagnak fertelmeſſegét el-tavoztatta, à mi Urunk es Meg tarto Ieſus Chriſtuſunknak iſmereti altal.* Az *Chriſtus*hoz menni ſemmi nem egyeb hanem *meg térni es hinni.* Mellyet ſenki nem tselekedhetik, hanem tsak az à kit az ő Mennyei Attya *kegyelem* altal

Iſ: 1, 18. Ioh: 6, 31.

vonſson magához, Ioh: 6. ℣ 44.

3. *Rom*: 8. 1. *Semmi kárhoztatások nintsen immar azoknak, kik az Ieſus Chriſtushan vannak.* Igaz ſ. ugy vagyon; de mindgyáraſt utánna veti az Apoſtol; *à kik nem teſt ſzerint* (mint te) *hanem lélek ſzerint* járnak, (melyre még te ſoha ez ideig magadat nem vötted.

4. 1 *Tim*: 1. 15. *Az Chriſtus Ieſus azért jött è vilagra, hogy à bünösöket meg tartana.* Igaz ez-is ſ igy vagyon; de az ollyatén bűnöſeket, kik mint *Szent Pal* hitlenſegekből meg tértenek: nem mint teki még-is regi vetemetſegedben vesztegleſz. *Mert Iſten-*

Tit: 2, 11. 12. *nek amaz idvezitö kegyelme, mely meg jelent mindeneknek, arra tanit, minket, hogy meg tagadvan az hitetlenſeget, es è vilagi kivánſagokat, mertekleteſſen, igazan es ſentül élyünk ez jelen valo vilagon.*

5. *Prov:* 24 16. *Az Igaz is elesik egy nap, hétſer,* &c. Igaz, de ez ige, *egy nap*, nintsen az betükben. Tovabbá nem à bünben valo eſet értetik itt, hanem az háborgattatáſokban valo, mellyet à hitetlen ember ſerez az igaznak: az honnan mindazaltal *Iſten ki ſabadittya ötet.* Pſ: 34. 14. De ám bár bünben valo eſet fel-kelés érteſſek is itt, mindazaltal mi közöd vagyon neked ide, kinek eſetidet naponként minden *Ember* láttya; *pœnitentia* tartás altal valo *felköltödet* penig ſe Iſten ſem Ember nem láthattya ſoha.

6. *Eſ.* 64. 6 *Minden mi igazságunk*

gunk ollyan mint az tiſztátalan, es meg ferteztetet ruha. Innen az teſti kereſtyen azt tekeri ki, hogy mivel az Szenteknek leg-jobb tselekedetek is nem jobbak mint az övéi; ennekokaert nem kükſeg volna neki magat hibás ahétatoſſagin faggatni. De *Eſaias* è hellyen, nem érti az Uyjonnan-ſületteknek igaz munkájokat à minemüvek az Iſten neveben valo áhétatos könyörgeſek, az irgalmas *alamiſnalkodas*: minden joſagunknak az Evangelium oltalmazaſaban valo el tékozláſanak es vérünk ki ontáſanak el-ſenvedeſe; ſ-több effele jo tselekedetek, mellyeket *Szent Pal Lelek gyömölcsinek* nevez: Hanem alazatos vallaſt téven itt az *Prophéta* az Sido Anyaſent-egyháznak kepeben, midön az igaz Iſtentül bálvanyozaſra vetemedet vol- Gal: 5, 22.

na; meg ismeri hogy mivel az ő undok vétkek szakasztották el őket az Istentől; ennekokaert még *leg-főbb* igazsagok-is nem volna egyeb semmi undoksagnal az Isten tekinteti előt. És noha leg-jobb tselekedetinkis, az UR *Iesus Christus* igazsagahoz kepest, nem szebbek az vérben ferteztetet ruhánál, mindazaltal Isten előt, az *Christus* érdemeért valo kellemetességre nézve fejer öltözetnek neveztetnek, ennekfelette *tiszta fényes Bibor*nak. Apoc: 19.8. mely sokat külömböz à te undoksagidnak Párdutzi tarkasagitul a es otsmany öltözetedtül.

a, Ier: 13,23.

7 *Iac*: 3. 2. *Sok dolgokban vetkezünk mindnyajan.* Igaz, de az Isten Fiai nem vétkeznek minden dolgokban mint te, avagy meg zabolázása nelkül az ő gonosz kivánsagoknak, avagy

romlotsagoknak meg öldökle se nelkül. Es noha à bűnnek *sepreje*, az Istennek még leg szerelmetesb Fiaiban Leanyiban-is, meg marad, ugy annyira hogy minden naponként ő nekiek-is kialtaniok szükseg: *Mi Atyank, &c. botsasd meg à mi büneinket*; mindazaltal az Uy *Testamentum*ban senki tulaydonkepen *bünösnek* nem neveztetik, hanem tsak à kik *uyjakká nem születtettek*. Az uyjonnan születtek penig, az Isteni szolgalatban es fegyhetetlen életben, buzgo, s-tetteteség nekül valo igyekezetekre nézve, mindenűt *Szenteknek* neveztetnek ugy annyira hogy *Szent Ianos* bátorsagosan állattya, hogy *valaki Istentül születtetet, nem vétkezik*; az az, nem él akarattya szerint undok életben, es az bűnt nem had-

1. Ioh: 3, 6. 9.

Ioh: 9, 31.

1. Ioh: 5, 18.

gya magán uralkodni, à mint ellenben te tselekeßel.

Ne tsald meg azert magadat az *Kereßtyeni* nevezettel: mert valaki valamely *ßokot nagy bünben él*, nintsen à męg az *kegyelem* alat. Ezért mondgya *Sz. Pal:*

2. Tim: 2. 19 *Tavozzék el minden az hamiſſagtul, valaki nevezi az Chriſtuſnak nevét.*

Az Uyjá-ßületlek vetkeznek, de erötelenſegből: ennekokaert meg térnek mindgyart, az Iſtē is meg botsát ő nekik. Az Meg vettettek gonoßſagokbol tudomaſok ßerint teßik az bűnt, ſ. gyönyörködnek is abban, ugy hogy az ő jo akarattya ßerint az bűn hadgya hamarebb el ő-ket, hogy nem mint ők à bűnt. Nem akarnak meg terni, Iſten ſem akar nekik meg borsátani. Minekokaert ezeknek bűnök

1. Ioh: 5, 16. *halálos*, azt mondgya *Szent Ianos*, Igi azert ſemmi mentſeg è

tene-

teneked, mikor igy ßolß: Mindnyajan bűnőſők vagyunk. Az igaz Kereßtyenek (im látod) ßentek mind fejenként.

8. *Luc*: 23. 43. A *Tolvay* halála orajan tére meg, ſ. *Paraditsomban* vitetek. Igy azert, ha nekem tsak annyira való időm leßen is mikor meg halok, hogy ezt mondhaſſam: URAM *Ieſus, irgalmaz nekem*: en is haſonlatoskeppen idvezűlők. De mit teßek ha nem leßen? Ennekfelette, vayki *ſokan mondgyak azon à Napon*, URAM, URAM; Matth: 7. 22, 23.
es az UR *nem fogja öket iſmerni*. Az *Tolvay* idvezűle, mert meg tére: de annak társanak nem adattatvan *Kegyelem* az meg téréſre, el kárhozék Meglaſſad tehat, hogy ekkeppen *utolſo végedkori* kelő *meg téréſedben* bizakodvan è főidőn, valamikeppen az veghetetlen pokolban,

kesö meg teréſed felöl, bé ne tabittaſſal.

9. *Ioh*: 17. Az *Ieſus Chriſtuſnak vére tißtit meg minket minden büneinkbol.* Iſmet 1. Ioh: 2. 1. *Ha valaki vétkezendik vagyon ßoßollonk az Atyanal, az igaz Ieſus Chriſtus.* Oh nagy vigaßtalas! De hald meg mit mond ugyan ott az *Apoſtol*: *Fiatskaim, ezeket irom nektek hogy ne vétkezzetek*, tudniillik ßant-ßándekkal, à mint 1. Ioh: 3. 9. allattya. Ha azert te-is bünedet el hagytad, tied ez vigaßtalas, egyebként, nem te reád tartozik.

10. *Rom*: 5 20. *Az holot az bün meg ſokaſodik, ott az kegyelem ſokkal inkáb bövölködik.* Oh edeſſeges mondás! De hallyad mit vét az *Apoſtol* mindgyart utánna Rö: 6. 1. 2. *Mit mondunk tehát? meg maradgyunké à bünben, hogy az kegyelem annál nagyubb légyen?* ISTEN

oyjon, kik meg holtunk à bünnek, mi modon élnénk iſmét abban? Ez hellyen nem arra tanittatük, hogy magunknak többet tulaydonitsunk, hanem hogy ſok bünеinknek törvény ßerint valo meg iſmereſe miat kétſegben ne eſsünk. Ekkeppē azert tsak eggyik-is az kegyelemnek igireti közzül, nem tartozik senkire, hanem tsak az pœnitentia tartokra, es az teres ßomjuhozo Kereßtyenekre.

Az Kereßtyeni vallaſnak nem jól es hetytelenül ertet néhany fundamētumi.

1. *Az egy Hit altal valo Igazulaſnak Tudomanyabol, à teſti Kereßtyen ekkeppen agyaskodik:* Ha egyedül *tsak* Hit altal *igazulunk meg*, Ennekokaert *az jo tselekedetek nem ßüksegeſſek.* Parantsollyuk egyebeknek hogy jo tselekedetüvek legyenek, mi penig azo-

ban tőkelletessen el hittűk, hogy egyedűl *tsak hit* altal tartatunk meg. De ez illyen Embernek meg kell tanulni, hogy noha az igazulasra az jo tselekedetek, nem ßűksegessek, de az Idvessegre igen-is ßűksegessek: *Mert mi Isten alkutmanyi vagyunk, kik teremptettünk Iesus Christusban az jo tselekedetekre, mellyeket kéßitet az Isten hogy azokban járnánk.* Valaki annakokáert (à miulta az jót az gonoßtul meg tudgya válaßtani) hivatalos volta utan, jo tselekedetekkel nem gyűmőltzőzik, à nem idvezűlhet, s-nem-is volt el-válaßtot az őrők ęletre. Azert azt mondgya az Iras, hogy *az Christus kinek kinek tselekedeti ßerint fizet meg*: Az *Christus* az *hét Ecclesiaknak*, *Angyali*ban, az jo tselekedeteket visgallya, es az utolso Napon-is tsak azoknak

Eph: 2. 10.

Fulk: in Rhem: Test: Annot: super Eph: 2, 12. Rom: 2, 6. 2. Cor: 9, 6. Apoc: 22, 12 & 2, 3.

adgya

adgya az mennyei őrőkseget, à kik *jol tselekednek* [a] kik az *ehezöket tapláltak* à *mezételent ruházták &c.* Azon à Napon az *Igazsag* [b] fogja viselni à *Coronát*. Nem léven azert *Igazsag*, *Corona*, sem leßen Ha jo tselekedet nem leß (kinek kinek *talentuma* ßerint,) jutalom sem adatik Istētűl, hanem ha az *boßßu-állas*. [c] Az jo tselekedetekben valo gazdagsagunk, leg nyilvansagosb fundamentum nekűnk, *örök életünk*nek vetele felől valo bizodalmunkban. [d] Mert az jo tselekedetek igaz *gyömölsi* az igaz *Hit*nek, mellyel az *Christus*t es az ő engedelmesseget meg fogjuk, idvessegűnkre. Es az *Christus*ban nem egyeb *hit haßnal*, hanem *à mely az ßeretet altal tselekeßik*. [e] Az *Igazulas*nak *munkaja*ban, à mely hit *egyedul forgodik*, igazit, soha nints maga [f]

a, Matth: 25

b, 2. Tim: 4, 8.

c, Rom: 2, 8

d, 1. Tim: 6. 19.

e, Gal: 5, 6

Fides sola nō est sola. Fides sola justificat, ut oculus solus videt.

 hanem

hanem mindenkor jo tselekedetek vannak kőttetven melleje, mint az jo fához az ő győmőltsi; à *Nap*hoz az vilagossag; à Tűzhőz à hevseg, à vizhez à nedvesseg. Es à Hit, mely ő magat jo tselekedetek altal
Iac: 2, 26. nem *igazittya*, avagy mutattya ki magat az Emberek előt, tsak hólt hit az, mely soha ISTEN előt sem igazittya meg az ember lelket. De az igazito hit,
g, Act: 15, 9. *meg tißtogattya à Szivet* g es egeßßen az embert meg ßenteli. h

h, Act: 16, 18.

1. Thess: 5, 23.

II. *Az Isten örök idöknek elötte valo Valaßtasabol* i es az ő valtozhatatlan *végezeseböl* à test igy okoskodik: *Ha én el-valaßtattam az idvessegre, nem lehet egyeb benne hanem idvözülnöm kell; ha penig meg vettettettem, nints haßna akar mint egyekezzem*: Ennekokaert à kegyessegnek gyakorlasa tsak haßontalan. De meg tanullya

i, Matt: 25, 34.

Eph: 1, 4.

Eccl: 3, 24.

à Test;

à Test; hogy az ISTEN ßintén ugy *el rendelt minket az ezközökre mint ßintén az Idvössegre*, mely à vég. A kit azert az idvessegre válaßtot, ugyan azont el rendelte elsőben *hivatalra, igazulasra, hogy hasonlatos legyen az ö Fiának allapottyahoz*, (à mellyek eßközők.) *Es azok* azt mondgya *Szent Peter, à kik el-válaßtattak az idvessegre*, ~~el válaßtattak az Szent Peter à kik el valaßtattak az idvessegre~~, *el valaßtattak az Szent Lélek meg ßentelésere-is*. Ha azert hivatalodban magadat, *Mesteredn*ek à *Christus*nak *Igéje*hez *példajá*hoz ßabod, es à *Sz: Lélek* fel-inditásanak engedß, el-hagyván à bűnt es Istenes ęletet ęlven: tehát bizonyos lehetz, hogy te vagy egyike azoknak, kik az őrők idvőssegre el-valaßtattak. Ha penig kűlőmben tselekeßel, ne az Isten *Rendeleset*, hanem ten-

Qui prædestinavit ad finem, & ad media.

Rom: 8, 29.

Ioh: 15, 16.

1. Pet: 1, 2.

Nolite in Deo primũ quærere, sed in Christo, in quo site per fidem inveneris, cert' estote esse electum.

nen magad bűnét es part ütésedet káromollyad. Téry-meg tsak Istenhez, ő bizony kegyelmeben fogad, mint az *Tékozlo Fiat* az ő Attya; es meg teréssedből tetßik meg mind az Angyalok [a] ſ. mind penig az Emberek előt [b] hogy te-is à Válaßtas alá tartoztál. Ha nem akarß penig, miert idvezitene az Istē is teged.

a, Luc: 15 10
b, ℣ 24.

III. Mikor az testi Kereßtyen hallya hogy az romlotſagban *embernek nints ßabad akarattya à jora*; romlot akarattyat tsak ßájára botsattya, mint ha ſemmiben meg nem zabolázhatná es holdoltathatná azt: *alattomban* az Istent bűn okavá tesi, hogy az embert, ez bűkſegeſſegben engedi lenni. De értse meg ez illyē Ember, hogy Isten *Adam*nak *Szabad akaratot* adot volt, melyben épp állapottyá

ban (:) ha akart volna, meg maradhat vala: de az Ember gonoßul éle ez ßabadſaggal, elveßté mind *ezt* ſ. mind *magát*

Igy immár miuita az *ember* bé eſet ez *romlotſag*ban, vágyon *ßabad akarattya* nem à *jora* hanem tsak à *gonoßra*: mert ebben az állapotban *mi az jónak tsak meg gondolaſara-is elégtelenek vagyunk*, azt mondgya az *Apoſtol*: 2. Cor: 3 5. Nem-is kőteles az ISTEN annak helyre állataſara, à mit mi hitetlenűl el-veßtettűnk ſ. nem viſelűnk gondot uyjabb hellyre állataſanak meg nyereſeről. De mihelyt az ember uyjonnan ßülettetik mindgyaráſt *felßabadittya az Iſten kegyelme az ő akarattyat à jora*, ugy annyira hogy minden jót, mellyet tselekeßik, ßabad akarattya ßerint tselekeßi; mert ekkeppē mōdgya az *Apoſtol*; *az Iſten ugymond*

Magnas homo liberi arbitrii vires, cum conderetur accepit, ſed eas peccando amiſit.

Aug: de Spirit: &c Lit: c. 3. Eccl: 7. 29. Eccl: 15, 14. Homo male utens liberoſuo arbitrio, & ſe & liberum ſuum arbitriū perdidit Aug: Ench. ad Laur: c. 30. Per lapſum arbitrii libertas in naturalib⁹ manca, in ſupernaturalib⁹ amiſſa eſt. donec gratiâ reſtituatur.

Phil: 2. 13: *ingyen valo jo kedvéből tselekßi bennetek, mind hogy akarjátok à jót, mind penig hogy vegyhez vigyétek azt: kik* (à mint maga az *Apoſtol* magyarázza) *meg tißtittyuk magunkat az teſtnek es à Léleknek minden tißtatalanſagatul, hogy ßentſegünket iſteni félelemben vigyuk végh-ez.* Es igy ez *kegyelem alat lévö* állapotban, minden igaz Keresztyennek vagyon *ßabad akarattya*; es mikeppen ö maga nevekedik à *kegyelem*ben, azonkeppen akarattya-is ez *Szabadſag*ban: Mert holot *az Fiu ßabadit meg minket, valoban ßabadoſſak léßünk*, Ioh: 8. 36. Es *à hol az Urnak amaz lelke vagyon, ott vagyon à ßabadſag*, 2 Cor: 3. 17. Mert az *Szent Lélek* vonßa az ö elmejeket, nem kénßeriteſſel, hanem à *ßeretetnek kötelével*, Cant: 1. 4. *meg vilagoſitvan* elmejeket hogy iſmerjek az igazſagot; *meg valtoztatvan* ßiveket, hogy ßereſſek azon igazſagot; es elégſegeſsé tévén öket (kit kit az vöt ajándeknak mérteke ßerint) hogy tselekedheſſek à jót melyben gyönyörködnek. De te tsak azzal à te akaratodnak-is ßabadſagaval ſem akarß jól élni, mellyet Iſten adot, mivel gyakran *ßáutßándék*kal (az ö Felſege Törvenye ſ. magad lelke ellen) ha mit à Kiraly Parantsolattya hágy-is fejed joßágod veßteſege alat, te mindazaltal nem fogadod azt. Ne tartsad tehát annyira, akaratodnak, jora valo ßabadſagtaláſagát bűneid okának, mint azt hogy Iſten ßeretö ßived az Iſteni ßolgálatra, nintsen.

Acti agim°. voluntas paſsiva eſt in primæ gratiæ receptione; poſtea in omni pietate & opere bono activè ſe habet. Liberum Arbitrium nonniſi gratiâ Dei efficitur liberum. Aug:

IV. Mikor à bűnben heverö Ember hallya, hogy *ſenki az Eſet ulta, az Iſten törvényit bé nem tölthetí, es parantsolatit meg nem tart-*

hattya:

Voluntas humana, non libertate gratiâ cõſequitur, ſed gratiâ libertatem. Aug: de grat:

hattya: bátorſagoſſan vetkezik, mint ſinten egyebek, ſ-egy nehány jo gódolatotskakkal meg elégſik; es ha magánál valakit roſſabbat lát, azt véli hogy ő valamiben jo léven, ſinten ollyan Uyjá ſúlőttye Iſtennek, mint ſinten à leg-jobb Kereſztyenek. Ezért minden *jonak akarattya* ſerint valo meg vetéſeben, avagy az *gonoſs* ellen nem állasban, az tőrveny be tőlteſenek *lehetetlen voltát* hánnya veti. De meg kellene effele fás Kereſztyennek tanulni, hogy noha az Eſet-ulta, ſenki az *Chriſtuſon* kivől (ki ISTEN es Ember egyſer-ſmind) az egeſs *törvényt* tőkélleteſſen be nem tőltőtte avagy tőltheti: Mindazaltal minden igaz Kereſztyé, mihelyt uyja ſúlettetik el kezdi az Iſten Tőrvenyenek bé-tőlteſet *valoſagoſſan*, noha hibátlan tőkel-

tőkelleteſſeg ſerint bé nem tőltheti. Ekkeppen *Davidd*al eggyűt, *az Iſten parantſolatiban gyönyörködik es el nem feletkezik az ő beſſederöl, meg őrizi az ő hagyomanyit.* Es igy à *kegyelem*nek *lelke*, (mellynek az *Evangelium alat büvebb ki-öntéſe felöl* igiretet tőt volt Iſten) *ſegélli* őtet *jo igyekezetiben*, es mellette vagyon, hogy az mit neki *parantſol*, abban elő-is vigye. Immar effele tselekedetekben Iſten, annak *jo akarattyat* es *igyekezetit* tőkélletes tőrveny tőltes gyanánt tartya, es véſi; à fogyatkozáſt penig, melyben hozzá valo *engedelmeſſegünk* hibaz, az mi erettűnk tőrveny bé tőltő *Ieſus Chriſtus*nak, elégedendő erdeméből potollya ki. Erre nézve mondgya *Szent Ianos*, hogy nem *nehezek az Iſten hagyományi. Szent Pal*-is: *Mindent tselekedhetem ugy-*

mond,

Pſ:119. ℣16.

℣ 22.

Ioel: 2, 28, 29. Zach: 12, 10 Quod jubet, juvat. Aug: 2. Cor: 8, 12.

1. Ioh: 5, 3.

Luc: 1, 16. *mond, én az Chriſtus altal, ki engemet meg eröſét.* Ez értelem ßerint mondgya Szent *Lukáts* is, *Zacharias Pap*, es Őrſebet Aßßony felől, hogy *fegyhetetlenül jártak Iſtennek minden parantsolatiban.* Ezért parantsollya *Chriſtus* URUNK-is *Tanitvanyinak, az ő hagyomanyinak meg tartáſat*, ugy-

Ioh: 15, 10. mint à mi ő *hozzá valo ßeretetünknek lég* igazabb *bizonyſagát.* Minekokaert tsak annyira ßereti Ember az *Chriſtust*, menyire lelki iſmeretit, à *törvényben valo járas*ban győnyőrkődteti: es valamentűl nagyubb ßeretetűnk vagyon nekűnk az *Chriſtus*hoz, annal kiſſebb es könnyebb, munkának tetßik az ő parātsolatinak meg tartáſa. Az *törvény Atka* (mely az O Teſtamentumban oly rettenetes vala) az Uyban, az *Ieſus Chriſtus* halála altal el tőröltetet az

Uyja-

Uyja-ßülettetteknek. A mély *kemenyſeg*, annakelőtte lehetetlenné téßi vala terméßetünknek à Tőrvenyt; à moſt már az Uyja-ßülettetteknek annyira meg engedet lágyult, à *Lelek* altal, hogy immar az tsak *könyünek* es *terhetlen*nek tetßik. Ugy vagyon, az Apoſtolok az meg terhetetlen *Sidok*ak es *Poganyok*at, az Tőrvenynek, ez *romlot terméßet* ßerint valo meg tartáſanak *lehetetlenſegével* előzik es fogják vala meg; de midőn Uyja-ßülettet Kereßtyenekkel volt dolgok, meg h kivántak à *törvény*hez (mely mertéke az igazſagnak) az ßoval es tselekedettel valo *engedelmeſſeget*: tagjoknak i meg őldőkléſet: à *Teſtnek*; k *indulatival es kivánſagival eggyüt meg feßétéſet*: az l *uy életre valo ſel-támadáſt*; à *lélek* m *ßerint valo járaſt*: è *vilagnak hit altal*

h, Rom: 15, 18.

i, Col: 3, 5.

k, Gal: 5, 24

Rō: 6, 12, 13.

l, Rom: 8, 11. & 6, 4, 5.

m, Gal: 5. 25

valo

n, 1. Ioh. 4. ℣ 1.

o, Ioh: 8. ℣ 46.

valo n *meg birásat*; ugy annyira hogy noha senki az *Christuus*sal nem mondhattya.o *Kitsoda fed meg közzöletek engemet az bünröl?* mindazaltal minden uyja-ßűletet Kereßtyen mondhattya; Ki fedhet meg ti kőzzőlletek engemet, *Paraznasagom*rul, *Latorsagom*rul, *Hamis-hitüsegem*ről, *Réßegeskedésem*ről, *Orrßagom*rul, *Usorassagom*rul, *Nyuzasom*rul, *Foßtasom*rul, *Fel-fualkodtsagom*rul, *Gonoßsagom*rul, *Fosvénysegem*ről, *Szombat-töresem*ről, *Hazug-voltom*rul, es effęle kűlső nagy tsegeres vétkeimről? egyebként à nem igaz Kereßtyen. Midőn az ember *lelki ismérete*t hatra hagyvan, nem akar az *Isten törvényé*tűl birattatni, az Isten-is neki veti az ollyan embernek az Zabolát, *az ö sive kivansaginak tißtatalansagara adgya ötet*: mely az Meg vettetesnek leg bizonyosb

1. Rom: 1, 24, 28.

jegye.

jegye. Igy à mely Tőrvenyt az Esetulta, senki *termeßeti ereje*, *ßerint* bé nem tőlthete; bé tőltetik *valoban*, minden uyja-ßűlettetet Kereßtyen Embertűl, az *Christ*ᵒ *Lelkének kegyelmes bennlakása altal.* a Mely *Lelkét* Isten b minden Kereßtyen Embernek adgya, *valaki ezért könyörög* es ßiveben el-ßánnya hogy az ő Tőrvényet meg tartsa.

V. Mikor az Uyja-ßűletetlen ember hallya, *hogy* ISTEN *inkáb gyönyörködik belsö jo magunk viseléseben, hogy nem mint à külsöben*: azzal hizelkedik magának, hogy minden kűlső *tißtesseg-tétel* es vallás, avagy hogy babonasság, avagy kelletlen. Innen vagyon hogy ritkán terdeplik ő le à *Templum*ban, es az *Soltárenekles*nek s-köz *könyörgeseknek* idejen, sűveg fel téve űl avagy áll: mellyet męg az hivsagos

a, Rom: 8, 9
b, Luc: 11, 13
Augustinᵒ optat ut Pelagiᵒ, agnoscat posse legem præstari, per gratiam Christi & pacem fore edicit. Deus magis delectatur affectu quam effectu. Ambr:

Szolga

Szolga sem tselekednek, tsak valami Fejedelem avagy Ur előt-is. Es à ki ekkeppen sivet ISTENNEK sartartya, azt véli hogy egyebkeppen magat è vilaghoz *sabhattya*. Két felé sakasztya ez az ő gondolatit, es egy részet Istennek adgya, az masikat penig, maga tetszelenek: sőt az *Szombaton* osztozik è meg az Istennel, es tsak nem felét neki adgya, à többit penig egesszen maga saját tetszesere kőlti. De tanuld meg oh testi Ember! hogy à mindenhato Isten nem akar fél solgálattal solgaltatni, mert *egesszen* teremptette es valtotta ő meg az *Embert*. Es à miként utallya ő az kűlső solgalatot *Szív* nelkűl mint kep-mutatást: ekkeppen à *belsőt külsö* betsűlletesseg nelkűl tsak *hirsagnak* tartya: mind kettőt meg kivannya az

ő sol-

ő solgalattyara. Az imadkozaskor azert *térdedet* meg haytsad, *alazatossagod*nak bizonysagara: emeld fel kezeidet es szemeidet *bizodalmassagod*nak jegyeűl: hayts meg fejedet, es mellyedet verjed *töredelmesseged*nek jelentesere; de mindenek felet hiyd segitsegűl Istenedet tiszta *szív*ből, solgály neki *szentül*, solgály neki *egyedül*, solgaly neki *mindenestul*. Mert az Isten es è Vilagnak fejedelmeket egymassal ellenkező *Urak*; ezokáert senki nem solgalhattya egyszer s-mind, mind à kettőt. Matth: 6. 24.

VI. AZ Uyjonnan-nem-szűletet Keresztyen, az *Evangelium prædicatio*ját s-annak halgatásat tsak olly magán valo kőz dolognak tartya, mellyet szabad véle, ha él-is, ha penig nem-is: de akar ki légy, ki sivedben

meg akarod tudni, ha egyike vagyé az *Christus valaßtot Iuhainak*: kivaltkeppen valo gondodnak kell (tehetseged szerint lenni) az *Isten Igéjének halgatasara*: Mert *elsöben* az *Evangelium*nak prædicálása à leg fŏbb rēdszerint valo eßkŏz, mellyet Istē rendelt, azoknak lelkeknek
Act: 13, 48. meg terétesere, kiket *az idvességre el-valaßtot*: ennekokáert nevezetik *Isten hatalmaßágának az*
Rom: 1, 16. *idvességre*, mind azoknak à *kik*
Prov: 29, 18 *hißnek*. Es à holot ez Isteni rendeles nintsen, *à nép ott el-vész*: es
Matth: 10. 24. valaki meg veténdi azt, *könnyebbē leßen Sodomanak es Gomorrhanak dolga az ítélet Napjan*, hogy nem mint az illyen Embernek avagy népnek. Mert az *Evangelium*nak prædicálása: mint egy *Zaßlo emelése* avagy *Tzimere* az
c, Is: 11, 12. *Christus*nak c mely ala *kell* minden ŏ vitezinek es valaßtot Sze-

regenek *gyulekezni*. Miuŏn ez *tzimer* avagy *zaßlo* folyni ereßtetik, mint az Urnak nagy Napjan foglenni, tehát tsak c egy sem e, Is: 2, 2, 3.
leß abban *Christus* Nepe, valamely ez alá nem *gyülekezik*, snem-is *léßen* arra az Lelekre, Isten *kegyelmének* tsak egy tsŏp Zach: 14, 17
eßöje-is. *Harmadßor*, mert ez az *rendeltetet eßköz*, mely altal az *Szent Lélek hit*et nemz à miß ivenkben, *mely nelkül senki Istennek* Rom: 10, 17
nem tetßik. Ha az Christus Ha- Heb: 11, 6.
vának halgataßa leg fŏbb bellyegek az *Christus válaßtot Iuhai*nak es à *vö legény barátty*anak: Ioh: 10, 27.
felette sŏrnyŭ béllyegnek kell & 3, 29.
lenni az Megvettetet Gŏdŏ- Heb: 2, 3.
lyeken, az *Evangelium* halgatá- Ioh: 8, 4, 7.
ßanak *meg utálá*anak, *kelletlenségenek*. Ne alétsa è dolgot senki bolondßagnak: mert *è bolond prædicalas altal tetßet Istennek meg tartani à hivoket* azt mondgya

Szent Pal 1. Cor: 1. 21. Igen rettenetes állapottyok vagyon azoknak, kik békeſegben çlnek ſ-az *Evangelium prædicatio*jára ſemmi gondot nem viſelnek. Mert vallyon ſ-várhattya-é valaki az Iſten Irgalmaſſagat, ez módot es eskőzt meg utálvan?

Luc: 20,26 *Ki titeket meg utál engem utál meg*, az mondgya azt CHRISTUS az *Evangelium*nak *Prædicatori*ſeiről. *A ki Iſtentül vagyon halgattya az ő Igéjét, ti annakokaért nem halgattyatok, mert nem Iſtentiol vadtok.*

Ioh: 7, 47.

Iud: 2, ℣ 1. Ha az *Izrael Fiai Phinees* kővetſeget nem halgattyak vala, nem ſirtanak volna *Bochimban*.

Luc: 7,32. 33. Ha *Kereßtelö Ianos*, nem prædicált volna, à *Sidok* nem zokogtak volna. Ha à kik URUNKAT meg feßitek, Szent Peter *prædicatio*jára nem figyelmeßtek volna, ſoha *ßivekben meg* nem *rettentenek volna*. Ha à *Ninivé*belick

Act: 2, 37.

Ion: 3. 5.

ſem

ſem vőttek volna az *Ionas* prædicalaſat, ſoha *pœnitentia*t nem tartottak volna. Ha té-is azert nem akarod az Igét *halgatni* es *meg terni* nem akarß, ſoha nem idvezülß.

Prov. 28, 9. Luc: 3, 5.

VII. Amaz velekedes-is, hogy az *Sacramentumok tsak pußta jegyei es petséti Iſtenunk hozzank valo kegyelmének es igiretinek* nem keves akadallya iſtenes magūk viſeleſenek; holot egyßer ſ mind azok *jegyei* ő hozzá valo *engedelmeſſegünk*nek ſ. ßolgalatūknak-is: mely ßolgálatot hogy ha vegben nem vißünk, az *Sacramentumok* nem petsetlik-el nekünk az Iſtennek *kegyelmét*. De ha ez ßándekkal fogjuk mi az *Sacramentumot*-el, hogy ő Felſegenek *hü* es *meg tero* Szolgai leßünk, à *Sacramentumok* nem tsak jegyzik es ajanlyak nekünk à lelki kegyelmet, ha

nem *el-is petsétlik* es *ki-is ßolgaltattyak* valoſaggal à belſő lelki kegyelmet, mellyet ők kűlſőképpen igernek es mutogatnak. Ezokaert neveztetik az

Tit: 3, 5. *Kereßtſeg uyjonnan valo ßuleteſnek fördöjenek*, es ß: *Lélek meg uyjitaſanak*; Az UR *Vatsoraja-is Chriſtus Teſtével es verével valo közözüleſnek*. Ha ez igaz dolgot hinné

1. Cor: 10. 16 az Ember, az UR Vatsorajat mind *gyakrabban* ſ-mind penig *nagyubb betsüllettel* venné.

VIII. Az utolſo, (de ereje-ben nem utolſo) *ütközö* mely meg botrankoztattya Embert, az *Iſtenes életnek* folyaſaban, ſemmi nem egyeb hanem az *vétkeknek*, az joßágos tselekedeteknek köntöſeben valo öltözteteſe. Midőn tudnia-illik az *véßeget*, jo *kedvünek*; az *borißakſágot jo teſt tartasnak*; az ártatlan *vérontast*, *vitezségnek*; à

Tob-

Tobzodast barátſagoſſagnak; à *Föſvenyſeget, méltekleteſſegnek* avagy *takaroſſagnak*; à *bujaſagot nyajaſſagnak*; az *Szent Dolgokkal valo nyerekedést*, *kedvezeſnek*; à *Felſuvalkodtſagot*, *maga-viſeleſnek*; à *Tetteteſſeget*, avagy *Ravaßsagot*, *Okoſſagnak*; à *Belial-Fiait*, *jo Atyafiaknak*; à *haragot*, *hirtelenſegnek*; à *ßemtelen otsmany beßédet*, *muſicaſagnak*, &c. nevezik: Más felől iſmet, mikor à beßedben es tselekedetben valo *jozanſagot* hiyják *Kép-mutatasnak*; az *Alamiſnalkodast*, *maga mutogatasnak*; az *Ahétatoſſagot*, *Babonának*; az *Vallasbéli buſßgoſagot*, *Puritanſagnak*; az alázatos *Egyigyüſeget*, *alnokſagnak*, avagy *tompaſagnak* &c. es midőn igy az *Gonoßt lónak*; ſ-az *lót* ellenben *Gonoßnak* nevezik, az igaz Iſtenes élet folyáſaban felette igen meg gátolodik. Ez as elſő

Az Puritanuſok Angliaban azok, kik az Ceremoniakat, mellyekkel az Angliai Anyaſzentegyház él, bé

bé nem vészik. Egyébként az Hitnek fő fundamentumiban az Ecclesiával eggyet értenek,

akadállya az kegyes életnek, mely vagyon az *Sz: Iras* neminémű *bizonysági*nak, és à Keresztyeni *Vallas*nak, nemely fő *fundamentumi*nak, nem jo es helytelen értese, es emide amoda fatsarasa miat.

Második Akadallya az Kegyességnek.

2. *A Nagy Embereknek rossz pelda adasok*: mellyekhez az hivsagos Emberek sokkal inkáb hozzá szabják magokat erkölcsökben, hogy nem mint az ISTEN Igéjebeli Szent Parantsolatokhoz. Ugy annyira hogy mikor láttyák effele Nagy embereket az ő nagy allapottyokban, hogy az ISTEN *Igéjének* halgatasarul semmi gondot nem viselnek, nem élnek az UR *Vatsorajaval*, *Szombatot* sem szentelnek &c. hanem ezek helyett, *Hitölködők*, *Parázznak*, Veszekedők,

dők, Nyuzok-Fosztok &c. ~~az~~ nem amazok azt itilik, hogy ez Szent Rendeleseknek megtartása nem igen nagy dolog: mert ha nagy volna; ez illyetén Nagy okos Emberek nem alitanak illy kitsinynek. Innen ők azt vélik hogy az ISTENI Szolgálat az *Religio*, nem derekas szükseges dolog Annakokaert à mikor nekik (mint Keresztyeneknek) az hitetlenségnek sebes folyamattya elleneben kellene evetskelnick, meg engedik önnön magokat az sokasággal eggyút, alá-felé à Pokolban ragadtatni, lehetetlen dolognak vélven hogy az Isten annyi sokasagot el hadgyna kárhozni. Holot ha è Vilagnak *Istene*, meg nem vakétotta volna az ő elmejeknek szemeit, az Sz: Iras meg tanitaná őket, *hogy nem sok böltsek test szerint, nem* 1. Cor: 1, 26

sok nemessek a kik el hivattattanak,
hanem tőbbire az Szegények
Ioh: 11,5. veßik az *Evangeliumat*; es hogy
c, Matth: 19 c *tsak kevessen idvezülnek az gaz-*
23. 24. *dagok közzul: akar menyin legyenek*
Matt: 22. *à hivatalossak, de à vallaßtottak ke-*
vessek. Nem-is menthet senkit
az sokasag Pokoltul meg. A mi-
keppen Isten, nemely Embe-
reket masok felet fel emel: a-
zonkeppen meg-is kivannya
egyßer s-mind, hogy az *Kegyes-*
seg es *istenes vallas* dolgaiban is
azok legyenek elsők es elől já-
rok: Egyebként, nem jol kől-
tőt Nagysagok (*Safarsagok*rul
Potentes potenter cruciabuntur, Sap: valo *Szám-adasok*nak idejē) na-
gyubb kárhozattyokra fordul
nekik. Akkor à *Nagy* es *Hatal-*
mas bűnős *Emberek*, mint ßintē
à leg *kissebbek* es *semmire kellök*,
Apoc: 6,16. azt fogjak kivanni, *hogy az He-*
gyek es à Koßiklak essenek rejájok,
reytsék el öket az Szekben ulönek ßi-

ne

ne elöl, es annak igazan erdem et
haragja elöl. Meg látod oßtán
akkor mely nyavalyas vigaßta-
las leßen teneked à Kinokban,
à sok es Nagy Emberekkel valo
társasag s-egyemben valo lako-
las. Az Bűnőlőknek sok vol-
tok, nem kitsinyiti, hanem in-
kab neheziti à bűnt, mint *Sodo-*
*ma*ban. Iobb tehát à kevessel
meg tartatni à *Bárká*ban, hogy Gen: 7.
nem mint ez egeß Vilaggal *el-*
merülni, az Viz-őzőnben. Mēny
inkáb à keves *Iók*kal, az *Sz: Iras-* Matth: 7,3.
nak *keskeny ösvenyén* az Eg felé; Exod: 23,2.
hogy nem mint az *Istentelen sokasaggal*, az veßedelemnek tágas
uttyán *Pokol*ban. Ne gatollya
meg az Istentelen Nagy Embe-
reknek peldajok meg téresedet, mert az ő Nagy voltok,
nem mentheti ki őket amaz
Napon, az őnnőn magok ret-
tenetes, győtrelmekből.

Harmadik Akadallya az Kegyeſſegnek.

3. *Az érdemes büntetéſnek ſok ideig valo el-kerüléſe ez életben.* Mivel hogy (az mint *Salamon* mondgya) *hamar ſententia nem mondatik ellenek, mely az ö gonoßſagoknak büntatéſe e volna: Azért viſſi az ö ſivek öket az batorſagra, hogy gonoßt tselekedgyenek; Nem tudvan azt hogy az Iſtennek kegyelmeſſege öket terésre inditaná.* De midőn ISTENNEK è türéſevel *nem jól él* az Ember, ſ à *bün* azóban meg érik; az ő Igazſaga egyßer ſ. mind *kezdetik* es *mégyen* az bűnőſön *vegben* ſ. az halogatasban valo *késöſeget*, az büntetéſnek *nehezségél* potollya ki. Noha el ßenvedte öket, tellyes életeknek minden Napjaiban valo gonoß ut járáſokbā, mindazaltal bizonyoſſak legyenek felőle, hogy halálok idejen, *egy fillérig*

Eccl: 8, 11.

h, Rom: 2, 4
2, Pet: 3, 10.

1. Sam: 3, 11.
Ezech: 39. 8
Tarditatem gravitate compenſat.

fillérig meg kell fizetniek. Es mi dőn ment embereknek vélik magokat, akkor toppan raytok Iſtenecknek leg-nehezebb bűntetéſe, mint meg terni nem tudo Szivcken. Az *Kö (calculus)* az Veſekben, avagy az vizelet-hoyjagbā felette nagy gyötrelmeknek oka, es ſokakat még-is ől; de tsak ſemmi ez, az *Szivben* valo *köhőzkeperſt*, mely miat *Nábal* meghala, es tőbb ſok ßámtalan ezerni ezer Embereknek Lelkek vesznek el à miat. Meg vetik ők az *Chriſtus probait* es *Kereßtit*; de ő nekik-is à Pokolnak Profétaja miat, Szivek őrők halalra kővezik? Mivel ſok Nemeſſek, Nemzeteſſek, az ő *hamis eskuvéſekert*, *Paraznaſagokert*; *Réßegeskedeſekert*, *Nyuzo-foßtoſagokert*, *Szombat-töréſekert*, es az *Iſteni ßolgálat*nak meg unáſaert, nem mindenkor

Rom: 15.

Cor pœnitere neſcium,

2. Sam: 25, 7

verettetnek meg Istẽ ûl mind-
gyáráſt; ezokaert ők ketelked-
ni kezdnek, az Isten *Gondviſele-*
ſeről es *Igazságá*rol, ez mind
két ßemeit ISTENNEK, mint à
Iud: 16, 21. *Philiſtæus*ok *Samſon*nak ki akar-
jak váyni. De igen felő, hogy
ekkeppen az Istent fel ne indi-
tsak haſonlo kialtaſra ellenek,
mint *Samſon*t à *Philiſtæus*ok. Az
Tőrvenynek meg vetéſe, es à
magok ßivcinek kivanſagi ße-
rint valo járáſok altal, ezek (à
mi raytok állot benne) az en
*Gondviſeleſem*nek, es *Igazságom*-
nak Szemeit ki tolyták. Vigye-
tek azert ahoz az *Oßlop*hoz en-
gem, mellyen ez egéß *Tartomány*
áll: hadd ßakaßßam nyakokbá
egéß è *Tartomány*t, es állyam
meg raytok boßßumat, az en
Iud: 26, 16. *két ßemei*mert. Ne gátollya tehát
meg az Isten *türéſe* meg terése-
det: hanem inkáb azért tery-

meg

meg hová hamarebb lehet,
hogy az Isten ily tűrő ßenvedő.

Negyedik Akadálya az Ke-
gyeſſegnek.

4. *Az Isten Irgalmaſſaga felől-*
valo nem jól értés. Mert midőn
bűnőkben igazán meg győzet-
nek az Emberek, mindgyárt ez
pais alá fogják magokat: *Irgal-*
mas à Ieſus Chriſtus; ſ. igy ekkep-
pen minden bűnős, az *Chriſtus*t
bűneinek *Patronus*ſava téßi,
mint ha bűn *enyegetni*, es inkáb
nem *ördög munkai el-rontani*, jött
volna ő è Világra. Innen az 1. Ioh: 3, 3.
testi Keresztyen azt véli, hogy
noha regtűl fogvá immar ő az
bűnben él, mindazaltal nem
rőviditi még Isten az ő életét
meg. De mi ez egyeb, hanem
alattomban valo Poganyſag?
Mert ez illyen Ember kételke-
dik, hogy avagy az Isten nem
láttya az ő bűneit; avagy h[illegible]lát

[illegible]

tya, nem igaz ő: mert ha hinné hogy igaz az Isten, mikeppen vélhetné azt, hogy à ki másokat keménnyen meg bűntet à bűnért, őtet ki még-is az bűnben-çl ßerethetné? Igaz az hogy az Christus irgalmas; de kiknek? tsak à meg térőknek es az *álnokság el-hagyoknak, à Iacob Nemzetsége közzül. Valaki* penig, *boldognak alittya magát ßivében ezt módvan: Békeſegem léßen ennekem ha ßintén ßivemnek gondolatiban járándok-is, s-ßőjuhozobol réßegeſséléßeſek-is. Nem akar az Ur irgalmas lenni ez illyen embernek*, &c. &c. Oh balgatag Ember, kitsoda aldhattya, boldogithattya magât, midőn az UR átkot kiált ő ellene! Annakokáert vedd eßedben magad, mert valamely tavoly vagy, az *pœnitentia* tartasnak magadban fel-találâſatul, ßinten oly meßße vagy az *Chri-*

Is: 59, 20.

Deut: 29, 19 20.

Non delinquenti, ſed peccata relinquenti condonat Deus.

ſtus irgalmaſſaganak el-nyeréſ felől valo igaz bizodalőtul is. *Hadgya el azért az bünös Ember az ő utát, es az álnok ſerfiu az ő gondolatit; es térjen az* Urhoz, *ſ-könyörul rayta, es à mi Iſtenünkhöz, mert bayando à meg hotsátaſra.* Az *Kétſegbē eſes*, nints oly veßedelmes, mint effçle kelleténel fellyebb valo hitel, tulaydonitas. Mert az egeß *Szent Iras*ban ſem olvaſunk háromnal avagy négynel tőbbet, kiket az ßőrnyű kétſegben eſes el-buritot volna. De effçle vakmerő tulaydonitas, ſok ezer lelkeket taßitot à veßedelemben, minden kűlſő ßőrnyetes nelkűl. Minekokáert, à mit az Izraelbéli Aßßonyi-állatok çneklenek tántzolaſſal: *Meg verte Saul az ő ezerét, David-is meg verte az ő tizereréť*; ezent mondhatom en: Az Isten irgalmaſſaga felől valo

Is: 55, 7.

1. Sam: 18.

Metuendū eſt, ne te occidat ſpes,

ſpes, & cũ multũ ſperes de miſericordia, incidas in judicium. Aug:

el-veſtette az ő *ezerét*, de à vak. merő tulaydonitas, ugyan az Iſten Irgalmaſſaga felől; az ő *tiz ezerét* kárhoztatta el, es elevenen botsatotta Pokolban, az holot immar moſt, őrők gyötrelemben vannak, minden könnyebſegnek es jövendő ſzabadulaſnak remenſege nelkül. Meg kegyelmeze Iſten à *Tolvay*nak, de annak *Társa*nak nem. Meg kegyelmezet tudnia illik egyiknek, hogy ſenki *kétſegben ne eſſek*: ſ-tsak egyiknek kegyelmezet meg, hogy ſenki *illetlenül* ne *tulaydonitson* kelleténel többet önnön magának. Örvendetes biztatas à bűnőſnek à ki *meg tér*, à ki penig *teretlenſeg*ben marad annak è nem vigaſztalas. Veghetetlen az Iſten az Irgalmaſſagban, de tsak azoknak à kik ſzolgálnak ő neki *ſentſeg*ben, *mely nelkül ſenki nem lát-*

Luc: 23. Latronis exemplum non eſt exemplum, imitationis, ſed conſolationis.

hattya az Urat. Hebr: 12. 14. Ha azért è kárhozatos illetlen *tulaydonitas*tul nem akarſz meg akadályoztatni, emlekezzel meg arrul hogy à mint az *Chriſtus Idvezitő*, azonkeppen *Moſes* vádalo. Ugy çly hát mint ha *Evangelium* ſem volna: ſ-hally ugy meg mint ha à *törvény* nem-is adatot volna. Akkeppen viſellyed magadat mîg élſz, mint ha męg-is az *Moyſes* törvenyének kemeny igája alat volnal: es viſſont akkeppen költözzél ki è vilagbol, mint ha ſoha ſenkit nem iſmertel volna többet, az te eretted *meg feſittetet Ieſus Chriſtus*nal Ne tulaydonits vakmerőúl az Iſten Irgalmaſſaga felől magadnak, ha el-veſni nem akarſz; Téry meg ha *idvezülni* kiványz.

Ioh: 5. 45.

Qui dat pœnitenti veniam, nõ dabit peccanti pœnitentiam. Aug:

Ötödik *Akadállya az Kegyeſſegnek.*

5 *Az gonoſz társaſag*, mellyet noha

noha è világ *jo felekezet*nek tart, de bizonyara leg-főbb eßkőze az őrdőgnek, az nyavalyas bűnősők meg teréseknek, es kegyes ęleteknek meg gatolasara. Az bűnősőkhőz valo Isten jo kedvenek első jegye, az à *kegyelem* mely adatik ő nékik az gonoß társaknak el-hagyásara; à kik tudnia illik akarattyok ßerint hevernek az bűnben, hivatallyoknak modgyait meg utallyak, az Isteni ßolgálatnak tißtasagat egyebekben meg tsufollyák, es à Kereßryeni vallast, hivsagos ęletek miat, ßégyenben hozzak. Ezek *ülnek az tsufoloknak ßékekben* Psalm: 1. ℣ 1. mert mihelt ISTEN à bűnőst maga Nepe kőzze fogadgya; mindgyárast ezt kialtya nekik:
Apoc: 18. ℣ 4. *Iertek-ki Babylonbol, minden meg veßet társasag, Babylon.* Melytűl Istennek minden fiai es leanyi

avagy

avagy meg őrizzék őnnőn magokat: avagy ha bēne vannak, ugy tartsak mint ha mindenkor ez ő mennyei *Attyoknak ßava* zengedezne fűlőkben: *Iertek ki Fiaim Babylonbol.* Mihellyen edes Idvezitőnk irgalmasson tekente Sz: *Peterre*, mindgyarast ki méne ő à Fő Pap Udvaraban lévő társasag kőzzűl, es bűnein *keser vessèn sira.* Sz: *David*, uy életre kőtelezven magát Istenének tsak meg gyogyulna, azt mondá: *Mennyetek-el en töllem mindnyajan kik álnoksagot tselekeßtek*, &c. mint ha ugyan nem lehetet volna, Uy emberré addig, valamig à régi Tarsasagot el nem hagyná es abbol mint egy ki nem fesletté. Az Ember *Vallasanak* leg igazabb probaja, az ő *felekezetinek* mi volta. Az hivsagos felekezet fő ellensege az *kegyes ęletnek*, es à jo indula-

Luc: 22, 62.

Ps: 6. 9.

toknak

toknak meg foytoja. Gyakorta
Luc: 2. az *ßegény Christus* (uyjonnan valo-ßűletessel[on] ßolvan tegedet) az *Istaloban* rekeßtetik ki; midőn ez el-vetemedet felekezet, *bor-ital, jatzodozas* es meg veßet hitvan *trefasag* altal Szivednek Szállasan à leg-jobb hellyben ßerzi bé magát. Oh ne gatollyon meg è földi *bünösöknek* társasagok az mennyei Szent *Angyalokkal* es az *idvezült* s-*idvezülendö emberekkel* valo társalkodasodtul!

Hatodik akadállya az Kegyes életnek.

6. *Az à hitvan felelem* mely főkeppen az Ifiaknak forog elmejekben, *hogy tudnia illik az Istenes életnek gyakorlasa komorra es maganak valova téßi az embert:* Holot bizonyara senki nem vigadhat jobban, s-nints-is nagyubb oka senkinek az őrvendezesre

dezesre mint az kegyes es Istenes Kereßtyennek. Mert mihellyen ez illyen Ember *hit altal meg igazul*, mindgyarast *bekesege* Rom: 5, 2.
vagyon az Istennel; melynél semmi nagyubb őrőm nem lehet. Ezen kivűl, az *Kegyelem Orßaga*-is kéßen mindgyart ßiveben ßáll; mint tsalhatatlan bizodalmassag hogy (alkalmatos időben) az *Ditsösegnek Orßagaban* ő is fel-megyen. Ez *Kegyelem Orßaga* penig három dolgokban áll: Előßőr *Igazsagban*, mert az Rom: 14, 17
Christus igazsagat hit altal ő vevé téven, igazsagokban igyekezik élni az Emberek előt. Masodßor, *Bekesegben*, mert lelki ismeretinek bekesegeért, el valhatatlanul kőveti az igaz tarsalkodast. Harmadßor, *Szent Lelek altal valo örömben*; mely őrőmet egyedűl tsak à jo lelki ismeretnek tsendessegeben erezhet-

rezhetni: ſ-oly nagy-is az hogy
Phil: 4.7: *minden é-telmet felyül halad.* Semmi *nyelv* ki nem mondhattya azt, *ſive*-is ſenkinek meg nem gondolhattya, hanem tsak az à ki erzi azt. Ez amaz *örömnek*
Ioh: 16,24. *tellyeſſege mellyet Chriſtus* URUNK igire az ô Tanitvanyinak az haboruſagoknak közepette,
✠ 22. oly *öröm mellyet ſenki el nem vehet ö töllök.* Ez örömnek erzeſet ohaytá David az ô Pœnitentia-tartaſakor oly ahetatoſſan az
Pſ: 51.14. Iſten kezeiből: *Add meg ennekem az te idvezitéſednek örömét.* Es ha az Angyalok annyira *örulnek*
Luc: 15, 7. 10. az Eghben egy bűnöſnek *meg téréſen*; maganak az Bűnöſnek ſivebē az örőm minemű nagy
2, Cor: 7, 10. leßen! Ez *vilagi bánat* męg jo eleve jegyűl vagyon è vilagiaknak fejeken, es bé-tőlti az ô ßiveknek mind ßegit lyikat az halalnak keſerűſegivel. Az

Iſten

Iſten ſerint valo bánat az Keteßtyenekben (midőn Iſtennek tetßik hogy probállya őket) *idveſſegre valo banatot ßerez, mellyet ſoha meg nem bánnak*: mivel az inkab idveſſegeknek ſegedgyere ßolgal. Es ők mindē effęle nyomorgattatalokban bizonyoſſak affelől hogy az *Sz: Lelęknekik vigaſtalojok*: ki *az mi vigaßtalaſunkat büvölködteti az Chriſtus altal* ę *mikeppen az Chriſt' ßenvedeſt-is büvölködnek mi bennunk.* De valamig ember Iſtentelenſegben ęl, *nintsen ſemmi bekeſege*, (azt mondgya *Eſaias*;) az ô *öröme tsak bolondſag* (igy ßol *Salamon*;) *gazdagsaga tsak ſár* (igy allattya *Habacuc*;) lőt az *Apoſtol* nem betsűlli azt à *ganaynál* fellyebb (az Iſtenes ember kentséhezkepeſt:) minden ô örőmének vége tsak *jay* (azt mōdgya Idvezitőnk.) Ne akadá-

ibidem.
Ioh: 14, 16, 17.
g, 2. Cor: 1, 5
Iſ: 57, 21.
Hab: 2, 6.
Phil: 3, 8.
Luc: 6, 25.

lyoßtaſſon tehát ez tsalard felelem meg tegedet, az Iſtenes ęletnek gyakorlaſatul. Iobb nyomorultan menni (*Lázarral*) az Eghben, hogy nem mint *Pokolban* vilagi őrőmmel es győnyőrűſeggel tellyes leven, az *Gazdaggal* Iobb ideig zokogni az emberekkel, hogy nem mint őrőkkőn őrőkke győtrődni az *ördögökkel.*

Hetedik akadallya az Kegyes életnek.

Fleres ſi ſcires unum tua tempora menſem; Rides, cum non ſit for ſitan una dies. Th: Morg:

7. Utolßor, *Az hoßßu élet felöl valo reménſeg*: mert lehetſeges volnae hogy ha az alnok ęletű ember ez jelen levő eßtendőt ő utolſo eßtendejenek: ez holnapot, utolſo holnapjának: ez hetet, utolſo hetének gondolhatná: Iſtentelen ęletét meg nem valtoztana es jobbitana? Bizonyara nem, hanem inkab mentűl hamarabb az meg téreſnek

reſnek leg jobb ezkőzet fogná elő es uy emberré lenne. De à mikeppen amazgazdag Ember az Evangeliumban, *ſok eßtendöket igére magának à nyugodalmas élet az gyönyörüseg es à büſeg felöl*, holot tsak az kővetkezendő etßaka ſem vala ővé à tovabbá valo életre: Ezenkeppen ſok hitetlen *Epicureuſok Has-Iſtenüek* tsalárdul *ſok eßtendöket* igernek magoknak, holot immar ęleteknek tsak ßinten à vegin akadtanak. *Ieremias Propheta* ezt veti okávul az Sidok bűneinek es nyomoruſaginak, hogy tudnia illik *meg nem emlekeztenek az magok utolſo idejekrül.*

Luc: 12, 19. 20.

Thren: 1, 9.

Az Ember ęletenek annya mehetűl fogva, koporſojáig valo leg-hoßßabb folyamattya, kőzi, tsak igen rővid: Mert az *Aßßonyi-allattul ßülettetet ember rövid életü*, azt mondgya *Iob*

Iob. 14, 1.

Tsak igen *keves Napok* rendeltettek az Ember ęletére, s.azok-is tellyesek *haborusagokkal*. Es bizonyara (az egy *Istenes életnek gyakorlasa*tul kiválva) menyivel jobb az *Tsetsemönek* allapottya, ki tegnap *meg kereßteltetet* s-ma *el-temettetet*, az *Mathusalem*enel ki kilentz ßaz hatvan kilētz eßtendőkig ęle; ezkettő kőzzűl boldogabb az *Tsetsemöé*, kinek mind bűnei s-mind penig háborgattatasi kevesbek. De mind két-fęlrűl mi maradot è mai napra? tsak à *pußta emlekezet*. Mitsoda bizodalmat helyheztetheti ember hoßßu ęleteben; holot egeß ęletűnk semmi nem egyeb hanem tsak halál leses? Ugy annyira hogy à mint az Apostol *protestál, minden nap meg hal az Ember*.

Quotidie morimur, quotidie enim demitur pars vitæ, & tūc quoq; cum crescim⁹ vita decrescit, Vives.

1. Cor:15,31

Hallodé ezt Oh testi batorsagban merűlt Ember, az te

ęleted tsak *lélegzet orrodban*, ne bizzal ábban! *Lelked* sár hazban lakik, ki ma holnap tsak nyakadban romlik: mellyet eßed ben vehetz, *ßemeidnek homalyossagabol*, *Füleidnek siketessegeböl*, *Ortzad rantzosodásabol*, *Fogaid odvassagabol*, *Inaid erötelensegeböl*, *Kezed reßketéseböl*, *Tsontaid kalendariumabol*, *rövid almodbol*, es *meg ößulni* kezdet *hajadnak* minden *ßalai*, mint meg annyi *Idezöid*, serkengetnek tegedet hogy keßetsed magadat *à haza menetelhez*. Mely minekelőtte meg lēne jer mennyűnk az Atyad *Sir*jahoz, no nyisd fel à Koporsót, s-nezd meg *Iob*bal mikeppen *Atyad neked à Sir, az fergek penig Anyad es Neneid*. Latod mint vannak ezek? Nem sokkaig teis ekkeppen léßeß. Balgatag! nem tudod mely hamar. A te orád im ezentűl ki foly, s à *Ha-*

Is:2,22.

Iob:17,13.

lál azonban erőssen lesel tegedet.

Homo est fatuus usq; ad quadragesimum annum, deinde ubi agnovit se esse fatuum vita cōsumta est.

Embernek egéß ęlete (azon kivűl à mit Isteni ßolgálatban tőlt-el) tsak merő balgatagsag, mert az ember *negyven eßtendeig* eßeben nem veheti az maga balgatagsagat; az utan penig mikor már magát *meg ismérné*, *tsak meg hal.*

Luther.

Halládé *Tselédes gazda!* minekelőtte tőbb *rakás* buzádat látnád az *aratasban*, magádat *aratnak-le*; az Halál metz le tegedet hargas *Sarlojaval. Kereskedö* ember! mîg az sok *hat holnapok* elmulnak, az te *utolso holnapod*-is elő érkezik addig, mely után te-is el végeződől es nem kereskedel tőbbe. Kemeny *Biró!* egy keves *rendelt Idö* alat, à te *ęletednek* határa-is elő ballag, à mikor *masok felöl* valo *iteleted* meg ßűnik s *magadnak* kell az

itiletre

itiletre menned. *Isten Embere!* fel-megy à *Prædicalo ßekbē* hogy vegső Prædicatiodat prædicallyad Halgatoidnak. *Nemes Ember, Nagysagos* Ur, *Fejedelem, Kiraly!* hagy beket Hired neved őregbeteseben fáradozo gőgős gondolatidnak; ezennel az *Halál* minden *tißtessegedet* à *porban* keveri, es oly alávalová teßen mint à földet mellyet most lábaiddal tapodtz. Te is *ki most ez Könyvet olvasod* hiddel bizonyossan, mayd tsak *két lyik hely leßen* az, à hol ez kőnyvet olvaso *két ßemeid* most vannak, es más fogja à te *mezételen agy kaponyadon* olvasni, ennek à létzkének valosagát, mellyet te mostan ez *kis Könyvben* olvasgatz, Mely hamar; nem tudom mondani, de èfelől bizonyos vagyok, hogy [a] *az te idöd el rendeltétet, holnapid meg hataroltattanak,*

Mors sceptra ligonibus æquat.

a, Iob. 14, 5, 14 Ps: 90, 12.

 napid

Dan: 5. 26. *napid meg ßámlaltattanak*, es męg *leg-utolso orad-is el-intéztetet*, mellyet soha te altal nem hághatz.

Stat sua cuiq; dies. Virg: Apoc: 6, 8. Mert akkor *az halálnak elsö ßülötte* fel-ül az ő *sárga lovára*, s-meg jelenik kapud előtt: es (nem gödolván minden *joßagoddal*, *betsülleteddel ßerelmes emberidnek keserü sirataſokkal*) el-ragad tegedet mint foglyát *kezed-labod kötve*; es testedet à *földnek terhe* alat tartya mind amaz Napig, à mellyen elő alattatol, *hogy el-vegyed*

2. Cor: 5, 10. *jutalmat annak à mit à testben tselekedtél*, *ahoz képest à mit tselekedtél vagy jót vagy gonoßt*. Oh ne gátollyon tehat meg tegedet bizontalan hoßßu eleted felől valo *tsalárd reménseged*, à *Kegyes*,

Ps: 9, 5. Heb: 3, 7. *Istenes életnek halogatas nelkul valo gyakorlasatul!* Az Isten ha *ma* kegyelmevel onßol kitsoda tőtt neked holnaprul igiretetet? Vayki sok fiak vannak már Pokolban,

kolban, à kik meg teréseket vén-korokra halaßtottak volt: de az Halal *meg teretlensegekben* ragadozta el őket, regen az előt minekelőtte az Pœnitentia-tartasra rendeltetet napot erhették volna. Valamentül tőbb ideig fekßik ember à bűnnek nyavalyajában, annal nehezebben gyogyittathatik meg, mert az bűnt tételnek meg ßokása ugyan őregbiti az ßivnek keménysegét, es igy à mely *akadály* tegedet mostani meg teréseddtül tartoztat, ugyan azon leßen vénsegedben-is meg teretlensegednek oka.

Pœnitenti veniã spopondit; sed vivendi in crastinum non spopõdit. Chrys: Nemo tam dives habuit faventes, Crastinũ ut possit sibi polliceri. Senec. Heb: 3. 13.

Az *okos ember* midőn meßße földre akar indulni, nem helyhezteti à nagyubb terhet gyengébb lovára. Te penig mitsoda lelki ismerettel terheled erőtelen, meg avult vénkori idődet à meg teresnek sullyos

terhével, holot męg most leg-
jobb erődben leven-is fel nem
egyenesedheted magadat ha-
nem ßinten el-roggyadovan
vagy az alat? Vallyon okossa-
gé az ollyatén embertűl à ki
meßße es egyßer s-mind veße-
delmes tengeren akar evezni,
ha mîg à *ßél* ßolgal à *tenger* tsen-
des, à *hajo* épp, à kormanyas jo
egesseges, az *hajos legenyek*-is jo
erejekben vannak; mind ez i-
dő alat tsak hivalkodik, álom-
ban telhetetlenkedik, s-akkor
indul à tengerre mikor oßtán à
ßél *meg fordul*, az idő *ßélvesses*, à
tenger *haboru*, à hajo *meg avult*
à kormanyos *meg betegedet*, à le-
genyek *meg erötelenedtek?* Minek-
okaert oh *bünös Lélek*, most va-
gyō most Istenedhez valo meg
terésednek ideje, mîg *életed egés-
seged*, *eröd* es *Ifiusagod* vagyon
hozzá. Tery-meg hat minek-

előtte *amaz Napok* el-kővetkez-
hek à mellyeken ezt fogod mō-
dani, *Nintsen már semmi gyönyö-* Eccl: 12, 1.
rüsegem az én idömben. AZ ISTEN
az maga ßolgalattyaban, az *elsö*
b *ßülöttet* es az *elsö* c *sengét* s-męg b, Exod: 13, 2
penig haladék nelkűl kivannya c, Exod: 22. 29.
meg. *Abel* d *Iuhainak elsö fay zá-* d, Gen: 4, 4.
sabol es köveriböl ada ajandekot az
Istennek: az jo ok-is ezt mutattya
hogy à *jobb* Urnak *elsöbb* es *jobb*
ßolgalattal ßolgallyanak.

Minden ßolgai azert Isten-
nek, *eßekben vegyék*, *hogy Terem-* Eccl: 12, 3.
ptöjöket Ifiusagoknak idején kellyen
ßolgálniok: *jo reggel* mint *Abra-* Gen: 22, 23.
ham, ifiukorokban vigyek-fel
az ő *ifiu Isakokat*. *Nem lattyátok*
addig az én ortzámat (azt mond-
gya vala *Ioseph* az ő battyainak)
miglen az ti ifiabbik ötsétéket elöm- Gen: 43, 3.
ben nem hozzátok. Te azert hogy
lathatod meg az *Iesus* ortzáját,
hogy ha ifiabb idődet az *ördög-*

nek adod, es az Iesusnak sem-
mit nem vißeß egyebet à *vak,*
santa, es meg gőrbedet *vén idöd-*
nél? Vigyed kulsö Fejedelmednek
Malach: 1. ✝ 8. *azt*, azt mondgya *Malachias* al-
tal az ISTEN, *lassad ha jo neven*
veßié tölled. Hogy fogadhatna
az *Fejedelmek Fejedelme* magának
illyetén ßolgát? Ha à *Babyloniai*
Dan: 1, 4. *Kiraly Istakat* (*macula nelkül valo-*
kat, illendöket) kivána magának
hogy allananak az ö Palotajaban;
az Egeknek Kiralya tsak *vakokat*
es *sántakat* (mineműeket à *Da-*
a, 2. Sam: 5. 8. *vid* lelke *gyülöl* [a]) fogadnaé bé
az ő Udvaraban? Véledé te azt,
hogy midőn első eßtendeidet
az Satany ßolgalattyaban aka-
rod tőlteni, az Isten venseged-
nek seprejevel elegednek meg?
Ugy tselekedgyel, hogy vala-
mikeppen az Isten, *régi Meste-*
redre ne vessen ismet vißßa:
hogy à mikeppen egéß ęleted-
ben

ben tsak annak dolgában jar
tul; azonkeppen vegtére er-
demlet *jutalmadat* fizethesse
meg teneked. Avolnaé alkal-
matos idő az *igaz* Pœnitentia
tartasra (à *minden munkaknak*
munkajara,) hogy *bünös lelkedet*
Istenedhez terithetned, à mi-
kor magad sajat testednek
sem vagy el-forditasara męg
minden erődből is eleg az pu-
ha agyban? Ha *most* illy ne-
hez dolognak tartod te ezt;
akkor sokkal nehezebbnek ta-
lálod. Mert bűneid mind erős-
sőttőn erőssődnek, ellenben
penig *eröd* fogyton fogy, *lelked*
ismereti inkab inkab ijeßt, *say*
dalmid inkab inkab el-vonßnak;
à *halal félelmi* ameton ametnak,
es jo akaroidnak gyakor *latoga-*
tások annyira meg haboritanak
hogy ha az *hitnek*, à *bekeseges*

üreſnek es à *vigaſztalaſ*nak bűſegevel à dolognak eleit nem veſsed, elegtelen leſsz, mind à magadban valo elmelkedeſre, ſ-mind penig jo akaroid biſztato beſzedinek halgatáſara: Nem imádkozhatol ſem magad, ſem penig malokkal eggyűt kik te eretted imatkoznak. Megeſ-hetik az-is hogy vagy *gutta üt meg*, avagy valami egyeb oly *érzeketlenſeg ſzerzö halálos* nyavalya fálhat hirtelen read, à melyben ſem *Iſtened* nem emlékhedd ſem penig *magad allapottya felöl* nem tudtz *emlekezni*. Nem erdemledé-is meg eleggé, hogy ISTEN el-feleytsen meg tartani tegedet *halálodban*, ki oly feledekeny voltal az ő ſolgalattya felöl, *életedben*? Az haláltul valo felelem ſokakat kenſerit akkor
Matth: 7, 22 ez kiáltáſra: *Uram, Uram*: de Chriſtus URUNK tudomant te-

ſen hogy *ö ſoha nem iſmerte oket magaeinak*. Sőt ſokan akkor (mint *Eſau*) *keſerü könyhullataſſal* Heb: 12, 17.
kereſik az meg téréſt, de nem találnak Pœnitentiara valo idöt. Mivel Embernek nints *ſzabad akarattya* arra hogy akkor térheſſen meg à mikor akarna, hanem à mikor *Iſten* neki kegyelmet nyuytya: es ha az irgalmaſſag oly meg engeſztelhetetlennek jelenté magát, hogy ſemmikeppē nem nyita *aytót* amaz
őt *gyenge* bé-kéredző *Szüzeknek* Matth: 25, 11.
mivel *kesön* zőrgetenek: Mit itélſte, holot tellyes eletedben nyitva áll neked ez ayto, te penig oh ruſnya nyavalyas ember! ſoha nem fáradoſz abban hogy bűnteidet el-hagynád, mind addig is valamig à bűn maga el nem hagy teged, ſoha nem zőrgetz *öklöddel* Pœnitētiat tarto ſivednek aytáján? Mél-

tan ſ-igazán nem nyilik fel neked az *Egnek aytaja* midőn nyavalyas allapatodban zőrgeted azt, holot mîg bekeſegben vagy, nem hagyad à *Chriſtust*, *midön zörget, be menni Szivednek aytaján.* Ne bizzál avagy à kelő Pœnitentia tartásban, avagy à hoßßu ęletben. Az *kesö Pœnitentia tartásban né*; mert igen felő, hogy valamikeppen az à Pænitētia, mellyet à *halal félelmi* ſaytolnak ki emberből, eggyůt az Emberrel meg ne *hallyon.*

Apoc: 3, 10.

Sera Pœnitentia, raro ſeria.

Az Hypocritak kik meg tsalnak máſokat ęletekben, ők-is meg tsalattathatnak halálokban. Senkit az Iſten nem kedvel, hanem tsak az *ßabad akarat ßerint Aldozokat*: azert à mely Pœnitentiat ő kedvel, annak ßabad akarat ßerint valonak, es nem ketelennek kell lēni. Az *hoßßu életben* ſe bizzál; mert à

venſeg

venſeg az Ifiaknak kerůl nyakokban: es à mint hogy ſemmi nints bizonyosb dolog à halálnál, ezenkeppen ſemmi bizontalanb nintsē az meg haláſnak napjánál: Sőt gyakorta midőn à bůnnek meg éréſe, az bůn tételnek důhőſſege altal ſiet, az Iſten nagy hirtelen ez illyeten *bünöveknek* ęleteket meg rővideti, avagy *fegyverrel, mertekletlenſegekkel, tobzodaſokkal, töltözödeſekkel* avagy egyeb rettenetes *betegseggel.* Nem veheted te azt eßedben, hogy az gonoß Lélek halogattattya veled meg teréſedet venſegedre; holot à mindennapi pelda tanit tegedet, hogy gyakorta *ezer* te időd kori ifiak kőzzůl ſem erheti el *egy* azt az időt à melyre te halogatz? Inditson fel az *Sz: Lelek* tegedet, *hogy többé már ne adgyad magadat az reßegeſekhez enni ſ-innya,*

Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pēdet: Et pubeſcentes cuncta ſenecta premit.

Nequities vitæ non ſinit eſſe ſenem.

Matth: 24. 49.

nya, hogy valamikeppen à te Urad egy oraban az Halált utannad ne küldgye az mely napon nem-is várnád es à mely oraban nem gõdolnád, es el-ßakaßßa az te életedet, es à képmutato ßolgák közzé ßámlallyon, à holot léßen ſirás es fog tsikorgatas.

a, Deut: 30. 16. Prov: 3, 2. Pſ: 3, 2. & 34, ℣ 11. &c. b, Pſ: 90, 9. c, Iac: 4, 14. d. Pſ: 109, 23 e, Pſ: 90, 5 f, 2, Pet 1, 24 g, Pſ: 90. 6. h, Iſ: 38. 12. i, 2. Cor: 4, 17.

Ha penig *hoßßu életet* [a] ßeretz; fellyed az Iſtent, es várjad az *örök életet.* A leg-hoßßabb ęlet-is ez vilagon, midőn oßtan az utolſo Pertzenteſt el eri, tsak ollyannak tetßik mint az [b] *el-mondot beßed,* az [c] *ſemmivé léendö parah,* az [d] *el-hanyatlott árnyék,* az [e] *látot álom,* az ßép ekes *virág,* mely nevekedik es [f] *virágzik* [g] *reggel de eſtve el-hirvad es el-ßárad,* az [h] *Takáts fanala,* mely hamar, el ßakaßtatik. Tsak *egy ßempillantaſ*nak mondgya ezt Sz: *Pal* [i]. Oh tehat az Embernek nagy bolondſaga! Kit à bűnnek *egyßempillãtas alat valo* [k] *haßná,* męg

gátol

gátol az *örök* [l] *ditsöſſeg terheſſegetül!*

Ezek az *Kegyes életnek* hét fő akadalya, mellyeket ki kell magádbol vetned, mint *Maria Magdalena* az hét *ördögöket,* minekelőtte az Kegyes, Iſtenes ęletnek *valoſagos Gyakorloja* lennél: avagy valami igaz remenſegetvennél mind az *Chriſtus jo kedvévél kegyelem* altal valo *közöſuleſed.* ſ-mind penig à *dicsöſſegben* vélle eggyűt valo *reßesuleſed* felől.

Marc: 18, 9. Luc: 8, 2.

Summa ſummarum.

Hogy azert mind ezeket béfejezzűk: holot im látod, hogy te à *Chriſtus kivül,* tsak *Bün foglya, Halál közöſſe* es *Férgek eledele* vagy, kinek *gondolatid* hijaban valok, *tselekedetid* hitvánok, *gyönyörüſegidnek* alig vagyon kezdeti, *nyavalaidnak* penig vége

ſohul

ſohul nintsen: Mitsoda okos ember ménne vakjában ez *Pokolbeli gyötrelemre*, ámbár bűnben éléſçvel magajévá tehetné-is ideig az *Auguſtus Tsaſßarſagat*, à *Crœſus gazdagsagat*, à *Salamon gyönyörüſeges életet*, az *Achitophel tanátsoſſagat*, à *Gazdag viglakáſat es ſßépen-járáſat*? Mert *mit haſßnalna ember vele (Idvözitönk ſßava-ként) ámbár ideig è vilagot meg nyerne is, ha lelkét pokolra eytené örökkön örökke.*

Látod azt-is mely nagy à te *boldogsagod* à Chriſtusban; es mely haßontalánok az *akadalyok* mellyek meg akarnak tegedet attul foßtani: *Meg oltalmazd* tehat (az *Apoſtol* intéſe ßerint) magadat *à bunnek tsalardſagatul*. Mert à bűn mely oly gyönyörüſegeſnek tetßik moſtan romlot terméßetednek, egy oraban leg *keſerubb*, ellenſeginek mutattya magát

Hebr: 3, 13.

magát az te *ſßegény Lelkednek*: azonban penig (veletlen) meg kemennyeti *meg téretlen ſßivedet*. A bűn (mint à *kigyo*) ſßepnek tetßik elſőben az ſßemnek: de vigyáz à fulakjára hátul. Melynek mérges fayzaſit ha tudnád, ſßintén ugy meg oltalmaznad magadat attul, mint à *Kigyotul*:

Mert,

1. Soha ſenkivel à bűn jól nem téßen, es mentűl tőbbet vét ember, annal gyűlőlſegeſſebbe téßi magát, Iſten es az jo Kereßtyenek előt.

2. A bűn hoz te rejad minden *kereßtet*, *kárt*, *kedvetlenſeget* es *betégseget* valamenyi raytad eshetik. *A balgatagok* (igy ſol Szent *Dávid*) *az ö gonoßsagoknak utaért es az ö hamiſſagokért oſtoroztatnak*. *Ieremias* ſiralmaskeppen kérdezkedik: *Miért panaßolkodik az élö ember az ö buneinek buntetéſe*

Pſ: 107, 17.

Thr: 3, 39. 42.

felöl?

felöl? meg felel maga: *Mi vétkeztünk* (ugymond) *s-azért nem kedveztél te.* Innen teßi az Propheta amaz *keserü jaygatast* az bűn ellen mint minden nyavalyajoknak oka ellen? *Iay most nekünk mert vetkeßtünk!*

Thr: 5, 16.

3 Ha mentűl hamarább meg nem térß bűneidből, à te bűneid sokkal keservesb *tsapásokat, veßelyt, kereßtet, ßegyen vallast* s-tőbb egyeb *büntetéseket* hoznak fejedre hogy nem mint ekedig. Olvasd meg effelől Levit: 29. 18. &c. Deut: 28. 15. &c.

4. Utolßor, ha ugyan el nem veted tűlled bűneidet; az Isten (*mikor alnoksagodnak mértéké betellyesedik*) *el-vét tegedet* bűneidert: mert mikeppen hogy igaz ő, azonkeppen hatalma-is vagyon hogy *meg öllyön es be-vessen Pokolban, minden meg kemenyedet meg teretlen bünösöket.* Ha azert

Gen: 15, 16.

el-aka-

el-akarod kerűlni à *bünnek atkozot tenyeßéset* mind è világon, s-mind penig az bűnert valo erdemes őrők boßßu-allást à más vilagon; es egyßer s-mind ha bizonyos akarß à felől lenni, hogy te nem egygyike vagy azoknak à kik *meg vettetet ertelemre* adattattanak; *Ier tehat* (oh bűnős ember) *tessék neked az én tanatsom, es vetkeidet igazsaggal valts meg, es hamissagodat ßegenyekhez valo irgalmassagoddal: Oh legyen orvoslasa valaha tevelygésednek!* *Nathan* Propheta tsak egy Peldat monda, s-*David* mindgyart meg tére. *Ionas* egyßer Prædicalla az *Ninivebelieknek*, s-az egeß Varos *Pænitentiat-tarta*: *Christus* Urunk is tsak egyßer tekinte Sz: *Peterre, s mindgyart ki mene es keservessen sira*: No hát te is, ki ily ßokßor, ily sok időktűl fogva es ily nagy ßeretettel

Dan: 4, 24.

2. Sam: 12. 13.

Ion: 3, 5. &c.

Luc: 22, 62.

onßol-

onßoltátol, nem az *Prophétak* hanem az *Chriſtus à Prophétak*
2. Cor: 5. 20 *Ura* altal; ſőt *önnön maga az Iſten követi altal kéret tégedet hogy békéllyel meg ö velle*, hadd-el à Paráznalkodaſt *Dávid*dal, tery meg, bűneidből az igaz *Ninivébeliek*kel; mondgy *válét* az *gonoß társalkodaſnak* mîg à Ieſus Chriſtus irgalmaſſon tekentél teged, es ſiry keſerveſſen ſok bűneidert *Péterrel*.

Ne elégedgyél meg amaz *képes vallaſſal*, mellyet az *nyja nem ßülettettek* koholtanak magoknak az *igaz ahetatoſſag* hellyebē: mert az ſok velekedéſek kőzőt, ſokak tsak el nem veßtettek az *igaz vallaſnak gyakorlaſat*. Ne gōdollyad azt hogy te elég jo Keresztyen vagy, mivel ugy tselekeßel à mint *leg-többen* tselekeßnek, azonban nem-is vagy az leg-roſſabbakhoz haſonlo. Sē-

ki oly

ki oly iſtentelen nem lehet, hogy à bűnnek mindenik neméhez ragazkodhaſſek (mert termeßet ßerint valo ellenkezes vagyon nemely vetkek kőzőtt:) Hanem emlekezzel meg, Chriſtuſnak imez mondaſarul: Matth: 5. 20. *Ha az ti igazsagtok felül nem haladgya az Iras tudoket es az Phariſæuſokét, be nem mehettek az Mennyeknek Orßagaban.* Gondold meg magadban menyivel vagy még az *Phariſæuſoknal-is* alabb valo, az *buytölésben, könyörgesben, Prædicatiora járasban*, es az *alamiſnalkodasban*. Viſgald meg alattomban menyi ſok Pogányok, kik ſoha *Kereßtiſeget* nem iſmertek haladtak felül tegedet az *jo erkultsnek joßagiban*, es az *tißteſſeges életben*. Hol vagyon hát à Chriſtuſnak te *Meſterednek* ęlete? mely meßße vagy még az *igaz*

Interexceſſum & defectum.
A tekozlo nem lehet fősveny egyszer-mind.

Kereßtyenſegtul? Ha te akaratod ßerint çlß valami *Nagy vetekben* ſoha nem lehet *vyja-ßületet Lelked*: Noha *ſok* egyeb *bunökből* meg jobbitottad magad mint *Herodes*. Az igaz Kereßtyennek arra-is kel nezni hogy ßivenek igaz volta ßerint egyenlőkep járhaſſon Iſtennek minden Parantsolatiban: mert azt mondgya Szent *Iacab*, hogy *ámbár valaki az egéß törvént meg tartſa-is de ha vetkeződik egy dologban*, (antßandekal) *az egeß törvennek meg rontáſaban â bünös*. *Szent Peter*-is nem tsak némely, hanem *minden gonoſsagnak álnoksagnak, képmutataſnak*, &c. *levetkezéſere* kißtet minket. Egy *meg ßanas bánas* nelkűl valo bűn ßintén elégedendő az Ember Lelkének el-kárhoztatáſara. Ne álmodozzál más *átalabb* avagy *Könnyebb* uttal az Eg fele, azon-ki-

Marc: 6,10.

Iac: 2, 10.

vűl, mellyet Chriſtus URUNK irt mi előnkben az Ige altal. Ez penig az Ut, nem *könyü* avagy *közönſeges*, hanem *ßoros* es *keskeny* ſőtt olly *ßoros* hogy à mint Idvezitőnk *proteſtal*, az *Gazdag nehezen mehetbé azon*: à kik *bé-mehetnek*-is tsak *keveſſen* tudnak, ſ-még penig azok ſem mehetnek egyebként-be hanem *erös igyekezet* altal, es nemellyek az igyekezők közzűl nem *elég erőſſek* Ez dolgot, Iſtenek minden *Szenti* tellyes çletekben jol tudták; holot oly gyakor *büytöleſſel*, buzgo *imadſagok*, Iſten Igejenek bűſeges *halgataſaval*, es az *Sacramentumoknak vetelevel* es bő *könyhullataſokkal*, áhétatoſſan fuháßkodtanak hogy az Atya Iſten, az UR Ieſus Chriſtuſert vigye bé őket az ő Orßagaban.

Matt: 7, 11. & 19,13. & 7, 14 & 22,22.

Luc: 11, 24.

Ha te ez valoſagot nem hi-

ſed; en bizonyoſſan mondom te neked, hogy az ördög à ki tegedet moſtan el-hitetet, Menyorſagnak, könyü meg nyeréſevel; maga adgya *jövendöben* elödben hogy leg-nehezebb munka ez è világon. Ennekokaert, ha *igaz bizodalomra* vagye Lelked idveſſege felöl, es batorſagos ſ-igyenes uton akarſ az Eg-fele menni: Tégyſert mindgyart (az *eſſes Szüzekkel* edgyüt) az *kegyes* életnek *olajara*, es öntsed bé azt magad viſeléſenek *Lampaſa*ban: hogy ezkeppen *ſüntelen valo kéſs ſegedben* ki-mehesſ à *völegeny* eleibe, akar à *Halal*, ſ-akar penig az *Itélet* altal jöyjön el te hozzád: Mellyet hogy jobb modgyaval tselekedhesſel. *Gyakorollyad naponként* imez következendö módſerint, tennen magadat.

Matth: 25. 1. &c.

Mikep-

Mi-eppen kell az eggyes Embernek minden reggelét kegyeſſen es Iſteneſſen kezdeni.

MIhelt *reggel* fel-ſerkenſ, zárd bé azont erőſſen, *ſivednek aytajat*, hogy ſemmi *vilagi gondolatok* addig be ne ferkezhesſenek mîg Iſten az [a] *elsö helyet* abban el nem foglallya. Igy ſemminemű gonoſ gondolat es akarat avagy be-menni nem *mér*, ſivedben, avagy könnyebben *ki-rekeſtethettik*, es az Szivostán azon az egeſ napon, az *Iſtenes életnek* es *kegyeſſegnek* joſagaval inkabb illatozik. De hogy ha ſivedet (mikor almodbol elsöben fel-ſerkenſ) Iſtened es az ö Igéje felöl-valo ſent elmelkedeſekkel bé nem töltöd, es miként az Ur ſatoraban az *Lampaſokat* minden reggel es Eſtve az *Iſten igejenek*

a, Primitiæ oris & cordis Deo offerendæ. Ambr: in Pſ: 119.

Exod: 27. 20. 21. Lev: 24, 2. Pſ: 142, 2.

ſſepen meg tört draga olajával meg nem uyjétod, es meg nem fűſtőlőd az imatkozaſnak jo illatu fuſténel: az Satannak leg első gondgya-is az leſſen, hogy mētűl hamarebb vilagi elmelkedeſekkel avagy teſti kivanſagokkal tőltheſſe be ſivedet, hogy ezkeppē tellyeſſeggel alkalmatlanná teheſſe az iſteni ſolgalatra, es az egeſs napon ſemmivel egyebbel ne ſagoſkodhaſſek, hanem csak az meg veſſet es hazug beſſedeknek, ſ-á hirtelenſegből eſet karomkodo ſok hűtőlkedeſeknek rut büdöſſegevel. Minekokaert minden napi munkadnak kezdeti legyen az Iſten Igeje es az imadkozas. Es vidd-fel iſtenednek a meg töredezet Szivednek Oltáran, lelkednek b ſebaskodaſit, es ajakidnak c tuſkait reggeli áldozatul ſ-az napnak első ſengejeűl:

a, 51.

b. Rom: 8.

c, Hoſ: 13, 2.

úl. es mihelt fel-ſerkensz, ottan igy ſolitsad meg maga ſentſeges Igéjéből ótet:

Az Reggel fel-ſerkenő Embernek Iſtenevel valo rövid Beſs.lgetéſi.

AZen Lelkem figyelmeteſben várja az ÚR AT, hogy nem mint az Verraſto az Reggelt: Annakokaért oh ÚR ISTEN könyörüly en raytam, aldgy meg engem, es ortzadat vilagoſits meg en raytam: tölts be kegyelmeſſegeddel ez Napnak kezdetin az en ſivemet; Ezkeppen en meg vidamulok, es örvendezek az en életemnek minden napjaiban.

Pſ: 130, 6. & c, 7, 1.

N.B.

Reggeli Elmelkedeſek.

Az után elmelkedgyél ezekről.

I. HOgy az mely könnyen az Mindenhato ISTEN tegedet ez Reggel ágyadban az természetnek álmából fel-ſerkente: oly könnyen fel-költheti a-

maz Utolſo Napon-is teſtedet az *Koporſo*ban az *halál*nak *álma*bol. Mely utolſo Napnak felverradáſakor *eljö az* CHRISTUS, *hogy meg ditsöiteſſek az ö Szentiben*, es az ő *ſok ezer Szentinek Teſtek eggyenként* (az ő ditsőſſeges teſtehez haſonlatoſok lévén) *fenlenek ſ ragyaknak* mint az *Nap*. Az Angyalok-is mindnyajan az ő ditsőſſegekben tűndőkőlnek az UR *Ieſus Chriſtus*nak. Teſte penig, *ditsöſſeggel* es *fenyeſſeggel* őket mind felyűl haladgya: *Iſtenſege* męg annál-is inkab. Ha *egy Napnak* fel-jővese az Reggelt igy *meg fenyeſeti*: minemű *fenyes* es *ditsöſſegeſſen ragyago* reggel leßen az, mellyen annyi ſok *ezerni ezer* Szenteknek az fenyes *Napnál* ſokkal inkab tűndőklő teſtek jelennek meg, es az UR *Chriſtus* ditső *Seregehez* adgyák magokat, ki akkor indul

Pſ: 99.
2. Theſſ: 1. 10.
Iud: ℣ 14.
Phil: 3, 21
Matth: 13. 43. & 17, 2
Luc: 9, 31.

dul ki *az igazsag*nak *ßeki*hez, hogy meg itéllye az gonoß Angyalokat es az iſtentelen Embereket. Meg láſſad tehát, hogy ez Napnak hivſagos ditsőſſege es el-mulando haßna réßetlenné ne tegye lelkedet annak az Napnak őrők *boldogſag*aban es *ditsöſſeg*eben, mely tulaydőkeppen neveztetik *Igazak*nak *Feltamadaſa*nak. Az oktalan állatoknak-is vagyon ßemek ez *rend ßerint valo* Napnak Vilagának nézéſere: de te azon légy hogy Hitednek Szemeivel láthaſſad meg męg jo eleve ez Nagyſagos *Napnak* Vilagoſſagat.

Act: 17, 31.
1. Cor: 6, 3.
Iud: ℣ 19.
Luc: 14, 14.

II. Hogy nem tudod mely kőzel jarult volt hozzád amaz *Sivo rivo Oroßlan modgyara benye lettetesünk utan leſeskedö Gonoß Lélek*, mikoron aluttál: kitűl magad erejéből magadat ſemmikeppen

1. Pet: 5, 8.
Iob: 17.

keppen meg nem oltalmazhattad volna, ő bizony, tsak gondolni sem tudod, minemű nagy gonoßagot tselekedet volna raytad, ha az kegyelmes ISTEN mind te magadat s-mind penig à mid vagyon, *környül* nem *vötte volna* mindēkor vigyázo gondviseleſevel, es az ő aldot Szent *Angyali* val tábort nem jártatot volna kőrnyűletted.

Iob: 1, 10. Pſ: 121, 4. & 34, 7. & 19, 11. Gen: 32, 1, 2. 2. Reg: 6. 16

III. Ha az *Kakas* ßot hallod, mindgyárt Szent *Peter* juſſon eßedben es *köveſſed* ötet az meg téresben. Ezen *Kakas* ßonak alkolmatoſſagaval emlekezzél meg az utolſo Napi *Trombita*nak, halálodbol fel-ſerkentő meg fuallaſarul-is; s-ßaly magadban es gondold meg, hogy ha *moſtan* az *Kakas* ßo hellyet, az à *Trombita* ßollana, mitsodas allapotban talalna? Legy ollyan azert minden Reggel, à minemůt

Luc: 22. 61. 62.

Ier: 20, 14. Iob: 3, 1. Tit: 3, 5.

můt akkor kivánál lenni: hogy valamikeppen *akkor oßtan* azt ne kelleſſek kivannod, hogy bár ſoha ne-is hallottad volna azt: ſőt meg *ßuletéſed napi*at-is, meg ne atkozzad uyja bűletetlenſegedert. Mikor az *Kakas* ßol, mindgyart meg hűl az reménſeg az *Lopo*ban, es ejeli intselkedeſit felben hagyni kénßerettetik: Ezkeppen az *ördög* mihelt veßi eßeben, hogy az ahetatos Lelek vigyázásban vagyon reggeli ßent Elmelkedeſi altal, mindgyáráſt meg tsőkőnik az kéſirtesben, es az ember utan tovabbá nem intselkedik.

Gallo canēte, ſuas Latro relinquit infidias, &c. Ambr: Hexam. l, 5. c. 14.

IV. Emlekezzel meg arrol-is hogy az Mindenhato ISTEN ágyad kőrnyűl vagyon, es jol lattya mind le-fekteded, s-mind fel-kőltődet: jol érti gondolatidat, es minden utaid tudtára vannak neki. Arrul ſe feletkez-

Pſ: 139, 2, 3.

zel, hogy egyßer ſ-mind egéß Etßaka környúlled vigyázo es tábort járo *Szent Angyali* is, jol rejá vigyaßtanak fel-ſerkenéſedre es fel-kőltődre. Valamiket tselekeßel azert, meg laſſad ugy tselekedgyed, mint illy nagy Iſtennek, es az ő Sz: Angyalinak meltoſagos *tekintetek* előt.

Gen: 31, 55. & 22, 12. Pſ: 91, 5, 11.

V. Mikor őltőzől az juſſon eßedben, hogy kezdetben az őltőzet, tsak az bűn otsmanygyű mőltsenek, az ßégyennek, el fedezéſenek okaert adatek ellő Szűleinknek: Es hogy ugyan azon őltőzet, az meg őlettetet oktalan allatoknak *excrementum*okbol, bőrőkből avagy ßőrőkből kéßettetet. Annakokaert őltőzetednek akar *materia*jara akar penig *eredetire* tekints, de nem hogy azkevelykedeſre lehetne okod, hanem

inkab valamenyißer ruhádot látod avagy gondolod, mind annyißor meg kel magadat ßegyenlened ſ-alaznod, tudvan azt hogy akar mely tzifra legyen is az *öltözet*, az mindazaltal ſemminem egyeb, hanem tsak az ßegyennek tzikornyas fedele. Eßedben vegyed hát, hogy mikeppen teſti őltőzetedet à vegre ßerzetted, hogy ßemermedet el-fedezzed, es teſtedet à hideg ellen meg őrizzed: azon keppen arrul az *öltözet*edrűl-is gondot viſelly, mellyel *lelkedet*-is be fedezhed: amaz *menyegzői ruha*rul tudnia-illik mely az *Chriſtus igazsaga*: hogy valamikeppen, mikor leg fenyesb *öltözet*ben vagyunk fel-őltőzetetven az *Emberek* előt, *mezételenül* ne találtaſſunk az ISTEN előt, hogy minden otsmanyſagunk meg ne teſſek. Hanem hogy in-

Matt: 22, 11
Rom: 13, 14
1. Cor: 1. 30
Phil: 3, 9.
Apoc: 19, 8
Eph: 4, 24.

Apoc: 16, 15

kab az ő *Igazsaga*val (mint valami ßép fejer kőntőſſel) minen magunkat az veghetetlen ßegyen vallaſtul el-fedezheſſűk: ſ-be paiſolhaſſuk lelkűnket
Matth: 22, 13. amaz őrők ſiras es *fog-tzikorgatas* hozo hideg vetel ellen. Ezzel eggyűt emlets meg azt-is mely aldot Nép volna ez mi Nemzetűnk, ha minden *ſelyem* avagy egyeb tzifra ruha az meg ßenteltetet Leleknek volna fedele. De azt-is minden meg gondollya hogy à kit *Iſten* èfęle kűlſő aldáſival bűvebben látogatot; tőbb *belsö háladatoſſag*ot-is várnak attul. Ha penig kűlőmben leßen à dolog, az *Szamadas* ſokkal ſanyarubban eſik az Utolſo Napon.

VI. Viſgald meg azt-is', mikeppen uyjollyon meg raytad az Iſten *Kegyelme* minden reggel, mint egy *uyjabb uyjabb* ęletet

véven

véven ő tőlle minden nap: ki fel-hozza viſont rejád az Napot az ő ßűnetlen pallya futáſa után. Ne engedd tehat az Nap, nak *ditsöſſeges* világoſſagát hijában ragyagni, hanem inkab valamikor lehet előzd meg az ő *fel-keléſ*et hála-adaſsiddal; aldozzal ő Felſegenek az el-vőt jokert, es ágyad ßeginel terdre eſven, kőßőntsed őtet az *vérradas* kőzben valami ahetatos *Antelucanum*oddal, avagy reggeli *Soliloquium*odal; mellyben *büneid*nek alázatos meg valláſa, ſok fęle fogyatkozáſid botsánattyának kéreſe, hála-adas az el-vőt jokert, es mind *magad*nak, *hozzad tartozoid*dal eggyűt ſ-mind penig az egeß *Kereßtyen Anyaßent-egyhaz*nak kegyelmes vedelmezéſe felől valo *Supplicatio*d foglaltaſſek.

Rövid

Rövid Tanitas az Szent Bibliának eßtendönként valo könyü, haßnos es idveßeges altal olvaßaßa felöl.

DE mivel, mikeppen hogy az *Imadkozaßnak Lelke az Hit*, azökeppen az Iſten Igejenek olvaßaßa, es à felöl valo elmelkedés *Szüleje* annak. Annakokaert minekelötte reggel könyörgenel, olvaß egy Rébetsket el az Iſten Könyveböl, es az utan valami keveß ideig elmelkedgyel magadban es laßd meg minemü nagyßagos dolgok adattaßanak abbol elödben:

Mint elöbör, minemü jo tanatslás avagy intes vagyon abban az Rebben az *jo tselekedetek* es az *ßent élet* felöl.

Maßodßor, minemü *fenyegetések* irattattak meg ez Illyen avagy amollyan bünök ellen:

es az Iſtennek az illyen avagy amollyan Embereké eſet büntetéſenek avagy boßu-alláßanak, mely rettenetes peldai legyenek abban megirva.

Harmadßor, mitsoda aldáßokat igér az Iſten az *Türöknek*, az *Iambor életüveknek* az *könyörülleteßeknek*, az *Alamißnalkodoknak*, az ö Szolgalattyaban *Ahétatoßkodoknak*, az *Szeretetüveknek*, az *Hivöknek*, az Iſtenben *Bizakodoknak*, es több èßéle joßágos *tselekedetüveknek*.

Negyedßer, minemü kegyelmes ßabaditaßokat tselekedet az Iſten, es mint aldotta meg azokat kik ö neki igaz es áhétatos Szolgai voltak.

Ötödßör, Mind ezeket te magadra ßabjad, ßne-is olvaß semmit az *Bibliabol* tsak *Hißtoria* kedvéert; hanem mint meg annyi uyjontában hozzad az

*Eg*ből küldőt leveleit Istenednek, ugy fogadgyad. *Mert valamik meg irattattanak az mi tanusagunkra irattattanak meg.*

Rom: 15, 4.

Hatodßor, Valamit annakokaert olvaſs, ßintén oly nagy *reverentia*val olvaſd, mint ha az Iſten maga állaná feletted, es ő Felſęge ßollaná mind azokat az igeket teneked; ő maga ſerkengetne azoknak az joknak tselekedetire, es az illyẽ avagy amollyan *bünök*nek el-távoßtatáſara: el-hitetven magaddal, hogy ha *ugyan azon vétek* (mellyet ott olvaſs) találtatik te bẽned-is meg térés nelkül, te rejad-is haſonlo bűntetes kővetkezik: De ha *haſonlo kegyes es ßent ęlet*ben foglalod magadat, haſonlo aldaſival ald meg az Iſten tegedet-is.

Egy ßoval, valamit az *Biblia*ban olvaſs, ßabjad ez két kivalt-

valtkeppen valo dologra; ugymint, *Hit*ednek meg erőſſeteſere, es *meg teréſ*ednek neveleſere: mert mikeppen ez két rővid Ige *Suſtine* & *Abſtine*, *Szẽvedgy* es *tartoßtaſd meg magadat*, az jo *Philoſophuſ*oknak *Epitome*ok vala; igy ezek (CREDE & RESIPISCE, *Hidgy* es *Tery-meg*, *ſummaja* az egeß Kereßtyenſegnek Egy *Réßetské*nek illyeten *ertelem*mel es annak magadra *ßabaſanak elmelkedéſevel* egyben kőttetet el-olvaſaſa, nagyubb lelki epűletedre ßolgal hogy nem mint ha futva *ötőt* olvaſnál is el, ſemmit azokbol illyenkeppen magadra nem ßabván.

Epicteti dictum.

Ha ez mod ßerint minden nap három három *Réßt* el-olvaſs, eggyiket *Reggel*, maſikat *Délben*, harmadikat *Eſtve*; tehát az egeß Sz: Iraſnak minden *bé-vöt könyveit* (:) (négy Reßek hijan,

(:) Az O Teſtamentumbeli Sz: Iraſnak bévöt könyveiben, az Soltárokat 60. Reſzekre

hijan, mellyeket más időben nagyubb űressęged léven, el olvashatz) *egy eßtendeig* minden dolgod haladekja nelkűl altal olvashatod. Az Reßeket penig rendel olvassad, hogy mind az *Historia*kat, s-mind penig az *Sz: Iras*nak tzellyát, inkab eßedben vehessed. Az [b] *Apocryph'* kőnyveket vagy olvasod vagy nem, ßabad vagy vélle, mellyek mivel emberi Lelek altal irattattanak, az holot az Szent Iráss[illegible]l eggyeznek el-hidgyed; ha hól penig nem, tsak fęlre hadgyad.

re tudván, 839, Részek vānak; mellyekkel egyben vetven az Uy Testamentumbeli Irasnak. 260. Reszeit, mind öszveseggel ezer kilētzven kilentz Reszek lesznek, Mellyeket ha harmanként harom száz hatvan ött fe e osztunk (mivel eñyi szamu napok vannak egy esztēdőbē) tsak 4. Reszek maradnak fenn, mellyeket az elődben irot

b, Hos viginti duos libros lege, cum Apocryphis verò nihil habeas negotii: has tantū studiose meditare Scripturas, quas in Ecclesia confidenter legimus. Multò prudentiores & religiosiores fuerunt te Apostoli & primi Episcopi veritatis duces, qui nobis eas tradiderunt. Tu igitur cum sis Filius Ecclesiæ, non trāsgrediaris illius terminos: Ac veteris Testamenti (ut dictum est) viginti duos meditare libros. Cyrill: Hier. Catechis:

De

De talam azt mondod, hogy sok foglalatossagid miat nem érkezhetel mind ezekre, dolgod haladékjával es károddal lenne ha minden Reggel egy egy Réßt olvasnál. &c. &c. Oh *Ember Ember!* emlekezzel meg minemű rővid ez az te *ęleted*; es *mind azok az te foglalatossagid*, tsak ez *rövid ęlet*edre tartoznak; Az *Idvesseg* penig es az *Kárhozat* őrőkké valok. Kely fel azert minden reggel *annyival elébb*: *rothadando Testedet* foßßad inkab egy kitsiny álmatul meg, hogy nem mint, mind *Lelkedet* ily idvesseges *eledelétől*, mind Istenedet az ő Szolgálattyátul. Szolgallyad azert az *Mindenhatot* illendőkeppen míg *idöd* es *egesseged* vagyon hozzá.

Ezenkeppen el-olvasván minden reggel egy egy *Réßt*, es immár Kőnyőrőgni akarván, jusson eßedben hogy az *Isten*

ßent-

irot mod szerint bizonyos idöben el-olvashatz.

c, Exod: 20. 36. *ßentſegnek Iſtene* [c] melynek em-
léteſevel gyakorta is int min-
d, Lev: 21. 44. & 19, 2. & 20, 7. ket: [d] *Legyetek ßentek, mert en-is Szent vagyok.* Es mikor *Nadabot* es *Abihut* meg emeßtette vol-
na-is amaz mennyei hirtelen
e, Lev: 10, 2 tűzzel [e] az *idegen tuzzel valo* al-
dozatert, (mint ma-is tselekeß-
nek azok, kik az *gonoßsag*nak es *hitvan kivãſagok*nak tűzével ger-
jedező Szivel imadkoznak) nem adá az Ur egyeb okát ez
ő rettenetes *Itilet*inek, hanem
℣ 3. ezt: *A kik én hozzám közel jönek azokban ßenteltetem én meg*; mint
ha ezt mondaná: hogy ha, ugy-
mond, en azok altal kik nekem
Szolgaim, meg nem ßenteltetem, az az: nem ßolgálnak ne-
kem az ßerint az ßentſeg ßerint
mellyel tartoznának, meg ßen-
telem en ő *bennek* magamat,
meg ßégyenitven őket igaz *Iti-
letem*mel, mellyet az ő gonoß-
ſagok

ſagok érdemel. Minekokaert,
nem ßenvedhet az Iſten ſem-
minemű ßánt-ßándekos tißtá-
taláſagot es undokſagot azok-
ban kik ő nekik ßolgalnak: ugy
annyira hogy męg tsak azt-is
meg parantsolata az *Izrael* Né-
penek hogy mikor Ellenſegek-
kel *Tabor*ban ßallanak, *áſotskát* Deut: 23.
hordozzanak magokkal, es *ſęl-ſelé* 13, 14.
mentekben azzal *vérmetskét áſvan, ganajokat abban el-fedeznek. Mert az te Urad Iſtened ugymond, az te Taborodban jár, hogy meg ßabadi-
tson tégedet: Legyen azert az te Taborod tißta: es ne laſſon ti közöttetek valami rutſagot hogy el ne fordullyõ te tölled.* Hogy męg az *Hadako-
zas*nak idejen az mezőben-is
ily nagy tißtaſagot kiván ő az
embertűl; menyivel nagyub-
bat vár házunkban az békeſeg-
nek idejen mi tőllőnk: Azert
mondgya *Zophar* az *Ioh* kőnyve- Iob: 11,
ben 13, 14.

ben: *Hogy ha az te ßivedet hozzá kéßéted ugymond, es kezeidet hozzá ki terjeßted, ha alnoksag vagyon Szivedben, meßße távoßtaßd es ne hadgyad azt Haylékodban lakni.* Mert az mint *Eſaias* mondgya: *Ha valami tißtatalanſag léßen az mi kezeinkben (az az, oly bün melyből meg ki nem tértünk) ámbár ki terjeßßük-is ö hozzá kezeinket, es bator gyakor imátkozaſokat tegyünk, az* UR *mindazaltal el-reyti az ö ßinét mi töllunk, es könyörgesünket meg nem halgattya.*

Ezokaert, minekelőtte az Imadkozashoz fognál, meglaſſad hogy az Iſten ßomoruan láſſa ßivedet bűneidert: es hogy *elméd* keßen legyen (az ő kegyelmeſſege veled léven) çletednek megjobbitaſara. Es oßtan megmoſdván, es hivatalodhoz ſ. az ISTEN kepehez (mellyet viſelß) illendő *öltözetedet*

tedet rajad véven, zarkozzal bé *Agyas házadban*, es ágyad előt avagy más alkalmatos helyen terdre eſvén, emeld-fel *ßivedet kezeddel* es *ßemeiddel* eggűt nagy betsűlleteſſen, mint Iſten tekinteti előt, ki jol láttya *lelkednek minden indulatit*: es vidd-fel ő Felſegenek tőredelmes Szivednek *Oltáran* az te Könyörgeſedet mint egy reggeli aldozatot az *Chriſtus Ieſus*nak közbejárása altal ezekkel avagy ezekhez haſonlo meg hullámodot beßédekkel.

Reggeli Imadſag.

OH Mindenhato ditsőſſeges nagy ISTEN, ki tellyes vagy megfoghatatlan hatalomal es örökke valo felſeggel; kit az *Eg es az Egeknek Egei be nem fog* 1. Reg. 8, 27 *hatnak*: tekints alá az Egből én rajam męltatlá Szolgadra (ßol-

Ps: 132, 7, Hebr: 4, 16. Dan: 9, 18. Matth: 3, 17.

gálodra) ki itt *kegyelmesseged*nek *Szeki* előt artzal le-buraltam. De tekints en rejam edes Atyám, *egy-ßulöt Fiadnak (kiben egyedül meg engeßteltettél) az Iesus Christusnak erdeme es közben járasa altal* : Mert magamtul arra męlto nem vagyok, hogy tekinteted eleiben állyak, avagy ßollyak *tißtatalan ajakim*mal, illyen Sz: Istennel mint te vagy. Mivel te tudod hogy en *bünben fogantattam* es ßűlettettem ; ęletemnek is minden Napjaiban álnoksagban ęltem : el annyira hogy minden te Parantsolatidat altal hágtā, vetkes *indulatimmal*, tißtátalan *gondolatimmal*, gonoß *beßedimmel* es álnok *tselekedetimmel, el-mulatvā* sokat tißtemben, mellyet egyebként ßolgálatodra meg kivántal volna tűllem; es ellenben nem kevesset tselekedven meg azok

Is: 3. 5. Ps: 51, 5.

Gen: 6, 5. Matt: 25, 19 & 12, 34. Ps: 140, 1, 2. Dan: 9, 10, 11 Lev: 26, 14. &c.

kőzzűl az bűnők kőzzűl mellyeket nagy bűntetes alat meg tiltottál [IT *vallast* kel tenned titkos bűneidrűl, mellyekkel *Lelked* ismereti meg terheltetet; kőrnyűl állo dolg*aival*, napjával, helyével, modgyaval eggyűt, *ekeppen* : De kivaltkeppen oh edes Istenem, *nagy* ßivbeli ßomorusaggal téßek en vallást *teneked*, &c.]

Ezekért az en undok bűneimert, allottam edes Istenem te elődben, męltonak itélven magamat minden *Atkaidra*, es mind ez ęletnek minden fęle nyomorusagira, s-mind penig ez bűnőkkel tellyes napok után kővetkezendő mindennemű győtrelmekre, ha tsak erdemem ßerint fogß en velem bánni. Sőt ßerelmes Atyám, meg vallyom hogy *soha el nem fogyhato könyörülletessèged es irgal-*

Thren: 3, 22.

massagod volt egyedûl az oka, hogy régen eddig ßegyét nem vallottam es meg nem emeßtettem. *De te nállad Uram kegyelem es tellyes valtság vagyon. Annakokaert az te könyörülleteßegednek ſokaſagában, es az Ur Chriſtus erdemében bizván,* eſedezem mẽnyei felſeges ßined elõt, hogy *ne ßály perben itiletben az te Szolgadal, es ne ßámlallyad ekédiglen valo ſok büneimet*: mert ha azt miveled *egy teſt-is meg nem igazulhat te elõtted*; ſem penig eggyetlen egy elõ Ember tekinteted elõt meg nem alhat. Könyörûly meg azert en raytam, es *ſok büneimnek undoksagat*, amaz *Ieſus Chriſtus* oldalából ki áradot dragalatos vérnek érdemével, *mosd-el.* Es mivel õ az en tõrvẽy tõréſemmel érdemlet rettenetes Atkot, el-viſelte: Oh edes Atyam, ßabadits meg enge-

Pſ: 130, 3.
Pſ: 5, 7. & 135.
Pſ: 143, 2.
Ezech: 36. 25.
1. Ioh: 1. 9.
Gal: 2, 3.

engemet az en *büneim*tûl, es mind azoktul az te *Iteletid*tûl, mellyek en rejam kövétkezhetnének azokert: Veſd oly meßße azokat magad elõl, à *mely tavul vagyon az Nap-kelet Nap-nyugattal*; hogy ſoha en ellenem fel ne támadhaſſanak, es ſe ez *életben* meg ne ßégyenetheſſenek, ſem penig az következendõben örök kárhozatra ne *ſententia*zhaſſanak. Es kerlek edes URAM tegedet, hogy nem tsak el-moſſad, *macula* nelkûl valo *Bárany*odnak vérevel az en bûneimet, hanem egyßer ſ-mind tißtogaſſad még-is termeßeti romlotſágomnak ſeprejétûl az en ßivemet: hogy érezheſſem bûneim *erejének* es *munkai*nak meg öldökölteteſeket *Sz: Lelked* altal en bennen; Es ekeppen *elmem*nek es *akarat*omnak nagyubb

Pſ: 103, 12.
Col: 2, 12, 13, Eph: 2, 5, 6.
Gal: 4, 24, 25.

ßabadſagaval ßolgalhaſſak teneked *örökke valo Iſtenemnek ßentſegben es igaſſagban* ez mai napon. Adgyad annakfelette kegyelmeſſegedet ennekē, hogy ugyan azon Szent Lelkednek igazgatáſa es velem léte altal, maradhaſſak meg *hüſeges* es *fegyhetetlen* ßolgálatodbā mind holtom napiglan, hogy mikor ez *halando* élet el-mulik, leheſſek réßes az *Halhatatlanſagban*, es az örök boldogſagban Mēneyi ßent Orßagodban reßeſülheſſek. Ez időközben penig ßerelmes Atyam, ha az neked aldot tetßéſed es akaratod, hogy életem napjainak *keves ßamát* még tovabb tőltsem, avagy penig immár el-végezzem *Tanits meg engemet hogy tudhaſſam az én napimnak Szamát, hogy ßivemet böltſeſeghez ßabhaſſam*: Es mikeppen több több napokat adz

Pſal: 90, 12.

életemhez; ékeppen adgy *meg térést* es *meg jobulaſt* is az en Napimhoz; hogy az minket eßtendeimben nevekedem, nevekedhеſſem *kegyelmedben* es nepéd előt valo kedveſſegben-is. E végre add tellyeſſeget mind azoknak az te ajandekidnak bennem, valamellyek nelkül tudod hogy *ßukolködöm*; nevellyed azokat is mellyeket már adtál, hogy igy jobban jobban *el-kéßettetteſſem*, arra az *kegyes életre* es *betsulletes magam viſeléſere*, mely altal neved ditsőittetik, maſoknak jo pelda-ado léßek, es az en ßivem nagyubb vidamſaggal legeltetthetik az jo lelki iſmeretnek békeſegevel, ſ-az *Szent Lelek Iſtennek* örömével inkab bé-telhetik. Es itt edes Atyam, ßükſeges adoſſagom ßerint, alázatos es ßivbeli hálat adok en tenek-d

Rom: 14, 17

rejam ki arastot mindennemű jo aldomásidert: Nevezet
Eph: 1, 4. Matth: 25. 24. szerint, hogy ingyen valo szabados szerelmedből, *örök végezésed szerint vilag fundálása elöt*, el-válaſztottál engemet az idvesse-
Gen: 9, 6. Eph: 4, 24. Col: 3, 10. gre mely az *Iesus Christus*ban vagyon: hogy *képedre es hasonlatosságodra teremptettél*, es immár azt-is helyre kezted állatni bennem, à mit első Szüléimben elveszettem volt: hogy Sz: Lelked altal hathatokeppen hittál *Evangelium*odnak *prædicalásabā*, es az *Sacramentum*oknak veteleben idvezitő kegyelmednek ismeresere, es aldot akaratodhoz valo engedelmességre: hogy meg valtottál engemet *egy szülöt Fiad*nak vérevel az *Satan*nak kisirtetitül es az *pokol*nak kinnyátul: hogy *ingyen kegyelemből meg igazitottál* engemet, *Christus*omban valo *hitem* altal,

holot

holot egyebként *termésetemben Fia volnek az haragnak*: Hogy Sz: Lelked altal meg szenteltél, es ily hoszu időt engedtél ennekem az meg teresre, annak minden eszközeivel eggyüt. Hasonlatoskeppen hálakat adok neked edes Atyam, *életemert, egességemért, joságomért, legelteteſemért, ruhazatomért, békeſegemért, szerentses-voltomért* es az *bosegért*: es hogy ez etszaka engemet meg őriztél minden *lelki* es *testi* veszedelmektül, s-ez Napnak kezdetire jo egességben verrasztottál. Az mikeppen azért hogy immár fel-serkentetted *testem*et az *álom*bol: ezékeppen kérlek, hogy *Lelkem*et-
Eph: 5, 13. is költs fel *az bünök*ből, nevezeteſſen az testi bátorsagbol: es à mint, az Napnak Világossagat fenyesketteted testi szemeim elöt; ugy edes Atyam, szive-

O 5 met is

met is *világoſits meg Igédnek es Lelkednek világával* : es adgyad hogy mint az *világoſſág Fiainak* egyike, járhaſſak ſent akaratodban engedelmeſſeggel te előtted ez mai nap : es *igyekezheſſem hitemet es tiſsta lelki iſméretemet meg tartani elotted es minden emberek elöt*, minden en gondolatimban, beſzidimben es tselekedetimben. Ekeppen ald meg URAM, minden igyekezetimet es *tselekedetimet*-is valamellyekhez ez mai nap kezdek, hogy azok-is ſolgallyanak *ditsőſſegedre*, egyebeknek javokra, es à magam Lelkenek es lelki iſmeretemnek vigaſztaláſara midőn azokrul *ſámot veſſeſs* tőllem. Oh edes Atyam, oltalmazd meg ez te *ſolgádat*, hogy ſemmi gonoſst ne tselekedgyék ez mai napon ; es ne engedgy az *ördögnek*, avagy az ő

Luc: 16, 8.
Phil: 2, 15.
Act: 24, 16.
Zach. 3, 2.

gonoſs

gonoſs Angyalinak, ſem penig az álnok ellenſegnek, hatalmat es erőſsakot tenni en raytam : Hanem inkab kegyelmes gondviſeléſednek aldot ſemei, vigyázzanak en erettem, *jora* es nem *veſſedelmemre*. Parantsold meg aldot *Angyalidnak*, hogy *járjanak tábort* en kőrnyűllettẽ, oltalmazzanak engemet ki menetelemben es bé jővetelemben, mint meg igérted azoknak kik félik az te Nevedet. Mert *ſent kezeidben ajanlom en edes Atyam, lelkemet, teſtemet* tselekedetimet es mindenemet valamim vagyon, hogy igazgaſſad, őrizzed es oltalmazzad : el-hiven azt, hogy valakit te oltalmadnak ſárnyai alá veſſeſs, el nem vész es ſemmi kárt nem vall. Es ha valamikor ez napon *gyarloſagőbol* el feledlek-is te gedet ; de te URAM emlekezzél

Pſ: 3.
Neh: 13, 31.

meg könyörülleteſſegedből en rollam. Mind ezeket penig tselekedgyed nem tsak en velem, hanem minden Keresztyen Emberekel. Legy kegyelmes Anyaszent egyházadnak, es egesszen az te válaſtot ſeregednek akar mely föld ſegeletiben çllyenek. Őrizd meg őket, az *ördögnek, ez vilagnak*, es az *Antichriſtus*nak dühőſſegetűl es kegyetlenſegetűl. Engedgy ſabados es őrvendetes folyáſt ez egesz világon az te *Evangelium*odnak azoknak meg teretéſekre kik őrők El-valaſtáſod ſerint az te Orſágodhoz tartoznak. Ald meg ez *Eccleſia*kat es *Orſágok*at mellyekben çlűnk, hoſſu ideiglen valo békeſſeggel. Oltalmazzad keresztyen *Fejedelmünket* (Királyunkat) minden ő ellenſçgi ellen, adgy hoſſu időket ő neki, *jo egeſſeggel*, es minden

Pſ: 15, 18 19. Eſ: 39, 8.

jo

jo ſerentsevel eggyűt, az mi raytunk valo Uralkodaſra. Ald meg az tőbb keresztyen Fejedelmeket-is, es nevezet ſerint az mi ſegeny Orſágunknak keresztyen *Urait*, *Patronus*it, *Patronait*, az egesz *Nemeſſeget*, az *Püſpököket*, *Eſpereſſeket* az *Tanitokat*, es ennek az Polgári társaſagnak *Igazgatoit*, *hogy tsendes es* 1. Tim: 2, 2. *nyugalmas çletet çllyünk minden Iſteni ſelelemel es tiſteſſegel.* Legy irgalmas es kegyelmes mind azokhoz kik tegedet felnek, es Nevedet ſegitſegűl hijak. Vigaſztald meg azokat az kik vagy *teſtekben* vagy *lelkekben* betegek Iac: 5, 15. ſ-vigaſztalas nelkűl sűkölködnek: es kivaltkeppen az kik az te bizonſag tételednek igaſſagaert az Evangeliumert, háboruſagot es üldözeſt ſenvednek: engedgy nekik kivánatos meg ſabadulaſt minden ő ha-

O 7 boru-

Hebr: 1, 13. 2. Cor: 1, 5. 2. Tim: 2, 9. 1. Cor: 10, 13

borusagokbol valamely uton leg-jobbnak latßik Isteni *bôltseſegednek*, nagy *Nevednek* ditsôſſegere, az Igaſſagnak killyebb terjedeſere, es az ônnôn magok bátoritaſoknak es vigaßtalaſoknak nevekedéſere. Sijes edes *Idvezitöm* el-jövetelednel, vegezd-el ezeket à bûnnel tellyes napokat. Adgyad ennekem az te kegyelmedet, mely

Matth: 25, 12.

altal amaz *öt eßes Szüzek*-ként kéßen leheſſek az en *Lámpáſomal*, es te elôdben Lelkemnek edes *vö-legyényének* eleiben kimeheſſek, mikor hozzám el-jôß vagy *halálomkor*, vagy az utolſo *Itéletkor*. *Iöy el* URAM *Ieſus*

Apoc: 22. 20.

hamar. Mindezeket es ezekhez haſonlo tôbb jo tétemenyidetis, valamellyeket ma es egéß çletembē tudtz ennekem ßükſegeſſeknek lenni, alázatoſſan kérem es ohaytom te tôlled,

neked

neked tulaydonitvan minden ditsôſſeget, annak az *Imadſag*nak formajabā, melyre az *Chriſtus* ônnôn maga tanitot meg engemet, hogy igy ßolitsalak meg tegedet:

Mi Atyánk ki vagy az &c.

Reggeli Könyörgéſre indito Elmelkedéſek.

1. HA à Könyörges-kôzben à Satan azt ſugallya tenneked elmédben, hogy könyörgeſed igen hoßßu, annakokaert job vagy *felben hadnod* azt, avagy *meg röviditened*: gondold meg, hogy à *Könyörges* neked *Lelki aldozatod*, *melyben gyönyörködik az Iſten*: ſ-ez az oka hogy ily gyûlôlſeges az *ördögnek* es magad *teſtének* is unadalma. Hayts meg tehát *Indulatidat* (vagy akarják vagy nem) ilyen ßentſeges magad gyakorlaſara:

Hebr: 13, 15. 16.

bizo-

bizodalmaſſon el-hivén azt, hogy annal kedveſſebb ISTEN előt az te Könyörgeſed mentül kelletlenb az à te *teſtednek.*

2. El ne feleytsed azt hogy az *Sz: Lélek* mint egy *jegyévül* veti az meg vettetteknek az könyörges felől valo gondviſeletlenſeget: *Nem hijak ſegitſegül az* Pſ: 14. 4. *Urat: Nem kialtanak az Iſtenhez.* Pſ: 53. 4. Mikoron *Eliphaz Iob* felől azt itelné, hogy ő *az Iſteni ſelelmet ſemmivé tötte*, es hogy *az Iſten-is* Iob. 15, 4. *vetette ötet kedveböl*; feddi ötet, hogy *az erös Iſtennel valo beſſélleſtöl (Könyörgeſtül) meg fogta volna magát*: mely dolgot, az *elsönek* (az Iſteni felelem ſemmive tételének) mint egy bizonyos jegyenek állat, à *maſiknak* penig (az Iſtentül valo meg vettetésnek) elégedēdő okának. Gondold meg azt-is hogy más felől azt igeri ISTEN, hogy *valaki, ſegitſe-* Rom: 10, 13.

gitſegül hija az ö nevét, meg tartatik. Bizonyos dolog az hogy valaki jo lelki iſmeret alat maga tiſtinek nem tartya à Könyörgéſt, ſemmi *Kegyelme* nints az Szent *Leleknek* abban. Mert à *Könyörgéſnek* as az *Sz: Leleknek* kegyelme mind egy: azert *à kegyelem* es à *Könyörges* eggyût jar- Zach: 12, 10.
nak. De à ki *pœnitentia-tarto* ſivből Lélekből (reggel ſ-eſtve) Könyörōghet az Iſtennek, bizony dolog az, hogy bir az valami kegyelemnek mértékevel è vilagon, à maſikon penig az ditsőſſegben-is *réſſesül.*

3. Gondold meg hogy à mint az eledelnek nem kivánaſa, es az nehezen valo ſollás, két fő jegyei az beteges teſtnek: ezenkeppen az Könyörgéſnek unadalmaſſaga midőn Iſtēnel ſollaſs, es az hallasban valo reſtſeg mikor ISTEN beſſel *Igeje* al-

tal

tal teveled, két *bizonyos tzimeri* à meg betegedet Leleknek.

4. Iusson eßedben az *Elö-Anyaßent-egyhazban* levő Kereßtyeneknek *buzgo áhetatoßsagok*: kik ſok egéß etßakákat ßorgalmatos vigyazaſſal tőltőttek à bűn botsánaert, es à *Chriſtus* el-jövetelekor kéßen találtatathatáſokert valo Könyörgeſekben. *David*-is nem elegedet meg *reggeli, dellyeſti* es *eſtveli* Könyörgeſivel, hanem *Ey-fel-kor-is fel-költ az* ISTEN *tißteletire*. Ha Chriſtus URUNK meg dorgálta az maga Tanitvanyit, mivel tsak egy oraig ſem vigyazának ő velle à Könyörgesben; minemű feddeſre vagy te mélto, ki nagy ſok időnek tartod, ha tsak egy fertaly oraig vagy-is à Könyörgesben foglalatos? Holot azert egynehany orákat eltőltes az Al-ortzáſoknak, avagy

Pſ:55. 16,17 &119.62.

egyeb

egyeb jatekoknak nézéſeben; ſőt nehanykor egeß Napokat ſ. Eyjeket magad-is el-mulatz, à *kártyázasban, kotzkazasban, tántzolasban* hogy teſted kedvét teheſſed; hogy nem ßegyenleß egy fertaly oratskát, könyörgesben es egyeb Iſteni ßolgalatbá valo el tőlteſre igen ſoknak vélni, tartani?

5. Vedd eßedben, hogy ha az *Papiſták* az ő vak babonaſagokban, idegen ſ-ezőkert *epület nelkül* a *valo* nyelven (mely tsak az *titkos* b *Babylonia* fiaihoz illik) oly ßokßor altal ſ-meg altal berbitelik *Agyokban* minden reggel es eſtve, az *Ave Mariat*, *Pater-Noſtert* es à ſok bálvanyozo Imadſagokat: Mint fognak ezek az ő balvanyozo ahétatoſſagokkal az Itiletkor tegedet kárhoztatni ki az Chriſtuſnak igaz Imádojanak alito

a 1.Cor:14. 15,16,26 32.
b Gen: 11. 7,9 Apoc:17,5. Qui filo inſertis numerat ſua murmura baccis. Man: Alphon: l. 4.

maga-

magadat? Ha nagy igának tartod te ez Imadſagokat, à mellyek *menyiſegek*ben regen rövidebbek az Papaſokénal, de *minemüſegek*ben ſokkal haßnosbak mint à mellyek egyedül tsak Iſtennek ditsöſſegere es neked jovadra neznek; es az Sz: Iraſnak nyilvan valo ßolláſibol ugy ßedegettettek hogy immár ezek altal ßinten ugy beßelhetz Iſtennel az ö maga Igeje altal, mint ßinten à te *tulaydon nyelveden* mellyen ßülettettel; Atallyad magadban, hogy à Papiſtak az Teremptet allatok babonas imadaſaban, ahétatoſſabbaknak jelentik magokat, hogy nem mint te, *egy* Igaz *Iſtenednek* igazan valo ßolgalattyaban: ſ Ugyan-is az Könyörgeſnek az magán valo áhétatoſſagban inkab *egy igában kel-el vegezödni*, hogy nem mint

Ioh: 17, 3. Vox continuata non cõciſa & rupta: ut batta logia vitetur Perk: de unic rat: Conc: c. 10.

dara-

darabonként félben-félben ßakadozni.

6. Utolßor, midön effęle gödolatok jönek elmedben, mellyek avagy *el-ſognak* tegedet az Imadkozás közben *ide ſ-tova vonßak* elmedet: Emlekezzel meg arrul, hogy ezek az *Madarak* mellyeket amaz *Gonoß* küldel hogy meg egyék à jo *Magot*, es à te lelki Aldozatodnak *huſat*; de igyekezzed *Abrahammal el-haytanod ezeket*. Mindazonaltal ha látod nemelykor, hogy indulatid igen tunyák, es elmed *alkalmatlan* à *Konyörgeſre* ſ az *ßent ahétatoſſagra*: ne erölteſſed *felettébb* akkor egy keveſſę magadat, hanem hunnyaßkodgyal meg ez te erötelenſegedet es teſtednek tunyaſagat erezvẽ, tudvan azonban azt, hogy az Iſten kedvelli tsak az *kéß akaratot-is* (noha az *teſtnek nehezſege*

Matth: 13. 41, 19.

Gen: 15, 1.

Marc: 26. 41.

meg

meg nyomabtotta azt) igye-
1. Cor: 8, 12. kezzed az utan ez tunyaſagod miat vallot károdat is *helyre allatni* duplás buſgoſagoddal es ugyan *ekkor* ajanlyad Iſtenednek Lelkedet ezzel avagy ehez haſonlo más rövid Imadſaggal.

Más rövid Reggeli Imadſag.

OH minden Irgalmaſſagnak es kegyelmeſſegnek *Iſtene* es *Attya*, en te ſegeny męltatlan *ſolgad* meg iſmerem magamban hogy mikeppen *bünben ſülettettem*, azonkeppen *alnokſagban ęltem* es meg rótottam minden te hagyomanyidat, gódolatomban, ſolláſomban es tselekedetemben; mindenekben magam akarattyanak kivanſagit, es teſtemnek gonoſz *indulatit* követven, nem-is akarvan az te Sz: *Igéddel* es *Lelkeddel* igaz-

gat-

ltatni. Minekokaert igazan
eg erdemlek minden ſegyẽ
nyavalyat ez ęletben az kő-
etkezendőben penig örök *Kárhozatot à Pokolnak tüzében*, ha tsak az te Igaſſagod es az en erdemem ſerint bánol en velẽ. De kerlek tegedet oh en Mennyei Atyam, Fiadert az Ieſus Chriſtuſert es az en miattam rayta eſet keſerű halálanak es veres kenſenyvedeſenek (mellyet el-hittem en erettem tselekedet) erdemejert, engedd es bocsaſd meg nekem minden en bűneimet ſ-ments meg az ſegyentűl es boſſu-ailáſtul mellyel en azokaert tartozom. Es botsáſd Szent *Lelkedet* az en Szivemben, ki bizonyoſsá tegyen engem, hogy te en *Atyam* vagy, ſ-en-is te *Fiad* vagyok, es hogy meg valtozhatatlan keppen ſerentz engemet: Ugyan

ezen

ezen Szent Lelked altal vezerely engemet az te *igassagodban* s feßits meg en bennem inkab inkab è vilagi es testi *gerjedezéseket*, hogy bűneim inkab inkab *meg hallyanak* en bennem: es ßolgalhassak teneked *fegyhetetlen* igassagban es ßentsegben ez mai napon s-eletemnek minden napjaiban: hogy mikoron oßtán ez halando ęlet vegben mégyen, mennyei Orßagodnak őrők ditsőssegeben *Iesus Christus*omban valo irgalmassagod altal reßesűlhessek. Itt peniglen, oh URAM, hálakot adok en teneked ßivemnek melysegeből, minden te, lelkemmel es testemmel kőzlőt *áldomasidért*: *ßerelmedböl* lőt *el-valaßtásodért*, *Fiad* altal tőtt *meg valtásodért*, *Szent Lelked* altal valo *meg ßenteléſedért*, es gyermeksegemtűl fogvan *ez mai* napig s-oraig, kegyel-

kegyelmes *gondviselesed* ßerint tselekedet meg tartasodert. Nevezet ßerint peniglen, hogy ez *Etzaka* engemet meg őriztel minden kártul es veßedelemtűl, es è mai Napnak *kezdetire* jo egessegben verraßtottal. Es immáron kérlek (ędes URAM) tegedet, őriz meg ez mai napon-is engem minden ártalmas gonoßsagtul, es valamely, tegedet meg bánto Nagy *bünben* esestűl: Helyheztesd sęlelmedet Szemeim eleiben, es Sz: Lelked ugy igazgassa Szivemet, hogy valamit *gondolok*, *tselekeßem*, avagy *ßollok* ez mai napon, ßolgallyon nagy nevednek *ditsössegere*, masoknak *haßnokra*, es az en magam Lelkem ismeretnek *tsendessegere*. Es è vegre kegyelmes *igazgatasod* es *vedelmezésed* alá ajanlom magamat es minden utaimat, mind

azokkal eggyût valamellyek en hozzám tartoznak; ahétatoſſan eſedezven teneked hogy őriz meg mind azokkal egyetemben engemet minden gonoſſagtul, es ſármaſztaſd aldaſodat minden mi tiſztesſeges *munkainkra* es *igyekezetinkre*. Oltalmazzad egéſſen *Anyaſſentegyhazadat*, è vilagnak es az Antichriſtuſnak kegyetlenſegektûl: Őrizd meg kegyelmes *Kiralyunkat*, *Fejedelmünket* minden támadaſtul es partûteſtûl adgy ő neki hoſſu es ſerentses orſſaglaſt mi raytunk. Aldgy meg minden egyeb kereſztyen *Kiralyokat* ſ. *Fejedelmeket*-is, ruházdfel kegyelmeddel őket, es tarts meg minden gonoſs ellen. Aldmeg *Tanitoinkat* es *Gond-viſelöinket-is*, azzal az kegyelemmel es ajandekokkal, melly: ket *legſſuksegesbeknek* itelſs nekik az ő

hellyek

hellyek ſerint. Legy kegyelmes mind azokhoz à kik felnek tegedet, es reſſketnek itiletid elől: Vigaſztallyad az *betegeket* es az *vigaſztalas nelkûl vakkat*. Uram *Iſtenem*, tarts engemet-is ſûnetlen keſſûletben az *Hit* es *Megterés* altal, utolſo *végemre*: hogy vagy élek vagy halok, talaltathaſſam te ſajátodnak, örök ditsőſſegedre es en nekem-is vég nelkûl valo idveſſegemre az en Idvezitő *Ieſus Chriſtuſom* altal. Kinek aldot neveben mind ezeket à te kezeidből varom, es *ditsiretedet* ſ. *ditsőſſegedet* neked tulaydonitom, abban az Könyörgesben, mellyet *maga* ſent ajakival *megſſentelt*, mondvan:

Mi Atyánk ki vagy az &c.

Több boldog Elmélkedeſek az reggeli Imadſag felol.

SOha ne tartsad akar mely siető dolgodat-is oly nagynak, hogy eleg mentség leheſſen à Reggeli Imadſagnak el-mulatasara; hanem elmelkedgyel ezekrűl.

I. Mentűl nagyubb es sietőbb dolgod vagyon, annal sűkſegesb Istenednek könyörögnöd, hogy arra az te nagy dolgodra, mind reja *segellyen*, s-mind penig azt kegyelmeſſen *meg aldgya*, tudvan azt hogy *ſemminemű dolognak ſerentses elö menete az ö aldomása nelkul nemlehet.*

II. Hogy ſokakan ſinten akkor esik nagyubb veſedelem, mikor leg-keveſſebbé felnek attul ugy jarhatz te-is.

III Hogy ſokak hazokbol reggel *ki* mennek dolgokra, es *viſſſa* ſoha nem térnek. Sok ember jo egeſſegben kél reggel

Quem dies vidit veniēs ſuperbum, Hunc dies vidit fugiēs jacēte. Sen.

gel fel, ha tekented az eſtbak halva talallya őket. Ezen dolog eshetik te raytad-is. Ha azert ki meneteled előt *teſtedrűl* annyira gondot viſelſs, hogy ſem çtlen, itlan: ſem penig mezitelen ki nem mégy: menyivel nagyubb gondot kel *lelkedrűl* viſelned, es ki meneted előt *áhétatoſſan* könyörögnöd, hogy lelked ſe maradgyon *mezitelen* az ſok *kiſirtetek* közőt.

IV. Hogy az mely időt ember könyörgesben tőlt, *ſoha* az kárára nem esik, hanem inkab *meg ſerentséſéti* es *boldogittya* az embernek mind munkájat s-mind penig utát.

V. Hogy mikor házadbol, *ez vilagra* kellyel ki mégy, valamenyi helyre mégy, mind meg annyi veſedelmes es halálos *Santzokban* lépſs: eggyűt tragar hamis *rágalmazo* emberekre. ta-

Neſcis quid Veſper ſer⁹ vehat. Varro.

láſſ, maſut oly *törös* helyre, hogy
még eleted-is veſzélyben forog-
hat: ezek felet ſok à *Vadáſſ* min-
denfelé utannad kik Lelkedet
el nyelni igyekezik. Az mező
melyben járſſ gyönyörűſeges
ugyan, de alattomban tellyes
tűzes kigyokal. Meg ne pro-
bald azert hogy *mezitelen* mény
ennyi ſok *Szöveveny* köziben
minekelőtte nem könyörög-
nel az *Chriſtus*nak, hogy az ő
Igaſſagaban *fel öltöztеſſen*; ſe ily
tőrős es eletedben jaro *tolvajos*
utnak neki ne induly, mig Iſte-
nednek nem könyörgeſſ hogy
gondviſeléſevel vezérellyen te-
gedet: *mezit lab-is* ne járy illy
kigyos mezőben, miglen *labai-*
Eph: 6, 15. *dat az békeſeg Evangeliumanak*
keſſületivel meg ſaruzván nem
imadkozol, hogy *alattomban hi-*
tödnek ſemeivel nezhеſs mindé-
Num: 21. koron amaz igaz *Ertz kigyora*;

hogy

hogy ekeppen ha *ſétebbül* nem
terſſ-is hazadban viſſza, mind-
azonaltal bizonyoſſan el-hi-
hedd, hogy roſſſabb állapot-
ban haza nem mégy az mint
aytodon ki mentél volt. Soha
azert oly ſietős dolgod ne leheſ-
ſen hogy házadbol imadkozat-
lan ki mery menni, hanem
mond-el ezt, avagy más ehez
haſonlo rövid imadſagot.

REGGELI RÖVID IMADSAG.

OH könyörűllő kegyelmes I-
ſten, az UR Ieſus *Chriſtus*ert,
kérlek tegedet, botsáſd meg
minden *titkos* es *nyilvan valo* bű-
neimet, mellyekkel vagy gon-
dolatimban, vagy béſzédimbe,
vagy penig tselekedetemben
meg bántottam te Szent Felſe-
gedet; Szabadits meg engem
mind azoktul az *büntetéſektül*,

valamellyeket erdemlenek azokert. Szenteld meg Lelkemet Szent *Lelkedel*, hogy ennekutánna *ßent* es *kegyes* çletet élhessek. Itt peniglen ditsirem oh URAM az te ßent Nevedet, hogy ez eyjel engem az mértekletes aluáſſal es nyugodalommal meg uyjitottál. Kerlek viſſontag tegedet, oltalmazz meg ez mai napon-is engem minden lelki es teſti veßedelmektűl. E vegre aldot vedelmezéſed es igazgatáſod alá ajanlom magamat es *minden tselekedetimet*: alázatoſſan kérven te ßent Felſegedet, hogy vagy *élek* vagy *halok* çlhessek es halhaſſak az te ditsőſſegedre, es az en ßegeny Lelkemnek, kit nagy drága véren valtottál meg, idveſſegere. Ald meg annakokaert edes Atyam, *ki menetelemet* es *bé jövetelemet*: es engedgyed hogy valamit

mit en ez mai napon *gondolok*, *ßollok* es *kezemben* veßek, ßolgállyon nagy nevednek *ditsőſſegere*, egyebeknek haßnokra, es az en Lelkem iſmeretinek amaz nagy *ßám-adaskor* vigaßtalaſara. Add meg ezeket oh en mennyei Atyam, eggyetlen egy Fiadnak az UR *Ieſus Chriſtus*nak kedvéért. Kinek aldot neveben, neked tulaydonitvan az *ditsőſeget*, alázatoſſan várom az te kezedből mind ezeket, tőbb ſok jo *aldomas*idal egyetemben, valamellyek nelkűl tudod hogy mind *ma* ſ. mind penig egeß çletemben ßűkőlködőm, annak az Kőnyőrgeſnek formajaban mellyet Idvezitőmtűl tanultă mondvan:

Mi Atyank ki vagy &c.

Kereſztyen Ember igazgato
Elmelkedeſek, mellyekből meg tanulhatni mint kellen Enoch-ként mindennap Iſtennel járni.

Gen: 5, 24.

MInekutanna az Napnak elsö reßében magadat igy viſelted, tarts ßamot hatra maradot reßeire-is., ſ. vigyázz mentül ßorgalmatosban minden te *gõdolatidra, ßollaſidra* es *tselekedetidre*; mellyet meg-is tselekedhetel igen könnyen tsak fohaßkodgyal Iſtenedhez az *Sz: Leleknek* hozzád *jöveteleért* es ez nehany *regulatskakat* tarts meg valoban.

Rom: 8, 26. Phil: 2 3. Prov: 27, 2.

I *Elsö Gondolatidnak Regulai.*

1. Leg elsö gondod-is à legyen hogy à bűnt *elsö mozgaſaban* foytsad meg. A *Babyloniai* gyermekeket míg *kisdedek* addig tsapkod à kő-ßiklahoz ide-

Eph: 4, 22. Matth: 5. 18, 19. Pſ: 137, 9.

jen-

jenkoran el tapodgyad az *Aſpis* tojáſat, hogy nagy hamar *Kigyo* ne kellyen belőlle. *Iöveveny* legyen ne *lakos* à bűn ßivedben, hogy valamikeppen *annak meg ßokaſa lelked iſmeretit el ne lopjak*, es tovabba oly *ßemtelen alnok* emberre, ne légy, hogy ſe az *Iſtentul* ne *fely* ſe penig az *Embert* ne *betsullyed.*

Iſ: 59, 5. 1. Sam: 14. 4

2 Ne enged meg elmédnek hogy magaban valami oly dolognak képét forgaſſa elötte, mellyet avagy meg nem *tselekedhetnel*, avagy ha meg tselekedhetnel-is ſemmit vele *nem* haßnálnál; hanem inkab ez világ *hijaba valoſaga* felűl gondolkodgyal, hogy meg utalhaſſad azt; *à halal* felől, hogy varhaſſad őtet; *az Itilet* felől, hogy elkerülheſſed; à *Pokol* felől hogy attul meg menekedheſſel; es az

Qui conſcientiæ curã abjiciũt nec homines reverentur, nec Deum.

Prov: 6, 14. Zach: 8, 27.

*Eg*felől hogy oda kivánkazhaſſal.

3. Ne vagy arra hogy minden dolgoknak tudaſával tőldheſd meg, elmédet: hanem inkab tanullyad azokat az kivánſagokat-is meg vetni (ám akar mely tetteteſek legyenek à termeßet előt) à mellyek midőn meg leßnek avagy meg botránkoztattyak vallaſodat, avagy penig ßemellyedet teßik utálatoſſa. Valamely dologhoz minekelőtte hozzá fognál leg előßőr is véget gondollyad meg.

4. Igyekezed naponként inkab inkab meg iſmérni *nyavalyaſſagodat, hibetetlenſeged, magad ßereteti* es ISTEN Törvenyének *akaratod ßerint valo meg ßegeſe* altal eßedben vegyed az ISTEN *irgalmaſſagának ßukſeges valát*-is, az Chriſtus Ieſus kin ßenvedéſenek érdeme altal, mellyet oly

nagynak iſmery, hogy ha magadat kerdene meg-is valaki *Mitsoda è földön à leg alább valo teremptet állat?* az te Lelked iſmereti felelhetſé ezt; *En* (ugymond) *én, az én nagy büneim miat.* Más felől ha iſmet kerdettetnél: *Mit vélß te leg drágalatoſſabb dolognak è vilagon?* Szived ily válaßt teheſſen: *A Chriſtus vérének egy tsöpje az én büneimnek el moſaſara.* Amint hogy azert nagyra betsűllőd lelked idveſſegét, kerlek ne élly ſemmi *ßantßandékos undok életben*, mert az igaz Hit es az *bün tetelben valo ßándék* ſemmi lőt okon egyben nem ferhetnek.

5. Mutaſd meg magadat *Ieſus Chriſt*ó igaz Szolgájának lenni, nem tsak kőz hivatalodban ugymint, à Prædicatio halgatáſnak es az *Sacramentum*al valo eléſnek gyakorláſaban; ha-

nem magadban-is, minden *tudomásad ßerint valo büneidet* el kerűlő, es ISTEN Parantsolatinak mindenikéhez engedelmes lelki ismeretednek meg ßerzéseben: mint *Iosias, ki meg tére az Urhoz tellyes ßivböl es Lélekböl, es tellyes eröböl Mosesnek minden törvénye ßerint*: es mint *Zacharias* sőrsebet Aßßony, *kik feghetetlenül járának Istennek minden parantsolatiban* Luc: 1.6. Es ha valamikor gyarlosagbol valamely nagy bűnben esel-is, benne ne fekűdgy, hanem hova hamarebb, igyekezzél abbol fel-kelni tettetesseg nelkűl valo *Pœnitentia*-tartás altal; à botsanatvételért kőnyőrőgven mind addig miglen lelked ismereti meg nem *tsendesedik*, bűn utállásod nem *nevekedik*, es meg jobbulasodnak bizöysaga meg nem erősső dik.

2. Reg: 23. 25.

6. Ne

6. Ne kivany *köz kedvesseget betsülletet* hizelkedes altal: Nints soha ennek jo ki meneteli. Es ámbar igaz ęrdeme ßerint nyerje is ezt meg valaki; de okossan ellyen velle, hogy valamikeppen nagyubb veßedelmet, męg hogy nem meg utalast is ne hozzon. Az *Status*ok tsak le alázásokkal-is meg elegednek azoknak à kiket *meg utálnak* meltatlansagokert: de az kikre irigykednek nagy voltakert *veßedelmekre* igyekeznek Valoban okos Ember tehát az (à ki meg hányvan vetven az igiretet) sem nem *vagy* az kőz betsűletre, sem penig *meg nem veti* azt. De egyebkent meg lássad hogy el kerűllyed az *telhetetlen elmét*, mert sokkal tőb *jayt* hoz fejedre, hogy nem mint à menyitűl felhetnél. ISTENNEK *több aldomási* kőzőt, kivalkeppen

Socrates forũ egressus, quàm multis ego (inquit) non egeo! Non est ergo pauper qui caret sed qui eget.

pen valo irgalmaſſaga az *Kereſt. viſeles.* Sokáldáſit kőzli Iſtẽ te veled, hogy à ſűkſeg miat (ő fia léven) *ketſegben ne eſsél*: Kereſztekkel-is látogat hogy valamikeppen jo ſzerẽtses voltoddal *el ne hidgyed* magadat. Sokak kik nagy mẽltoſagra emẽltettenek, *kiſſebbel* is megelegedtenek volna[a] ha nagy *veſſedelmeket* eſzekben vehették volna: Ennekokaert vagy inkab *Illendoſegre* hogy nem mint *Felsőſegre*. Es minden *te akaratodban* mindenkor az *Iſten akaratya* forogjon ſzemeid előt, hogy valamikeppen *tselekedeted, veſſteſegedre* ne fordullyon. Boldog az Ember ki ez rővid ẽletben leg iſmeretlenb è Világon, azonban penig ő mind Iſtenét ſ mind magat igazan iſmeri! Igy tehat valaminemű raytad lévő *Kereſt telhetetlenkedtet* tegedet,

a. Dimidiũ plus toto. Heſiod: Feriunt ſummos, Fulmina montes. Horat. Tangũt magnos triſtia fata Deos. Ovid. A athe biaſai Qui notus nimis omnibus, ignotꝰ moritur ſibi. Senec.

det, meg emlekezzel arrul, hogy ſokkal kiſſebb az, hogy nem mint à minemű *büneid érdẽlenének*. *Chriſtuſodat* azert tartsad leg fűbb őrőmődnek, bűneidet penig leg nagyub banatodnak akarmely *ſűkſeget*-is, Iſten *Kegyelme* nelkűl valo ſűkölködeshez képeſt: es minden *veſſteſeget*, ISTEN *kedvenek* veſſteſegehez kepeſt tsak mind ſemminek tarts, ennekokaert az kűlső dolgokban valo telhetetlenſeged-is, legg kiſſebb haboruja legyen az te elmednek. Valamenyiſſer azert à Sátány telhetetlen indúlatokat támaſſt elmedben, mindenkor eſzedben juſſon *Szent Pal*nak im ez intéſe: *Semmit nem hoztunk è vilagra kétſeg nelkul ſemmit ki ſem vihetünk ez vilagbol. Hogy ha penig eledelünk es ruházatunk vagyon azokkal meg elegedgyünk: az kik meg akarnak*,

1. Tim: 6. 7. S. 9. Inſaniæ damnãdi ſunt qui tã multa tã anxiè congerunt, quũ ſit tam paucis opꝰ. Vives.

akarnak gazdagulni esnek kisirtetbē es törben, es sok balgatag s-káros kivánsagokban mellyek be meritik az embert veßedelemben. Minekokaert kőnyőrőgy à bőlts *Agurral: Kettöt kérek* (ędes URAM) *tölled, ne tarts meg töllem addig mig élek. Szegenyseget avagy Gazdagsagot ne adgy ennekem, taplaly engemet hozzad illendö eledellel. Hogy meg elégedvén meg ne tagadgyalak es azt ne mondgyā, kitsoda az Ur? Se pedig meg ßegenyedven ne lopjak, es gonoßul ne ellyek az én Istenemnek nevével.*

1. Tim: 6. 8, 9. Gen: 18, 10.

7. Tőbbet *vilagi dologra* ne kőlts, hanem tsak à menyit hellyed es allapotod kiván: azonban penig leg főbb gondod legyen az *mennyei dolgokra* ne à főldiekre, es inkab ßomorkodgyal az ISTEN Nevenek *gyalazattyan* hogy nem mint à magadon eset meltatlan *bußßusagon*: es ha

Col: 3, 1, 2. Phil: 3, 20. Ios: 7, 9. Ps: 139, 21 &c.

tsak

tsak magatok kőzt valo boßßusag eset raytad, el-ßenvedgyed azt mint kereßtyen ember, *bekeseges türes* altal. Soha nem tehetnek az ártatlanon annyi boßßut, hogy győzedelmes ne lenne végtere ha bekével ßenvedi maga *Kereßtét*. De azőban jo hired neved meg sertetik! ßenved azt-is bekesegessen: mert à ki az utolso napon Feltámadast ád *testednek*, ugyan azon *jo hirednek nevednek*-is bizonyos időben fel magaßtaltatast ád. Ha beketelenűl ßaggatod es faggatod magadat à boßßusagon, sokkal tőbb ártalmat ßereß magad magadnak, hogy nem mint *haragosod* à menyit tehetne. Nem-is őrűltetheted őtet inkab mint hogy hallya mely igen meg haborottal ő miatta. De ha *Békeseges türesedet* meg mutatod è főldőn, az Istē-

Nobile vincendi genus est patiētia: Vincit. Qui Patitur; si vis vincere, disce pati. Optima injuriæ ultio est oblivio, efficit enim ut animum curet, nec magis lædit quā si facta non esset.

is meg

is meg mutattya maga igazát menyből. Könyörögy ő erette; mert te magad ha jo vagy, ő. rúlnöd kell, mikor látod leg alább valo ellenségednek meg jobbulását. Ha penig ugyan meg marad *gonoszságában*, és álnokságá inkab inkab *nevekedik*, add à Könyörgésnek magadat, mind *Szemellyedet* s-mind penig *Igyedet* à Földnek Menynek *igaz Itilö birajara* bizván es ezt módván *Ieremiás*sal: *Oh seregeknek* URA *igaz Biro, ki az embereknek veséjeket es sziveket meg probálod, meg látom meg az te büntetésedet ö rayta mellyel meg bünteted ötet, mert teneked jelentettem meg az én igyemet.* Azonban, *várjad* (*Dauiddal*) *az* URAT: *Legy io remenségben, es ö meg vigasztallya, szivedet.*

Ier: 11, 20.

8. Mentül inkab ditsirnek tegedet az Emberek valamely nagy-

nagyságos tselekedetedért, annál inkab meg alazzad tennen magadat gondolatidban. Ne-is vagy az Embereknek hasontalan ditsiretekre; à Boldog Szűz meg haborodék magaban midön az Angyaltul igazan ditsirtetnek-is. A kik è földön emberi ditsiretben nem gyönyörködnek; ázok az Angyaloktul az Egben meg ditsirretnek. Magad-is penig nem szükség hogy magadat ditsirjed, elyjol tsak masok meg művelik azt eretted. Ne sorgalmatoskodgyal más ember tselekedetinek viságalásaban, hanem inkab vigyazzarra hogy senki semmi gonosz magad viseletlenséget ne tudgyon felölled.

Ps: 68. 13.

9. Ne vély egy bűnt-is *ketsinnek*, mert à leg kissebbik is Isten átkat erdemli meg: es à leg kissebbik-is el-kárhoztathatna te-

gedet

gedet ha az Iſten Fia meg nem holt volna éretted. Siraſſad tehat inkab allapotodnak nyavalyaſſagat: es valamenyiſzer alkalmatoſſag ſzolgál, *jaygas* az időnek *hivſagos voltan*, kőnyőrőgy ISTENNEK hogy jobbitsa meg azt, es tegedet ne engedgyen edgyikének lenni azoknak, à kik azt megferteztetik es *hitvanba* téſzik.

Ezech:9,4. Pſ:64,9.10. Marc:3,5.

10. Vegezetre Eletednek *rövidſegerül*, es *halálodnak bizonyos voltárul* ottan ottan meg emlekezzél es kivanyinkab *jól*, hogy nem mint *ſok ideig* élni. Mert a mikeppen az *Embernek* egy napi élete fellyeb betsúlendő à *Szarvaſnak* avagy à *Hollonak* leg hoſſab életénél: ekkeppen egy Iſteneſſen, kegyeſſen töltőt nap, ſokkal nagyubbat ér, az Ember hivſagban töltőt *egeſs életenel*. Veſd egybe annakokaert minden

Heu fugiũt freno non remorante dies, Pſ.90. 9,19,15. Non quàm diu ſed quã bene. Fuit non vixit. Sen: Non refert quanta ſit vitæ diuturnitas, ſed qualis ſit adminiſtratio. Vives.

den nap egyſzer az te napidnak ſzámat kitudván az el-multakat (mint à mellyek à tegnap eyjeli alom módgyára el-multak,) az jövendőket penig egybe vőnván (holot *felét* azoknak aluvasban mulatod-el, felét iſmet è *világ haborgattatáſiban*, magad betegeskediſiben, es ſzerelmeſidnek halalokon valo ſomorkodaſidban,) es tsak az jelen levőt ſzamlálvan magadénak; mellyet ugy tőlts-el, mint ha többet *többé* ſoha nem tőltenél.

Tota vita dies unius mirũ ſit homines non exſatiari iiſdem toties redeuntib⁹. Non poteſt præſentem diem rectè vivere is, qui ſe non eam, quaſi ultimam victurum eſſe cogitat. Matt:12,36. Prov:10,19.

II *Maſodik* Beſzedidnek *Regulai.*

1. Emlekezzel meg arrul hogy mindenik *hivalkodo beſzededrul* ſzamot kel adnod: es hogy az *ſok beſzedben* fogyatkozás vagyon. Ennekokaert *mindẽ hivalkodo beſzédet* el-távoztaſs melyből ritkán jő ki valami *haſzon*,

Dixiſſe ſæpe pœnituit tacuiſſe nũquam.

meg

Nescit vox missa reverti: Quàm periculosũ illud, Lingva quo vadis? Nescit pœnitenda loqui, qui proferenda pri' suo tradidit examini. Cass: l. 10. Ep: 4. Iac: 1. 19. Consultius enim tacere quàm ineptè loqui.

meg banás penig ßokßor, kivaltkeppen penig à *hirtelen felelettül* magadat meg oyjad, à mikor az nyelv az éß *elöt jár*. *Tied* az ßó mig ßadbol ki nem esik, az utan penig *másé*. Oh nagy pironsag, mikor embernek maga nyelve álattatik elő bizonysagra, tulaydon maga ortzajanak meg pirétasara! Beßedid tehat *kevessek* de *ertelmessék* legyenek: eleve meggondollyad, ha az à mit mondando vagy, illendőe ki beßellésre: ne állass egyebet semmit hanem tsak az mit *igazán* tudtz; egyebként job inkab *halgatnod*, hogy nem mint nem *jol* es helytelen ßollanod.

2. Nyelved ßiveddel, eggyůt jarjon *tißtessegben* es *valosagban*: utallyad az *tettetest masokban* [d] *magadban* penig ugyan pőkjed, egyebkeppen az Isten pők meg *tegedet*: *mert gyülöli ö az Hazugot*, es

d. 1. Pet: 2. 1. Ps: 3. 1.

es annak Attyát-is az ördögöt. Es ha egyßer *benne érhetnek teged*, *igaz* beßédeded sem hißik az után; de ha igaz mondo léßeß, sokkal nagyub hitelt adnak egyebek tenéked egy ßavadnak, hogy nem mint az hazugok *eskuvesékek*. Nagy birodalmat fogot az *Satany* azokban ő magának à kik felettéb az hazugsagra ßoktatták ajakokat, hogy ekkeppen ßeretnek hazudni, noha semmi haßnok abban nintsen, es senki-is arra őket nem kénßeriti. Soha *haragod* továb ne tartson mihelt látod hogy annak *oka* elmult: Kűlőmbseget is terts mindenkor à kőzőt, à ki *erötelẽségböl* [f] (avagy *akarattya* ellen) vét ellened, es à ki [g] *gonoßsagbul ßant-ßandék ßerint* bánt meg teged: eggyiknek hellye *kegyelmesseg*, ßánakozás, à masiknak pedig *igassag*.

Si mendacem te norint, nemo tibi credet, etiamsi affirmes verissima. Arist:

Odi tanquã amatura.

f, Prov: 6, 30 Act: 3, 17. 1. Tim: 1, 13. g, Ps: 59, 5. & 10, 1. 7.

3. Tarts tiſztán *ſajadat* minden utalatos *beſzedektül*, mint ſzinten *elédeledel* à *méregtül*, es beſzelgeteſed legyen ſzent *kedves* azoknak à kik halgattyák azt, hogy az altal jobbulhaſſanak: es à ſzollasban mindenkoron ſzorgalmatoſſab légy midőn à *vallaſrul* beſzelleſz, hogy nem mint mikor tsak valami *vilagi dolgokrul* inditaſz tractát.

Eph: 4.29. Pſ: 1,2. Prov:31,36. Pii eſt alios reddere pios.

Ha *véſzed-eſzedben* hogy *vétettél* meg ne *átalkodgyal vétſegedbē*: őrvendezz az igazſag fel találáſanak, es *magaſztallyad* azt. Harom dolgokban azert kivaltkeppen, igyekezzél: *jól érts, jól ſzoly, jól tselekedgyél.*

Es ha mikor az ISTEN *fiaival* egyben találkozol bizonyos legy benne, hogy valami haſznod kővetkezik neked onnan: tanuly tőllők, *minden jót* valamenyit *lehet*, es magad-is minden-

den jót valamēyit *tudtz* kőzőly ővellek. Mentűl tőbb *jora* taniſz te *máſokat*, annál tőbbet ſzolgáltat *neked* ISTEN. Mert à mint hogy az *emberi ajandék* à ſok ki adaſſal *el-fogy* es *el-véſz*: igy az *Iſteni adomany* az ſok ki-adaſſal *nevekedik* es *ſokaſodik*; mint az *özvegy* olajos korſoja, melyből mētűl tőbbet őntenek vala ki más *edényekben*, annal inkab teldegelik vala magaban.

Marc:4,24. 25.

2. Reg:4.2.

4. Ne hidd azt mind el es ne is mond mind meg à mit *hallaſz*: mert ha azt miveled, nem ſok ideig őrűlſz baratidnak, *haboruſagid*-is ſoha meg nem ſzűnnek. Minekokaert az vádlasbā, elsőben *bizonyos légy* az dolognak valoſaga felől ſ-az után tegy itiletet. Ez à mikeppen hogy nagyra betsűllőd ſ-oltalmazod az *tiſztеſſeges* ſivnek jo hirét nevét, ſoha az *gyülőlſegben*

Eccl: 3,7.

Luc: 2, 19.

valo gonoßſag, ki ne mondaſſa veled azt, melynek regtůl fogva valo el-titkoláſara az *baratſag*nak ßereteti annakelőtte kőtelezet tegedet. De hogy è fęle jővendő ßo-ßatyarſagnak fertelmetůl magad meg ohaſd, tarts ßámot è két dologra: Elő-ßőr Noha nagy *iſméretſeged* vagyon; mindazaltal ne fogadgy egyebet baratodnak hanem tsak à ki *igazán feli az Iſtent*: ollyat tudnia illik à kitůl ſoha nem leßen ßůkſeg effęle dologban felned: mert noha *nemely approlekokbã* el-kell eſned, mindazaltal à kereßtyeni *ßeretet*, az baratſagnak *leg-fubb fundamentuma*, ſoha el nem eſik, meg nem ßůnik, es az *Iſteni félelem* ſemmi akarat ßerint valo dologra nem ereßti őtet te ellened.

Arcaunm tibi creditũ fidelius cuſtodi quàm depoſitam pecuniam.

Vera amicitia, tantummodo eſt inter bonos.

Mali nec inter ſe amici ſunt nec cum bonis.

Máſodßor, ne tselekedgyél

ſemmi

ſemmi oly dolgot *köz-baratod* előt, melynek el-nem titkolaſa neked *jovadra* nem ßolgálna, avagy penig bizonyos okra néz ve felned kellene miatta, ha az à te kőz barátod ellenſeged volna avagy azza lenne. Ha miben meg vetkeztél kővesſed Iſtenedet erette, es tarts magadban inkab tanatsodat hogy nem mint akar mi *baratoddal* kőzőllyed azt. Mert el-hidgyed bizonyoſſan, valamely baratſag az igaz vallaſon kivůl valo más egyéb okon fundaltatot; ha az az *ok-meg ßunik el-kél* à baratſag is: Annal inkab, hogy mikeppen *az Iſten Igaſſagot, Bekeſſeget* es *Baratſagot* tart fen az emberek kőzőt, hogy egy máſſal jol tévő ęletet ęlheſsůnk ezenkeppen az *ördög* napon ként *Hamißagot, Egyenetlenſeget*, es *Ellenkezéſt* hinteget, hogy ha

Civilem amicum ſie habens, ut putes poſſe inimicum fieri.

Quod taceri vis, prior ipſe taceas.

Bellũ non enim hominum, ſed (quod verbum ſonat) belluarum, & vitiis non hominibus gerendum.

lehet

lehetseges, még à leg-szerelmesb baratsagos emberekkel-is el-nyeleſſe egymaſt.

Irridere pium nefas, impium immane; hominem inhumanum.

5. Ne indits à más nyavalyajarul trefát, emlekezzel meg à magadérul. Iſonyodgyal kerlek amaz undok *termezetnek* tayték turo *elmejetul*, mely ha valami motskos trefaval terehben esik, tsak nem eped meg (mint à szűlő Aſſonyi-állat) valamit nem szűli elmejenek fayzáſát, ugy annyira hogy inkab el-veszti még *leg-jobb barattyat*-is hogy nem mint *hitvan trefajat* ne fittyentené-ki. De ha ugyan termeszeted szerint gyönyörködöl à *trefalasban*, viſellyed ez *három* dolgokat elötted.

Nemo videtur ſibi tam vilis ut irrideri mereatur.

Elöször, trefalaſod à *Vallas* ellen ne eſſek.

Phil: 4, 4.

Masodszor, à *Szeretetet*-is meg ne sertse.

Harmadszor ne legyen az *tiſztaſag* ellen-is: ha ezeket meg tartod valamint akarod *trefalodgyal*, es legy *vig* bár, *egyedul* az *Urban*.

6. Ne örüly *Ellenſegednek* eſetin, mert magad sem tudod holtod napig mire jutz, hanem inkab örüly à *hitvan embernek meg jobulaſan* hogy nem mint *büntetéſen*. Ne gyülöld az embert, mert ne talam à *Chriſtus* szereti ötet: es nem veszi jo neven hogy te azt *gyulöld à kit ö szeret*. Az *Chriſtus* szeretet tegedet midön *ö ellenſege* volnal: minekokaert vérenek érdeme altal meg kivannya tölled, hogy ö erette szeressed *ellenſegedet*. Meg ne vesd keresét (Keresztyen levén) ha szereted ötet. Ö tsak botsanatot kiván botsanatert Tsak *száz penznek* el-engedeset, *tiz ezer talentumnak* el-engedéseért: martzona meg engedese

Prov: 24. 17 Valet: Imp: Cū ſupplicio mortis aliquis afficiēd⁹ eſſet, ajebat ſe malle ad vitā revocare. Crudelis animi eſt alienis malis gaudere & nō miſereri comunem naturam. Rom: 5, 8, 10. Eph: 2, 4.

Matth: 18. 24, 25, 26.

embernek, Mindenhato Istennek véghetetlẽ engedelmeért! Azert ám bator męltatlannak itellyed te, Ellensegedet à botsanatra: de az Christusnak engedni nem męltatlan dolog.

Ps: 1.19. Nec mendacii utilitas est diu turna nec veritatis damnum diu nocet.

7. Mikoron ISTEN tißtessege s. Fele-baratodnak haßna kiványa, mond meg az igazat, es ne fely Embernek ortzajatul. Az Fejedelemnek komor tekinteti, nehanykor ISTEN jo akarattyavá valtozhatik. Se ne hizelkedgyel hitelessegedben valo meg maradasodert; se penig igassag allatassal ideje s modgya felet, kedvetlenseget mindenkoron magadra ne hozz.

8. Mindenkoron igaz barátodnak tartsad azt, à ki titkon fogyatkozasidat nyilvansaggal ßemedben beßelli. A ki penig botrankozasodat láttya s-meg nem mondgya, avagy hizelke-

dik

dik neked jo-akaratert, avagy fęl hogy ne fogjon tetßeni neked. Nyavalyas allapottya vagyon annak, à kit midőn à ßűkseg kivanná, nintsen ki meg intsen? A feddes, akar męltan s-akar męltatlan legyen, akar à à jo-akaroknak s akar penig az ellẽsegnek ßajabol ßármazzék; soha az okos Embernek kárara nem esik. Mert ha męlto, jobbulásra serkenget; ha męltatlan, arra oktat mit kellessek elkerűlnőd. Es igy mindenkeppen az okos embert vagy jobbá, vagy okosba téßi, Ha penig à feddest nem ßenvedheted, semmi feddẽdő dolgot ne tselekedgyel.

Reprehensio semper vel meliores vel cautiores nos reddit.

Si reprehẽdi fers ægre, reprehendenda ne feceris.

9. Valamit az *Isten* felől ßollaß, felelemmel es nagy tißtelettel ßollyad, ßinten mint ha Isten *tekinteti* előt volnal es fűle hallatara ßollanal. Mert ho-

Lev: 19 22. Deut: 28 38 Rom: 9. 5. Eccl 5 15. Ps: 19. 22. Qui facile inseriis jurat,

rat, in jocis jurabit, qui in locis et mendacio. Vives

lot męltok mi az ISTEN Nevenek fel-vetelere nem vagyunk, annal inkab nem kell hijaban azt *ajakunkra* fel vennünk. A ki penig ßokaſa ßerint, *hijaban valo dologban, hirtelenſegben*, avagy *hamis esküvesben* çl aval, jegye hogy az ollyatén Lelek nem feli *igázan* az Iſtent. Könyörögy tehat Daviddal midön valami halláſra męlto dolgot akarß beßélni: *örizd meg* URAM *az én ßajamat, oltalmazd meg az en ajakimnak aytajat.*

Pſ: 141, 3.

10. Utolßor à *ditsiret-tételben* a ßemes legy; à *köſſöntésben* b emberſeges; az c *intésben* atyaſiſagos; az d *meg botsatasban* irgalmas; az e *igiresben* hű; es az f jo *ßolgalatnak meg fizetéſeben* kegyes: nem tevén az *joßagos tselekedet*nek jutalmat, *jo-akarat* adomanyavá.

a, 1, Pet: 5, 12
b, Rō: 12, 10,
c, 1, Theſſ: 5, 26.
d, 1, Theſſ: 3, 1.
Lev: 19, 17.
e, Pſ: 15, 4.
Ezech: 12, 15
f, Deut: 15. 13, 14.

Har-

Hármadik *Tselekedetidnek Regulai.*

1. *Gonoßt ne tselekedgyél*, noha meg lehetne: mert ISTEN tsak à *leg-kiſſèb* bűnt-is (mely meg ßánas banas nelkűl vagyon) bűntetetlen nem hadgya. Valamely jot penig megtselekedhetel, meg tselekedd. De ſemmit *hivatalod* kivűl ne tselekedgyel, es męg *hivatalodban*-is addig valamîg az *Iſten Igejeböl tanátsot nem kérdeſſ*, ha előtted allo dolgodnak tselekedete *ßabadoſé* avagy nem, es könyörögy igyekezetednek aldomáſaert; ſ-igy oßtan miveld meg azt ISTEN neveben vigg elmevel, előmentét annak Iſtenre bizván; kinek hatalmaban vagyon minden ő ditsőſſegere nező munkanak, *kegyelmevel* valo meg aldaſa.

Pſ: 119, 101.
1 Cor: 7, 2.
1. Sam: 30, 8.

2. Midön valami *gonoß* dolog-

nak tselekedetire *kiſértetel*, eſſed-
ben juſſon az hogy valahol à
Sátannak dolga vagyon maga-is
ott vagyon. Ne tegye ha ISTEN
fia vagy magádat illy *karhozatos*
munkáſnak közöſſeve: iſſonyod-
gyal à *munkától*, ha annak *ſoſſer-*
zó okatul iſſonyodol. Kérjed ez
két kerdeſekre Lelked iſmere-
tit: *Akarnamé ha más én velem ezt*
mivelné? *Mit felellyek az Chriſtuſ-*
nak ſzám-adaſomnak idején hogy ha
lelkem iſmereti ellen ez hitetlenſéget
meg tselekeſſem es vetkezem azén
Iſtenem ellen? Es meg emlekez-
zel *Iosephel*, hogy noha *ſenki* nem
láttya à mit mivelſ, de az Iſten
lát *mindeneket*. El fuſs hát (*Ioſe-*
phel) minden bűn felől, mind
à mellyek *titkoſok*, ſ mind à mel-
lyek nyilván valok az *emberek*
előt. Mert az igaz Iſten ha hir-
telen meg nem térſ titkos bű-
neidet, (mint *Davidal* tsele-
kedék) *nap fenyre hozza az egeſſ*
Izrael ſſeme láttára. Szinten ugy
fely azert az *titkos* bűnert, mint
az nyilván valo ſegyen valla-
ſtul. Es ugy el-tavoſtaſs *közön-*
ſegeſſen minden bünöket, mint ſin-
ten valamely egy *kiváltképpen*
valót, avagy az leg-gyönyörű
ſeges es terméſzetednek veſte-
ſegehez leg illendőbb vetket,
mellyet magad ſem jovallaſs
magadnak: Mert à ravaſs *ördög*,
ſinten oly *erőſſen* meg tartoſ-
tathattya Embernek *Lelkét egy*
bün által, mint *ſok* által, ſőt erőſ
ben az által mely *gyönyörűſége-*
dre vagyon tenned, hogy nem
mint mind azok által-is à mel-
lyektűl *iſſonyodol*. Es à mikeppé
kivánnod kell à *bünnek* el-kerű
leſet, azonkeppen annak *alkal-*
matoſſáganak el-távoſtatáſában
is ſorgalmatos légy.

1. Cor: 7, 3. Imminet ſemper occaſioni ſuæ diabolus. Greg: Matth: 7, 12.

Luc: 16, 2.

2. Cor: 7, 2. & 5, 10.

2. Sam: 17. 12.

3. Az mely jo tselekedetnek

Luc: 8, 17. & 12, 2.

Prov: 5, 8. & 6, 7. Omnis peccādi occaſio vitanda eſt, nam qui amat periculum, peribit in illo.

vegben vitelét *tißted ſ-hivatalod* tartya ámbar *ſemmi* avagy igen *gyenge mododat* aranzd-is abban, mindazaltal ſemmit ISTENNEK Gondviſeleſeben ne ketelkedgyél. Es ha mikor oßtán mod leß à dologban, bizonyos légy hogy immar *ßabadoſon* meg mivelhedd, de meg, laſd hogy az jo modban avagy az eßközökben, többet Iſtenednel ne bizzal. A munka, à rend ßerint valo eßköze Iſtennek, à ßabados hivatalban, mely altal fiait kűlső elő menetellel meg aldgya. Ennekokaert könyörögy hogy ő Felſege à *maga eßközet aldomáſaval* látogaſſa. E *földi* dolgokban, *mennyei* elmével forgolodgyál: igyekezzél jo ßandekodat vegbe vinni, es az foganatoſſagot egéßßen bizzad az Mindenhato Iſtennek, *eleve rendelö böltſeſegere*. A mely eßközöket Iſtē

Iud: 7, 27.

meg atkozot, ſoha azok altal ſemmiben *ne igyekezzél*. *Lelked veßtegével* ne kereſs *haßnot* magadnak. Mindenekben tehat, *tselekedetidben* es az *eßközökben*, igyekezzel Sz: Pallal *mindenkor botrā kozás nelkül valo lelki iſmeretet tartani mind Iſten ſ-mind Ember elöt*. *Lelked iſmeretire ßámot tarts*, *mert amaz EGY ez*, *Mely téged el-veßthet*, *es ha jo*, *idvezithet*.

Matt: 16, 26, Hic murus aheneus eſto, Nil cōſcire ſibi nullâ palleſcere culpâ. Hor: Act: 24, 16. Luc: 10, 42. Unum eſt neceſſariū.

4. Szereſs minden *jót Iſtenért*: de az *Iſtent*, *magáért*. Mîg az Iſten jo akarod neked, nem ßükſeg felned, ki legyen *Ellenſeged*: mert ő, vagy *jo-akaroddá* téßi *Ellenſegedet*, avagy meg zabolázza őtet hogy ne árthaſſon neked. Senki nem nyomattatot ellenſege miat-el, hanem à kin elsőben à bűn *vött birtokot*, ſ-az *Iſten* magában hadta. A ki azért Ellenſegetűl valo *felelme* ellen batorſagban akar maradni, es

Pſ: 118, 6, 7. Rom: 8, 31. Prov: 16, 7. Gen: 31, 4. &c. Exod: 32. 25 Num: 14. &c. 43. &c.

Istenének kedveben kiván lenni: váltsa meg az, bolondul *töltöt idejet*, igaz *pœnitentia-tartasaval*, az *jelen valora* vigyazzon kereß-
Ps: 27, 11. 12. 13. tyeni *ßorgalmatossaggal*, es az *jövendörül*-is visellyen gondot, maga meg tartoßtatasaval.

5. Kinek kinek *ęrdeme ßerint* betsůlletit meg adgyad, es az embert inkab meg betsůllyed *josagaért* hogy nem mint *nagysagaért*. A ki veled *jól-töt*, annak, Istentůl vőtt erteked ßerint, *haladatossaggal* igyekezzel lenni. Vallast tégy à felől ßeretettel az *Emberek* előt, es érette ßivből kőnyőrőgy *Istennek*. *Minden aldomást*, az ISTEN őrőkké valo ßeretetinek, *Zálagának*, es *kegyes ęletre* őßtőnőző *jegynek* aléts.

6. Semmi *külsö*, sem penig akar mi *belsö* jovaiddal el-ne hidd magadat. A *külsövel* ne, mert noha *kesöre* tőttel ßert re-

ja,

ja mindazaltal tsak *hamar* el mulik tőlled, melly okért nem is illik veßtesegen sokat bankodnod. *A belsökkel* sem kell kevelykedned, mert à mint ISTEN adta azokat, ßinten ugy el-is veßi, hogy ha az *Ado Istenrül* el feletkezven nem jól ęlß az ajádekokkal, ha tudnia-illik fel fuvalkodol ßivedben, *méltosagodnak* kevelysegevel, es meg utálß *egyebeket*, kiknek kedvekert aldot volt meg, tegedet az ISTEN. De ugyan lasd meg ha vagyoné valami ily joßag benned, mely *magad alitásara* indithatna? bizony húß vetkek vadnak az enyet benned, mellyek igazabban semmire kellette tehetnenek teged magad saját ßemeid előt is. Legy ollyan *Isten elöt*-is, ki *ßivedet* altal láttya, minemůnek az *Emberek*-nek *ßemek* előt *láttatol* kik *ortzila-*

Turectè vives, curas esse quod audes Hor: Ep ad Quint:

todat

Nil juvat bonum nomen reclamante conscientiâ.

todat nezik. Ne elégedgyel meg tsak à kűlső *hir nével*, midőn *Lelked ismereti belöl* ęrdemedet nem dictally a reja. Az *meg ęrdemlet jo hir nev*-is penig az egy Kegyessegbűl ßármazotton kivűl igen kitsint ęr es keves ideig tart. Az egeß Szent Irasban sohol nem olvassuk az *Képmutatoknak* meg teréseket: nem-is tsuda, mert holot az *bün tétel* után, egyedűl tsak az *meg téres* gyogyittya embert meg *minden büneinek* fekellyiből; mitsoda modgya eßkőze lehet annak az *meg uyjulasbã* à ki męg magat az *meg téreſt*-is bűnné valtoztatta? Iay tehat jay az ollyatén Leleknek à ki nem Kegyes, s-męg-is kegyesnek, meg tertnek tetteti önnőn magát.

7. Tarts ßámot az tsegéres vetkűeknek *rettenetes ki menetelekre*, hogy istentelen tselekedetektűl

tektűl el-ißonyod hassál: Vedd eßedben az *kegyes Isten felöknek-nek* is *életeket*, hogy legyen mit kővetned, boldog *ki meneteleket* is meg gödollyad, hogy legyen mivel magad vigaßtalnod. *Engedgy* az jobbaknak, *vigyaz* az böltsekre, *tarsalkodgyál* az tißtessegesekkel, es *ßeressed* az igaz vallásu Kereßtyeneket. Es mivel az embernek meg veßet termißeti igen haylando az *képmutatasra*, meg lassad hogy az Isteni ßolgálatban ne tsak *futovan* es *ßokásbol* gyakorollyad magadat, hanem jo *lelki ismerettel*, arra *visely-gondot* hogy az altal naponkent az ßentsegben es ahétatossagban gyaporodhassal. Arra figyelmez ennekokaert mint erezheted magadban kivalkeppen valo *veßetsegednek* meg erőtelenedeset, es *meg ßenteltetesednek* naprul na-

Num: 23. 10
Ps: 37, 35. 36, 37.

1, Cor: 1, 28.

pra valo nevekedeſet az Iſtentűl rendeltetet eſkőzőknek gyakorláſabol. Es ne jelents ſentſegedet è vilag előt *külsökeppen* annal fellyebb, mint *belsökeppen* vagyon ſivedben az ISTEN előt.

Iſ: 58. 5, 6. Matth: 3, 27 28. Pſ: 51, 5.

Obſervate Domini Terreſtres & Officiales cujuſvis ordinis. Ama & impera, Blādovis latet imperio. Anſ: Qui terret plus i letimet, ſors illa Tyranno convenit. Claud: de inſtit: Prin.

8. Igyekezzed az te alattad valokat inkab *ſeretet* altal hogy nem mint *ſelelem* altal birni ſigazgatni: mert à ſeretet altal valo igazgatas *könyü* es *batorſagos*, de az kegyetlenkedes mindēkor nagy *buval* es *felelēmel* jár. Vay mely igen kiſteti az nyomorgatas az el nyomattattakat hogy *alkalmatoſſagot* kereſven, az *el viſelhetetlē* igat ki vetheſſek nyakokbol: Az *Iſten igazſaga*-is penig nem ſenvedi az kegyetlenſegen epéttetet birodalmat ſokaig fen allani. Gondold meg azt hogy noha *emberi rendelés altal* ſolgálnak alattad valoid

c, 1, Pet: 2 13

teneked; de *igaz tulaydonſag* ſerint *Iſten Szolgai* azok. d *Sőt ha Kereſztyenek, nem ollyak ők mint Szolgaid hanem mint ſerelmes Attyád fiai az Urban.* Minekokaert Kereſztyen leven, à *Kereſztyeneket* az te *Chriſtuſodert* ſeretetben *es irgalmaſſagban birjad es igazgaſſad.*

d, Lev: 25. 55. Eph: 6, ℣ 9. Col: 4, ℣ 1, Philē: ℣ 16. Pericles quoties clamydē Domini induceret, apud ſe dicere cōſveverat, Attēde Periclesq; geſtaturus es imperium in liberos Athenienſes. Plut. in Apoph:

Quanto magis tu quoties authoritatem exerciturus es, apud te ipſum dicere deberes: Memento quod imperium geris apud liberatos Chriſtianos.

9. Tanuld meg hogy ſemmi tselekedet à *Magiſtratuſokat, külsö Tiſsteket*, az Iſtenhez (kinek Vice-birai) haſonlatosba nem teſi, mint az igaſſagnak *igazsagos* tselekedeti: Melynek illendő el-kővetesenek okáert:

Elöſsör, Fűleid mindenkor nyitva legyenek az igaztalan tselekedetrűl valo *igaz* panaſsra.

Qui statuit aliquid parte inaudita altea, æquũ licet statuerit, haud æquus fuit Sen: in Med.

Masodßor. Ugy adgyad eggyik fűledet à *Vádosnak*, hogy à másikat à *Vádoltnak* tartsad: mert à ki egyik fęlnek itiletet teßen, minekelőtte męg masiknak feleletit nem hallotta volna, ámbár *igazat* itellyen-is, de ő maga nem *igaz*.

Harmadßor. Midőn mind két fęlnek feleletiket halgatod se jóbra ismerősidhez valo *indulatidbol*, sem penig balra *gyülölsegedböl* ne hajuly, az feleletnek *hitetö* ßines okait baratidnak kedvekert inkáb hiven ellensegidnek *hatalmassón bizonyito* okainal.

Negyedßer. Meg ne tagadd az Igassagot (mely *Regia mensura*) męg à leg-kissebb alatad levőtűl-is; hanem az *ßegenynek* es az *ßukölködönek* igye baja, egyenlő fontban vettessek az Gazdagokéval es Hatalmasokéval.

Ha veßed eßedbē hogy eggyik felől à *ravaß Nagysagnak Halmai hatalmas ößve tanakozas*, es *erößak tetelek*, vannak: más felől penig, az *ßegenysegnek*, *egyi-gyüsegnek*, es az *igyefogyotsagnak alatson völgyei* lappangnak: keßitsed utadat (mint Isten tselekeßik) az *völgyeknek be töltesek es az Halmoknak le nyomasok* altal, meg egyengetven az egyenetlenseget: hogy è keppen ßententia, tőrveny mondasodnak *fundalasa egyenes fundamentumra* essęk. Az *Igazsagnak* es *igaztalansagnak* boßßusag tetelnek dolgában két fęl kőzőt, lelked ismereti inkab ßorgalmatoskodgyek *Ius dicere* à ßokot Tőrveny mondasban, *Secundum allegata & probata* az bizonysagok után; hogy nem mint *Ius dare* à magad fejetűl koholt tőrveny-adásbā ez męltosagodon fundalván: *Sic volo*

Lege & cōsidera.

Frater Bacō de judicat. Luc: 3. 4, 5. Es: 40. 3.

ſic jubeo igy tetßik ſ igy parantsolom; fęlven imez rettenetes atoktul: *Átkozot valaki az ö Felebarattyának határát el-fordittya.* Az *élet* es *halal* dolgának igazgatáſakor à *Birák* (mint az *Elohim Iſten*) az *Igaſſag*ban meg emlekezzenek az *Irgalmaſſagrul*, es ugy veſſek az *Igaſſagnak* keměy ßemeit az *gonoßtetelre*, hogy egyßer ſ-mind az *Gonoß tévore* az *Irgalmaſſagnak* ßánakozo ßemeivel tekintsenek, à holot à *Kegyelem* meg jobbulaſt remélhet. De ha az Igaſſag azt kivannya hogy inkab *egy* veßßen el hogy nem az *eggyeſſeg*; es hogy az *egeß Teſtnek* à rothadas ellen valo meg maradáſara job egy *rothat ſenyvedt tagot* el-metzeni; tehat *fiat juſtitia*, legyen Igaſſag. De mikor bűntető *Sententiat* mondaß *maſoknak* fejére; meg emlekezzel hogy à te Sententiad-is

Deut:22,17

Melius ut pereat unus quam unitas. En ſcindendum, ne pars ſyncera trahatur.

tiad-is fejed *felet* függ. Minekokaert, minden Igy baybanigazat itély, mert bizonyos légy felőle, hogy męg te is reja találß az *igaz* Birora, à kinek nem ſokára eleiben-is kell męned, ſ ez *Epitaphiumot* koporſod feliben függeßtendő verſeket hagyod teſtamentumban baratidnak:

Nuper eram Iudex, jam Iudicis ante Tribunal
Subſiſtēs paveo, judicor ipſe modo.

Az az:

Tegnap Biro valék, moſt már reßketve Biramnak
Szeki előt törvent állok à munka ßerint.

Sokak (nem tudom mi okon) igen neheztellik az Orßagoknak *Törvenyit* à *Decretumokat*: de az okosb Emberek męg ſelelnek erre az Apoſtollal: *Nos* 1. Tim: 1, 8.
ſcimus bonam eſſe legem, modo Iu

dex eâ legitimè utatur; Tudgyuk mi azt hogy jo à törveny tsak Ember jól ęllyen vélle. Az, én előttem az *Igaz Biro* à kinek ßive sem az *bi sagnak, ajandeknak* veßetsegevel, sem *felelemmel*, sem penig *jo akaroinak* kedvekkel meg nem gatoltathatik ez Hagyomanyoknak lelki ismeret ßerint valo gyakorlasiban. Es ez illyen ritka betsűlletes Birak-
2.Chr:19.11 nak *Iosaphattal* ezt mondom: *Legyetek erössek es járjatok-el tißtetekben, es az Ur méllette léßen az igaznak.*

10. Nelegy akarmi *mulatsagban foglalatos.* Az győnyőrűsegben valo *leg-hoßßab* ęlés-is tsak *rövid*, de à *büntetetes* melyaz aval valo nem jol ęlest kőveti, *örökke valo.* Tsak annyiban ęly azert az ßabados mulatsaggal, à menyiben az tegedet mind testedben elmédben alkalmatosba

Phil: 4, 8. Vita brevis opusq; multum, operarii pigri & urget paterfamilias. Rabb: Apoph:

tehet

tehet az *Isteni ßolgalatban* es egyeb kereßtyeni hivatalodban *jobb kedvel valo* forgolodasra. Apoc:3, 20, & 22. 12.
Nagy à dolog raytad, az idő penig rővid hozzá. *Es à ki, kinek kinek tselekedeti ßerint meg fizet, az aytón áll.* Gondold meg menyi sok dolog vagyon męg *hátra*, mely *restessen* mũkalkodtál męg ez ideig, es minemű ßamadasod lẽne ha ma ßolétana tegedet *Urad* elő az ßám-adásra. Iac: 5. 9.
Vigyázobb legy tehat ez után, hatra maradot *rövid* idődnek nagyubb haßonnal valo kőltesében, es mikor *mulatni* keßéted magadat, emlekezzel meg mely *kitsiny* idő rendeltetes az te *ęletedre* es hogy annakokaert nem illendő azt *henyelesben, hivsagban, jatzodozasban* es egyeb hitván *hijaban valosagokban* tőltened: holot ha *minden ßempillantast* tsak à jo dolgokban től-

 tened

tened is, meg-is rövid volna: Mert az Ember nem à *hivſagra, játékra,* es az *mulatáſra* teremptetet, hanem Iſtenenek *Vallaſaban* valo *buzgo* ſolgalattyara, es *felebarattyanak hivatallya* ſerint valo illendő haſznára, ſ. maganak, mind ez két dolog altal, az örök çlet felől bizonyoſſa tetetteteſere. Azert *idöbeli* veſteſegedet ne utolſo károdnak alitsad. Meg vedd azt ſorgalmatoſſon es töltsd el okoſſon, hogy midőn oſtan elközelget az az idő à mellyen nem *Sáfarkodhatol* többé ez földön; az te Urad kedved ſerint jöheſſen az ſamvetelre amaz *Euge bone ſervevel*, es nagyubbá ſ-jobban hidgyen teged az Egben, à holot *réſſe ülni fogſs* Urad örömeben örökkön örökke.

Damna fleo rerum, ſed defleo damna dierum.

Eſtve-

Eſtvéről valo Elmelkedeſek:

Estve, minekelötte le-nyugodnál, gondolkodgyal ez egynehány dolgokrul.

I. Mivel az te *napid* meg vannak ſamlálva; azert immár *egy nap*pal keveſſebb az te napidnak ſáma: es immar kő zelb vagy halálodhoz *egy napal.*

II. úly-le egy keveſſę minekelőtte le fekűnnel, es viſgald meg magadban, mitsoda *emlekezetes* dolgot, *láttal hallattal* avagy *olvaſtal* ez mai napō azon kivűl à mit annakelőtte immár tudtál, lattál avagy olvaſtál; ha mit ollyat találſs, fordítsad mētűl nagyubb *haſznodra*; de főkeppen az juſſon eſzedben mitsoda bűnt töttel ez napon Iſten avagy Ember ellen: es mitsoda tiſzted ſerint valo jot mulattal el; mind kettőert alazd

meg magadat. Ha valami jot
Heu perdidi diem! Tit: Vesp: Apoph: találß hogy tselekedtél, az Isten kegyelmenek tulaydonitsad, adgy ditsőſſeget ő neki. Es à mely nap valami jót nem miveltel, ugy tartsad azt à napot mint ha tsak el-veßet volna tűlled.

III. Hogy ha az gyarloſag, vagy valami erős kiſirtet miat, valami nagy bűnt es fogyatkozáſt, jut eßedben, hogy tselekedtel: meg ne probáld hogy addig el aludgyal, mîg terden alva Iſtenedet arrul, az *Chriſtus* altal *meg* nem *engeßteled*, vetkednek meg vallaſaval es buzgo botsanat kereſeddel. Ekeppen az *Chriſtuſ*al bűneidnek raváſat minden eſtve meg viſgalvan es kiſſebbitven, ſokkal keveſſebb ßám-adáſod leßen amaz utolſo *itéletkor* az ő Felſege Széki előt.

IV.

IV. Ha jut eßedben hogy ez napon valakivel őßve ßollal koßtal, *az nap az te haragodon le ne mennyen* azon eſtve. Ha *lelked* Eph: 4, 26.
iſmereti dictallya hogy valakit boßßuſaggal illettél, iſmerd meg fogyatkozaſodat, es kerjed őtet hogy botsaſſon meg neked. Ha ő vetet-is neked, męg-is mindazaltal az *bekeſeget* meg kinallyad őtet; hanem akarja az *követſeget*, te mindazaltal botsaſs meg neki tellyes *ßivedből* *Matth*:5.23 Semmi eſetben magad kezevel *boßßudat ne tölts*: mert ugy tselekedven *kettös boßßuſag*ot tennél Iſteneden. Előßőr, az ISTEN kezeből, az *Igaſſag*nak *fegyveret* lattatnal ki venni, mint ha ő igaz nem volna az *boßßu-állaſnak ki ßolgaltatáſat* magának tartván. Máſodßor, *Birová tennéd* magadat az ő Szolgaján, nem halaßtván

Non turpe eſt veniam precari, turpe eſt Deum & hominem habere inimicum.

Mihi vindicta dicit Dominus. Rom: 12, 19.

 igye-

igyedet ő Felſege eleiben, es nem-is bizván magadat az ő itilet tételere, holot mind az te magad ſ-mind penig ßolga tárſodnak URA hellyetekben vagyon. Iſtené az boßßu-állas, à tiéd penig, botsánat.

Non eſt tibi jus inſervũ alienum, imo inconſervum tuum.

Hogy penig jo bizonyſagot teheß meg engedeſedről, kőnyőrőgy az ISTENNEK hogy ő Felſege-is neki *meg engedgyen*, es ęletét vele jobbitaſſa meg: Es è meg léven, mihelt oßtán az alkalmatoſſag kivánnya, à menyire lehet, jol-is tegy véle, ſ-ha mit tehetz őrvēdezz rayta: Mert valaki *Ellen*ſegevel jól teßen, igazan Iſten Fianak jelenti az őnnőn magat lenni; es az ő *jutalma* Iſtennel az ő *Attyá*nal, leßen.

V. Ne ęly az *aluvaſſal* à vegre, hogy hitván *teſted tunyaſaga*nak *tehеſſed kedvét*: hanem tsak meg

faradt érzekenyſegidnek es tagaidnak meg nyugotaſokert aludgyal: mert az mertekletes aluvas az elmét *uyjittya*, es à teſtet ugyan meg eleveniti; de az *mertekletlen*, meg reſteti es ſemmire kellővé teßi.

VI. Emlekezzel meg arrul, hogy nagy *ſokan* eſtve le-fekűſnek, es ſoha fel nem kelnek mind addig míg amaz. *Utolſo napi* rettenetes *Trombita ßo fel*nem *ſerkenti* őket. De à ki *kőnyörgeſsel fekßik s-kél*; az à *Chriſtus*al *alußik* es *ſerken*. Ha azert bátrán es fęlelem nelkűl *akarß alunni*, ajanlyad Iſtened keze alá tennen magadat, es az oda fellyebb meg mutatot mód ßerint, az mely *Réß* az Bibliabol kővetkezik, olvaſd el: Annak utanna Agyadnál, avagy à hol akarod eſſęl terdre, lelkednek es teſtednek Szemeit kezeidel

eggyűt mennyei Sz: *Atyád*hoz emelven, az ő Sz: Fiának az Ur *Iesus*nak neveben kőnyőrőgy ha kőnyőrgeni tudo ajandekod vagyon illyen forman:

1. *Vald meg* bűneidet, kivaltkeppen az akkori Napjakat.

2. *Kéry hotsanát*ot es *kegyelmet* az Christus neveben, azoknak.

3. *Supplicaly* az *Sz: Lelek*nek, ęleted jobbito kegyelmeért.

4. *Adgy hálát* az el vőt jokert, elsőben-is ez napi *meg tartatá*sodért.

5. Imadkozzál, kővetkezendő etßakai *nyugu*vasodért es *vedelmeßtetese*dért.

6. Emlekezetet tégy az *Ecclesia*rul, á *Kiraly*rul, az *Kiralyi Maradek*rul, *Tanitoink*rul *Tißt-viselöink*ről, es minden insegben forgo Atya fiakrul.

7. Utolßor, ajanlyad, mind *maga-*

magadat s-mind penig *mindene*det az ő kegyelmes oltalma alá. Mind ezeket illyen formán tselekedheted:

ESTVELI IMADSAG.

OH nagy Irgalmu ISTEN, az *Iesus Christus*ban ßerelmes Atyám; *ki az én Agyam környül vagy, jol látod le fektemet es fel-költömet s közel vagy azokhoz kik segitsegül hinak téged igassagban es tißtasagban*; én nyavalyas bűnős ember kerlek tégedet, tekints rejam kőnyőrűletessegednek Szemeivel, es ne ugy nézz engem az mint magam ßerint vagyok: mert akkeppen tsak egy tißtatalan rusnya teremptet állatodat látnad, *az ki bünben fogantattam, alnoksagban ęltem: ugy annyira hogy ßégyenlem ßemeimet az Eg-felé fel emelni, tudván minemu retteneteskeppen vetkeßtem az*

Ps: 139, ℣ 27
Ps: 45, 18.
Ps: 51, 9.
Heb: 9, 6.
Luc: 15 18.

Eg ellen es te ellened Mivel Uram
altal hagytam *minden parantsolatidat es ſent törvenyidet*, nem tsak
Dan: 6, 11. reſtſegembŏl es gyarloſagombol, hanem ſokſor *ſant-ſandékbol*-is, ellene járvan az en tulaydon *értelmemnek*; ſŏt bennem levŏ *Lelkednek*-is, azokert az en gonoſs tselekedetimert ellenem *proteſtalo* inditáſitak; el annyira hogy igen meg ſebhettem lelkem iſmeretit, *Szent*
Eph: 4, 30. *Lelkedet*, ki altal *engemet az idveſſeg napjára el petſetelteél* igen meg ſomoritottam. Te meg ſenteltted vala az en *lelkemet* es *teſtemet* hogy lako *templuma* lenne az *Sz: Lelek*nek: en penig nyavalyas bűnŏs Ember, mindkettŏt meg ruſnyitottam, minden tiſztatalanſagnak es otsmanyſagnak nemeivel. *Gyönyörköttetvén ſemeimet hiyaban valoſagoknak* nezéſeben *füleimet tiſztatalan* es

ſemtelen

*ſemtelen leſſédek*nek haigatlaban, *nyelvemet trágárkodas*ban es *ragalmazas*ban. *Kezeim* undokſagokal annyira tellyeſek, hogy ugyan altallom hozzád emtlni ŏket: *Lábaim* az en gonoſs utaimon hordoztanak engemet: Az en *Elmém*, es è Világi dolgokban igen gyors *Okoſſágom*, egyedűl tsak az Lelki, avagy mennyei dolgok felŏl valo *Elmelkedéſek*ben *vak* es *tompa*: *Emlekezetem*, melynek az Iſtenes dolgoknak mint egy *tár-házá*nak kellene lenni, nints koránis az jo dolgoknak, mint az *hivſagoſok*nak emliteſere oly alkalmatos. Sŏt edes URAM, ſiralmas meg tapaſztalas altal vŏltem eſemben, hogy természetem ſerint, az *én ſivemnek* Gen: 6, 5.
minden indulattya es gondolattya tsak ſüntelenül valo bün es vétek. Pſ: 40, 12.
Es ezeknek az en ſamlálhatat-

Pſ: 119, 37.
Eſa: 6, 5. & 1, 19.
Rom: 3, 15. 16.

lan bűneimnek *ſáma ſokkal több hajam ſálainal*, mellyek, mint egy undok *bél poklosſág* el hatalmaztanak raytam, el annyira, hogy *tetémtül* fogván *talpamig* fekelyes vagyok. *Meg untam iſtenem*, *ennen magam azokert magamat*; hát az te ſzentſegestekinteted előt mitsodas *meg unt állapottal* lehetek? Az vétkezeſnek *ſzokotſaga* az bűnnek tsak nem minden érzeſet el vőtte, annyira *el tunyitotta* érzekenſegimet es ſivemet ugy meg *vakmerőſétette* hogy midőn Szolgaid *prædicallyak* is nekem Sz: Igeből az bűn ellen valo kemeny Itileteidet, en mindazaltal ſemmiben meg nem felemlek, hogy el hagyvan bűneimet, te hozzad *meg térnék*. Es hogy ha tsak az te *igaſſágod* ſ az en *érdemem* ſzerint bánol edes Atyam, velem, egy átalan veggel ſzégyent vallok

Eſ: 1, 6.

2. Sam: 5, 22
1. Ioh: 3, 5.

vallok es meg emeſztetem. De mivel, veghetetlen *kegyelmeſſegedből* ily-ſok időktűl fogvan kedveſ ennekem es *várod meg téréſemet*: Kerlek tegedet alazatoſſagal, hogy amaz keſerű *halálert* es keſerves *kinſzenvedeſert*, mellyet az UR *Ieſus Chriſtus* el-viſelt en érettem, engedgy meg minden bűneimnek fogyatkozaſimnak: Niſd fel ennekem, az *Ieſus Chriſtus vérenek*, amaz *kut-ſejét*, mely felől megigirted hogy az David háza nepe kőzzűl meg terőkre, az Uy *Teſtamẽtumban*, *ki aráſztod*, hogy minden en *buneim* es *tiſztatalanſagim*, ugy *el moſattaſſanak* az ő *veretvel* es el reytetteſſenek *ſebeiben*: Hogy ſoha többe azok ſzem eleiben ne kelheſſenek, es ſem ebben az életben meg ne *ſzégyenéthe-ſſenek*, ſem penig az kővetkezẽdőben Itilő ſzeked előt el ne

Zach: 13, 1.

kárhoz-

kárhoztathassanak. Es mivel URAM, az mint jol tudod, *nints oly ember ki maga erej... maga ßivét is meg haythassa mind addig, miglen meg teritö kegyelmedet nem adándod néki:* annakfelette hogy oly kőnyű te neked engemet meg igazitanod es ßentelned, az minemű kőnyű azt *meg hagynod:* Oh edes URAM, adgyad ennekem az te kegyelmedet, *hogy az mit parãtzolß meg tehessem; es oßtan parantzoly az mit akarß ſkéßen találß engemet ßent akaratodnak vegben vitelére.* Ez vegre adgyad *Szent Lelkedet* nekem, az mint hogy meg-is igirted hogy meg adod (ez világ vege felé) valaßtot Nepednek. Ugyan ezen *Sz: Lelked tißtitsa ßivemet, gyogyitsa* sebeimet, *ßentellye* terméßetemet, lelkemet es testemet késitse el, hogy neki illendő *Templuma* lehessek, ßolgalhassak

Da Domine quod jubes & jube quod vis, Aug: Matt: 28,20 Ioh: 16, 13.

hassak neked *ßentseghen* es *igazsagban, ma es ęletemnek minden napjaiban:* hogy mikor ezen *Lelked*nek igazgatasabol es velem voltabol ez rővid, mulando ęletne *Pallya futasat* el vegezem: álhatatos ßivel el hagyhassam ezt à *világot*, es *Lelkemet* Atyai *kezed*ben *ajanlhassam*, az UR *Christus*t ßerető es az ő el jővetelét váro valaßtot Szentidnek keßittetet Orßagodban valo *Uralkodas*nak; bizonyos remensege alat. Addig peniglen Oh edes Atyam, kerlek nemz oly valosagos meg téreſt *Szent Lelked* altal en bennem, hogy meg tselekedet bűneimet keserves *könyhullatasokal* meg sirathassam; az mostaniakert, ßivemnek *ßomorusag*aval magamat meg aláßhassam, es minden *igyekezetemel* azon lehessek, hogy ennekutanna à fęle

undok

undok bűnöket ne tseleked-
gyem. Ugyan ezen *Sz: Lelked*
altal tarts meg engemet *Anya-*
*ßent-egyhazad*nak *eggyeſſegeben*,
vigy bé az te *Igéd*nek *Igaſſaga-*
ban, es oltalmazz meg hogy
ſoha attul az *Papiſtaſag*ra, avagy
egyeb gonoß *tévelygés*re el ne
hanyatollyak. Nyiſd meg *Szent*
Pſ: 119, 18. *Lelek* UR ISTEN inkab inkab *ße-*
meimet, hogy *láthaſſam törvényid-*
nek tsudalatos dolgait; *nyiſd meg*
Pſ: 51. *ajakimat* is, hogy az en Szájam
oltalmazhaſſa az te Igaſſagodat,
es Ditsiretedet *hirdetheſſe*. Ne-
vellyed en bennem azokat az
te idveſſeges ajandékidat, mel-
lyekel meg látogattál. Adgy
Pſ: 51, 15. *türö ßenvedö* lelket ennekem,
adgy tißtá Szivet, *magam ſorſaval*
meg elegedö elmét, *fegyhetetlen* in-
dulatokat, *okos* magam viſelé-
ſet, es több minden ßükſeges
Kegyelmeſſegidet valamellyek

nelkül

nelkül ßükölködöm. Birjad *ßi-*
vemet á te felelmedben, es ele-
temet az te kedved ßerint igaz
gaſſad: hogy vagy *elek* vagy *ha-*
lok elheſſek es *halhaſſák* teneked,
ki nekem *Iſtenem* es *ßabaditom* Pſ: 19, 14.
vagy. Es immar edes Atyam,
tißtem es adoſſagom ßerint
nagy hálát adok neked alaza-
tos Szivemnek *Oltár*árul, min-
den te aldomaſidert es jo tete-
menyidert, mellyeket ily ke-
gyelmeſſen es bővőn lelkemre
teſtemre ki áraztottál, nevezet
ßerint *El-valaßtataſom*ert, *Terem*
*pteteſem*ert, *Valtſagom*ert, *Hivata-*
*lom*ert, *Igazulaſom*ert, *Meg ßentel-*
*tetéſem*ert, es gyermekſegemtűl
fogván ez mai napig es oraig-
lan valo *Meg tartataſom*ert: amaz
álhatatos *remenſeg*ert mellyet
nekem *Meg ditsötteteſem* felől
adtal. Haſonlatoskeppē *jo egeſ-*
*ſegem*ert, *joßagom*ert, *ételem*ert

ita-

italomert, *ruhazatomert* es *jo ßerentsemert*: Kivaltkeppen azert hogy az el-mult napon meg ő-rizel engem minden lelki es testi veßedelmektűl. Es mint hogy *az napot az munkára rendelted*, *az etßakat penig az nyugodalomra*, kérlek tegedet ßenteld meg ennekem ez eyjeli nyugvasomat es aluvásomat, hoǵ az nekem aldasul lehessen, es egyßer s-mind *tunya el faradt* testem az mertekletes aluvas altal meg uyjulván, alkalmatossabb lehessek te előtted járni es minden jót tselekedni az mint te meg parantsoltad: Az mîg penig alßom, tselekedd azt oh Uram,
Ps: 121, 5. *Izraëlnek örizöje ki soha nem ßunnyats nem-is alßol*, vigyazz en rejam ßentseges gonviselesed altal, oltalmazz meg minden veßedelmektűl, hogy sem az *Sa-*
Apoc: 12, 7. *tannak gonoß Angyala*, sem egyeb alnok

alnok *Ellensegim*, semmi kárt ne tehessenek ennekem. E vegre parantsold meg az te *Szent Angyalid*nak hogy (ßentseges rendelesed ßerint) *tábort járjanak* Ps: 34, 8.
én környüllettem, ennekem oltalmamert es batorsagomert: azt mint ezt te meg igirted azoknak *kik felik az te Nevedet*, Es túdván hogy *az te Neved eröss* Prov: 18, 10.
Torony azoknak kik ahoz folyamodnak, itt mostan en magamat es mindenemet valamim vagyon az te gondviselesed es oltalmazasod alá ajanlom. Ha az leßen az te ßent akaratod, hogy aluvasom idejen ßolits hozzád az en lelkemet, oh edes Atyam az Ur *Iesus Christus*ert kőnyőrűly en raytam es az en lelkemet vedd hozzád az te Orßágodban. Ha penig jo tetßésed az hogy az en *napim*at több *napok*al őregbitsed: adgy meg jobbulást

buláſt az en *napimal* eggyút ennekem. Szakaſsd el *elmémet* ez *vilagnak ſeretetitől* es *hijaban valoſagitul*, es adgyad hogy az en társalkodaſom inkab inkab az *mennyei dolgokal lehejſſen*. *Végezd el én bennem naponként azokat az jo dolgokat mellyeket már bennem elkeſsdettel*, *Nevednek ditsöſſegere es az én bünös lelkemnek idveſſegere*. Kérlek ezen-is UR ISTEN, oltalmazd meg *Anyaſsent-egyhazadat*, *Kiralyunkat*, *Fejedelmünket*, *Fejedelem Aſsſsonyunkat*, tőbb kereſztyen *Fejedelmekkel* egyetemben. Tarts meg őket *Igaſſagodnak* tőkélleteſſegeben, es minden ſsent es Iſtenes dolgokban mennyei aldomaſoddal ſserentséſetsed őket. Ald meg az egeſs *Nemeſſeget*, az *Ianitoi Rendet*, es az mi *Eccleſsainknak*, *Orſsagunknak* kereſztyen *Magiſtratus*it, kit kit ő kőzzőlők azzal

zal az te aldomaſoddal, mely az ő helyekhez es hivatalokhoz ſsükſseges. Legy vigaſstaloja es batoritoja UR AM, az te egeſs Nepednek, Gyogyitoja az *korok*nak *Betegeknek* es akarminemű nyavalyaban forgoknak. Emlekezteſs meg UR AM, engem *utolſo vegemről*, es artul az nagy Számadaſrul, mellyel amaz *Na*pra tartozom te neked. Adgyad hogy *követheſſem az Chriſtuſt* ez *életben valo uyja-ſsületeskor*, hogy ő véle reſsesűlheſſek az *Igazaknak Fel tamadaſsában*, mikor ez halando élet vegben megyen. Ez te kegyelmeſſegidet tőbb minden némű jo aldomaſiddal egyetemben mellyek nelkűl tudod edes Atyam hogy ſsükőlködőm, alázatoſſan kérem es várom aldot kezeidből, Szent Fiadnak az *Ieſus Chriſtus*nak Neveben, es *közben-járaſsa*ban; annak

Apoc:6,10. 12. 20.

Matt:19,28.

Luc:14,14.

nak az Kőnyőrgesnek formája alat, melyre őnnen maga tanitot engemet ezt mondván:

Mi Atyank, ki vagy &c.

MAS RŐVIDEBB

Estveli Imadsag.

OH őrőkké valo ISTEN, en Mennyei ßerelmes Atyám,
Luc: 22, 21. & 7, 47. hogy ha az *Evangelium*beli igiretek altal meg nem tanittattam volna: Annakfelette *Szent*
Luc: 18, 14. & 5, 20. *Péter*, *Magdaléna*, *Publicanus*, az *Tékozlo-Fi*, es több sok, te hozzád meg térő bűnősőknek peldájokbol bizonyos nem vol-
Ps: 103, 8. nék à felől, hogy te *könyörületessseggel tellyes vagy*, s-keß vagy az nagy bűnősőknek meg engedni, az kik *felette igen meg terheltettek* az bűnőkkel, valamikor ßomoru ßivel, Lélekel te hozzád
Matt: 11, 28. Ezech: 18. ℣ 21, 22. meg térnek, *siratván* bűnőket, es *obaytvan* kegyelmedet: Kétségben esném bűneim miat, es

annyira

annyira el-rettēnék, hogy semmikeppen *elödben* járulni nem mernék: meg gondolván ßivemnek *kemeny voltát*, indulatimnak *rendeletlensegét* magam viselesenek *tißtatalansagat*; mellyekel minden *törvenyidet* altal hágtam, es az te *átkodat* meg ęrdemlem, mely testemre akar minémű *rettenetes nyavalyat* męltán reja hozhat, Lelkemet az *bünnek halálával* el-nyommaßthattya, jo *hiremet nevemet* undok gyalázatban *keverheti*, es minden állapotomat az *kereßtviselesnek* es az *nyomorusagoknak minden nemeivel* meg terhelheti. Meg-is vallom URAM, hogy egyedűl tsak az te *könyörülletesseged* az oka hogy *regen eddig* ßegyent nem vallottam. De oh edes Atyam, mikeppen hogy eddig egyedűl tsak az te *kegyelmesseged* tartoßtatta meg rejam

Deut: 17, 26
Gal: 3, 10.
Col: 3, 12.

S fel-

fel-vont oſtorodat; akkeppen alázatoſſan kérlek, az UR *Ieſus Chriſtus könyörülleteſſegenek indulatiban*, hogy ennekutánna ſe
Hoſ: 13, 5. bannyál én velem *érdemem ſerint*, hanem inkab *ſabados* es *tellyes* jo akaratodbol botsaſd meg minden bűneimet es fogyatkozotſagimat: *Moſs* es *tiſztits meg* azokbol engemet, amaz dragalatos *vérnek hathatoſſaga* altal, mellyet Szent Fiad az UR
Matth: 9. 12 *Ieſus Chriſtus öntöt* en erettem.
1. Ioh: 1. 7. Mert tsak ő *egyedül* az *Orvos*, es *tsak* az ő *vére* az *Orvoſſag*, mely az en *betegſegemet* meg gyo-
Ioh: 13, 14. gyithattya. Ő amaz *igaz ertz* Kigyo, ki amaz rut mérget rollam el-veheti, mellyel *büneimnek tüzes Kigyoja*, meg mardoſta, es mérgeſetette meg ſebeſſedett lelkem iſméretit. Adgyad ezzel
Gal: 4, 5, 6. őſve, *Sz: Lelkedet* is ennekem, hogy bizonyoſsá tétetteſſem az

fogadot

fogadot fiuſag felől; őregbitse *hitemet*, nevellye *téréſemet*, vilagoſitsa *elmémet*, tiſztitsa *ſivemet*, egyengeſſe *akaratomat* es *indulatimat*; es ekkeppen *ſentellyen* 1. Theſſ: 5. 23.
meg engemet mindeneſtül, hogy elmém épſegben, teſtem es lelkem ártatlanſagban meg tartaſſék, az en URAM *Ieſus Chriſtuſnak ditsöſſeges* ő *jöveteleig*. Es immár edes Atyám, nagy ſivbeli *hálát* es *ditsiretet* mondok tenneked, hogy ez el-mult *napon* engem minden veſzedelemtül, es ártalomtul meg őriztél nagy kegyelmeſſen, nem nezven az en ſok bűneimnek gonoſz érdemére. Kerlek tegedet alázatoſſan, hogy ez következendő étſzakán-is, őriz meg engemet amaz *Sivorivo Oroſzlántul, ki eyjel napal* 1. Pet: 5. 8.
azon vagyon hogy engem el-nyelheſſen. Vigyaz URAM érettem ez eyjel, tarts meg engemet az ő

kisirteti es *kegyetlēsege* ellen. Végy
kőrnyűl kőnyőrűlletessegednek paisaval, az ő engeßtelhetetlen dűhőskődese es gonoßsaga ellen. E vegre aldot gödviselesednek vedelmező ßárnyai alá *ajanlom* en magamat,
Ps: 31, 5. kérven tegedet Oh en URAM Istenem, hogy sem az *Satan*nak, sem az ő gonoß *tagain*ak, az raytam ez eyjel semminemű hatalmat tenni ne engedgy. Hanem inkab azt tselekedd, hogy vagy *alußom* vagy *vigyázok* vagy *ęlek* vagy *halok*, *alhassam*, *vigyázhassak*, *ęlhessek* es *halhassak* te neked, *nevednek* ditsőssegere es *lelkem*nek idvessegere. Ald meg URAM Válaßtot Nepedet ez egeß vilagon. Adgy hoßßu es ßerentses birodalmat *Fejedelmünk*nek (Kiralyunknak) mi raytunk. Aldgy meg minden Kereßtyen Fejedelmeket Fejedelem-

delem-Aßßonyokat, minden Kereßtyen *Magistratusok*kal es *Tanitok*kal eggyűt. Vigaßtald meg az nyomorultakat, ßűkőlkődőket es à betegeket: Edes URAM, adgyad ennekem az te kegyelmedet, hogy lehessek eggyik amaz őt *eßes Szüzek* kőzzűl, el-kéßitven Szivemet mint ők az ő *Lampasok*at, az *hitnek olajával*, es à *jo tselekedetek*nek *vilagaval*, hogy az en lelkemnek edes *völegenyenek*, az UR *Iesus Christus*nak eleiben ki-messek, az ő második es hirtelen valo ditsőssegeges *el-jöveteleben*. Add meg ezeket edes Atyam az UR *Iesus Christus*ert ennekem eggyetlen egy Idvezitőmert es Kőzben-járomert, kinek aldot Neveben, tulaydon maga beßedivel, az mint ő meg tanitot engemet, segitsegűl hivom az te nevedet: *Mi Atyank &c.*

Matt: 25. 2.

Ezek utan ezt mondgyad.

N.B.

AZ te kegyelmed Oh UR *Ieſus Chriſtus*, az te ſzerelmed Oh en mennyei *Atyam*, az te vigaſztalaſod es batoritaſod Oh aldot Sz: Lelek *Iſten*, legyenen velem es lakozzék az en ſzivemben ez Eyjel es mind örökke.

Mind ezek meg léven kelyfel terdedrûl nagy alazatoſſaggal es mîg le-vetkezel gondolkodgyal ezekrûl:

LEVETKEZESKORI BOLDOG ELMELkedeſek.

I. ELmelkedgyel arrul, hogy el jû męg az az idô, mellyé oly mezitelen léſzſz, *ki öltözven mindenedböl valamid ez vilagô volt*, mint moſtan *ruhazatod* nelkûl vagy. Annakokaert è vilagi dolgoknak haſznával tsak ideig birhatz, mint *Sáfar* amaz nagy

Nudus ut in mundû veni. ſic nudus abibo.

ſám-adáſig. Mîg ez *Sáfarſagot* raytad hadgyak azert, legy *eſſes es hiv.* Luc: 16, 3.

II. Mikoron *Agyadra* tekinteſz, mindgyart *Koporſod* juſſon eſzedben, mely immár az *Chriſtus*nak *Agya* volt, es az mint hogy ô azt, (harmad Napiglan valo ben fekvéſevel) *meg ſzentelte* ſ-az ô *Szentinek* hideg teſteknek (mint egy ugyan) meg melegitette, hogy abban nyugodalmaſvá fekheſſenek, mind az Fel-támadaſnak Reggeleig: E keppen már az *halál* az *Hiveknek*, tsak edes *álom*, az *Koporſo*, Chriſtus *ágya* melyben az ô Teſtek *békeſeg*ben *aluſznak* es *nyugoſznak*, miglen amaz örvendetes fel-támadaſnak *holvala* ô reajok fel nem *verrad.* Minekokaert Paplanod, Laſnakod, jegyezze neked az földnek hantyait, mellyekkel temetéſedkor Utſomnus mortis, ſic Lect° imago ſepulchri. Eſ: 26, 20.

mint egy bétakarodol: *lepedöd* az *ßem-fedeled*; *aluvaſod halálodat*: fel ſerkenéſed, Fel-támadaſodat. Es igy lefekűven Agyadban, ha véßed eßedben hogy immar el-akarß ßenderedni
Pſ: 4, 9. mondgyad ezt *Daviddal*: *Békeſſeggel el-nyugßom es el alußom, mert te* URAM *egyedul adiz nekem bátorſagos lakáſt.* Ha illyen ßentűl nyitod-fel minden reggel, es zárod-bé minden eſtve az ISTEN *Igéjével*, es az *Imadkozasbol* mint egy lakattal, az te Szivedet; es ha igy az Napot Iſteni tißteletẽ kezded, ſ. az ő felelmém vegezed, el-hidgyed hogy minden te nappali munkadon es jo igyekezeteden az *Iſtennek aldaſat* meg tapaßtalod; eyjel penig tsendeſen es bátorſagoſſan nyugßol az ő Felſege *Atyai oltalmazaſanak* ßárnyai alat. *E kédig az. Eggyes embernek naponként*

maga-

magaban *gyakorlando* kegyeſſegerűl tanitánk. *Következik immar Haza nepevél eggyűt valo* (ha Hazi gazda) közenſeges *maga gyakorlása azon Kegyeſſegnek tißtiben.*

HAZI-GAZDANAK KEGYESSEGERŰL VALO Elmelkedeſek.

1. HA valamely *ház nepnek* igazgataſara ßolittattal Iſtentűl, ne itellyed *magad* ßemellyeben valo Iſteni ßolgalatodat elegſeges tißtednek lenni mîg magaddal eggyűt *alatta valoiddal*-is azőt nem tselekedteted. Ez háziti ßtnek tételeért, az Iſten annyira kedvelli vala *Abrahamot*, hogy maga ßive titkat ſem titkolá-el tőlle. Mert igy ßolla az ISTEN: *Tudom hogy* Gen: 18, 17. 19.
ö meg parantsollya fiainak es hazanépének ö utanna hogy meg örizzék az Urnak utát, es tselekedgyenek

igasságot es itiletet, hogy meg adgya az UR *Abrahámnak az mit neki igért.* Abrahamnak pedig 318. firfi-ſolgai voltak, kik illyenkeppen *neveltettenek* es *tanittattanak* az ő házában; az kikkel eggyűt Lothot is az ő Attyafiát az ellenſeg kezeből ki-ſabadita. Amaz Iſtentſerős Férfi az *Ioſue* ugyan *tudománt-tön* az egeſs nep hallatára, hogy ha ők mindnyajan çl-ſakadnak-is az igaz Iſtentűl, *ö mindazaltal házanepeſtul az* URNAK *ſolgálna.* AZ ISTEN maga-is nevezet ſerint adot az Házi-gazdaknak effelől parantsolatot, hogy *Házok-népét* tanitsák az ő *lejére*, es *Iſteni felelemben* s *ſolgalatban nevelyék* azokat: *Ezek* ugymond, *az Igék mellyeket ez mai-napon parantsolok te néked, legyenek ſivedben, es gyakorollyad azokat gyermekid elöt, es ſoly ezekrül mikor hazadban ülſs,*

Gen: 14.
Ioſ: 24, 15.
Deut: 6. 7.

vagy mikor uton járſs, es mikor ágyadban le-fekſsel es fel-kelſs, &c. Fellyed Uradot Iſtenedet es ötet tiſstellyed. Sz: *David* ez Hagyomany ſerint oly jol rendelte volt háza-nepét, hogy *nem laktanak az ö Udvaraban, tsalardok es hazugok, hanem à tökelleteſſegnek utában jarók ſolgaltanak néki.* AZ kegyes *Eſter* ASSONY-IS, *böytölesben es könyörgesben* valo Iſteni ſolgalatra tanitotta *Leany-Aſſſonyit.* Es hogy *Házad-népet* mentűl nagyub *buzgoſagra* tanithaſſad az Iſtenes kegyeſſegben, forgolodaſodat mindenkoron *azok* kőrnyűl tegyed kivaltkeppen, à kiket latz leg inkab kápni az *Kegyes életen.* Igy tselekedven kettős haſon kővet tegedet-is. *Elöſſör,* AZ ISTEN inkab *meg aldgya* es ſerentſeſeti nailad ez illyeten *Iſtenſélö* Szolgainak kézimunkajokat: Vévé ezt *Laban* eſſe-

Pſ: 101, ℣ 7, 6
Eſt: 4, 16.
Gen: 30, 27.

ben, *hogy Isten meg aldotta volna*
Gen: 39,32. *ötet Iacobé t: Potiphar*-is látá hogy
az UR *mindeneket ßerentséßé tenne*
à Ioseph *kezeután*: Sőt minek-
utanna ártatlanul megtőmlő-
✝ 22. 23. tsőztetet volna *Ioseph*, *az Töm-*
lötztartó-is *meg tudá hogy az* UR
mindekben elö menetelessé tenné à
Ioseph munkajat; ennekokaert re-
ja-is bizá *Iosephre* az tőb *Foglyok-*
nak minden gondgyokat. *Ma-*
sodßor, Mentűl *igazabban* ßolgál
az ember *Istennek*, à te ßolgád,
annal *hivebben* ßolgál *teneked*.

2. Ha minden *Házi-gazda* il-
lyen ßorgalmatos volna *háza-*
ban Gyermekinek es Háza-né-
penek, az Isteni felelemben es
ßolgálatban, *tißti ßerint* valo
neveleseben es tartasaban, te-
hat az Urnak *Háza* jobban meg
telnék, az UR *Aßtala*-is inkab
gyakoroltatnék *Vasarnap-nap*, es
az Tanitoknak-is sok prædica-

tioi gyűmőltsősbek lennének,
hogy nem mint vannak. Az
Varosoknak, Faluknak utzái
ennyi Reßegesekkel, Itelke-
dőkkel, Paráznakkal es az igaz
Kegyessegnek s. *Vallasnak* ennyi sok
Guggoloival nem *bűvölködne-*
nek; Az *Kiralyoknak*, *Fejedelmek-*
nek es egyeb *Uraknak* *Udvarok*
nem volnanak illy tellyesek az
nyalkakkal, tsapziakkal, lelke-
ződőkkel, lezegőkkel, nyazo-
foßtokkal, tőb effęle sok, kereß-
tyenseg nelkűl valo ortzatla-
nokkal; es à *Tömlötzök* sem vol-
nanak *mindenkor* illy rakvák Lo-
pokkal, Tolvajokkal, Arulok-
kal-is Gyilkosokkal. De (oh
nagy Isten) tőbbire mostan az
Házi gazdak es akarmi nével
nevezendő Szolgatarto embe-
rek, alig tartyak egyeb végre
Szolgajokat mint *Barmokat*. Tsak Királyok,
Testekkel ßolgallyanak nekiek, Fejedel-
mek, Urak

es minden Szolga-tartok ide figyelmezzetek,

ám *lelkekkel* akar az *ördögnek* Szolgallyanak. Kőzőnseges panasz ez mindenűt, hogy *jo hű* Szolgát *ritkán* találhatni. Igaz; de oka ennek ez, miveligen sokak az *hivsagos*, es *kereßtyenseg nelkül valo* Szolgatarto *Urak*: Mert az *Istenes kereßtyen Urnak* példája es tanitasa tenné az jo hű *Szolgakat*, mint meg tetßik *Abrahamnak*, *Iosuenak*, *Davidnak*, *Corneliusnak*, &c. példajokbol, kiknek jo *Szolgai* voltanak, mert azokis jo *Urakat* Szolgáltak, ollyakat tudnia-illik, az kik *az ő* Szolgajokbol *Isten* Szőlgait tőttenek. Ez most *fő* gondgyok tőbbire minden embereknek; hogy *házoknak* epitesere s. *töltésere kellyenek-fel*: De *jo reggel, kellyenek bárfel, es késön estve fekúdgyenek-le, egyék bator kenyereket nagy faratsaggal*, csak mind hijaban, *ha az* Ur *nem épiti az Házat*. Mert az

Ps: 127, 2.

ISTEN meg petsételte ezt mint *meg masolhatatlan* decretumat, hogy *haragjat önti arra az ház-nepre, mely segitsegul az ő Nevét nem hija*: sőt *az Isten el-törli az hitetlet, ki veßti az ő Satorabol es gyükereßtül kißaggattya ez Földröl*, &c. avagy, *mikor az alnoksaganak merteke betellyesedik ki okatta à földel minden Canaanbelieket*. Igy tehat à Kereßtyenseg, s-az *Isteni* ßolgalat az Ház-nép kőzőt, leg jobb es bizonyosb Ház es Tartomany epitese fundalasa az *Embernek* es az Ember *maradékinak*: *Mert az igazak öröksegül birjak à földet es lakoznak mind örökke azon*. Minekokaert ha *aldáßt* kivanß Istentűl mind *magadra* s. mind penig *hazad-népére*, magad eggyes kőnyőrgésenek vagy előtte vagy utánna, gyűts őßve *minden Hazad-népét* valamely *illendő* helyben; es elsőben avagy *magad*

Gen: 15, 16.

Lev: 18, 25.

Ps: 37, 29.

Orig: Hő: 9. in Levit: minden Házban akar

akarja hogy az Ige magyaraſztaſſek. Agoſton-is azt mondgya, hogy valami az Tanito à Prædicalo ſzékben, ugyan azó minden Házi-gazda maga Hazaban.

avagy penig *máſſal* olvaſtas egy Réſt el az ISTEN *Könyvéből*, ſ-ha annyira valo időd, vagyó hozza, *intheted*-is őket az el-olvaſot Réſnek *valamely tzikelyeből*; es oſtan az fellyeb meg irt modſerint nagy *tiſteleteſſen* térdepellyel le véllek, ſ-kőnyőrőgy illyen keppen:

EGESZ HAZ-NEPNEK REGGELI KŐNYŐRGESE.

OH mi Urunk Iſtenünk es ſzerelmetes mennyei *Atyank*, ki egyedül à Mennynek, Földnek es minden bēne valo Allatoknak Teremptője es Igazgatoja vagy, meg vallyuk mi azt *hogy nem* vagyúk elődben allani *méltok*, mert jutnak keſzünkben ſok féle bűneink, mellyeket *az Eg ellen es te ellened* miveltünk: es mint ſ-hogy *ſzülettettünk* à bűnőkben, ſ-*naponkent* altal hágjuk ſent

ſent *Törvényidet* es minden Hagyomanyidat tudomaſunk es Lelkünk iſméreti ellen; Noha jol *tudgyuk* hogy te vagy à mi *Teremptonk*, ki minket *alkuttal*; mi *Meg valtonk*, ki *egy ſzülöt* Fiadnak dragalatos *verén meg vöttel*; es mi *vigaſztalonk*, ki minden jót es ſent *Kegyelmet* valamelyben Lelkünkben, Teſtünkben réſzeſültünk, rejank ruhaſ. Es hatsak az mi álnokſagunknak hálátlanſagunknak érdeme ſerint bánnal mi velünk, mit varhatnak, URAM, mi te tűlled egyebet *ortzapitulaſnal* es *ſzegyenvallaſnal* ez életben, az kővetkezédőben penig *boſſzu-állaſnal* es *örők kárhozatnal*? De, URAM, az te Hagyomanyidhoz valo *engedelmeſſegben*, es à béli *bizodalmunkban* melly vagyon mi-nekünk Fiadban Idvezitő IESUS *Chriſtuſunkban* valo ki mond-

hatat-

hatatlan es véghetetlen kegyelmeſſegedben, mi teſzegeny Szolgaid az *Igaſſagnak* ſzekirül (az holot mĕltan el-kellene veſznünk es kárhoznunk) *Kegyelmednek* Szekire (holot, Irgalmaſſag *uralkodik* es bűn botsánat *bövölködik*) appellalván: ſziveinknek *mélyſegeből* nagy alázatoſſaggal kerünk tegedet, engedd es botsaſd meg minekünk minden eſetinket es álnokſaginkat: hogy Fiadnak az UR Ieſus Chriſtuſnak te artatlan *Baranyodnak* dragalatos verenek (mellyet ily *bövön* araſztot ki *ez vilag büneinek el-vételéért*) hathatoſaga altal, minden mi, *Eredet* es *Tselekedetbeli* bűneink ugy megtiſztitaſſanak es el-moſattaſſanak mi rullunk, hogy *ſoha* nekünk azok ne *tulaydonitathaſſanak*, ſem penig az utolſo Itiletkor ellenünk felne

ne tamadhaſſanak. Ezen-is *eſedezünk* edes *Atyank* neked hogy ne engedgyed raytunk eſni az *Chriſtus* halálaert es kinſzenvedéſeert azokat à rettenetes átkokat, es boſſu-alláſt mellyekkel az te Törvenyed *fenyeget* minket ſ-az mi bűneink is igazán érdemlenek. Es mivel ſzent Igéd altal meg tanittatunk Oh URAM! hogy az *Bálvanyozók, Parazaznak, Föſvenyek, Haſartoſok Reſzegeſſek, Tobzodók*, ſ-több effele illetlen életűvek, *Mennyei Orſzagodat öröksegül nem birhattyak*: önts bé *Sz: Lelkednek* kegyelmet à mi ſziveinkben, mely altal *vilagoſittaſſunk meg*, hogy *büneinknek* undokſagat lathaſſuk es azoktul el iſzonyodhaſſunk: ſ-életünknek *ujjulaſa* ſzerint valo; magunk viſeleſere, es Szent *Fellegednek* ſzeretetire inkabb inkabb fel indulhaſſunk; hogy

ekkep-

ekkeppen Sz: *Igédhez* valo engedelmeſſegünkben, es *Parantsolatidnak* meg tartása felől valo gödviseleſünkben neveked-heſſünk. Es immar, *Oh* Uram, nagy ßivbeli *halát* adunk teneked, hogy minket el-valaßtottál, teremptettél, meg valtottál, hittál, meg igazitottál es jo ßerint meg ßenteltél *ez életben*, ſ-álhatatos remenſeget adtal hogy *mennyei* Orßagodbā megis ditsőiteß minekutanna ez halando élet el-végezödik. Haſonlatoskeppen halát adunk neked életünkert, egéſſegünkert, joßagunkert, ßabadſagúkert, ßerentses voltunkert es békeſegünkert; kivaltkeppen *Oh* Uram, Sz: *Evangeliumodnak* kőzöttünk valo *ſenn-tartaſaert*, illy *ſok* ideig valo kedvezeſedert, es *Megteresünkre* ily kegyelmes idő adáſodert. Aldgyuk

ßent

ßent Nevedet, többminden velünk közlőt irgalmaſſagodert-is; nevezet ßerint peniglen, ez el-mult etßaki minden teſti es lelki *veßedelmek* ellen valo meg tartáſodert. Es mivel bekeſegben verraßtal minket ez mai napnak *kezdetire*, kerünk tegedet *védelmezz* es igazgaſs minket ez napnak hátra maradot reßen-is. Aldgy es oltalmazz meg minket *ki menetelünkben* es *be jövetelünkbē* ma es minden időben. Fegyverkezteß-fel minket, UR *Iſten*, az *ördögnek* kiſirteti ellen, es Sz: *Angyalidnak* őrizetek altal vedelmezz es igazgaſs minket minden *utainkban*. Ez vegre atyai *kezeidben* es mindenhato *oltalmad* alá ajanlyuk mi magunkat honn, avagy tűllünk tavul levő hozzank tartozoinkal egyetemben. Oltalmazd meg *őket*, URAM, minden

gonoßtul,

gonoſtul, latogaſſad *kegyelmeſſegeddel*, es tőlts-be *jo voltoddal*. Tarts meg minket-is ez napon minden *nagy* bűnben valo eſęſtűl, kivaltkeppen à melyre *termeßetunkben haylandobbak* volnánk. *Rendely ſtráſat ajakinknak aytajara* hogy *Sz: Felſegedet* meg ne bantsuk avagy hirtelen hamis eskűveſűnkel, avagy penig akar mi egyeb hivalkodo ſ-hazug beßédűnkel: Adgy *türö ßenvedö elmét* nekűnk es *tißta ßivet*. Sz: Lelkednek tőbb kellemetes ajandékival egyetemben, melyeket tudtz mentűl jobb elkéßetteteſűnkre ßükſegeſebbeknek lenni, hogy te neked ßolgalhaſſunk ßentſegben es igaſſagban. Es mivel minden munkaink *aldomaſod* nelkűl haßontalanok, aldgy meg minket eggyenkent, *hellyünk* es *hivatalunk* ßerint, *igazgaſſad kezeinknek*

munkajat

munkajat es ßerentſeſetsed mi raytunk; mert ha te *kegyelmeddel* nem vezerelß minket, igyekezetűnknek ſemmi *jo elömente* nem leßen. Viſely gondot minden dolgainkra, mellyek nelkűl, Oh mi mennyei Atyank, tudod hogy vagy *teſtünkbē* vagy *lelkünkben* ßükőlkődűnk ez napon. *Adgyad* hogy ez tővid *életünknek ßarándoksagaban* ugy jarhaſſunk, hogy *ßiveink* ſemmi mulando dolgokhoz nem *ragadvan* az *utban*: lelkűnk inkabb inkabb magokban *el-ragadtaſſanak* naponként, kőzőnſeges hazánknak te őrőkke valo *Orßagodnak* ßerelme miat. Oltalmazzad, UR Iſten, kőzőnſeges Kereßtyen Anyaßent-egyházadatis, es annak minden nevezetes Tagait: Kivaltkeppen kérűnk tegedet tamadgy-ki ez mi Eccleſiainknak bekeſege es ma-

radaſa

radasa mellet. Tarts meg Keresztyen Kiralyunkat, Fejedelmünket hozzá tartozaival egyetemben minden gonosz ellen. Sokasits meg az ő napjait, à boldog es szerentses állapotban; es halala után *koronazd meg* őtet örökké valo örömmel es ditsősseggel. Ald meg Tanitoinkat es Magistratusinkat hellyek szerint valo minden szükseges kegyelmeddel, es igazgassad őket, hogy ők-is minket igazgathassanak *bekeseghen es kegyesseghen.* Batoritsad, UR Isten, irgalmassagoddal azokat à mi Felebaratinkat, à kik keseredet szivűek, betegek, avagy akar mi uton vigasztalas nelkúl szükölködnek, Nevezet szerint, à kik elmejekben haborusagokat szenvednek vagy à *gonosz* Lelki ismeret miat, mivel az te *Igéd* ellen vétkeztenek, vagy

penig

penig à *jo* miat, hogy *igassagod* ellen veteni nem akarnak. Az *elsökkel* ismérteső meg hogy az Christus vére hullásanak tsak eggyik tsöppetskeje-is nē *bosszu-állasnak*, hanem mindenike *kegyelemnek* tsöpje mely botsánatot nyerhet à meg teres altal még à leg-nagyubb bűnösöknek szörnyebb *bünöknek*-is, ez Világon. Az masokat penig *hosszu türéseddel.* Oh URAM, ne remits, es az ő haborgatojokat, ne *kunasztasd*, hanem adgy *türö* lelket nekik à szenvedeshez es hamar időn valo kegyelmes *szabadulást* valamely uton jobnak itiled magad *ditsösségére* es ő nekik-is *batorittatasokra.* Adgyad URAM mindnyajunknak eggyen eggyen az te kegyelmedet, hogy kiki közzöllűnk utolso vegerűl meg emlekezhessűnk, es el-kesűlhessűnk hi-

T tűnk.

tűnknek jobbulasunknak. *Menyekezöi ruhazattya* álta arra az orára mellybē ez árnyek Világbol ki ßolitaß minket. Addig peniglen mindē dolgainkban, sőt minden dolgaink felet keresheſſűk à te *ditsöſſegedet* hogy mikor ez *halando* ęletűnk elmulik, az *halhatatlan örök* ęletben, aldot es ditsőſſeges mennyei *Orßagodban reßesülheſsünk*. Ezeket es ezeken kivűl-is tőbb minden kegyelmedet, valamellyet. Oh edes Atyank, ßűkſegeſnek iſmérß nekűnk, es egeß *Anyaßent-egyhazadnak*, alazatoſſan kerjűk es ohaytozzuk ßent *kezeidből*, be ſummalvan hibas kőnyőrgeſűnket, amaz *hibanelkül valo*, *tökelletes* kőnyőrgeſſel, melyre maga edes Idvezitőnk tanitot meg minket, mondvan:

Mi Atyank, ki vagy &c.

Ez vegben menvén kiki Hazadnepe közzül (Iſteni ſelelemben illendö ętelt italt vevén) dolgára mehet: gyermekid *à Scholaban*, Szolgaid *à munkára*, kiki *tißti ßerint* valo dolgára, az Gazda es az Gazda aßßony-is *magok hivatállyara avagy valami egyeb tißteſſeges magok gyakorlaſara.*

ETEL ITAL FELET VALO KEGYES ELET Praxiſſa.

EBed es Vatsora előt, mikor már az *Aßtal* meg terittetet fontold meg *magadban* ez Iſtenes Elmélkedeſeket, hogy az Iſten felőlled valo *Atyai gondviſeléſenek* es *jo voltának* nyomtatáſa mentűl mellyebben eſſek ßivedben.

EBED ES VATSORA ELŐT VALO ELMELkedeſek.

1. AZ *Ehſeg* ollyaten az Emberen mint az *Farkas* nevű nyavalya: mellyet ha nem taplálß ő nyel-el es émeßt meg teged: es az etel ital tsak *Orvoſſág*, avagy oly eßkőz mellyet Iſten ez *termeßeti erötelenſegnek* orvoſlaſara es az emberi ßükſegnek könyebbiteſere rēdelt. Minekokaert eteleddel italoddal, çly inkabb Terméßeted erőtelenſegenek könnyebbiteſere es taplalaſara: hogy nem teſti gyönyörűſegednek es kivanſagidnak tőltőzödeſere. Egyél, igyál hogy çly, de ne çly azert hogy tsak egyél, igyal. Nintsē *alabb valo* ßolgalat, mint mikor Ember (:) maga *haſanak rabja*. Az Apoſtol az Illyeneket *Has Iſteneknek* mondgya *Phil:* 3. 19. Ennekokaert batorſagoſſan nevezhettyük ezeket, az mint az Iras más *Balvanyokat*, *Gullu-*

Hoc me docuiſti, ut quemadmodum medicamēta ſic alimēta ſumpturus. Aug: l. 10. Conf:

Major ſum & ad majora genitus, quā ut mācipium, ſim mei corporis.

limoknak Ezech. 22. 3. az az: Ganey Iſteneknek, es à mikeppen az Embernek egy tselekedeti az *Oktalan allatokhoz* ötet annyira haſonlova nem teßi, mint az çves es ivas, ez keppen az étel italban valo *merteketlenſeg* az *töltözödeſre*, *reßegeskedéſre* es *tobzodaſra*, az *oktalan allatoknal* ſokkal *alabb valova* teßi az *Embert*.

Galal, mely Sido igen annyit teſzen mint ember ganey.

Ezech, 4. 15.

2. Elmelkedgyel az Iſtennek *Mindenhatoſagárul*, ki mind ezeket *ſemmiböl* teremptette; elmelkedgyel egyßer ſ-mind *böltſeſegerül*-is, ki illy ſok *ßamlalhatatlan állatokat* taplál ez egeß Vilagon, çleteket mellyet nekik adot volt meg tartván: mely felůl haladgya az *Angyaloknak* böltſeſegeket az Eghben. Vegezetre elmelkedgyel *kegyelmeſſegerül* es *jovoltarul*-is, holot mēg

Hebr: 11, 3. Pſ: 145, 15. 16.

Matt: 5, 14. Act: 14, 17.

maga ſajat ellenſegit-is tartya táplálya.

3. Eſſedben forogjon az-is menyi ſok rendbeli allatok. *Vadak Madarak, Hálak* ôlettetnek meg az te ebededre; es az *Iſtennek gondviſeléſe*, mikeppen ſ. mely meſſze hellyekrûl gyûtögette mind ezeket ôſſve az te *Aſztalodra taplaltatáſodert*: ennekfelette mint (hogy tart teged ez meg ôlettetet, meg holt allati altal *eletben ſegéſſegben.*

Hãc obcauſam Gentiles menſas ſactas & feſta nominabant. Vives.

4. Gondold meg hogy mivel Iſtenednek hozzád valo Atyai *kegyeſſegének*, joſaganak, es irgalmaſſaganak, meg meg annyi tsalhatatlan jelei, vannak Aſztalodon, menyi etel ital: Oh ne ſenved tehat illyen hellyen, ily *kegyelmes Iſtenedet*, tseltsapás, faytalanſag, avagy eskûvõzes: avagy penig *Felebaratod* felõl valo kedvetlen beſéd,

ſollas,

ſollas, *ragalmazas*, altal boſſuſaggal illettetni.

5. Iuſſon eſſedbẽ hogy amaz te Meſtered az UR *Ieſus Chriſtus* ſoha ſemmit nem *ött* addig, mîg meg nem aldotta az eledelt, es ugyan azonert: *halakot* nem *adot* mennyei ſent Attyának. Az Vég Vatsora utan-is, ugy olvaſſuk hogy *ditsiretet enekelt*. Matth: 26. 30. Mert ugyan ez vala az Iſten, parantsolattya: *Mikoron éendel es meg elegedendel, ditsirjed à te Uradat Iſtenedet*, &c. Deut: 8. 10. Ezen volt à Prophetaknak is ſokáſok: *Mert à nép, à Lakodalomban enni addig nem akar vala, mîg Samuel el jövén az Etelt meg nem aldgya vala.* 1. Sam: 9. 13. *Ioël*-is azt mondgya az Iſten Nepének. *Eſſtek ſ. meg elégeſſtek, es ditsiritek az ti Uratoknak Iſtentek* nevét. Evvel à ſokáſſal eltenek az *Apoſtolok*-is: Mert Sz. *Pál*

Agoſton D: igy irt volt Aſztalára: Quisquis amat dictis aliorum rodere famã, Hanc menſam veti tam nove. rit eſſe ſibi. Poſsid. de Vit: Aug: Matt: 14, 19. Luc: 9, 16. Matt: 15, 36. Marc: 6, 41. & 8. 6. Luc: 24. Ioh: 6, 11. Marc: 16. 30

Ioel: 2, 26.

Act: 27. № 35. à Hajoban *hálakot ada az eledel előt*, az egéß ott valo ſokaſagnak hallatára. Minekokaert, kő veſſed illyen ßentſeges munkaban aldot Meſteredet, es illy ſok Sz: Embereket, kik őtet kő. vették, es előtted immár elmentenek. Meg lehet az hogy mivel ſoha, ne talam, még eddig aßtal-aldaſſal es halá adaſſal az Etel-ital felet nem éltel, minekokaert ßegyen immar fel venned; Nem ßegyen, mert à mit à Chriſt' tselekedet nem ßegyen azt tselekedni; ſőtt inkabb az à ßegyen hogy illy regtűl fogvan nem tőtted *kereßtyenyi* tißtedet. Hogy ha az *Iſtennek* tulaydonſajat *Fia*, Szent Attyanak oly nagy hálákat adot az ſovany *árpa kenyerekből es keveſs halatskákbol* állo Ebedert; minem-ű haládaſſal tartozol te ily bűnős teremptet állattya,

illy

illy ſok kűlőmb kűlőmb féle jokért es friſs eledel-adáſaert? Menyi ſok igaz Kereßtyen ember őrőmeſt meg enné azokat az maradékokat mellyeket te el vetz? Mely nagy munkával jutnak maſok ahoz, à mit te ſokßor minden *munka* es *ßorgalmatoſſág* nelkűl meg ßerezhetz? Egy ßoval, ha az *Pogany Balvanyozo* Emberek, *ditsirni* ßokták volt Lakodalmokban hamiſs *Iſteneket*: Mely nagy ßegyen *Kereßtyén* Embernek (Ebedgye Vatsorája felet) nem aldani ditsirni az *igaz Iſtent à kiben, ę lunk, mozgunk, es vagyunk?* Dan: 5. 15. Act: 17, 28.

6. Elmelkedgyel, hogy az te *teſted*, mellyet moſtan illy kényeſſen *tartaß*, az orajat ſem tudod à mellyben Fergeknek eledelevé leßen, à mikor à *rothatſagnak mondani fogod*: *Te vagy azén Atyam*; *es az fergeknek*: *tik* Iob: 17, 13.

vadtok ennekem Anyam es Neneim.

Ps: 69. 23. 7. Elmelkedgyel arrul, mely sokßor az *Embernek maga Aßtala töör gyanant leßen ö néki*, ugy hogy à mértekletlenseg es az haládatlansag altal, az eledel, melynek taplalni kellene à Testet, az *öli meg* ötet à *tobzodassal*: ugy annyira hogy többen ölettetnek meg ez *töör* altal, hogy nem mint à *segyver* altal. Es mivel az *Atok*-olta, mikeppen egyeb minden Teremptet allatokkal, ugy az ętellel es itallal valo *ęlesünk*-is, tißtátalanná lött mi nekünk, mind addig mîg az *Isten* igéje es à *könyörges* altal, meg nem ßenteltetik: es hogy, nem tsak *Kenyerrel* ęl az *Ember*, hanem az *Isteni rendelesnek igéje* es az ö *áldasa* altal, mely neveztetik [b] *Kenyer Paltzajanak*. Le ne üly tehat az etelhez *Könyörges*

Gen: 3. 17. 1 Tim: 4. 5 Matth: 4. 5. Lev: 26, 26. b. Ezech: 4, 16. & 5. 16. 1, Sam: 9, 13. Matth: 14, 6 Luc: 14 30. 1, Cor: 10, 1. Rom: 14, 6. 1, Thess: 5. 18. Eccl: 10, 17, Luc: 21, 34, Eccl: 31. 10. Neh: 6, 10. Am: 6, 6.

nelkül;

nelkül; *haláadas* nelkül fel-is nekely. Taplaltassal az Terméßet meg elégedeseig, de egyßer s-mind minden etel kivanás nelkül se kely fel; es emlekezzel meg ßükölködö Kereßtyen *Atyadfiairul*, à kik ęheznek, es ßükölködnek azok nelkül à *jók* nelkül, mellyekkel *te* bövölködöl.

Ezeket, avagy ezek közzöl nemellyeket meg gondolván: (*ha* Samuel *jelen nem léßen*) emeld fel illendö betsedelemmel *ßivedet, kezeiddel es ßemeiddel* eggyüt, amaz nagy *Teremptöhöz* az minden *Teremptet allatoknak* Taplalojához: es az Etel elöt könyörögy ö neki ekkeppē.

1. Sam: 9. 13. Matt: 14, 19.

ASZTAL-ALDAS.

OH kegyelmes Istenünk es ßerelmes Sz: Atyank, ki eledelt adtz minden ęlö Teremptet al-

 latok-

latoknak, valamellyek Isteni
Ps: 104, 27. *gondviselesedtül* fűggenek: kerűnk
Ioel: 1, 10. tegedet *ßenteld meg* ez te aldo-
Ps: 143. 9. masidat mellyeket eledelűnkre
Iob: 39. 2. rendeltél: ßolgaltas erőt ezek-
1. Tim: 4. nek, testűnknek *ęletben* s. *egessęg-ben* valo taplalasara: es adgyad kegyelmedet, hogy ezeket vehessűk *jozánsaggal* es *haládatossag-*
1. Reg: 16, 8. *gal*, mint illy nagy Istennek kezeiből, hogy ekeppen ezeknek es tőbb egyeb aldasidnak taplálo *erejek* altal, járhassunk te előtted ßivbeli ßentsegben; ma es eletűnknek minden idejeben: az Iesus Christus mi egyetlen egy URUNK es Idvezitőnk altal, AMEN.

Avagy igy:

NAgy kegyelmű Istenűnk, es igen irgalmas Mennyei Atyank, kerűnk tegedet *ßenteld meg* ez te teremptesidet eledelűnkre: Tegyed őket *egessęges-*

sekke

sekke taplaltatasunkra; minket penig áldasidert *haládatossokka*, az Iesus Christus, mi URUNK es eggyetlen egy Idvezitőnk altal, AMEN.

MAS ASZTAL-ALDAS.

OH őrők Isten, *kiben ęlünk, mozgunk*, es *vagyunk*, kerűnk tegedet ald meg minekűnk Szolgaidnak ez te Teremptesidet, hogy ezeknek *táplaltato erejek* altal *elhessünk* ßent nevednek ditsiretire es ditsőssegére: az Iesus Christus, mi URUNK es egyetlen egy Idvezitőnk altal, AMEN. Act: 17, 28.

Minden ęteled után, ßorgalmatos vigyazasbau légy mind magad, s-mind házad-népe felöl, mikeppen Sz: Iob c. 1. 5. *hogy vigg eteledben es italodban, semmi oly heßed ßajadbol, ne essek, mely vagy Istenedet*

 bántaná

bántaná meg; vagy felebaratodnak lenne boſſßuſagos: Minekokaért viſſont illendö magad viſeleſevel es betsedelemmel, adgy hálat Iſtenednek es könyörögy illyenkeppen:

ALdot legyen az te nagy Neved Oh mi edes Atyank Iſtenünk, ez te dragalatos jo tétemenyidert, mellyekkel ily *büſegeſſen* moſtan-is *meg elégetéd* à mi teſtünket. *Légelteſd*, URAM *Lelkünket*-is aldot *Igednek* es Szent *Lelkednek mennyei* eledelevel az örök çletre. Oltalmazd es tarts meg Közönſeges Kereßtyen *Anyaßent-egyhazadat*: Kiralyunkat, Fejedelmünket, Fejedelem Aßßonyunkat es minden gondviſelöinket. Botsáſd meg bűneinket es *gyarloſaginkbol* eſet ſok rendbeli haládatlanſagunkat. Emlekeztes meg minket *utolſo végünkrül* es *ßám-adaſunkrul*, mellyel

mellyel amaz nagy Napon tartozunk te neked. Addig peniglen adgy minekünk egeſſeget, bekeſſeget es az igaz hitben mind végiglen valo meg maradaſt, Szent Fiadnak Idvezitö IESUS Chriſtuſunknak altala, AMEN.

Avagy igy:

ALdot legyen Oh mi URUNK az te ßentſeges neved, ez te jo aldomaſidert, mellyekkel moſtan *meg uyjtál* minket. URAM botsaſd megbűneinket es gyarloſaginkat; Tartsad es oltalmazzad egeß *Anyaßent-egyhazadat*, Kiralyunkat es à Kiralyi *Maradekot* es adgy nekünk egeſſeget, bekeſſeget ſ igaz hitet, az IESUS Chriſtus mi eggyetlen egy Idvezitönk altal, AMEN.

Avagy

Avagy ekkeppen:

HAlakat adunk teneked, mennyei *Atyank* hogy testünket ez teremptesid altal ily kegyelmessen *taplalod* ez idő szerint valo çletre. Kerünk legelteſd Lelkünket-is szent Igéddel az örök çletre. Oltalmazzad közönseges Keresztyen Anyaszent-egyházadat, *Kiralyunkat* es à Kiralyi *Maradekot*, es gyakorollyad mi raytunk *Kegyelmedet* es *irgalmassagodat*, az Iesus Christus mi eggyetlen egy Idvözitönk altal, AMEN.

EGESZ HAZNEPNEK ESTVELI KEGYESSEG Gyakorlasa.

ESTve midön immar az Nyugodalomra valo készületnek ideje s.-kora el-közelét, hidd öszve ismét Házadnepét. Olvass még-is az Sz: Irasbol egy-két Részt azon forman à mint

Reggel

Reggel. Annakutanna (edes Idvezitönket es az ő Tanitvanyit *követvén*) *enékely* Soltart az *Soltar eneklesben penig mind à Vatsora utan s.-mind penig akar mikor ez néhany* Regulakra *vigyazz.*

SOLTAR ENEKLESBEN MEG TARTANDO Regulak.

1. MEg lássad hogy az *Isteni Soltart rend szerint valo mulatsagodért* ne enekellyed, mikeppen az tisztátalā Lelkű emberek tselekesznek, kik az Sz: Soltaroknak çnekléset hól mi egymas hivsagos *versekkel* egyelétik. *Isten Igeji* az Soltárok, azert ajakidra hivsagosson ne vegyed azokat.

2. Meg emlekezzel hogy az *David Soltarit, David Lelkével* kellyen enekelni. Matth: 22, 43.

3. Szokásban vedd ez Sz: *Pal* 1. Cor: 14. 15.

Regu-

1. Cor:11,4. Regulsjat: *Eneklek az Lelek által de értelemmel-is eneklek.*

4 Mikoron enekleß mezitelẽ fővel enekelly, es mindnyajan magatokat illendő betsülethez tartsátok, mint Istennek tekinteti előt, Istennek s-Isten igéjéből enekelvén: Azonban penig bizonyos legy arrul, hogy az Ige ßebb es męltoſagosb notaja az enecknek *ßivetekben*, hogy nem mint az kűlső *zengedezés fuleitekben*; mert à ßivbeli kedves enekles az, à miben az UR tellyeſſegeſſen *gyönyörködik*, amaz régi Vers ßerint:

Non vox ſed votum, non muſica chordula, ſed cor.
Non clamans ſed amans, pſallit in aure Dei.

Nem ßo, hanem ßo-fogadás;
Sziv, nem kűlső hangitsálás;
Buzgoſag, nem à kialtás
Mennyégben az enek mondás.

5. Ha

5. Ha aránzod az egeß *Soltarokat* renddel, egyßer-is maßor-is ki enekelheted, mert mindnyajan iſteneſſek, es vigaßtalók az *Soltarok*. Ha penig bizonyos *idők* ßerint válaßtáſt akarß közöttők tenni, ekkeppen tselekedgyél:

ENEKELLYED.

Reggel Pſ. 3. 5. 16. 22. 144.
Eſtve Pſ: 4. 127. 141.
Bűn-tetel után Isten irgalmaſſagáért, Pſ. 51. 103.
Betégſegben, vagy Szomoruſagban, Pſ. 6. 13. 88 90. 91. 137. 146.
Meg téreſedkor, Pſ. 30 32.
Vaſár-nap, Pſ. 19. 92. 95.
Őrőmnek idején, Pſ. 80. 98. 107 136. 145.
Prædicatio előt Pſ. 1. 12. 147. es az 119. *enek* első es őtődik réßeit.

Prædi-

Prædicatio utan valamellyet ollyat melly az akkori *Prædicatio*nak ęrtelme ßerint esik.

Ur Vatsorajakor, Ps: 22. 23. 103. 111. 113. 51.

Lelki vigaßtaláſert, Ps: 15. 19. 25. 46. 67. 112. 116.

Męltatlan boßßuſag avagy kedvetlenſeg ßenvedéſedkor, Ps. 42. 69. 70. 140. 144.

Az Soltar el-mondáſa után, azon ſorman mint oda fellyeb meg tanittatál, mindnyajan eſſetek terdetekre, es az Hazi-gazda, avagy à Haznepe közzül egy kivaltkeppen valo, amannak honn nem léteben Könyörög jön è keppen:

EGESZ HAZNEPNEK ESTVELI KÖNYÖRGESE.

OH örök Iſten es igen kegyelmes *Atyank*, mi te męltatlan ide gyúlekezet Szolgaid, artzra burulunk *Kegyelmed*nek Szekinek

nek Labainál, meg iſmervén hogy örökúl rejank ßarmazot *Atyainknak* veßetſegek, romlotſagok, es tselekedet ßerint-is, gondolatinkban, beßedinkben es magunk viſeleſeben egeßßen minden Parantsolatidat altal hágtuk, el-annyira hogy terméßetűnk ßerint ſemmi jo bennűnk nem lakozik: mivel ßiveink tellyeſek titkos fel-fuvalkodtſaggal, haraggal, béketelenſeggel, tettetéſſel, hazugſaggal; buyjaſaggal, hijaban valoſaggal, hivſaggal, rementelenſeggel, magunk ſ-ez Világ *ſelettebb valo* ßeretetivel; *igen kevéſſe* ßeretvén tegedet es Orßagodat, űreſſek lévén à hittűl, ßeretettűl, tűreſtűl, es minden lelki kegyelemtűl. Ha azert perbenn ßállaß velűnk ſ-terméßeti veßetſegűnket viſgalandod, es abbol termet minden atkozot

zot gyümöltsinket ſ-tenyészeſſinket, ſamban tudandod: az *Satany* igen igazan maga *ſajátiva* foghat *minket*, mi azonban ſemmit Felſegedtül egyebet nem várhatunk, hanem boſſu alláſt, es à regen erdemlett kárhozatot. De, édes Atyank, az UR Ieſus Chriſtuſert, ſerelmes eggyetlen egy Fiadert, *kiben meg engeßteltettél egyedül*, es az ő, erettünk ſenvedet keſerü halalának ſ-véres kinnyainak erdemeért; kegyelmezz meg *nekünk*, engedd es botsáſſad meg minden bűneinket, es ſabadits meg ezekkel erdemlet *ßégyentül* es *ortza pirulaſtul*, hogy ſoha *alkalmatoſſágot ne adhaſſanak* meg ßégyenüleſünkre ez çletben, ſem penig el-karhozáſunkra, az kövétkezendőben. Es à mikeppen mivel teremptettél *minket* az *te* ßolgálatodra, mi-

Matt: 3, 17.

kent más teremptesidet à *mienkre*: Azonkeppen, kerünk tegedet, ihleſd ßiveinkben Szent *Lelkedet*, hogy az ő Vilagoſitáſa es hathato münkalkodaſa altal, *lathaſſuk* es *erezheſsük* belsőkeppen *büneinket* es terméßeti veßetſegünket, hogy ſoha *azokban* az *ßokotſag* miat mint az *Megvettettek* meg ne *vakullyunk*: hanem hogy inkabb inkabb meg unhaſſuk azokat, es azokon ßivünk ßerint bánkodhaſſunk, ſminden jo eßközökkel valo jo elés altal azokon diadalmaskodni es azokbol ki hatolni igyekezheſſünk. Oh hadd *érezzük* à *Chriſtus*nak *halando teſtünkben*, regnálo bűnünket meg öldöklő halálának *hatalmaſſagat*, es fel-támadáſának *Lelkünket* uy çletre támaßto *hathatoſagat*. Téritsed ßiveinket, holdoltaſſad indulatinkat, elmeinket ßüld

Rom: 6, 6. Phil: 3. 10.

uyjakká, es termeßetünket tedd tißtáva, es ne engedgy el-merülnünk ez időben valo, otsmany vétkeknek, es à teſti gyönyörüſegnek undok folyamattyában, mely hanyat homlok ſok ezer lelkeket ragad az örök kárhozatban: hanem inkább naponkent valogaſs minket Fiadnak az *Ieſus Chriſtuſnak* haſonlatoſſagára, hogy igaſſagban es valoſagos ßentſegben, ßolgálhaſſunk es ditsőitheſſünk tegedet, es hogy *ſelelmedben* çlvén, es *kedvedben* meg halvan, el-rendelt ideje-kor az *igazaknak örök* çletre valo boldog *Fel*támadáſat el-tulaydonithaſſuk. Azonban penig nevellyed, Oh URAM, *hitünket Evangeliumodnak* edeſſeges Igiretiben *meg holt tselekedetekből* valo, meg téréſſünket, *remenſegünknek* igiretiben valo bizodalmat, Sz: Ne-

Hebr: 6.

vednek *ſelelmét* minden bűnöknek *meg gyulöléſet*, es à *ßeretetet*, mellyel ſegedelmünk es vigaßtaláſunk nelkül ßükölkődő ßegeny Fiaidhoz vagyunk: Hogy igy az *Kegyes* es igaſſagos çlet altal, bizonyoſokka tétetteſſünk Sz: Lelkednek bennünk lakáſa felől, es hogy mi te Fiaid vagyunk *Kegyelem* es *Fiuva-fogadas* altal. Adgyad, edes Atyank ezekkel eggyűt az egeſſegnek, békeſegnek es egyeb minden külső javaidnak raytunk virágzáſat-is, annyira à mennyire ſteni bőltſeſeged, illendőnek es ßükſegeſnek itili, kinek kinek kőzzőllünk. Immar penig, *Oh Uram*, köteles adoſſagunk ßerint meg vallyuk hogy mindnyajunkhoz felette nagy irgalmaſſagodat mutattad ez çletbéli jokban: de véghetetlenkeppen irgalmaſſabb lőttel mi-

nekünk à jobbik életnek javaiban; Minekokaert tellyes lelekkel, minden alázatos es szivbéli halakat: adunk neked, mindennemü lelki es testi *aldomásidért* es jo-teteményidért:

Iac: 1, 17. ismerven tegedet *világosságnak Attyanaklenni, kitül vöttük mi mind ezeket az jo es tökélletes ajándékokat*: mellyekert egyedül tsak neked tartozunk tulaydonitani minden ditsösséget, tisztességet es ditsiretet, most es mind örökke. De leg-kivaltkeppen ezért aldgyuk Isteni Felsegedet, hogy minket es napon minden veszelytül es vészedelemtül meg oltalmaztál: ugy annyira hogy egy-is az büntetesek közzöl (mellyet büneinkkel méltán erdemlenénk) fejünken nem esék. Edes URUNK, botsasd meg büneinket, mellyeket ez mai napon tselekedtünk Isteni

Felsged

Felsged es *Felebaratink* ellen: es az UR Christusert engesztelteszel meg hozzánk azokaert. Ugyan ezen veghetetlen jovoltodat es Atyai irgalmassagodat mutassad az mi es hozzánk tartozoinknak ez Etsakai vedelmezéseben, oltalmazz gyuladásnak, tolvaylásnak, örködögi ijeztéseknek avagy akar minemü, büneinkel igazán erdemlet rezzenésnek minden veszedelmitül. Hogy azert batorsagossan nyughassanak Szent *Szárnyaidnak árnyeka alatt*, mi itt testünket, lelkünket es mindenünket, Mindenhato vedelmezesed alá ajánlyuk. Oh aldgy es oltalmaz meg mind magunkat s-mind à mieinket minden gonosz ellen Es à mîg alusunk, edes *Atyank*, ki soha nem szunnyatz nem-is alusol, vigyazz mi rejank Fiaidra Leanyidra,

Ps: 78, 48.

Ps: 91, 5.

ſ-part...tzold meg Sz: *Angyalidnak*, hogy *járjának tabort* Hazunk es Bálláſunk kőrnyűl, bé-kőrnyékezven minket minden veßedelmek ellen: hogy te veled el-aluván, az holnapi napon iſmet te altalad fel-ſerkenheſſűnk, es ekkeppen az mertekletes aluvaſſal *meg uyjultak* lévén alkalmatoſſabbak leheſſűnk ß: nevednek *ditsöiteſere* es hivatalunknak ados tißtiben valo jo lelki iſmeretes el-járáſra. Ezenkeppen legy irgalmas egeß Anyaßent-egyhazadhoz-is; Viragoztaſd tsendeſſeget ez Orßagoknak mellyekben mi çlűnk, el forditván rollunk az tsapáſokat, mellyekert ez Nemzetſegnek *kialto büne*, *kialtoz*. Tarts meg Kegyes *Kiralyunkat* (Fejedelműnket) minden veßedelem es *párt-ütes ellen*. Aldgy meg tőbb minden Kereßtyen

Iſten-

Iſten-felő Kiralyokat, Kiralyné Aßßonyokat-is. Ald meg Tißtviſelőinket, *Tanitoinkat* es mind azokat valakik ſçlnek tegedet es ſegitſegűl hijak Sz: *Nevedet*. Tselekedgyel irgalmaſſagot az egeß Kereßtyenſeggel, es nevezet ßerint azokkal az mi Felebaratinkal à kik betegek avagy akarmi egyeb nyomoruſag alat nyegnek, kivaltkeppen penig à kik akar holot az *Szent Evangeliumnak* bizonyſaga mellet űldőzéſt ßenvednek, adgy tűrő ßenvedő Lelket nekik à Kereßtnek viſeleſere; es *Szabadulaſt* à mikor es mely uton jobnak tetßik Iſteni *Bölteſeſegednek*. Minket-is UR ISTEN ne ßenvedgy ſoha elfeletkeznűnk utolſo vegűnkrűl es *ſſám adaſunkral* mellyet *akkoron* ßükſeges leßen tennűnk te neked. Az jo egeſſegben es ßerentseſſegben

tegy meg emlekezőkke minket
Luc: 21, 35. az betegſegrűl es az *gonoß naprul*
mely utannunk vagyon, hogy
azok tőrűl ne esheſſenek ray-
tunk, hanem hogy inkabb il-
Matth: 25. 3, &c. lēdőkeppen az *Eßes Szüzek* ként
Lelkűnknek edeſſeges *vö-legé-
nyenek* az Ieſus *Chriſtuſnak* el-jő-
vetelire kéßen találtaſſunk. Itt
penig, Oh igen Szent es Igaz,
URUNK meg vallyuk hogy nints
mi bennűnk ſemmi ok, mel-
lyert te (ki à bűnt felette igen
gyűlőlőd) meg halgatnad à bű-
nőſőknek *könyörgéſeket*, hanem
egyedűl tsak azert à ki ßenve-
det à bűnert es nem tőtt bűnt.
Minekokaert ez te *örökke valo
Fiadnak*, mi URUNK es Idvezitő.
Ieſuſnak kőzben járáſa altal alá-
zatoſſan remenkedűnk neked
mind ezekert es tőbb minden
kegyelmidért mellyeket ßűkſe-
geſſeknek aranzaß nekűnk, be-
rekeßt-

rekeßtvén *hibás* imatkozaſun-
kat, amaz *Szentſeges* Imadkozáſ-
ſal, melyre *Chriſtus* URUNK *ma-
ga* tanitot minket, hogy igy ßo-
litsunk meg teged: *Mi Atyank,
ki vagy, &c.*

AZ *Te Kegyelmed, Oh* UR IESUS
*Chriſtus; à te ßerelmed, Oh men-
nyei Atyank; az te bátoritáſod es vi-
gaßtalaſod, Oh aldot Sz: Lelek, lé-
gyen mi velünk es maradgyon ben-
nünk, ez Eyjel es mind örökke,* Amē.

Ezek után Kereßtyeni illen
dőſeggel, mint *Kegyelem Edenyi*
es *Sz: Lelek Templumi* eggyitek à
maſtoknak jo étßakat mond-
ván, kiki Iſteni fęlelemben
mennyen nyugodaſmára: az
oda fel meg irt Eſtveli *elmélke-
déſeknek* valamellyikerűl gon-
dolkodván.

Ez az Házi-gazdának Hazá-
nepevel egyetemben *náponként*

valo kőz *maga gyakorlása az Kegyeſſegben. Immar következik az mellyet az egeſs Anyaſsent-egyhazzal kelletik tselekedni* Szombathnap.

AZ KEGYESSEGNEK SZOMBATH NAPON VALO GYAkorlásának igaz modgyarul irot Sz: Elmelkedeſek.

AZ Mindenhato ISTEN imadtatni akar nem tsak kivaltkeppen valo mód ſerint az Ház-nepbeli egygyes ſemellyek altal: hanem leg fellyebb kőz mód ſerint-is, à Hivek gyűlekezeti altal az lathato *Anyaſsent-egyhazban*: hogy ez altal az eſkőz altal meg iſmérteſſe magát, *Iſtennek* es *Urnak* lenni nem tsak *eggyenként* az Emberekre nezve, hanem ez *egeſs világnak* mindē Teremptet állatira nézve-is.

Kerdes

Kerdés. De mi okon nem ç- Kerdés.
lűnk mi Uy *Teſtamentumbéli Kereſstyenek, Szombatot*, ugyan azon hetedik napon mellyen az *O Teſtamẽtumbéli Hivek* meg illik vala azt?

Ez okon, mert *Ieſus Urunk* ki Felelet.
Ura az *Szombatnak*, es à kinek Matt: 12. 8.
halgatáſara męg maga az Tőr- Deut: 18.
veny-is kénſerét minket, ma- 18, 19.
ga valſoztatta es hozta arrul az *hetedik* naprul, az hétnek *elsō* napjara (mellyen mi moſt illyűk) az *Szombatot*. Mivel az Evangeliſta igy jegyzi-fel, hogy URUNK mindgyárt az Fel-támadas után kővetkezet két heteknek két elſő napjain méne az Szent Gyűlézet kőziben, ſakkor *áldá* az Anyaſsent-egyházat meg, akkor *lehelle* az Apoſtolokra *Sz. Lelket*, es az *bún* kő- Ioh:20, 22.
tőzélnek ſ-botsátaſnak Bolgai *kultsát* es hatalmat-is, nekik ak-

kor ada. Es igen hihető dolog, hogy az negyven napokon-is, à mîg *Fel-támadaſa* utan *Fel-menetéleig* az Apoſtolokkal lőn, az heteknek *elsö napjain* mint egy ugyan *ſßokot* mód ßerint ezenkeppen tselekedet (mert az ötvenedik napon is (melly haſonlatoskeppen à hetnek első napja vala, az Tanitványok mint egy ugyan immar megrögzőt mód ßerint egyben gyűltek vala) mely 40. napok alat, *ada Parantsolatot is à Tanitványoknak es ßolla nekik az Iſten Orſßagára tartozo dolgokrul*, az az, tanitotta *öket* mikeppen kellyē minden Eccleſiakban (mellyeket meg kell vala teriteni) az *Szombatot* az UR napjara: az Allatokkal valo teſti Aldozatokat, *ditsiretnek*, *könyörgeſnek* es *töredelmes ſßivnek* lelki *aldozatiyá*-*vá*; az *törvenynek* Levitai *Papſa*-

Act: 1. 2. 3. Cyrill: ezt jegyezteti it meg, hogy Sz: Ianos nem tsak modgyat irja meg az Chriſtus maſnak lőtt megjeleneſenek, hanem egyſzer ſmind idejét-is

gat,

gat, az *Evangelium*nak *Kereßtyen Prædicator*ſagara; az Sido *Templum*okat es *Synagoga*kat, *Egyházak*ká es *Könyörgö-Hellyekké*; az *Környül-metélkedeſ*nek es *Huſvéti Bárany*nak *O Sacramentum*it, *Kereßtſege* es UR-*Vatsorájara*, &c. *Változtatni*, à mint meg tetßik haſonlo ßollaſnak formaibol, Act: 19. 8. & 28. 23. Col: 4. 11. es Sz: *Pál* Tanitaſanak égeß Sümajabol, mely altal mind ez *változáſok* vegben vitétenek ſ-ezenben lőn az Tanitás foganatos. Igy azert, mikeppen az Sinai hegyen negyven napig oktatá Chriſtus URUNK Moſeſt, mint kellyen tanitani es igazgatni az *Anyaßent-egyházat* az *törveny* alat: ezenkeppen az Tanitványokkal-is negyven napokig marada *Sion*ban, tanitvan őket, mit kellyen prædicalni es az *Eccleſiat* igazgatni az

jet-is (poſt dies octo) az honnan ezt hozzá ki: Diem igitur octavum Dominicum eſſe neceſſe eſt. Cyrill in loh: l 12. c 5. 8. Hebr: 7. 11. 12.

Exod: 20, & 21. & 22, & 23 &c.

Evangelium alat. Es mivel nyilvan vagyon, hogy ez negyven napok alat az Christus el-rendelte mitsoda *Egyházi Szolgák* tanitsanak, es mint igazgassak az ő Anyaszent-egyházat Világ végezetiglen; semmi ketseg nem lehet benne, hogy ezen negyven napok alat ezt-is el-nem rendelte volna, mely nap kellyen, *Szombatot illeni* es rendszerint az ő Szolgalattyoknak tisztit gyakorlani, kivaltkeppen hogy az O Testamentumban az ISTEN oly szorgalmatosnak jelentette önnön magat à maga imádásara tartozo mind *dolognak* s-mind annak *idejenek*, Erkőltsőkrűl valo es Cæremonias Törvenyi altal valo ki szabásaban. Ez-is ide valo hogy az UR kinek *hatalmaban vannak az idők es az alkalmatossagok* a maga rendelte az Hétnek *első* napját,

Eph: 4, 1. 11, 12.

a, Act: 1, 7.

hogy

hogy az *Sz: Leleknek* az Apostolokra lathato formában valo le-szállásanak tulaydon Innepe lenne: b igy az Apostolok-is azon napon kezdék elsőben s-ugy-is gyakorolak az utan-is Sz: Szolgalatnak kőz munkájat, az *Evangelium*nak c prædikalásaban, *Sacramentumok*nak d kiszolgaltatásaban, es à *meg törő* bűnősőknek vetkeknek e megoldasaban. Ezekre es ez illyen *fundamẽtum*okra nezve f Athanasius Doctor nyilván allattya, hogy az *Szombat* maga az UR altal *valtoztatot* legyen *el*. Mikeppen annakokaert à mi *Közösulesünk* UR *Vatsorajanak* neveztetik, mivel az Urtul szereztetet, az ő halálának emlekezetire: ezenkeppen az Kereszteynek *Szombattya*-is g UR *napjának* hivattatik, mert magatul az URtul rendeltetet az ő *Fel-támadás*anak

b, Actor: 2, 1. &c.

c, Act: 2, 1, 4

d, Act: 2, 3. 41, 42.

e, Act: 2, 31. 36.

f, Ath: in Front hom: de sent.

g, Ap: 1, 10. Az Uy Testamẽtumbéli Sz: Irás sem-

semmi dologgal nem közliez betsüllendô nevezetet, hanem tsak à Szombattal es az Sz: Vatsorával Mert mikeppen az Husveti Barány helyeben az Ur Vatsorájat szerzette: ezékeppen à Sido Szõbat helyet az Urnak napjat az Vasarnapot rendelte h, 1. Cor: 11. 20.

N V Volph: Chron: de Temp: l. 2

emlekezetire; s à mint *eggyiket*, ugy à másikat az URnak h Neve betsülletesé teßi Es mikeppen az Szombatnak Ura, *Kiralyi* felsegevel, es *felseges* męltosagaval megtselekedheti; azõkeppen vagyon oka-is à mely ert az Sz: *Szombatot* az hetedik naprul *ez elsöre* mellyen mi illyük, valtoßtathassa, Mert à mi azt à hatodik nap után következendõ *napot* illeti, mellyen Isten az Teremteßt el-vegeze, annak nem altalan veggel valo rendelese vala veg nelkül valo ßükseges meg ßenteléßre nézve, hanem oly mely azon męltosag altal, nagyub ok es alkalmatoßag erkezvén, igazã meg valtoztattathatnék es más *egyéb* hetedik napra rendeltettethetnek. Mert az negyedik Parantsolat sem mondgya: Meg emlekezzel meg ßentelni *azt à hetedik*

tedik napot, *mely az Teremtesben valo hatodik nap után következik*, avagy ez, vagy amaz *hetedik* napot: hanem határozatlan; meg emlekezzél hogy meg ßentellyed az *hetedik napot*. Es hogy tulaydonul ßollyunk, az mint mi az nappal élünk, az idõnek *meg kulömböztetésére*, avagy *termeßet után valo* s. 24. orakbol állos vagy mesterseges ßámlalas utan valo s. 12. orakbol állo, Napkelettül fogvan, Nap nyugatig: ezzel eggyût gondollyuk meg à Napnak amaz dellyesti *meg állaßat*-is *Iosue* idejebẽ, melly lõn *egy egéß napni ideig*: jußon eßünkben ézen Napnak tiz gradußal valo *vißßa teréße*-is (mely õt orat, az az, tsak nem mesterseg ßerint valo fęl napot teßen) *Ezechias* Kiraly idejeben: Ezek miat az Sidok õnnõn magok sem tarthattyak meg az õ *Szombattyokat ßinte-*

c. 1. p. 92. Legis ßubstantia eßt, ßex diebus terrenis negotiis incũbere; ßeptima divino cultui dare operam.

Ios: 10, 12, 13.

2. Reg: 20. 11.

ſſintén ſſinte abban, *az idönek meg hatarozaſaban*, mely leg elſőben à teremptesnek kezdetitűl fogva, hetedik napnak mondatot.

Ita explico meridionalem circulum, ab Anglis omnib: per ſe ſatis intellectũ. Chriſtoph: Heſnie Syſt: cont: Theol: cum Iudæisc. de Sabbatho.

Ide jarul ez-is hogy az *Meredianuſ*nak, az az: az Napnak dél avagy tizenkét orakori hellyecnek, es ugyan azon Napnak *egyenetlen fel-jötenek* es *le-mẽtének*, ez Földnek egymaſtul kűlőmbőző Tartomanyi miat valo ſok kűlőmb kűlőmbſegére nezve, nemely hellyekben elébb vagy utolb kezdetik à Nap, nehol *Negyed* nivel, nehól, *felnivel*, nehol penig *egeſs* nappal-is: Ennekokaert à Sido *hetedik nap*, nem tartathatik ſinten ſinte *ugyan az egy* időben meg, ez egéſs Világon.

Matt: 12, 8.

Immár *Ieſus* Urunknak, mint Urnak męltoſaga lévén à *Szombaton*; haſonlokeppen ſokkal nagyubb oka es alkalmatoſſaga

vagyon

vagyon, az Szombatnak az *Sido* hetedik naprul, más hetedik napra valo rendeleſeben, mellyen az Keresstyenek meg illik az Szombatot.

Okai:

1. Mert az ő halalbol valo *Fel-támadaſa* altal *uy lelki Teremptéſe* lőn ez Világnak: mely nelkűl *Adam*nak minden Fiai ő-rőkke el-romlottanak volna, es az első Világnak Teremptéſe ſemmi *vigaſztalſt* nem ſolgaltata nekűnk. S-erre az *uy lelki Teremptéſre* nezve, mondgya az Iras, hogy [a] az *O dolgok el-múltanak es Uyjakká löttenek mindenek*: [b] *uy Terempteſek* [c] *uy* nép, [d] *uy* emberek, [e] *uy* ęrtelem, [f] *uy* Teſtamentum, [g] *uy* Parantsolat, [h] *uy* nevezetek [i] *uy* út, [k] *uy* ének, [l] *uy* öltözet, *uy* bor, *uy* edény, [m] *uy* Ieruſalem, [n] *uy* Eg, es *uy* föld. Es igy è ſerint ſűkſegeskeppen

Iſ: 65. 17. Iſ: 66. 22. Pſ: 90. 3.

a, 2. Cor: 5. 17.
b, Gal: 6 15:
c, Eph: 4. 24.
e, Col 3.10.
f, Matt: 26. 2.
g, Ioh: 12.4
h, Apoc: 17.
i, Heb: 10,10
k, Apoc: 3.9
l, Luc: 6.35.
m Apoc: 21

az
n, 2. Pet: 3,13

o, Is: 66 22 az o O *Szombat* hellyet-is, *u*ynak Hebr: 49 kell lenni, *Meg valtonk*nak ditsiretire es tiſteletire, meg valtattatáſunknak *munkaja*rul valo el' melkedeſünkre, es az O Teſtamentumnak uyjonnan lőt valtozaſanak ki-jelentéſere.

2. Mert ez napon *nyugvék meg* à *Chriſtus* minden *ſenvedeſitül* ſ-ez napon vegezé az *Meg valtaſnak* munkajat-is el. Ha azért az elſő Teremptes munkájanak el vegezeſe (mely altal halalmaſſan ki nyilatkoztatá Iſten önnön magát az Teremptetteknek) Szombatot érdemle, hogy ily nagy *munkának* emlekezeti nevezetes lenne, az Munkáſnak tiſteletire, minekokaert *én Sz: Napomnak* is nevezi azt *Is* 58. 13. Sokkal inkabb ez Világnak, *uy Teremptéſe* az *Ieſus* Fel-tamadáſa altal (*mellyel hatalmaſſon ki nyilatkoztatta magát Iſten Fianak lenni*) meg érdemli à Szombatot, annak örök emlekezetiert, à *Chriſtuſ*nak tiſteletire, minekokaert méltan-is hivattatik UR *napjának*: Mert az mikeppen az *Babyloniai* fogſagbol valo ki ſabadulas, mint nagyob jo tetemeny, el-vőve, es mint egy el nyele az *Egyptumbeli* ki menekedeſnek *nevét*: Ezenkeppen az nap, mellyen *Chriſtus* ez világ *valtſaganak* munkaját el-végezé *igazabban* meg erdemli, az Szőbati meg ſzenteltetéſt, hogy nem mint az mellyen Világ *Teremptejenek* munkájátul meg ſűnek az *Iſten*. Mikeppen tehát az *Teremptésben* az *első nap* mellyen veghez méne az teremptes, az *ſenteltetek Szombattá*: igy az *Valtſagnak* idejébe, annak az elſő napnak mellyen az, el-végeſteték, ſükſeges à ſent nyugodalom Szombat, nyugodalmat teſzen magyarul.

Rom: 1, 4. nak napjanak ſenteltetni: ſ-azon-

(*lenni*)

azonban à hetedik nap-is, *Istennek* Erkőltsőkrűl irott Tőrvenye ſerint meg ſenteltetik: Az *Zidok* à hétnek *utolsó* napját illik meg, *Szombat*tyokat az *Etzákárul* kezdvén mellyen Iſten meg nyugott. De az *Chriſtuſoſok* az Urat *jobban* tiſztelik, az *hétnek elsö napján*, *Szombat*tyokat azon az Napon kezdvén mellyen *Idvezitönk fel-költ*. Ők az ő *Szombat*tyokat, à Világ Teremptesęnek emlekezetire illik; az *Chriſtuſoſok* az meg valtaſanak emlekezetire ſentelik: Sőtt az Urnak Napja, elsső léven mind az *Teremptésbeu* ſ-mind à *Meg* váltáſban, emlekeztet minket egyſer ſ-mind, az *O* Vilagnak alkutáſara, ſ-az Urnak meg váltáſara. Igy ekkeppen immar, látvan hogy az *Valtſag* mint *hatalomra* ſ mind *irgalmaſſagra* nezve felyűl haladgya az Teremptéſt:

Gen: 2, 2.
Lev. 23, 32.
Neh: 13, 19.
Matt: 29, 1.
Act: 20, 7. 11.

ptéſt: ennekokaert nagyubb oka vagyon hogy à *nagyub* tselekedet viſellye az napnak *tiſztelétit*. Nem-is *Kiſſebbeti* az Ur *Napjának tiſztelétes* nevezeti az *Szombat*nak ditsőſſeget, hanem inkabb ſád ahoz es *öregbeti* annak *méltoſagat*: mint ſinten az *Izraéli* nev mely Iacobnak adaték, ſokkal *fenyeſſegesbe* tőve az Patriarchát. Ez: *Iſten nyugodalmának* példajarul, es è Vilag *Teremptésenek munkajarul* vetettetők, ereiében meg áll mind addig, miglen az Iſten Fia ez Vilag *Meg valtáſanak munkajatul* meg nem ſűnik, az után penig *az elsöbb* enged es *hellyet ád* az utolſobnak. 1. Cor: 15.

3. Mert meg jővendőltetet volt az *O Teſtamentumban*, hogy az Uy *Teſtamentum* idejekor, az hétnek *elsö napjan* illik à *Szőbatot* meg. A mi az elsőt illeti az

Pſ: 110, 3. 110. *Soltar*ban, mely jövendöles az *Chriſtus* es az ő Orßága felől; nyilván meg jövendöltetet, hogy leßen à gyülekezetnek egy *nevezetes Napja, mellyen az Chriſtuſnak minden ſerege ßabad akarattya ſerint egybẽ gyülekezik ßentſeges öltözetekben.* Ugy annyira *hogy ſemmi eſsöje* az bekeſegnek, *nem leßen arra az Háznépre, valamely fel nem menend Ieruſalemben,* az Anyaßent-egyházban, *az Kiralynak az Seregek Urának imadaſara.* No immar, mely nap kelleſſek ez nagy *népet* es *Gyülekezetet* meg tartani, ßent *David* nyilvan meg jelenti az 118. *Soltar*ban, mely az Chriſtus felől valo *Iövendö mondas*, mint meg tetßik Matth: 21. 42. Actor: 4. 11. Eph: 2. 20. es mind az egeß *Sido Doctor*oknak eggyező ertelmekből, à mint Hieronymus *bizonyſagot téßen* felölle, jo eleve ki-

jelent-

jelentven mint lenne az gyalazatos halál altal meg vettetet *Chriſtus mikeppen az Epiöktul* az az, *Sidoſagnak fö vezeritul meg vettetet kö, fö Szegelet kövé*: azt kivannya az egeß *Sz: Anyaßent-egyháztul*, hogy meg ßenteltteſſek az à Nap, mellyen *Chriſtus* ez tsudalatos munkat fogja végben vinni, igy ßolván: *Ez az Nap mellyet az* UR *rendelt, örvendezzünk es vigadozunk azon.* Es mivel à mint Szent Peter ßolt Act: 2. 36. az *Chriſtus* felől, ezen az napon nyilatkozék ki, *hogy az Iſten ötet* Urrá *es Chriſtuſsá tötte*: Ennekokaert az egeß Anyaßẽt-egyház az Uy *Teſtamentum*ban, meg kell ßentelni az *Chriſtus Feltámadáſanak napját. Rabbi Bachai*is, látta *Adam*nak hatodik napon valo eſeti altal, hogy ugyã azon nap *kelletik az Meſsiasnak az Emberi Valtſagnak* munkaját veg-

Pſ: 118. ℣ 24

Zohar: ſup: Gen: fol: 21.

ben

ben vinni. Es nezven az *Boáz Ruth*nak ßollot ez beßedere: *Aludgyál itt mind Reggelig*, azt hozza ki hogy az *Meſsias*nak egeß à Szombaton az Koporſoban kell nyugodni; es amaz ßollásbol-is *Gen:* 1. az elſő napon, *Légyen világoſſág*, azt allattya, hogy à *Meſsias*nak *az hétnek elsö napjan* kell az halálbol ęlętre támadni, es az *Evangelium*nak lelki világoſſagával ez vilagot mely az Halálnak *árnyekában* fekßik, meg világoſitani. Ez könyveknek *Sedar*, *Olam*, *Rabba* egy Sidó Authora Szerzője, c. 7. ſok emlekezetes dolgokathoz elő az mellyek à Hétnek elſő napjan mint meg annyi ábrazatokul lőttenek hogy az Iſteni főbb ßolgalatnak az Uy *Teſtamentum* alatt ez Napon kellyē gyakoroltatni. Ugy mint; az *Iſteni Ditsöſſegeſſegnek felhője*, ez

Ex H. Volp: Chron: de Temp: l. c 2.

ez napon ßalla az ö népere. Aaron es az ö Fiai ez nap követék elsöben el, az ö Papi tißteket. Az Iſten elsöben ekkor alda meg nevezeteſſen az ö népet. Az nepnek Fejedelmi ekkor mutatának közönſegeſſen ajandekot az UR *Iſtennek. Ez az az elsö nap mellyen tüz ßalla le az Eghbol: Elsö Napja è vilagnak, az Eſtendöknek, az Holnapoknak, à heteknek*, &c. Mind ezek meg árnyekozván hogy ennek à napnak kell elsső es fűbb Sz: napnak lenni az Uy *Teſtamentum*ban. Sz: *Agoſton* meg proballya ſok Sz: Irásbéli bizonyſagokkal es okokkal, hogy *az O Teſtamentumbeli Sz: Atyak es Prophetak, eleve meg lattak es tudtak, hogy è mi Uri napūk meg ábrazaltatot volt az ö környül metélkedéſeknek nyolczadik napja altal*: Es *hogy az Szombatnak el kell az hetedik naprul valtozni az étßakara, avagy à hétnek elsö napjára. Iunius-*

Aug: Ep: ad Ianuar. 119. c. 13.

is *Cyprianus*ból azt mondgya, *hogy az környül metelkedes annak az nyoltzadik napnak mellyen Chriſtuſnak fel-kelletik vala tamadni, mint egy Sacramentumul rendeltetet az nyoltzadik napra.* Az *Foro Iuliense* Gyülés azt allattya hogy *Eſaias Prophétalt az Szombatnak az hétnek elsö napjan valo meg illéſerül.* Ha ez Titkokat ily vilagoſſan meg látták az *O Teſtamentum*nak árnyeka alat levő Sz: Atyák, bizonyára *ez világnak Iſtene* igen mellyen *meg vakétotta* azoknak *elméjeket*, à kik ennek valoſagat az *Evangelium*nak ragyago vilaganal nem lathattyak Minekokaert az Szombatnak ez Uy *Teſtamentum*beli valtozáſa, ſemmi egyeb nem, hanem tsak annak be-tellyeſedeſe, mely az *O Teſtamentum*ban meg abrázaltatot es prophetáltatot.

2. Cor:4,4.

4. Az Apoſtolok, az ő Urok-

nak elméje, es Parantsolattya ſerint es az *Sz: Lelek* igazgatáſabol (mely mindenkor jelen ő vellek *Egyhaz-ſolgalatbéli* Titkokban) minden Keresztyen ő töllök plántalt *Eccleſiakban elrendelték*, hogy az Keresztyenek az Sz: Szombatot azon à hetedik napon illenék meg, mely *elsöje à hétnek*; [a] *A mi néz à Szentek ſegitſegekre valo alamiſnara, az mikeppen rendeltem az Galatiabeli gyülekezetben, ti-is azonkeppen tselekedgyetek.* Az hétnek minden elsö napjan &c. [b] *mikor egyben gyültök az Templumban.* (UR Napja lévén) *az* UR *Vatsoraja Kenyerének veteleért*, [c] az UR halálának emlegetéſere miglen eljü &c. Mely Igékben jegyezd meg:

1. Hogy az *Apoſtolok rendelték* ez Napnak megh-tenteleſet: en-

a, 1. Cor:16. 1. 2.

b, Az Syriai forditas igy vagyon: cũ congregamini, non ſicut juſtũ eſt in die Domini noſtri comeditis & bibitis.

Az Arabiai fordításban-is igy vagyon: Non comeditis & bibitis prout verè, diebus Dn: noſtri decet, & Beza addit quod in veteri quodã exemplari ita legitur: Tin Kyriakin. Az Vrnak Napja mindẽ elsö

napnak melléjetétetet. c, 1. Cor:11,20,25,26

nekokaert ISTENI szerzésből valo.

II. Hogy az à nap *à hétnek elsö napjának* neveztetik: annakokaert, az, nem az *Sidok* hetedike, sem más egyebb.

III. *Az hetnek minden elsö napjan* ugy-mond mely szünetlenseget jelent.

IV. Hogy az, rendeltetet az *Galatia*beli *Eccleſia*kban szintén mint az *Corinthus*beliben, ſ. egy formaju ser-tartáſt rendele az *Szenteknek* minden [d] *Eccleſia*jokban: annakokaert közönseges lön az.

V. Hogy ez Napi gyakorlasok, az Szegenyek szamara tartozo [a] *alamisna-szedések* voltak, (mint meg tetszik Act: 2. 42. es *Iustinus Martyr* bizonysagabol *Apol*: 2.) mellyeknek össve gyütögetesek à Sz:Gyülekezetben, *az Könyörgés, Prædicatio*, es Sacramentum *ki szolgáltatas* után leszen vala: enneckokaert Lelki vala az.

VI. Hogy az *alamisna szedest* (noha igen szükseges vala) elhagyatá vélek oda menetelig, hogy valamint az ö Prædicalásanak akadalyul ne lenne: de szentseges egyben gyüleseket az Urnak Napjan nem hagyatta; mivel rendelt idö vala; az Urnak közönseges szolgalattyara; mely szükseges seget állat:

Es ugyan ezen Levelben tanubizonysagot tesen Sz: Pal, hogy ö nem rendelt ö közöttök *semmi egyéss* Szer-tartasokat, avagy tudománt, hanem azt *mellyeket az Urtul vött*: El-annyira hogy ugyan kemeny szoval szólittya meg öket 1 Cor. 14. 37. *Ha valaki közzulletek laittatik Prophétának lenni vagy lelki dolgokban tudosnak, vegye esében hogy az mel-*

d, 1, Cor: 14, 33.

a, Az mikeppen az kenyer szegesnek nevezeti, az vallasnak több mindē gyakorlasit magaban foglallya. Act: 26, 7. azonkeppē ez szollas Collecta az Szōbatnak több mindē gyakorlasit be-foglallya; Miert-is kivanná az Apostol hogy az alamisna-szedes az hétnek elsō napjan lenne, hanem hogy ez napon voltak az Sz: Gyülekezetek az Apostolok idejében 1. Cor 11, 23 15. 11. Gal: 1, 12.

lyeket nekiek irok, azok az Urnak *Parantsolati.* De ő irta nekik es el-rendelte hogy az hétnek *elsö napjan* illyenek Szombatot: Minekokaert azon à napon illeni *Szombatot* az Urnak magaſaját *Parantsolattya.* Ki lehetne-is *avagy* igaz *Prophéta,* vagy az Iſtē Lelkének valamely kegyelmével biro ember, az ki ily világoſſan látvan az URNAK napjat, az Apoſtolok altal ſerzetnek es rendeltetnek lenni, meg nem vallana hogy az Urnak *Napjanak* meg ſenteléſe Iſten Parantsolattya? Az *Sidok* meg vallyak az Szombatnak ez *valtozáſat* Apoſtoloktul valonak lenni, *Peter Alphon. in Dial. cont: Iud: Tit.* 12. Vakabbak tehat az ollyatének es tombabbak az *Sidok*nal-is, az kik hivſaggal tagadgyak azt.

Act: 20, 4. 5, 6. &c

Sz: Pal is *Troas*ban az *Eccleſia*-

nak

nak amaz hét Evangeliſtaival; *Sopater*el, *Anſtarchus*al, *Secundus*al, *Gajus*al, *Thimotheus*al, *Tycheus*al es *Trophimus*al es az egeß ott lévő *Kereßtyenſeggel*, az Sz: Szombatot à hetnek *elsö napjan* illik meg, Kőnyőrgesben, prædicalasban es az Ur *Vatsorajanak* veteleben. Es à mi meg jegyzendő dolog, Sz: Lukats nem azt mondgya, hogy az Tanitvanyok Sz: *Pal* Prædicalaſa halgatni kűldettettenek vala, hanem, *az Tanitvanyokat egyben gyütvén az Kenyernek meg ßegéſére, az hétnek elsö napjan,* az az, az Sz: Kőzőſűlesben (az UR Vatsorájaban) valo reßeſűleſre, mely időben az Urnak halala az Igének prædicallaſa altal mutogattatik vala. 1. Cor: 11. 26. *Az Pal prædical vala nekik &c:* Es hogy ſenki nem tartotta ez egyben gyűleſeket egyeb Ke

v. 7.

reßtyeneknel, kik egyedůl Tanitvanyoknak neveztetnek vala. Act: 11. 26. De *Philippi*ben mivel ott męg Tanitvanyok nem valának, Sz: Pal az ő Szóbattyokon méne az helyre az hova az Sidok, es à Sido hiten valo tőbb Nemzetſegek, gyůlekezni ßoktak vala az imadkozáſra, es ott prædicalla nekik, Act: 16. 12 13 Ez keppen azert à dellyeſti világoſſaghoz haſonlo vilagos dolog, hogy az Kereßtyeneknek, ßokaſos rend tartaſok volt, az *Sido* hetedik *nap*nak [a] el mulataſa, es az Szóbatnak es az ő Sz: Gyůleſeknek az Hétnek elſő *nap*jan valo tartáſa ſ miert-is nevezne Sz: *Ianos* ezt *Urnak Napjanak* egyebért, hanem hogy oly nap volt ez, melynek az Apoſtolok altal plantalt egeß Eccleſiakban valo kőzőnſeges meg illéſęk, az

a, Act: 21. 4. &c.

halalbol

halalbol, ezen à napon eletre tamadot *Ieſus Chriſtus*nak tißteletire valo-tartozáſa mindeneknek tudtokra volt? Ezt Sz: *Ianos Urnak Napjanak* nevezi [b] hogy az Kereßtyeneket inkabb fel-ingerelheſſe, az ő, az *Ieſus Chriſtus* halalbeli Fel-támadaſa altal ßerzet *Valtſagoknak haladatos* emlekezetire. Es az nappal egyetemben, az Szombatnak *aldaſa*-is haſonlatoskeppē altal vitettetet az *Urnak Napjara*, mert mindennemů, ez Uy *vilagra* tartozando *Meg ßenteltetés* az *Chriſtus*ban vagyon, es ő tőlle ßármazik à Kereßtyenekre. Es mivel ſohonnan nagyubb męltoſag, az *Chriſtus*énal es az ő *Apoſtoli*énal nem tamadhat: ok-is haſōlo nem találtathatik mint è Vilagnak uy *Teremptéſe*, ennek-okaert az Szombat ſoha *ez naprul maſra* nem vitethetik vala-

b, Apoc: 1. 10, Mos Chriſtianus &c. Szokaſok à Kereſztyeneknek hogy ezt Urnak Napjanak nevezzék. Beda in Luc: c. 14.

Hebr: 2, 5. 11. & 5, 9.

mîg

mîg ez vilag fenn áll. Ide valo az-is à mit az *Iras* meg jegyez, hogy az *uyjonnan plantalt* es gyűtőgetet *Anyaßent-egyhazakban*, valami rendeltetet, Az *Apostoloknak* kivaltkeppen valo *ßerßabasok* es *igazgatasok* altal rendeltetet. 1 Cor: 11. 34. 1. Cor: 11 11. 36. 37. Tit: 1. 5, Act: 15 6. 24. Az Apostolok pennig semmit nem tselekettenek ollyat à miben hagyottak nem voltak à *Christus*tul, 1. Cor: 11. 23.

Meg ßentelni azert az *Szombatot hetedik Napon*, nem *el töröltetet* Ceremonias Tőrveny: hanem erkőltsőkrűl valo es mind vegezetiglen tarto *tökelletesselött* Tőrvenye Istennek: Ugy hogy azon *vegiglen meg maradã o* Tőrveny mely az *Sidokat* kőtelezi az Szombat illésre *azon* az hetedik napon, *világ Teremptesenek* emlekezetire *kötelezi az Kereßtye-*

reßtyeneket-is az Szombatnak meg ßentelesere *ezen az hetedik napon*, ez vilag *Meg valtasanak* emlekezetire. Mert à negyedik *Parantsolat Erköltsökrul valo* Tőrveny lévén, meg kivannya az *hetedik napnak* meg ßenteleset mind őrőkke. Ennek penig à Tőrvenynek *Erköltsökrül valo tanitasat*, a mint hogy à tőbb Parantsolatokénak-is, annyival *Istenesben* meg tartyuk mi az Evangelium alat, à menyivel (à Kereßtsegben,) *nevezetesb frigyet* kőtőttűnk az Istennel, Sz: Parãtsolatinak meg tartása véget: es az Isten-is mi velűnk az Tőrveny *Atkatul* valo meg mẽtésűnkre, es Sz: *Lelkének* mellénk adásara hogy az ő Tőrvenyit meg tarthassuk. Es hogy ez à *Szombatrul* valo Parantsolat (ßintén mint à tőbb kilenczek) *Erköltsökrul valo* es *vegiglen meg*

marado, nyilván meg tetßik ez kővetkezendő okokbol:

Tiz nevezetes okok mellyekből meg bizonyittatik hogy az Szombatrul valo Parãtsolat Erkölttökrül valo es mind vegiglen meg maradando avagy mindenhai legyen.

1. Mert ez *Parantsolat*nak *minden* okai erkőltsőkrűl valok es minden haijak: Az Iſten-is ſokkal hathatobb okokkal kőtelezet minket *ez Parantsolat*hoz valo engedelmeſſegre, hogy nem mint à többihez, *akar mellyikhez*. *Elsöben* azert mert az Iſten jo eleve el-latta, hogy az Iſtentelenek ſokkal gondviſeletlenebbek leßnek ezőkrűl, avagy batorſagosban *altal* merik ezt à többinel *hagni*. *Maſodßor*, mert ez Parantsolatnak meg *tartáſában* áll à *többinek*-is *meg tartáſa*: mely dolog panaßolkottattya az Iſtent oly gyakran, hogy *minden* ő *Tißteletit* el-mulattyak avagy fel-adnak azon az Emberek, à mikor az *Szombatot* vagy *el-mulattyák* avagy *altal hagják*. El-almélkottattya Embert (azt mondgya CALVINUS) midőn meg gondollya, mely ſokßor, mely *buzgoſagos* tudomany tetellel, kivannya *Iſten* mindentűl (valaki *ö népe* akar lenni) az *hetedik napnak* meg ßenteleſet: Sőt mely *irgalmatlanul* kegyetlen halallal tudnia illik bűnteti az *irgalmaſſagnak* Iſtene, ez ő Parantsolattyának meg ßegéſet, mintha ugyan tsak è volna minden ő Tißteletinek es ßolgálattyanak egeß ſummaja. Bizonyos dolog-is az, hogy valakinek lelki iſmereti nints az *Szombat*nak meg ßegéſeben, az több Parantsolatokéban ſints ſemmi, hogy az keppen tselekedhetik mind maga betsűlletinek

Ier: 15, 22.
Ez: 20, 19. 20, 21, 24.
Ez: 23. 38.
Neh: 9, 4.

Ex Bodin: de Repub: l. 4 c. 2.

ártalma ſ mind penig az Kűlső Tőrvenyeknek *romlaſa* es onnan következhetendő *veſſedelem* nelkűl Ennekokaert helyheztette *Iſten* ez *Parantsolatot* az két Táblának *közepiben*, mert ennek meg tartáſa, *legh jobb* ſegéd az *többinek* meg tartáſara. Az Szombatnak *lelki iſmeretes* meg ßenteleſe, *Annya* az Vallaſnak es az jo fenyéteknek az *Eccleſiaban*. Hadd el az Szőbat illéſt, es kiki ßolgallya akkor Iſtenet mikor tetßik, meg ladd tsak hamar mint jár az *Vallas* es az à *Bekeſeg* ſ *rend-tartas*, mellyet Iſten meg akar maraßtani az
1, Cor: 14, 33 40. *Eccleſiaban*? Az *Szombat nap Iſten Sokadalma avagy Vaſarnapja* mellyen egeß hetetßakai valo jokat arultat az embereknek, ekkor hi *magahoz* minket, hogy
Eſ: 55, 11, 2. *vaſarlyunk ö tölle minden ezüſt es penz* nelkűl *Angyaloknak* kenyerét,

rét, çletnek *vizét*, Sacramentumnak *Borát*, es az Igének *Tejét*, Lelkűnknek táplálaſara: *probaltatott aranyat*, Hiűnknek Apoc: 3. 18. gazdagitáſara: *ßem gyogyitö* dragalatos *Iret*, lelki vakſaginknak gyogyitáſara; es az Ieſus Chriſtus *Igaſſaganak* fejer *öltözetet*, undok mezitelenſegűnknek takargatáſara. Nintsen az, az igaz *Kegyeſſegtűl* tavul, à ki lelki iſmeretben jaro dolognak tarttya az *Szombatnak meg illéſet*: de az ki lelki iſmereti ßerint ſafarkodhatik az *Szombatnak* maga haßnara es mulatſagara tartozo meg ßegeſeben, annak *ßive* męg ſoha nem érzette, mit akarjon mind az Iſtēnek *ſçelelme* ſ mind az *igaz* Vallas. Mert ez Parantsolatban telik bé à mit Sz: *Iakab* mond; *Az ki vetkezendik egy dologban, az, az egeß törveny meg rontáſaban bűnös*: Iac: 2, 9. Lat-

ván tehat hogy Iſten, ily ſok, *erköltsökrül valo* es *mindenkor tarto* okokkal *eröſſetette* ez Parantsolattyat, tudni valo dolog hogy maga-is ez Parantsolat ollyan.

2. Mert *Adam*nak-is Parantsolatot adot volt errűl az Iſten az *ártatlanſagban*, mely allapotban (męg az boldogſagban helyben léven, nem az *Chriſtus* *ęrdemében* valo Hit, hanem az *törveny*hez valo Engedelmeſſeg altal) nem ßűkőlkődik vala az *Chriſtus* altal valo valtſagot árnyékozo Ceremonia nelkűl. Annakokaert à *hetedik napi Szőbat*, nem tsak egyigyű Ceremoniaja, hanem ugyan Termeßet ßerint valo réße az Iſten *imadaſanak*, melly akkor Parantsoltaték az Embernek, à mikor minden Emberek męg tsak ugyan azon egy állapotban valának. Es ha ßűkſeges volt *elsö ßüleink-*

nek,

nek, hogy *Szombat* napjok legyē, az Iſtennek, *tökelletes állapottyokban* valo ßolgalaſara; Sokkal ßűkſegesb à *Maradekoknak* hogy Szombatot illyenek *romlot* allapattyokban. Es mivel az *Iſten maga-is meg ßentelte ezt* à napot, hogy lehet Sz: az az Ember, à ki *ßant-ßandékal* altal hagja azt?

3. Mert egygyik az Parantsolatok kőzzűl, mellyeket Iſten maga ſaját ßentſeges ßájával ßollot es ßent Uyjaival ketßer az kő Tablakra fel irt, azoknak męltoſagoknak es vegiglen maradandoſagoknak jelenteſere. Valamellyeket Iſten maga irt mind azok *erköltsökrul valo* es *mindenkor tarto* Parantsolatok voltak, azok penig kőzőnſegeſſen ßám ßerint *tizek*. Immar ha ez el-tőrőltetet Ceremonia volna, tehat tsak *kilentsek* lennének à *Parantsolatok*. Az Ceremonias

Exod: 3. 4.

Deut: 4. 13.

Deut: 4. 4.

monias Tőrvenyek, mellyek az *Chriſtus altal el-töröltettek* mind *Moſes* altal irattattanak: De ez az Szombatrul valo à tőbb kilentsekkel eggyűt, maga az Iſten altal irattatot, az frigy Ládaban bé helyheztetet az hova egy Ceremonias tőrveny ſem tetettetet: mellyekkel eggyenkent azt jelentette hogy ez tiz Parantsolatok vegig meg maradando *regulai* lennének az Anyaſent-egyhaznak, ollyak mindazaltal, mellyeket ſenki
1. Reg: 8. 9. Heb: 9. 3. *tökelleteſſen* be-nem tőlthet hanem tsak à *Chriſtus*.

Rom: 5. 17. Matth: 5, 19. 4. Mert az *Chriſt'* meg vallya, *hogy ö nem jött az Erköltsökrül valo törvenynek el-rontaſara*, es hogy annak męg à leg-kiſſebbike-is el-nem tőröltetik az ő Orſagaban az Uy *Teſtamentum* alat. El-

V. 19. annyira *hogy valaki ez tiz Parantsolatoknak tsak kiſſebbet-is meg*

rontand-

rontandgya, es akkeppen tanitādgya az Embereket, az Mennyeknek Orſagaban legh-kiſſebnek hivattatik: azaz, nem leſſen hellye az ő Anyaſent-egyhazába. Immar penig az Erköltsökrül valo tőrveny, Parantsollya hogy az hét napok közzül, eggyet mindenkoron Sz: Szombatnak ſentellyünk. Az Chriſt' maga is nyilvan emlekezik, az ő Kereſztyeni között valo *Szombat* ſenteleſtrül, *Ieruſalemnek* el-romlaſa idejet, az ő Fel-tamadaſa utan 42. eſtendő tayban. Mely Idő alatt, egeſſen az *Moſes* Ceremoniai (az ver, az meg foytot allaton kivül) az Apoſtolok- Act: 15. 20. 21, 24, 28.
nak közönſeges vegezezekből *tellyeſſeggel el-töröltettek* es el-hagyattattak az Kereſztyen *Eccleſiakban*. Ennekokaert inti Chriſtus URUNK az ő Tanitvanyit, Matth: 24. 20.
könyörgeſre, hogy futaſok ſe Télben,

ſem

sem penig Szombaton ne essék. Telben ne; mert az utnak sivőnek kemeny volta miat, az ő futasok sokkal *nehezebb* es *nyomorusagosb* lenne; *Szombaton* se, mert annal-is *nehezebb* lenne sivéknek, hogy *azt à napot* mellyet az UR az *Sz: Gyakorlásokban* Parantsolt el tőlteni, *leiki* vigasztalásokra, hivsagos dolgokban kel tőlteniek *életeknek* meg tartásaert. Ha azert à Szombat illés ez napon tsak *Ceremonia* volt volna, nem lőtt volna semmiben à futas *ez napon* keservesb, mint sintén à hétnek tőbb *napjain.* De hogy im à *Christus* mely igen sannya, azoknak *Szombat napi futasra* kenserittetesekben valo felelmeket es sivéknek nehezseget; S-ezokaert akarja hogy Istennek könyörögjenek, hogy ez illyeten alkalmatlansagot *meg elözze*: nyilván *meg*

mutattya,

mutattya, hogy az Szombatnak meg tartása nem el-tőröltetet Ceremonia, hanem *Christus* tul allattatot es meg erősitetet *mindenkori* Parantsolat. Ha penig tudni akarod à Napot à melyre à Christus ez *Szombat* illést rendelte, Sz: *Ianos* meg mondgya hogy az *Urnak Napja* az Apoc: 1. 10. Ha tovabba azt-is akarod érteni, mellyik *napjan* à *hétnek*, *Sz: Pal* meg mondgya, hogy az hétnek mindenik *elsö napjan* 1. Cor: 16. 1. A mint az *Christus* intette, az *Kereßtyeneket*, ugy, ők-is könyörögtenek, es ő nyörgesek szerint, az Isten (egy kevesset az meg szallas előtt) *mennyei jelenés* altal meg intett *Ieruſalemben* minden *Kereßtyeneket*, hogy ki-költőzzenek onnan s-*Pellá*ban menyenek mely egy kis falu vala az *Iordanon* tul, es ekkeppen kerülnék-el, az *Isten-*

nek

Euseb: hist: Eccl: l 3, c 5 Hihetô dolog, hogy ez jelenes volt ez szo: Migrem⁹ hinc, mely eyjel hallaték nagy földindulassal eggyüt az Templūbā. Melyrül emlekezik, Ioseph: de bell: Iud: l. 7. c. 12.

nek arra az Varosra es Nemzet-
Matth: 24, 34. segre következendö boßßu-al-
lásat: Ha azert à *Kereßtyen* Em-
ber eletének *meg tartásaert*: nem
futhat az URNAK *Napjan ßibeli*
saydalom nelkül, mitsoda *örömmel* avagy vigaßtalassal *mulathattya* az ki igaz Kereßtyen, az
Isten tißteletinek ß: *gyakorlasit*,
az *Urnak Napjanak* nagyubb re-
ßét, hivsagos, testi haßontalan-
sagokban es ßolgalatbeli mun-
kában töltven el? Es mivel *Ie-*
*rusalem*nek *el-romlása* mind *abra-*
zattya s-mind bizonysaga lön è
világ el-romlásanak, Kitsoda
nem veßi eßeben, hogy az Sz:
*Szöbat*nak világ vegezetig meg
kell maradni?

5. Mert minden *Ceremoniak*
tsak az Sidoknak parantsoltatta-
nak volt, nem à *Poganyoknak*
egyßer s-mind: de ezt à Szom-
batrul valo parantsolatot (mint
az

az Házassagot) az *Artatlansag-*
ban ßabta volt az *Isten*, mikor
męg tsak ugyan azon *egy* alla-
potban voltanak minden Em-
berek; ennekokaert ßintén ugy
Parantsoltatot az *Poganyoknak* is
mint ßintén *az Sidoknak*. Ugy
hogy minden *tißt-viselöknek* es
Házi-gazdaknak meg volt hagy- Is: 56. 6.
va, hogy az *Iövevényeket*-is, ßin-
tén mint à magok *Háza-nepét*
kenßeritsek à *Szombat* ßentelésre,
az mint meg tetßik az negyedik Neh: 13, 13. 11, &c
Parantsolatbol es *Nehemias*nak Eph: 2, 14.
tselekedetiböl. A *Ceremoniak*
mindnyajan *köz-falnak válaßi*
valanak, az *Sidoknak*, *Poganyoktul*
valo meg külömböztetésekre.
De mivel à *Poganyok*-is ßintén
ugy kötelesek ez Parantsolat-
nak meg tartásara mint à *Sidok*;
nyilvan vagyon hogy az nem
Sido Ceremonia. Es látvā hogy
ugyan azon az *Szombat*nak męl-
tosaga

tosaga mely az *Házasagé* ha azert az *házasag* Ceremonia, tehat az *Szombat*-is az: Ezt-is tovabbá eßűnkben vegyűk, hogy à hol az Házassag tsak *egyßer Isten* ßövetsegenek neveztetik, mivel *kezdetben Isten*tűl ßereztetet: akkeppen az *Szombath* mindenűt *Uradnak Istenednek Szombattyanak* hivattatik, mivel Istētűl ßereztetet, az *Idönek, allapotnak* es *mindenhaisagnak*, ugyan azon kezdetiben: Minekokaert az Szombat nem Ceremonia.

Prov: 2, 17. Matth: 19, 6, 8.

6. Az mi Termeßetűnknek *veßetsege*, mellyet meg tapaßtalhatni, mind à *Hitetleneknek, nyilvansagos ellenkezésekböl*, s-mind à *Hiveknek titkos akaratlansagokbol* mellyel vannak az *Szombatnak fegyhetetlen* meg ßentelesehez, eleggé meg mutattya hogy az *Szombat*rul valo Parantsolat, *lelki* es *mindenhai*.

Nitimür in vetitum. Horat:

7. Mert

7. Mert hogy az Isten *örökké valo decretumabol* alkutá az Napot, Holdat, es az Tsillagos Egen lévő több vilagossagokat, nem tsak azért hogy *kulömbseget tegyenek az Nap es Ey között*, hanem hogy egyßer s-mind *jelei lennének bizonyos idöknek: napoknak es eßtendöknek*: Ekkeppen az Szombatot rendelte az *Ecclesiaban*, nem tsak azert hogy *rendelt ideje* lenne az ő ßolgalattyának: hanem azert; hogy mindenhai *regulaja es mértéke lenne az idönek*: ugy hogy, à mikeppen à hét napok téßnek egy *hetet*, negy *hetek* egy *Holnapot*, tizenkét *holnapok* egy *eßtendöt*; ekkeppen hét eßtendők egy Szōbatos eßtendőt (Deut: 15.) hét Szombatos eßtendők egy *Iubilæust* kűrtőlesnek eßtendejét (Lev: 21.) immar, akar 80. *Iubilæus*ok, akar 4000. eßtendők

Gen: 1. 14. Iob: 9. 9. & 38. 31, Am: 5, 8. Az Vetés es Aratás; Nyár es Tél közöt valo külömbseg tetelre, es az jövendő Iteletnek meg jelentesere. Mead. sig. Az sz: Idők rédeltettek az Isteni sz: szolgálatért mellyeknek kivaltkeppē valo jegyzesi es igireti vannak. N B, Egy Szombatos esztēdő áll hét esztendokböl. N.B. Egy Iubi-

Iubilæ⁹ esztēdô áll 50. esztendökbül. Lev: 25.

akar penig *Ezechiel* ßerint 4000 mertékek, ezek egeß ideje az *O Testamentumnak* addig tudnia-il-illik mîg Christus URUNK à *Kereßtseg* es à *Prædicalás* altal az Uy *Testamentumi* allapotot el-kezdé. Nem-is halgathatom-el álmélkodás nelkül, mikeppen álla-fenn à *Környül metélkedesnek* Sacramentuma az Ecclesiabā, 37. *Iubilæus*ig kerülesnek eßtendejeig Abrahamtul fogvà (kinek adta vala Isten leg-elsőbē az kőrnyül metelkedést) az UR Christus Kereßtsegeig à *Iardan*ban: mely ßinten annyi *Iubilæus* lőn *Bucholcer⁹* ßamlálása ßerint) à menyig è Vilag annakelőtte fenn-allot vala *Adam*tul fogván, *Abraham* ßületeseig. *Moses* nyoltzvan eßtendős koraban kezdé el az Sz: Szolgalatot. Az *Christus*-is vilag terempteſetül fogva nyoltzvanadik *Iubilæus*-

Ind: Chr: ad Ann. Mūd: 1998.

ban

ban nyula Sz: tißtihez. Ioseph harmintz eßtendős koraban kezde, *Aegyptum*on uralkodni Gen: 41. 49. az *Levitak*.is az Satorban valo Szolgálathoz, harmintz eßtēdős korokban kezdtenek: Igy hasonlokeppen az Christus, hogy ez abrazatokat meg tellyesethetné, kezdé-el tißtit *Moses*nek harmintzadik *Iubilæus*aban, es mikor el-kezdé maga akkoron, harmintz eßtendős vala Luc: 2. 23. az *Daniel* utolso hetinek kőzepiben, Es (negyed-fel eßtendeig gyakorolvan ßent tißtit è főldőn) ekkeppen vivé-vegben Meg valtasunkat es à Daniel hetinek vegezetit, az Kereßten lőtt *ártatlan halála* altal. Legh-fellyebb az nagy *valtozások* es hallatlan *dolgok* mellyek az Ecclesiaban estenek, vagy *Szombatos* eßtendőben, vagy penig *Iubi*-

 læus-

Iuxta comput: Rob: Pont: de ult: ævo Pag: 17. Egy esztendös hét egy Szombatos esztendôt. az az: hét esztendôt teszen Az Daniel 70. hetiig Vilag kezdetetül fogva multa nak el 70. Iubilæus az az, 50. esztendôk.

*læus*ban lőttenek. Peldanak okaert: Az *Daniel*, *Cyrus* Kiralyoknak *elsö eßtendeit* el-kezdő hetven Hetei, es è Vilagnak 343 kilentzedik eßtendeje, ßintén annyi eßtendőket téßnek à menyi *eßtendös heteket* à Vilagnak ideje téßen akkorig: es annyi eßtendős heteket, à menyi *Iubilæus*ok addig estek Világ kezdetitűl fogva. Az Daniel hetvenßer valo eßtendős hetei foglalnak be 490. eggyes eßtendőket, s-è Vilagnak az előtti negy ßaz 90. *heteit* avagy *Szombatos* eßtendeit. Az Daniel ideje-kőzi 70. hetek, ez *vilagé* 70. *Iubilæus*ok: Ugy hogy az Anyaßent-egyház vigaßtalasara az O hetven eßtédei fogsagaban, mellyet el-kelletek ßenvedni az *Ieremias* Prophetiaja ßerint *Babyloniaban*, *Gabriel* Angyal jelenti *Daniel*nek, hogy az hetven

Ier: 15, 1. 12.

hetek-

heteknek avagy Szombatos eßtendőknek, avagy 490nőknek vegezetiben, fog az ő, pokoltul valo Derekasb valtsag az UR *Christus* halala altal vegben menni, ßinten oly bizonyossan, à mint mostan à *Babyloniai* fogsagbol meg valtatot. Ez à Daniel 70. *Szombatokat* avagy tiz *Iubilæus*okat be-foglalo, ideje, kezdetik az *elsö ki ßabadulas*kor mellyet *Cyrus*tul nyerének à Sidok *Babyloniai* birodalmanak első eßtendejeben, melyrűl emlekezet vagyő *Esdr:* 1. 1. es ßinten akkor méne veghez mikoron *Christus* URUNK à Kereßten meg hala. Az UR *Christus* halálatul, avagy az *Daniel* utolso hetitűl fogva, az *Christus*nak hetvenegy eßtendeig, è Világ, hét *petsetek* avagy *Szombatos* eßtendők altal mersekeltetik, mely egy tellyes *Iu-*

Ezr: 1. 1.

Apoc: 5.

bilæ-

*bilæus*t teßen. Ez hét *petséteknek* vegezetitűl fogva, merſekeltetik ezen Világ az [a] 7. *Trombitak* altal, mellyeknek egyike-egyike 245 eßtendőkbőláll (à mint neméllyek itelik, ennekutanna 440. eßtendőkkel meg tetßik ha ugy vagyoné.) *Enoch* ki *Adam*tul hetedik, annyi eßtendőket elvén, menyi napok egy eßtendőben vannak, ugy mint, 365. *Szombatos* eßtendőben ragadtaték fel *Iſten*tűl. *Moſes* ki *Abraham*tul hetedik, mint egy maſodik *Enoch Iſtentül temettetek el*, de ßűletteték *Szombatos* eßtendejeben è Vilagnak, ugymint 2373ban, es az Viz őzőn utan (*Broughton* ßamláláſa ßerint) 777ben tartatek meg mint egy uy *Noë* az gyekeny *Bárkabá* es ęle ez *Eccleſia Epitöje*, annyi ideig menyig à *Bárkát Noë* felepité, 120 eßtendeig. *Abraham*nak

a, Apoc: 2. & 9, 1. Apoc: 8, 2 Napier ſup: Apoc: 6, 8 9. & Reſulut: ejuſdē Gen: 5. 28.

Pont: de ultimo Aevo, Pag: 12. Buchol: 2. Ind: Chr:

nak az igiret Szombatos eßtendőben adaték, tudnia illik 2023 eßtendejeben è Vilagnak. *Ioſue*nak hatodik eßtendeje, Vilag terempteſenek 2500. eßtendeje lévén, melyben el-birák az *Canahan* főldét es az *Izrael* Fiai kőzőt el-oßtak, *Szombatos* eßtendő lőn es Vilag terempteſe tűl fogva őtvenedik *Iubilæus* Ez eßtendőn kezdi Moſes az ő *Iubilæus*at mellyel (mint egyharmintz ßemű arany lantzal) az *Canahan biraſanak Ioſue* altal Izraël fiainak lőtt el-oßtáſat meg kőti, az Menyorßágnak ki nyilatkoztatáſara mindeneknek valakik az UR *Ieſus Chriſtus*ban hißnek. Es igy viſelte őket, az Sido Anyaßent egyházat az [b] *Iubilæus*nak őrvendetes folyamattya altal az *Abrazatrul* az *Valoſagra*, *Canahan*rul *Menyorßagra*, *Ioſue*rul *Ieſus*ra: Mert az *Chriſtus*

Bougtonis Conſen: An: Mund: 1430. Deut: 3. 4. Pont: ibid: & Scalig: Buch:

Pont: p. 11. Buch: Chr: ad An: M. 2500.

b, Az Iubilæuſt nemellyek az Trombitalaſtul avagy Koss Szarvatul

ſtus az *Moſes* harmintz *Iubilæus*inak vegezetiben, es az maga idejenek harmintzadik eſtendejének kezdetiben, ß: Kereſtſege-kor *nyita meg az Egnek kapujat*, es akkor adá-ki az *aldando Sz: Haromſag*nak legh-vilagoſſabb látáſát. Es az *Evangelium*nak *ezuſt* Trombitái altal à mint *Eſaias* meg jövendölte c. 61. Örökke valo valtſagot jelentete es zendegeſtete mindeneknek valakik meg térnek es ő benne hiſznek.

*Idvezitö Chriſtus*unk Születeſenek eſtendeje-is mely volt Világ Terempteſenek 3948. eſtendejeben, *Szombatos* eſtendőnek vegiben eſet: es è Vilagnak (:) 564. *Septenar*jaban az Embereknek idejeket közönſegeſſen *Moſes tiſſzer valo hét* eſtendőknek allattya az 90. Soltarban ſ. minden hetedik eſtendő

vatul eredtetik; mellyel az Iubilæus eſztendöben kürtölni ſzoktak vala: Maſok à Iubál az folyamottul, mert az Iubilæuſok az Chriſt° halalahoz viſelnek minket à ki ſzerzö oka örökké valo nyugodalmunknak es Iubilumunknak, örömünknek. Luc: 4.

(:) Pont: de ult: ævo Mun: p. 12 13. 21.

Egy Septenar 7, eſztendökbol all.

dő valami nevezetes valtozáſt vagy eſetet hoz az Ember életére; Nem-is tsuda mert à mint HYPOCRATES allattya, az Gyermeknek annya mehben à fogantatas után hétedik napon *mindē tagotskai* ki formaltatnak, es à napſagtul fogva nevekedik oſtán *ſzuletéſenek* tellyeſſegere, mely mindenkor vagy à kilentzedik, vagy penig az hetedik holnapban eſik. *Hét eſtēdöskoraban hullanak* az Gyermeknek, *fogai*, es uyjak nevekednek, ſ-az utan-is, *mindenik, hetedik* eſtendőben uyjabb uyjabb valtozás éri az embert nevezet ſerint à kilentſer valo hetedik az *Climactericus* eſtendő ſok tudos Embereknek Világ Világinak ſerentsetlenſegekre eſet à mint [b] az meg tapaſztalás mutattya es hogy ha azon az eſtēdőn altal mehettek is, de legh-

Expertū ēſſe in pleriſq; omnibus 7. annum cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis morbiq; gravioris, aut vitæ interitus, aut animi ægritudinis. Agelli l. 1. 14. c. 7. Aug: in Ep: ad Cajum Nepotem exultat ſe Klimaktera cōmunem ſeniorem omnium 63 evaſiſſe Bodin: l, 4. c. 2.

b, Ariſt: Cicer: Ber: Boras,

Erasmus, Luther, Melancht: Sturmius.

(:) ô vala ſ. ô is (mit mondhatni nagyubbat) è fôldôn elſô, az Egbē penig maſodik Leany.

kôbben *Hetedék* eſztendôben holtanak az utan-is meg. *Lamech* çletének 777: eſztendejében holt meg Az emberek kôzôt legh-hoſſabb çletû *Matuſalem* akkor mikor 900. hetven eſztēdôs kezd vala lenni. *Abraham* is minekutanna 25-ſer valo hét eſztendôket çle meg hala. *Iacob* 21-ſer valo hét eſztendôs koraban. *David* 10-ſer valo hét eſztendôk utan. Ekkeppen *Galenus Petrarcha* ki (à mint *Bodinus* fel-jegyzette) azon nap holt meg à mellyen ſzûlettetet volt: Amaz halhatatlan emlekezettel hires *Eorſebet* Kiraly Leany. (:) *Boldog Aſſſony Születéſei nepekor*, jôve è Vilagra: es ugyan azon *Boldog Aſſſonynak Annuntiatio*jakor kôltôzek ki è Világbol. *Hypocrates*-is, 15-dik *Septenar*jaban holt meg. *Hieronymus*, es *Iſocrates* 13-dikjokbâ. *Plinius*,

Plinius, *Bartholus*, *Cæſar* 8-dikjokban. Es *Ioannes de temporibus* ki 361. eſztendôkig çle; çletének 53-dik *Septenar*jaban hala meg. Haſonlo dolgotveh-tûnk tôbb ſzamlalhatotlanokbâ is eſzûnkben. S-ugyan-is bizony az *Ember* egeſz çletének *Szombat* à merteke: Mert ám akar menyi ſok eſztendôkig çllyen az ember, de ugyan tsak lok hét napokbol allo ez az çlet: ugy annyira hogy az *hetes* ſzámban titkos tellyeſſeg vagyon, mellyet az mi ertelmünk el nem kôvethet.

Brodin: Buchole:

Climax vitæ vincitur fere ſeptentriis, aut novenariis; Fœminarū verô ſenariis definitur. Bodin: de Kepl: l. 4 c. 2.

Mind ez tsudalatos dolgoknak ily ſok *hétes* ſzamok altal valo *Iſteni rendeléſe*, az aldot *Hetedik* napi Szôbatnak *Iſten* iſmereti es imádaſa felôl valo ſzûnetlē elmelkedéſe jutattya nekünk eſzûnkben ez çletben: Hogy ekkeppen Szombatrul

Szombatra, amaz kővetkezendő ęletbeli nyugodalomnak es boldogsagnak őrőkké valo ditsőſſeges *Szombattyara* altal vitettethessünk. Mellyeket midőn valamely *historia olvasot* ember jol meg gondol, kőnnyen eßeben veheti, hogy ez Vilagnak egeß minden *folyása* az Isten Gondviselesenek (ki minden dolgokat *ßam ßerint meg mérve* es *fontolva* rendel) neminemű *bizonyos Arany lantzán* viseltetik es igazgattatik. Minekokaert minden idő *Szombat* altal mersekeltetik, ugy annyira hogy az Idő es az *Szombat* soha egymastul el nem valhatnak: Az *Angyal*-is meg eskűt hogy az *Idönek ez merseklése*, fenn marad mind addig, *míg többé idö nem léßen* Apoc: 10. 6. Es à mikeppen az Szombatnak *elsö rendelese* az Sz: Irasnak *elsö könyvében*

Sap: 11. 17.

H. Volph: prooe: Chr: Tempus est rerum mũdanarum duratio extrinsecus observata. H. V. Chr: c. 1. Temp⁹ cum mũdo cœpit & unâ desiturũ est.

Gen: 2. 3.

Apoc: 1. 10.

vében vagyon, azonkeppen *meg eröſsitése* az *utolsoban* talaltatik: es à mint Apoc: c. 1. ez Kőnyv *męltoságot ád* ez napnak: ugy ez Nap-is kedvesiti à Kőnyvet, à menyiben az abban lévő ßent dolog, ßent napon nyilatkoztatot ki, tudnia-illik az URNAK mennyei jelenese, az URNAK ßentseges napjan. Ha annakokaert az Szombat tagadok lerangathattyák, az Napot, Holdat es à Tsillagokat az Egből; semmissę tehetik es ki-veßthetik az *Szombatot*-is az Időnek *Mérö veßßejet* az Ecclesiabol: latván hogy az *Szombat*, az *Ecclesia*ban (ßinten mint az Nap, Hold az Egben) az időknek meg kűlőmbőztetisire rendeltetet.

Mert az egeß Anyeßent-egyház kőzőnseges [a] eggyező értelemmel az Apostolok ideje-

a, Si quid horum tota die per orbem

bem frequentat Ecclesia. Nam hoc quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est. Aug: Ep: 118 ad Ian: Syn. Col: part: 9. c. 9.

túl fogva, az Szombat felől valo parantsolatot Istennek erkölcsökrúl valo es mindenhai Törvenyenek; es az *Szombat* szentelest az hétnek *elsö* napjan, *Christus* es ö *Apostoli* szerzésenek, tartották. Az *Coloniai Sinat* azt állattya, hogy az URNAK *Napja* az *Apostolok* ideje után mindenkor nevezetes volt az *Ecclesia*ban *Ignatius Antiochiai* Püspök, ki Sz. *Ianos* idejekor-is élt, azt mondgya: *Minden valaki à Christust szereti, az* URNAK *önnön Fel támadása altal meg koronázot Napjat, meg szentellye, mely Királyné Asszonya az Napoknak, kiben az halál meg birattatot es az élet Christusbol aradot.* Ignat: ad Magn:

Iustinus Martyr ki az utan tsak hamar élt, meg mutattya mint kellyen Keresztyen Embernek *Szombatot* ilni az URNAK *Napjan*, à mint mi tselekedünk. *Origenes*, ki élt

Apoi: 2.

Hö: 7 sup: Exod: 1.

Christus

Christus után 180. esztendö tayban, okát adgya à mellyert az Szombat az URNAK Napjára haladot. *Agoston* Doctor igy szól: *Az* URNAK *napja az* UR *Fel támadása altal azon à Napon jelentetek meg az Ecclesianak. Et exillo cœpit habere festivitatem suam, önnön maga az Christus altal-is szentelendönek rëdeltetet az Szombat elsöben: más hellyen-is; Az Apostolok hatták hogy az* URNAK *Napját minden Istenes innepelessel meg illyük, mert azon à Napon támada Idvezitönk fel az halálbol, minekokaert* UR *napjanak-is neveztetik.* Azért à mint *David* az *Isten Varosa* felöl módta, azonkeppen mondhatom en az URNAK *Napja* felöl: *Ditsösséges dolgok mondatnak az* URNAK *Napja felöl;* Mert à lön ez Világ születesenek Napja, az az, *elsö Nap*, mellyen minden teremptet állatok életeket ven-

Ep: ad Ian: 119: c. 13. & ad Cass: Ep: 86. & de Temp: Serm: 25. 1.

Ps: 87. 3. Aug: de temp: serm: 251. & 154. Cont: Cöst: Can: 8. Volph: Ch: l. 1. c 110. Muss: pont: Postill: Dö: Pasch:

Codoman. Annal: Mund: 2515

ni kezdék: Azon jöne *világosság* az *setetségből*. Abban adattaték az *Sinai Hegyen* az Tőrveny. Azon *támada-fel* az UR az halálbol ez életre. Azon jövenek az Szentek ki Koporsojokbol, jelentven, hogy azon támadnak az *Kereßtyenek*-fel, az életnek *ujjulásara*. Abban állá-le az Sz: Lelek az *Apostolokra*. Es igen

Ios: 6, 12. Apoc: 10, 7.

hihető dolog hogy *hetedik napon* (mikor az hét Trombitakat megfuvallyák) romlik ez Világ atkozot *Ierichoja*-is le, es az mi igaz *Iesus* meg adgya az mennyei *Canahannak* igirt birodalmát nekünk.

Aug: ad Cassul: Ep: 58. & ad Ian: 1195 l. 9. Aug: Serm: de Temp. 251. & 154. Con: 6. Const: c. 8.

Ha ki à Regieknek eggyező értelmeket es az elődedi Eccleßianak ßertartáßat ez dolog felől érteni akarja, olvaßa meg *Euſebiust Eccl: hiſt: l.* 4. 23. *Tertullianust l. de Idolat. c.* 14. *Chryſoſt: Serm:* 8. *de Reſurr: Conſtit: Apoſt:*

l. 7.

l. 7. *c.* 37. *Cyrill: in Ioan: l.* 2. *c.* 58. Ezen értelemben vannak az mi időnkbeli kereßtyen tudos, emberek-is többire mind: Laſd *Fox: ſup: Apoc:* 1. 10. *Bucer: in Matth:* 12. 11. *Gualt: in Malach:* 3. *Hom:* 23 *Fulke ſuper Rhemenſ: Teſt: Angl: edit: Apoc:* 1 10 *Chem: Exā: Conc: Irid: part:* 4 *de Diebus Feſtis. Volph: Chr: l.* 2. *c.* 1 *Armin: Theſ: in* 4. *præcept:* (:) es több számtalanok. Az tudos *Iunius* ßollyon mindenekert *Prælect: in Gen:* 23 *Quamobrem cũ Dies Dominic' &c.* Mivel azért az URNAK Napja mind az UR *Chriſtusnak tselekedeti* (*tudnia illik Fel-tamadaſa es azon à napon lött ſok rendbeli jelenéſi*) es az *Apoſtoloknak peldajok es rendeléſek altal, ſ-mind az Regi Eccleſianak ßunetlen ßer-tartaſa, es az Iraſnak bizonyſagtetele altal meg tartatot es az Sido Szombat hellyébe adatot*; ineptè faciunt, *gorombaul*

(:) Non dubitam' quin variè apud Chriſtianos Sabbathũ violetur, non abſtinendo ab iis quæ aliis dieb' licita ſunt.

tsele-

tselekeßnek à kik azt mondgyák *hogy az* URNAK *Napianak meg illése Talalmanyon es nem Sz: Iraſon fundaltatot, hogy igy Találmanyokat allathaſſak.* Vißontag, *Ez valtozaſnak oka, az Chriſtus Fel-támadaſa es az Anyaßét-egyháznak Chriſtus altal valo hellyben allattatáſanak jo-tétemenye, melynek emlekezeti ßallot az Teremptes emlekezetinek hellyében*, Non humana traditione, ſed Chriſti ipſius obſervatione & inſtituto: *Nem emberi ßerzet, hanem* CHRISTUS ÚRUNK *illése es ßerzeſe altal, ki mind Fel támadaſanak napjan ſ: mind penig az után mindenkor Felmeneteig, az nyoltzadik napokon jelenek meg Tanitvonyinak es az ö Gyülekezetekben akkor méne.*

9. Mert az UR önnön maga magyarázza az Szóbatnak ve-
Exod:31. 13. get, *ö közötte es az ö népe közöt valo örök jelénſegnek es tanuſagnak lenni,*

hogy

hogy tudnia illik *ö* az IEHOVA *ki altal meg ßenteltetnek ök*: annakokaert ő is tsak egyedűl volna *tißtelendö* ő altalok; ſ-eletekre hadgya-is hogy ez emlekezetet ßegetlen tartsák meg; De ez à veg erkőltsőkrűl valo es mindenhai: Annakokaert az *Szombat* is az. *A mit az Iſten meg ßentelt mind vegezetiglen, ſoha ember azt közze es hivſagoſſa tẽni ne mérje.* Ez annak à *fundamentuma*; hogy az Parantsolat ez napot URADNAK *Iſtenednek Szombattyának* ne- Iſ: 58. 13.
vezi. Az Iſten-is, maga *Sz Napjanak* hija azt. Haſonlatoskeppen az *O Teſtamentum* ezen *fundamentum*bol ßentelte minden *Szombatit* es Sz: Napjait egyedűl az *Iſteni* imadaſra es tißteletre. Ezokaert ßentelni az Szombatot akar mely teremptet allatnak tißteſſ-gere, temerd k *balvanyozas*. Mert az elsö Tabla,

Iſt ni

Ezech:20. 10. 12. Iſ: 41 1. 2. Exod: 35. 3.

Isteni tißtelet reßének allattya Szombatot tartani Isten tißtessegere: Igy vagyon *Lev*:23.3.37. 38 *&c.* es *Ezech*: 20. 20. *Nehem*:9. 14. az *Szombat vétettetik az Istēnek egeß Szolgalataert. Idvezitönk*-is arra tanit hogy *egyedül tsak az Istent kell imadnunk* Matth: 4. Annakokaert Szombatot-is egyedűl tsak az ő tißtessegere illendő ßentelnűnk. Az Sz: Lelek *Ieroboam*nak legh nagyubb bűnei kőzze ßámlallya, *Hogy Innepet ßerze az önnön maga ßivenek gondolattyából* 1. Reg: 12. 33. Az Isten is fenyegetődzik, hogy meg latogattya Izraelt az *Baal* tißteletinek napjaiert à mint à Papások tselekeßnek az Szenteknek Hos: 2. 12. azt mondgya hogy az ollyaténok *el feledték ötet.* Es bizonyára senki nem gandviseletlenebb az UR *Szombattyanak meg ßenteléseben*, mint

az

az Emberek Sz: Napjoknak *babonas* meg tartoi. Minekokaert az *Romai* Ecelesia temerdek *Bálvanyozast* teßen.

Olvaso H. Volph: Chr: de Temp: l 2. c.4 pag: 118 & c. 7. pag: 104. &c.

Előßer, hogy magának *Szombat ßerzést* tulaydonit, mely egyedűl tsak az *Szombat* URARA tartozik.

Masodßor, hogy azokat az Sz: Napokat *Teremptet allatoknak tißteletekre* ßenteli, mely tenyeßese ßerint nem egyeb, hanem azokat *ßentelö* Istenekke tenni

Harmadßor, hogy ez napokhoz, *Isteni imadas, könyörgeseket, büytöt es ęrdemesseget*, kőtt.

Negyedßer, hogy ez *Emberi találmanyoktul* ßerzet Napokon, sokkal *nagyubb es fontosabb* illést es ßentelest kivannak, hogy nem mint Vasarnap az *Istennek Parantsolattyan* fundaltatot URNAK *Napjan.* Melynek tenyeßese semmi nem egyebb, hanem

az

az *Antichriſtust*, az *Chriſtus* felet betsúlni. Az mi *Eccleſia*nk (értsed az Angliait) igazán hagyot el minden babonás es balvanyozó Innepeket à mely kevesseket penig meg tart, *egyedúl tsak* az Nagy Istennek tiszteletiert es az szolgalo rendnek megpiheneſeért Deut: 5. 14. tarttya; noha az ſok idei ſokas, az *régi*, Pápás neveken kenſerit hogy még-is nevezzúk őket, tsak à *kulsö* kúlömbſeg tetelnek okaert: Mint Sz: *Lukats* is ęl, *Caſtor*nak es *Polluxn*ak *Poganyi* nevezetekkel Act: 28. 11. Az Kereſztyenek *Fortunatus*eval 1. Cor: 16. 17. *Mercurius*eval Rom: 16. 14. es az Sidok à *Mardochæus* napjával 2. Mach: 15. 17.

10. Utolſor az Isten kemeny *Itiletinek* peldái az Szombat-törökön, eleggé meg petsetlik azoknak, à kiknek ſivek még nem

nem *bellyeges*, minemű rettenetes haragjábā es kedvetlenſegeben legyenek az Mindenhato ISTENNEK, az URNAK Napjának ſant-ſandek ſerint valo meg ſegői.

Az UR (ki egyebkent irgalmaſſagnak volna Istene) meg hagyá *Moſes*nek hogy kővel vernek agyon azt az Embert, à ki (maga vető elméből) forgats ſednimént vala *Szombat*ō. Kitsiny ugyan ez tselekedet; Igaz: de az ő bűne nagyubb lőn, hogy (ily kitsiny alkalmatoſſaggal) ily nagy Parantsolatot mére altal hagni. Num: 15, 32.

Nicanor, az Sidok ellen Szőbat napra kiáltata ūtkőzetet, es ám el veſsenek nagy ſokan az mint meg vagyō irva 2. Mach: 8. 27. Egy Tseledes gazda *az* URNAK *napjan* buzat őrölven, nagy Cant: Magdel: 12. c. 6.

hir-

hirtelen, lißti fel-gyulada es el-egven, hamuva lőn.

Disp: de Tem: ser: 1. 17.

Más Ember-is buzat hord vala *ez napon* es azonban kővetkezendő etßaká az *égböl* tűz ßalla-le, es mind tsűri s-mind penig minden ęlete ott ége.

Thom: Cãtipra. l. 2. de lap: Templi admir: vindict: div: Theo: hist:

Egy Nemes Embernek-is az ßokasban ment Szombati Vadaßasert, tulaydon sajat Felesegetűl egy eb-fejű gyermeke ßűlettették, kinek mind file s-mind orra ollyan vala mint az ebnek es ßinten ugy is rivalkodik vala mint az Eb.

Ioan: Fin: l. 3. de Miraculis.

Egy Fősveny *Lennel gyapottal bano Aßßony Frantz Orßagnak Kingstat* nevű Varosaban *Anno* 1559. midőn az URNAK *Napján*-is mind egyre dolgozodnék *Leanyival* eggyűt, egy Vasarnap ugy tetßék *nekik* mint ha tűz jőtt volna, ki à *Lenböl gyapotbol*, de semmi kárt nem tőn: kővet-

kezẽdő *Vasarnap*-is midőn dolgoloznának, akkor ugyan valoban à *Len gyapot* meg gerjede, de hamar meg el-aluvek: es midőn mind ez jelekből-is eßekben nem vennék magokat, *harmadik Vasarnap* az *Len gyapot* ismet meg gerjede, es à ház is fel-gyuladván el-ége, es akkeppen az *Nyavalyas Aßßony* is két magzatival meg sűle ugy hogy kővetkezendő napon meg halnának: De (Istennek tsudálatos irgalmassagabol) az bőtsőbeli gyermek, elevenen es minden egés nelkűl talaltatek ki az tűzből.

Stove Compend: An: 1582. Discite jam moniti Dominũ non temnere Christum.

Bodog Aßßony havanak 13dik napjan An: 1582. URNAK *Napja*, az az, Vasarnap lévén, à *Paris* i *Kertben* az játék nező magas hely hirtelen az *Medvék vivasanak* nezesere fel-gyűlekezet sokasag alat le ßakada, es nyoltz

kőzzűlők mind őßve romlá, ezeken kivűl penig ßamtalan ſoknak karja, laba, nyaka, ßegék ki. Ieles ſerkengető pelda azoknak, kik *inkabb gyönyörködnek* az *Theatrumok*ban levő *világi hivſagok*nak *Vaſarnapokon* valo nézeſeben, hogy nem mint az Templumban menesben, Iſtēnek az *Kegyeſſeg lelki munkai* altal ßolgalvan.

Az Iſten, tűz altal valo *Itiletinek*-is ſok rettenetes peldait mutatta à mi időnkben-is ſok *Varoſokon*, *Falukon*, mellyekben az URNAK *napjanak* meg ßegéſit *nyilvan* tekintelgethették mindenek: Statfordia azon egy napon (Vaſarnap levén) ketßer tsak nem mind el-éget: kivaltkeppen az Szombat ßegeſert es az Iſten hű *Szolgainak* ßajokbeli Igének meg vęteſeert.

Teverton Deuonia nevű Varmegye-

megyeben (melynek *emlekezeti* ugyan *izzaßtya ßivemet*) Iſtenfęlő Prædicatora altal gyakran meg intettetet, hogy az Iſten valamely rettenetes Itiletit hozza à Varoſra, mert az URNAK *napjat* főkeppen az utanna kővetkezendő Váſarral ßőrnyē meg ferteztetne. Nem ſok idő mulván azert à Prædicatornak halála után 3. April. An. 1598. az Iſten fęl oráninal keveſſeb idő alat az egeßß Varoſt az *Templumon*, *törveny*-házon, es az *Eſpotalyokon* kivűl hirtelen valo rettenetes tűzzel el-égete, az holot egy allo helyből, Ember 400. egyßer-ſmind égő hazakat lathatot volna, ennekfelette magok kőzzűl-is őtvenen meg égtenek Moſtā iſmét ez kőnyvnek elſő ki nyomtatáſa utan 5. *Aug*: A. 1612 (az elebbi *égés* utan 14. eßtendővel) az egeß

Mikorō az Prædicator kialtotta az Templumban, hivſag, hivſag; Az Nyereſeg nem halgattathata velek: Mikor azert ők-is kialtanak Tüz, Tüz, az utzakon, az Iſten-

Istẽ is nem hadta ôket semmivel segetetni.

Varos vissontag meg gyuladot es nemely *ßegeny Embereknek* 30. *házakon* es az *Scholan* es *Alamisna-hazakon* kivûl megint mind el-éget. Vakok azok à kik az ISTENNEK Uyjat ezekben nem lattyák.

Adgya ISTEN nekik minek-utanna meg meg épültek, az ô *Kegyelmet*, hogy azt az Vasart más napra rendelhessek, es az URNAK *Napjanak* meg ßegésere nézô minden alkalmatossagokat kôzzûlök el-háretthassanak. Az tôbb Varosok penig meg emlekezzenek az *Siloe Tornyarul* Luc: 13. 4. es Szomßedsagoknak nyavalyaján tanullyanak; fellyenek az Istennek fenyegetésitûl Ier: 17. 7. es hidgyenek az ô Prophetáinak, ha ßerentsesetetni akarnak. 1. Chr: 20. 20 Az Isten Itiletinek, ezeken kivûl, más tôbb ßamtalan peldait is

dait-is emléthetnök: de ha ezek sem elegek ßivednek, az URNAK *Napjanak* ßant-ßándékos hivsagosításátul valo el-rettentésere: igen felô hogy ISTEN, magadot ne tegyen kôvetkezendô peldává, egyebeknek *Szombat* ßentelesre valo tanusagokra.

Igy nemellyeket ez çletben bûntet meg, hogy megjelentse mely rettenetessen meg bûntet az utolso napon minden, akarat ßerint valo Szõbat ßegést.

Igy probálók meg hogy az *Szõbat*rul valo Parantsolat *mindenhai*, es hogy annak valtozása, az *hetedik* naprul az hetnek elsô napjara valo altal hozattatása, *Christus* es ô *Apostoli* rendelése. De az mikeppen az Tôrvenynek ki adásaban kûlômb kûlômb fçle, Sidokra tartozo Ceremoniak ragaßtatának az

Tőrveny legh-ßorgalmatoſſab meg tartáſara valo kőtelezteteſéért; mint az elſő Parantsolathoz, az *Pokolbol valo Kimenekedeſeket* abrázolo Ægyptumi ßabadulaſok: az őtődikhez az *örök életet* árnyékozo *hoßßu életek az Canahan földeben*: az hatodikhoz, à mindennemű *Ember öldökleſnek* el-kerűleſet jegyző *vér*, es *foytot allatnak* etelétűl valo *magok meg ovaſa*: Es az egeß Tőrvenyhez az *Premekre varrot ſinorokat, hogy mikor azokat látnak meg emlekeznének az* URNAK *minden Parantsolatirul hogy meg tselekednék azokat*. Num: 15 38 Ezenkeppen az negyedik Parantsolathoz is *bizony os Ceremonia* ragaßtaték, mely kivaltkeppen az *Sidokra*, nem egyeb nepre tartozik: mint elsőben amaz *Szombat* napra rendeltetet, *kettős aldozatok* mellyekkel az abrázoltatik

Num:28.9. 10.

vala,

vala, hogy ISTEN az *Szombat* nap, nagyubb engedelmeſſeggel akar tűſteltetni, hogy nem mint az hétkőz napokon. Másodßor, amaz *kemeny* es *ßoroß* meg főnes, *az tuz rakáſtul* [b] *étek főzeſtul* [c] es minden kézi munkaktul, hogy tudnia-illik [d] emlekeztetnének, mind az Tűzes Kementzeből, ſ-mind penig az Ægyptumi rabſagbol *Moſes* Hatnagyſaga altal azon à [e] napon lőtt tellyes ki ßabadulásokra: mely haſonlatoskeppen abrázollya vala *Lelkeknek az Pokolbol, Chriſt halála altal valo örökke ßabadulaſat*. Harmadßor, az Szombatnak *ßintén ßinte az teremtés rendi ßerint következő hetedik napon* valo meg tartáſa: mellyel az arnyekoztatik vala az *Sidoknak*, hogy *Chriſtus* URUNK az ő halala, es az ő Szombatyokon az koporſoban valo

b, Exod:35. 23

c, & 16, 23.

d, Dent:5,15

e, Szombat nap volt az mellyen Moſes es az Izrael Fiai eneklének az Iſtēnek, midőn Pharaho es minden ő Serege az Tengerben merű ének. Exod: 15. Laſd Trem: es Iun Notait ſup: Deut. 5 15. & Ex:12.15.

nyugovása altal ſzerezne nekik *nyugodalmat es meg pihenéſt* az Ceremonias Tőrvenyeknek terhétűl es igájátul, *mellyet ſem ők, ſem az ő Attyok el nem viſelhetének Act:* 15. 10. *Col:* 2. 16. 17. Es noha *Paraditsomban* minekelőtte az Ember elesnek, az Szombatnak, à *Teremptés* hetedik napjan valo illése, nem *Ceremonia*, hanem *tökelleteſſegnek erös bizonyſága* vala: mindazaltal az *Eſet* után *Ceremonia* valőn, es à Chriſtus altal kővetkezendő, Ily teremtésre nezve, valtozándoſag ala is vettetek: mint az Embernek çlete az, Eſet előt *Halhatatlan* levén, az után *Halãdová* lőn: à *mezitelenſeg*, mely az előt ékeſſeg vala, *ſégyenné*: es az Hazaſſag, az *Chriſtus* es ő *Anyaſzentegyháza* közőt valo *titkos egyesüleſnek* Abrazattyává Eph: 5. Es hogy az Szombathoz, *Sidoknak*

kedve-

kedvekert ragaſztatot Ceremoniak-is betelnének, CHRISTUS URUNK az ő Halálakor az egesz *Sido Szombaton* az Koporsoban nyugvek; mely nyugodalom altal, bé-tőlté mind azokat az *ſzükſeges Ceremoniakat*. Immár à mikeppen hogy az első, ötődik es hatodik Parantsolatokhoz, es az Házaſſaghoz ragaſztatot Ceremoniaknak meg ſűnése, nem ſűnteti az meg nevezet Parantsolatokat es az Hazaſſagot meg; ſem penig azt nem teheti hogy az ISTEN Imadáſanak es à mi Igaſſagűknak mindenhai Regulai ne legyenek; ezenkeppen nem teheti az *Szőbathoz* adatot *Ceremoniaknak* el tőrlése, az Szombatrul valo Parantsolatot ſemiſſé es nem *mindenhatvá*: ugy annyira hogy noha az *Ceremoniák* ſ. az Arnyékok el-tőröltettek, az valoſag-

nak el-érkezese altal (mely az
Col: 2. 17. CHRISTUS) de az dologtul valo
meg nyuguvás (mely meg parantsoltatot es tartatot, meg mikor az Sidosagnak męg Nep sem volna s-ez Ceremoniak-is az Parantsolathoz nem volnának adatva) meg marad, mint Istennek mindenhai tőrvénye, mely altal *Adam*nak minden *maradéki* kőteleztetnek, *rendeltetet mūkájoktul* valo meg ßűnesre, hogy ekkeppen minden heted napot égeßßen tsak az Istēnek, ő Teremptőjőknek es Megvaltojoknak nyilvansagos Imadásaban es ßolgálattyában, tőlthetnek; De az Negyedik Parantsolatnak valosagaban nem találtatik tsak egy ßótska-is Ceremoniarul ßolló.

Object: Az *Szombat*nak mindenhaisagát tagadtato fő ellēvetesek hármak.

1. Imez

1. Imez Sz: Pálé az Galatia- Gal: 4. 10.
beliekhez: *Az Napokat meg tartyátok es az holnapokat, idöket es az eßtendöket* &c. De az Apostol itt à hellyen nem à *mindenhai Szōbat* meg tartásat kárhoztattya
(mellyet mi URNAK *Napjanak* 1. Cor: 16. 1.
avagy Vasarnapnak nevezűnk: & 14. 37.
es az mellyet *maga-is* rendelt az *Christus*nak Parantsolattyából,
ugyan azon *Galatia*i es *Corinthus*i Act: 20. 7.
Ecclesiakban, es masokban maga-is meg illet) hanem ßoll az Sido Napokrul, időkrűl, eßtendőkrűl es az Szombatnak Teremtés után valo *hetedik napi* meg tartásarul, mellyeket ő *jövēdö dolgoknak arnyekinak* nevez, es immár penig az Christus, à ki à valosag, altal el-tőrőltetteknek; à Tőrvenyben ez Szō- Col: 2. 17.
batnak neveztetik, de kűlőm- Lev: 23.
bőz az *mindenhai Szombattul*. 37. 38.

2. Ugyan *Sz: Pal, Colossè*beli- 2. Object:
Col: 2. 16.

ekhez küldöt Iráſabol: *Senki titteket ne kárhoztaſsö azételért avagy italért, vagy az innep Napra vagy Uy holdnak napjara, vagy Szombatoknak napjara nézve.* Ugyan azon erre-s à feleiet.

Object: 3. Rom: 14. 5. 3. Vißont az Apoſtolnak ez mondálabol: *Nemely egy Napot máſnál betsülletesbnek tart; nemely minden Napot egy aránt tart* &c. De ß: Pál máſſal vét ott ßamot: Mert nem *Sido* es *Görög* közöt vagyon itt az tracta, hanem az *erösſebb* es gyengébb Kereßtyenek között. Az *erösb* eggyik napot à máſiknál ſellyebb betsülli, à mint ki tetßik abbol hogy volt, mind Parantsolat alat valo, ſ-mind penig az Eccleſiabá oly be vött egy Nap, mely mindenût iſmeretes es az UR *Napjanak* nevével nevezetes. Annakokaert mondgya Sz: Pál itt, hogy à *ki meg tartya ez Napot, az*

Rom: 15. 1.

URNAK

URNAK *tartya azt.* Melynek meg tartáſat, nemely erötelen *Kereßtyének* az *Sido* hetedik *Napnak* vàltozáſa miat, (mint moſtan is) nem itelték oly ßükſegeſnek lenni: Ugy hogy, ha ember (mivel az *Sido* Nap el-hagyattatot) nem betsülli es nem is ßenteli meg az URNAK *Napjat*, hanem tsak, mint *egyéb napot* ugy tartya azt; jelenſege (azt mondgya az Apoſtol) az ö erötelenſegeknek, mellyet el-kell ßenyvedni, mind addig miglen jobban meg tanul es okoſul. Az több ellenvetéſek, ſemmire kellök, nem mçltok feleletre.

Az URNAK *Napjanak meg ßenteléſenek igaz modgya.*

Immaron az Szombat ßentelés áll *két dolgokban.* Elſöben. *Ez természeti életünkre tartozo minden ſolgalatos es közönſeges rabotaſagtul, dolgozodaſtul valo meg nyug-*

Z 7 *vashan.*

tilalmaſnak kell az Embertűl lenni. Az Iſten nyugodalmul adta nekik azt à Napot, es à ki ßukseg *kivül-is* meg foßtya ŏket az nyugodalomtul az URNAK Napján: az ßegeny el-tikkat oktalan állatnak *ſuhaytáſi nyegéſi* az URNAK Napjan *Itiletül* ellene fel-tamadnak. Haſonlokeppen azok is, kik ez Napnak nagyub réßet, magok *tzifrogatáſaban, pipesgeteſeben*, es *piperezéſeben*, tőltik mint *Iezabel*, az *ördögnek* műkaját tselekedven az ISTENNEK *Napjan*.

Deut: 5. 14.

Rom: 8. 22. Deut: 24. 4 1. Cor: 9. 9.

3. *Vaſartul* avagy *Sokadalmaskodaſtul*, melly dolgot ISTEN nagy réßént, dŏg halálal, tűzzel, es ßokatlan ár-vizzel ßokot bűntetni.

Neh: 10. 15. 16. 17.

4. Akar mi tudomany, meſterſeg avagy Bőltseſeg tanulaſtul, az egy Szent Iráſon es à béli ßent Tudomanyon kivűl.

Mert

vasban. Máſodßor, *ez nyugodalomnak egeßßen, az Iſten ßolgalatyaban, es lelki életünkre tartozo ßétſeges dolgaïnknak gyakorlaſiban valo el töltéſeben.*

AZ ELSŐRŰL.

Exod. 31. 20 30. 13. 14.

1. *Az ßolgálatos es közönſeges dolgozodas, à mellyektül meg kell ßunnunk, közönſegeſſen mindē külsö munka kitsintül fogva nagyig.*

Avagy nevezetesben:

1. Meg kell ßűnnűnk minden hivatalos munkanktul, ambár *maga az aratás legyen-is arataskor.*

Exod: 31, 15 &c. Exod 34. 21 Neh: 13. 39. Ier: 17. 21. 22. 27.

2. Tereh hordozáſtul, avagy bizonyos *okért*, vagy *oka nelkül* valo ide ſ-tova lovagláſtul: Meg parantsolta az Iſten hogy męg az Oktalan allatok-is meg nyugodgyanak az *Szombaton*, ezokaert, akarminemű, azokō valo jaraſnak avagy munkalkodaſnak alkalmatoſſagának

tilal-

Mert à mi tanuláſunknak *el-kell lélekben amulni az* URNAK *Napjã.* Egy beſzeddel ſükſeg neked hivatalodnak munkaitul meg ſünnöd, hogy az UR az ő hivatallya altal *dolgát* teheſſe te benned. Mert valami ez Napon valo munkadon jó, ſoha az UR meg nem *aldgya*, hanem ugy jár
Ioſ: 7, 24, 25: mint az *Achan* aranya mely *Iſtẽ* Parantsolattya ellen gyűtőgettetet levén, az ő atkának tűzet męg ſabados kereſmenyere-is reja hozá. Es ha CHRISTUS URUNK azokat kik adnak es vęſznek vala az *Templum*ban (mely tsak *Ceremonia* hamar időn el-hagyando, vala) mint Latrokat ki oſtorozá: gondollyaé valaki, hogy valaha bűntetetlen hagyná azokat, kik Szent Parantsolattya ellen az *Szombat napon* vęſznek es adnak, mely neki mindẽhai tőrvénye?

Szent-

Szentſeg tőrő Orvoknak hi effeleket Chriſtus URUNK; es ſintén ugy el-orozhattyák az *közösüleſnek Poharat* az UR *Aſztalárul*, à mint az Iſtentűl el-lopjak az UR *Napjanak* főbb részet à magok teſti kivánſaginak kedve tételere. Ez illyeteneк az oráját ſem tudgyák mellyben Iſtennek ſokkal keſervesb Itiletet koſtollyák meg hogy nem mint az *Emberek* alittyák.

Ş. Mindenfęle *mulatſagtul* es Iſ: 58. 13. *játéktul*, mely más időben ſabados 14. lehet: Mert hogy ha hivatalos dolgunkat ſem ſabad, ez naptẽnűnk ſokkal inkabb nem ſabad az egyebb nap ſabados jatekokban, mulatſagokbã magunkat foglalnunk, mellyek ſokkal inkabb el-lopják indulatinkat az *mennyei* dolgoknak viſgálása felűl, hogy nem mint akar minemű kűlső munka.

Nem-is

Nem-is lehet ſenkinek (à ki az
Pſ: 37. URban *gyönyörködik*) nagyubb *gyönyörüſege* avagy *mulatſaga*, mint az URNAK *Napjanak meg ßenteléſe*. Mert ugyan-is lehetè az meg ſententiazot *Embernek* nagyubb örömc, mint Fejedelme házahoz valo menete, *büne botsanattyanak* meg petsetleſere? avagy valamely halálos betegnek, mint mikor oly *Orvoshoz* megyen, ki *meg gyogyithattya* ötet? avagy mint az diſznok moſlekjára ßorult *tékozlo* Finak, bebotsattatni az Elet kenyerének ételére, az ö *Attya* Aßtalánál? avagy mint az halál izenetitül à bün miat rettegönek, örök çlete felöl valo bizonyoſſa tetetteteſenek Iſtentül valo hallàſara menni? Ha azert vagy magadnak, vagy ßolgadnak akarß mulatſagot ßerezni, ßerezd meg azt à hat napokon, à

mellyek *tieid*: nem az URNAK *Napjan*, mely ſem *tied* ſem nem à *tiede*. Minekokaert ſemminemü teſti mulatſag nem ßabados ez nap: hanem tsak à mennyiben ſegellik az *elmét*, az URNAK mentül ſerenyb *ßolgalattyaban*.

6. Vendegeskedeſtül, töltözödeſtül, es eggyes italtul, mely miat vagy *meg reßegedik* ember, vagy ha nem-is, *alkalmatlanná* leßen az Iſtennek ßiböl lelekböl valo ßolgalattyára. Eph: 5. 18: 19 Rom: 2, 11. Deut: 28. 47.

7. Minden Világi dolgok felöl valo tractáláſtul, mely inkab meg akadalyoztattya az *Szöbat* illéſt, hogy nem mint à munkalkodás, mivel az ember *maga-is dolgozodhatik*, de nem *beßelgethet* maga, hanem *máſſal* egyetemben.

A kik tsak *rendelt* munkàjoktul valo meg bünésben illenek *Szöbatot*, azok tsak azt mivelik à

mit à *Barmok*. Mert az munkatul valo megßünés, ez napon, tsak annyiban hagyatot az Keresztyen Embernek, à menyibẽ *segedgye* az *Szombat ßenteleſnek*: es à *dolog tétel*-is annyiban tiltatot meg, à menyiben *akadálya* az Iſten kűlſő vagy belſő *ßolgalattyanak*.

Ha penig az más napokon ßabados mulatſagok, *Szombat* napon nem ßabadoſok: ſokkal inkabb azok, mellyek egy átallyaban *ſóha* nem ßabadoſok. Ki ohattya keſerű ſiralom nelkűl, midőn lattya az Keresztyen nevűeket hogy az URNAK napjat inkabb à *Bacchus*nak hogy nem mint az UR *Chriſtus*nak, è Vilag Megvaltojanak tiſteletire ßentelik? Mert minekutanna egy *oratskaig* ßolgallyak az URAT, kűlſő mutogatáſert, az URNAK Napjanak tőbb réßet egeßßen,

étel

étel, ital kedveért valo le ülésben, es 1.Cor:10,7.
jatzodozaſert valo fel-kelesben tőltik: Elſőben haſokat *töltvén étellel, itallal* meg; es annakutánna Exod:31.7.
gonoß kivanſagokat hizlalvan 18.19.
jattzaſſal es tantzolaſſal Mely meg
ferteztetes ellen az egeß Irás-
magyarazo Doctorok, mind az
regiek ſ-mind az *moſtaniak*, az ő
idejekben *igen keſerveſſen* fed-
dőztenek. Ugy annyira hogy
Agoſton Doctor batran allattya Meli⁹ enim
hogy *jobb volna Szőbat nap Szán-* arare quàm
tani hogy nem mint tantzolni. Im- ſaltare in
mar az *Mindenhato örök Iſtennek* Sabbatho.
(ki à Menynek, Főldnek terem- Aug: in xt.
teſe után meg nyugovék) es az Pſ: 91.
ő *örökke valo* Fianak az IESUS
*Chriſtus*nak az *Anyaßent egyhaz* Act:17.31.
Meg valtojanak neveben, ki tsak Rom:2.12.
igen hamar el jő az Itiletre, 2 Theſſ:2.
hogy kit kit meg feleltеſſen az S. &c.
ő Parantsolatihoz valo enge
delmeſſeg ßerint; kenßeritlek

tegedet

tegedet ki ez igéket olvaſod, mint ha ſintén az *Chriſtus* es az ő Szent *Angyalinak* tekintetek előt felelnél amaz napon, hogy fontold es gondold meg ugyan valoban, hogy ha az *Tantzolas*, *Alakozas*, *Alortzas jadtzas*, *Kartyazas*, *Kotzkazas*, *Ostablazas*, *Latorkodas*, *Lövödözes*; *Laptazas*, *Vadak rytataſa*, *Tobzodas*, *Duskazas* es több effele *balgatag hivſagok*, *farſangalaſok*, *maymoskodaſok*, *komondarozaſok*, oly magad gyakorlaſié mellyeket Iſten *meg aldana* es az Szombat nap *ßabadoſokká* tenne. Es mivel ſemmi dolgot nem jo akkor tenni, hanem tsak ollyat mely altal vagy az ISTENT *aldgyuk*, vagy ő Felſegetűl varunk *aldaſt* fejűnkre; hogy mered te azokat tselekedni azon az aldot *napon*, mellyekre nem merß az napon *aldaſt* az Iſtentűl kerni? Hald meg ezt, es reßkes

meg,

meg, *Oh hivſagos idönek hivſagos iffiuſaga!* Oh mindeneſtűl meg hidegedet es az ISTEN kegyelmének ęrzéſetűl űres ſiv! imé ticid léven à hat napoknak *mindenike*, es mindenik napnak mindenik *orája*, ſ. mindenik otának, mindenik *pertzẽtéſe*, hogy ekkeppẽ koſtolgathatnad Iſtennednek edes irgalmas voltat à *Chriſtus*ban, mely nelkűl minden ßempillantasban el-veßtél volna; mindazaltal fel-nem talalhad meg veßet es kegyeſſeg nelkűl valo reytekidben, hogy URADNAK ßolgalattyaban kellyen tőlteni az hetnek ez *eggyetlen egy napjat* mellyet ő az magaditsiretire es imadaſara Válaßtot. Laſſak az emberek am *ellenvetélkedgyenek* hivſagos voltoknak, *oltalmazaſaban* valamint akarnak, es *felelgeſſék* valamit az Ordőg ßájokban ád: de en arra

emlekez-

emlekeztetem őket hogy mi-
vel az *Ecclesia*nak regi be-vőtt
Lact: l. 7. c. 2. ęrtelmé ßerint, az UR *masodik*
el jövetele az URNAK *napjan* leßē;
mely kevess őrőmők fog nekik
lenni, ha az ő testi, magoknak
igen tetßő *hivsagok*ban meg elő-
zik es mint egy meg hőkkőlik
őket, akkor mikor az ő Uroktul
az ő ßent ßolgalattyara néző
lelki Gyakorlasokban kellene
talaltatniok. Męg az legh hiv-
sagosb nyavalyas-is inkab ki-
vānya ám akkor az Egyhazban
le-terdeplet allapottyában valo
imadkozasa, hogy nem mint
Bak modon valo *ugralasa* felyűl
el-ragadtatni. Ha penig ez sem
indittya őket, męg is mindaz-
altal, kerem emlekezzenek
meg az mi tißtatalan Tobzo-
doink, hogy midőn ekkeppen
ßőkődőznek az URNAK *Napjan*
(az URNAK *Parantsolattya ellen*)
tsak

tsak az *Veremnek ßelin* ßőkde-
tselnek, es nem tudhattyak
mellyik *esik* kőzzűllők előßer
abban. Melyben ha kik egyßer
meg teretlen be-esik, semmi-
nemű *hatalom* ki nem ßabadit-
hattya őket az hatalmas Isten-
nek boßßu allása alol, à kinek
Parantsolattyat (ęrtelmek es
lelkek ismereti ellen) illy *ne-*
gedesen altal hagják. De ha sem
az URNAK Parantsolattya tege-
det nem *rattent* sem az ő Igeje
nem *indit*; en egyebet mit mon-
dani nem tudok, hanem az mit
ßent *Ianos* en előttem Apoc: 22.
11. *Az ki* (:) *fertelmes, legyen fer-*
telmes ez utan-is.

(:) Ezlőn az utolso es legh nehezebb átok mellyet Sz: Ianos kivaná az Lelki Babylonra.

AZ MASODIKROL.

Az Szombati nyugodalomnak El-
ßentelése áll harom tißtünknek veg-
ben viteleben: Előßßőr az *Templū*
beli kőzőnseges Gyakorlások

nak, *elötte*: Masodßor *közötte*: Harmadßor, *utanna*.

Az Templumbeli közönseges Szent Gyakorlasok elöt tselekedendö tißteink ezek:

1. Az Szombat (avagy Vasarnap) *Estin* az munkalkodast jo idején *el hagyni*, hogy tested mentül inkabb meg nyughassek es ugyan meg uyjullyon, *el-med*-is jobban alkalmatoztassek az elötted levö *Szombat*nak ßentelesere. Mert midön Ember ekkeppen nem *kéßül*, mind maga s-mind háza nepe az munka miat meg faradnak es az etßakai fen-letel miat annyira meg nehezülnek, hogy mikor oßtán Istennek kellene ßolgálni es *halgatni à mellyeket à Lelek mond az ö Anyaßent-egyházanak* Lelkünknek tanusagára; fel nem emelhetik fejeket az alom miat:

Apoc: 1. & 3.

at: mely *Istennek betstelensegere*, az *Ecclesia*nak *botrankozasara* es *magoknak is ßegyenkedesekre* esik: Ennekokaert Parantsollya az UR, hogy nem tsak *meg ßentellyük* à Szombatot, hanem hogy meg is *emlekezzünk* annak közel leterül, meg ßentelven azt ßiveinknek el-kéßitésevel, es minden dolgainknak fęlben hagyásaval, valamellyek akadályul lehetnének nekünk *annak az ditsösseges napnak meg ßenteléseben*. Azert, holot az UR *más* Parãtsoltiban, avagy *hágy* avagy penig *tilt*, ez Parantzolattyaban penig *mind kettöt* tselekeßi, kivaltkeppen valo *emlekezetre*. Mint ha valamely UR, *tiz igen nagy dolgoknak* gödviseleset ßolgajanak parantzolna, az tiz közöt penig hogy *eggyikrül* kivaltkeppen *meg emlekeznék* igen terhes okoktul viseltetven: avagy

Is: 59, 2. &c: & 58, 13. &c,

az hű ßolga ki az ő URAT igen *ßeretné*, nem viselne-é arra az egyre *nagyubb ßorgalmatoſſaggal* gondot minden egyeb dolgai felett?

Exod: 16. 23. 24. &c. Igy tanittya vala *Moſes* az népet az előt valo nap, az *Szombat*nak emlekezetire: ſ. ez volt *regi eleinknek*-is ßent ßokáſok, hogy mikoron az harang ßót az előt valo eſtveli könyörgeſre meg hallották, az *Tseledes Gazda* elhatta dolgát az Mezőben es az Aros Ember-is boltyát be-ßarta, es az Eſtveli Könyörgeſre mentenek az Templumban, ßiveknek el.keßiteſére; hogy elmejek mentűl figyelmetesb lehetne az *Iſteni ßolgalatra Szombat napon.*

Exod: 9.24 1. Cor: 7. 5. Gen: 35. 2. 1. Theſſ: 4, 4 1. Sam: 21. 5. 2. *Tennen magadat azon Etßaka Szentſegben es betsülleiben tartani*, hogy *mentűl tißtabban* mutathaſſad

ſad beleikedet jővendő reggel, Exod: 19, 16 Iſtenednek tekinteti eleiben. Pſ: 9. 22. Eccl. 4. 17.

3 *Szombaton, jo reggel fel-kelni.* Meg is láſſad hogy ez Napon *elebb* fel-kelly hogy nem mint egyeb napokon, à menyivel az Iſteni *ßolgálat* fellyebb betsűllendő è *földi* dolgoknál: Mert nintsen URAT ßolgálni *jobb* mint az *Iſtent*; munka is végtere ugy meg nem jutalmaztatik mint ez à *ßolgálat.*

4. Midőn már fenn.vagy viſgald meg magadban, minemű *ruſnya* bűnős Ember vagy te; es mely *Szentſeges* helyre mentél meg jelenni az ßentſeges Iſtennek előt, à ki lattya ßivedet es gyűlől minden tißtátalanſagot es ßin mutatáſt. Ennekokaert jol meg hannyad veſſed magadbá minekelőtte az *Templum*ban bemennél, mitsoda *nagy bünoket* töttel te az *el mult héten*; *vald meg*

azokat Istenednek, es nagy *ahétatossaggal* esedezzél à *botsanatért* sigy engeßteld magadhoz az *Istent* az *Christus*ban. Tegy *fogadásokat* ßentebb magad viseleserül, es kőnyőrőgy à benned lako kegyelemnek nevekedeseért, es à mi męg hatra vagyō annak-is meg tellyesiteseért. De legh főkeppen azon imadkozzál hogy az *Istennek* olvasando es prædicalando *Igejét* nagy *haßonnal* halgathasd, es az ßent *Sacramentum*ot-is (ha oßtogattatik) *meg erössittetésedre* vehessed; hogy az Isten az ő Sz: Lelke altal munkalkodgyék à Tanitoban, ki valamit ollyat ßolhasson, mely bűneidet *meg öldököllye* es *lepedet vigaßtallya*: Ez dolgot penig illy formán tselekedheted.

Col: 4. 3.

SZOM-

SZOMBAT AVAGY VASARNAPI REGGELI Kőnyőrges.

OH *Felseges* UR, oh őrők Isten, *kinek minden munkai ditsössegessek es gondolati igen melysegessek: nintsen jobb dolog mint ditsirni az te Nevedet, es Kegyessegedet hirdetni, enekkel magaßtalni jo Reggel, az te ßentseges, es aldot Szombatodon.* Mert te akaratod es Parantsolatod hogy meg illyűk ez napot ßent ßolgalatodban, nevednek magaßtalasaban es à mint è Világnak *Igednek* hatalma altal valo *teremtesenek*; azonkeppen az Emberi nemzetnek, *Fiadnak* keserű halála altal lőtt *meg valtasanak* haládatos emlekezetibē, *Tiéd* (Oh URAM) *meg vallom, tiéd à nagysag az hatalom à ditsösseg, örökké valosag es męltosag. Mert minden valami az menyben es à földön vagyon tiéd: tiéd, Oh* URAM, *az*

Ps: 92. 1. 2. 3.

1. Chr: 29. ℣ 11. 12.

Oriſſag, te magaſztalod-fel magadot hogy legy mindeneknek felette. Az gazdagsag es à ditsöſſeg mind te töled vannak, te uralkodol mindenekẽ. Az te kezedben vannak mind az erössëg es mind à birodalom, mindeneknek fel-magaſztaláſá es meg erösſitese. Moſtan azert Oh en Istenem, ditsirem ditsöſſeges ſent nevedet; hogy noha en nyavalyas bűnös ember illy ſok uttal, ellenem valo haragra es boſſu-alláſra ingerlettem ſent Felſegedet, te mindazaltal, kedvedből es jo votodbol (nem nezven az en hivſagos voltomat es gyarloſagomat) mĕltoztadtad ez *Szombatot* iſmet keves Napimnak ſámához adni. Mĕltoztatſſal Oh mennyei Atyam, Fiadnak *Ieſus Chriſtus*nak ĕrdemeért (kinek ditsöſſeges Felramadoſat egeſz Anyaſzent-egyházad ez napon emleti) bűneimet

met es minden gonoſz tselekedetimet-is meg engedni es botsátani. Kivaltkeppen penig, Oh URAM, [k] tiſztits meg lelkemet amaz en fertelmes bűneimtűl, ſentſeges, es maculanelkűl valo Baranyodnak (*ki elvészi è világnak bűneit*) piros vérevel. Es *Sz: Lelked* altal naponkent inkab inkab fogyatgaſſad meg veſzetſegemet, hogy ſent *kepedre meg uyjulhaſſak* es neked bolgálhaſſak *uy ĕletben* es *ſſent magam viſeléſében*. Es à mikeppen irgalmaſſagodbol ez aldot mai Napra fel-verraſztottál engemet; Ezenkeppen, kerlek tegedet, tedd ez napot. *Engeſztelesſnek* napjáva, az en *bűnös Lelkem* ſ- te *Felseged* közőt. Tselekedgyel oly Kegyelmeſſeget en velem, hogy ez, te hozzad valo meg *teréſemnek* napja leheſſen, hogy ez jo voltod, *botsánatnak*,

[k] Itt meg valhad azt à nagy vetkedet mely Lelked iſmeretit legh inkab furdallya. Ioan. 1. 29.

Napjanak petsetellye lenni ennekē: es hogy meg emlekezhessem, hogy ez Napnak meg szenteléſe, tulaydon ſaját szent *nyja-iddal* irott parantsolat; es elmelkedhessem ez napon *Teremptesünknek* es *Valtſagūknak* ditsőſſeges múkairul, es tanulhassam mint kellyen az tőbb szentseges Tőrvenyidet es Parantsolatidat is iſmerni es meg tartani. Holot penig ezentűl Felſeges tekinteted eleiben az Sz: Gyűlekezettel egyetemben be kell ennen magamat mutatnom az te Hazadban, hogy az *Halá-adaſunknak es Imadkozásūknak Reggeli aldozattyát te neked* fel-vigyűk; *Es halgaſſuk à mit Sz: Lelked, az Igének prædicaláſa altal ſollando ſegeny Szolgaidnak*; Oh ne engedd az en ſamtalan bűneimet, temérdeki *Felhőjul* lenni, es el-fogni az en Kőnyőrgeſemet à te hozzad

zad valo *fel-meneteliul*, avagy meg tartoztatni az te Kegyelmedet, szivemben szent Igedaltal valo *alá-ſzallaſatul*. Iól tudom, URAM, es nagy reszketve-is emlitem, hogy amaz *jo magnak harom réſze* rosz földben esik: Oh ne legyen az en szivem *Utket ſele*, mely az kemenyseg es ertelenseg miat, az Magot valamikeppen be nem fogadgya, miglen amaz gonosz el-jő es ellopja azt: *köves föld* termeszetű ſe legyen, mely, ideig nagy őrőmeſt halgattya az Igét, de mihelt űldőzes tamad szent Evangeliumod miat, mindgyárást el-szakad: ollyan-is ne legyen mint à *toviskes föld* mely *ez világi ſzorgalmatoſſag, es az gazdagsagnak tsalardsaga altal, meg fojtya az hallot Igét, és azt termyeſſeggel gyümölcstelenné téſzi*: hanem mint amaz *jo föld*, hogy szent Igedet *betsülle-*

Matth: 13. 1. &c. Luc: 8. 25.

tes es jo ßivel halgathaßßam, meg ért-
heßßem, meg tarthaßßam, es annak, az
bekeßeges türes altal ſok fele jo gyü-
mölcsit teremheßßem, az ßerint à
merték ßerint, mellyet Iſteni
Bőlcseſeged illēdőnek itel, ne-
vednek ditsőſſegedre, es ma-
gamnak-is őrők vigaßtaláſom-
Col: 4.3. ra. *Nyiſd meg* haſonlokeppen,
Kerlek Oh URAM tegedet, *ßent*
beßedednek hirdetéſének aytajat az
te hű Szolgadnak, kit hozzánk
Act: 26.18. küldőttel, *hogy meg nyiſſa az mi*
ßemeinket, hogy meg fordullyunk az
ſetétſegből az világoſſagra, es az ör-
dögnek hatalmátul az Iſtenhez, hogy
bünnek botsánatyát es az meg ßen-
teltettek közöt reßt vegyünk az Chri-
ſtusban valo hitnek altala. Adgyad-
is nekem az te Kegyelmedet,
hogy engedheſſek az ő ßent
Szolgalattyának ßinten ugy az
feddőzes-kor midőn tudnia il-
lik kemeny Itileteddel *rettent*

engemet,

engemet, mint az Vigaßtalaſ-
kor, mikoron Irgalmaſſagod-
dal biztat; es hogy en őtet *ki-*
valikeppen ßeretheßßem az ßent mű
kaért; mivel hogy ő Vigyaz az
en Lelkemert, mint à kinek ßa-
mot kelletik az ő Uranak adni
azert. Tselekedgyed ezt-is en
velem, hogy ennen magamat
Szent Gyűlekezetedben illendő
betsűlletben tarthaſſam, mint
az te, es ßent *Angyalidnak tekin-*
tetek előtt. űzd-el ßivemrűl az
meg nehezedeſt es az *álmot* ßeme-
imrűl, űzd-el az ßellyel nyargá-
lodzo gondolatokat es Vilagi
elmélkedeſeket-is: Szenteld-
meg *Elmémet*, hogy meg tanul-
haſſa es reja-is Emlekezheſſek
azokra az haßnos tanuſagokra,
melyekre Igedből tanittatunk:
es hogy *Szent Lelkednek* velem
valo *munkálkodaſabol*, tselekede-
temmel-is el-kővetheſſem azo-

1. Theſſ: 5. 12
Heb: 13. 17.
1. Cor: 11. 10
Eph: 3. 10.
1. Pet: 1. 12.

kat, az en *igazgattatásomert* az jo
ſzerentsében, es vigaſztalásomert az ſzerentsetlenſegben, ſçletemnek jobbulásara es ſzent Nevednek magaſztalásara. Adgyad ennekfelette hogy ez napot, mellyet az *hivſagban gyönyörködö iſtẽtelenek* teſti kivanſagokra kőltnek. En mint engedelmes ſzolgad, *minden gyönyörüſegemmel ſzentelhesſem ditsőſſegedre es tiſztesſegedre, nem az en Utaimban jarvan, kedvemet nem keresven, es hivalkodo beſzedeket-is nem ſzolván*; hanem ſzinten ugy meg ſűnven az *Bünnek* munkájatul, mint az *külsö dolgozodaſtul*: hogy ekkeppen ſzent aldomásodbol erezhesſem ſzivẽben amaz *örök Szombat*nak kezdetit, mellyet ki mondhatatlan örőmben es ditsőſſegben illeni fogok az Idvezűlt *Szentekkel* es az *Angyalokkal*, ſzentseges Nevednek menIſ: 66. 33.

nyei

nyei Orſzagodban valo örők ditsiretire es imádasara. Mind ezeket alázatoſſon ohaytom ſz: kezeidből Idvezitő URAMNAK Nevében es kőzben jaras fejeben; az altal az kőnyőrgő Imadſag altal, melyre maga tanitot engemet; *Mi Atyank*, &c.

Ekeppen Lelkedet *magadban* el-keſzitvẽ, ha Hazigazda vagy, hidd őſzve *Házad nepét*, olvaſs-el egy *Caput*ot az Irásbol, es à heti ſzokas ſzerint tegy Kőnyőrgeſt: de eſzedben vegyed hogy ez ſz: magad gyakorlaſit ugy *intezzed*, hogy mind magad ſ-mind Hazad nepe az kőnyőrges kezdeti előt jelen leheſſetek az *Templũ*ban. Egyebkent, à magatokban valo lelki gyakorlaſtok nem *kéſzuletetek*, hanem *akadalytok* fog lenni. Es mikor, illendő *betsulleteſſeggel* indultok az *Templum*-

felç,

felę, eggyen eggyen elmelked-
gyetek magatokban illyenkep-
pen:

Templumban meneskori boldog
Elmélkedések.

Ps: 100. 4. 1. Elmélkedgyel errůl, hogy
te az ISTENNEK Udvaraban in-
dultal, ennekokaert hogy be-
ßelgethes ő Felsegével *Könyör-
gésed* altal, es te s-az ő Sz: *Igéje*
altal valo veled *beßelgetéset* hal-
hassad, Es *lelkedben* el-vehessed
az *aldást* es el-mult *hat napoki tiß-
tesseges munkaid* is ßerentsesekke
tétessenek.

Ps: 42. 1. 2. 2. Az menes kőzben ßoly è
keppen magadban: *Mikeppen
kivánkozik az Szarvas az folyo vi-
zekre, à keppen kivánkozik az en
Lelkem te hozzád* UR *Isten. Szomju-
hozik az en lelkem az ęlö Istenhez,
vallyon es mikor mehetek-el hogy be-
mutassam magamat az* UR *elöt?*
Mert *jobb ennekem egy nap az te*

Torná-

Tornátzodban, hogy nem masút ezer Ps: 84. 11.
*nap. Inkab akarnék az en Istenemnek
házanak küßöbē ülni, hogy nem mint
lakni az gonoßoknak haylékokban.
Annakokaért en az te jo voltodnak* Ps: 5. 8.
*sokasagaban bizvan, bé-megyek az
te házadban es Templumodban kö-
nyörgök az te sęlelmedben.*

3. Mikor az Templumban ér-
kezel, ßolly igy: *Mely rettenetes* Gen: 28.
ez hely; ez hely nem egyéb hanem ℣ 16. 17.
*az Istennek háza es az mennyeknek
kapuja. Bizonyara itt vagyon ez
helyben az* UR. *Az Isten ez nép kö-
zöt lakozik* Ennekutánna ßéked- 1. Cor: 14.
bē menvén, ne nézz tátot ßajál 25.
ide s-tova, hanem artzra bu-
rulvan ezt mondgyad: URAM Ps: 26. 8.
*ßeretem az te házadban valo laka-
somat, es ditsössegednek haylékanak
hellyet Egy dolgot kértem az* UR *tul* Ps. 27. 4.
*most-is azont kérem, hogy lakhassam
az* URNAK *házaban ęletemnek
minden idejében, hogy láthassam az*

URNAK

URNAK *ßepseget es latogathassam*
Ps: 27.6.7. *azö Templumat*: Annakokaert *aldozom* az ő Sátoraban őrőmnek aldozattyat es ditsiretet mondok az URNAK. Halgasd meg Uram az en ßomat midőn hoz-
Ps: 26. 6. zád kialtok: Kőnyőrűly raytam es halgass meg engemet. Ketseg nelkűl azert az te jo voltod es irgalmassagod kővetnek engemet, eletemnek minden idejeben *es lakozom az* URNAK *házaban hoßßu ideiglen* Ez az à keßűlet avagy labainkra valo tekintet, mellyet *Salamon* hágy tselekednűnk, minekelőtte az *Istennek* házabán mennénk.

MASODIK neme az Kereßtyen Ember maga viselésenek az Sz: Gyulekezetben.

MIkor az Tanito az ISTEN ßékiben fel-menvén, az Kőnyőrgeshez fog, tedd felre magad

gad elmelkedésit, es ßivedet à *Prædicatoré*val es az egéß Gyűlekezetivel, *Christus*nak *eggyik tagja* lévén tsatold őßve. Es mivel az Isten *rend tartas*nak *Istene*, azt akarja hogy mindenek egy *ßivel* es *akarat*tal legyenek az *Anyaßent-egyhaz*ban: Igen rut tudatlan fel-fuvalkotsag, azt gondolni, hogy embernek *eggyes* kőnyőrgése hathatobb az Anyaßent-egyháznak *közönseges* Kőnyőrgésenel. Azert inti *Salamon* az embert hogy ne *gyorsalkodgyék* ßájaval valamit ßollani Isten előt az *Templum*ban. Annakokaert mikor az Anyaßent egyház *imadkozik imadkozzál* te-is, mikor énekel, énekely te-is, es minden tselekedetedbē (ha az magad vallásan valo *Ecclesia*ban vagy) mint, az kőnyőrgeskor valo *le terdeplés*ben, *fenn állas*ban, *le ules*ben es tőbb effęle

1. Cor: 13. 12. Act: 2. 2. 4: 6. & 4. 3 7.

Vayha nem szégvēlené az szegeny Magyar Nemzet is mint à tôbb K. Nemzetek à Templūban Bibliát hordozni es énekelni.

kőzőn-

Cum Romam venio, jejuno Sabbatho, cũ hic sum non jejuno Sic & tu adquam fortè Eccleſiam veneris, ejº morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcãdalo nec quemquam tibi. Ambr: Aug: Ep: ad Ianuar:

kőzőnſeges *Ceremonia*kban (az *botránkozas*nak el-távoztatáſaert, az *ßeretet*nek meg maradáſaert, es az *engedelmeſſeg*nek bizonyſagaert) alkalmatoztaſd annak az *Eccleſia*nak ſokáſahoz magadat az melyben vagy.

Mikor à *Prædicator* az Igéket *magyarázza*, es az jelen valo alkalmatoſſagra *ßabja*, rejá nezz, mert igen fel-indit az à dolog tegedet az ahétatos halgatáſra, es meg tartoztat az imide amoda nyargalodzo gondolatoktul. Igy ſokták volt az *Synagogakban mindenek az ö Szemeket az Chriſtusra fuggezteni* Luc: 4. 20. *midön prædicallot es mind az egeſs község az ö ßájatul fuggöt mikor ötet halgatta.* Luc: 19. 48. Ebedben vegyed hogy eggyike vagy az *Chriſtus Tanitványinak ki az idveſſegnek iſmereiit tanulod, mely vagyö az bunöknek botsánattya altal az I-*

ſtennek

ſtënek nagy irgalmaſſagaért Luc: 1. 77. 78.

Ne legy hát az *Chriſtus Oſcolá*jaban ollyan mint à tanulatlan gyermek, ki az letzkét ottan ottan hallya, de egyßer-is meg nem tanullya; jő ſ-megyen az *Scholá*bol, de ſemmit nem öregbül. Gyűlölöd te azt Gyermekedben: az *Chriſtus* ſem ßereti benned, hogy azért jobb modgyával öregbülheſs az *Prædicatio halgatas*bol, vigyázz ez negy dologra:

1. *Mikeppen függenek az fel-vött Igéktül, es mint illenek öſſve.*
2. *Másodßor mitsoda az Igeknek ſummaja, avagy az Sz: Leleknek tsellya az fel-vött igekben.*
3. *Vigyazz az Réßekre.*
4. *Az tanuſagokra tarts ßamot; tovabbá az tanúſagnak okaira, es mindenképpen valo haßnaira az*

Miket kel az Prædicatioban meg tartani?

jelen

jelen tevö idönek alkalmatossaga ßerint.

LEgh könnyebb es haßnosb mod ez, az kösségnek tanitásara, es ha hozzá ßokik, ez ßerint igen könnyen meg emlekezhetik az Prædicatiorul. Ennekokaert minden hü Tanitotul igen megkivántatnék, hogy ha Halgatoinak, az ISTEN *ismeretiben*, es az igaz *Vallas*ban valo épületeket kivánnya; igyekezné mindenkoron è keppen *Prædicatio*ját formálni. Ha penig az Prædicatio rendeletlen vigyaz ez három dolgokra:

1. *Mit mond az Prædicator ollyat à mit az elöt nem tudtál, es háládassal tanuld meg.*
2. *Mitsodas bünt ßedd, mellyben ha néked-is réßed vagyon, meg rettenven tery meg.*
3. *Minemü jo dolgok felöl téßé intést, mellyek meg te benned vagy nintsenek, vagy igen gyengén vannak; igyekezzel azért annakuiana nagyubb ßorgalmatossaggal es buzgosagal azoknak örögbitésekben.*

DE az halgatás közben mindent magadra végy ßintén mint ha tsak neked beßélne nem annyira az *Ember* mint az *Isten*: es ne gyönyörködgyel annyira az Tanitonak zengedezö ßavában, mint az *Sz: Lélek*nek Szivedben inditot munkalkodásaban. Ez az oka hogy oly gyakor hellyen mondatik az *Iras*ban: *Akinek füle vagyon, hallya mit mond az Lélek az Gyülekezetnek.* Ismet: *Avagy nem gerjedez valaé az mi Szivünk mi bennünk mikor magyarázná nekünk az Irasokat.* A ki az Igét igy halgattya, boldogsag igirtetet annak. *Luc:* 11. 28. Ez à mi legh kedvesb áldozat tételünk Isten elöt *Rom:* 15. 16.

Es: 2 ✠ 2.
Act: 10. 13.
1. Chr: 17. 25
Gal: 4. 14.
1. Thess 2. 13

Luc: 24. 32.

16. Ez legh bizonyosb jegye az *Szenteknek* *Deut:* 33 3. Ez legh nyilvabb *béllyege* az Chriſtus Iuhainak *Ioan:* 10. 27. az Iſten Vá. laſztottinak *Ioan:* 8 47. Ez vegezetre, ez az *igaz vérſeg*, mely minket az *Chriſtus*nak *Lélek* ßerint valo *rokonivá* téßen *Luc:* 8. 21. *Az én Anyam ugymond, es az én Atyan ezek kik az Iſten Igéjét halgattyák es azt tselekeßik* Nints ſoha az Halgatoknak ennél jobb meſterſeges elméjek.

HA AZ PRAEDICATIO vegben megyen:

1. MEg láſd hogy mint amaz *Kilentz Bél-poklosok* el ne menny addig, mîg tanittatáſodnak es jo egeſſegednek bérét, Iſtenhez fordalván meg nem adod, halakat adván ő Felſegenek es ditsirven ötet, az *Prædicatio* utan valo *Könyörrges-*

ben es *Soltár* eneklésben: es mikoron à legh vegső aldáſt mőgya az Tanito, aly-fel hogy *réßt* veheß abban, es ugy-is halgalſad azt, mint ha önnön maga az Chriſtus (à kinek *Szolgaja* ë) mondana rejad azt. Mert igen igaz itt à mit URUNK mond: *à ki titteket halgat, engemet halgat*, es ezért-is mődatik egykeppen az Szőbat *Aldotnak* mivel Iſten oly Napnak rendelte azt, *mellyẽ Szolgainak ſájok altal meg akarja aldani az maga nepet, mely az ő Igejét halgattya es ß: Nevét ditsöiti.* Mert noha az Szőbat nap magaban nem aldottabb az tőbb hat napoknál, mindazaltal (mivel az UR azt más napok felet valo ßent *dolgokra* rendelte) ßintén ugy felyűl haladgya az Hétnek egyebb napit, mint ßintén az UR *Aßtalán* levő *meg ßenteltetet*

Ezech: 46. 16.
Luc: 10: 16.

Kenyer, az magunk *Aſztalan* valo *közönſeges Kenyeret.*

2. Ha UR Vatsoraja oſztáſanak napja az à Szombat, fel-jaruly az UR Aſztalához, hû es pœnitentia-tarto ſivednek *menyekezöi öltözetiben*, hogy ily ſẽtſeges *vendegsegben* réſzeſülheſs. Es ha *Kereſztyeles* eſik akkor, meg várd, es minden betsülletes figyelmeteſſeggel ſemlellyed azt, hogy, *elsöben*, betsüllet teteledet mutathaſd ez Iſten *rendeleſehez*: *Maſodſsor* hogy mentül jobban meg viſgalhaſd, magad ſajat *be-plantaltataſa*-is *az Chriſtus Anyaſsent-egyhazanak* lathato ſ: Teſtében, es mint tellyeſited Iſtennel valo Uy ſövetſeged-nek *fogadaſit.*

3. *Harmadſsor* hogy *adoſſagodat* meg fizedheſd; Könyörögvén az meg kereſztelẽdö kiſdedért (à mikeppen az több Hivek, tsele-

tsiekedtenek haſolo állapot-ban te eretted) hogy az UR ſ: *Vére* es *Lelke* altal reſzeſetse ötet az Kereſztſegnek *belsö* hathato-ſagaban is. *Negyedſser* hogy az Sz: Gyülekezettel *jelen leheſs*, Iſtennek, ez uy tagnak *Titkos ſsent Teſteben valo be-plantaláſaert* erdemlet magaſztaláſaba. *Ötödſsör* hogy meg probalhaſd ha az *Chriſtus* halálának ereje meg *öl dökölte-é* benned à bûnt; es hogy ha fel-tamadtálé uy eletre az ö *Fel-tamadaſanak hathatoſaga* altal: Hogy igy ha mi *fogyatkozaſodat* erzed, magad meg alazhaſd, es az benned lako *kegyelemért* ha-lakat adhaſs. *Hatodſsor* hogy bi-zonyſagot teheſs hogy te az *Chriſtus*ban valo *be-oltataſnak* ö-rülöje vagy; mind *voxoddal* ſ-mind eggyezö értelmeddel a-karvan maſoknak abban az ſ:

Tarſaſagban valo be-állattatáſokat.

1. Cor: 6. 1. & 9. 5. 6. 7. &c. 4. Ha *Alamiſna ſzedes*-kor vagyon az szükölködő szegenyeknek táplálásokert, Istentül rejad bizot érteked szerint szolgaltaſſad ki té-is az te alamisnadat, *zugolodas* nelkül.

EZEK AZ SZ: GYÜLEKEZETBEN vegben viendő tiſztеink.

HARMADIK neme az Keresztyen Ember tiſztinek az Sz: Gyülekezetnek el Oſzlaſa után.

MIhelt meg terſs az Prædicatiorol házadban, elméikedgyél egy keveſs ideig az *Templũ*-ban hallott golgok felől. Es mint à tiſzta állatok, mellyek az çtel után *kérözdnek Lev:* 11. 3 te-is azonkeppen elmedben kérödzel, azok felől mellyeket à *Templum*-ban hallottál. Annakutanná eſſçl terdedre es kérjed az

UR Istent, hogy az meg hallot igeket szivedben oly hathatóká tégye, hogy çgéſs çletedet azok altal *igazgathaſd*, lelkedet penig *vigaztalhaſd*. Mert mîg ekkeppẽ az Igét tulaydonúká nem tészük, es szivünkben mint egy jo földben el nem reytyük, felő hogy az *Satan* ki ne lopja el-mẽkből, es àkeppẽ ſemmi *haſznát* ne fogjuk annak venni. Es mikor ebédedhez ülsz à szerint, az Istenes mód szerint mellyet oda fellyeb olvaſsal, meg emlekezzél hogy érteked szerint egy avagy két *ebezö* Atyád fiat, hazadhoz hivaſſad, es çtel ital adáſoddal azoknak ehſegeket enyhits meg, követvén ebbẽ *Iob* Patriarchat, ki illyen vallaſt tészen maga felől, hogy *az ö étkenek falattyat ſoha árva nelkül meg nem ötte*; mellyet az *Chriſtus* ugyan meg parantsolt *Luc:* 14. 13 Avagy ha házadhoz

Ps: 119. 11.

Iob: 31. 17. 18.

nem hivatod az Szűkőlkődőt, kűld hozzá ebédednek valami réßét, valahol léßen vagy tőmlőtzben vagy egyéb nyomorusagos hellyen. Mert effęle dolog, hoz áldást minden műkaidra; Annakfelette amaz őrvẽdetes meg ßolitása-is az Christusnak, rejád kővetkezik az utolso Napon: *Iertek-el ugymond, Atyamnak aldotti birjátok az Orßagot, mert éheztem es ennem adtatok, ßomjuhoztam es meg itattatok* &c. *Bizony mondom néktek, az mit ez en ßegeny Atyam-fiai közzül eggyikkel tselekettetek en magammal tselekedtétek.*

Matt:25.35.

Ha eggyes ember vagy es hazad népe nintsen, más Keresztyen Háza néphez adgyad magadat es azzal

Ha az ebéd fel-kél es az hálá adást el-mondod, hidd őßve ismét *Házad-népét*, tudakozd meg tőllők mit tanultak à *Prædication*: az mellyik sokat tanult *meg ditsirjed*; de mindazaltal à ki *elméjének nehez volta* miat kevesset

vesset avagy semmit nem tanult-is, meg ne porongassad, hanem inkab eßében jutassad, es az mit eßében nem vőtt-is, eleiben ßámlallyad. Ez meg léven mondgy egy, két *Soltart* el véllek. Ha az idő engedi az *Catechismus*nak bizonyos réßeibẽis gyakorolhatod őket, az feleleteknek mindenik tzikkelyet az *Szent Iras*ban nekik meg mutogatvám. Ez illyeten dolog őregbiti az mi *értelmunket*, *elmeinket* ęlesiti, es kéßekké téßen minket, Vallásunknak az Irasbol valo kőnyű meg probalásara, es bizonyitasara. De mind ezeket ugy intezzed es rendellyed, hogy illyeten eggyes Kegyesseg gyakorlásod miat az dellyesti Prædicatiorol ki ne maradgy, hanem azon legy, hogy mikeppen à reggelin, ugy az estveli *tanitason* is ha első

azzal eggyüt vidd ezeket véghez.

Act: 17.12.

Hebr:5.14.

Matth:26.30.

Hebr:5. ℣.14.

nem lehetz, utolsó is mindazaltal ne légy. Az holot meg à keppen kell magadot viselned mint à reggeli Præ dicatiokor. Az *Estveli Könyörgés* után, es Vatsorad felet, viseld ismét magadat az szerint az Istenes es szent mod szerint à mint az eléb elődben adaték. Es Vatsoradnak vagy előtte vagy utanná, hogy ha az Estendőnek es az Időnek alkalmatossaga szolgal:

Pſ: 92. 5. & 19.2 &c. & 8.1.3 &c. Rom. 1. 19. 20. Præſentēq; Deũ, quælibet herba refert.

1 Meny-el ki *setalni* es elmelkedgyél az Istennek *Munkai* felől: Mert minden *Teremptet állatban* mint valami fel nyitot *Könyvben*, nyilvan olvashatod, az Mindenhato Istennek *Böltseſegét*, *Hatalmat*, *Gondviſeleſet*, es *Ioſagát* Es hogy ollyan sok szamtalan dolgokat szenki az ő *formajoknak*, *erejeknek*, *szépſegeknek* *életeknek*, *mozgaſoknak* es *minemuſegeknek*, annyi kűlőmbsegi szerint

Eſ. 40. 26.

rint nem alkudhat, hanem tsak à mi kegyelmes Istenűnk.

2. Gondold meg mely *kegyelmes* az ki mind azokat teremtette à mi *szolgalatunkra*. Pſ: 8.

3. Vegy alkalmatossagot innen hogy mind magad s-mind egyebek fel-indittataſſatok, az ő *Hatalmanak Bölts voltának* es *Ioſaganak tsudalaſara* es *imádaſara*, es hogy meg gondolhaſd mely igen *haládatlan* nyavalyas emberek vagyunk mi, ha nem akarunk minden engedelmeſſegben ő neki szolgalni es betsűllettel lenni.

4. Ha valamely Felebaratod, vagy *Betegsegben*, vagy penig akarmi egyeb szomoruſagban vagyon, meny el annak *latogataſara*: Ha valaki maſſal meg haborodot, legy azon hogy őtőve békeltetheſſed őket. Hogy befeſezzem, *Harom rendbeli* mun- Matt: 25, 35. Iac: 5. 14. &c.

kakat ßabad Szombat avagy Vasarnap tselekednünk.

1. *Kegyesseg* munkaját, mely avagy *igyenessen* az *Isteni Szolgalatra* tartozik, ambár *testi kulsö* munkasag altal mēnyen-is veghez; mint az O Tőrvenyben, à Papok munkalkodtanak az
Matt: 12. 5. *Aldozatoknak meg öléseben, fözeseben* es *égetéseben* az Oltáron. Az
Act: 1. 12. Kereßtyenek-is az *Evangelium* alat, midőn ßellyel jártanak, az Isteni ßolgalatnak eggyik hellyeből masikban, tsak egy *Szōbat napi járo föld* volt az; mint
2. Reg: 4. 22. amaz *Sunem* Varosbeli Aßßony-is, ki *házabol* ide s-tova ki megyen vala, hogy halgathatná az Prophetat *Szombat Napon*, mivel lako hellyéhez kőzel, Tanito nem vala. Es à Prædicator-is ha ßintén meg *veretezik*, es testeben *meg farad*-is az ßēt munka miat, mindazaltal tsak à

Szombat-

Szombatnak dolgat teßi: mert az *ßent vég*, ßenteli meg à *munkat*, mint à *Templum* az *Aranyat*, es az *Oltár* à rayta valo ajándeket. Matth: 23. 17. 18.
Avagy egyebkent az ollyaten külső munka-is ßabados, mely altal az Istennek népe egyben gyűl azon Imadásara: mint az *Trombitaknak* meg fuvallása az *törvenyben*, avagy à *Harangozas* az *Evangelium* alat. Num: 10. 23.

2. *Szeretet* munkajat, [a] mint, embernek, avagy [b] marhának eletét meg tartani [c] enni adni, meg itatni es egyebkeppen-is vélle banni: Magunk etelere, italará *tißtessegessen* gondot viselni [d] etelt italt keßiteni, magunkat illendőkeppen mulatni, *ßegenyeket* [e] *segiteni, betegeket latogatni, alamisnat ßedni* [f] *az ßukölködöknek*, es tőbb effęleket.

a, 1. Reg: 19. 8. Marc: 3. 4.
b, Matt: 12. 13.
c, Luc: 13, 15
d, Matt: 12. 1.
e, Hebr: 9. 11.
1. Cor: 11. 23 24.
f, 1. Cor: 16 1.

3. El halaßthatatlan *Szúksegnek* munkait, az az, nem à mel-

lyeket az Emberek à szükségelségnek *szinével palaſztolnak*, hanem à mellyek *jelen valok, szintén raytunk esendök*, es ollyak mellyeknek *ellenek* sem elebb, sem utolb nem *alhattanak*, s-nem-is *halaſzthatni* más napra mint, az *Ellenseg* rejank ütésének, à Tolvajok fosztogatásának à Lopok lopásának ellene allani, *meg gyuladot* hazat oltani, Orvoſolni, es akar mikeppen az *kétes* nehéz nyavalyat gyogyitani, az *Babaknak* szülő Asszonyi-allatok Körül forgodni: az *Tengeren jaroknak* az hajoi szükseges dolgokat tenni: Az *vitezeknek* az ütközet idején hartzolni: es ° à *Poſtaknak* közönseges hasonért lovagolni, s-egyeb illyeneket. Ezekkel s-ezekhez hasonlo alkalmatosságokkal, szabadoſſon munkalkodhatik Ember: Sőtt midőn illyen alkal-

° Nuncius præceps excipitur à Sabbatho. Iud: Com: sup: Num: 13. 1.

matosságoknak idejen hivattatnak még az *Templum*bol-is az *Igének* es az *Sacramentum*oknak *Szétseges Gyakorlasi* felyül ki mehetnek, mindenkoron arra számot tartvan hogy magokat *meg alazzak*, *meg szomorodgyanak* mivel *ez szentseges Napon* esnek effele *alkalmatlansagok*; es hogy az napi illyeten munkajokert *fizetést* ne vegyenek mint Isteni *selelemben* es az ő Parantsolattyaban jo *lelki ismerettel* jaro emberek.

Midőn az el nyuguvasnak ideje el-közelget, vond meg magad valamely fel felé valo hellyben; es tudván hogy ez *meg romlot* Allapotban tsak egyis az elők közzül képesség szerint az Szombatot meg nem szentelheti, hanem sok keppen meg szegi azt *Gondolatiban*, *Beszédiben* es *Tselekedetiben*, elsedezzel

alázatossan minden *fogyatkozásidnak* botsánattyaért, es engesteld meg Istenedet ezzel avagy ehez hasonlo *Estveli Aldozatoddal.*

VASAR-NAPI ESTVEli eggyes Könyörges.

a, Is: 6. 3. OH *Szent*, a *sent, sent* URA *Istene az Szombatnak!* engedd meg ennekem, ki csak b *por* es *hamu* vagyok, hadd szollyak ditsőseges Felsegeddel. Iol tudom en hogy te c *emesztö tüz* vagy, en d penig mint saraz megasot *pozdorja*. *Az en* e *büneim te elötted nyilvan vannak*, az Satan f *jobb kezem felöl áll* hogy azokkal vadollyon engemet; Nem magam mentegetni allottam elődben, hanem hogy magam törvént tegyek magamra, es nyavalyas fejemet magam mĕltőnak *itellyem* g

b, Gen: 18. 27.

c, Heb: 12.

d, Iob 11.

e, Ps: 51. 3.

f, Zach: 3. 12

g, 1. Cor: 11

mind azokra az büntetesekre, mellyeket *igassag* nyavalyas teremptesedre büneimert es törveny töresemert igen igazan ream hozhat. Mely en büneimnek *Szama* oly nagy, *termesseti* oly rettenetes, hogy magam *semei* előtt *utalatossa* tesznek engemet, s-menyivel inkab *az te sent tekenteted elöt?* Meg vallom hogy annyira *mĕltatlana* is tesznek ezek engemet, az *Fiusagnak* nevezetire, hogy egyátallyaban mĕg tsak legy utolsob *solgadnak nevet* sem erdemlem. Es ha csak erdemem szerint fizetz ennekem, az föld (illy bűnös tereh alatt megfaradvan) fel-nyittya szajat es az Pokolnak feneketlen kutyaba nyel be engem mint az *Dathan követöinek* akar mellyiket. Mert ha az termesset szerint valo Agaknak amaz dicsőseges felse-

2. Sam: 6. 32. Luc: 15. 21.

Ps: 106. 17.

geſſegnek *Angyalinak* nem kedvezel; hanem lehajigalad őket
2. Pet: 2. 4. *mennyei lako hellyekből* az Pokol ſetetſegenek kinnyaira hogy az kárhozatra tartattaſſanak, noha tsak egyßer vetkezenek ßent Felſeged ellen: elsö ßüleinketis ki üzed *Paradicsombol* noha
Gen: 3. 13. tsak *egy* Parantsolatodat hágák altal; jay mitsodas nagy boßßu-allaſt varhatok en fejemre ki nem tsak egy vetkemmel bantottalak meg tegedet,
Rom: 2. 5. en Iſtenemet, minden naponkent *rakaſra gyütven* az bünt, minden igaz meg téres nelkül,
Iob: 15. 16. *ugy ivan az vetket mint az vizet*, mindenkor tsak be ßivan ſoha penig ki nem okadvan az fertelmeſſeget: nem-is tsak *egyik*, hanem *mindenik* Törvenyedet es Parantsolatodat hágom altal? Sőt, tsak ez napotis, melly felől felette igen igen

meg

meg Parantsoltad ennekem, hogy neved ditsiretire es imadaſara ßentellyem, nem illettem en oly kegyeßen, Lelkemet ſem keßetettem el oly ßivbeli ßentſeg es tißtaſag ßerint, az minemüvel illet volna, az Szenteknek Gyülekezetiben, Sz: Felſegeddel ßemben mennem. Nem figyelmeztem ßent Igednek prædicalaſara, ſem penig az Sacramentomoknak ki ßolgaltataſara illendő alázatoſſaggal, betsület tetellel es ahitatoſſaggal. Mert noha jelen voltam azokban az *Szentſeges Gyakorlaſokban* teſtē ßerint, de Oh URAM, felette igen elnyomattattam az alomban be merülés miatt: à mikorra felſerkentem-is, elmem ez vilagi gondolatoktul, annyira el vonattatot es ragadtatot, hogy lelkem meßße lattatot lenni à

Tem-

*Templum*tul. Nem elmelkedtem magamban kelletekeppen, Házam nepevel-is nem beßelgettem azokrol az idvőſſeges tanuſagokrol mellyeket az tanitotul hallottunk es vőttűnk az te Igedből. Mely nagy vetek miat, az *Satan* ellopta azoknak az jo tanuſagoknak nagyubb reßet az en ßivemből, es en nyavalyas terempteſed, ugy el feletkeztem azokrul mint ha ſoha nem-is hallottam volna. Házam nepe ſem çpűlt az ertelemben es ßentſegben az en igazgataſom alatt ugy az mint kellet volna. Noha jol tudom hogy ſok ßegeny fele baratim nagy ßűkſegben çlnek, nemelyek penig győtrődnek, es vigaßtalas nelkűl ßűkőlkődnek: en mindazaltal elfelettem meg ſegeileni őket, vagy alamiſnaval, avagy vigaßtalaſſal: ha-

nem,

nem inkab azt magamra pazarlottam, es magam hitván kivánſagát tőttem. Az napnak nagyubb reßet *hivalkodo beßedekben es hivſagos mulatſagokban töltöttem.* De mind ezek felett Oh URAM ez ſ-ez rettenetes vetkemmel, &c. [a] Mind ez en bűneim miat Lelkem iſmereti bűnősnek kiált, Tőrvenyed *kárhoztat*; es en kezedben vagyok hogy el-vegyem à *Sententiat* es az Atkot, mellyet ily ßent Parantsolatnak akarat ßerint valo meg ßegeſe çrdemel. De mitsoda az, ha en az *törveny* altal ſentẽtiaztatom-is? holot *Evangeliűod* batorit hogy irgalmaſſagod minden munkaidnal fellyebb valo: hogy kegyelmeſſeged *törvenyidet* felűl mullya; es jo voltod ott győnyőrkődik Uralkodni, à holot à bűn *meg ſokaſult.* Minekokaert *Irgalmaſſagod*

nak,

a, Itt meg vallyad valaminemű vetket azon à napon vagy gonoſz tselekedetteddel, vagy tiſztednek el mulatáſa altal tselekedtél, es ſzivedben fohaſzkodgyal keſerveſſen, ſ. modgyad. Pſ 105. 6. Iac: 2. 13. Rom: 5. 20.

nak, es az *Ieſus Chriſtus* en Idvezitőm *érdemenek* ſokaſaga ßerint, Kerlek Oh URAM, tegedet
Ezech:33.11 (ki az tőredelmes ßivnek fohaßkodáſit nem utalod, es az nem kivánod az meg terő bűnőſnek halálát) engedd es botsaſd meg ennekem mind azokat az en bűneimet es ez napi ſ-tellyes eletembeli egeß tévelygeſemet, es ments meg Lelkemet azokkal érdemlet Atkodtul es Itiletedtűl.

Te, ki megigazitad az tőrődőt ßinű *Publicanuſt* negy vallas
Luc: 18.33 tevő ßava utan, es à *Tekozlo Fiat* (minekutanna reja ruhazot kegyelmednek minden gazdagſagat el tekozlotta volna) kegyelmedben meg tereſe utan viſſa fogadad: botſaß meg azonkeppen Oh URAM, ennekem-is, es ne hadgy tőrvény altal hágáſomert el veßnem.

Oh

Oh engedgy meg nekem es vegy iſmet kedvedben. Ugyanis oh Uram, el vetnele tsak engem, ki mindē *fukarakot Paraz-* Matth: 21.
nakat es egyeb *Bunösöket* valakik meg tereſek altal kegyelmedet ohaytak, magadhoz fogadad? Tsak egyedűl ennekem kellé Irgalmadbol ki rekednē? Tavul legyen tőlled ez gondolat; mert nekem-is azon Irgalmas Iſtenem vagy à ki nekik,
ßanakozáſod-is ſoha meg nem tsökö- Thr: 3. 22.
nik. Ezokaert, Oh URAM, ne az en érdemem, hanem à te nagy irgalmaſſagod ßerint bannyál en velem. Ne kővelled keměy Igaſſagodat raytam ßegeny bűnős Emberen, hanem inkabb hoßßu türéſedet gyakorollyad, ſajat terempteſednek el-ßenvedeſeben. Nintsen ſemmim à mit eleg tétel gyanánt neked be mutathatnék, hanem tsak

amaz

amaz *verrel tsépegő sebek*, à keserű *halal* es kin ßenvedes, mellyet egy ßűlőt Fiad az en eggyetlen egy *Idvezitöm* el-ßenvedet érettem. Azt mutatom en te neked be *kiben egyedül neked jo tetßésed vagyon*, minden en bűneimert, mellyek semmikeppen neked nem tetßenek; azt az en kőzben járomat, kinek vérének esedezése sokkal
Hebr:12:24 *jobb dolgokat ßoll az Abel vérénél* melynek irgalmassagod sem módhat ellene. Vilagosits meg elmémet, es ßent Lelkeddel ßivemet ßöteld meg, hogy ebben jutassa mind azokat à haßnos tanusagokat, mellyeket mind ma, s-mind más időben tanultam az te ßent Igédből, es hogy meg emlekezhessem Sz: *Parantsolatidnak* meg tartásárul, *buntetesednek* el kerűlesről, es édes Igiretedre valo támaßkodásom-

dálomrol à nyomorusagnak es haborgattatásnak idejen. Immár pedig Oh Uram, ajanlom magamat ßent akaratod alá: Oh végy kedvedben engemet, es vony ugy magadhoz kegyelmed altal, hogy ßinten ugy sajátod lehessek ßeretet es kővetés altal, mint az hivatal es ßeretet altal. Adgyad ennekfelette ennekem ßent kegyelmedet à *Szombatnak* ez életben akkeppen valo illéßre, hogy ez élet után az Idvezült Szentekkel es az *Angyalokkal* ilhessem meg az *örömnek* es *ditsiretnek* őrők *Szombattyat* is ditsőßeges Nevednek tißteletire, az Menyorßagban őrökkön őrökke, AMEN.

Mi Atyank, &c.

Ekkeppen immar hidd őßve Házad nepet; s-rekeßd be az Szombatot az oda fel elődben irt Elmelkedesekkel es Házad

nepe-

nepeért valo Kőnyőrgessel, s az Ur Isten azt az etßakat *sokkal edesbe es nyugodalmasba teßi* teneked, *hogy nem mint rend ßerint ßokot lenni*, s-jobban meg ßerentseseti kővetkező heti minden munkaidat.

EKEDIG AZ KEGYESsegnek mind közönseges, s-mind kiváltkeppen valo rend ßeresi Gyakorlasarol ßoltunk.

IMMAR KŐVETKEZIK ezen kegyessegnek, Istent ditsöitö rend kivül valo Gyakorlasa.

AZ REND KIVŰL VALO *Kegyesseg gyakorlas* áll vagy az *Böytölesben*, avagy az *Inneplesben*.

1. *Az Böytölesben valo kegyesseg gyakorlaßrol.*

Az *Böytnek* sok kűlőmb kűlőmb fęle nemei vannak.

Elsö

ELsö Ketelen Böyt, mint mikor Embernek avagy nints mit enni, mikeppen à *Samariai* Ehsegben 2. *Reg*: 6. 26. avagy ha vagyon *keserüsegben* vagy *betegsege* miat nem ehetik, mint à kik Sz: *Pallal* egy hajoban valának Act: 27. 33. Ez inkabb *Ehseg* hogy nem mint *Böyt*.

1. Iejunium coactum.

2. *Termeßetü Böyt*, mellyet testűnkbeli egéssegűnknek okaert tselekeßűnk.

2. Physicũ. Nihil periculosi⁹ habitudine corporis extremè bona; detrahẽda ergo per jejunium redũdantia, ne natura suo pondere fracta, succumbat. Basil: Hõ: 1.

3. *Külsö haßonért valo Böyt*, mellyet az Tißtek rendelnek az *Polgári társasagnak* jobb mod ßerint valo haßnalattyara, mint az Halnak es Husnak kőzősleg valo ętele, hogy mind két fęle bűvebb lehessen.

3. Politicũ,

4. *Tsudálatos Böyt*, minemű az *Moses* es *Illyés* negyven napi, ábrázolo Bőytyők, es az *Ies⁹ Christus* é mely az *valosag*. Ez inkabb

4. Miraculosum.

 tsudá-

tsudálando hogy nem mint *el-követendö*

5. Quotidianum. 5. *Mindennapi Böyt*, midön Ember arra vigyaz hogy az Istен áldasival oly mertekletesseggel éllyen mellyben magok nem *meg nehezzedeset* hanem inkabb az Istени szolgalatra, es tiszteletire valo *serenbbe es jobb kedvüve* letet erezze. Ez Böyt

a, 1. Tim: 3, 3 Tit: 2. 3. Prov: 31. 4, 5 szerint böytölni kell az a *Tanitoknak* es az *Biraknak*.

6. Religiosum. 6. *Istenes Böyt*, mellyet ember szabad akarattya szerint vesen magara, testenek es Lelkenek valamely szokatlan nagy

2. Cor: 6. 4. 6. szükségert, Istenhez buzgosagassabban nyuytando könyergesre valo kesebségeert. s. Erről az Böytről lesen ez mi mostani tractank. Ez Istenes Böyt is nem egyféle, mert avagy *Eggyes* avagy *Közönseges*.

1. Az

I. AZ EGGYES BÖYTRÜL.

HOgy az *Eggyes Böytel* igazán böytölhetsünk ez negy dolgokra kell figyelneznünk. 1. Ez *Böytnek Szerzö okara*; masodsor, *idejére* es *alkalmatossagára*; harmadsor, *modgyára*; negyedser, *vegire*.

1. AZ SZERZÖ OKRUL.

AZ ki *elössör* az Böytöt rendelé az *Paraditsomban*, az az ISTEN önnen maga: ez-is lön *az elsö Törvény* mellyet ISTEN ki-da, meg parantsolván *Adamnak* hogy az meg tiltot gyömöltsnek ételetül magat meg tartoztatna. AZ ISTEN nem akarta az ö Törvenyet sem *ki mondani*, sem le irni Böytölés nelkül, es az ö *Törvényeben* egés minden nepenek *Böytöt* parantsol: Ezen-

Iejunium in Paradiso præscriptũ est: revere-re igitur jejunii canitiem. Basil: Hom: c. de jejun: Exod: 19. 3. Lev: 23. Matth: 6. 17. & 9. 15.

képpē tanitotta *Chriſtus* Urunk minden Tanitvanyit az Uy *Teſtamentum*ban. Az Iſtenes böytőles altal kőzősleg, az ember leg inkabb az [a] *Angyaloknak eletehez*, es az *Iſten akarattyat* ez altal *tselekeßi è földen mikeppen tselekeßik azt az egben-is*. Sőt maga az *Termeßet*-is meg tanittya Embert ez ő tißtire, à menyiben *kitsin ßajat* es *ßoroß torkot* adott ő neki: mivel az *Termeßet* igen *keveßel* meg elegßik, az *Kegyelem* annal-is *kevesbel*. Nem-is eggyeznek az *kegyelem* ſ. az *Termeßet* egyben jobbā meg, mint ez *Iſtenes Böytnek* gyakorlaſaban; mert ez az *emlekező* tehetſeget meg erőßiti, es az elmet tißtava teßi, az *értelmet* meg vilagoſittya es az indulatokat *meg zabolázza*; meg öldőkli az *teſtet* es az *ßemermetes* tißtaſagot meg tartya; eleit veßi az *beteg-*

a, Qui jejunat, Angelorū vitam vivit, & cū pauciſsimis contentus eſt, ſimilitudine cum illis aſſociatur Baſil: Hom: de jejun: Natura os parvum & guttur arctum homini dedit

ſegnek, es az *egeſſeget* maradandóvá teßi; meg ment az *gonoßtul*, hoz minden fęle *jo áldáſt*.

Ez Böytnek meg tegeſe altal Kőrnyékeze meg à *Kigyo* az *elsö Adamot* ſ-ám el-is vęßteté vele az *Paraditsomot*: De az *maſodik Adam, meg tartván è Böytöt*, meg győzé à *Kigyót* es viſßa ßerze minket az *Eghben*. Az *Böyt* lőn az, à mi *Noet* az *Barkában bátorſagban takará*, kit iſmet az *Mértékletlenſeg* fel-foßtoztata es meg mezitelenite az *Szölöben*, *Böytöles* altal oltá *Lot*-is meg, az *Sodoma* langját kit az *réßegseg* tsak nem meg fűte az *fertelmeskedeſnek* tűzével. Az Iſtenes *Böyt* es az Iſtennel valo *beßélgetes*, *tagyagtatá* à Moſes orczáját az *emberek* előtt, à mikor az balvanyozo *etel ital*, az *Izraël* Fiait Iſten előtt utálatoſokká tévé. Ez ragada *Illyeſt Angyali Szeker-*

Quamdiu jejunavit Adam in Paradiſo fuit, comedit & ejectus eſt. Hieron:

ben. Ez hitete-el Herodeſſel hogy *Kereſztelo Jánost* halála után ęlni fogna az *fel-támadas* altal; mikor az *mértekletlen* ęlet után ſemmit magának örök *halálnal* es *veſſedelemnél* egyebet nem igirhete. *Oh Iſten es Oknak iſtenes rendeléſe!*

2. IDEJERŰL.

Præceptum eſſe jejunĩ video; quibus autem diebus nos oporteat jejunare & quib° oporteat præcepto Domini vel Apoſtolorum non invenio definitum. Aug: ad Caſſu: Ian: Ep: 86.

AZ Sz: Iras az Ily *Teſtamentum*-ban nem ſab bizonyos *Időt* à Böyt felől, elönkben, hanem az Kereſztyeneknek ſabados valaſtáſokra hadgya ezt Rõ:14. 3. 1. Cor: 4.7. hogy tudnia-illik, akkor böytölłyenek mikoron az *alkalmatoſſag* kivannya. Matth: 9. 15. Mint midőn Ember igen meg hullamodik, es valamely meg tselekedet *nagy büneinek b:tsánattyáert* eſedezni akar Iſtenének; Avagy mikoron az *Satan* valamely vetekre kiſsteti

kiſsteti ſ:annak *eleit akarja venni*; vagy mikor valamely kivaltkeppen valo ſükſeges *aldáſt* akar Iſtenetűl *nyerni*; vagy valamely nagy *büntetéſt*, melynek ma holnap magán vagy egyebeken valo eſetsetűl fęl, kiván *el-forditani*: avagy vegezetre, midőn *teſtét* meg akarja *Lelkének hodoltatni*, hogy nentűi buzgobban öntheſſe ki Lelkét Iſtenelciben à Könyörges altal. Ez alkalmatoſſagokkal egy nap, [a] avagy tovabb-is [b] à mint az akkori alkalmatoſſag kivannya, es à menyire mind teſtenek *állapottya*, ſ:mind penig egyebb ſükleges *dolgai* meg engedik.

Indifferenter jejunãdum ex arbitrio, non ex imperio novæ diſciplinæ pro temporibus & cauſis uni°cujuſq;. Tertull: Pſych: Mont: hæreticus primum erat qui jejuniorum leges præſcripſit. Euſ: Eccl: hiſt: l:5.c 18 ex Apol: a, Lev: 23. 32. Ioſ: 6 7. 2 Sam: 2 3. b, Eſt: 4 16.

3. MODGYARUL.

AZ *eggyes* böyt vegben vitelenek modgya reſs ſerint *külsö* ſ:reſs ſerint *belsö* magunk viſeleſeben, tselekedetűnkben áll.

Az kűlső tselekedetek nem egyebek, hanem az magunk meg tartoztataſa abbā az időben, mellyen bőytőlűnk: *Elsőben* minden c vilagi dologtul es munkatul, bűytőlő naponkat mint egy Szombat nappa teven *Lev*: 23. 28. mert ez vilagi *dolgozodas* el vonna elmeinket az ſent *abitatoſſagtul.*

c, Luc: 23. 28. 56. Ioel: 1. 14. 15.

Maſodſor mindennemű éledeltűl, ſőt męg az d kenyertűl es viztűl-is męyire az elegſeg meg engedi: 1. Hogy ez keppē *męltatlanſagunkat* esűnkben vchelsűk, mint ha męltatlanok volnank mind az çletre ſ. mind penig annak taplalo *eſſközeire.* 2. Hogy az teſtnek ſanyargataſa altal, az Lelek ki annak *allapottyat* kővęti, inkab *meg alazhaſſa* magat. 3. Hogy ezkeppen magūkon kegyeſſen *bőſſűt* tehelsűnk e mind Iſten-

d, 2. Sam: 3. 35. Eſd: 10. ℣ 6. Dan: 20. 3. Eſt: 4. 16. Act: 9. 9.

e, 2. Cor: 7. 1.

tűl

tűl adatott eledelinken valo *ßabadſagunkal* gonosul çltűnk. 4. Hogy teſtunknek *meg koplaltataſa* altal lelkűnk nagyubb kivanſaggal tanulná chezni az *lelki* es *mennyei* eledelt. 5. Hogy esűnkben vegyűk ezt hogy ha męgh ßabados *çledelunktul* is męg kell bizonyos alkalmatoſſaggal minnen magunkat tartoztatnunk, ſokkal inkabb az *Buntul* mely tellyeſſęggel *nem ßabad.*

Quid prodeſt vacuare corpus ab eſcis, & animū replere peccatis? Aug: de Temp: Serm: 46.

Harmadſor az *tzifras* őltőzettűl f; hogy az mikeppen ezzel valo *nem jol elesunk fel ſuvalkottat* minket, ezenkeppen ezennek *ßabados fel vetelenek* el hagyaſa, bizonyſaga leheſſen *alázatoſſagunknak.* Ez volt az oka hogy az regiek s kiváltkeppen az kőz bőytnek idejen *ſakban* es *hamuban* őltőztenek. *Eſt*: 4. 1. 2. *Ion*: 3. 5. 6 *Ioel*: 1. 13. *Matt*: 11. 21.

f, Ex: 33. 5. 6

Ennek egyenlő igaſſaga moſtan-is fenn áll; főkeppen az *köz böytben*: mely időben, *tzifra piperes öltözetben nagy göggel*, mēni az Gyűlekezetben, ſemmi nem egyébb, hanem hogy az az ollyan lelek ſem meg nem alázta magát az Iſten előt, ſem penig, annak az ßent tselekedetnek igaz vege mi legyen, nem érti

Negyedßer, az *ßokot alvaſnak*
h, 2.Sam:12 16. *rendelt mé teketül* h hogy ez uttal-
is teſtedet *alázatoſſagra* tanit-
Ioel: 1.13. Eſt: 4.5. haſd; es lelkedet mentűl inkab *vigaztathaſd ſ imadkoztathaſd* el-kéßittetet léven az UR IESUS *Chriſtus* el-jővetelire Ha nem ßanod meg ßakaßtani álmodat mind eſtve reggel, ez *világi nyerekedéſert*, haßonert; menyivel inkabb *Iſtenednek ßolgalattyáért?*
1. Reg: 21. 27. Es ha *Achab* (az Iſten felőket kővetven) az ő *böytyenek idején*

Sakban

Sakban öltőzőt Etßakai álmát meg ßakaßtván; mit itelhetűnk azok felől, kik az *Böyt napon* alomnak adgyák męg az *Templūban* is magokat?

Ötödßör es utolßor, minden *kulsö* erzekeny magunk *gyönyorkötteteſitul*. Ugy hogy, az mikeppen hogy nem tsak *torkunk* volt az *vetkés*; igy ne-is tsak *torkunk bunhödgyék*: Szűkſeg annakokáert; hogy Szemeinket is mikeppen mindenkoron, ugy kivaltkeppen az *Böyt napon* bőytőlteſsűk el-tiltvan őket az *hivſagoknak nézéſitul? Fileinket öröm ſ-muſika tevö ßerßam* halgataſtul, inkabb ollyakat halgatván, mellyek *Siráſra* ßoktanak inditani minket: *Orrunkat* az jo ßagoknak *illatozáſatul* Nyelvűnket à *hazudozaſtul*, *ßin-mutataſtul* es *rágalmazaſtul*: ſőt męg Feleſegűnktűl is el-kell magűkat fog-

nunk az Isteni *Felségnek* mentúl kiesb betsedelmere tekintve.

Metaméleia metanoia.

Hogy igy *semmi dolog* igaz alázatossagunknak *akadályul* ne legyen, hanem inkabb, mindenek *ßin-mutatas nelkül valo* magunk meg alázásanak legyenek jelei.

Ez az Bőyteleſnek *külsö* modgya.

Belsö modgya az *Böyteleſnek* ismet két dologban áll.

1. Az *Meg teresben.*
2. Az *Könyörgesben.*

Az Meg tereſnek két réßei vannak.

1. Az meg tselekedet bűnőkrűl valo *Pœnitentia* tartás.
2. Az çletnek jővendőbeli *Meg jobbitása.*

Az *Pœnitentia-tartas* ismet három dolgokbol áll: Előßör, bűneinknek belső *meg tekinteleſeből* es nyavalyaſſagűknak *érzéſeből.*

Masod-

Masodßor, veßet állapotunknak *meg jaygatásabol.* Harmadßor mindenfçle, bűneinkrűl valo *alazatos* es *nevezetes vallastételunkből.*

1. *Az bunnek belsö meg tekinteléseröl es az nyavalyaſſagnak érzéseröl.*

Ez *erzeſt* es *meg tekenteleſt* ßerzi bennűnk: Elsőben bűneinknek ſ-kiváltkeppen az nagyubbaknak kőrnyűl allo dolgaival, az az: *idejevel* az mikor, *hellyevel* à holott, *modgyaval* mikeppen es à *Szemellyel* az kivel tselekedtűk ezekkel valo jol meg hányasa veteſe. Masodßor, az Isteni Felseg, à ki ellen az vetek eſet; annal *inkabb* mivel ily dolgot tselekedtűnk ő ellene, minekutána már *Atyáka* lőtt nekűnk es ily sok *edeſſeges Áldomaſit* ily bővőn kőzlőtte velűnk. Harmadßor az I-

ſten *átkainak* meg gondolása mellyel ő bűneinkért fenyeget: eſzünkben jutvan, mely igen meg bűntetet Iſten *egyebeket* azon bűnökert, es hogy ſemmi, Mennyen avagy Földön levő *eſsköz* altal meg nem ſabadulhattunk volna azokkal érdemlett *örök kárhozatunktul*, ha az Iſtennek *Fia* ily nagy ſeretetből meg nem holt volna erettünk.

Utolſor midőn meg gondollyuk, hogy ha Iſten *ſeret minket*, tsak igen hamar valamely nehez *ſanyaruſsággal meg ſanyargat*, hanem ha hirtelen valo, igaz meg tereſünkel *meg előzzük* őtet Ezekkel es ez illyeten elmelkedeſekkel ugy meg furtaltaſd, ſ-ugy meg keſerettſed *ſivedet*, hogy az mardoſasmiat benned ugyan *meg olvadván könyhullataſoknak kutſejévé*

válhaſſek

válhaſſek s-keſerveſſen ſirattathaſſon. Mely ſiralom kezdeti az *igaz Böytnek*; Ennekokaert gyakran [a] az egeſs *böytért* vétetik, az *elsö* es *föbb* réſs, az *egéſs* tselekedetert.

2. *Veſset állapotunknak meg jaygatáſarul.*

Az meg jaygatas avagy meg ſiratas ſemmi nem egyeb hanem *Szivcinknek belsö zokogáſanak külsö ſiras es könyhullatas altal valo ki öntéſe.* Ez illyetén Könyörgeſünkbeli fiui *törekedéſünkel* es untataſunkal engeſtellyük meg mennyei Atyankat. Mellyet, holot az ő *Lelkének gyümöltse* es à mi *hitünknek tenyéſſeſe*, nem is vethet meg. Mert ha meg halljá *Iſmael*nek es *Hágár*nak utolſo ſükſegekben valo ſiralmokat; ha az *Hollo fiaknak* kialtáſokat, es az Oroſlanoknak orditáſokat meg halgattya; mennyivel in-

kabb

a, Matt: 9. 15. Pſ: 6. & 22. & 38. & 39. Ioel: 2, 12, 17

Iet: 32. 18. 19. 20.

Gen: 21. 17. Iob: 39. 3. Pſ: 14. 7. & 10. 4 11.

kabb fúlciben veßi az *Zokogo ſiralmat* mellyet az ő *tulaydon fiai* teßnek ő hozza, az ő *nyavalyajokban*?

3. Alázatos vallas tetelünkrül.

Ez tselekedetünkben, *igen nyilván* kell *Iſten* elől magunkat viſelnünk, meg kell minden bűneinket nem tsak *egy ſummaban*, hanem *eggyenként*-is iſmernünk. Ez volt az Iſtēnek, mind Fiainak ſokaſok az bőyteleſsben: Elſőben mert az vallás tétel nelkül nintsen az irgalmaſſag es bűn botsánat felől igiretünk. Maſodßor hogy ekkeppen Iſtenünket *igaznak*, magunkat penig hamiſſaknak lēni, eßünkben veheſsük. Harmadßor, hogy bűneinknek *meg ßámlálása* altal, ßivünk mentül jobban magát *meg alázza* es meg hullámodgyék. Negyedßer hogy *igaz Pœnitentia*-tertoknak

1: Sam: 7. Ezech: 9. Dan: 9. Neh: 1.

Prov: 28.13. Pſ: 92.3. &c. Pſ: 51.4.

nak lenni lattaſſunk, mert mig Iſten kegyelmet nem adta meg téréſünkre minekünk, *inkabb ßegyenlettük* bűneinkrül vallást tenni, hogy nem mint azokat *meg tselekedni*. Mentül *nyilvabban* viſellyük mi itt magunkat, az Iſten-is annál *kegyelmesben* bánik mi velünk: Mert ha *meg vallyuk büneinket, hü az Iſten es igaz, ſ. meg botsattya minden büneinket, es meg tißtit minket minden hamiſſaginktul.* 1. Ioh: 1. 9.

Ez harom pœnitentias *reßéknek* elkövetéſeben valo elő ſegitteteſünknek okaert, olvaſhatunk az Sz. Irasbol valamely oly Reßeket, avagy azoknak darabit, mellyek legh főkeppen *néznek à mi kiváltkeppen valo büneinkre*; hogy latvan maſokon az Iſtennek Atkat es kemeny itletit az ollyaten vetkekert,

kekert, mi inkabb meg, alazhaſſuk magunkat.

EKEDIG AZ MEG TE-reſnek elsö reßerul, mely az pœnitentia.

MASODIK RESZE MELY az *Eletnek lobbitása*, áll elsöben az buzgo *Könyörgesben*; masodßor az ahitatos *Tselekedetben.*

EZ BUZGO KÖNYÖRges mellyet *böytölesünknek* idején tészünk, avagy az *gonoßnak eltávoztatása*, avagy penig valamely szükseges *jonak el-vetele felol vagyon.*

AZ *gonoßnak eltavoztataſaert valo Könyörges* az, à mikor azon kerjük Istent hogy az UR *Christus Közben jaraſara tekintven* botsaſſa meg nekünk *meg vallott* büneinket es büneinkel erdemlet kemeny *Iteletit* forditsa el-rol-

el-rollunk. Es mikeppen *Benhadad*, hogy meg érte hogy az *Izrael Kiralya igen irgalmas Kiraly* 1. Reg: 20. artzra burula *kötelet vetven maga* 31. *nyakában*: ekkeppen mivel mi is tudgyuk hogy az *Mennyeknek Kiralya igen irgalmas Kiraly*, burullyunk-le az ő tekenteti elött az alázatoſſagnak minden *igaz bizonyſagi* szerint (kivált- Pſ: 50. 15. keppen mivel haboruſaginknak idején hadgya hogy ſegitſegül hijuk ötet; es ketſeg nelkül ſokkal *irgalmaſſabnak* találjuk. AZ *Szükseges jonak el vetele felöl valo könyörgés*, Elsöben, buzgo es hüſeges ſupplicalas mellyet Istenünkez nyuytunk, mindennemü büneink botsánattyának bizonyos voltának, szivenkben Szent Lelke altal valo petsetleſeert Masodßor Szivenknek ezen *Lelke* altal valo *meg nyujtaſaért*; hogy az bün na- Phil: 4. 6.

pon-

ponkent inkab inkab *el-fogyatkozzék*, es az *igasság* jobban jobban fel-epűllyön bennünk. Vegezetre, *Hitünknek, Türésünknek, Tisztaságunknak*, es több szükséges ajandekoknak meg tellyesitesenek, es az mostanában rejank ruhaztaknak, irgalmasságabol bennünk lakoknak, ahitatos kivánasa.

ILLYEN AZ BŐYTŐLESben valo Könyörgés.

Az ahitatos tselekedet az Bőytőlesben, kettő:

Elősőr, az *gonoßnak El-távoztatása*;

Masodsor à *jonak el-követese*.

1. *Az gonoßnak el-távoztatásarul.*

Ioh. 3. S 10. Tulchrū est corporis jejunio, cum sit animus à vitiis jejunus. Hier: ad Celant: Epist: 14. Iejuna à malis actibus, abstine à malis sermonibus, contine à cogitationibus pessimis. Cyrill: in Lev: c. 10 Is: 58, 2 &c. Zach: 7. 9. Non possū ferre iniquitatem & interdictionem. Is: 1 13

AZ *gonoßtul valo magunk meg ovása az*, à mi kiváltkeppen jegyeztetik az *eteltül valo meg ßunesell* s. ez fő vége az Bőytnek, mikeppen az *Ninivebelick* jol értik. *Az Böyt napot ha az buntül valo meg ßuneßel ößve nem kötetik utallya az* UR. Nem az gyomornak *üreßege*, hanem az Szivnek *tißtaßaga* az, à mire az Isten tekint. Ha azert azt akarod, hogy Isten az el sant *ßanyargataßnak gonoßßat* (nyavalyasagat) el forditsa rollad, teneked szükseg elsőben az *bünnek gonoßßat* el forditanod előlled. Es bizonyara ez bűntűl valo bőytőleßed nelkűl, *böytödsokkal* gonosb sagu Isten előtt, hogy nem mint *büdös lelegzeted* az Emberek előtt. Ez vettete Istennel annyißor meg az *Sidoknak* bőytyőket. Es à mikeppen igyekezned kell minden bűnőknek el kerűleseben kőzőnsegeßen, azonkeppen mindenek felett *azt az bünödet* erőlkődd el tavoztatni, mel-

lyel Istenedet fel ingerletted, hogy fel vont ostorat immar, avagy tsak hamar read botsassa. Ezt penig az ő Sz. Lelke veled lęven, oly sandekkal tselekedgyed, hogy soha többe azokat az vétkeket nem tselekessed. (:) Mert egyebként mit hasznal embernek kűlső *koplalassa* altal *Testet* meg alázni, ha Lelke *Kevelyseggel* sagoskodik? Avagy el kerűlni à Bort es az rut Részegseget, azóban penig *Bosssu-allassal* es *Gonosssaggal* meg reszegedet lenni? Avagy *husst*, sajadon be nem eresteni; azóban à Hazugsagot, Szidalmat, Ragalmazást (mellyek minden rut eledelnel otsmábak) ugyan ki sorni? Meg sűnni az *Eledeltul*, es *hitetlenleseget* tselekedni, *ördözi Böyt*; à ki *gonosul* tselekedik es mindenkor *ehezik*.

Quid prodest jejunare corporis abstinentiâ, si anim' intumescit superbiâ? Vinum non bibere & irâ inebriari? Carnibus non vesci & de ore omne escâ tordidius egredi maledictum, aut mendacium? Max: Epist Qui cibis abstinent & mala agunt dæmones imitantur quib⁹ culpa adest, cibus deest.

2. *Az*

2. *Az jonak el-követéserul.*

Az *jo*, mellyet mint Keresstyen Embernek tselekedned kell mindenkor, de legh-fő keppen *Böyt napodon*, avagy *Istenedre nezö Kegyesseg*, avagy Felebaratodra tartozo *Szeretet*.

Az Istenre nezö Kegyessegnek munkai, az oda fellyebb meg irt Sz: magad gyakorlasi az jo lelki ismeretnek *tisstasagaban* ő Felsege tekinteti előtt. *Felebaratinkhoz* valo *Szeretetünknek* tselekedeti áll az raytunk tött *bosssusagnak botsánattyaban*, az *adossagnak*, mellyet Felebaratink segenysegek miat meg nem fizethetnek, *el engedéseben*; de kivaltkeppen segedelmünk nelkül sűkölködő igye fogyatakhoz valo alamisnalkodásűkban. Egyebként (:) mi az *Kegyessegnek* sine alatt, *nyavalyassagot* mi velünk; Mint sintén à mely

Vis orationem tuam volare ad cœlum? fac illi duas alas, Icjuniũ & Eleemosynã. Aug:

Is: 58. 6. &c. Zach: 7. 9. 10.

(:) Qui jejunat ut parcat, non ad Dei Gloriã jejunat, sed substãtiæ suæ parcit, Chrys: in Matt: 6.

mely Gazdák, *hasokat* sokaig koplaltattyak, hogy mūkas *ßolgajokat* az ő igazzokban inkabb meg tsalhassak Minekokaert, mikeppen az *Christus* eggyűve kőtőtte az *Böytöt*, à *Könyörgést* es az *Alamisnát* az *Parantsolatban*; azonkeppen neked-is egyűve kell ezeket foglalnod, mint *Cornelius tselekedeted*ben. Adgy annyit tehat legh-alabb az (:) Szűkőlkődőknek *Böyt napodni*, à menyit arãzod hogy *magadra* kőtenél egyebb kőzőnseges napon. S-meg-is emlekezzél hogy *à ki bövön vét, bövön-is arat.* 2. Cor: 9. 6. mely *vetesnek napja kivaltkeppen* ez. Ugy *sanyargasson teged Böyteléſed*, x hogy ugyan azon, ßegeny Felebaratodat *meg enyhitse*; Órvendezz-is azō hogy *masokban ebédelhettél* es *vatsorálhattal*; avagy inkabb hogy

Act: 10. 20. (:) Nō Deo sed sibi jejunat, qui quæ ad tēp' subtrahit, nō in opib' subtrahit sed ventri postmodū offerenda custodit. Greg: in Past: c. 44. x. Iejunium tuū te castigat sed alterū lætificat. Aug: Ser: de temp: 64.

*meg ehült Christus*odat, *ßükölkodo tagaiban meg vendegelted.*

Accipiat esuriēs Christ', quod jejunans min' accepit Christian' Aug: de temp: serm: 15. Beat' qui jejunat ut alat pauperem, imitatur enim Christum qui animam suam posuit pro Fratribus, Cyrill: in Levit: l. 10.

Az *Alamisnalkodasban* két dolgot kell meg tartani: Előßőr az *Regulakat*; s az *Iutalmat.*

2. *Alamisnalkodasban es jo tselekekedetben meg tartando Regulak.*

1. Az jo tselekedetnek kell lenni az *Isten Parantsolatihoz valo engedelmessegnek okaert.* Nem azert hogy mi jonak itellyűk azoknak tselekedetét, hanem hogy *Isten kiván* illyen avagy amolyan jo dolgot tőllűnk. Mert effęle jo tselekedetbeli *engedelmesseget* (1. *Sam:* 15 27) fellyebb betsűlli Isten az *Aldo-*

zatoknal, es à legh nagyubb dolgoknal.

Hebr: 11. 6. Rom: 14. 23.

2. *Hitből* kell azoknak ſarmazni, egyebkent *nem tetſſenek Iſtennek*: Sőtt Hit nelkűl męg az *legh ſebb* tselekedetek-is tsak *fenyes vetkek*, es *Phariſæuſi Alamiſna*.

Splendida Peccata. Aug:

3. Nem kell jo Tselekedeted es Alamiſnad felől *Mennyei érdemeſſegel* almodoznod: mert hijaban foltatta, volna ki az *Iſten Fia* az ő ſent *Véret* ha az *Eget*, vagy *penzel* vagy *etellel nyerhetnök meg*. Ennekokaert az *Menyorſſagnak biraſat*, nem magad tselekedetinek erdemevel, hanem az *Chriſtus Vérenek* nyeresege altal ſűkſeg keresned: Mert az őrők ęlet Iſten ajandeka az *Chriſtus* altal *Rom*: 6. ℣ *ult*. Mindazaltal minden, idvőſſeget hivő, es őrők ęletet remenlő igaz Kereſztyen Ember-

Embernek ſűkſeges jot tselekedni (az mint az Apoſtol mondgya) más ſűkſeges haſznokert, mellyek ſám ſerint negyek.

Elől ſőr, hogy [d] *az Iſten ditsőiteſſek* Maſodſor, *hogy Valliſagodert* [e] *tennē magadat haladatoſnak mutathaſſad*. Harmadſor, *hogy hivatalodat es valaſztaſodat magadnak meg erősſethesſed* [f]. Negyedſer, *hogy męg egyebeket-is meg nyerheſs*. [g] az ſent ahitatoſſag altal, es Kereſztyenſeged felől mentűl jobban iteltetheſs. Innen mondattatunk mi *Eph*: 2. 10. *Iſten alkutvanyinak kik teremptettunk Ieſus Chriſtusban az jo tselekedetekre, mellyeket keſsetet az Iſten hogy azokban jarnank*.

d, 1. Cor: 10. 2. Cor: 8, 19 Phil: 1. 11. e, Luc: 1. 74. 75. f, 2. Pet: 1. 10. g, Matth: 5: 16. Iſ: 61. 9.

4. Nem kell adnod Alamiſnadat amaz *ſemtelen Vandorloknak* kik ſabad akaratyok ſerint ęlnek henyelesben es ruſ-

nyaſagban, hanem az *Kereſs.* tyen es tiſteſſegbeli ſegenyeknek, kik avagy betegek avagy vének ſ-nem munkalkodhatnak; avagy ha munkalkodhatnak-is, de abbol el nem élhetnek. Kereſd fel ez illyeneket az *kunnyokban*, *Eſpotalyokban* ſ-ezeket ſegetſed. Ha penig utadban talalſ *Alamiſna* Kerőre *Ieſus* neveben, ſ-nem veheted eſedben ha męltatlanc az alamiſnara avagy nem, adgy neki: mert ſokkal jobb tiz tsalardnak adakozni, hogy nem mint az *Chriſtuſt* egy *ſegeny Szenteben ſegetſeg nelkul* hagyni. Ne nezzed magat az *Szemelt* az alamiſnálkodasban, hanem az *Chriſtust* az *Szemelyben.*

2. *Az Alamiſnalkodáſrul es egyébb joſagos tselekedetekről.*

1. Az *Alamiſna kivaltkeppen valo eſbköz* Iſtenünknek fel-indi-

táſara, hogy kőnyőrűlleteſſegeben el-forditſa rollunk i *idő ſerint valo* kemęy *Itiletit*; mikoron tudnia illik *igaz Hitből* (mely illyeten gyűmőltsők altal jelęti ki magát) meg térűnk ő hozzá. i, Dan: 9. 24.

2. Az Irgalmas *Alamiſnalkodok* k az *Magaſſagoſnak* Fiai. es ollyanok mint az ő Attyok az Iſten, ki l Attya az *Irgalmaſſagnak*. Ezek az ő *jovainak Safari*; m ő *Alamiſna* oſto *Kezei*. Ha azert nagy Tiſteſſeg valamely Kiralynak *Komornyikjává* lenni; mentű nagyubb az *Mennyeknek* Iſtenének *Alamiſna oſto Safarának* nevezteini? k, Luc: 6. 35. 36. l, 2. Cor: 1. 3 m, Luc: 16. 1.

3. Midőn ez *egęſs világ* el-hágy minket, egyedűl tsak az *jo tselekedetek* es az Sz: *Angyalok* leſznek keſerőink, amazok hogy n *meg jutalmaſtaſſanak*, ezek penig hogy *tiſteket* o *vigyék végbez*. n, Apoc: 14 13. o, Luc: 16. 22. Pſ: 91. 11

4. Az hűſeges Alamiſnalkodas Hebr: 1. 14.

a, 1. Tim:6. 19. das a igen bizonyos fundamentumunk nekünk hogy az örök çletben büſeges jutalmat veſſünk, az *Chriſtus*nak *Irgalmaſſagaért* es *Erdemeért*.

Utolſor, az Alamiſnalkodas altal taplallyuk es ſegellyük mi az *Chriſtust* az ő *Tagaiban*; ſ. az CHRISTUS is b az utolſo Napon valláſt teſſen à mi *Szeretünkről* ſ. meg jutalmaztat bennünket az ő *Irgalmaſſaganak* ſokaſagában. Akkoron valik meg hogy à mit à ſegenyeknek adtunk nem *elveſztettük* hanem c az URNAK *adtuk volt költsönében*. Melynel hol kivanhat Ember nagyubb indito okot az Alamiſnalkodaſra valo fel gerjedeſre?

b, Matt: 25.

c, Prov: 19. 17.

Ez az Böyteleſnek *Modgya*; immar *vége* következik.

3. *Az Böyteleſnek Vegeröl.*

Az Böytöleſnek igaz vége, nem az Iſten ſo-akaratyanak avagy az örök çletnek meg erdemleſe (mert azt egyedül tsak ingyen kegyelemből veſſük-el à *Chriſtus* által;) nem-is az vallaſnak teſti mertekleteſſegben valo *helyhezteteſe*, (mert az böytöles magaban, nem Iſteni tiſztelet, hanem tsak *ſegedgye* annak) Hanem *igaz végei az Böytöleſnek* im ez harmak.

1. Az Teſtnek à Lelek birodalma alá valo hodoltataſa e nem ugy mindazaltal f mintha teſtünket ſinten annyira el-kellene erötelenetenünk, hogy tellyeſſeggel alkalmatlanok lennek hivatalos dolgainknak tetelere. Mert ha *az igaz Ember* (azt mondgya *Salamon*) *irgalmas az ö Barmihoz* Prov: 12. 8. tehat ſokkal inkabb à maga Teſtehez.

e, Eſd: 8 21. 1. Cor: 9. 27 f, 1. Tim: 5. 24. Iejunium orationem roborat; oratio ſanctificat jejunium Bern: Serm: de Iejun.

2. Hogy annál ahitatosban elmélkedheſſön az Iſtennek

g, Ioel: 1.17 Neh: 1. 4. Luc: 2.14. 1. Cor: 7.5.

Sz: Akarattyarol g es buzgobban őnthessük ki Sziveinket az kőnyőrges altal ő előtte: mert à mikeppen hogy vagyon oly nemű *ördög*, azonkeppen bűnis talaltatik oly nemű, mely meg nem zabolaßtathatik egyébkeppen, hanem *Könyörgessel* őßvekőttetet *Böytöles* altal. Matth: 17. 22.

a, Ioel: 2. 18. 19.

3 Hogy magunk a *valosagos meg alázása* es *meg itilese* altal, az ISTENNEK *Itiletit el kerúlhessük* 1. Cor: 11. nem *böytelésünknek* erdemessegeért mely semi sem, hanem Isten *irgalmassagaért*, ki meg igirte hogy kemeny Itiletit rollunk el-fordittya, midőn az böytőles altal ßin-mutatás nelkűl magunkat ő előtte meg alazzuk. S-Ugyan-is, Istēnek tsak eggyetlen egy Fia-is soha *jol lelki ismeret* alat ez *ßent dologban* magat egyebb vegre nem

nem *gyakorlotta*, hanem hogy kéréset Istentűl meg nyerhesse; mind az ßűkseges jonak elvétele felől, mint meg tetßik b *Annának*, c *Iosaphatnak*, d *Nehemiasnak*, e *Davidnak*, f *Esdrasnak*, g *Hesternek*, &c. peldájokbol; s mind penig az *reja vont* ostornak el-forditása felől, mint nyilvan vagyon az h *Izraelitaknak*, i az *Ninivebelieknek*, k *Roboamnak*, l *Achabnak*, m *Ezechiasnak*, n *Manassenak*, &c. tselekedetekből. Az à ki halalra adta ßerelmes Fiat az Egből, hogy minket maga ellensegit meg valtana; Semmit è földőn oly dragalatosnak nem itél, mellyettőllűnk el-tagadna, ha meg alazzuk minnē magunkat, holot már nem ellensegi, hanem bekesegeben fogadot *baráti* es *Fiai* vagyunk.

b, 1 Sam: 1.
c, 2 Chr: 20
d Neh: 1.
e, Dan: 6.
f, Esd: 8 23
g, Hest: 9.1.
h, 1. Sā: 7 6:
i, Ioh: 3
k, 2 Chr: 12 5 7.
l, 1 Reg: 21.
m, 2. Chr: 32 16.
n, 2. Chr: 33. 18. 19.

Ekedig az *eggyes Böytrul*; immár ſollunk

2. *Az Közönſeges Böytről.*

Ioh: 3. 7. 2. Chr: 20. 3. Eſd: 8. 21.

AZ *Közönſeges Böyt* az, midőn az felſő *Magiſtratus*nak inditáſabol avagy az egéß *Eccleſia* mely annak birtoka alat vagyó avagy valamely kivaltkeppen valo egy *Gyülekezet* egy akarattal fel indul hogy az felyűl meg irt *maga meg alázáſanak tißtit*, tégye, avagy valamely közönſegeſſen meg izentetet ſ-ma holnap rayta eſendő b *nyomoruſagnak* el-forditáſaert; minemű az *Fegyver. Ellenſeg ki utéſe, Dög-halál*, vagy egyéb rettenetes tsapás; avagy penig valamely *Közönſeges* ſ-az Anyaßent-egyházнak jovara nezó *Aldomaſnak*, c meg nyeréſeert; minemű az Sz: Leleknek, haßnos es illendő *Tanitóknak* &c. *Valaßtaſokban* es *Fel-ßenteleſekben* valo jelen léte;

b, 1. Sam: 7. 5. 6. Ioel: 2. 15. 2. Chr: 20. Ioh: 3. Eſt: 4.

c, Exod, 19. Eſdr: 8. Act: 1. 13. 14.

avagy

avagy végezetre valamely akadalyos nehéz dologban forgo kétſeges igazſagnak *ki jelenteſeért* es *meg tetßeſeért.*

MIdőn valamely el-ßánt nagy bűntetéſnek el-forditaſaért ohaytoznak az Emberek; az *Tanitók* d tartoznak az *Iſten Igejének*, nyilvan valo bizonylagibol meg mutogatni az népnek, az *bünt*, mely *legh-közelebb valo oka* az nyomoruſagnak; *pœnitentiára* kell őket inteni, es az ISTENNEK az *Chriſtus*ban valo könyörűlöteſſeget hirdetni kell nekik tsak *meg terjenek.* AZ Nepnek-is az *Iſten követinek* beßédeket meg hallani ſ-az *bünön* valo ßive ßerint bákodni; igen ßükſeg; az Iſtent ennekfelette ßünetlenül kell untatni az botsánatért es életének meg jobbitáſara kell önnön magát kötelezni. Mikoron valami *Aldáſt*

d, Ioel: 1. 14. Neh: 8.

akarnak meg nyerni, az *Tanitók*nak tiſztek hogy az népnek meg mutogaſſak annak az *Aldáſnak* ſükſeges voltát ſ az Iſtennek is *jóſagat* ki oly nagy Kegyelmeſſeget jelenti az Emberekhez. Az *Népnek* viſzontág *ahitatos ſupplicatiot* kel Iſtenhez fel küldeni annak az *Kegyelmeſſegnek* rayta valo meg mutatáſaert: es hogy meg aldgya à maga ſ.ját *eſzközeit*, maga ditsiretire ſ *Anyaſzentegyházának elo menetelire.* Es mikoron à *Szent Gyakorlas* vegben megyen, meglaſſa minden Keresztyen ember hogy erteke ſerint az *Szegenyekrul meg emlekezzék* Valaki azert (mikoron igaz oka vagyon) az *Böytöleſnek* Sz: Gyakorlásaban magat be nem avattya igazán gyanakodhatni à felöl, hogy annak ſive az igaz keresztyenſegnek hathatoſagat ſoha még nem érzette.

Iſ: 58. 7. 10.
2. Cor: 9. 1.
Gal. 2. 10.

Ez

Ez à Böytről à tracta; immár következik az Sz: *Inneples.*

AZ SZ: INNEPLESBEN valo Kegyeſſeg Gyakorlaſrol.

AZ *Szent Inneples* ſemmi nem egyeb hanem az ſzent Gyülekezetnek nevezetes hala-ado maga viſeleſe az Iſtenhez, mellyet bizonyos napon valamely nagy Aldaſert avagy Szabadulaſert męltoſagos rendelesből ſokott tselekedni. Illyen vala az *Sidok* közöt à *Hoſvet* mellyen emlekeztetnek vala az Iſtēnek ditsiretire az Ægyptūbeli rabſagbol valo ki ſabaditta-tāſokert: avagy à *Purim*, mellyē halakot adnak vala Iſtennek az *Haman duhōſſege* ellen valo meg tartattatāſokért. Illyen az *Angluſok* között, kiſ-Aſſony hávanak ötödik napja, mellyen áldani ſoktak Iſtent, hogy

Exod: 12. 15

Eſt: 9. 19.

Az Orſzag haza ala aſtanak volt Puska port, hogy midôn az Kiraly es az Urak-bégyülekeznenek, az Parlament házat felvettetnek.

Kegyelmes Kiralyokat egynehany titkon egyben *tanakozottak* vér-ßopo ßandekoktul meg oltalmazta *Sz. Andras havanak*-is ötödik napja ugyan ezentûl illyen innep gyanant tartatik, mellyen haladatos emlekezetet téßnek arrul hogy Iſten mind *Kiralyokat* ſ-mind penig az *egeß Orßagnak ßinet, az Papiſtakkal* egykori *puska por-beli alnok Part ütesektül* meg ßabaditotta Ez illyeten Innepeknek meg illeſe, áll az meg tapaßtalt kiváltkeppen valo jo tetemennek *Lelki Soltarok, ßivbeli tapſolaſok, Iſtenes vendegsegek etelnek italnak költsön-is oßtogataſi*, es az *Szegenyeknek, meg ſegeteſek* altal valo haladatos emlekezetiben De mivel Iſtenûnknek *Valtſagunk*beli jotetemenye az legh nagyubb, mellynel ſoha *Ember* ſe ßûkſegesbet, ſem męltoſagosbat

gosbat nem koſtolt; es miert hogy az *Sz. Vatsorat*, ędes *Meg valtonk*, Valtſagunknak legh fôbb emlekezetûl hagya nekûnk: ennekokaert ezt kell minden Kereßtyen Embernek, ez vilagon *legh męltoſagosb ſ-örvendetesb Vendegſegnek* tartani. Es tudván hogy az mikeppen ez Sz. Vatsora teßi az męlto vendegeket legh bizonioſſakka *Idveßegek* felôl; azonkeppen az *męltatlan vendegekre* ezen ßallit *idößeri büntetest*, ſ-męg penig, ha meg nem térnek az *örök karhozatot*-is reajok hozza. Laſſuk meg tehat mint kellyen kinek kinek ônnôn magat elkéßiteni hogy haßnoſon reßeßûlheſſen ez Sz: *Vendegsegben*, es *męlto Véndeg* leheſſen ily męltoſagos *Vatsora* felett.

AZ

AZ URVATSORAIA nak veteleben meg tartando Kegyesseg Gyakorlasnak modgyarol valo Elmelkedések.

NOha egy ęlő Ember-is ily ßentseges Lakodalombā, *magatul* męlto vendeg nem lehet, mindazaltal Isten az ő *kegyelmeböl męlto Vendegeknek* tartya mind azokat, valakik ez ßent titkos dolgot az ßerint az betsűllet-tetelnek *illendö merteke* ßerint, igyekezik venni, mellyet ő Felsege ßent Igejeben előnkben adot.

2 Thess: 1,11 Col: 1 12. Luc: 20,35 Apoc: 3.4

Az ki penig illendő betsűllet tetellel akarja ez Sz. Sacramentumot venni, annak ez harom rendbeli tißtit kell végben venni jo lelki ismerettel: Előßőr, *az el-vetel elott végben viendö dolgokat*; Masodßor, *az el-Vetel közben tselekendöket*; Harmadßor

madßor, *az el-Vetel utan vegezendöket*. Az első *Keßületnek* neveztetik; az masodik, *Elmelkidesnek*; az harmadik, *Tselekedetnek* avagy maganak az *Gyakorlasnak*.

Az Keßületröl.

Hogy minden kereßtyennek el-kellyen magat keßiteni minekelőtte ez Szentseges *Közösülesbē* reßesűlne, őt okok nyilvansaggal jelentik.

Előßőr, mivel Isten Parantsollya: mert ha ő hatta meg Halálnak bűntetese alát, hogy egy kőrnyűl-meteletlen ember-is az Husveti Bárant ne ehesse: sőtt męg az kőrnyűl-meteltek-is, ne ehessek, hanem ha *negy napok alatt keßetettek* magokat: minemű nagy keßűletet kiván tehat attul, à ki sajat ßent *Testenek* es *Vérenek Sacramentumanak* Vetelere járul? Mely à mikeppen hogy az *Husveti*

Exod: 12. 48. & 22. 6.

veti *Baranynak Sacramentuma* hellyeben kövétkezet, azonkeppen ſok izben felyűl-is haladgya azt.

Maſodſor, mert az *Chriſtus peldaja*-is erre tanit minket. Mivel ő, minekelőtte męg maga Tanitvanyit-is ez *Veg Vatsorara*, fel botſatana, eggyenkent azoknak labokat meg moſogata. Mellyel azt jelente, mint kellene neked-is, *ſivednek minden tiſztatalanſagat*, es eletednek otſmanyſagat felre tenned, ſellenben *Alazatoſſaggal* es *Szeretettel* magadat el-kęſętened, minekelőtte ez Szent Vatſorat meg koſtolnad. Ioh: 13. 5.

Harmadſor, mert az Szent Lelek-is ezt tanatsollya 1. *Cor*: 11. 28 *Minden ember meg probalſya magat es ugy egyek &c.* Es ha embernek (midőn valamely *földi Fejedelemnek* aſztala felet vagyon) *meg kell ſorgalmatoſſon viſgalni mi vagyon elótte, es keſt vetne torkaban inkab hogy nem valami illetlenſeget mivelne*: Menyivel inkabb el-kell neked lelkedet keſitened, hogy minden betſülletbe tarthaſſad tennē magadat, midőn az *Fejedelmek Fejedelmenek* Aſztalanal vendegſegben leſęs.

Negyedſer, mert eleitűl fogvan minden Szenteknek ez volt ſokaſos tselekedetek, hogy tudni-illik az *Iſteni Titkoknak* illeteſehez ſentűl keſűlnenek; Sz. *David* nem akara addig az *Iſten Oltarahoz* közeleteni, miglen *kezeit ártatlanſagban meg nem moſa*: Sokkal inkabb nem kell neked, illendő keſűlet nelkűl az Ur *Aſztalához* járulnod *Achimelech*-is nem adá az *Sz: Kenyereket* eggyebként *Davidnak* ſ. *David* is ſolgaival Pſ: 26. 6. 1. Sam: 21.

eggyút nem akará azokat enni hanem ha az ő edenyi tißták volnának; Mentúl nem jobb teneked enned az UR *Kenyérét* avagy inkab az *Kenyeret mely maga az* UR, hanem ha Szivednek Edenye elsőben meg tißtittatot az igaz meg terés altal? Es ha meg kivanta az UR *Iosuetul* (az mint *Mosestúl*-is az előtt)
Ios:.5.15. *Sarujanak le-vetéset*, az ő Szent-
Exod:3.5. seges Neve tißteletinek okáert, ki ugyan azon helyben vala, holot, *kezebeli* kivont *Fegyverrel* jelenté ki magát az maga ellenseginek el-veßtesenek bizonsagául: menyivel inkabb le kell neked, földi tarsalkodásodnak minden *Indulatit* vetkezned, mikoron ahoz à helyhez közelgetz, holot az *Christus* meg mutattya magát az te Hitednek *ßemeinek*, *keze es oldalabeli sebeivel*, az ő Baratinak meg tartáso-

krol.

krol. S-ezokaert-is mondatik, *hogy az Baranynak Felesege el-kéßitette magát az ö Menyekezöjére.* Apoc:19.7. El-keßits tehat magad ha *el-jegyeztetni* akarß az *Christus*nak az Sacramentumi *Kegyelem* altal ez ęletben; avagy ha kivanß ő velle hazassag ßerint eggyesúlni, az Menyorßágban őrők ditsősseg altal.

Ótődßőr, mert ISTEN mindenkoron rettenetes Itileti ßerint bant azokkal, à kik az ő Sz: Rendelesit illendő felelem es kéßúlet nelkúl fogták *Langalo fegyvert* ada az *Cherubimok*nak Gen:3. kezeben, hogy meg tsapkodnak az esetnek sarában be keveredzet első Szűleinket, ha az Paraditsomba valo vißßa menetelt az *Elet Fajának* Sacramẽtumanak etelenek okaert, tőbbé meg probálnák: Fęly azert te-is hogy az ISTEN boßßu-allá-

sanak

lanak Fegyverével meg ne tsapdoſtaſſal, ha meg teretlen ſivel jarulß az *Templum*ban, az *Elet* URának, *Sacramentum*anak etelenek okaert. Az *Bethſemes* varosbeliek kőzzűl 50000 vere meg az Frigy-ladaban valo betstelen be-tekintéſert; Uzzat penig, azon Ladanak tsak egyben *illetlen illeteſeért* ölé ſőrnyű halallal meg; Meg bűntete *Uzias* Kiralt-is *Bél-pokloſſaggal*, maganak az Papok Tiſztiben valo avataſaért, mely nem ő reja nézendő vala. Ez illyeten tsapasbeli felelem eſedeztete Iſtenhez *Ezechias* Kiralt oly buzgovan, hogy az nepet meg ne verne, mivel idejek nem vala az *Huſveti Baranynak etelehez Iſtentűl ki adott mod ſerint valo keßuletre*, ſ-azt mondgya az Iras, hogy az UR *meg halgatta Ezechiaſt, es à népet meg gyo-*

2. Sam: 6.

2. Sam: 6. 19.

2. Chr: 26. 18. &c.

gyita, jelentven hogy ha Iſten, *az Király* kőnyőrgeſere nem tekentet volna, ſokakat az Nep kőzzűl meg vert volna az keßületlenſegert. Az mely Ember-is ám *menyekezői Ruha*, avagy maga meg probalaſa nelkűl mene az *Menyekezői Lakodalomban*, meg viſgaltatvan más altal, *keze laba öſſve kötve vettetek az külsö ſetetſegre*. Sz. *Pál*-is azt irja az *Corinthus*jaknak hogy az UR *Vatsorajak vetele elött ßükſeges, magok meg itileſeben valo keßuletlenſegekért* botsatotta Iſten azt az nagy tsapaſt kőzzejek; mely miatt, *nemellyek betegek, nemellyek erötelenek es ſokan el-is aluttanak*, az az *meg holtanak*: El annyira hogy az *Apoſtol* batorſagoſan mondgya, hogy minden *méltatlan* Vendeg *maganak eßik itiletet*: *idö ßerint* valot ha meg tér, ha nem, *örökke valot* ſ-még

Matth: 22. 11. 12. 13.

1. Cor: 11.

1. Cor: 11. 29.

penig oly rettenetes keppen, mint ha az Urnak ſajat teſte es vére ellen volna bűnős, melynek ez Sz. *Sacramentum Iegye es Petseti.* Az Fejedelmek az ő *petſeteken* tőtt erőßakot meg ßoktak bűntetni, ßinten ugy mint ha magok ßemellyen efet volna az *injuria* mellynek az, bellyege-is. Mely nagy legyen penig az *Chriſtus vére* ellen valo bűnőſſeg meg tetßik az *Sidoknak* nyavalyaſſagokbol mind az oltatul fogva hogy ezt kivánák:

Matth: 27. 25. *az ő Vére legyen ugy mond, mi raytunk es az mi Fiainkon.* De mind ezekre nétalam azt mondod; Iobb hát ennekem az UR Vatsorája nekűl *tellyeſſeggel* el-lennem. Nem jobb; Mert az Iſten

Num: 9. 13. Hebr: 2. 9. mind à Teſtnek, Leleknek *örök kárhozattyával* fenyegetődzik az ő *Sacramentumának ßant ßandékos meg véteſe* ellen. Az *Chriſtus*

nak

nak penig ugyan *Parantsolattya*; hogy, *Végyük együk s-az ö emlekezetire azt tselekedgyük*; ki az ő Parantsolatihoz valo engedelmeſſeget örők Atok alatt hadgya az Embereknek. Es mivel ez *Sacramentum* lőn az *Chriſtus* ßeretetinek *leg-nagyubb* bizonyſaga, mellyet halála előt hagya az ő baratinak kiket mind vegiglen ßeret; ennekokaert ez *Sacramentumnak* meg vetéſe es utalláſa, jegyzi az ő *Szeretetinek*, es *vére-ontáſanak meg vetéſet* es *utalláſat* melynél ſoha ISTEN ellen *nagyubb* vétek nem eſik. Nints ſemmi akadaly mely miatte az UR *Aßtalahoz* nem jarulhatnál; hanem az hogy inkabb Iſtened ßerelme nelkűl akarß el-lenni hogy nem ots many bűneidet el-hagyni. Oh járuly-fel, de járuly ketßűlve az UR Aßtalához, mivel azok à

Matth: 26.

1. Cor: 11.

Ioh: 13. 1.

Hebr: 10. 28. 29.

Apoc:19,9 Efficacia Eucharistiæ non æqualiter se habet quo ad omnes fideles, sed pro ratione fidei communicantium. Orig:

boldogok, kik az Baranynak Vatsorájara hivattattak. Oh járuly fel, de járuly kesűlve; mert ez Sacramentumnak *haßnalattyat* az Vevők, hitteknek *mertéke* szerint vesik.

Ez Kesűlet áll harom dolgoknak valoßagos meg gondolalaban. Első, ez *Sacramentumnak méltoßagos volta* mely az UR *Testenek meg külömböztetese.* Masodik az magad *méltatlanßaga*, mely à *magad meg iteleße.* Harmadik az *közben-vetes* mely altal méltó vendeg lehetz, ez neveztetik, UR *Testevel valo közösülesnek:*

1. *Az* UR *Vatsorajanak méltoßagos voltarul.*

Ez *Sacramentumnak* méltoßagos voltat harom uton gondolhatni meg: Előser, ennek *Fő Szerzőjenek Felsegeßegeben.* Masodsor az *Reßeknek*, mellyek

ből ez Sacramentum áll, *dragalatoßagokban.* Harmadsor az Veg okoknak mellyekert szeretetet, *Nagyßagos* voltokban.

1. *Az* UR *Vatsorajanak Fő Szerzőjerul.*

Az Szerző ok itt nem valamely Sz: *Ember* de még nem-is *Angyal*; hanem önnen maga az *Ießus Chriſtus* az ISTENNEK örökké valo Fia: Mert ő rejá-is tartozik *egyedül* az Uy *Testamentumban* az *Sacramentum* szerzés, mert csak ő egyedül *igerheti* ſtellyeſetheti is meg az *Kegyelmet* mellyet az jegyez: S. meg-is vagyon hagyva nekünk hogy *ſenki* ßavát *ne halgaßuk* az *Eccleſia*ban Matth: 7.5. hanem csak az övét. Mely Szétseges *Rendeléßnek* kell tehát azt tartanunk, mely illyen ISTENI nagy *Szerző oktul* származik.

2. *Az* UR *Vatsorajanak Reßeirul.*

Ez aldot *Sacramẽtumnak* Re-

ßei harmak, Előßőr, *az külsö ęltetö allatok* avagy Iegyek: Masodßor, az ßētelő *Ige*: Harmadßor, az *Mennyei Kegyelem*.

Előßőr; à Külső Iegyek, az *Kenyér* es à *bor* 1.Cor:11.23.&c. Prov: 9.6. ezek ßamok ßerint *kettök*, de vegekre nezve tsak *egy*.

Eucharistiæ Sacramentum, non de aliorum manu, quā præsidentiū sumimus Tert. l de Coron: c 3. Qui enim à terra Panis, percipiens vocationē Domini, non jam communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus con-

Masodßor, az *Ige*, CHRISTUS URUNK *ßerzésenek* Igeje, mellyet *Könyörgessel* es *Aldassal* mond el az *hivatalos* Tanito: Hebr 5. 4 Num: 16 40. 1.Cor: 10.16. Az *Kenyér* es à *Bor* az *Ige* nelkül, semmi nem egyéb hanem tsak à mi az előt volt; de hogy oßtan az *Ige* ez *Eltetö allatokra* reajok mondatik, *Sacramentum* ma leßnek. Az ISTEN-is az maga Rendelésevel jelen vagyon, es kéß *meg tellyesiteni* valamit meg igirt. Az Isteni meg aldo *igék*, az *Kenyérnek* es *Bornak valosagát*

nem

nem *változtattyák* s-nem-is *teßik semmivé* (mert ha ezeknek valosagok meg nem maradna, nem lehetne ez *Sacramentum*) hanem tsak vegekben ez nevezetekben valtoztattyak el őket. Mivel à mi az előt tsak Testi taplálatásunkra valo kőzőnseges Kenyer es Bor vala, az *aldas* után más ßentseges vegre rendeltetik, tudni-illik az Kereßtyeneknek Lelkeknek *taplálasara*. Es holott az előt tsak *Kenyérnek* es *Bornak* neveztettenek; most immár azoknak az *Sz: dolgoknak* neveken neveztetnek à mellyeket jegyeznek, ugymint *Christus Testének* es *Verenek*, hogy elmeink mentül jobban, el igazittattathassanak azokrul az *kulsö* ęltető allatokrul à *Mennyei* Kegyelemre, mellyet azok *testi* tekintetünk altal jelen valova teßnek á mi *Hitünk Szemei*

constans terrena & cœlesti. Iren: l. 4. c. 30. Per Sacramentum Corporis & Sangvinis Domini divinæ efficimur cōsortes naturæ & tamē esse non desinit substantia vel natura Panis & Vini. Gelasius cont: Eutic: Christus visibilia Symbola, corporis & sangvinis appellatione honoravit, non naturā mutans, sed naturæ gratiam adjiciens Theod Dialog: 1.

nek.

nek Nem-is az Kenyernek es Bornak mondgya Idvezitőnk ezt: *Ez* (ugy mond) *az én Teſtem; Ez az én Vérem*, hanem az Tanitvanyoknak az mint ez felső betűkből *Vegyétek, Egyetek*, meg tetßik. Az Kenyer sem Teſte neki, hanem azon értelem ßerint, mellyel az Pohár Uy *Teſtamentum*nak mondatik, tudni-illik, *Sacramentalis Metonymia* ßerint: az az, menyiben annak jegyé es annak hitűnknek ki ßolgaltato eßköze Szent *Mark* penig ugyan nyilvåſaggal jegyzette meg, hogy ez igéket, *Ez az én Vérem*, &c ki *nem mondotta*, Idvezitőnk *hanem minekutanna oſztan à Tanitvanyok mindnyajan ittanak volna az Pohárbol Marc*:14. 13 14 Annakutánna-is ugyan à bort az ő termißeti valoſagara nezvén, *Szőlő veſſßo gyumöltsének* nevezi, mellyet az előt vi

ßontag

ßontag lelki jegyzéſere tekintvén, *maga Verének* monda ✝ 25. minden *Sacramentum*oknak nevezetinek modgya ßerint. Tovabba az *Chriſtus* nem azt parãtsolta hogy *tsinallyuk ötet*, hanem *hogy ezt tselekedgyük az ő emlekezetire*; es ennűnk hadgya, *nem magaban; az ő Teſtét*; hanem, menyiben az, tsak hamar az után *meg töredezet*, es *vére ki öntetet vala*; mellyet Sz: *Pál* magyaråzat ßerint *Chriſtus Teſtével es Verevel valo közösüeſnek* hi az az az *Chriſtus*ban es Szent *Teſtének Vérének minden érdemeſſegeben* valo *reßesülesünknek* erős es foganatos *Zalaganak*. Es ez Szent Vatsorával valo gyakor çleſűnk altal ezen Sz: *Pál hirdettetni akarja velünk az* URNAK *halalát miglen el-jö* az Eghből, es miglen mi-is mint az *Keſelyük, az levegő égben ſel ragadtatunk, hogy eleiben*

1. Cor: 10. 16.

1 Cor: 11. 26 Act: 3. 21. & 1. 11 Hebr: 8. 21. Matth: 24. 27. 28.

ményünkö neki, ki à mi Lelkünknek aldot *Teſte* es çlete.

Harmadßor, az *Lelki Kegyelem*-is kettős; ugymint az *Chriſtuſnak Teſte* az menyiben az *Iſtennek* mi tőllünk erdemlet, *rettenetes haragjat koſtolván*, *meg feßittetet*: es *Sz. Vére*, menyiben ez-is (haſonlo állapotban) *büneinknek botsanattyara ki öntetet*. Ezek is *ßám ßerint* kettők, de haßnokra nézve tsak egy tudnia-illik az egeß *Chriſtus*, minden jo-tetemenyivel egyetemben, kivel mindenek kinaltatnak, es à Hivekkel valoſagoſan *ki-is ßolgaltatik*. Ezek ez *áldot Sacramentum*nak harom *ßukſeges* reßei, az *legy*, az *Ige*, es az *Kegyelem*. Az *legy* az *Ige* nelkűl, es az *Ige*-is az *legy* nelkűl lehetetlenek: es ha eggyűt vannak-is az jegyzendő *Kegyelem* nelkűl ugyan haßontalanok: hanem

midőn

midőn mind ez harmak eggyűtt vannak, akkoron ezek foganatos *Sacramentum* az *męlto* Vendegeknek. Nemellyek veßik az kűlső legyet az *lelki* Kegyelem nelkűl, mint *Iudas* ki (mikeppen *Agoſton Doctor* ßol) *az* UR *kenyeret el-vöve* ugyan, de *az kenyeret mely maga az* UR, *nem*. Nemellyek az *Lelki* kegyelmet az kűlső *legy* nelkűl veßik, mint az *Sz. Tolvay* az *Kereßt-fan*: es több ßamlalhatatlan Kereßtyenek, kik *meg halván kivánnyak* az *Sacramentumot*, de valami kűlső akadaly miat nem vehetik: az męlto Vendegek penig meg erősitteteſekre *mind kettőt* veßik az UR *Vatsorajaban*.

Panem Domini, non Panem Dominum. Aug:

Chriſtus URUNK *kulsö* legyeknek az *kenyerét* es *Bort* valaßtotta, egyebb kűlső Elteto allatok felet: Elsőben, mert ezekre tehetni legh könnyebben

David az Kenyeret Emberſzivenek erősſegenek nevezi. Pſ. 104. 15.

Zzech: Kenyernek bottyának c. 4. 16.

Homer: Mnéloos andron.

ßert: Masodßor, hogy tanitana minket arra, hogy mikeppen az Embernek *idö ßerint valo élete* az [a] *Kenyerrél* taplaltatik es à *Borral*, ekesgettetik fökeppen; ugy Lelkünk-is Sz. *Testevel* es *Vérevel* tartatik es eleßgettetik az *örök életre*. Bort rendelt à Kenyer melle hogy ez-is *külsö* legy ez Sacramentumbā, mellyel ez dolgara tanit minket: Elößör, hogy à mikeppen az Ember Testenek tökelletes taplaltatasa *az Etelben* es *Italban* áll; ezenkeppen az *Christus* Lelkeinknek nem reß ßerint valo, hanem tökelletes *idvösségе* es *taplalása*. Masodßor, hogy az Sacramentumi *Bort*, à Kenyertül *külön* nezven, eßünkben jußon mikent *omlott-ki* az ö *dragalatos Vére ßentseges Testeböl, buneinknek botsanattyara*. Az *külsö* jegyeket az *Tanito* Oßtya az *Templomban*,

plomban, es te *Testi* Szajaddal éßed azokat: à *Lelki* kegyelmet penig az *Christus* nyujtya-le az Egböl, mellyet *hitednek Szajaval* kel enned neked.

3. *Az* UR *Vatsorajának Vég okairul, mellyekert ez Sacramentum rendelitetet.*

Az Felseges *Végek*, avagy *Gyümöltzök* mellyekert ez Sacramentum rendeltetet, hetek.

Az UR *Vatsorájának elsö Vége.*

1. Hogy az kereßtyenek bünetlenül *reja emlekezzenek* [a] *amaz engeßtelö áldozatra*, mellyet *Christus* Kereßt-fan valo Sz. *Halala* altal, *egyßer* mindenekért be mutata, hogy minket Istenünkel meg bekeltetne. *Ezt tselekedgyetek* (azt mondgya *Idvözitönk*) *az en emlekezetemre* Ismet, *valamenyißer* eßitek ez kenyeret (azt mondgya az *Apoßtol*)

a, Matt: 26. 26. 1. Cor: 11. 25

es isſsatok ez Pohárt az Urnak halálat hirdetitek miglen el jö b ő mondgya azt-is, hogy ez Sacramentumnak ſ az Igenek ki ſolgaltatása altal, az c *Ieſus Chriſtus az Galatiabelieknek ſemek elöt oly világoſſan ki irattatot volt, mint ha ugyan ö közöttök feſſitetet volna meg*: mert itt az *egeſs tselekedet* mint egy ugyan ſemünk eleiben hozza az Chriſtus halalat, *az áldot kenyernek* meg ſegeſe, áldot *Teſtenek* meg feſſitetesét, es à meg ſentelt *Bornak* ki öntese, Sz. *Vérenek* ki omlaſat. Az *Chriſtus* magaban tsak egyſer áldoztatot valoſaggal meg: de valamenyiſer ez *Sacramentum* ſolgaltatik, *lelki-keppen* mind annyiſor áldoztatik meg à Hiveknek. Innen neveztetik az UR vatsoraja *engeſztelö* Aldozatnak, nem *tulaydonul* vagy *valoſaga ſerint*, hanem figurativè à jegyzendő dolognak nevevel valo neveztetese ſerint, mert ez emlekezeti annak az valoſagos engeſztelő áldozatnak, mellyel Urunk áldozek az *kereſsten*. Es hogy ez meg kűlömböztetnek az *valoſagos* Aldozattul, az regi Doctorok b. *Vérnelkul valo Aldozatnak* neveztek ezt. Neveztetik *Euchariſtianak* az az Halado Aldozatnak-is, mert az Anyaſzent-egyhaz ez tselekedet altal áldozik Istennek *ditsiretnek es hala-adaſnak áldozattyat* az Meg váltasert, mellyet egyedül tsak, az Chriſtus kereſt-fan valo, *meg tiſztito* valoſagos Aldozattya ſerze nekünk meg. Hogy ha az *Moab* Kiralynak meg latasa, midőn ſajat Fiát egeſſen meg egetendő áldozattal az Varos kő-falan áldozna, Isteninek az ő çeletenek meg tartasara valo fel-

b, 1, Cor: 11. 26.

c, Gal: 3 1. Hebr: 9 26. & 10. 12. & 1. 3.

Quotidie nobis Chriſtus crucifigitur Aug: in Pſ: 95.

Metonymikós.

b, Incruentum ſacrificium.

Ha azert vér-nelkül valo, mivel ebben vér nintsen, tehát nem terméſzet ſzerint valo Teſte ez az Chriſtuſnak, es ha azért véretlen, mivel vér-ontás nelkül áldoztatik fel, tehat nem erdemelhet bün botsanatot Hebr: 9. 2.

Christo cũ patre & spiritu S. Sacrificiũ Panis & Vini, in fide & charitate sancta Ecclesia Catholica offerre non cessat Aug: de fid: ad Pet: Diac: c. 19. Cum frãgitur hostia, cũ sangvis de calice in ore fideliũ funditur, quid aliud, quàm Dominici corporis in cruce immolatio, ejusq; sangvinis de latere effusio significatur Can: dist: 2.

in ditasoknak okaert, 2 *Reg*3. 23. az ő ellene hadakozo Kira lyokat, oly nagy kőnyőrűllet essegre indita, hogy az Varosnak Ostromlásatul, meg ßűnnének es à tabort onnat el-vinnék: menyivel inkab neked az *Atya Istennek* à Kereßt-fán, lelked meg tartásara nezendő, *egy ßülöt Fia* altal valo aldozásanak nezesevel fel kel indulnad, *meg valto* Istenednek ßeretetire, es bűneidnek el-hagyásara, mely az igassagra nezve soha más egyeb valtsagert el nem tißtogattathattak volna?

Masodik Vége az UR *Vatsorájának.*

2. Hogy *Hitünkben meg erösödgyünk*; mert ISTEN ez *Sacramentum* altal azt *jegyzi* es *petsétli* az Eghből nekűnk, hogy *igireti* es az *Christus*ban *uyjonnan* ßerzet ßent *ßövetsege* ßerint valosagossan

san *Kegyelmében* es *Irgalmában* véßen minden *meg terö hiveket* valakik ez *Sacramẽtum*ot kepesseg ßerint veßik; es hogy az *Christus Halálanak* es *Kin ßenvedésenek erdemeért*, oly *bizonyossan* meg botsattya nekik minden bűnőket, az mint ez *Sacramentum*ban *reßesültek*. Erre nezve hivattatik az Sz: *Sacramentum*, Az Uy *Szövetsegnek* es *bün botsánatnak petsétinek*. Legh-nagyubb ketessegűnkben-is, ennekokaert ez Sz: *Sacramẽtum*mal elvén, kétesseg nelkűl mondhattyuk à *Samson* Annyával: *Ha meg akart volna az* UR *ölni minket, el nem fogta volna à mi kezünkböl az Egö aldozatot, es az lißtböl tsinalt aldozatot, es meg sem mutatta volna nékunk mind ezeket, sem penig illyen dolgokat nem ßollot volna mostan minekünk.*

de cõsecrat: Cum frangitur, &c. 37.

Rom: 4. 11. Matt: 26. 28. 2 Cor: 11, 25.

Iudic: 13. 23.

Harmadik

Harmadik Vége az UR *Vatsorajának:*

3. Hogy az Keresztyeneknek *Christussal* valo el-bomolhatatlan erős közösüleseknek *jegye* es *petseti* lenne. *Az hala adasnak Pohara melliet meg szentelunk, a. vagy nem Christus Vérevel valo közösulesünke? Az kenyer mellyet meg szegunk, avagy nem Christus Testevel valo közösulesunke? az az,* igen-is hathato jegye es petseti, *Christussal* valo közösületünknek. Ez eggyesüles neveztetik a *bennünk lakasnak*, b *Urhoz valo ragazkodasnak*, c *szivunkben valo maradasnak*: es az *Irasban* külömb külömb *hasonletasok* altal adatik elönkben, minemüvek az *Szölötü* es *Szölö veszszök*, à *Fö* es à *Test*, az *Fundamentum* es à rayta valo *epites*, *azon egy Kenyer* mely sok buza szemből áll, az Fery es Feleseg közöt valo *Ha-*

1. Cor: 10, 16

a, Ioh: 14. 16. 23.
b, 1 Cor: 6. 17.
Kollesis.
c. Eph: 2. 17
Kátoikesis.
Ioh: 15. 5
Eph: 5.
Eph: 2 & 4
Col: 1. 16.
Rõ: 12. 4. 5.
Eph: 3. 19. 20.

zassagbeli

zassagbeli eggyesseg, es többek ezfelek. Az elsö *termeszet szerint valo*, az mi *emberi termeszetünk*, es az *Christusnak Isteni termeszeti* között az *Igenek* szemellyeben. Az masodik *titkos*, Urunkkal jelen nem levö szemellyünk, es az *Isten Ember Iesus Christus* szemellye között, egy *titkos testben*. Az harmadik *Mennyei*, Urunkal jelen leendös Szemellyünk, es az *Christus* Szemellye között az *ditsöült Testben*; ez harom közönsegek egymastul függenek. Mert ha az mi Termeszetünk elsöben, az Isteni termeszettel az masodik szemelyben, nem eggyesült volna, soha mi az *Christus*nak *Titkos* testevel nem közösülhetnénk. Es ha ez életben (noha még az Urtul tavul vagyunk) az *Christus*hoz az *Titkos* eggyesülés altal nem ragadandunk, soha ö velle az Di-

1. Cor: 10. 27.
Eph: 5 31 32
Apoc: 21. 2.

tsöss:g

tsőſſegben *Mennyei tekinteti elött* nem reßeſűlűnk. *Az Titkos Közösülest*, (melyre itt Kivaltkeppen nézűnk) mi kőzőttűuk es à CHRISTUS kőzőtt az Chriſtuſnak, minket ő hozza, ſ-őtet viſzontag *Hitünk* altal (mellyet azon *Lélek* nemz bennűnk) *mi hozzāk kaptsolo* Lelke ßerzi Mely mind két dolgot Sz: Pal, igen előve adgya előnkben ez igek
Phil: 3. 12. ben: *Igyekezem rayta hogy ha elérhetnem azt, mellyert en-is meg ſogattattam az Chriſtustul.* Mikeppē veßhetne el az, à ki ily erőſſen tartozik, es tartoßtatik? Ez eggyeſűléſt, az érti legh-jobban *elméjében*, à ki legh-inkab érzi ezt *Szivében*. De minden idők felet ez eggyeſűleſt akkor érezhetni legh-jobban, ſ-akkor erőſsittetik-is meg mikoron kelletekeppen ęlűnk az UR *Vatsorájával*. Mert ekkor erezzűk mi

tapaßtal-

tapaßtalhatokeppen, Sziveinknek *Chriſtushoz* kőttetéſet, es Lelki kivanſaginknak *Hit* es *Sz: Lelek* altal, Szentſegehez az *Szeretetnek idegen* kőzleb kőzleb vonattatáſat.

Ez *Chriſtuſſal valo Közösülésböl*, ki mondhatatlan ſok jók kővetkeznek az Hivekre:

Ugymint előßőr, az Chri- 2 Cor: 15. 2.
ſtus, minden ő bűnőket es bű- Rom: 4. 25
nőſſegeket *tulaydonitas ßerint* 1. Pet: 2. 14.
magara vőtte, hogy az *Iſten I-* Phil: 3. 9.
gaſſaganak azokert eleget tenne: es ő ugyan *tulaydonitas ßerint*, ingyen nekűnk adgya minden ő Igaſſagat ez ęletben, egeß *jußßat* az őrők ęletre, minekutanna ez végben megyen: es minden reánk kővetkezett *jót* vagy *gonoßt* ugy tart mint ha az *maga ßemellyen* eſet volna.

Maſodßor *ęlö Lelek es Kegye-* Matt: 25. 35.
lemnek lelegzeti foly az *Chriſtus* Act: 9. 4.

termeße-

Matt: 15. 45 Zach: 2. 8. Eph: 4. 23. 24. Rom: 8. 27. 2. Cor: 3. 18. Ioh: 15. 5. & 1. 16. 1. Cor: 8. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 19.

termeßetiböl be, ő vélle eggyeſúlt *termeßetünkben*, meg uyjet minket Lelki çletre, es ugy meg ßenteli *elmeinket*, *akaratunkat* es *indulatinkat* hogy naponkent az *Chriſtus kepehez* valo haſonlatoſſagban inkabb inkabb nevekedheſsünk.

Harmadßor, minden *idvöſſeges* ſ. az őrők çletnek elvetelere ßükſeges *ajandekokkal* őket fel ruházza; mineműyek az *Iſteni ßeretetnek erzeſe*, *El-valaßtaſnak el-hiveſe*, *uyjonnan valo ßületteteſe meg igazulaſa*, es *à jo tselekedetekre ſegetö mennyei Kegyelem*: mind addig, miglen az őrők çletben megyünk lakozni. Ennek tanuſag gyanant kel lenni minden Kereßtyeneknek, hogy magokat ugy tartſak mint *Chriſtus* ßent teſtének *motſok nelkul valo tagait*, es magokat minden *tißtatalanſagtul* es *fertelmeſſegtül*

meg

meg oyjak, tudvan hogy immar az *Chriſtus*ban elnek, avagy hogy az *Chriſtus él ö bennek*. Ez *Chriſtus*ſal valo Eggyeſúlésből (mely nekűnk az UR *Vatsorája* altal meg petsételtetik) hozza ki Sz: Pál azokat az bizonyitó erőſſegeket, mellyekkel az *Corinthus*iakat el-vonni akarja, mind az *Balvanyozas* 1. Cor: 10. 16. ſ. mind penig az *Paráználkodas* 1 Cor: 16. 15. 16. altal valo meg ferteztetestűl.

Utolßor, ezen, *Chriſtus* es mi közöttünk valo Közöſúlesből, más Közöſúleſ-is ßarmazik, mely *magunk között vagyon*. Ez is çlőve adatik az UR Vatsorajanak Sacramentuma altal, előnkben; menyiben az egeß Anyaßent-egyház ſok emberekből álván mindazaltal mindnyajan *egy* Kenyerben közöſúlnek abban az ßent tselekedet-

ben;

ben; *Mi* ugymond *sokan egy Kenyér es egy Test vagyūk mert mindnyájan abbol az egy Kenyerből reßesülunk*; Hogy mikeppen az Kenyer mellyet az *Sacramētum*ban veßűnk, tsak *egy*, noha sok buza ßemből áll: ezékeppen minden Hivek, noha sokan vannak, mindazaltal tsak egy *titkos Testet* teßnek amaz Fő alat, mely az *Iesus Christ*'. Edes Idvezitőnk *ötßör* imadkozék amaz könyörgesben, mellyet à Vég Vatsora után ßerze, hogy az ő Tanitvanyi *eggyek* legyenek: akarván jelenteni, mely igen tetßenék neki ez az *Eggyeßeg*. Ez Hivek közőt levő *Eggyesülés* oly *meßße terjedö*, hogy semminemű meßßeseg váláßtáßt abban nem ejthet; oly *erőß*, hogy még az halál-is el nem ßakaßthattya; oly *tárto*, hogy semmi hoßßu idő el nem nyőheti: oly *hathato*, hogy

1, Cor: 10. 17

Ioh: 17. 11. 21. 22. 23. 26.

még

még azok közőt is à kik soha egymáßt nem láttak buzgo ßeretetet indithat. S-ez az *Lelkek*nek eggyesűlése neveztetik *Szēteknek eggyeßegenek*, mellyet Chriſtus, hat nevezetes módok altal vißen végben. Elsőßör, mindnyajoknak ugyan *azon egy Lélek* altal valo igazgatása altal. Masodßor, mindnyajoknak azó *Hittel* valo fel-ruhaztattatasok altal Harmadßor, *maga ßereteteinek* mindnyajoknak ßivekben valo ki öntése altal. a Negyedßer, mindnyajoknak *azon egy Kereßtseg* altal valo uyjá ßűlettetések altal b Ötődßör, mindnyajoknak, *azon egy* c Lelki *Eledellel* valo taplaltátasok altal. Hatodßor, maganak amaz ő *egy* Teſtenek Anyaßent egyhazanak, (mellyet *Sz: Teſtében* meg bekéltetet Istēnel) *egy* ęlet ado Fejevé léte altal. d Innen volt

a, Rom: 4, 5

b, Tit: 3. 5. Eph: 4. 5.

c, 1, Cor: 10. 17. & 11. 33.

d, Col: 1. 1. & 22.

az

az hogy az elődedi Anyaßent-
egyhazban az *Hivöknek minden*
sokasaganak ßivek, lelkek, az igaz-
sagban, indulatban es egymas
Act: 4. 32. ßeretetiben, *egy vala*. Ma-is pe-
nig az kereßtyeneknek tanusa-
gokra kel ez dolognak lenni
hogy egymást *ßeressék*, mivel
mindnyájan ugyan azon egy
ßent es titkos Testnek *Tagai*,
melynek az *Christ'* Feje: Minek-
okaert mindnyajokban ben-
nek kel lakni az *egymáson valo*
Istenes *könyörülletessegnek*, eg-
gyiknek à masik őrőmen, avagy
banattyan egyetemben valo *ör-*
vendezésnek, avagy *bankodásnak*,
egymás erőtelensegenek eg-
gyűt ßenvedésenek, es eggyik
az masik ßűksegének kőzősleg
valo *meg tellyesitésenek*.

Negyedik Vége az UR *Vatso-*
rájának.

4. *Hogy az Hiveknek Lelkek az*
örök

örök ęlet felöl valo bizonyos remén-
segben taplaltassanak. Mert ez à
Sacramentum mind azoknak va-
lakik ezzel, az Christus rende-
lese ßerint ęlnek, jegye es pe-
tseti annak, hogy az *Christus*
maga igireti ßerint meg feßit-
tetet Sz. Testenek es Vérenek
ereje altal, ßinten oly valosag-
gal taplallya Lelkűnket az Őrök
ęletre: à mikeppen testűnk az
Kenyer es Bor altal legeltetik
ez *idößeri ęletre* s-è vegre nézve
az *Christus* ez *Sacramentum*nak
oßtogatasaban (:) *valosagossán*
adgya, sajat tulaydon testet es
véret minden Hivő Vendegek-
nek. Ennekokaert ez *Sacramen-*
tum UR *Testevel es Vérevel valo kö-*
zösülesnek neveztetik, s-à kőzősű-
les a nem ßokot az egymassal
jelen nem levö, hanem à *jelen levö*
dolgok kőzőtt lenni; nem-is
volna ez UR *Vatsoraja* ha az UR-

(:) Audio quid verba sonēt: neq; enim mortis tamen ac resurrectionis suæ beneficiū nobis offert Christ', sed corp' ipsum in quo pass' est ac resurrexit Concludo realiter, hoc est, verè nobis in Cœna dari Christi corp' ut sit animis nostris in cibū salutarem. Cal: in Comm. 1. Cor: 11, 25. 1, Cor: 10, 16 a, Quod se nobis communicat, id fit arcana Spi.

nak *Teste* es *Vére* ebben *jelē* nem volna. Az Christus valosagal jelen vagyon ez *Sacramentum*ban *ket-féle Eggyesüles* ßerint: mellyeknek az elsője *lelki*, az *Christus* es az męltő Vatsorallok kőzőt, az masikja *Sacramentumi*, az *Christus Teste Vére*, es à *kulsö legyek* kőzőtt. Az első, eß kőzők altal vagyon, hogy *azon Sz. Lélek*, az *Christus*ban es à *Hivekben* lakozván, [b] be oltya az Hiveket, mint tagokat az ő Fejekben à *Christus*ban, es à keppē eggyé teßi őket az *Christus*sal, s-*minden ö Kegyelmeben*, *Szentsegeben es örök Ditsössegeben* mely ő benne vagyō oly bizonyosson s-valosaggal reßeseti, az melly bizonnyal es valosaggal az Igebeli Igereteket hallyak, es az Sz. *Sacramentum*nak kűlső Iegyeiben kőzősűlnek. Innen vagyon hogy à *Christus* akarattya

Spiritus S. virtute quæ res locorū distantiâ se junctas, ac procul dissitas, non modo aggregare sed coadunare in unū potest Cal: in 1. Cor: 11 25.

b, Hæc (scilicet corpus & sangvis Domini) accepta atq; hausta id efficiunt ut nos in Christo & Christus in nobis sit. Hilar. lib 8. de Trin: Iam corpus Christi meo corpori sociatum est & sangvis ejus meas ornavit genas. B. Agnetis dict. apud Ambr:

az

az igaz Kereßtyen Ember *akarattya*: es az Kereßtyeneknek *ęletek az Christus*, *ki ö bennek lakozik*. *Gal*: 2. 20. Ha azert az eggyesűlt dolgokat nézed, ez *Eggyesules állat*beli, ha penig igazsagat, *valosagos*; Ha az *modot*, mely ßerint vegben megyen; *lelki*. Nem az mi Hitűnk, à mi az Christus Testét es Vérét jelen valova teßi, hanem az *Christus Lelke*, ki ő bēne es mi bennűnk lakozik. Az mi *Hitunk* tsak *el veßi* es Lelkűnkre fejezi, azokat à mennyei jokat mellyekkel ez *Sacramentum*ban onßoltatunk.

Az masodik, *Sacramentum*beli *Eggyesüles* lęven, nem *Termeßeti*, avagy *Hely-beli*, hanem *Lelki* eggyessegek az kűlső Iegyeknek mely az Kenyer es à Bor, az mennyei Kegyelemmel mely az el-vetelnek munkajaban *Christus Teste* es *Vére*:

 mint

mint ha *ugyan azon egy dologot* tennenek az *egy masra* valo *közös nézesek* altal. Innen vagyon, hogy az mely ßem-pillantasban (:) az mẹlto Vendegek, eßik az Urnak *Kenyerét* es Borat ißßak testi ßajokkal, ugyan azonban veßik *Hiteknek* ßajaval, az *Christus* valosagos *Testet* es *Véret*-is. Nem hogy [a] az Christus le vonattatnek az Egből az Sacramentumban, hanem hogy az *Sz. Lélek* az *Sacramentum* altal fel-emeli nekik elmejeket az *Christus*hoz; nem valami *helybeli változas*, hanem *ahitatos indulat* altal: ugy annyira hogy az *Hitnek ßent Elmelkedeseben* [a] *jelen vannak ök az Christussal* es az *Christus-is ö véllek*. Es ekeppen hiven, es elmelkedven árrul, mikeppen feßittetet volt meg az Christus teste, ki-omlot dragalatos ßent Vére az ő

(:) Corpus non adest cum Pane, homu, id est, simul loco, sed ama.. id est, simul tempore.

a, Cum cœna cœlestis sit actio, minimè absurdum est, Christũ in Cœlo mamentem à nobis recipi. Calv: in 1. Cor: 11. 25.

a, Fidem mitte in cœlum & cum in terris tanquam præsentem tenuisti. Aug: Ep: 3. ad Volus:

bűnőknek botsánattyaert es Lelkeknek Istennel valo meg békeltettetésekert: ez ßerint az ő *Lelkek sokkal foganatosban* tapláltatnak az *örök ẹlet* felől valo bizonyossagbá hogy nem mint à *Kenyér* es *Bor* taplalhatna Testeket ez *idö ßeri ẹletre*. Szűkseges, annakokaert az *Sacramentum*ban mind az kű ső leleknek testi ßemek altal, s-mind penig à *Christus* Testének es Vérének lelki mod ßerint az *Hitnek ßemei* altal *lathatokeppen meg lattatniok*. De mi forman tégye az Sz: Lelek, az *Christusnak* tűlűnk oly *tavoly levö testét*, velűnk ez eggye sűles altal *jelen valova*, Sz: *Pál nagy Tytoknak* nevezi, mellyet tudni-illik az mi ẹrtelműnk elégkeppen meg nem foghat. Az *Sacramentum*beli Kenyér es Bor annakokaert, nem tsak *pußta jegyek*, hanem egyßer s-

Fidem quã dico, non intelligo quam libet opinionem, sed fiduciã, quâ cũ audis panem tesserã esse corporis Christi, non dubitas impleri à Domino quod verba sonãt corp⁹ quod nequaquã cernis, spirituale esse tibi alimentum, atq; ex Christi carne vivificũ vinum per Spiritum diffundi. Calv: ibid: Eph: 5. 32.

mind oly eßkőzők, mellyekkel *Christus* URUNK valoban *ki ßolgaltattya* es *adgya* mindenik *męlto vendégnek* (:) nem tsak *isteni erejét* es *hathatosagat*, hanem tulaydon ßent *Testét* es *Vérét*-is, oly bizonnyal s valoban, mint az *Sz. Lelket* az *Tanitvanyoknak Sz. Lehellesenek* jegye altal; avagy az meg *Gyogyulast* az Betegeknek vagy *ßajanak beßede*, vagy *kezenek* vagy penig *ruhajanak illettetese* altal. Erőßeb-is sokkal à *Hit* altal valo *meg fogas*, az *keznek* avagy *okossagnak* legh erős b *meg fogasanal*-is. Hogy azert ez dolgot befejezzűk: Ez Szent Sacramentum amaz *áldott Kenyer*, mellyet az *Emaus*ban menő Tanitvanyok meg even a meg nyita ßemeket hogy az *Christus*t meg ismernek: Ez az az URI *Pohár* melynek itala

altal

(:) Ego tūc nos demū Christi bonis participare agnosco, postquā Christum ipsum obtinemus. Obtinem⁹ non tum cū pro nobis factum fuisse victimam credimus; sed dum in nobis habitat, dum ej⁹ sumus mēbra, ex carne ej⁹ dū in unam deniq; & vitā & substantiam (ut ita loquar) cum ipso coalescim⁹. Calv: ibid:

a, Luc: 24. 30. 31

altal b *mindnyajan egy Lélekke lőttünk*: Ez amaz *Mezet folytato Kőßikla* c mely meg eleßti el-alelt Lelket minden igaz *Ionathanak*, valaki *Hitinek Szajaval* ezt meg kostollya: Ez amaz *Arpa Kenyer* d mely *onnā felyül botsatkozván alá*, le-rőtya az pokolbeli setetseg-nek *Midianita*nak minden Satorokat. Az Illyes e *Pogatsaja* es *Vize*, negyvē napi erőt ada neki *Horeb*ben: es amá *Manna* f (az Angyalok eledele) negyven eßtendeig taplaltá az *Izraêl Fiait* az *Pußtaban*; de ez, *ęletnek* amá *Kenyere* es az *Mennyei Manna* g mellyet ha illendőkeppen eßűnk, őrőkkőn őrőkke el tartya lelkűnket, h az *örök ęletre* Mely igen kel tehat Lelkűnknek amaz esedezessel, Urunk előt *lelki* kivánsagből esedez nűnk, mellyet az *Capernaum*jak tsak testi indulatbol tőnek: i

b, 1. Cor: 12 13.
c, 1. Sam: 14 27.
d, Iud: 7. 1. 3.
e, 1 Reg: 19 6. 7.
f, Ps: 78. 24 25 Num: 15. 35.
g, Ioh: 6. 32 35. 49. 50.
h, Ioh: 6. 51. 58.
i, Ioh: 6. 34

URAM *adgyad minekünk minden-kokoron ezt az Kenyeret?*

Ötödik vége az UR *Vatsorajanak.*

5. *Hogy lenne nekünk bizonyos Zálagunk à mi Föl-tamadasunk felöl.* Az Kereßtyen Embernek Föl-tamadasa ket-fęle: az elsö, *Lelki*[a] föl tamadasa à *Leleknek* az bünnek halalabol, mely *elsö Föl-tamadasnak* neveztetik, mert az *Christus* Sz *Evangeliumának* trombitalo prædicalasa altal tamadtunk-föl az *bünnek halalabol* az *Kegyelemnek eletere*: [b] *Boldog es ßent* (azt mondgya *Sz. Ianos*) *à kinek az elsö Föl-tamadasban reße vagyon: mert azon az masodik halalnak hatalma nintsen.* Az UR *Vatsoraja* [c] mind *eßköze* s. mind penig *zalaga* nekünk ez lelki es elsö Föl tamadasunk [d]. *Az ki engemet eßen ęl en altalam.* s. akkoron vagyunk mi *illendö*

a, Ioh: 5. 32, Rom: 6. 4. 5. 12.
b, Apoc. 20. 6.
Hinc apud Priscos Sacramentum baptismi appellabatur, Saulus e, Sacramẽtum vera Dominici corporis vita. Ang: l de pecc. meritis c. 14.
d, Ioh: 6, 57
e, Ioh: 11.

Vende-

Vendegek hogy [e] *üllyunk az Christus Aßtalanal az Christussal*; mikoron *Lázarkent*, bűneinknek *halalabol* föl-tamadunk, *uy ęletre.* Ez elsö Föl-tamadasnak valosaga ki jelenti magat, neminemű Istenes belsö indulatok altal: mert ha, midön belöl indittatol az kereßtyenseg-nek es à kegyesseg gyakorlasnak tißteire, s. ßived *Samuelel* igy felel: *Soly Uram mert jól hallya az te ßolgad.* Es Sz. *Daviddal*: *Oh Uram keß az en ßivem.* Sz. *Pállalis*: *Uram mit akarß hogy tselekedgyem?* bizonyossan meg tudhad hogy föl-tamatt Lelked az bűnnek halalabol es immar az *elsö Föl-tamadasban* reßed vagyon: de ha tudatlansagban maradtz az igaz vallasnak fundamentumi felöl, abban valo magad gyakorlasara neminemű titkos unadalmat érzeß

1. Sam: 3. 10.
Ps: 108. 1.
Act: 9. 9.

 magad-

magadban, es mint egy akaratod ellenkel az Kegyesseg gyakorlasra kenßerittetned, &c. illyenkor bizonyossan el-hihed, hogy tsak à *neve hogy ęlß, de meg holtál*, mint maga mondgya URUNK az *Sardis* béli *Gyulekezetnek Angyalának*, es Lelked tsak meg bűzhődestűl oltalmazoja testednek.

Apoc: 3. 1. b. Hinc panis & vinũ à veteribus nominatur symbola Resurrectionis. Conc: Nic: Ioh: 6. 51 Caro Christi non in sese sed in verbo ipsi hypostaticè unito vivificà est Cyrill: in Ioh: 10. 13. Et quia enim propria caro verbi cuncta vivifican-

Masodik Fel tamadas testi, mellyel testűnk az utolso napon fel-tamad, ez neveztetik *masodik Föl-tamadasnak*, mely az masodik halaltul ßabadit meg minket. *Az ki az en testemet eßi es véremet ißßa, örök ęlete vagyon, es en fel tamaßtom ötet az utolso napon*, Ioh: 6. ℣ 54. Mert ez *Sacramentum* bizonyossan *jegyzi* es mint egy *meg petsétli* nekűnk, hogy az *Christus meg holt es Fel-támadot* erettűnk, es hogy b ßent teste *meg elevenit* es *táplál* minket

az őrők ęletre, es ezok ert az mi testeink-is bizonnyal fel-támaßtatnak az őrők ęletre az utolso napon. Mert mivel az mi *Fejuuk* fel-támad, az Testnek minden tagainak-is hasonlokeppen fel-kel tamadniok bizonnyal. Mert hogy hogy lehetne egyeb benne, hanem hogy azok az testek, mellyek (*Igassagnak fegyveri* Rom: 6. 13 *Sz: Lelek Templumi* 1. Cor: 6. 19. es *Christ' tagai* lévẽ) az *Elet Urának Testével* es *Verevel legeltettenek* (:)

(:) Quomodo negant carnem capacem esse resurrectionis, quæ sangvine & corpore Christi nutritur Iren: l. 4. c. 34.

es *taplaltattanak*, ismét fel-tamaßtattassanak az utolso napõ. Es ez az oka hogy az Szentek nek meg holt testek ily nagy tißtesseggel temettetnek es az URBAN alunni ereßtetnek, es

sicãtis Syn: Eph. de Recta fid: ad Regin. Vivificat, 1. Ratione meriti obediẽtiæ, quia Christi caro pro credẽtibus oblata fuit in sacrificium: 2 Ratione copulationis nostræ cũ Christo; quia non possum' ad Deum vitæ fõtem pertingere, nisi carne illa Christi mediante, & quatenus carni illi quasi membra sumus insiti. Caro nõ prodest. Ioh: 6. 63.

id

az ő *Temetö hellyek*, *Szenteknek a-luvo Agyanak* [c] neveztetik. Is. 29. 20. Az Meg vettettek-is fel-támadnak az utolso napon, Mindēhato hatalma altal à *Christ'*nak, mint *Bironak*, ki előhozza őket mint Gonoß tévőket az Tőmlőtzből, hogy az sententiat es annak erdemes ki ßolgaltatásat el vegyék. De az Válaßtottak, az *Christus Fel-tamadásanak* es ő vélle mint *Fejekkel* valo kőzősűleseknek ereje altal tamadnak fel. Es az ő Fel-tamadasa [d] oka es *bizonysaga az miēknek*. Az *Christus Fel-tamadasa*, kivaltkeppen valo Hitők az Kereßtyeneknek, es az holtaknak *Fel-tamadása leanya az Istenben* valo legh-főb *bizodalomnak*. Ezokaert ßoktak vala az elődedi Anyaßēt-egyhazbeli Kereßtyének, egymast igy Kőßőnteni Reggel: *Fel-tamad az* UR: mellyet

id est, carnalis opinio non conveniens cum mysterio manducationis carnis Christi.

d, Christi resurrectio in qua nostra innititur, cōmunis resurrectionis fide jussor est. Theod: Motruum esse Christum etiam Pagani credunt, resurrexisse vero propria fides est Christianorum. Aug: l. 1. Cont. Faust: c. 19.

lyet igy fogattak el: *Igaz, az* UR *fel tamad, bizonnyal.*

Hatodik Vége az UR *Vatsorájának.*

6. *Hogy nekünk, örök ęletünk felöl valo bizonyos voltunkat meg petsétellye.* Oh mit kivanhatni avagy ßerethetni inkabb mint az *Eletet?* avagy mitűl felhetnek es ißonyodhatnak terméßetek ßerint inkabb az Emberek mint az *Halaltul?* De ez *elsö halal tsak semmi az masodik*hoz képest: ez ęlet is semmit nem ęr az jővēdővel egyben vettetet léven. Ha azert bizonyos akarß őrők ęleted felől lenni, keßitsed magadat ez *Sacramentum*nak męlto vetelére. Mert maga Idvezitőnk biztat minket, *Hogy valaki eßi ez Kenyeret, örökké ęl az: es az melly Kenyeret en adok, az én testem* (ugymond) *mellyet ez vilagnak ęleteért adok.* Az ki azert illendő-

Tota fiducia Christianorum est resurrectio mortuorū. Tert: l. 5. de Resur: carn.

Omnium terribilium terribilissimum mors. Arist:

Ioh: 6. 51.

keppen ęl ez *Sacramentummal*, igazán mondhattya, nem tsak ezt *Credo vitam æternam*, hiſzem az ő örők ęletet, hanem ezt-is, *Edo vitam æternam*, eſzem az örők ęletet. Es bizonnyal ez az *igaz ęletnek faja*, mellyet ISTEN
Apoc: 2. 7. az ő *Anyaſzent-egyházá Paraditsomanak* közepette plantált: es à mely felől meg igirte hogy *annak adgya à ki győzödelmes léſzen* Felyúl-is haladgá ez ęletnek fájaſok ezer graditsal azt az *Életnek Fájat* mely az *Edenbeli Paraditsomban* nevekedet vala, mivel annak gyükerei az *Földből* valanak; ennek penig az *Egből*; az, *teſtnek* adhat vala ęletet, ez, az *Leleknek*; az, tsak az *ęloknek* tarthattya vala meg ęleteket, ez, az *holtaknak* is ęletet adhat. Ez fának *levelei gyogyittyák meg*
Apoc: 22. 6. à Hivőknek *Nemzetſegit*, es *minden holnapban uyjab uyjab gyümöltsöt*

tsöt terem mellyel taplaltatnak ők az örők ęletre. Oh mely boldogok, à kik gyakorta ezik ez *Sacramentumot* à kik legh-allab *egyſzer*, *egyſzer* minden *holnapban* meg koſtollyák uyjonnan, ez meg uyjitó gyümöltsöt, mellyet *Chriſtus* keſzitet nekünk az ő Aſztalánál, erőtelenſegünknek gyogyitáſára, es örők ęletünk hivéſenek erősitéſere.

Hetedik Vége az UR *Vatsorájának.*

7. Hogy az Kereſztyenek mint egy ugyan öſzve esküttetteſſenek, az egy igaz Iſtenhez valo hivſegre es engedelmeſſegre, es hogy ne vallyanak mas *engeſztelő Aldozatot à bünert*, hanem tsak azt az *egy valoſagoſt*, mellyet Urunk *egyſzer vegben vin*, es à mely altal az *Törvenybeli Aldozatoknak* veget vete ſ örők *Váltſagot* es *Igaſſagot* ſzerze, minden Hivők-

Milites Sacramento erant jnrati & obſtricti ad præſtandum ſoli Imperatori fidelitatem per obedientiam.

nek.

nek. Es ekkeppen hogy az Kereßtyeneknek minden Szakadasoktul es hamis Vallasoktul nyilvansaggal meg kűlőmbőztető *Vallastetel*beli *jegyül* maradhatna mind vegiglen. Es látvan hogy az *Miseben idegen Christus*t imadnak, nem azt, à ki *Szüz Maria*tul *ßülettetett*, hanem egy *Ostya lißtböl*, sűltett: es ez *Kenyer Istennek* meg áldozasa az *Ecclesia*nak bizodalma, mind *Eleveneknek es holtaknak engeßtelö áldozattya*: ennekokaert minden Kereßtyen Embernek *ßant ßandek* ßerint valo hitetlensege alatt, az URnak az Mennynek Földnek *Fö Igassaganak* előtte, el kel ißonyodni az *Mises* Aldozattul mint Busulasnak Bálvanyatul, mely felette nagy betstelensegere vagyon, amaz mindenre elegseges, Vilag Idvözitő, *Iesus Christus ßenvedese-*

nek

nek es *halala* erdemenek. Mert az UR *Vatsorajanak Sacramentum*anak vetele altal mindnyajan meg eskűsűnk, hogy minden *valosagos Aldozatok*, Urunk halala altal meg ßűntenek: es hogy az ő egyßer meg feßittetet *Teste*, es ki-omlott *Vére*, *vegig meg maradando* eledele es taplalasa Lelkűnknek.

2. *Mikeppen kel kinek kinek eßeben venni maga męltatlan voltát.*

Az ember az ő męltatlan voltat soha inkab eßeben nem veheti mintha az Mindenhato Istennek *Tiz Parantsolattyā* proballya meg magat. Kezd-el azert az első Parantsolaton, es jol visgáld meg mitsoda tißtedben nem *jartal-el* es minemű vetkeket *tselekedtel* az *Parantsolatok* ellen: meg emlekez-

vén

vén egyßer ſ. mind arrol-is, mely rettenetes *átkok*, ugy mint ez életben mindenfele nyomoruſág es ßegyen vallas, az kővetkezendőben őrők kárhozat, kőveſſek az tőrvenynek tsak egy pontyának altal hágaſat-is; ha az *Iſten irgalma* es az *meg teres* meg nem előzik az bűnteteſt. Ekeppen meg viſgalván mind bűneidet ſ. mind penig nyavalyaſſagodat, bűrulyle, es mint egy *meg ſententiazott gonoß tevö*, amaz Nagy Bironak eſſel lába eleiben, es tőredezett Szivel, ſ. keſerű könyhullatáſokkal vald meg mindé bűneidet, es nagy alázatoſſaggal kérjed es ßomjuhozzad az ő nagy könyőrűleteſſeget, es minden bűneidnek botsanatyat, ezekkel avagy ezekhez haſonlo igekel.

Deut: 27, 29. Gal: 5. 10.

ALAZATOS VALLAS-tétel az Bűnökről az Iſtennek, az Vég-vatsorának vétele előt.

OH őrők Iſten, en mennyei ßerelmes Sz. Atyam, mikor meg gondolom az te jo voltodat, mellyet eleitűl fogvan meg mutattal hozzam; es egyßer ſ. mind alnokſagimatis, mellyekkel, *az ég ellen es te ellened vétkeztem*: el-ßegyenlem magamban ennen magamat, es az ßegyentűl láttatik az en ortzam el-fedeztetni. Mert mellyik az à Parantsolatod mellyet altal nem hágtam? Oh édes Uram, vétkes állapottal állok itt te előtted, minden te Sz. Parantsolatidnak meg ßegeſeben vagyok en bűnős. Mindenekneknek előtte az en ßivemnek ßeretiti, nem ragazkodot oly igen Sz Felſegedhez, mint

Luc: 15.

Első Parantsolat. Deut: 6. 5. Matth: 12. 37. 38.

Lev:19. 14. Pſ: 22. 5. 6. Pſ: 38. 8.

mint ez *földi hivſágos* dolgokhoz: Nem ijettem ugy meg *Ítéletidtül*, hogy el-rettentem volna az bűn tételtűl: *Igiretid*nek ſem *hittem* annyit hogy meg tartoztathattam volna, az en, vagy *időſſeri*, vagy penig *örök* allapotom felől valo fok rendbéli kételkedéſimtűl. Iſteni tiſteletedre ennē magam ſabtam regulát magamnak, *nem az te Igednek hanem az en elmemnek kivánſaga ſerint*: meg tapaſtalván elmém felől, hogy ſokkal haylandob-aldot Idvezitőmnek, az *emberi ſötöl talált Kepek* altal valo emlitéſere, hogy nem mint az ő Felſege rendeléſe ſerint, ſent Igéjeből es az Szent Sacramentumokbol, meg feſittetet állapottyábā valo ſemlelésere. Holot ſoha nem kellet volna nagy *Nevedet*, (mellynek halláſara minden térdek meg

Második Parātsolat. Deut: 12. 32

Gal: 3. 1.

Harmadik Parātsolat. Phil: 2. 13.

haylanak) hijabā valo dolgokban emlitenem, es ſent tiſteletedhez illendő *kéſſület* es *buſſgoſag* nelkűl kezdenem nem illet volna: en mindazaltal *Sz: Nevedet* meg káromlottam, *ſokaſos* hirtelē eskűvéſemmel; ſőt egynehanyſor undok bűneimnek el-fedezéſe kedveert-is, ſent *Nevedre* meg eskűttem. Sz. ſolgálatodban gyakortab voltam az kűlső Ceremoniaknak kedvekért, hogy nem mint lelkemiſmeretinek okaert jelē: inkab akarvā embernek, hogy nem mint te néked kegyelmes ISTENEMNEK *tetſseni*. Midőn męg *Szombat*ot kellet volna ſētelnem, Anyaſent-egyházban jelen letemmel, *Iged* es *Munkaid* felől valo elmélkedeſimel, betegeknek *latogataſa*val es ſükölködő Atyam-fiainak alamiſnalkodaſommal: Iay jay

Ecel: 4. 17. 1 Reg: 19, 10 Ier: 5. 2.

Itt tégy hamis es hertelen eskűvéſedről gyonaſt.

Negyedik Parātsolat. Act: 20. 10. 1. Cor: 26, 2.

Itt valláſt tégy Vaſarnapi

napi ſzellyel járaſodrul es vẽdégeskedéſedrôl.

mind ez ßentſeges dolgokat en *tereh* gyanant tartottam, mivel *hivſagos gyönyörüſegim*ben engemet meg tartoztattanak volna. Sok jo Vaſar-napot es Vaſar-napi Prædicatiokat mulattam-el romlando teſtemnek *kedve kereſe*ben. Holot en mind *teſt* ſ-mind penig *Lelek* ßerint valo Szůleimnek, *Tanitoim*nak es *Göndviſelöim*nek, minden betsůllet es tißteſſeg tetellel tartoztam volna: oh nem betsůltem Szuleimet, ugy az mint rollam valo ßorgalmatos *göndviſeleſek* erdemlette volna. *Szolgaid*at-is nem ßerettem ugy az en kőrnyůllettem valo daykaſagokert, az mint kellet volna, hanem meg *rágalmaztam* őket *ahitatoſſagokert*, es hogy erdemẽ ßerint meg feddettek, gyůlőltem: *Magiſtratuſim* es *Biraim* meg unt es meg

ôtôdik Parantsolat. 1. Theſſ: 5 13 Gal: 4. 5.

Itt meg vallyad, Szüleid, Tanitoid, Biraid, Meſterid, Urad, es Gondviſelôid ellen valo engedetlenſegedet.

vetet

vetett állapotban voltak en előttem, noha jol tudtam hogy ők az te *rendeleſed*ből vannak, es ezokaért engedelẽmel tartoztam volna nekiek. Holott keſedelmeſnek kellet volna lennem az *boßßu-állas*ra, az *meg botsatas*ra penig *keßnek*: *Az napnak le-menni az en haragomon nem kellet volna, hanem inkab az gonoßért-is joval kellet volna fizetnem, meg ellenſegimet-is ßeretvén eretted*: Oh egy meg ßomorito beßedért, retteneteskeppen felindultam, es az harag ugyan důhőſſegé vált bennem; az *gonoß indulat*oknak es *hamis gondolatok*nak akartam inkab ßivembẽ ßalláſt adni, hogy nem mint az ßent Vatsorához járulni. Holot minden *tißtátalan kivánſagoktul elmémet, teſtemet* penig *minden undok tselekedetektül* meg kellet volna őriznem: Oh ędes URAM,

Eph: 4. 26. 31 32.

Itt gyonáſt tégy hirtelẽ haragodrul, dühöske deſedrôl, es ha valakinek artatlã halálaban leledzettél.

Hetedik Parãtsolat.

Minden titkos undokſagidat

mind

sagidat valamellyeket az Satan veled tselekedtetet, itt megvallyad.

mind kettőt mely rutul megferteztettem: Szivem az otsmany gondolatoknak *barlangjává* lőtt elmém tisztátalan lelkeknek *alamává*. Es az mely Orczagot rendeltél-is az *buyjaság* ellen, nem tartoztathatot megengemet az Szűzeſſegnek határában: Mert az el-mulando *tettetes ſzepſeg* altal (mely noha tsak *por*) az Satan megtsalta az en teſtemet hogy *idegen* teſtuktan vagyódgyon. Holot *eggyenesſeg*ben kellet volna en nekem çlnem kinek kinek az ő vét megadván, magã állapottyával megelégedvén, es rendſzeri *hivatalom*ban *Iſtenesſen* jarvá: es értekem ſzerint kéſznek kellet volna mindenkor lennem à *költsön adás*ra az fogyatkoztaknak: Oh mely igen megnyomoritottam Iſtenem, megtsaltam mind ezek ellen, meg lo-

Nyoltzadik Parãtsolat. Eph. 4. 18. Itt megvallyad ha valaha titkon avagy nyilván foſztottál, avagy valamely árvát megnyomoritottál.

ptam

ptam foſztottam Kereſztyén Atyam fiát, Zaklatáſſal, Zálagolaſſal, tétobázo beſzéddel es egyéb illetlen tselekedettel riſztemnek es hivatalomnak fineálat. Sőtt az UR *Ieſus Chriſtus* önnön magát-is ſzegeny tagaiban, ſokſzor *éhen*, *ſzomjuvan*, *fázva*, *ruhátalan* állattam aytom elől es ugy éreſztettem; akar mint intet engem az ő nyomoruſaga es keſzerves rám kiáltáſa az *könyörülleteſſegre*, de en tsak meg sem *indultam* ſzivemben. Holot lelkem iſméreti ſzerint *igazat kellet volna ſzollanom egy igyüſegben* mindẽ tsalárdſag nelkül, *eſzeſen* tévén az igaſſag felől az Itiletet, es *ſzeretetből* mindent jo vegre magyarázván; Holot Felebaratomnak-is jo *hirét*, *nevét* tartoztam volna oltalmazni; Oh en nyavalyas Ember, mely igen megſértettem Fele-

Kilẽtzedik Parãtsolat. Zach: 8. 16. Matt: 10. 16. 1. Cor: 13 7. Matth: 1. 18. 19. Pſ: 50. 20.

Megvallyad itt minden hazug

zug beszédidet, mellyeket Felebarátod ellen szollottal.

barátomat *meg sólván* es *rágalmazván* ötet; es mikor valami roß emlekezetét hallottam-is, *nyelvem* Ördög *ezközévé* töttem, ide s-tova hordozván azt, es minekelőtte bizonyoſſan még nem-is tudván ha ugy vagyonè vagy nints, ßárnyára repitvén. Sokßor sok trágár trefa beßédeket ßollottam, ſokaknak ve-

(:) Titi 1.12. ßedelmekre hazuttá (:) *Cretai*nak akarván inkab hogy nem *Chriſtus*énak magamat jelenténi.

Tizedik Parátsolat. Hebr: 13. 5. 1. Tim: 6.6. Phil: 4. 14. 11, 12.

Es végezetre, oh Uram Iſtenem, holot meg kellet volna nekem azzal az *reſſßel* elegednem, mellyet Felſeged elegedendőnek itelt ez buydoſaſban valo ßükſegimre, es egyßerſ-mind az *más* ſok javainak mint az *magamé*nak, ugy kellet volna örvendeznem: En penig ellenben, egeß életemben

tsak

tsak az maſera vagytam; felebaratomnak mindenkor tsak *házára, földe*re es egyeb joßágara aſitottam; Sőt titkon halalat-is kivántam az ollyan Embernek, kinek életet es tißtit ohaytottam: Inkab kivánván azokat az jokat, mellyeket *ma-ſok*nak adtal, hogy nem mint hálakat advá azokert, mellyekkel *engem*et meg ajandekoztal.

Ekeppen oh Uram Iſtenem, *en*, ki tsak *bün vagyok*, *az bünnek el adattatot leven*, altal hagtam minden ßentſeges hagyomanyidat, az *elsö*tűl fogvan mind az *utolſó*ig, az *nagyabbik*tul fogvan, az *legh-kiſſebbik*ig. Mind ezekert állottam moſt immar elődben meg érdemelvén minden féle *átkodat*, es mind azokat az nyomoruſagokat, valamellyeket az te *Igaſſágod*, illyen *átkozot* teremptesedre ki-

ŏnthet. Mely nyavalyakbol valo ki ſabadulaſert, oh hova fogjam fejemet? Az Angyalok ſegyenlik ez en rut párt-útéſemet, nemtegethetnek engemet. Az *Emberek* magok is ezẽ rut vétek alat fekűßnek, magokal is jo tehetetlenek. Hát mit mivellyek? Kétſegben eſſemé *Cainal*? avagy *Iudasal* magamat fel-akaßſamé? Tavol légyen az, mert akkeppen ez világi nyavalyaimat el-végezvén, tsak az kővetkezẽdő kárhozatnak rettenetes kinnyait kezdeném-el. Annakokaert inkab à *kegyelemnek ſzekire* appellálok, holot *könyörületeſſeg uralkodik*, az engedelem *fellyül haladgya* az bűnőket; es nyavalyáimnak mélyſegéből az *irgalmaſſag*nak *mélyſegeért* kialtok fel *Davidd*al: Ha ßintén meg ŏlß-is URAM, engemet az Nyavalyakkal, még-is

Pſ: 103.
Iob: 13. 15.

(mint

(mint Sz: *Iob*) bizodalmamat te benned vetem, Ha az Tengerbẽ buritaß-is engem *Ionas*ſal haragodban; es ha mind az *Koporſoig* le-vetz is, mindazaltal könyörűlleteſſegedhez támaßkodom, es onnan-is hozzad kiáltok; *Oh menynek ſöldnek Iſtene Atya* UR *Iſten; Oh ez világnak megvalto Ura Ieſus Chriſtus; Oh en megßentelö Vigaßtalom, Sz. Lélek Iſten, harom Szemely egy örök Iſten könyörüly en raytam nyavalyas bünösön.* Es mivel, termeßet ßerint valo jo voltod inditot ellŏben tegedet, hogy *eggyetlen egy ßulót Fiadat* bűnömert halalra adnad, es az ŏ halala altal, *Felſegeddel* meg bekelhetnem: oh neveſd-el tőlled, hozzad térő lelkemet, ki maga meg utálta magat, az ŏ rut bűnejert, Kivánkozik hozzad térni, neked ſolgalni, es teneked tetßeni

çletemnek uyjuláſa ſerint: Nyuts-le URAM az Egekből ſegitő karodat, es tarts meg engemet ſegeny Szolgádat, ki (mint Sz: *Peter*) ſintén el-merülendő vagyok bűneimnek es nyavalyáimnak tengereben. Moſd-el bűneimnek ſokſagat, annak az *Vér*nek *érdemé*vel, mellyet el-hiſſem hogy oly bővön az megterő bűnőſőkert ontattál ki. Es mivel ez mai Napon, ſ: *Teſted*nek es *Véred*nek *áldot Sacramentum*át veſſem, Oh URAM kerlek petseteld-el lelkemet *Lelkedd*el ez *Sacramentum* altal, hogy halálodnak es ſenvedeſednek érdemevel, minden bűneim ugy meg botsattaſſanak, hogy az érdemlet atok es büntetéſek, ſoha engemet ez çletben meg ne ſégyenitheſſenek, az kővetkezendőben penig az őrők kárhozatra ne ſententiazhaſſanak. Mert az en alhatatos Hitőm ez, hogy te az *én büneimért meg holtal, igazulaſomért penig fel-tamadtál; Ezt hiſſem* én oh URAM, *gyamalitſad gyenge hütömet.* Szerez ezékeppen *fegyhetetlen* meg téréſt en bennem, hogy ſivem ſerint jaygathaſſam elebbi bűneimet, meg utálhaſſam azokat, es ennekutanna ſolgalhaſſak neked uy çletben es nagyub áhitatoſſagban Adgyad hogy ſoha az en lelkem ſoha el ne feletkezheſſek illyen édes *Idvezetőm*nek ſeretetiről, ki çletet ily alá valo bűnőſert le-tőtte: es tselekedgyed hogy minekutanna, ez en te veled valo eggyeſüleſemnek petsetit es zalagit elveſſem, ennekutanna Sz. Lelked altal ugy bennem lakhaſſal, hogy en-is hit altal lakhaſſam te bened; es à keppen tel- Rom:4.52.

lyes ęletemnek minden napjaiban, jarhassak te előtted ßentsegben es kegyessegben, felebaratomhoz lehessek ßeretettel es buzgosaggal; es è keppen az te felelmedben élven, halhassak meg kedvedben, halalom utan penig reßesűlhessek az őrők ęletben, te általad en eggyetlen egy Idvezitő IESUS *Christus*om altal, AMEN.

Mi Atyank, &c.

AZ MODOKROL, MELlyek ßerint męlto Vendég lehetz.

EZ MODOK két rendbéli tißteinkből állanak. Az első nezi az Istent; az Utolso, Felebarátinkra tartozik. Istenre nezendő tißteink hármak: 1. az *Iozan ęrtelem.* 2. az *igaz Hit.* 3. az *fegyhetetlen* meg teres. Felebaratinkra tartozando tißtűnk-

áll az

áll az egy tőkelletes tißta *ßeretet*ben.

1. *Az jozan értelemrül, melyaz męlto Vételhez meg kivántatik.*

Az jozan értelem semmi nem egyeb, hanem *az igaz Vallasnak elsö fundamentuminak értese. Mint elößör,* Az Isteni *ßemellyeknek Haromsaga, az Istensegnek* Eggyessegeben. Masodßor, *az Embernek Teremptettetese es El-esese.* Harmadßor, Az bűn miat valo *Atok es nyavallyassag.* Negyedßer, Az *Christus, két termeßeti es Tißtei s-az Váltsag az ö halalaban valo hit altal, s-nevezet ßerint az Sacramentumnak tudomanya altal, mely azon dolgot petsetli meg nekünk.* Mert mikeppen, hogy házat nem épithetni, mig az *fundamentum* fel nem vettetik, ßinten á keppen az vallas itt sem álhat meg, hanem ha elsőben az Isten igejenek *bizonyos erte-*

Hebr:6.1,2.
Ioh: 17.3.
1. Tim:2.4.
1.Cor:13.29
2. Cor:13 5.

sen le-

sen leßen fundaltatván. Maſodßor, Ha az Iſten akarattyát nem ertyük tehat nem-is *hihettyük*, ſ-annal inkab nem tehettyük azt. Mert az mikent ez vilagi munkat tsak à teheti à ki tudgya modgyat, ezenkeppen az *Iſtenes*, *lelki* dolgokban, azoknak ertéſe nelkül ſokkal tudatlanabbak az emberek. Mégis az *idößeri dolgokban* à *termeßetnek faklyajanál* ſokat eßében vehet ember: De az *Iſteni titkokban* mentül inkab támaßkodük à teſti okoſſaghoz, annál tovab eſünk az lelkieknek *valoſaganak* ertéſetül. Mely dolog elönkben adgya azoknak *rettenetes* allapottyokat, az kik ertelem nelkül veßik ez *Sacramentumat*, es az ollyaten Tanito két ennel-is rettenetesſebnek lenni, az kik bizonyos *Catecheſis* tanulas nelkül ßolgaltattyak ezt ki.

Rom: 6. 5.

2. *Az*

2. *Az Igaz Hitröl, mely meg kivántatik à mélto vendégseghez.*

Az igaz *hit* nem tsak pußta értéſe az ßent Iraſnak, nem-is tsak az Vallaſnak elſö fundamẽtuminak tudaſa (mert ezekben az *Meg vetettek* ſöt még az ördögök-*is* igen *fövek*, hißik ezeket es *reßketnek*) hanem *bizodalmas el-hivéſe mind azoknak valamellyeket* az UR *az ö Igejében kijelentet: es az Iſtennek Chriſtusban minden Hivö bünösöknek töt irgalmas igiretinek, az lelekre ßemely ßerint valo ſejezeſe es ßabaſa: Es következendökeppen* hogy az *Chriſtus minden irgalmaſſagaval egyetemben ö reja ßintén mint egyebekre ugy tartozik.* Mert Elöſör, ha *Hitnek* igaſſaga nelkül ßükölködünk, az *Sacramentum* ſemmit nem petsetel nekünk; mivel *kiki az* UR *Vatsorájaban annyit vészen à menyit hißen.* Maſodßor,

Iac: 2. 19.
Hebr: 4. 2.

mert ha *Hit nelkül communicalunk* (közösülünk az UR Kenyerében es borában) ez *Földön* nem foghattyuk meg az *Chriſtust* az *Egben*: Mert mikeppen hogy, *Hit altal lakozik ö bennünk*, ezenkeppen nekünk-is Hit altal *kel ötet ennünk*. Harmadſor, mert *hit* nelkül el nem hitethettyük magunkat hogy Sacramentum vetelünk *kedves* volna *Iſtenünknek*.

Eph: 3. 17.

Hebr: 11. 6. Rom: 4. 23.

3. *Az fegyhetetlen Meg tereſröl, mely az igaz Communicalo (Sacramentum vevö) embertül meg kivántatik.*

Az igaz meg terés ſemmi nem egyeb, hanem az Elmenek ſſentſéges el-valtozaſa, midön az Ember az Iſten irgalmaſſaganak es à maga nyavalyaſſaganak erzeſetül inditattván, minden tudomaſa ſerint valo titkos es nyilvánſagos büneiböl kitér, hogy Iſtenenek ſolgallyon hátra

Iſ: 55. 7. Ezech: 33. ¥1. Act: 26. 29. & 13. 19. Luc: 1. 74. 75.

maradot

maradot életenek minden napjaiban. Mert mikeppen az *étellel* megtölt Ember elégtelen több *Kenyérnek* etelere: igy az bűnnel megrakodot ſiv az *Chriſtus* vetelere. Es az ſant ſandekos bűnnel meg ferteztetet *Lelki iſmeret*, minden *Szēt dologgal valo elesünket undokká* téſi nekünk. Az mi meg aldoztatot maculatlan Huſveti Bárányűkat nem ehetni eggyűt az gonoſſagnak es hitetlenſegnek poshat kóvaſſával azt mondgya Sz: *Pál*, 1. *Cor*: 5. 8. Sem az meg veſſet es tiſztálā lelki iſmeretnek ô tömlöje nem tarthattya meg à *Chriſtus* drágalátos Vérének Uy *borat*, mint maga Idvezitönk mondgya, *Marc*: 2. 21. Igazan meg kel azert ternünk, ha mēltо Vendégek lenni akarunk. *Felebaratinkra nezendö, es végben viendö tiſztünk, az Szeretet.*

Matth: 24. 25.

Az ſzeretet ſemmi nem egyéb hanem ſzibeli meg engedes azoknak kik minket meg bántottanak, es à meg; békelles után ſziveinknek belsö indulatinak kulsö ſegyhetetlen bizonyſagtetelé, magunk viſeleſe, ſzavunk es tselekedetünk altal, mind annyiſzor valamenyiſzer ſzemben talalkozunk, es egyéb álkalmatoſſág ádatik nekünk. Mert elöſzör, felebaratinkhoz valo ſzeretetünk nelkül, *minden aldozatunk kelletlen*, Iſtenünknek. Maſodſzor, mert eggyik fő vege az *Sacramentumnak* ez hogy egy mashoz valo Keresztyeni ſzeretetünket *meg eröſſitse.* Harmadſzor, Senki nem hitetheti el magaval, hogy *bünei* meg botsattattak Iſtentül, ha ſzive igazan meg nem engedhet azoknak kik őtet meg bantották. Ez ideig ſzollank az Ur aſztalahoz ménetelünk elöt vege-

Ioh: 13. 14. 34. 35.

vegezendő tiſztünkről, mellyet keſzületnek nevezénk.

2. *Az maſodik rendbeli Tiſztről, mellyet itt az Sacramentum vevő Embernek az* UR *Vatsorajának vetelekor kel vegben vinni, es à mellyet Elmelkedeſeknek nevezenk.*

Ez lelki *Elmelkedeſek*beli Gyakorlás áll külömb külömb ágbugakban.

I. Az Prædikatio utan mihelt az UR Vacsorajanak dolgahoz fognak, mindgyart kezdgy az ſz: élmelkedeſekhez es juſſon eſzedben minemű nagy ſzeretettel hivattatol, te az Chriſtuſtul az ő Sz. Aſztalahoz. Eſaiaſnak 55. Reſzeben. ℣. 2. *Mindnyajan kik ſzomjuhóſztok jüyjetek az vizekre, &c. ti-iskiknek nintsen Pénzetek jüyjetek el vegyetek minden Pénz nelkül, és minden jutalom nelkül: egyetek azt*

az

az mi jo es gyönyörködtetessetek az ti lelketeket az köverseggel. Matt.
1. Cor: 11. 24. 26. ℣. 26. *&c. Vegyetek, egyetek, ez az en testem, mely ti erettetek meg törettetet; Igyatok ebböl mindnyajan; ez az en Vérem, mely sokaknak bünök botsanattyaért ki öntettetet.* Mitsoda nagyob tißtessegre męltoztathatna teged az UR, mint hogy most az ő aßtalahoz jutat? Mi lehet job mint az URNAK maga sajat Testével es Verével legeltettetni? Ha David legh-nagyob betsűlletnek vélte azt, hogy *Barzillait* az ő sok jo tetemenyiert, mellyekkel űldőßtetesęnek idejē volt ő hozza, egeß eletének minden napjaiban maga tulaydon Aßtalarul étesse *Ierusalemben*: menyivel nagyobra bőtsűllendő jo akarat ez, *midön az Christus az önnön maga Aßtalanál legeltet minket,*

ket, męg penig az ö dragalatos Szent Testevel es Verével.

II. Emlekezzel meg arrul Gen: 22. 5. mikeppen hatta-el az vőldgyben *Abraham* az ő ßolgait, mikor az hégyre fel akarna menni, hogy az ő eggyetlen egy Fiát az *Isakot* meg áldozna; Hadel es ted-félre te-is minden vilagi *gondolatidat* es *elmelkedesedet*, mikor az UR *Vatsorajanak* Lelki áldozattyara fől menendő vagy, hogy az Christust jozanon ßemlelhesd, es *lelkedet* ne ki meg áldozhasd, ki mind Testet, Lelket meg áldozta te eretted.

III. Elmelkedgyel magadbā à felől-is minemű bőtsűlletes es dragalatos az *Isten Fianak Teste* es *Vére*. Ki az Egnek Földnek *Igazgatoja*: az UR kinek egy Intesere, az Angyalok meg reßketnek, es az ki altal mind

holtak

holtak elevenek meg itiltetnek, ſ-te-is azok kőzőt, az utolſo napon: az ki az előt bűneidert meg feßittetet léven, moſtan az te *lelkednek* igiri magát az el-vetelre. Más felől gődold meg azt-is, minemű bűnős teremtet allat vagy te, egy atallyaban męltatlan vagy illyen ßent es nagy *vendegsegre*, es ſemmikeppen nem ęrdemlened meg hogy ez ßentſeges eledelt meg koſtolnad; holot otsmáſagban *fogantattál* es egeß ęletedben az álnakſagnak, fertőjében keveredztel, Neved kereßtyen léven, tselekedetiddel az *ördögöt* kővetven; egy felől az Chriſtuſnak ßajaddal *Ave Rexet* enekelven, más felől penig ßemtűl ßemben megtagadván, es uyjonnan megfeßitven őtet, kedvetlen tselekedetiddel.

IV. Viſ-

IV. Viſgald meg mitsoda orczaval mery megferteztetet kezeiddel illy *ßent* es *męltoſages* teſthez nyulni, avagy illy dragalatos vert illy alnok es hazug ßayjal innya; es tovabba illy aldot vendeget ollyan tißtatalan ßállaſra fogadni? Mert ha az *Bethſemes* városbelick tsak az egy illetlen be tekinteſert, az O Teſtamentumnak Frigy *Ládajaban*, kegyetlenűl meg ölettetenek; mitſoda rettenetes Itiletet várhatz te ki illy tißtatalan ßemekkel es ßivel jarulß, hogy az Uy *Teſtamentumnak Ládajaban, (melyben lakozik az Iſtenſegnek minden tellyeſſege állattya ßerint)* be tekints es azt el-fogd. Hogy ha Uzza, az *Frigy Ladanak* egy meg illeteſeért (noha nem ßeretet nelkűl lőn) *ßörnyű halallal* meg hala; minemű ßőrnyű bűnteteſe, ßalhat Iſtennek te

1. Sam: 6.

Col: 2. 1.

2. Sam: 6. 7.

rejad.

rejad, hogy illy bőtstelenűl, illyen *tißtatalan* kezzel mered az *örökke valo Teſtamentumnak Ladajat, az melyben vannak el-reytetve minden Kentsei az Böltseſegnek es Ertelemnek*, meg illetni?

Ha *Kereßtelö Ianos* (ki minden Aßßonyi-allattul tűlettetteknel ßentebb volt) męltatlánnak iſmerte magat tsak ſaruja kötelenek meg oldaſara-is, Oh mely męltatlan ez illyen *hivſagos nyavalyas Ember* mint te vagy, az ő *ßent Teſtenek* etelere es dragalatos Vérenek italara.

Matth: 3 n.

Ha amaz boldog Apoſtol az Sz. Peter, tsak *Zengejet* latván az *Chriſtus Mindenhato erejenek*, męltatlannak itele magat hogy velle *egy hajoban maradna*: mentűl męltatlanb vagy te, hogy Urunkkal űly *egy aßtal* felet, a holot *kegyelmenek* es *Irgalmaſſáganak*

veghetetlenſeget ßemlelheted.

Ha az *Szabados* męltatlannak találá *házanak* padlaſat, hogy az alá illy Iſtenes vendeg jűne; hát az te gyarlo *Tetemid* kőzőt mitſoda hely talaltathatik az *Chriſtus* ßentſegenekben lakaſara? Matth: 8. 8.

Ha amaz Vér*folyasban*, fekűvő, tsak *ruhaja*nak *premit*-is nehezen meri vala illetni, mint kel neked reßketned, hogy az ő Sz: *Teſtét* es *minden gyogyithato* vérét iſsod? Mindazaltal ha *Hit*ben, *meg terés*ben es *ßeretet*ben jarulándas elő, meg utálván minden bűneidet, es el-ßáván magadban, hogy ennekutánna ßent es fegyhetetlen életben élß: Semmit ne rettegy ez ideiglen valo ſok bűneidtűl, mert ſoha neked azok ßemedre nem térnek. Melynek ez Sacramentum bizonyos petséti; hogy

tudni-illik minden bűneid, es azokal érdemlet *büntetésid*, tellyességel *meg botsatattanak*, es az UR IESUS CHRISTUS drágalátos *vére* altal el-mosattattanak. Mert ez az Sacramentum nem à *tökélletes* igazakért szereztetet; hanem az meg térő bűnősökért. Az *Christus* nem azért jőt, *hogy az igazakat hivja, hanem hogy az bünösöket* inditsa *pœnitentiára*. Ő mondotta *hogy az egessegesek nem szukölködnek Orvos nelkül, hanem az betegek*. Ezeket *hitta az Christus*, es mikor el-jő ezeket-is *segiti meg* örökke. Ferőzd meg hát *betég Lelkedet* az Iesus Christus *verének kut-fejében*, es az ő igireti szerint *Zach*: 13. 12. mindékétség nelkül meg gyogyulnak *bűneid* es *tisztátalanságid*. Nem az bűnősők tehat, hanem à kik bűnőkből meg térni nem akarnak,

Matth: 9.12 & 11. 28.

nak, azok fosztatnak meg ez *Sacramentum*tul.

V. Gondold meg hogy Christus URUNK ez *Sacramentum*at, hatta nekűnk Szeretetinek fő jegyévől es zalagul: nem akkor mikor őtet Királlya akarnák tenni *Ioh*: 6.15. (mely mint egy jutalma lehetet volna jo akarattyoknak) hanem mikorő *Iudas*, es à Papi Fejedelmek halálára tanakodtanak vala minekokaert tisztán ingyen valo kedvéből tselekedte.

Mikor *Nathan Prophéta* tudtára akarna *David*nak adni, mely buzgo van szereti vala amaz *Szegeny Sellyér az ö Iuhotskáját*; mellyet az *gazdag Gazda* meg nyuzatot vala à Vendégnek: *Falattya felét-is* (azt mondgya) *annak adgya vala es maga Pohárabul itattya vala azt*. Nem sűksegeskeppen ki beszélhetetlenek kellé

2. Sam: 12. N 3.

tehát

tehát az *Christus*nak Anyaßent-egyházához valo ßeretetinek lenni, holot *maga ſaját teſtével ęlteti* es *tulaydö vérével itattya* ötet, lelki es örök taplálásara?

Ha azért vagyon valami ßeretet Szivedben, az *Idveſſeg*nek *Pohár*át vedd kezedben, es az
Pſ: 116. 11. *Szeretetért* kößöny vißont, *ßeretetet* vißßa.

VI Mikor az Tanito az Kenyérnek es Bornak meg aldásahoz kezd, tedd fęlre minden imadkozaſidat, olvaſgatáſidat es egyeb gondolatidat: egyedül tsak azokrol az ßent *tselekedetek*ről es *mod*rol elmelkédgyel, mellyek akkor az *Christus* ßerzéſe ßerint az Sacramētum felet leßnek. Mert az Iſtennek (meg gondolván erötelenſegünket) tetßet, hogy ily ßokas es eßközök altal bánnyék velünk, hogy lelkünket inkab fel-

emel-

emelhetnök az ö *Mēnyei Kegyelmenek* valoſagos ßemléléſere.

Mikor azert latod, hogy az *Prædikator* az UR *Aßtalán* az *Kenyeret* es *Bort* külön teßi, az *Christus*tul ßereztetet mod ßerint az Iget reja mondgya, hogy az ö *Teſte*nek es *Vére*nek áldott Sacramentuma legyenek; akkor árrul elmelkedgyel mikeppen *tötte-külön* es *valaßtotta-el* az *Atya Iſten* hozzánk valo ßerelmeböl, az ö *eggyetlen egy ßülöt Fiat*, hogy *elegedendö eßköz*, es *eggyetlen egy közben-jaro* lēne, bűneinkböl valo *ki valtaſunk*ban, az ö *kegyelme*nek *meg ßerzeſe*ben, es à *ditsoſſegre vitettetesünk*ben.

Mikoron latod hogy az Tanito az meg ßentelt Kenyeret el-tördeli, azon elmelkedgyel, hogy az *Ieſus Chriſtus* az Iſtennek örökke valo Fia halalra a-

 datta-

dattatot, es az ő áldot *Lelke* es *Teste* (az Istennek rettenetes haragja miat) két-fele ßakadot bűneidert, ßinten oly valosaggal, mint látod mostan az *Sacramentum*-beli kenyernek eltőrdeleset ßemeid előt: Es egyßers-mind eßedben jusson bűneidnek rettenetes volta es Istennek azok ellen valo ßőrnyű haragja látván hogy az ő *Igassaga* illyen *Aldozat* nelkűl meg nem engeßteltethetet.

Mikor az Tanito keßeti magat az meg ßentelt *Kenyernek* es *Bornak* oßtogatasahoz, eßedbẽ jusson hogy *amaz nagy Kiraly* (ez ßent Vendégsegnek Gazdája) az *Aßtal felet áll az ö Vendeginek ßemleleseknek okaert*; es hogy tegedet-is néz ha vagyoné vagy nints *menyekezöi ruhad*. Iusson eßedben az-is hogy az Sz: *Angyalok*-is jelen vannak az

Matt: 21. 11 Ez Menyekezöi ruha az igassag es az igaz Szentseg.

Tem-

*Templum*ban, es Válaßtottakra vigyáznak, es *kivánván illy ßent titkos dolognak ki ßolgáltatásat nézni*, magad viseleset ßorgalmatossan ßemlélik. Mikor azert immár ßinten az UR Aßtalához járulando vagy, vidd-fel Lelkedben ez rővid *Soliloquium*at à *Christus*nak.

Apoc: 19. 8. Eph: 4. 24. 1. Cor: 11. 10. Eph: 1.

RŐVID SOLILOQVIUma az Léleknek, mellyet az Kenyernek aldássa es oßtogatása közöt kel el-mondani.

IGazé ugyan hogy lakozzék Isten è Földön? Imé az Eg es az Egeknek Egei be nem foghatnak tegedet, menyivel elégtelenb ily bünös es nyavalyás Teremptésednek minemü én vagyok, lelke, neked be fogadásodra? De látván hogy ez neked tetßéſed, hogy igy jűy hozzám *Vatsorálni* es bennem *lakozni*: Nem tudok őrőmemben mit tenni

1. Reg: 8. 27

Apoc: 3. 9. Ioh: 14. 23.

 hanem

Pſ: 8. hanem hogy fel kiáltſak: *Uram, mitsoda az Ember, hogy meg emlekezel rolla, avagy az Embernek Fia, hogy meg látogatod ötet?* Ki vagyok en terméſetemben? Egy meg romlot nyavalás ember, *el-adattattam az bün alá, környül vétettettem az halalnak Teſtével*; Mindazaltal látván hogy te *híſs* engemet, elő-jarulok: Látván hogy az bűnőſöket ſolittatod; en-is à tőb meg térő bűnőſök közze merem magamat adni: es mivel à nág bűnökkel *meg terheltetet* bűnőſöket onſoltatod, mi okő maradnek en tsak egyedűl kin? Oh URAM, mely beteg vagyok en, hová mēnyek egyebbűve hanē tsak te hozzad Lelkemnek eggyetlen egy *Orvoſa*hoz? Sokakat gyogyitottal ugyā meg, de ſoha ily nyavalyás beteged nem volt. Mert en ſokkal Bel-poklosſab vagyok *Ge-*

Rom: 7. 14. 24.

házinal

házinal, ſokkal tiſztatalanb vagyok *Magdalena*nal, lelkemben ſokkal vakab vagyok en hogy nem mint Bartimeus volt Teſteben, mert mind ez oráig láttam meg en az te Igednek *igaz világát*: Lelkem az *bün*nek ſokkal nagyub *folyaſa*ban fekſik, hogy nem mint amaz *Vérfolyas*ban nyavalygo Aſſonyiallatnak *teſte*. *Mephiboſeth* ſoha è földőn oly ſantan nem járt, mint az en Lelkem az te ſeretetedben Iſtenem, az en eggyes gyogyitaſomban, ſinten oly nagy gond munka kivántatik, mint *mind ezekben*. De noha en bennem mind ezeknek *bünök* es *nyavalyajok* fel-talaltatnak-is, mindazaltal Uram tudom hogy oly *bü* az te *kegyelmed*, *Meſterſeged* oly nagy, hogy tsak akarjad egy ſavaddal minden bűneimet meg botsatha-

tod. Nintsen-is Uram ſemmi
ketſegem Sz. akaratod felől,
mert mi látom mely kegyel-
meſſen akarod nekem váltſa-
gomnak bizonyſágat ki oßto-
2.Sam:7.18. gatni. *Ki vagyok Uram en*, mitso-
da az en erdemem, hogy oly
dragalatos vérrel valtottal meg
engem, es ily dragalatos valt-
ſagnak zalagat oßtogatod en-
Gen:42.10. nekem? *Nem vagyok* URAM,
en legh kiſſebbik jo tetemenyedre-is
męlto; ſokkal inkab hozzánk va-
lo ily ki beßelhetetlen nagy ße-
relmednek ily Nagyſagos *Zá-*
lagara. Mit tegyek URAM, ha
męltatlanſagomat meg gon-
dolom? Fel kelletik ez *ßentſeges*
Sacramentum előt kiáltanom,
mint az *Philiſtæus*ok, midőn
latnak az Iſtennek Frigy Láda-
1.Sam:4.8. jat menni az Izrael Táborá-
ban: *Iay nekem bünöſnek!* De az
te *Angyalod* bátoret engemet,

mint

mint az Aßßonyi-állatot: *Ne*
fely ſemmit mert jol tudom, hogy az Matth:18.5.
Ieſuſt kereſed, ki meg feßittetet va-
la. Igaz bizonyara, mert ugyan-
is teged keres az en lelkem. Te
penig magad jűß előmben az
Sz. Sacramentumbā. Ha azert
Őrſebet Aßßony nagy betsűllet-
nek tartotta hozza menetele-
det, męg mikor az áldot *Szüz-* Luc:i.43.
nek meheben volnál, ugy an- 44.
nyira hogy *az ö meheben az Gyer-*
mek meg repeſet legyen; mint re-
peſſen az en Lelkem az őrőm
miat hogy moſtan az Sz. Sa-
cramentumban jűß hozzam,
hogy ßivemben lakjàl őrőkke?
Oh mely naǵ betsűllet ez hogy
Uramnak nem Annya hanem
az URő maga jű hozzam láto-
gataſomra! Meg vallom ugyan
az nagy hitű *ßazadoſsal*: *Nem va-* Matth:8.8.
gyok nem, męlto hogy házamban
jüy, mert ha *tsak egy ßoval paran-*

 tsolß-is

tsolſs-is *meg gyogul az en* lelkem; de mivel *erötelenſeg*emnek job modgyaval valo meg erősíteſséért, ugy tetßik gazdag kegyelmednek, hogy hozzam valo irgalmad kűlső *láthato jegy* altal es az *belsö láthatatlan ige* altal petsételtessek meg ennékem; haládatos *alazatoſſag*gal ßolet meg lelkem tegedet az boldog Szűzzel: *Im hol vagyon az Urnak Szolgálo Leanya: légyen ennekem az te beßeded ßerint.* Zörgeſs URAM aldot iged es Sz: *Sacarmẽtum*od altal az en Sivemnek aytajan, en-is az *Publicanus*sal verem az en mellyemet hogy bé jőheſs. Ha meg nem akar eléggé az ayto nyilni tőrd be azt URAM, mindenhato erőddel es meny bé, hogy *Zachæus*sal meg ismerheſſem hogy *ma lött idvöſſege az en hazamnak*. Minden te ellened állo dolgokat hány-ki

Luc: 1. 38. & 18. 28

Luc: 19. 9.

az

az en ßivemből; mert en az en ßivemnek minden birodalmát Sz: Felſegedre bizom, kervén tegedet, hogy *ne magamnak engedgy ez után élnem*, hanem te élly en bennem, te *ßoly* en bennem, te *járy* en bennem, es è keppen te igazgass engemet *Sz: Lelked* altal, hogy semmi en előttem ez után kedves ne lehesſen, hanem tsak à mit te ßeretz: Hogy ez életnek futáſat az te *Kegyelmed*ből el-vegezvén, annakutanna Orßagodban élhessek az *ditsőſſeg*ben. Add meg ezeket URAM Iesus, halálodnak es dragalátos verednek ki ontáſanak érdemeért, AMEN.

Mi Atyank, &c.

Ezt el-mondván mindgyáraſt jaruly elő, es elmedet függezſed az akkori tselekedetnek lelki viſgalaſara. Ugymint.

Mikoron az Prædicator à *meg áldot* es *ſegdelt Kenyeret* nyuytya te neked ezt mondván: *vegyetek, egyetek. &c.* arrul elmelkedgyél, hogy az *Chriſtus önnön maga* állot te elődben, es az te hitednek mind *ajanlya* ſ. mind penig valoban *adgya az ö valoſagos teſtét es vérét, halálának es kín-ſenvedéſenek minden erdemevel eggyut*, hogy lelkedet legelteſſe az *örök* çletre, ſinten oly bizonnyal, à mint à Tanito nyuytya es adgya az kűlſő jegeket, mellyekkel teſted táplálatik *ez idö ſerint valo* çletre. *Az* URNAK *Kenyerét az Tanito* adgya, de az à *Kenyér mely önnön maga az* UR, az *Chriſtus* tul adatik. Mikor à Kenyeret az Tanito kezéből el-véſed hogy azt meg egyed; emeld-fel ſivedet hogy az *Chriſtus*t hit altal meg fogjad; es hogy nyavalyaſſagodat meg gyogyitſa,

Sacramentum requirit ſacrammentem.

minden

minden ő érdemét magadra ſabjad.

Mikor az Kenyeret rágod, ugy tetteſd, mint ha az *Chriſtus*t az *Kereſztſann néznéd*, es az ő ki mondhatatlan kinnyai altal, akkor tenne az ISTEN igaſſaganak eleget minden bűncidert. Es igyekezzél azon, hogy ſintén ugy reſzeſűlheſs az *lelki kegyelemben*, mint ſintén az *külsö jegyekben*. Mert nints az *Valoſag* távul az *jegyek*tűl; à *Chriſtus* ſem jattzottat mikor ezt mondgya: *Ez az en Teſtem*; hanem ugyan valoſagos keppen *adgya önnön magát* mindē *lélekn*ek, valamely hit altal *lélek ſerint* veſi ötet. Mert mikeppen hogy *ugyã azon Vatsora* ez à mienk azzal mellyet az Chriſtus maga ſolgáltatot ki: à keppen ugyan azon *Chriſtus*-is vagyon jelen ez mi *Vatsoránkban*, nem valami *Papiſtas*

altal állatozas szerint, (:) hanem *Sacramẽtumi reßesülés* ként: nem az Egből valo *alá ßallas* altal, hanem sivednek ô hozzá valo *fel emeléſe* altal, amaz Régiek mondáſa szerint: *Surſum corda*, siveiteket fel emellyétek, mert *az hól az Teſt vagyon oda gyülekeznek az Saskeſelyük*. Matth: 24.

(:) Christus Urunk ô Teſtének nem annak jegyenek nevezi az Kenyeret es Bort, mert ez Sacramentum, az jegzendô lelki kegyelemnek nem tsak jegyzéſere hanem kôzléſere-is rendelteteť; es hogy az jegyek altal elmeink az jegyzendô dologra függeſzteſſenek Ita Euthymi' Matt: 19. Non dixit Dominus; hæc ſunt ſigna corporis mei, ſed, Hoc eſt corp' meum. Oportet ergo non ad naturam eorum, quæ propoſita ſunt, aſpicere, ſed ad ipſorum virtutem & gratiam. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem fuſuri ſunt, qui me crucifigant. Sacramentum aliquid vobis commendans; ſpiritualiter intellectũ vivificabit vos. Aug: in Pſ: 98.

Christus Urunk képében ſzolvan. Az Tanitvanyok nem ôtték az Christuſt Teſt es állat ſzerint az elsö Szerzeſnek idején. Mi-is hát kik tsak uyjiton uyjittyuk azt, nem teſt avagy állat ſzerint eſzûk ôtet.

Mikor latod hogy az *Bor* az Kenyertûl kûlön adatik neked, emlekezzel meg hogy az *Chriſt Vére* ßintén ugy el-vált az Kereßtfan az ô *Teſtétûl*, az bûnöknek *meg botsataſaert*: Es hogy ez az Uy *Frigynek petséti*, mellyet Iſten è végre tôtt, hogy az *meg térö bünösöknek, valakik az ö Vere ki ontaſanak érdemében hißnek, minden bünöket meg botsaſſa*, mert à *Bor az Chriſtus*nak *nem ereiben valo vére*nek *Sacramentuma*, hanem annak mellyet ki ôntôt az *Kereßtfan*, ſokaknak bûnöknek meg botsataſaert. Matth: 26. 28.

Mikor az Bort iſod elmélkedgyél es el-is hidgyed, hogy az Christus Kereßtfan ki ôntôt

Vérének érdeme altal, minden te bűneid szinten, oly *valoſagoſſan meg botsattattak*, mely valoſagoſſan te most az Sacramentűbeli Bort iſsod. Ugyan azon ital közben, függeſſed elmélkedeſedet az Chriſtuſra abeli allapattyaban mikor az Kereſztfan függőt, mint ha *Maria* es *Sz: Ianos* hellyet, te lattad volna őtet altal lyiggalva: az te ſzemeid nezték volna, az ő Verenek ſzent oldalan valo alá folyaſat amaz halálos ſebből, mellyet az *Darda* tőn az ő *ártatlan Szivén*: kivanván azt minekelőtte az földre folyna, teſti fájaddal innya, es mindazaltal el-hivén hogy annak ſemmi haſna (:) nem volna è nelkül *az Sacramentumi, hit* es *lelek* altal valo itala nelkül. Mert egy az hohérok közzűl, oda futamodhatot volna, es à *Chriſtus* Vérét

(:) Hogy ha az bün botsánat es az örök élet, hozzá kőttetet volna az Chriſtus valoſagos Vérenek teſti ſzavjal valo italához; ketſeg nelkül Sz: Ianos es Maria modot

az

à földről fel ihatta volna, mind az altal az hitetlenſegben meg maradot volna: de az ki *lelkeképpen hit altal* iſſa azt, az *Sacramentumban*, bizonyoſſan az veſi bűnének botsanattyát, es az örők életet.

dot kereſtek volna annak iválara, de Sz: Ianos az foganatot egeſzſzen az hitnek tulaydonittya.

Minekutánna az *Bort* meg iván, érzed hogy Gyomrod melegedik, igyekezzél azon hogy erezheſſed az *Sz: Lélek indulattyat*-is Szivedben, éltetvén es örvendeztetvén Lelkedet, ſok bűneidnek, Ur *Ieſus Chriſt*° Vére érdemeért valo meg botsataſanak bizonyos voltával. Ez vegre az ISTEN, az *Sacramentumi Verrel az Sz: Lelket-is italul adgya* minden hű Leleknek. *Mindnyajan egy ital altal löttünk egy Léleké.* E mellet emeld fel elmédet, az *Ieſus Chriſtus*nak *Kereſztfan* valo állapottyárul, az *Egbē*, es ſzemleld meg *lélek*ben, mikeppen *ül*

Rom: 8. 34
Hebr: 7. 25
& 9. 24

ö moſt

ö most az Atya Istennek jobjan, esedezvén te eretted, miattad ßenvedet halálanak *fontban vethetetlen ęrdemének*, Sz: Attya előt mutogatasa altal, hogy az ő Igassagat, *naponként* ellene tselekedet bűneidert tsendesithesse.

Az *Kenyér*nek meg ętele es à *Bor*nak meg itala után, legy azó hogy mikeppen azok az kűlső jegyek az emeßtő melégseg altal tetestedde leßnek: azókeppen, az *Hit*nek es à *Sz: Lélek*nek munkálkodásanak altala, az *Christus*sal-is eggyé lehess es az *Christus*-is te veled; erezhessed *Christus*sal valo *közösülésed*nek *erősitésę*nek naprul napra valo őregbűlésęt; Hogy az mely lehetetlen, az *Kenyer*et es az *Bort* (mellyek már Testeddé váltanak) egymástul el-válaßtani, annál is lehetetlenb lehessen

Lelked-

*Lelked*nek à *Christus*tul, avagy az *Christus*nak *lelked*tűl valo el-válasa.

Utolßor emlekezzél meg arrul is hogy mikeppen az Sacramẽtumnak Kenyere, noha sok buza ßemből áll, mindazaltal ugyan tsak *egy Kenyer*: ezenkeppen noha *sokan* vannak az Hivek, mindazaltal, ugyan tsak egy *titkos Testet* teßnek melynek *Feje* az *Christus*. Annakokaert ßűkseg neked ßeretned, minden Kereßtyen Felebarátodat mint tennen magadat, es tennen saját testednek tagját.

1. Cor: 10. 17 Un⁹ est Panis com̃uni notione Sacramenti, non autem necessario unus numero.

E kedig az Sz: Sacramentumoknak vetele felet valo Tißtekrűl, mellyek neveztetenek *Elmelkedések*nek.

3. *Azokrul az Tißteinkröl, mellyeket akkor kelletik végben vinnünk, minekutanna az Sz: Sacramentum*mal *ęlünk.*

Az

AZ mely tiſztünket UR *Vatsorajaval* valo eléſünk *után* kel tẽnünk, neveztetik *Tselekedet*nek avagy *Magũk gyakorláſa*nak, mely nelkúl az eleb meg irt dolgok ſemmi vigaſztaláſt nekünk nem ſzerezhetnek.

EZ *Tselekedet* két rendbeli tiſzteinkből áll: az elſőt az *Templũ*ban kel vegben vinni; az maſikat *othon*, hogy oſztán haza megyünk. Az mely Tiſztünk az *Templum*ra néz, az avagy magaban tartozik *Lelkünk*re, avagy az egeſz Gyülekezettel egyben.

EGGYES Tiſzteid, mellyeket magad Lelkétül kel tselekedned, hármak: Elöſzör, arra vigyázz ſzorgalmatoſſan hogy (mivel az *Chriſtus* immár benned lakozik, ennekokaert) meg vendégellyed te-is őtet *ſziv*edben *tiſzta indulatid*dal: Mert az *Szentſeges Szentel Szent*; Mivel

Sancta non niſi Sanctè & Sanctis. Pſ: 18. 26.

ha amaz *Arimathea*beli Ioſeph, midőn *Pilatus*tul az *Chriſtus* teſtét, *el-temetes*nek okaert meg kére, meg kené azt *drága kenet*tel, *tiſzta Gyoltsb*an takará, *es uy Koporſo*ban hellyhezteté: menyivel ſükſegesb neked *Chriſtuſo*dat Uy *Szived*nek Szalláſara fogadnod, es az ő Agyas-házát *Könyörges*nek es *tiſzta indulatok*nak jo illatu *Temjéné*vel meg füſtölnöd? Ha Iſten *Moſes*tül meg kiváná hogy *tiſzta Arany*bol tsinalt *Veder*bẽ tartaná az *Mannát*, mely az *Puſztá*ban harmat gyanánt eſik vala az földre: minemű tiſzta Szivre kel néked ſzert tenned ez Mennyorſzagbol ſzallot Iſteni Mannának tartáſara? Es mikeppen ſzomorodot ſzivel jöttél vala bé mint *Maria* es *Ioſeph* hogy az *Chriſtus*t kereſnéd az *Templum*ban: igy immár feltalálván őtet, *Igé*jének es Szent

Luc: 2. 46.

Sacra-

*Sacramentum*ának kőzepette, meg láſſad hogy Aldozat tétellel es nagy lelki őrőmmel vigyed őtet házadhoz.

Ha amaz Iuhos ember, *el-veſſet Iuhát* fel-találvan, annyira őrült; menyire őrülhetz te meg talalván nem el-veſſet Iuhodat hanem *Idvezitődet?*

Luc: 15. 16.

Maſodſor, *ſemellyed ſerint valo Háládatoſſagod*nak *Aldozattyával-is*, kel ő neki betsülhetetlen kegyelmeſſegeért, es irgalmaſſagaert áldoznod; mert mikeppen ez Sz: Tselekedet kőzőnſeges Tiſti az Anyaſſent-egyháznak: azonkeppen eggyenként-is minden Kereſztyen ember az Anyaſſẽt-egyházban ezt meg tselekedheti; ſőt ugyan tartozik-is vélle minden *Lélek*, hogy ez kivaltkeppen valo irgalmaſſagert, nagy őrőmel aldozzék Iſtẽnek *Háládatoſſag*nak

Aldozat-

Aldozattyával. Mert hogy ha amaz harom *Böltsek* annyira őrültenek, látván az ő *Tsillagát* mely őket ő hozzá vezerlé; es oly ahitatoſſan imádák őtet, męg mikor tsak kiſded állapottal fekűnnek-is az láſolban, *Arányat*, *Temjent* es *Mirrhat* ajándékozván neki: menyivel inkab őrülhet az te Lelked moſtan, hogy látád es el-is vővéd ez *Sacramentumot*, mely Lelkedet ő hozzá vezérli oda az holot *ő ül* Sz: Attyának Iobján az *ditsőſſeg*ben? Oda emeld fel ő hozzá Szivedet, ott imádgyad őtet, es à tiſta *Hit*nek *Aranyat*, az meg őldőklőt *Szivnek Mirrhaját*, az *Imadſag*nak es *Hálaadaſ*nak, ez avagy ehez haſonlo *jo illatu Temjen*et vidd-fel es mutaſd bé ő néki.

UR *VATSORAIANAK vetele utan valo Halaadas.*

MIt adgyak mar neked (Oh aldot Idvezitőm) mind ez *aldomáſidert*, mellyekkel lelkemet ily Kegyelmeſſen meg latogadtád? Hogy adhaſſak en te neked elég hálat azokaert, holot tsak kiſem tudom mondani azokat. Te engemet ſabadoſſon *oktalan allatta* teremphettél volna, mindazaltal *Emberre*, az te *kepedre* teremtettel. Holot à bűn altal el-veſztettem kepedet es en magamat; te mindazaltal hellyre allattad en bennem az te *haſonlatoſſagodat* ſent lelked altal, meg váltottad az en lelkemet ſent vered altal, es ki is oſztogatad moſtan *valtaſomnak* petsetét es zalagát, tennen magadat advan Oh en

Idvőzitőm, ennekem. Oh mely nagy bőtsűlhetetlen *kincznre*, es bűvőn ki folyo *Kegyelemnek kutfejere* talal, az az, ki meg nyerhetteged? Soha ſenki *hit* altal teged addig nem *illethet*, valamíg meg nem *gyogyitod* őtet Mert te vagy az *Idveſſegnek Szerzője oka*, minden fele *nyavalyanak Orvoſſagá*, az Betegnek Orvoſſa, az *eleveneknek* es à *fel-tamadaſnak* az halalbol, *elete*. Kitsiny dolognak tetſiké te neked, hogy *Angyalokat* állatz en kőrnyűlletem, hogy illy alá-valo teremptet állatodra, (mint en vagyok) vigyazzanak; annal inkab hogy az en *lelkemben* akartal magadnak ſalláſt ſerezni, en rejam ott vigyazni, ott taplalni, nevelni es az őrők életre legeltetni; Hogy ha az Prophetának 2. Reg: 13. *holt* Teſte, az *holt embert* egy illetéſſel meg ölevenithette; me- 21.

nyivel inkab meg elevenitheti, az *minden Prophetaknak* URanak *élö teſte az hiveket*, kiknek ſivekben lakozik? Ha teſtemet föl akarod az földnek porából az *utolſo* napon tamaſztani: menyivel inkab meg *elevenited* moſtá lelkemet kit lelkeddel meg *ſöteltel* es *vereddel* meg moſogattál? Oh édes URAM, mit kivanhatok immar többet, ſ. te-is mit adhatz egyebet, mint hogy az te *Teſtedet eledelül, veredet italul* adod ennekem; hogy *eletedet* letetted en erettem. Oh URAM te viſelted-el az napnak terhét, es en veſſem fel az fizeteſt; te ſenvedtél bűntetéſt, es en nyerem meg az kedvezéſt. Te azte *Születeſed* altal, *Atyam-fiava* lőttel ennekem; *Halalod* altal *Idvöſſegem*; *Irgalmaſſagod* altal *Intalmom*; es ſent *Sacramentumod* altal *Taplalaſom*; Oh Iſtenes eledel,

del, mely altal az *emberek fiai Iſten fiaiva leſsnek*, tsudalkoſtak ugyan azon minden teremtet állatok, hogy az teremtő kilétz holnapig męltoztatot az Szűznek mehében, Rekeſsketni, mely mindazonaltal ſent *Lélekkel* tellyes leven, ſokkal fenyeſſebb volt az Tsillagos ęgnél: De hogy ennyire en hozzam alkalmatoztatod magadat, az en ſivemben akarvan lakni, mind örökke, mellyet te az *ganajos iſtállonal* tiſztatalanb állapotban talaltal; minden Földi es Mēnyei teremtet állatidat álmelkodaſra indithattya. Mindazaltal mivel egyedül tsak azte jo tetſeſed es ſabados kegyelmes akaratod az, hogy igy beſsály es ben lakjal az en ſivemben: vay ha oly tiſztan talalnad azt, az mint en kivannam, neked meg vendegeleſedre? De

kitsoda az Christ' meg vendegelesere alkalmatos? avagy ki nem akar inkab; ha hivatalósis *Mariaval* labaidhoz terdepelni, hogy nem mint Astalodhoz melled úlni? Noha nintsen *tisztaßivemben* lakasodra; mindazaltal à *köny-hullato ßemek* soha meg nem ßűnnek, hogy aldot *labaidat* mossam, es az en *undokvetkeimet* strassam. Es noha en annyi kőnyvet soha nem hullathatok, hogy elegedendő lehessen az te labaidnak mosasara, mindazaltal, elegedendő Vér az URAM, mellyet ki-ontottal bűnős *lelkemnek* meg tisztitasara, Melynek bizonyos Tzimerének es Zálagának el-vetelere engemet-is ime az tőb valastottid kőzőt Kegyelmessen męltoztattal, *bizonyosá téven* engemet az te *ßerelmedrül*, es minden en *büneimnek meg bo-*

tsatasarul. Oh URAM, erősits meg kedvedet à te *ßolgadban* es az mit *Isak*, monda *Iacob* felől, mondgyad te-is en felőllem: *Meg aldottam ötet, annakokaert ö* Gen: 27. 33. *lessen aldot.* Hogy en-is mondhassam te neked *Davidd*al; *Te* 1. Chr: 17. 27. URAM *meg aldottad az en lelkemet, es te hazaddá tötted azt*; LEGYEN *azért* ALDOTT MIND ŐRŐKKE Meg áldád az *Obed Edom hazat es minden háza nepet, mîg az* URnak *Ládája az ö házában maradá* 2. Sam: 6. 11. 12. el-hittem kétseg nelkűl, hogy engemet-is: mind *testestül lelkestül* es mindenestűl meg aldaßholot immar męltoztattál az en *Padlasom alá jöni* es az en *alazatos haylekomban* lakni őrőkke; Aldgy meg URAM, engemet, hogy minden en bűneim ßent Vered altal tellyessegessen el tőrőltessenek; lelkem ismereti, *ßent Lelked* altal meg ßenteltes-

ſek; elmém *Igaſſágoddal* meg vi-
lagoſittaſſek; ßivem *törvenyed*
altal igazgattaſſek; es *akaratom*
mindenekben aldot ßent aka-
ratodban es tetßéſedben nyug-
haſſek. Aldgy meg engem min-
den ajandekiddal, az mellyek
nelkül ßükölködöm; az mel-
lyekkel fel ruhaztal, napon-
kent azokat öregbitſed en ben-
nem. Es mivel nem *kezeimmel*
tartoztatlak en tegedet mint
Iacob külſőkeppen kűzkődvē
te veled, hanem belſőkeppen
Gen:32.34 en bennem lakvan *Hit altal*;
URAM, *el nem ereßtlek tegedet mîg*
meg nem aldaß engemet; es mîg
nem adtz ennekem, *uy nevet, uy*
ßivet, uy lelket, es oly erőt, hogy
az Iſtennek *hatalma* altal *ellene*
alhaſſák az bünnek es az Satannak;
Kerlek-is URAM tegedet, ne
kivany en tűllem mint *Iacobtul*
el-menni, mint ha már haynal-

lanék,

lanék, es az te kegyelmed fel
kezdene tetßeni, es verradni;
Hanem kerlek ßivem ßerint az
Emausba menő Tanitvanyok-
kal, Oh ędes Ieſuſom, inkab
maradgy meg en velem mert immar
bé eſt veledik. Mert az *kiſirteteknek* Luc:24.29
es az *nyomoruſagoknak* ſőt az en
halalomnak mayd amaz *hoßßu ét-*
ßakaja is el erkezik: Oh aldot
Idvőzitőm maradgy en velem
azert, ma es mind őrőkke, *Iary*
en velem, *ély* en velem, es ne
engedgy engem ſem az ęlet-
nek ſem penig az halalnak te
tőlled el-ßakaßtani; Legyek bár
beteges magamban, tsak le-
heſſek egeſſeges te benned: en
Meg valtaſomban: es az te *erőd*
az en *erötlenſęgemben* teſſek meg.
Bár ugyan meg *halni* lattaſſam,
tsak te lattaſſal ęlni en bēnem,
hogy igy minden *tagaim* tsak az
te munkaidnak es *indulatidnak*

Cant: 8, 6. lehessenek eßközei. *Tegy engemet mint egy petsetet az ßivedre, es* buzgo ßerelmed maradgyon en raytam, hogy senkit te kivülled ne ßeretheßek. Es adgyad, URAM, hogy az mikeppen moßtan engemet, ez jo akarodra męltoztattal, hogy az te Aßtalodhoz úlnék es reßesűlnék az ßent *Sacramentumban* Kegyelmeßegednek *Házahan*;

Luc: 22.30. ezenkeppen irgalmaßagodbol ennekutanna *ditsőßegednek Orßagaban-is Aßtalodrol elheßem es ihaßam.* Kegyelmeßegedert penig en itt amaz négy Lelkes állatokkal, es amaz hußon négy venekkel *könyörületeßegednek ßeki elöt* arczra le esem, megismervén hogy *te vagy az ki engemet meg valtottal az te vereddel, es hogy egyedül tsak te tölled vagyon az Idvőßeg.* Annakokaert Oh en URAM *es Istenem neked tulaydonitok*

tok en minden ditsireted, ditsőßeget, böltsőßeget, hala-adaßt, tißteßeget, éröt, hatalmat és felßeget, mind örökkön örökke, AMEN.

Harmadßor mivel az *Christus* meg aldozta magát çretted: (es valamit te neki adhatz tőbbire mind tsak ßemmi) annakokaert egeßßen magadot kel *élő, ßent,* es *Istennek kellemetes Aldozattul* ő neki be mutatnod, ßolgalvan őtet *igaßßagban* es *ßętßegben* eletednek minden napjaiban. Igy bizonyit *Tertulianus Doctor,* hogy tudni-illik az ő idejeben az Kereßtyen Embert egyeb emberektűl, egyedűl tsak çletének *ßentßege* es *egyeneßege* altal tudtak meg kűlőmbőztetni. Apoc: 5.89. Rom: 12. 1.

2. *Azokrol az Tißteinkröl, mellyet az* UR *Vatsorájának vetele utan az Sz: Gyülekezettel egyetembę kel végben vinnünk.*

Az ſent *Gyülekezettel egyetemben* vegezēdő tiſteink hármak: Elſő az *közönſeges Hala-adas az Imadkozas*, es *Soltar* mondás (:) altal: Igy tselekedet à Chriſtus, es az ő Tanitvanyi, Maſodik, az Alamiſna oſtás, kinek kinek érteké ſerint, az ſegenyeknek táplálásokra. Ez vala az elődedin valo Anyaſent-egyhaznak ſokáſa, hogy az UR *Vatsorája* utan *Alamiſna-ſedeſt* es *ſeretetbeli* (o) *vendégseget* ſereznenek, az ſegeny Kereſtyeneknek ſegitſegeknek okaert. Harmadik, az hala-adaſnak es ditsiretnek vegben menetele utan ſokot lenni, à mikor nagy betsedelemmel kinek kinek fel kel allani, es az *Iſteni Aldáſt* à Tanito ſajából ſükſeg el-venni, s-ugy venni, mint ha az Iſten önnön maga mondana azt az Egből rejád. Mert az *ö aldaſok altal, aldgya*

(:) Mely hihetô hogy az 113. Soltar lehetet. 1. Cor: 16. 1. Rom: 15. 25.

(o) Quo copioſiores ſunt & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo quod viſum eſt contribuit; & quod ita colligitur apud Præpoſitum deponitur: atq; inde ille opitulatur populis & viduis, & qui propter morbū aut aliam aliquam cauſam egent. &c. Iuſtin: Martyr. Lucrum eſt pietatis nomine facere ſumtum. Tertul: Ap: adv: Cent: c: 39.

gya Iſten az népet meg. Num: 6. 23. 27.

E kedig Templumban végezendö Tiſteinkről.

A mely tiſteidet haza menteled utan kel tenned, azok-is harmak; Előſőr, azt kel ſorgalmatoſſon eſedben venned ha az *Chriſtuſt* ugyan valoban vőttedé az *Sacramentum*ban. Melynek è keppen vegére mehetz könnyen: mert holot *az ö Teſte valoſagos étel, vére valoſagos ital*; es hogy olly *tellyes* ő *kegyelemmel*, hogy valaki őtet *Hit* altal tsak *meg illette-is*, haſznos *eröt* vőt tőlle; lehetetlen hogy te-is ha az ő Teſtét, es Véret vőtted, erőt es hatalmat nem vőttél volna, bűneidnek es minden otsmanſagodnak el-tiſtogataſara. Mert ha amaz *Vér-folyáſos Aſſzonnak* olly régi *Vér-folyáſat*, az *Chriſtus* öltőzetinek tsak egy illeteſe-is,

Mare: 5. 29.

meg allathatá: mēnyivel inkab el-áll az *te bűneidnek vér-folyása*, ha igazan etted es ittad az *Chriſtus*nak *teſtet es véret*? De ha az folyás ſemmiben raytad nem ſűnik, męltan gyanakodhatol hogy az *Chriſtus*t męg ſoha *valojában* nem *illetted*.

Maſodſor, mivel immar *meg békéltél* az *Iſtennel*, vele valo ſővetſegedet *meg uyjitottad*, es eletednek jobbulaſara es uyęletre *kötelezted* magadat; Ennekokaert kivaltkeppen valo gondodnak kel arra lenni, hogy à mely bűnőkben è kedig ęltél, ſoha ennekutanna azokat ne tselekedgyed: Tudván azt hogy ha az *tiſztátalan* lélek, Lelkedben viſſont viſſza mehet, minekutána azt egyſzer *ki ſepretted*, es *felekeſetetted*; ſokkal hathatob birodalmat fog abban, *más hét magánal gonoſſab ördögökkel* egyetemben:

Matth: 12. 24.

temben: ügy annyira hogy az ollyan embernek *vége ſokkal nyavallyaſſab léſſen kezdetinél*; Ne legy tehat ollyan mint az *Eb*, *ki meg tér az okadaſra*, avagy mint az *meg moſot Diſſno*, *mely męg az ſertöben keveredzik*. Es ne téry viſſa az gonoſſagra mint az *Vipera*, mely midőn *iſſik*, *mérget* ki fuyja, es *az utan* męg, fel ſija. Hanem midőn az Ördög, avagy ſaját *teſted*, kiſirt tegedet es ugyan kenſerit elebbi bűneidnek tselekedetire, felely à keppen mint az *Meny-aſſſony* az *Enekek*ben: *Levetettem* (elébbi veſſetſegemnek) *öltözetit*, *hogy venném iſmét fel? Meg moſtam lábaimat*, *mi modon keverném viſſont be?*

2. Pet: 2. 22.

Cant: 5. 3.

Utolſor, ha valaha örömet avagy vigaſztaláſt érzettel ſivedben az Sz: *Sacramentum*nak vételéből, teſſęk meg kérlek, iſmét azon *Sacramentum* vételenek

Sic Roma hanc eſſe conſuetudinem, ut fideles ſemper Chriſti corp⁹ accipi-

piant. Hier: Apol: ad Iovin: Quotidie communionem Eucharistiæ non laudo, nec reprę-hendo. Omnibus Dominicis dieb' communicandũ suadeo & hortor, si mens sine affectu peccandi sit. Aug: (vel potius Genadi') l. de Eccl: dog: c. 53.

nek *áhitatos kivánasa*bol. Mert az *Christus Teste* mivel *vigassagnak olajával meg kenettetet társai felet*, Ps: 45.7. Hebr: 1.9. azért sokkal ędesseb ßaggal illatozik hogy nem mint minden fęle drága kenete ez világnak. Melynek *erös hathato illattya* minden Lelket el-ędesit, valamely annak édessęgét egyßer meg kostolta, ugy hogy annakutánna mindenkor tsak annak kostolásara vágyodgyék. *Az te drága kenetid jok illatozásra, annakokaert ßeretnek téged az Leanzok. Cant: 13. Oh kostollyátok meg* hát, es ottan ottan *nézellyétek, mely igen jo légyen az* UR, azt mondgya *David. Ps: 34.9.* Maga-is URUNK ezenkeppen *parantsol: Ezt tselekedgyétek az en emlekezetemre*; es ezt tselekedvén, mentůl *háládatosb*nak kel magadat ő hozzá, ęretted valo haláláért mutatnod: *Mert valamenyißer*

menyißer ęßitek ez kenyeret es ißßatok ez Pohárt, az URNAK *halálát hirdetitek mîglen el-jö.* Es ez-is legyen legh-főb vége mind *vételednek*, s- mind *ęletednek*: hogy lehess igaz es jo *Kereßtyén, jo tselekedetekben buzgo, büntül meg tißtult; es jozanon, igazán s-kegyessen elhess ez jelen valo világon*; hogy *kedves* lehess *Istenednek*; *felebarátodnak haßnos*, es *à magad Lelkének vigaßtalhatos.*

Ez az Isten ditsöitésenek modgya, Eletedben.

IMMAR KŐVETKEZIK az à Kegyesseg gyakorlas, melyben akkor kel kinek kinek magát foglalni, mikor az betegsegnek ideje elkövetkezik, es az URBAN *valo ki-mulásra ßolittatik.*

Mihelt véßed eßedben hogy valami betégseggel akar Isten, tegedet látogatni, elmelkedgyel ottan magadban illyẽkeppen:

1. *Hogy az nyomorusag nem az Porbol indul, es az haborusag nem az földböl nevekedik, az mint Eliphaz. Iob 5. 6.* Egy betegseg sem jů emberre vak ßerẽtséből (az mint à *Philistæus*ok vélik vala az ő alfelekben valo *sülyök*ről es az *egerek*ről) hanem az embereknek gonoßsagokert. *Az ember à maga bünejért ßenved,* azt mondgya *Ieremias.* Minekokáert, mikeppen à Földi Fejedelmek előt kel magát embernek, *Salamon* intése ßerint viselni: *Ha ugy*mond, *az Fejedelemnek harag ja fel-gerjed ellened, hellyedet el ne hadgyad, mert az ßelédseg sok bünöket le tsendeset.* Viseld igy te-is az en tanatsom ßerint à mindẽ

Thr: 3. 39.

Eccl: 10. 1.

Feje-

Fejedelmeknek fejedelme előt magadat, Hogy ha az ő, Menynek Földnek igazgato *Lelke* feltámad ellened, ne essęk ketsegben az te Szived, mert az meg terés nagy bűnőket le tsendeset. Es *valaki az ö nyomorusagabã, az Izraelnek Urához Istenéhez meg tér, es ötet keresi, meg talállya.*

2. Zarold-be aytodat *es visgald meg Szivedet Agyadban, es minden utaidat probáld meg.* Visgállyad ßorgalmatossan mint egy főben járo nagy Vétket mikeppen *Iosue* tselekedék *Acannal*, mind addig mîg fel nem találod. Mert noha Isten, midőn Fiait sanyargatni kezdi, néz minden ő bűnőkre: mindazonaltal minekutánna haragja fel-gerjed, legh főkeppen az nagyubbik bűnről (melyben pœnitẽtia-tartatlanul ęltenek) véßen alkalmatossagot magá-

2. Chr: 15. 4

Matth: 6. 6. Ps: 4. 4. Lam: 3. 14. Ios: 7. 16. &c.

nak

nak, azoknak ſanyargataſokra es véllek az *perben ßallás*ra.

3. Midőn è keppen minden bűneidet meg viſgálod, buruly le artzal az Iſtennek Itelő ßeki előt mint valami Gonoß tévő, es ßivednek nagy keſerűſegevel, *vald meg* Iſtenednek minden fel-tudot bűneidet, nevezet ßerint à nagyubbakat, mellyekkel őtet legh inkab meg bántottad. Számláld elő azokat minden kőrnyűl állo dolgaival, ugymint: *Idejével, Helyével es Modgyával* egyetembẽ, mellyek az bűnt *könyéteni es nehezeteni* ßokták, hogy mentűl tőredelmeſſeb ßivel jelenheſs meg ő előtte. Emeld-fel kezedet es iſmerd meg magadat az Menynek Földnek *Itélö Birája* előt, *melt*onak lenned őrők halálra es kárhozatra, rettenetes bűneidert es tőrveny ßegéſe-

dert.

dert. Es è keppen be vádolván es *meg itelvén* magadat, eſſél az ő Kegyelmének Samolya eleiben; azzal biztatván magadat, hogy vala mitſodáſok az *Izrael Királyi* de az *Izrael Iſtene* irgalmas ISTEN. Kialts-fel ő hozzá pœnitẽtia-tarto ſ-hivő Szivedből az irgalmaſſagert es botsánatért, ßintén oly ßived ßakadva, mint az meg ſententiázot halálra valo Gonoß-tévő ßokot kiáltozni az Birákra az irgalmaſſagert es engedelemert; fogadáſt tevén Teremptő Iſtenednek, hogy eletedet meg jobbitod, es, az ő Lelkének kegyelme veled lévén, ſoha tőbbe haſonlo bűneiddel őtet meg nem bántod.

Pſ: 99. 5. Hebr: 4. 5. 1. Reg: 20. 31.

Mind ezeket penig illy formán tselekedheted.

BETEG

BETEGSEG ELŐDE.

din mondando Imadkozas.

OH Igasſagos Itélő *Biro*, az *Chriſtus*ban mindazaltal nekem kegyelmes *Atyam*, en nyavalyás bűnős Ember, ki moſt te hozzád (meg vallom) *ſaydalmim* es *betegsegem* miat folyamodtam, mint az *Tékozlo Fi* az *ſükseg* es nagy *ehſeg* miat; ſol iſmerem hogy ez betegſeg es nyavalya, nem valami *vak ſerẽtséből* hanem az te Iſteni *gondviſeleſedből* es *rendeleſedből* eſet en raytam. Az te ſulyos kezednek tsapáſa, az mellyet igázan az en bűneim érdemlettek; *es az mitül tartok vala az eſek en raytam.* De jol tudom *hogy haragodbã-is megémlékezel irgalmaſſagodrul*; mikor meg gondolom mely ſokak es rettenetеſek az en *büneim*, es

Iob: 3. 25.

Hab: 3. 2.

mely

mely keveſſek es könnyek az te *feddeſid.* Meg tselekedhetted volna hogy valamely ſőrnyű hirtelen halállal őltel volna meg engem, ugy hogy tsak *egy ſempillantas* ſem adattatot volna ennekem, kegyelmednek es irgalmaſſagodnak, ſegitſegűl valo hivaſara, es à keppen elkelletet volna bűneimbẽ veſznem, es karhoznom őrőkke; De te URAM, tsak oly Atyai dorgálaſſal latogattal engemet, à mineműel ſzerelmes fiaidat, kiket legh inkab ſzeretz, ſoktad latogatni, mind intvén engemet ez altal, ſ. mind penig időt engedvén az meg téréſre, es az bűn botsataſnak Kegyelmeért valo ſuplicalaſra. Minekokaert, nem tartom URAM ez te látogataſodat ugymint haragnak es gyűlőlſegnek *jelét*, hanem mint bizonyos *Zalagát* es

Tzime-

Tzimerét Atyai kedvednek, ſeretetednek eskegyelmeſſegednek. Mely altal engemet *magam megitileſre*, vonſaſ, hogy gonoſ eletemet megjobbitſam, es az roſ, meg nem terő Vilaggal el ne veſſek. Az te ſent iged teſen arrul bizonyſagot,

Heb: 12. 6. 7. 8. 10. *hogy az kit te ſeretz meg dorgalod, es meg oſtorozod valakit Fiadda fogatz. Ha az dorgalaſt en el ſenvedem, te mint Fiadnak nekem ajanlod magadat, mert kitsoda oly Fiu mellyet az ö Attya meg nem dorgál? Hogy ha valamely Fiu dorgalas nelkül valo (melyben minden Fiak reſeſek) bizonyara fattyu az, es nem fi; es hogy te az en haſznomert dorgalſz engemet, hogy az te ſentſegednek réſeſſe lehеſſek.* Oh ędes URAM, mely jo vagy te termeſzeted ſerint, hogy oly kegyeſſen bánol en velem, az en jo egeſſegemnek es jo ſerentsemnek

idejen

idejen; es moſt már fől ingerelven tegedet ſok fęle bűneimmel es hala-adatlanſagommal, illy *Atyai* es *haſznos* vegre hoztad rejam ez betegſeget es dorgalaſodat. Meg vallom URAM, hogy męltán látogattad meg az en *Teſtemet*, ez nyavalyaval: mert már ez ęlőt regen beteg volt az en lelkem, es az ſok jo ſerentsevel, kőnyű ęlettel, bekeſeggel es bőſeggel meg reſegedet; Es moſt immár tsak ſiratom es jaygatom, URAM az en bűneimet. Oh mely nyavalyas bűnős Ember vagyok en, termeſzetem ſerint, minden jotul *üres* vagyok, es ellenben az roſ *ſakas* miat minden undokſaggal tellyes! Oh mely rut vetkeket tselekedtem te ellened! mîg vártád az en tereſemet, es az te aldaſid eletemnek jobbitáſara intettenek engemet?

Mind-

Mindazaltal, Oh en kegyelmes Istenem, mivel tulaydonsagod az neked, hogy inkab néz termeßet ßerint valo josagodra, hogy nem mint az bűnősők érdemere; Kerlek tegedet az te Fiadert az UR Iesus Christusert, es az ő Idvősseges Halalaert, mellyet ßevedet mind azokert valakik ő benne hißnek; *Könyörüly en raytam, az te könyörületességednek sokszaga ßerint: Fordits-el az te ortzadat az en büneimröl, es minden en álnoksagimat töröld el ennekem: Ne vess-el engemet az te ßined elöl, es ne fizes ennekem az en érdemém ßerint.* Mert ha el-vetz engem, ki fogad magahoz engem? avagy ki leß az en segitsegem, ha te meg tagatz engem? Te URAM, az erőtlenek nek az Arvaknak kegyelmes Istenenek mondatol, es noha az en bűneim igen nagyok;

Ps: 51. 1. & 11.
Ps: 25. 7.

mind-

mindazaltal à te irgalmassagod sokkal nagyub: nints oly sok es nagy bűn mellyet az te kegyelmesseged el nem engedhet, es meg nem botsáthat. Mosd-el annakokaert az UR *Iesus* Christ, dragalatos vérevel minden en bűneimet, nevezet ßerint mellyekről vallast tők te neked; De legh főkeppen, Oh kegyelmes UR ISTEN. Az UR Iesus Christ' érdemeért enged meg nekem amaz en rut, undok fertelmessegemet, &c.

[*Itt azt az bünödet az mely legh inkab háborgattya lelked-ismeretit meg nevezzed.*]

Mivel édes Iesusom az te veghetetlen ßerelmedből le-tetted életedet az en meg valtasomert, midőn en neked ellenseged volnek: Oh tarts meg immar az te veredtek érdemet. Engesteld meg még egyßer,

édes

çdes *közben-jaro Chriſtuſom* Sz: Atyadat: mert noha ſemmi nints en bennem, az mi ő neki tetßenek; mindazaltal te benned es te çretted meg *bekellik* mind azokkal, valakiket te kedvelß es magadhoz veßeß. Ha azért az az te aldot akaratod, ved-el rollam ez betegſeget, es ad meg elebbeni jo egeſſegemet; Hogy męg tovab elvén ditsőitheſſem az te nevedet, es ennen magamat az jővendő őrők boldogſagra inkab inkab el kéßitheſſem. Meg latod URAM mely kereßtyenűl es eßeſſen *meg veßem ez utan aron-is az alkalmatoſſagot*, mellyet è kedig tsak hejában es haßontalanul mulattam-el: Hogy penig legh könnyebben es hámarab meg menekedheſſem ez nyavalyanak faydalmi alol; vezerely URAM engem Iſteni gondviſele-

Eph: 5. 16.

ſedből oly *Orvoshoz*, rendely oly jo *orvoſſagot*, mely altal az te aldomaſodbol elebbi egeſſegemet es jo allapotomat meg nyerheſſem. Es çdes Atyam az mikeppen ez *betegseget* Atyai tetßeſedből ram attad, azonkeppen meltoztaſſad *Sz: Lelked-is* az en *ßivemben* el-botsatani, ki altal ez betegſeg ßételteſſek meg en raytam: hogy ez ennekem *Schola* gyanant leheſſen, melyben nyavallyaſſagomnak nagy voltat, es az te kőnyőrűleteſſegednek gazdagſagát tanulhaſſam; es hogy minden en magamban ſ. más akar mi teremtet-allatban valo bizakodaſomnak *válét* mondhaſſak; bizhaſſam tsak egyedűl te benned, es idvőſſegemnek mindę birodalmat tsak az te çlegſeges çrdemedben vetheſſem. Es mivel URAM, az mint te jol tu-

dod, igen erőtlen edeny vagyok en, teli vagyok gyarloſaggal es romlándoſaggal; termeſzetem ſzerint beketelen, haragos akar mi kereſzt es nyavalya alat: annakokaert, Oh URAM, ki minden *jo ajandekoknak meg adoja vagy*, adgy ennekẽ bekevel tűrő ſzenvedő lelket, ſzent akaratodnak es jo tetſzeſednek el ſzenvedeſere; es az te irgalmaſſagodbol ne mery többet rejá, hanem tsak az menyit el-viſelhetek es ſzenvedhetek. Adgyad ennekem kegyelmedet, hogy bekevel el-ſzenvedheſſem, ſzeretettel es ſzelidſeggel veheſſem mind azokat valakik en latogatnom jőnek, hala-adaſſal es jo akarattal fogadhaſſam az ő tanats adáſokat es vigaſztalaſokat ő tőllők; es ők-is lathaſſak en bennem az *Bekeſeges türeſnek* jo peldaját, halhaſſanak

Iac: 1. 17.
Ioh: 3. 17.
1. Cor: 10. 18. 14.

en tőllem oly *bátorito* tánuſagot, mely az en Kereſztyeni hitemnek es vallaſomnak erőſſegere leheſſen, azok-is az kiket jo tetſzeſedből valamikor nyavalyakkal es nyomoruſagokkal meg latogatz veheſſenek vigaſztalaſt. Iol tudom en azt URAM, hogy meg ęrdemlenem az halalt; nem-is kivanok penig tőb ideig ęlni, hanem tsak addig mîg az en gonoſz ęletemet meg jobbithatom, es azon kőzben az te ditsőſſegedet killyeb terjeſzthetem. Ha azert ſzerelmes Atyam az à te aldot akaratod, gyogyits meg iſmet engemet es adgy ennekem hoſſzab eletet. Mindazaltal ha őrőkke valo Decretomodban el vagyon rendelve, hogy ez betegſeg altal ſzolits magadhoz engemet ez mulándo ęletből; en az te *ſzent kezeid* es aldot tet-

ſeſed alá ajanlom ennen magamat, *legyen az te ſent akaratod*, akar az çlet ſ- akar az halal altal. Egyedúl tsak arra kerlek tegedet, hogy kőnyőrúleteſſeged ſerint botsaſd meg minden en bűneimet, es keſits-el ſegeny lelkemet hogy az igaz *Hit* es *fegyhetetlen meg teres* altal keſen leheſſen arra az időre, melybē ki ſólitod őtet ez en beteg teſtemből; Oh mennyei Atyam, *ki az könyörgéſeknek meg halgatoja vagy, hald meg ez en könyörgéſemet. is az egekben*, es ez en leghutolſo ſükſegemben hald meg ez en eſedezeſemet, nem az en *méltoſagomért*, hanem tsak az te egy ſúlőt Fiadnak az UR Ieſus Chriſtuſnak en eggyetlen egy közben-jaromnak *érdemeért*: az kinek kedveért, meg igirted hogy meg halgatz minket, es *meg adod valamellyeket az ö Nevében*

Pſ: 31. 5.

Pſ: 65. 2.

1. Reg: 8. 39.

Ioh: 16. 3.

ben kerünk tölled; Az ő neveben azert, es az ő maga ſavaival be ſummalom az en könyőrgeſemet ezt mondvan:

Mi Atyank, &c.

IGY MEG BEKELVEN az Iſtennel az Chriſtus altal:

I. LEG elſő gondod-is mindgyart az legyen, hogy *az te házadat jo rendben hadgyad*, az mint *Eſaias* inti *Ezechiáſt*; Iſ: 38: ℣. 1. (ha az elől nem tőttel) *Teſtamentumat* téven. Ha penig az elől-tőttél viſgald meg azt es erősitſed meg, az Zénébónának veſzekédeſeknek el-távoztáſaert, bizonyos Keresztyen Bizonyſagok elől; Hogy ha az UR ISTEN el küld az te lelkedert, az te Teſtamentomod erős, es el valtozhatatlan leheſſen; es à keppen petsételd-

meg ſ-bizd valamely Keresztyẽ jo akarodra, az bizoſagok elõt.

II. Az *Teſtamentum* tételben, jovaidnak el-osztáſa felõl, kõveſſed az *Iras magyarazo Doctoroknak* inteſeket, es nemely tudos *Törveny-tudoknak* tanatsokat. Erre penig addig viſely gondot mîglen igen meg nem *nehezedel*, ſ-elmed-is meg nem bontakozik hogy valamikeppen balgatagſag, es nem annyira te *ákarátod* mint egyebnek agyokbã koholt dolog legyen *Teſtamentumod*.

Sok illetlenſegeknek meg elõzõſenek okaert, tsak ket dolgot jutatok eſedben.

I. Ha ISTEN teged nagy joſsaggal aldot meg jo egeſſegednek idejen iraſd meg *Akaratodat*: mely dolog ſem el-nem idegeneti tõlled javaidat, ſem penig halálodat hamarab el

nem hozza, hanem inkab igen nagy kõnnyebſegere leſſen el mednek, mivel nagy *elme-faraſstaſtul* ment teged, meg akkor mikoron legh-nagyub tsendeſſeget kivánna ſived. Mert midõn Házad jo rendben vagyon, ſokkal jobb modgyaval allat hatod *lelkedet-is* jo karban, es utára inkab el-kéſsitheted.

2. Ha Fiaid Leanyid vannak, add ki még éltedben reſseket, ne leſſek halálodat, de az adáſsban ne *te*, hanem *ök* fũgjenek te tõlled. Mert ha mîg élſs mindenedet magadnál tartod, tehat õk mayd nem el-annyira *neked* kõſsõnik reſseket mint az *Halálnak*. Ha penig Gyermekid nintſenek, ſ-azonban az UR nagy reſst bizot rejád ez vilagi jokban, ha ſandekod az hogy javaidat valamely iſtenes haſsonra hadgyad; ne bizd akar

kire ez jo tselekedetnek ki-ßolgaltatáſat, holot magad ſem egyßer láttad hogy gyakrā még az jo akarók kőzőt-is effęle jo dologban az *ki ßolgaltato*, es maganak *kuporito*. Ha azért męg éltében embernek ily tsalardok ſok jo akaroi, mentűl inkab nem bizhatol halalod utā hűſęgekhez. Meg ſiratādo proba bizonyittya, menyi ſok *Holt Embernek Teſtamentumat*, vagy, tellyeſſegeſen el-*reytik*, vagy *el-motskollyak*, avagy penig à ſok perpatvarral *ſemmiſé* teßik, es *el-is fordittyak*. Noha az *Iſtennek Törvenye* ßerint az Holtaknak Teſtamentumokat nem ßabad volna *fel-bontáni*, hanem inkab minden ő jo ßandékokat *jo lelki iſmeret ßerint*, vegben vinni es meg tellyeſiteni kellene, mint Iſtennek tekinteti előt, ki az Fel-tamadaſnak napjan igaz

Gal: 3. 15.
Hebr: 9. 25.
2. Cor: 4. 10.
Eccl: 11. 14.
Rom: 2. 15.
1. Cor: 4. 5.
Act: 7. 13. 32.

Birájok

Birájok leßen mind *Holtaknak Eleveneknek*: Es ha valami *kétes* avagy *ákadalyos* ßo eſnek-is az *Teſtamentumban*, azt[a] magyarazni ugy kellene, hogy mind az *Iſten tißteſſegehez* ſ. mind az *Teſtamentum tevőnek Iſtenes igyekezetihez* mentűl kőzeleb éſnék. De az *boßßu állas* mellyet ez illyetén iſtentelen tselekedet erdemel, nem az *Orßagon*, melyben è fęle roß dolog eſik, hanem az *ßemellyeken* eſik à kik ezt *tselekeßik*. Es mas *Gazdag ember-is* rettēnyen meg, ez *nyavalyas példákat* halvan, hogy *ßivet* pēzéhez(:)neházaſitſa; mint azok à kik mind addig ſem akarnak *jovokkal jol-tenni*, mīg az halal őket egy maſtul el nem valaßtya. Meg gōdolvan azert mind életednek rővid voltat, ſ. mind penig az *Egyebeknek* halalod utan, *Teſtamentumoddal* valo *igaz*

a, Voluntas Teſtatoris magis inſpicienda eſt quām verba. Cum vir: ſect: ſani. c. de fid: cum ff. ad Leg. Fal: l ſiff: ad Treb: l. ubi ſect: te rogo.

(:) Matrimonium inter aurum & arcam divortium inter animam. Aug: Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Gal: 6. 9. Matt: 10. 42 & 9. 42. & 25. 41. Luc: 14. 14. & 18. 22. 1. Cor: 15. 18. Apoc: 14. 13.

bánaſoknak, ez igaztalan idökben, bizõtalanſagat; en à Tanáts hogy (valakit Iſten Gazdagſaggal es jo igyekezettel latogatot) maga, éltében legyen maga Teſtamentumanak *kiſölgaltatoja*; legyen magad ſajat *keze* Teſtamentumodban *Sáfarod* es *gondviſelöd* tulaydon magad *ſzeme*; hadd *elötted*, ne *hátad méget* tündökölyek *Lampaſod*: Tulaydonits Ditsõſſeget *Iſtenednek*, elveſsed te-is *alkalmatos idöben az jutalmat*, mellyet kegyelemből es irgalmaſſag ſzerint igirt *jo tselekedetidnek*.

III. Ekeppen jo rendben állatvan *Hazadat*, es *Lelkedet* (ha napidnak ſamok még be nem tõltenek) az Iſten avagy meg könyörül raytad es azt mondgya: *Kedvezz neki (Oh te öldöklö nyavalya) hogy meg ne hallyon, talaltã engeſteleſt neki*: avagy

Iob: 33. 24

Atyai gondviſeleſeböl, oly orvoſſagot Parantsol, mely altal, az õ Felſege áldomaſa leven az eſkõzõn, elebbi jo egeſſegedet meg nyerheted. De meg laſſad hogy ſe te magad ne meny, ſem penig máſt ſenkit az *Nezökhöz, Bürös Bajoſokhoz, Babonaſokhoz*, orvoſſagert el ne küldgy; mert az lenne amaz *Izrael Iſtenét* elhadni, es à *Belzebub*hoz az *Ekrõbeli Iſten*hez folyamodni, az ſegitſegert, az mint amaz gonoſz *Ochazias* Kiraly tselekedek; azt az *fogadaſodat-is* mellyet az *Kereſztſegben* tõttél az Sz: *Haromſagnak*, meg ſegnéd. Annakfelette, el-hidgyed bizonyoſſan hogy ſoha az ollyan eſkõzõket az ISTEN meg nem aldgya az mellyeket meg átkozot, hanem ha meg engedi-is hogy az *Satan* meg gyogyitſa *teſtedet*, de fçlõ hogy el ne karhoztaſſa lelke-

2 Reg: 20, 7 & 5. 7. 8. 10. Ioh: 7. 71.

2. Reg: 1.

Lev: 20. 6: Deut: 18. 10 1. Theſſ. 2. 10.

Deut: 13. 3. det. Kisirtetel illyenkor, magad meg oyjad.

IV. Mikor *Orvos Doctorert* elküldeß, meg lassad hogy az *Doctor*ban reménsegedet, Istennél fellyeb ne vessed, az mint Az à Kiraly tselekvek, ki felől
2. Chr: 16. 12. meg vagyon irva, hogy *az ö betegségében nem az* URAT, *hanem az Orvosokat kereste meg*: mely dolog neme az bálvanyozasnak, es föl-gerjeßti az Istennek haragjat s az Orvossagot foganatlanna teßi. Az Orvossaggal tehát mint Isten *eßközevel* ugy ély, Es mivel nem ßabad męg az rend ßerint valo ételhez is könyörges nelkül fogni, 1. Tim: 4, 4; mennyivel inkab az rend-
Es: 1. 57. Ier: S. 22. kivül valo Orvossaghoz (melynek minden haßna tsak az egy ISTEN áldomasabol vagyon) Minekelötte azert az Orvossagot hozzad vénéd, Könyörögy

ßived ßerint az UR Istennek, hogy adgya foganattyat az Orvossagnak, es mondgyad:

OH irgalmas Atyam, ki az *Egessegnek* es *Betegsegnek*, az *Eletnek* es az *Halalnak* URA vagy, *ki meg ölß es meg eleveniteß. Ki az* 1. Sam: 2. 6.
koporsora le-vets es ismet fölhöß: te hozzad jarultam mint egygyetlen egy *Orvos*hoz, ki meg gyogyithatod az en *lelkemet*, az bűntűl, *testemet* az betegsegtűl. Nem kivanom sem az életet, sem az halált, hanem egyedűl tsak az te ßent akaratodra bizom magamat, *Mert noha meg* 2. Sam: 14. 14.
kel halunk, es meg halvan ollyanok vagyunk mint az viz mely az földre ki öntetik es fel nem ßedethetik; mindazaltal az te kegyelmes gond viselesed (mîg az élet tart) *bizonyos eßközöket rendelt*, mellyekkel akarod, hogy ęllye-

nek az te Fiaid, es azoknak ßabados vetele utan varják az te aldomasodat az eßkőzőken, az ő betegsegeknek meg gyogyitasaban, es egessegeknek hellyere állatasaban. En is mostan URAM, ez en nagy ßűksegemben el-kűltem, (rendeleled ßerint) az te Szolgadert, (*az Orvostert*) kitűl az Orvossagot, mint tőlled mutatot *eßközt*, ßent nevedben el veßem; Kerlek annakokaert tegedet, hogy mikeppen à te áldomásod *egy tsomo füge altal*, meg gyogyita, az
Es: 38. 21. *Ezechias Kiraly halalos betegseget*:
2. Reg: 5. az Iordan vizében *hétßer valo mosodas* altal à Syriabeli *Náman* bel-poklossagat; Egy kis *nyallal*
Ioan: 9. 6. 7 egy életet *sarral* valo *meg kenes* altal, amaz *vakon* ßűlettetet embernek vaksagat: egy *kéz-illetessel az Sz: Peter Napanak hideglesesset*; es amaz *vér-folyasban fekü-*

vö Aßßonyi-allatnak, vér-folyasat; *az te ruhad premenek illetese* altal; Ezenkeppen ennekem is veghetetlen jo-voltodbol es irgalmassagodbol ßenteld meg ez Orvossagot, mutasd oly áldomasodat rayta, hogy (ha az te ßent akaratod es jo tetßesed az) ez *nyavalyamat* es *faydalmimat* el *vehesse*, es elebbi *jo egessegemet* es *örömet* hellyere állathassa; De ha azoknak az en napimnak *ßama* mellyeket te ßent Felseged ez siralom vőlgyeben életemre rendelt, már ki tőlt; es ha ez betegseget kővetsegűl botsatottad hozzam, hogy ez halando életből ki ßolits: LEGYEN AZ TE SZENT AKARATOD. Egyedűl tsak erre kerlek, hogy őregbitsed az *hitet*, es az *békeseges türest* en bennem, es ne hadgy soha az te kegyelmed es irgalmassagod nel-

kűl

kűl engemet meg ßűkőlkődni, hanem az en legh utolſo ßűkſegemben is legy jelen ennekem *ßent lelkeddel*; hogy őrőmmel es alázatoſſaggal ajanlhaſſam *lelkemet*, (az te ſajat *vérednek* árrát) *kegyelmes kezeid* es *oltalmazaſod* alá. Add meg ezeket ennekem, ędes Atyam, az UR *Ieſu Chriſtuſert*; kinek te veled es a ßent Lelekkel adaſſek minden tißteſſeg es dicsőſſeg, moſt es mind őrőkkőn őrőkke, AMEN.

Mi Atyankk vagy, &c.

BETEG EMBERNEK valo Elmélkedéſek.

MIg az betegſegben vagy, vigaßtalaſodert ez kevés Elmelkedéſeket forgaſſad elmédben, hogy tudhaſd mi végre botsattya Iſten az Nyavalyákat, az ő Fiaira, tudni-illik:

1. Hogy az ſanyargatás altal nem

nem tsak dorgállya tselekedet bűneinket, (:) hanem egyßerſ-mind hogy terméßeti *veßetſegünket*-is meg untathaſſa velünk; es è keppen jo-eleve meg tartoztaſſon minket, tőbb ſok bűnben eſęſtől, mellyekre egyébként hanyat homlok mennénk: mint az eßes *Atya*, ki kiſded *tsetsemöjének Gyertyában* kapáſát el-ßenvedi, hogy tanulna magát az *tüzben* eſeſtűl oltalmazni. Ugy annyira hogy az Iſten Fiai *Davidal* méltán kialthattyák, Pſ: 119. 71. *Io nekem* URAM *hogy meg ſanyargattatam, hogy Parantsolatidhoz ßabnám magam*: mert *minekelötte meg aláztatnám, tévelygek vala, moſtan penig örzem ßent Parantsolatidat.* ℣. 67. Es, bizonyára (azt mondgya *Sz: Pál*) *azért látogattatunk Iſtentül ſanyaruſaggal, hogy el ne kárhozzűk ez vilaggal.* Egy *Kereßtben* Iſten kettőt

(:) Deus ſuos percutit ut emendet. Hier: Com: in Eſ: l. 6. Deus calamitates infligit: non extinguere ſed caſtigare nos cupiens. Baſil: Serm: 3. in Divites.

1. Cor: 11. 13.

kettőt keres : az tselekedet *bünért ſuytoláſt* ; az tselekedendő ellen penig *meg elözéſt*. Mert noha az bűnnek őrők bűntetéſe (menyiben azt, az Iſten igaſſaga kivánnya vala) tőkelleteſſen el-engedtetet az *Chriſtus Aldozattyaban*: mindazaltal azzal (magunk valoſagos meg itileſe nelkűl) az bűnert valo időßeri *ſanyargattataſok alol* ki, nem vetettettűnk; mivel ezek egyedűl tsak az Iſtennek ßerelméből, javunkra ßármaznak. Ezt
1.Sam:12.10 ℣ 13. vivé *Nathan Propheta* Iſtentűl *David*nak męg *hogy* tudni illik *bünei meg botsattattak*; mindazaltal az (ſanyargato) *Fegyver el nem tavoznék az ö Hazatul, es gyermeke-is bizonyoſſan meg halna.* Mert az Iſten mint az értelmes *Doctor*, latvan hogy az *Lelek* az bűnbőn ßakadas miat meg mérgehedet; es tudvan hogy az

az Teſtnek uralkodaſa, romlaſa az Leleknek: ßanyaruſagnak keſerű italát adgya be az őveinek, mely altal az bűnnek *ſeprülekje* tißtul, es à Lelek meg vigaßik mentűl jobban; az teſt meg őldőköltetik ſ-à *Lelek* meg ßételtetik. Oh gyűlőltűnk bűn, ki illy ſanyaruvan tartatod Iſtennel az ő Fiait, kiket egyebként ő igen ßeret.

2. Az Iſten az ſanyaruſaggal, *Fiuva-ſogadſagunkat* akarja nekűnk meg petsételni : *Mert valamely Fiát ö ßereti meg veßßözi. Es* Hebr:12.67 8.
bizonyára *Fattyu az à ki nem ſanyargattatik.* Sőt penig tsalhatatlan jegye hogy az hol ISTEN az bűnt lattya ſ-nem ſaytallya, ott ő irtozik es lakni nem ßeret. Ennekokaert mondgya az Iras hogy az Iſten el-ßenvedte n *Eli Papnak* iſtentelen Fiainak *bünbe valo jobbulatlan buborékolá-*

n, Ad mala ſervantur non moritura mali. 1 Sam:2.25.

ſokat,

ſokat, mivel meg akarja vala ölni öket. Mas felől o iſmet, nintſen az ISTEN Atyai ſzerelmenek es vigyazáſanak bizonyoſſab bellyege, mint midőn az hivek valamely keresst-viſeleſſel mind annyiſzor ſerkengettetnek, valamenyiſzer *vétkeznek.* Azert az *Sanyaruſag* Fiuvá fugadſagunknak nem *Meg vettetſegünknek* bizonyſaga. Mivel mentűl tiſztab az *Buza* annal több roſtalás eſet rayta; es az *Arany*-is mennel finumb, annál több probakat latot; az legh-edesb *ſzölö* szorongattatik inkab az Saytoban; igy az igazab keresztyen ſanyargattatik keſervesben az keresst-hordozásban.

o, Namq; favor nimius, non eſt favor; ira ſed ingens. At favor in magno ſæpè dolore latet. Bill: Anthol: Sacr:

3. Azert botsattya ISTEN az nyomoruſagot rejank, hogy elſzakaſſza ſzivűnket ez *vilagnak* ſ-è vilagi hivſagoknak *feleteb valo* ſzeretetitől: es ellenbe mentűl

Crebris tribulationib' Eccleſiam ſuam Domin' exercet: ne ſi cũcta tem- pora-

tűl ahitatoſſan kivátaſſa ſ-vártaſſa az *örök életet* velünk. Mert mikeppen az *Izraël* Fiai, ha ſanyaruvan nem tartatnak vala *Ægyptum*ban, ſoha az *Canahan* földe felé ki oly örömeſt nem indultanak volna: ezenkeppen ha ez élet ily ſanyaru es keresstes nem volna, ſoha az ISTEN Fiai ily ſzivek ſzerint nem ahitoznanak az Egre, es nem kivánkoznának illyẽ igen Menyorſzagban. Mert latunk ſok *Epicureus Diſznait* kiknek ſoha az Egeſzekben ſem jutna, tsak teſti gyönyörűſegekben maradhatnának mind vegig, es (mivel ſoha job örömbẽ męg nem reſzesűltek) mely nehezen mẽnek ki ez életből? Noha a az *Apoſtol* (ki az Mennyei ditsőſſeget latta) elönkbẽ adgya elégé, hogy nintsen nagyub haſonlatoſſag az *örök életnek* örö-

poralia fortè proſperè currant, incolatu præſentis exilii delectata min' cœleſtem patriã ſuſpiret. Bed: in Cant: Mundanus affect' præſentia amat, temporalia cumulat, ſpiritualia negligit; & cum tot' ſe ſpargit in imis, nihil poteſt amare de ſummis. Iuſtin: Patriarch: de Diſcipl: Monaſt: c. 4.

a, 2. Cor: 12

me,

me, es è *vilagnak* gyönyörűſegi közőt, mint az legh-*undokſagosb ganey*, az à *legh-kivánatosb ſsep etek* közőt, avagy mint az bűdős *rakas ganéy*, es *legh-ekesb Agyas-ház* közőt. Minekokaert, mikeppen az jo Soptatos Dayka keſerű *ürümmel* avagy *muſtarral* keni emlőjét meg, hogy az Gyermekkel az Tsetset inkab el-hagyathaſſa: Ezenkeppen az jo Iſten, ez vilagnak gyönyörűſegi es ſserentseſſegi közzé ſanyaruſagot egyelit, hogy valamikeppen az övei (mint ez Nemzetſegnek Fiai) el ne feleytſek őtet, es è moſtani roſs vilaggal felettéb ſserelemben ne eſſenek; ſ-hogy è keppen *Gazdagſagok* altal kevellyekké; nagy *hirek-nevekkel* fel-fuvalkottakká, *ſsabados voltokkal* buyjakká ne legyenek ſ-*az* UR *ſsemében meg köveredvén port ne-rugjanak*. *Deut:32*

Phil: 3. 8.

Ne ſancti viri in hac elatione aliquid ſuperbiant, quibuſdam tentationibus reprimuntur. Eucher: in h. Reg:

17.

17. Mert ha az ISTENNEK Fiai egy-arant ſseretnék akkor is è Világot, midőn *kegyetlen Muſtoha Anya* modgyara banik vellek; mint ſseretnék az ő *Bujaſaytalanſagit*, ha hizelkednek nekik es őket edeſgetné mint az maga közőſivel tselekeſsik? Igy teſsi tudni-illik keſerveſſe Iſten (mint eſsés es ſserető Atya) ez çletnek nyayjaſſagit az Kereſstek altal, Fiainak, hogy è *földi* allapotban ſemmi *igaz* es *maradando vigaſſagot* nem talalván magoknak, ſuhaythaſſak az *örök çletet*, melyben egyedűl *alhatatos* es *örökös* őröm találtatik.

4. Az nyavalyák es nyomoruſagok altal Iſten az ő *Fiait* ſ-az bennek valo ajandekokat mellyekkel őket meg látogatta, gyakorollya. Tiſstogattya es fenyeſgeti *hiteket*, mint az Ótvös *1. Petr: 1. 7.*

tsele-

tselekeßik *Aranyanak* à kemen-
tzében [g] hogy azt mentűl ßeb-
bé es ragyagobbá tehesse: őß-
tőnőz ő minket az serénb es
buzgob Imatkozásra, es azt
proballya menyire valo beke-
seges tűrest ßenvedest tanulűk
az idő alat ez [h] *Oscolaban*. Hasó-
lo tapaßtalást kivan, *Remense-
günk*, *Szeretetünk* es tőb egyéb
Kereßtyeni joßagos tselekede-
tűnk felől-is: mellyek ez probá
gyakorlás nelkűl, mint az heve-
rő vas, meg rosdasodnak; a-
vagy penig, mint az allo vizek,
meg dőglenek, mellyeknek
nintsen folyamattya, avagy e-
gyebként-is *egy edenbol*, *masban
nem öntetettek kiknek izi ö bennek
meg marad es ßagok el nem valtozot*,
Ier: 48. 11. Mentűl inkab holot
az Ember *meg tarttya* terméßeti
veßetsegenek *rut ßagát* maga
kárhozattyára, ki volna à ki ke-
reßt-

g, Ut igne purgati & ab admixtione vitiorũ carnalium defœcati splẽdeant, examinata innocentiæ claritate. Hil: in Ps: 56.

h, Schola crucis, Schola lucis: Gubernator in tempestate cognoscitur, in acie miles probatur; delicata jactatione, cum periculum non est: conflictatio in adversis, probatio est veritatis. Cypr: serm: 4. de Imm:

réßt-viselések es nyavalyák al-
tal-is nem kivanna eggyik alla-
pottyábol masikban valtozni
Idvessegére? Mert mikeppen az
le-tapottatot Szék-fü nevekedik
jobban, es kedvesben-is illato-
zik; s-az halak-is mentűl *sossab*
vizben laknak, annal *ędessebbek*:
ezenkeppen azok à *Lelkek Chri-
stus*nal *legh-dragabbak*, à kik *Ke-
reßtekkel* legh-inkab sanyargat-
tatnak.

5. Meg akarja Isten az sanyar-
gatasbol mutatni ez Vilagnak,
hogy az ő Fiai *igazán* ßeretik es
ßolgallyak őtet. Az kép-muta-
tók őrőmest ßolgallyák Isteneket
mîg őket aldgya s-ßerentsé-
siti, mikepen az *ördög* mondgya Iob: 1. 9. 10.
vala *Iob* felől hamissan, de az
ßerentsetlensegben, midőn Isten
haragunni es őket *nem kedvelleni*
lattatik, ki ßolgallya (az ő ße-
relmes Fiain kivűl) őtet? annal

 inkab

inkab ki ragazkodik el-válhatatlanul ő hozzá, mikoron (az ő legh-*nagyub buſulaſaban* es *kedvetlenſegeben*) lattatik az embert meg vetni es jo akarattyabol ki rekeſteni? ſőt penig mikoron ellenſeg modgyara az embert *meg ſebhetni* es *meg ölni* lattatik; kikialtya akkor *Iob*bal bizodalmaſſan: *Ha meg ölſs-is* URAM *mindazaltal te benned bizom?* Az Iſtēnek ſereteti es ſolgálattya, ſ-az ő Irgalmaſſagaban valo bizakodás az ſanyargataſnak es nyavalygaſnak idején, *legh-igazab jegyek az Iſten* feghetetlen *Fiainak es Szolgainak.*

Iob: 13. 15.

6. Az meg ſenteltetet nyavalya, kiváltkeppen valo ſegedgye *igaz meg teréſunknek*, es igaz *téréunk* altal, haza; Mennyei Atyankhoz valo vonattáſunknak. *Az ö nyomoruſagokban kereſnek engemet ſorgalmatoſſan*, azt

azt mondgya az UR *Hoſeaſnal.* *Ægyptum* terhe *kialtatá Iſraelt* az Iſtenre. *Davidot* az nyomoruſag kőnyőrőgteté oly buzgován. *Ezechias* Kiralyt az betegſeg ſokogtatá meg, es az *Tekozlo Fiat* az nyavalyás ſükſeg hoza eſzete hogy męg egyſzer farban rugot ędes Attyanak kegyelmehez es irgalmahoz folyamodnék. Sőt penig az *Evangelium*ban is olvaſſuk hogy ſokakat à *betegseg* es *nyavalya* kenſzeritet Urunkhoz, kik (ha *egeſſegben* es *ſzerentsés allapotban* elhettenek volna mint egyebek) ne talamſzinten viſont mint egyebek meg vetették es utaltak volna Idvőzitőjőket, es ſoha az idveſſeges egeſſegert es kegelemert fel nem kereſték volna őtet. Mert minket à *Noe Barkaja* mēnel fellyeb hanyattatik vala az *viz-özöntül*, annal közelb eſik

Exod: 3. 7.
Pſ: 86. 7.
Eſ: 38 2. 3.
Luc: 15. 16. &c.

vala az *Eghez*: igy az *meg ßen-teltetet Lelek*, mentûl inkab gya-koroltatik à *ſanyaruſagokkal*, an-nal kőzelb emelkedik Iſtenhez. Oh aldot *Kereßt* az mely az Bű-nőſt (ßivének térdein) h von-ßa az *Chriſtus*hoz, maga nyava-lyaſſaganak meg beßélléſere, es az ő veghetetlen Irgalmaſ-ſagaert valo eſedezéſre. Oh le-gyen *aldot*, őrőkke *aldot* legyen az à *Chriſtus*, ki ſoha à hozza menő Bűnőſt meg nem veti, noha mint egy késketelen me-gyen az *ſanyaruſag* es *nyavalya* altal ő hozzá!

h, De' non delectatur pœnis no-ſtris ſed confeſio-nem quæ-rit erroris. Alb: in Pſ: 4. pœn:

7. Az Nyomoruſag ßerez bé-nűnk, haſonlo nyavalyaban es ßűkſegben forgo *Felebaratinkon* valo *ßánakozaſt*: mely altal az ő nyomoruſagokban *eggyűt ßen-vedő tarſokká* tanulunk lenni, an-nyira *ßánakozvan* tudni-illik al-lapottyokon, *mint ha magunk-is*

Hebr: 12. 3.

eggyűt

eggyűt ßenvednénk vellek. Ezoka-ert akara URUNK-is ßenvedni es *minden dolgokban* mint mi, az egy bűn kivűl *meg kiſirtetni, hogy könyörületes Fő-Papunk lehetné, es nyomoruſaginknak érzéſen meg in-dulhatna*. Mert ſenkinek ßive máſoknak nyavalyajã ugy meg nem eshetik, mint à ki már az előt haſonlo nyomoruſagban forgot. Innen az bűnős ember, nyomoruſagban bizváſt kialt-hattya az *Chriſtus*nak:

Heb: 4. 13. & 2. 18. & 5. 8. 9.

Non ignare mali, miſeris ſuccurri-to Chriſte.

Chriſte ki, ez nyavalyát koſtoltad, jöy ſegedelmül.

8. Az Iſten à mi betegſegűn-ket es nyomoruſagunkat eßkő-zűl es peldául tartya az Anya-ßët-egyhazbã mind *hitünknek* ſ-tűlle rejank ruhazot *ajandekinak* ki jelentéſere, ſ-mind penig példánkal az *gyengeb hitüveknek*

Sinit Deus juſtum inci-dere incа-lamitates, ut virtutem quæ in illo latebat, ali-is operetam manifeſtã-

que

que faciat. Damasc: l. 2 de Onh: c. 29.

meg erősitésekre. Mert az gyenge Keresztyennek nagyub *bato-ritasa* nem lehet mint mikor mas nagy hitű Keresztyen felebarattyat kinos betegségeben lattya igen bekes, es vigasztalas-os *Lelekkel* lenni. Es ez illyetén Embernek batorito s-aldot kimulása, mint egy fel-fegyverkezteti őtet az halál ellen, es erős bizodalomban tartya à felől *hogy az istenes Embernek remē-sege sokkal dragab dolog hogy nem mint azt az test es vér eßeben vehetne avagy ez el-hunyando ßemek meg lathatnak ez siralomnak völgyében.* Es ha ez nem volna, hogy tudni-illik sokak azok kőzzűl kiket bizonyossan Isten kedves Fiainak tudunk lenni, mi előttünk már hasonlo nyomorusagokbá nem forgottak volna; az raytunk levő nyavalyának es keresztnek nehezsege, gyakorta kéte-

keteſekké tehetne minket, ha vagyunké Iſten Fiai vagy nem? Ezért mondgya *Sz. Iacab* hogy *az Iſten, Iobot es az Prophetakat tötte legyen nyavala ßenvedeſnek es bekés türéſnek peldáivá.*

9. Az kereſt-viſeles altal Iſten haſonlokka teßen minket az ő Fianak az *Chriſtuſnak ábrazattyahoz*, ki *fö meg ßerzöje* ſ-mint egy *Kapitannya lęven idvöſſegünknek, az ßenvedeſek altal lön tökelleteſse.* Ennekokaert-is ßenvede ő elsőben *ßegyent*, ſ-annakutanna *coronáztatek meg ditsőſſęggel: merget* koſtola elsőször ſ-az utan evek *mezet: meg nevettetek* elsőben az *Sidoknak Királya* az Vitezektűl az *Fö Papnak* Udvarában, ſ-az utan kősöntek *Ditsőſſęg Királlyanak* nevevel az Angyaloktul *Sz. Attyának Orßagaban.* Az mi *mennyei Atyánk termeßet ßerint valo Sz. Fianakva-*

Rom: 8. 18. 1. Pet: 4. 4. Heb: 2. 10. 7 Matth: 27. 34. Luc: 24. 42 Favos poſt mella guſtavit. Tert: l. de Cron: milit. c. 24.

Pſ: 24. 7. 2. Tim: 4. 7. 8.

lamentůl elöveb *képét* tapaßtallya meg bennůnk, annal inkab ßeret minket, es midön mi egy keves idö alatt az ö *ßenvedesenek hasonlatossagat*, el-visellyůk, *hartzolunk*, *s-gyözödelmet veßünk*, meg koronaztatunk oßtan az *Christus* altal es ö velle ůlůnk az ö Kiralyi ßekiben, s-ö tölle *draga követ* es *Haynál tsillagot* veßůnk, mely minket ragyagtat mint az *Christust* az ö ditsössegeben örökke.

Apoc: 3. 21. & 2. 17. 18. Phil: 3. 21.

10. Utolßor, hogy az Istenes kegyes ember az maga nyavalyassaganak latasabol, magat meg ismerje es alázza: az Isten penig ditsöittessek az meg ßabaditasert mellyel akkor latogat minket mikoron ötöt segitsegůl hijak. Mert noha oly tißta Ember soha nem találtatik, kiben Isten, *ha az alnoksagot valoba meg visgalandgya*, elege-

Ideo tentātur Sancti, ut ipsi se agnoscant. Primus. Esse se magnarum virium homo crederet, si nullum unquam earū dem virium defectum sentiret. Gr: l. Mor:

elegedendö okot nem talál az bůnert valo bůntetesre: mindazaltal az ö Nagy Irgalmassagabol (:) nem *mindenkor* néz az *bünre* fiainak sanyargattatasokban: hanem nehanykor nevenek ditsössegeért-is botsattya reajok az nyavalyat es à kereßtet. Igy monda Urunk, Tanitvanyinak hogy tudni-illik *amaz Ember sem nem à maga sem penig nem Szüleinek vetke miat ßulettetet vakon*; hanem *hogy az Istennek tselekedeti nyilvan valo lenne abban* Ioh: 9. 3. Igy tudtokra adgya az öveinek, hogy az ö *betegsegek* mint az *Lazare*, *nem halálos hanem Isten ditsössegére* Ioh: 11. 4. Oh Istennek ki mondhatatlan jo volta ki az nyavalyakat (mellyek egyebként *ßegyen-vallasul* es *meg-lakolasul* volnanak az bůnert) raytunk maga *tißteletire* es

Iob: 3. Ps: 130.

(:) In his quæ patimur, nullū contra Deū murmur cordi nostro subrepat: quia ad quid hoc Creator noster operetur, ignotū est. Greg. Ep: 32

Malum pati, malum non est: malum facere, malū est. Chrys: de prod: Ind:

ditsöiteſere tudgya es akarja forditani!

Ezek azok az aldot es haßnos *vegek* mellyekre nézve az UR Iſten betegſeget es ſanyaruſagot botsát az ő Fiaira: az honnan nyilvan meg tetßik; hogy az *nyomoruſagok* nem Iſten *gyulöléſenek*, es nem-is az *meg vettetéſnek* jelei hanem inkab *atyai ßerelmének* bizonyos zalagi az ő Fiain ſ-azert *ſuytollya* őket ez életben, holot az *pœnitentia-tartoknak* remenſegek vagyon az *bün botsánat* felől; hogy nem mint az jövendő életre halaßtana inkab az *büntetéſt* az hol ſemmi remenſeg az *engedelem* felől nem talaltathatik: ſ-az *büntetéſnek*-is vége ſoha nem leßen.

Ez volt oka hogy az *elödedi Anyaßent-egyhazban* [a] az Kereßtyenek oly ahitatos halat adtanak az Iſtēnek, ez eletbeli meg ſuytoltattaſokert. Ezenkeppen, az Apoſtolok-is igen vigadtanak, *hogy méltoztattanak az Chriſtusért valo ßenvedeſre* Act: 5. 41. *Kereßtyen Sidok-is örömmel ßenvedtek joßagtul valo meg foßtattatáſokat, tudvan hogy az Egben mind jobb ſ-mind penig maradandob kentsek* volna nekik. *Heb*: 10. 34. Erre az ßent végre nézve mondgya az *Apoſtol*-is, *hogy noha ſemminemü dorgálás moſtan ärvendeteſnek nem latßik, hanem minden nyavalya ßomoruſagos; mindazaltal végezetre az Igaſſagnak tsendes gyümölcsét adgya azoknak, à kik abban gyakorolták magokat.* Könyörögy tehát ßived ßerint Iſtennek, hogy miként maga botsátta rejád ez betegſeget: Azonkeppen maga-is méltoztaſſçk hozzád jöni betegſegeddel eggyút: ez *ßentſeges haßnos végeknek* meg ta-

a, Cum vexamur ac premimur tum maximas gratias agamus indulgentiſſimo Patri, quod corruptelam noſtram non patitur longiꝰ procedere, ſed plagis ac verberibus emendat. Lact: l. 6. c. 23.

Heb: 12. 11.

nitása es szivedben valo bé ön-
tése altal, mellyeknek okaert
tegedet meg-is látogatot mo-
stan ez betegséggel.

AZ BETEGSEGBŐL
meg könnyebüles utánra valo
Sz: Elmelkedések.

Hogy ha az Nagy ISTEN az ő
véghetetlen irgalmassagabol,
meg halgatta az te könyörge-
sedet, es elebbi jo egesseged-
det viszontag meg adta,
jussanak ezek
eszedben:

I. HOgy az te életedet, mint
egy uyjonnan vötted mo-
stan Istenedtül: Idődet annak-
okaert az Isteni tiszteletbē töltsed ez utan, uy életet çlvén. Hallyanak meg bűneid *betegsegeddel* de te magad az kegyes-lem altal çly Sz. çletben.

II. *Vakmeröb* abbol ennek-ku-

tanna

tanna ne legy hogy egesseged-
det most meg nyerted, ne-is
jadtzadozzal magadban azzal
hogy mostan el-kerülhetted az
halalt: hanem inkab azt gon-
dollyad, hogy az Isten (mivel
még kesűletlen voltal) az ő
nagy irgalmassagábol meg hal-
gatvan könyörgesedet, még ez
egyser kedvezet neked, es ele-
tedet *valamivel* hossabbá tőt-
te: hogy mind çletedet meg
jobbethassad, mind penig job-
ban el kesitheted magadat
arra az orára, melyben minden
haladek nelkül ki solitando
tegedet ez világbol. Mert ha
ez egy betegseget meg lábol-
hattad-is, de az következen-
dőt, ki tudgya ha lábolhatode
meg vagy nem.

III. Gondold meg minemű
nagy Szám-adasra kellet volna
az *Christus* Itelö Szeki eleiben

menned, ha ez moſtani beteg-
ſegedben meg holtal volna.
Ugy igyekezzel azert, immár
ez utan ęlni, hogy ha mikor
ő Felſege Lelkedért hozzád
kűld, jo lelki iſmerettel el-ke-
ßűlheſs az ßamadaſra.

IV. Ne veſſed igen meßße
ęletednek hatarat, mert nem
tudod né talam igen kőzel va-
gyon. Illy ßep inteſekkel azert
legy eßesb. Mert ha tőbbe már
keßűletlen találnak, kiſſeb ma-
gad mentſege leßen, itileted
penig nagyub.

V. Meg emlekezzel arrul,
hogy az te Iſtenednek fel-fo-
gadtad, hogy ennekutanna ę-
letedet *meg jobbitod* es *uy ęlet-*
Paradic: 5. 4. ben járß ő előtte. *Fogadáſt töttel*
Iſtennek, ne halogaſſad annak meg
adaſat, mert nem gyönyörködik az
bolondokban; à mit azert fogadtz
meg tellyeſetſed. Az tißtátalan

Lelek ki űzettetet: oh ne en-
ged őtet *mas hét magánal ártal-* Matth: 12.
masbakkal vißßa térni. Tuddé 43.
menyit ohaytozal tőredelmeſ-
ſegednek fohazkodaſival: ſo-
kat ſiránkozal az *meg tereſ*nek
kőny-hullataſival: meg mo-
ſodtál amaz *öt véres ſebek*ből, Ioh: 5. 1.
nem valami kőzőnſeges *An-*
*gyal*tul, hanem amaz Iſten előt
ßűntelen *eſedezötűl*, *az Iſten Or-* Eſ: 63. 9.
*tzajának Angyal*átul ki folyo Be-
theſda Tavában, mely az bű-
nőkert valo érdemes boßßu-
állaſſal háborittatot vala fel,
Vißßa ne téry azert *az Ebbel oka-* 2. Pet: 2. 22.
dáſodra, ſem penig mint az *moſo-*
dot Dißno az ſárnak, elebbi bű
neidnek es fogyatkozaſidnak
fertöjere; hogy valamiképpen
iſmet *be keveredzvén es meg gyö-*
zettetven az bűnöknek undokſaga-
tul, utolſo állapotod gonosb ne légyen
az elsönel. Azert hadgya Idvőzi-

tőnk kétßer-is, előßőr amaz 38. eßtendeig betegeskedő. Embernek *Ioan*: 5. 14. *Ime ugymond meg gyogyultál, többé nevétkezzél hogy gonoßßabbul ne légyen dolgod*: Akarván minket tanitani, minemű veßedelmes dolog legyen, vißont *ugyan azon bünben* leledzeni. Rejá vigyázz azert utaidra, es az ISTEN kegyelmeért kőnyőrőgy, *hogy tudhaßad az te napidnak ßámát, es böltseseggel járhaß*, míglen à te Napidnak kitsiny ßáma bé tellyesedik. Es az Isten jelen valo kegyelmeßegeért, kővetvén amaz *háládatos* Bél-poklost tery vißßa az Istenhez, ezzel avagy ehez hasonlo hálá-adaßal.

Ps: 90. 11.

BETEGSEGBŐL GYOgyulás után valo hálá-adás.

OH kegyelmes es irgalmas Atya Isten, ki URA vagy az betegsegnek es az egeßegnek; az ęletnek es az halálnak; *ki meg ölß es meg eleveniteß, az koporsora vetz, de ismét fel költeß*, ki eggyetlen egy meg tartoja vagy az bẽned bizoknak; En te ßegeny męltatlan ßolgad, meg tapaßtalván mostan, ez en betegsegemnek faydalmi altal, bűneim miat valo nyavalyaßagomnak nehez voltát, es à te kőnyőrűlleteßegednek az bűnnek meg botsátasaban jelentetet nagysagát: ertvén minemű Atyai ßánakozaßal halgatád kőnyőrgesemet es meg-is adád elebbi erőmét s-egeßegemet, meg terek már, (térdre esven) amaz haládatos Bél-pokloßal hogy meg vallyã hogy egyedűl tsak te vagy az en egeßegemnek es gyogyulásomnak ISTENE, es hogy ditsiretet es ditsőßeget tulaydonitsak neked, ez nehez

1. Sam: 2. ℣ 9.

beteg-

betegſegemből valo gyogyulásomert, mivel ily Atyai kepẽ az en ſiralmimat örömre, betegſegemet egeſſegre, halálomat çletre forditad. Az en bűneim megérdemlettek ugy vagyon az bűntetéſt, es te meg-is feddettél engemet. *En azt mondom vala: Az Koporſonak kapujára kell mennem, az en eſtendeimnek több réſzeitül meg foſztatom. Ezt-is mondom vala, nem látom az* URAT, *az élöknek földökben, es nem látom többe az embert ez vilagnak lakoi közöt. Az en életem en töllem el-vétetik, es el-távozik en töllem mint az Paſztoroknak haylékok. Gondolom vala reggel, hogy mint az Oroſlán à keppen meg rõtya Iſten minden tetemimet, régtül fogván etſzakájig hogy te meg ölſz engemet. Mint az Daru es à Fetske à keppen rikátsolok vala nyegek vala mint az Galamb. Az en ſzemeim fel-emelkednek vala az*

Ezechias Kiraly háládáſa mikor az betegſegből meg gyogyúla. Eſ: 38. 9. &c.

magaſſag-

magaſſagban de te, hozzám valo ſzerelmedböl, meg ſzabaditád az en életemet à Koporſobol, mert hátad megé veted minden büneimet. Meg vallom URAM hogy ſoha elégedendő hálát ez jo tetemenyedert nem adhatok neked. Es mivel ſoha ezt nem tselekedhetem. Oh akar tsak bő könyhullatáſommal, tehetnék *Maria Magdalenával*, ſivemnek ſzeretetirül es háládatoſſagarul bizonyſagot! Mit adgyak mit, ez jo tétemenyedert neked? Bizonyára, az mikeppen betegſegemben, à mikor ſemmi nem volna; à keppen moſt-is az UR *Ieſus Chriſtust* es az ő érdemét, ugy mint bűneimnek váltſagát mutató bé neked. Imé, URAM, magamat-is élő aldozatul viſzem fel elődben, kérvén tegedet hogy ſzent Lelkeddel legy jelen en velem, hogy életem-

nek

nek hátra maradot részét betűl
ęlhessem, nagy nevednek di-
tsiretire es ditsőssegére. Oh
URAM, botsasd meg minden
elebbi bolondsagomat es há-
ládatlansagomat, hogy josagod
szerint nem szerettelek, akara-
tod szerint nem szolgáltalak, pa-
rantsolatod szerint engedelmes
hozzád nem voltam; es jo té-
temenyid szerint neked halat
nem adtam. Es mivel tudod
1. Cor: 3. 5. URAM, hogy *magamtul elég nem*
vagyok az jonak, még tsak meg gon-
dolásara-is annal inkab tselek-
detire, adgyad *Szent Lelkedet*,
hogy az mely áhitatossan szol-
gáltalak betegsegemben, jo e-
gessegemben-is á keppen tse-
lekedhessem. Ne hadgy enge-
met se ez nagy *irgalmassagodrul*
soha el-feletkeznem, mellyet
ez nagy nyavalyából valo meg
gyogyittasomban meg mutat-

tál;

tál; sem penig az mely fogadá-
sokat tőttem betegsegemben
neked. Ezen uy Egessegemmel
eggyűt, Uyjits meg URAM az
igaz Lelket-is en bennem, mely
engemet á bűnnek rabsagabol
meg szabaditson, es meg erős-
itse az en szivemet, az *kegyelem-*
nek szolgálattyában. Utáltasd
meg velem ennekutánna in-
kab inkab, az bűnt, (mely az te
haragodnak es az en betegse-
gemnek oka) es hitemet, az én
Idvessegemnek Szerző okában
az UR Iesus Christusban nevel-
lyed. *Vezérellyen engemet Sz: Lel-* Tit: 2. 12.
ked oly utban, az mellyen járjak te
elötted, es tanitson meg tagadni az
hitetlenseget, es ez világi kivánsago-
kat, hogy mértekletessen, igazán es
szentül éllyek ez jelen valo világon.
Es mivel, eletemnek hatra ma-
radot ideje tsak igen rővid; *Ta-*
nits meg engem, hogy tudhassam az

en

en napimnak ßámát, es ßabbaßßam ßivemet ahoz az böltseßeghez mely az Idveßßegre igazgat. Pß: 90.12. Ez végre tégy buzgobbá engemet az *vallas*ban, hogy nem mint è kedig voltam, az *könyörges*ben áhitatosbá, *lélek*ben álhatatosbá. Lehessek ez utan *Evangeli.um*odnak ßorgalmatosb halgatoja es tanuloja; *utaim*nak vigyázob meg tartoja; *hivatalom*nak hiveb el-követője, es mindenkeppen az joßágos tselekedetekben inkab inkab bűvölkedgyem. Engedgyed hogy az *jo ßerentsé*nek örvendetes idején, fçlhessek az *nyomoruſag*nak ßomoruſagos napjátul; az jo egeßßegnek idején elmelkedhessem à *betegseg*ről; az *betegseg*nek idején el-kéßitheßßem magamat az *halál*ra: es midőn az halál el-közelget lehessek kéßen az *itiletre*. Legyen egeß çletem kegyel-

kegyelmedert es irgalmaßßagodert, hálá-adásban foglalatos. Ezokaert Oh URAM, moſt-is ßivemnek belső réßeből, amaz *ßáz ezerßer* valo ezer, es tiz ßáz ezer *Angyalokkal*, az negy Lelkes allatokkal, amaz hußon negy vénekkel, es minden mënyei es földi teremptet állatiddal, meg iſmerem hogy tegedet illet, ki az Királyi ßekben ülß, az Bárant az te Fiadat (Apoc: 5. 12.) ki jobb kezed felől űl, es az Szent Lelket, ki mind kettőtőktűl ßármazik, tellyes Sz: *Haromſag* egy bizony örök Iſtent, *minden ditsiret tißteſſeg, ditsöſſeg, es hatalom*, mátul fogva mind örökkön örökké, AMEN.

Mi Atyank ki vagy, &c.

MEG HALO BETEG Ember Elmelkedese.

Hogy ha az te Betégſeged ſemmit nem tagit raytad, hanem mind inkab inkab őregbűl, es az halálhoz kőzel vagy, ez harom dolgokrul elmelkedgyel.

1. Mely igen kegyelmeſſen bánik ISTEN veled. 2. Minemű ſok gonoſtul ment meg tegedet az halál altal. 3. Mennyi ſok jot hoz fejedre az halál.

1. AZ mi Iſtenednek veled valo irgalmas bánaſat illeti; Előſőr, elmelkedgyel arrul, hogy Iſten ez ſomoruſagot teſtedre, orvoſſag gyanánt botsatotta, Lelkednek gyogyuláſaert, kenſeretvén tegedet (ki az bűnben igen beteg vagy) hogy pœnitentia tartá-

ſod altal az *Chriſtus*hoz, eggyetlen egy Orvoſodhoz folyamodgyál, es *lelkednek gyogyülaſt* nyerheſs. Matt: 9. 12.

2. Hogy męg az leg ſomoruab nyavalya es kinosb betegſeg is melyet te ſęvedhetz, tsak ſemmi azokhoz az *kinokhoz* es *faydalmakhoz* kepeſt mellyeket *Idvözitö Ieſus*od ſenvedet eretted; midőn *vérrel tsepögö veritézeſekor*, az Iſtennek bűneiddel ęrdemlet *boſſűjanak* à *Pokol kinyának* es az *atkozot halálnak* győtrelmit meg vallotta. Ugy annyira hogy meltan ſ-igazan veheti ő magára *Ieremias*nak im ez beſzedit: *Tekintsétek meg es laſſatok ha vagyon ollyan kin mint az enyim, mely en raytam eſet, holot keſerüſeggel illetet az* UR *engemet az ő haragjanak napjan.* Holot tehat az *Iſtennek Fia* ily ſokat ſenvedet az te *váltſagodert*, nem

Luc: 22. 44
Pſ: 88. 7.
Iſ: 53. 4.
Pſ: 18. 5.
Hebr: 5. 7.
Gal: 3. 13.
Thr: 1. 12.

Dum legimus vel audim', quos & quanta ille ſine culpa ſuſtinuit, intelligim' nos peccatores omnia debere libenter

ter

ter ſuſtinere. Theod: ad 5. c. in Rom:

ſenvedhetſe te *bunös ember* egy kis betegſeget az ô kedveért s-kiváltképpen penig magad ſok *haſsnaért*?

3. Hogy még *leg-nehezeb* ſinleſed-is *kiſſeb* es *könnyeb*, hogy nem mint bűneid érdemlenek. Magad itild meg lelked iſméreti ſerint, ha nem nagyubbat es többet érdemlenelé annal à mit es menyit ſévedtél. Ne zugolodgyal azert, hanem inkab *ſok féle gonoſs* bűneidet meg gondolvan, azon adgy Iſtenednek halat hogy ennél-is nagyub *oſtorat* nem botsatotta rejad. Gondold meg tsak az kárhoztakat, mely örömeſt még à leg nagyub győtrelmeket-is elſenvednék ha ſintén ezer eſtendőkig kellene-is tsak remẽſségek lehetne idveſſegek es annyi ſok eſtendők utan következendő, örők győtrelmekből valo

valo ſabadulhataſok felől. Es latván mely nagy irgalmaſſag, hogy inkab meg nem *emeſsſtet*, mikor *ſanyargatot*: hogy ne kellene békével ez ô tsak ideig rarto dorgalaſat ſenvedned, tudván hogy ennek vége, örők kárhozatodbol valo ki ſabadulás? Thr: 3. 22. 1. Cor: 11. 3

4. Hogy raytad ez allapatodban ſemmi hallatlã dolog nem eſik, hanem tsak à mellyeket immar más felebaratid meg ſenvedtenek: kik (míg éltenek Iſten *ſzerelmeſi* es *ketelkedés nelkül Szolgai* léven) moſtan mar *aldot* es *dicsöſſeges* ſentek az *Chriſtus* al az Egben; mint *Iob*, *David*, *Lazar*, &c. Ezek-is ideig mint te moſtan haſonlo *tereh* alat nyegtenek es ſohaytottanak, de már minden nyavalyajoktul es haborgattataſoktul meg ſabadultanak. Te-is bizo-

nyára *nem sokára* (ha bekevel varod az UR meg kőnnyebitéset) meg menekedel minden betegsegedtűl es kin-vallásadtul: avagy elebbi egessegednek *vißontagsagos vételé* altal *Iob*bal; avagy penig (à mely sokkal job) az mennyei *nyugodalomra* valo meneteleddel, *Lazar*ral.

5. Utolßor, hogy nem kegyetlen *ellensegednek* kezeben adot teged rabsagra, hanem (ßerelmes Atyád leven) maga sajat irgalmas kezeivel dorgalgat tegedet. Mikoron *David*nak *valaßtani* kellene az *sanyarusagokban*, inkab akara Istenenek keze altal hogy nem egyeb akar mi modon sanyargattatni: *Hadd essünk* (ugymond)
2. Sam: 24. 14. *inkab az Urnak kezeben, mert az ö irgalmassagi nagyok, es ne essem Ember kezeben.* Ki nem magyarazna akarmi *sanyargatast*-is jo

végre,

végre, holot Isten kezeiből ßármazik az nyomorusag, kitűl, jol tudgyuk hogy (*noha egy* Hebr: 12. 11.
nyomorusag, sem láttatik mostan örvendetesnek) semmi *jonal* egyeb soha nem ßarmazhatik? Ez dolognak meg gondolása ßenvedtedé-el *David*dal az *Semei* 2. Sam: 16. 9. 10.
údok ßidalmit oly nagy bekevel: es hogy magat mint egy ugyan mog dorgalta más időbeli beketelensegeért: *Meg kellet volna nemulnom es ßámat fel nem* Ps: 39. 10.
*nyitnom, tudvan hogy te tselekedted azt: Iob*bal-is ez feddeté meg felesegenek *goromba ßavát*: Ugy *ßollaß*, ugymond, *mint egy bolond aßßonyi-állat. Mitsodat? el-veßßük* Iob: 2. 10.
az jot az Isten kezeböl s-az nyomorusagot nem? Es noha az *Istennek*, bűneinkel erdemlet *háragjanak pohára*, oly ßőrnyű vala Idvőzitőnknek *emberi* termeßetin, hogy buzgo kőnyőrgest-is tőn Matth: 26. 36.

 annak

annak meg ivásanak el-mulásaért mindazaltal (meg gõdolván hogy Mennyei Attyanak *kezeböl* es akarattyabol kőßőntetet az ő reja) ßabadossan raada magat hogy mind *seprejevel* egyetemben meg innaja azt. Semmi ugy fel nem fegyverkeztet tegedet *bekes türessel* betegsegedben, mint hogy tudod s-meg gondolod mennyei *Atyadnak* kegyelmes *kezeiböl* ßarmazni az nyomorusagot, ki soha egyebkor nyavalyat read nem botsat, hanem tsak à mikor ßűksegesnek es haßnalatosnak aranza azt neked.

MASODIK RENDBELI Elmélkedesek mellyekben azon tudakozhatol minemu sok gonoßtul ment meg tegedet az halal.

1. AZ

1. AZ Halál tegedet *rothadando testedtül* ment meg, mely fogantatot az testnek *bolondsagában* az buja kivánsagoknak *hésegeben*, az bűnnek *rutságaban*, es az otsmanysagnak verében ßűlettetet: Lelkednek eleven *tömlötze*, *ęlö eßköze* az bűnnek, az *büdös* ganeynak valosagos *zakja*; melynek orrabol, fileiből, rayta valo approlikaibol es egyeb egyben es ki ßolgalo menedekiból ßarmazni ßokot *rutsagi*, (ha valoban meg gondolod) sokkal undokabbaknak es utallatossabbaknak tetßenek, hogy nem mint akarmi kűlső rut seppedek. Ugy annyira hogy holot az *fák* es *füvek* meg leveleznek, viragoznak, győmőltzőznek es illatoznak; az embernek teste azonban, termeßeti ßerint semmit egyebet *serkenel*, *fergeknel*,

rothadaſnal es *undok büdöſſegnel*
Pſ: 14. 1. nem terem. Az ő *indulati* tellyeſſeggel *meg veſztek*; es *ßivenek*
Gen: 5. 6. *ábrazolaſi tsak gonoßok ßüntelenül.* Innen vagyon az hogy meg nem elegedhetik az. *Iſtentelen* ember ſemmi *hirſaggal*, az *kenyes* ſemmi *gyönyöruſeggel*, az *tißteſſeg kiváno* ſemmi *fel magaßtaltataſſal*, az *illetlenül viſgalkodo* ſemmi *uy dologgal*, az *buja* ſemmi *ferteleminel*, az *vér ßopo* ſemmi *boßßu-állaſſal*, az *ſöſveny* ſemmi *nyereſeggel*, az *reßeges* ſemmi *italal*. Uyjab uyjab *ßokaſok* es *lakolaſok* talalkoznak naponként, naprul napra: uy *felelmek* es nyavalyak támadnak eggyűt az *boßßu-állas* leſeskedik az utban, malut az *hirſágos ditsöſſeg* zaklatodik; itt az *kevelyſeg* emel ßatvat, amott az *kedvetlenſeg* nyomorgat, es ki ki tsak azt *várja* mellyik tamad à maſiknak rom-

romláſara egykor Embert az ragalmazoknak fulakjok merges *Kigyok* modgyara *mardoſſak*. Maskor iſmét, *Daniel Oroßlanyihoz* haſonlo *Ellenſeginek nyilvanſagos el-nyeléſektul* reßket. Ugy annyira hogy még az Kegyes Ember-is ſoha oly hellyen nem *lakhatik*, à holot *Lot* modgyara à *Sodoma*belieknek undokſagokkal nem buſittatnék.

2. Az halal mind *büneidnek ſ-* Rom: 6.
mind penig azokkal érdemlet mindennemű nyavalyaidnak idveſſeges véget-vet: ugy annyira hogy az halál után *nem leßen többé ßomoruſag ſem kialtas*: *banat-is ſemmi nem leßen*, *mert az* Apoc: 21.
Iſten minden könyhullataſokat ßemeinkrül eltöröl. Sőtt, à halál altal menekedűnk még az iſtenteleneknek-is tárſaſagoktul, es az *Iſten el-véßi az veßedelem elöt azirgalmas es igaz embert.* Igy tse- Iſ: 57. 1.

2. Reg: 22. ℣ 20. lekedet *Iosias Kirallyal: Ime en takaritlak tegedet az te Atyaidhoz es az te koporsodban bekeseggel vißnek tegedet, es meg nem lattyak az te ßemeid azt az nagy veßedelmet, mellyet en ez helyre hozok. El-reyti az*
Is: 26. 20. *Isten egy kevessę öket az Koporsoban míglen az ó haragja el-mulik.* Ugy annyira hogy mikeppen az *Paraditsom* mint egy *Ré-hellye* az *Lelek öröminek*: azonkepen az *Koporso* à *Test nyugodalmának Kikötö partyanak* neveztethetik.

Iob: 5. 19. 3. Holot ez bűnős Test, *hitetlen* vilagban ęl, el-annyira hogy az nyavalyas *Lelek* ki nem tekinthet az *Szemeken* ugy hogy *meg* nem *veßne*, sem penig à *Fülök* altal nem halgatodhatik *el-vonattatas* nelkűl; nem ßagolhat az *Orral meg ßedületlen*, à *nyelvel*-is semmit *el-amulatlan* nem kostolhat, es az *kezek* altal nem illethet semmi *be-fertezetlen*; es min-

den erzékensegek, akar mi kisirtes-kor kéß *el-árulni* à Lelket. Az Halál altal ßabadul à Lelek ez *árultatástul* meg, s-ez *rothadando test-is* az altal *öltözik rothadatlansagot fel és az halando halhatatlansagot*, 1. Cor: 15. 53. Oh aldot, ßokßor aldot legyen, az az, halál az URBAN, mely minket ily gonoß Vilagtul, es ily nagy rabsagnak s-veßetsegnek testétűl ßabadit meg!

HARMADIK RENDBEli Elmélkedések azok felöl az jók felöl mellyeket az Halál hoz neked?

1. AZ *Halál* az Kegyes Embernek *Lelkét* az *Sz: Haromsaggal közben vetésnelkül léendö közösülésben* reßelteti az őrők boldogsagban es ditsőssegben.

2. Altal kőltőzteti az *Lelket* ez vilagi *nyavalassagokbol*, à bűn-

nek *ragadovanyabol* es az bůnő-
Hebr: 12. ſőknek *tárſaſagokbol az ęlö Iſtennek*
℣ 22,23,24. *varoſaban, à mennyei Ieruſalemben, es az ſok ezer Angyaloknak tárſaſagokban. Az Elsö ßulötteknek Gyülekezetekben, kik be-irattattanak menyben; az mindeneknek Birajahoz az Iſtenhez, es az tökelleteſſę lött igazaknak Lelkeknek birajahoz, es az Uy Teſtamentumnak Birajahoz az Ieſushoz.*

3. Az halál jutattya az Lelket amaz *öröksegnek* es boldogſagnak valoſagos es tellyes biráſara, mellyet az Chriſtus avagy *meg igirt* neked az ő Igejeben, avagy meg ßerzet eretted ßent vere altal.

Ezek azok az jok, mellyekre az aldot Halal igazit teged ez ęlet utan. Mitsodás *Kereßtyen* lehetne tehat az, ki iffiu léven, mentůl hamareb meg vénhedni nem kivánna, hogy ez men-

nyei Paraditsomban valo bemenetelre rendeltetet idő hova hamareb el-érkeznek, à holot *rézen aranyat, hivſagodon boldogsagot, el-vetetſegeden, tißteletet, kárvallaſodon örökseget* es *halãdo* voltodon *halhatatlan* ęletet tserelhetnél. A ki ez boldogſagot naprul napra *mindenek felet* nem kivannya, *mindeneknél* męltatlanb az ennek el-vetelére.

Ha (:) *Cato Uticenſis* es *Cleombrotus* (kik mind ketten Poganyok voltak) olvaſván *Pluto*nak az Lelek Halhatatlanſagarul irott kőnyvét, ßantßandekkal eggyik *nyakat töre meg*, maſik maga fegyvereben *ugrek*, hogy mentůl hamareb *azokban* az *örvendeteſſegekben* itiletek ßerint réßeſůlhetnének: Minemů nag ßegyén Kereßtyen Embernek (ſokkal nagyſagosb uton ertven ez dolgokat az *Iſten könyvé-*

Plut: in vit: Cat: Cic: Fuſc: q. l. 1. Vel de præcipiti veniens in Tartara Saxo, Ut qui Socraticum de nece legit opus.

Matth: 25.

böl) nem akarni vig kedvel ez mennyei örömben menni? Kivaltkeppen hogy maga az örömnek URA hi tegedet oda. Ha azert az ISTENNEK valami szereteti, avagy penig magad boldogsaganak es idvessegenek valami kivánása vagyon benned: mikoron az el-költözésnek ideje el-közelét, azt az idejet es modgyát mondom az halálnak, mellyét ISTEN az ő meg másolhatatlan *decretumá*ban el rendelt még minekelőtte születtetnél: add es ajanld *örömest s vigan* Lelkedet Idvezitő Iesus *Christus* odnak irgalmas kezeiben. Es è végre ha oštán az boldog ora el-érkezik mint az *Angyal, Manoah*, es az *Felesége* lattokra *az Oltarrul az Egben az áldozatnak Langjában fel méni*: Ekeppen igyekezzel te is, hogy Lelked, környülled állo jo akaroid-

Iud: 13.

nak láttokra meheſſen fel *az töredelmes Szivnek* Oltárárul Meny-orszagban, ez avagy ehez hasonlo imadkozasbeli Lelki áldozatnak jo illatu füsti közöt.

AKORRA VALO KÖnyörgese az Beteg Embernek, mikoron immár, Vilaghoz fordulasa felöl semmi remenseg nintsen, midön tudni illik tsak az Istenhez valo menetelhez kel az Betegnek, önnön magat keszíteni.

EN Mennyei Szent Atyám, *ki mindē Test Lelkének Istene vagy*, *es teremptetted nekünk ez lelkeket*, idöt rendeltel vilagra jövetelünkre, es palyafutasunknak vegezese szerint, ki menetelünkre is. Az en napimnak *szama* mellyet te meg határoztál, immár szinten vegben kezd menni:

Num: 16. 22 & 27. 15. Ier: 38. 16. Act: 13. 25. 26.

1. Tim: 4. 7

Pſ: 9. 12.

Iob: 14. 5. ni: es ßinten arra az leg utolſo
kőteſre jutottam, mellyet te
& 14. 16. 12. & 21. 22. vegeztél, *ſ-en-is altal nem haghatok.* Iol tudom URAM, hogy
Luc: 22. 53. *ha perben ßallaß velem egy teſt-is*
Pſ: 143. 1. *meg nem igazulhat elötted.* En penig mindenek felet, rutabnak
es tißtatalanbnak tetßem te e-
2. Tim: 4. 7 lőtted; mert nem *viaskodtã meg amaz jo vitezseget* valláſom mellet, oly buzgoſaggal es alhatatoſſaggal, minéművel kellet volna: hanem ez vilagtul valo feltemben es hizelkedeſembẽ, minden *bünre* es *tévelygeſre* alkalmatoſſagot adtam: es hogy teſtemnek kedvét tőlthetném, meg rontottam minden parãtsolatidat, *gondolatimban beßédimben* es *tselekedetim*ben ugy hogy *az en büneim annyira el-hatalmaztanak raytam, hogy immár tsak fel nézeſre valo eröm fintſen, mellyeknek ßama felyül haladta ha-*

jam ßalainak ßámat. Ha az en bü- Pſ: 130. 3.
neimet meg tartandod, URAM, Dan: 5. 22.
hogy maradhaſſak meg elötted. Mert
űres vagyok URAM minden
igaſſagtul, mely irgalmaſſagodat çrdemelhetné, meg terheltettem minden alnokſaggal, mellyel igazán minden haragodát meg çrdemlem. De oh, çdes URAM Iſtenem, annak az te Fiadnak, *kiben hozzám békéltél,* çrdemeért, ſanny meg engem es könyőrűly raytam, ki máſoknál, *nagyub bünös vagyok* Tőrőld 1. Tim: 1. 15.
ki emlekezetedből minden bű- Ezech: 18. 22.
neimet, es ßined elől minden Pſ: 51. 7.
fogyatkozaſimat moſd-el, amaz
nagy áru verrel, mellyet à te ma- 1. Petr: 1. 29.
cula nelkűl valo Bárányod tiß- Ioh: 1. 29.
tuláſomert ki-öntöt. Ebben az
*Hit*ben çltem, ebben halok-is
meg: el-hivén hogy az IESUS
Chriſtus meg holt büneimért es iga- Rom. 4. 25.
zuláſomert fel-támadot. Es mivel

el-ßen-

1. Cor: 15. 3. 4. 1. Pet: 2, 22. el-szenvedte ő az halált, es bűneimnek érdemes *büntetésének terhét* el-viselte; Oh szerelmes Atyám, most immar, midőn szinten itilő Szeked eleiben indultam, ments meg az ő kinszenvedeséért es haláláért, mind azoktul az rettenetes büntetesektűl, valamellyeket bűneim mélţán érdemlenek; tellyesits meg nekem azt à te kegyelmes es vigasztalassal tellyes igiretedet, mellyet Evãgeliumodban

Ioan: 5. 24. tőttel: *Valaki* (ugy mond) *hiszen te benned, örök élete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem altalment az halalbol az életre.* Erősits meg oh URAM Iesus Christus az en hitemet, hogy idvősségemnek tellyes birodalmat vethessem egyedűl tsak az te engedelmességednek es szent Vérednek érdemeben. Nevellyed oh aldot szent Lelek bekeseges

seges tűrésemet: *ne hagy fellyeb kisirteni annal, az mint el szenvedhetem*; es az mit jo tetszésedből rejam mérsz, annak el-viselésére tegy alkalmatossa. Oh áldot Szent Háromság, egy örök ISTEN, en Teremtőm, megvaltom, es meg szentelőm, adgyad, hogy az mint az *külsö* ember en bennem el fogyatkozik, azonkeppen az *belsö* inkab inkab nevekedgyek, az kegyelem es vigaztalas altal; Kesits el édes Idvőzitőm lelkemet, hogy mint az *Esses Szüzek*, igassagodnak es szentségednek *menyekezöi ruhaja* raytam lęven, kesen mehessen ki elődben, *Olay lęven lámpasaban* legezd el őtet magadnak, hogy *igy* leheſſen veled örökkön örökke valo *szeretetben* es társaságban. Fed meg Uram, az *Sátant*, es űzd messze en tőllem.

1. Cor: 10. 1.

Matt: 25. 4 & 12. 11 Apoc: 19.

Apoc: 19. 7

Ioan: 17, 22

Zach: 3. 2.

Ments

Pſ: 22. 20. 21. 22. Ments *meg lelkemet az Ebeknek hatalmoktul, tarts meg engemet az éh Oroßlannak torkatul.* Hálakat adok Uram, teneked minden áldomaſidért teſtiekért es lelkiekert, nevezet ßerint penig *meg váltaſomért*, Fiadnak az UR Matt: 18. 8. Hebr: 1. 14. IESUS Chriſtuſnak halala altal: Hálákat adok azert-is, hogy Sz. Angyaliddal gyermekſegemtűl Luc: 16. 22. fogvan, mind ez jelen valo oraig őriztettél engemet, kerlek Matt: 8. 11. ßerelmes Atyam, parantsoly ő Luc: 13. 18. nekik, hogy ez utan-is rejam vigyazzanak, valamig lelkemet kißolitod; akkor penig vigyek, (mint az *Lazar* lelket) az Eph: 1. 10. őrők ditsőſſegben. Engedgyed Act: 15. 11. hogy az mikeppen az en ki költőzeſemnek ideje közeleb közeleb jű hozzam, azonkeppen Pſ: 31. 4. lelkem-is te hozzad inkab inkab el közelitheſſen: Es hogy nagy örömmel *ajanlhaſſam ötet*

ßent

ßent kezeidben, mint çdes Atyamnak, es irgalmas meg váltomnak kezeiben; abban az ßem-pillantasban penig. *Vedd te-is kegyelmeſſen hozzad az en lelkemet.* Act: 7. 5 Mellyeket egeßßen elkővetheſſek, kerlek legy jelen Sz. lelkeddel, es az te *kegyelmed* maradgyon meg *mind vegig en bennem*, az te Fiadért az IESUS Chriſtuſért, ennekem eggyetlen egy Idvőzitőmért. Az kinek nevében neked tulaydonitom az te ditsőſſegedet, es az te kedvedből kerem, mind ezeket, abban az könyörgeſben melyre ő maga tanitot engemet;

Mi Atyank ki vagy, &c.

AZ ISTEN KEGYELME felöl, valo ketſegben eſes avagy ketelkedes ellen ßolgalo ßent Elmelkedeſek.

Nyilvan

Observatio.

NYilvan vagyon az, ſok megtapaſztalt probak altal, hogy az halal előt (mikor az ISTENNEK Fiai leg-ęrőtlenbek) az Satan ugyan meg ketőzteti az ő erejet; es akkor leg nehezeb kiſirteteket ſerez az kereſztyen ember ellen; Mert jol tudgya hogy ha akkor erőt nem vehet, ſoha nem vehet; mivel ha moſt az egyſer, az kereſztyen embernek lelke az Eghben mehet, ſoha tőbbe nem haborgathattya azt: annakokaert valamentűl inkab lehet ugy neki keſűl, es az embernek minden bűneit, valamellyeket tellyes ęlęteben tselekedet eleiben igyekezi rakogatni, az Iſten itiletinek azokkal az bűnőkkel ęrdemlet bűnteteſivel eggyűt, hogy à keppen kętſegben eytheſſe ő-tet, mely ſokkal nehezeb bűn hogy nem mint az mellyeket

tellyes

tellyes eleteben tselekedet, avagy az mivel ő vadolhatná.

Ha azert az Satan lelked iſmeretit hálalod orajan inkab haborgattya hogy nem mint eletedben:

Első oſtroma az Satannak.

I. Vald meg bűneidet az te Iſtenednek, nem tsak kőzőnſegeskeppen, hanem ugyan nevezet ſerint-is.

II. Bękellyel meg azokkal az Emberekkel kiket valaha boſſuſaggal illettel, ha annyi erőd lehet; Ha valamit valaki tűl tőrvenytelen el-vőttel, viſgald meg es *Zachæuſſal* add viſſa, mert addig ſoha valoſagoskeppen Iſtenhez meg nem terhets. Az igaz megtęres nelkűl penig ſoha ſenki nem idvőzűlhet.

Non remittitur peccatum, donec non reſtituitur ablatum.

III. Kerjed az Atya Iſtentűl az UR *Ieſus Chriſtus*ért, az *kedve-*

zeſt

zeſt es az *botsanatot*; Es oſtan ezek az te elmednek haboruſági nem *ketſegben* eytők, hanem *batoritók*; nem *büntetök*, hanem *gyakorlók* leſnek. Azok téſnek teneked bizonſagot, hogy te az igaz utban vagy: mert *az az ut, mely meny-orſagban viſen, az pokol aytaja mellet*, (mely az teſtnek *faydalmi*, es az elmenek ketſegi) *megyen el*: hogy ez te eletednek állapottya minden keppen keſerű leven, az jövendő örök çletnek örömi jobbaknak es çdesbeknek lattaſſanak teneked.

Maſodik Oſtroma az Satannak.

Ha az Satan azt veti ſemedre hogy nintsen hitöd, mert nem *erzed azt*; juſſonesedben:

Az Kereſztyẽ embernek lelki harcza.

I. Hogy meg az *erősseb hitnek-is* igen *kitsin erzeſe vagyon* nemelykor, ketſegi ellenben nagyok. Te penig az menyiben utalod affçle ketelkedeſedet, nem tulaydonittatnak azok vetkűl neked; mert nem egyebűnnen hanem à *teſtül* vannak, melytűl te mayd meg *valol*, Es mikor az *Teſt* el-romol, az te erőtelen *belső* embered ki azokat gyűlöli, es az UR *Ieſus Chriſtuſt* ſereti, meg tartatik.

Pſ: 7. 19.

Matt: 9. 24. & 17. &c.

Matth: 14. 31.

II. Hogy az leg-kiſſeb hit-is (bár ne legyen egy *Muſtar magoczkánal* nagyub) eleg annak az leleknek idvőziteſere, mely az Chriſtuſt ſereti es hiſen ő benne.

Matt: 17. 20

III. Hogy az Iſtennek Fiai, kik az ő Felſege kegyelmeſſegenek erzeſet kivannyak, elveſſik *kivanſagokat*, mikor az Iſten lattya, hogy az nekik javokra ſolgál. Mert meg igirte hogy valakik ſomjuhoznak, *çletnek vizet* ád azoknak. Igen

Matth: 10. 24.

Apoc: 2. 6. Eſ: 55. 1.

illendő példa erre, [f] *Glover*, az *Christus*nak szent Martyroma, kinek soha nem lőn addig semmi *batorito érzése*, valamig à bűn. tető helyre jutvan, az *Nyarsat* meg nem látá; Akkor ostan hirtelen föl kialtvan örömébe kezét összve tsapá barati előt, es igy szolla: *Oh eljöt* (ugy mód) *eljöt*, értvén az *Hitnek* es az szent Leleknek örvendetes erzését. *Varjad azért az* URAT, *es legy erös*, es meg erősiti az te szivedet.

[f] Fox Act: Monum: Fol: 15. 55. az utolsó nyomtatas.

Ps: 27. 14.

Harmadik Ostroma az Satannak.

Ha az Satan erősen hannya, veti büneidnek nagyságat, soksagat es rettenetes voltat elmelkedgyel ezekrül:

Lelki harcz

I. Hogy az igaz meg téres utan szinten oly könyü Istennek az leg-nagyub bűnöket-is meg botsatani mint szinten az leghkisebbiket; es hogy ugy meg-is botsattya az sokakat mint az

1. Tim: 1. 15.

eggyet. Az ő irgalmassaga-is inkab ki tetsik, az *nagy bünöknek*, hogy nem à *kitsinyeknek* meg engedeseben: Az mint ez meg tetsik az *Manasse*, *Magdalena*, *Peter*, *Pal*, &c. peldajokbol, *Es az hol meg nevekedik az bün, az kegyelem ott sokkal inkab büvölködik.* Rom: 5. 20.

II. Hogy az ISTEN soha senkit addig magatul el nem vetet, miglen az ember ötet elsőben tellyesseggessen el nem hatta, az mint ezt az *Cain*, *Saul*, *Achitophel*, *Abazia*, *Judas*, &c. peldai bizonyittyák.

III. Hogy az Isten hi *mindeneket*, még azokat-is az kik *felette igen meg vannak az bünnel terheltetve*, es soha meg nem vonta az ő irgalmassagat egy bűnös embertül-is, az ki valahá pœnitentia-tarto szivel, lélekkel könyörgöt ő Felsegenek; Bizonysag erre, az egesz *Evangeli-* Matt: 11. 28.

umnak Hiſtoriaja: El jövének az *Chriſtus*hoz minden fele betegek, *vákok*, *ſántak*, *bennak*, *belpokloſok*, *gutta ütöttek vizikorſágoſok*, *vér-folyasban fekvök*, *ördöngöſſek* &c. de tsak egy-is azok közzül, valamelyik az ő irgalmaſſágát es ſegedelmet kivána; hijaban nem járt; Ha könyörületeſſeget kértek könyörületeſſeget nyertek; akar minemü nagy *bünök* es nehez nyavalyajok volt. Sőt még az ki nem kerte-is annak-is nyutotta, ő, az ő könyörülleteſſeget (tsak magatul indulvan könyörülleteſſegre) mint amaz *Samariabeli* Aſſzonyiallatnak; amaz *Naimi* özvegynek; es amaz *Betheſda* tava mellet ſok eſztendőktül fogva, fekűvő Beteg embernek. Hogy ha ily örömeſt, nyutotta ő az ő irgalmaſſagat még az kik nem kertek-is; es *meg talalta-*

Ioan: 5.
Luc: 7.73.

laltatot azoktul, (az mint az Propheta ſzoll) *az kik nem kereſtek* Eſ: 56.1.
ötet; meg tagadná-é az ő könyö- Rom:10.20
rülleteſſeget te tőlled ki illyen *ſzorgalmatoſſon* ſok *könyhullataſſal* könyörögſz *azért*; es mint amaz ſzegeny *Publicanus*, ily *ſzived ſzerint zörgetſz*, *pœnitentias kezeddel*, meg *romladozot töredezet ſziveden*? Nevezet ſzerint, holot az te *Atyadnak*, az UR *Ieſus Chriſtuſnak* Ioan:14,14.
neveben es közben járaſa altal imatkozol, az kiért megigirte, *hogy valamit* kerünk meg adgya; Noha az *Ninive*belieknek nagy bűnök annyira föl ingyerlettek vala az URAT, hogy immar ſententiat-is mondot, vala ő ellenek de mihelt pœnitentiat tartanak mindgyart, el változtata az el ſant gonoſt, es meg engede nekiek: Mennyivel inkab hogy ha te-is haſonlatoskeppen meg térſz, tene-

Novit Dominꝰ mutare ſententiam, ſi tu noveris, emẽdare vitam. Ang: an Pſ: 50.

ked is meg enged, annal inkáb hogy még ki nem mondotta az sententiat ellened? Caint (ki az ő ötset meg ölé,) irgalmasságával onßola, *Ha jol tselekeßel*, (ugy mond) *avagy nem leßeßé kedves?* Mint ha mondana, hogy ha az te irigységedet es gonoßságodat el hagyod, es az tőredelmes ßünek oltárarul teßeß áldozatot ennekem, mind *áldozatod* s. mind penig *magad* kedves leßeß. Hasonlatoskeppen *Iudaßt-is* (az ki rutul el árula őtet) ez szeretetnek édes nevezetivel nevezven: *Báratom*, (ugy mond,) mely *iget* ha tsak ugyvőt volna-is Iudas az Chriſtusnak ßajabol, az mint *Benhadad* Kiraly, *Attyafinak* nevezetit. *Achab* ßajaboi, ketség nelkúl könyörúlletesbnek talalta volna *Iudas* az *Izraelnek* Istenét, hogy nem mint *Benhadad*

Gen: 4. 6.

Matt: 26. 50

1. Reg: 20. 31.

dad az *Izraélnek Kiralyat*, De *Cain* sokkal nagyob *kedvetlenségre* inditotta az Istent azzal hogy az *ö irgalmaßaga* felől *ketségben* esett, hogy nem mint hogy *ötset meg ölte*; *Iudaßt-is* hogy magat *föl akaßta*, hogy nem mint hogy *Mesteret el-arula*. Mert azzal ők sokkal nagyobbaknak iteltek *az halando embernek büneit*, *az halhatatlan Istének irgalmaßaganal*. Holot az *Chriſtus vérének* tsak az legkisſebbik tsöpje-is, sokkal érdemesb az Isten kegyelmének *idvösségednek* meg nyeresere hogy nem mint minden te bűneid (valamellyeket tellyes életedben tselekedtel) az Isten haragjanak *karhozatodra* valo föl ingerlésere.

Iudam non tam scelus quā desperatio fecit penitus interire Aug: de util: pan. Sceleratior omnibus ô Iuda extitisti, quem non pœnitentia duxit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Leo.

Hogy ha az Satan azt harittya elödben, hogy ezek az Isten kegyelme felöl mind igazak, tsak

Negyedik Ostroma az Satannak.

hogy az nem tartozik te rejad, mert az te bůneid ſokkal nagyobbak hogy nem mint egyeb embereke, mint az mellyeket ßant-ßandekbol, ſok eßtendöktůl fogva tselekettel Iſten es lelked iſmereti ellen, es à minemüveket maſok ſoha nem tselekedtek. Annakokaert ha az Iſten maſoknak meg kegyelmezet-is de te neked ſoha meg nem kegyelmez; juſſon

eßedben.

Lelki hartz

I. Hogy ſokak (az kik mar moſtan az egben meg ditsőittetet Szentei az Iſtennek) haſonlokeppen vetkeßtenek mikor ez földön eltek, ßinten mint te oly nagy, avagy nagyob bůnőket tselekedtenek, es egyßer ſ-mind ßinten oly ſokkaig mint te, avagy meg annal-is tőb ideig (az meg teres előt) eltenek az bůnőkben: Annakokaert az mikeppen hogy

hogy minden ő bůnők, es azokban valo çleſek nem tartoztathattak meg az Iſtennek kegyelmet, hogy ő Fölſege ő nekik minden bůnőket meg botsatana es kegyelmeben venne, mihelt meg tértenek: Szinten ugy az te *bůneid* es azokban valo *eleſed-is*, nem álhatnak az *Iſten* ellen, hogy kegyelmes ne lenne hozzad *mihelt meg terß*, ſőt azoknak mindenekneck peldaja, mint egy zálag bizonſag helyen vagyon teneked, hogy meg *tereſedet* latvan, ugyan azont tselekeßite veled-is, az mint azokkal. Mert mikeppen hogy az legh *kiſſeb bün* az *Iſten igaſſaga* előt, meg téres nelkůl *kárhozatos*; azonkeppen az legh nagyob bůn az ő *könyörülleteſſegere* nézven meg *botsathatando*. Az te legh nagyob, es meg rőgzőt- 2. Tim: 1, 16.

teb vétkeid, ugyan tsak *emberi vetkekde* az ő irgalmaſſaganak tsak kiſſebbik reſze-is *Iſten irgalmaſſaga*. Az te ſok bűneidet mivel te magad tudod, azert ketelkedel te ha botsattatnake meg avagy nem; jol reja vigyaz ez ketſeges vetelkedeſre az Iſten maga felel meg: Sokak az Eſaias idejeben azt itteltek (mint te-is moſt) mivel oly ſokaig çltenek az bűnőkben, hogy az Iſten *kegyelmehez* es *kőkönyörulleteſſegehez*, valo meg tereſeknek kereſe immar keſő-is volna. De az Iſten meg felel nekik Eſaiaſnak 55. reſzeben az hatodik versben; *kereſſetek* (ugy mond) *az* URAT *mîg meg talaltathatik, hyjjatok ötet ſegetſegül mert közel vagyon.* Mintha mondana, *mîg eletek ſen vagyon*, es mîg az en *Igem hirdettetik*, kőzel vagyok mind azok-

Eſ: 55. 6.

hoz valakik kereſnek engem, es meg talaltatom ő tőllők; Az Nép viſzont igy ſol: De URAM, mi igen nehez bűnőket tselekedtűnk, annakokaert nem merjűk Nevedet ſegitſegűl hini, es ſentſegedhez kőzel jarulni. Erre-is az UR meg felel, az *hetedik* versben. *Hadgya el*, (ugy mond) *az gonoſz ember az ő utat, es az alnak ſerfiu az ő gondolatit; es terjen az* URHOZ *es könyörullők rayta, mert haylando vagyok az meg botsataſra.* De mi azt ő tollyuk (è keppen ſol viſzontag à nép) hogy ha az mi bűneink tsak rend ſerint valo bűnők volnanak, ez az *könyörulleteſſegnek* igireti mi rejank-is, rejank tartoznék. De mivel az mi bűneink ily nagyok ily *regiek* igen felűnk hogy midőn az Iſten tekinteti eleiben mennenk ki űzettetnék. Erre-is meg felel az Iſten,

az nyoltzadik es kilentzedik versben: *Az en gondolatim* (ugy mond) *nem ollyanok mint à ti gondolatitek; sem az en utaim nem ollyanok mint az ti utaitok; Mert mely igen tavoly az Egh à Földtül, oly igen tavoly vannak az en utaim az ti utaitoktul, es az en gondolatim az ti gondolatitoktul.* Ha annakokaert te oly nagy bűnös ember volnal-is à minemüvek az egesz vilagon levő bűnös emberek, mindazaltal tselekedd azt az mit az Isten Parantzol. *Tery meg es Hídgy;* az UR *Ieſus Chriſtuſnak* Act: 20.18. *vére mely az Isten vére, meg tiſztit* 1.Ioan: 1.7. *tegedet minden buneidből.*

II. Hogy mikeppen az Isten ő, ők időknek előtte meg látta mind azokat az bűnöket, valamellyeket ez vilag tselekedendő vala, mindazonaltal meg nem tartoztathatak az Istent ez *vilagnak ſzeretetitöl*, ugy *hogy eggyetlen egy ſzülöt fiat adna, hogy minden valaki hinne ö benne, el ne veſzne, hanem örök életet venne;* ſokkal inkab az te bűneid (holot tsak legh kiſſebbik reſze ez vilag bűnenek) nem álhatnak az Isten ellen hogy az te lelkedet ne ſzeretne, es meg ne botsatana bűneidet, ha meg tér ſz es Hiſzes.

III. Hogy ha ő Fölsege *annyira* ſzeretet tegedet, (midőn ő neki *ellenſege* volnal) hogy Rom. 5. 13. oly draga árt, ugy mint az ő *ſzivenek* dragalatos *véret* fizette eretted, hogy ne lehetne most immar kegyelmes teneked, minekutanna meg váltot tegedet, es egy kegyes tekintetivel meg gyogyithat; ne néz azert bűneidnek *nagyſagara*, hanem az ő irgalmaſſaganak veghetetlen voltara, mely oly nagy, hogy ha minden bűneidet *öſſve*

hordánad, es azokhoz az *Cain* es *Iudas* bűneit hozza adnad-is, sőt az meg vettettetnek minden bűnöket ahoz ſamlalnad-is (mellyek ketſeg nelkűl meg ſamlalhatatlanok lennenek) mindazonaltal ha az Iſten veghetetlen *könyöruleteſſegevel* egyben vétned őket, tsak ollyanoknak tetſenenek, mint egy kis *Halom* egy nagy *Hegy* mellet; Az legh-nehezeb bűnnek-is *kiáltaſat* nem olvaſſuk hogy *fellyeb* érné, az egnel, mint az *Sodoma bűneinek* kialtaſa; de az *Iſten irgalmaſſaga* (azt mondgya *David*) *az egeknek felette fel-magaſtaltatot*; es è keppen minden mi bűneinket *fellyul halladgya*. Minekokaert tsak *tery meg*: ne ketelkedgyel ſemmint az *meg botsataſrol*.

Gen: 19. 13

Pſ: 108. 5.

ötödik oſtroma az Satannak.

Ha az Satan azt veti elödben, hogy te ſokſor koteleſsted magadat az meg téreſre, es ideig jeletis mutattad annak; de iſmeg ugyã azon bünökbẽ leledzettel, es ottan ottan azt tselekedven, ſin mutato pœnitentia tartaſoddal, tsak meg jatzozottattad az Iſtent. Annakokaért az Iſten-is meg vonta moſtan tülled az ö kegyelmét, es ſerelmet meg valtoztatta,

&c.

I. Hogy noha igaz az (mely bizonyara igen rettenetes dolog) mindazonaltal nem eleg az te ketſegben eſeſedre; mivel ez *közönſeges fogyatkozas az Iſten fiaiban ez életben*, kik gyakorta fogadaſt tesznek nemely bűnök ellen, de mihelt esekbẽ vesik, hogy erőtlenek az be-tőltesre, iſmet fel fogyadgyak, hogy tőbsőr ollyan dolgot nem fogadnak. Kiknek *fogadaſok* meg mutattyák az lelki embereknek jo kivánſagit; *meg ſegeſek* penig bűnös

Az harcz.

Emlekezem en reja (azt mondgya Luth:) hogy Staupitius gyakorta ſzokta volt ennekem mõdani, ego plus quam millies Deo vovi, &c. en ezerſzernel tôbſzõr fogat-

gattam fôl az Istennek hogy meg jobbitom eletemet, de soha be nem tôlthettem: Ennekutanna soha affele fogadast nem fogadok, mert jol tudom, hogy meg nem tarthatom, Ha annakokaert az Isten az Ur Iesus Christusert raytam nem kônyörül, es nem enged ennekem ez nyavalyas eletbôl boldog ki mulast, minden en foga-

bűnös testeknek erőtlenséget. AZ UR *Iesus Christus* jo eleve meg latvan erre az bűnre valo haylandosagunkat, ennekokaert tanitot minket naponkent è keppen könyörögni: *Mi Atyank, &c. Enged meg az mi adossaginkat.* Annakfelette miert parantsolta volna azt-is teneked (ki tsak bűnös ember vagy) *hogy az te Atyád fianak, ha egy nap hetßer vetkeßik-is ellened, es mind à hetßer te hozzad terend ezt mondvan: meg bántam tselekedetimet, meg botsas neki*: hanem hogy bizonyossa tegyen tegedet, hogy ő (könyörülletessegnek es irgalmassagnak Istene leven) meg akarja te neked *hetvenhetßer* naponkent valo *hetsźle* fogyatkozasidat, mellyekkel ötet meg bantottad, botsatani tsak igazan meg tery ő hozza: *Az Izrael nepe az Ertz kigyora* valo

egy

egy tekintes altal (noha már ßemekben-is meg fogyatkoßtanak vala) meg gyogyulnak vala, valamennyißer öket az *Tüzes-Kigyok* az pußtaban megmardoßak vala, elődben akarvan neked adni, hogy te-is az meg tereßnek könyhullataßaban, az *Chriſtus*ban valo *hit* altal meg gyogyulß, valamenyißer bűneidnek merges *Kigyoi* halalra mardoßnak tegedet;

II. Hogy az te idvőßeged nem engedelmeßegednek *álhatatos voltan*, hanem az Isten Frigykötesenek *bomolhatatlanßagan* fundaltatot; Noha te az *te reßedröl* altal hagtad, es megßegted az Frigy-köteßt, mindazonaltal az *Isten reßeröl* eppen vagyon; minekokaert tsak az meg *téres* kivántatik: mert nints az Istennel *el változas es az álhatatlanßagnak semmi ßine*, ő nala

fogadasim es jo tselekedetim, tsak semmire kellők leßznek. Illyen az Istennek meg az legkedveßeb fiainak-is allapottyok ez életben. Lege Luth: sub Epist: Gal: c. 5. Matt: 28. 21 22. Num: 21. 9. Poßt lachrymas gemitur graves, clementia Christi, Confeßtim, eßt oculos ante lotando tuos. Iac: 1. 17. Rom: 3. 18. & 9. 11.

Ez kulczal nyitotta meg Sz: Peter, az eget mind maganak ſ- mind à tôb Apoſtolok-nak, az tôb Kereſztyenekkel egyetemben. Luc:22.62.

la nem talaltatik. *Fel nyitotta* neked az idvôſſegnek aytajat es meg *változhatatlan vegezeſeben* meg erôſsitette azt: az kûlſôt az be meneſre mely az meg *téres* es az *Hit* te kezedben adta; ha azert ez nallad vagyon bizonyoſſon el hiheted hogy az te idvôſſeged bizonyos es meg változhatatlan. Mert *az kit az Iſten ßeret, mind vegig ßereti, es hogy az ö ßerettetit* az meg *térökre* es *hivökre* árabtya, *ſoha meg nem bannya*:

Hatodik Oſtroma az Satannak.

Utolſor, *Ha az Satan azt akarja veled el hitetni, hogy mivel regtûl fogva mind tsak kétes elmevel vagy; annakokaert jobb ha ketſegben eſel, holot büneid-is mind nevekedten nevekednek es az büntetes közeleb közeleb jô hozzad:* igy elmelkedgyel:

Hogy tsak egy bûnnek-is (am akar mely *nagy legyen*) nem kel oknak lenni az Kereßtyen Emberneck, az ketſegben eſeſre, holot az *Iſten irgalmaſsága* ennyi, ſok *ezerni* graditſal nagyob, es hogy minden *hivö* es *pœnitentia*-tarto emberneck keßen vagyon az botsanat, mely dolog az Iſtennek mind *Igejevel* ſ-mind penig *Esküveſevel* meg erôſsitettet; *Hogy ez két változhatatlan dolog altal, mellyekben lehetetlen hogy az Iſten hazudgyon, erös vigaßtalaſunk lenne nekünk.* Az Ige ez: *Valamely orában* akar mellyik *bunös ember, az ö* akar minemü *buneiböl meg térend,* (mert mind az *idö* mind az *bün* es az *bünös* meg határozatlanul neveztetnek) *az ö ßive ßerint, ſemmi gonoßſagarul mellyeket tselekedet, az Iſten meg nem emlekezik.* Ha penig az *Ige* nem eleg, (mely felöl Iſten az

Ioan:10.25. & 13. 1. Rom:11.20 Rom:8.36.

Heb: 6.18.

Ezech: 18. 21. 22. &c.

ketelkedeſt meg tiltotta,)ihon az *Esküves-is*: *Elek en, azt mondgya az* UR ISTEN, *nem akarom az hitetlennek halálát, hanem hogy az hitetlen, ki térjen az ö útarul es ellyen.* Mint ha mondana: nem hiſztek az en Igemnek? Eskűſzöm életemre, hogy en nem gyönyörködöm az bűnöſnek bűnejert valo karhozattyaban, hanem inkab idvöſſegeben, tsak pœnitētiat tarſon es meg terjen; Melynek viſgálaſa kenſzeretette *Tertuliant* è keppen föl kialtani: *Oh mi boldog emberek midön meg esküßik nekünk az Iſten hogy nem akarja az mi karhozatunkat. De oh mely ßanakozaſra mélto nyavalyaſok vagyunk, ha nem hißünk az Iſtennek, midön igaſſagara esküßik minekünk?* Mit félſz es reſzketz hát el-alelt Lelek, hogy nem veſzſz mind ezekből vigaſztalaſt es batorſagot? Mert

Ezech: 33. 11.

O felices nam quorũ cauſa jurat Deus, O miſerrimos, nos ſi non Deo, quidem juranti credemus. Tert:

ha ez egeſz föld, kerekſegen találtatnak valakik kikért az Chriſtus az ö drágálatos véret, az kereſzt-fan ki öntötte, te vagy minden ketſeg-nelkül, az eggyik; Végy batorſagot azert, annak az *macula* nelkül valo *Baranynak* mindenekert élegedendö vereből, mely *ſokkal jobdolgokat ſol, hogy nem mint az Abele*; es könyörögy azokert-is kik még eddig ſoha az bűnnek meg utalaſanak illyen erzeſnek kegyelmet, meg nem tapaſztaltak: Te bizonyara eggyik vagy. Kiert az Chriſtus meg holt, es az kiert az meg keſeredet *lelek* ezeket az jay ſokat kenſerittetet ki botsatani: *En Iſtenem, en Iſtenem, miert hagyal el engemet*; Semmit ne ketelkedgyel, mert ezennel, az mint hogy moſt vele ſenvedſz, velelis uralkodol örökke; *Igaz beſzed*

Heb: 12. 24.

Matth: 27. 46.

Tim: 2. 11.

ez-

2. Cor: 1. 20. Apoc: 3. 14. Hebr: 6. 6.

ez. Nints semmi az mi az embert meg fosthassa az idvösseg-tül, hanem csak az *hitetlenseg* es az *meg nem teres*; Semmi nem tesi az bünt az szent lelek ellen, *meg botsathatatlanna* hanem csak az *teretlenseg*. Az te meg terni igyekező fegyhetetlen kivansagod, szinten oly kedves Isten előt, mint szinten az tökelletes meg teres, melynek be-tellyesedeset leg-inkab kivánhatnád. Elmelkedgyel, csak mind ezek felől az *Evangeliomi batoritasok* felől, s. meg latod hogy *halalod orajan* az Isten az ő Sz: lelkevel, meg jelenik tenteked, hogy midőn az *Satan* leg-nagyob győzödelmét remenlene teraytad, szintẽ akkor vall nagób segyẽt: sőt, midőn az te szemed gyökerei szakadoznak, ugy hogy már semmit nem latnál, az UR Iesus Christus meg jelenik te neked,

ked, hogy vigasztallya az te *lelkedet*, es tegedet az ő szent Angyali altal az *örök boldogsagban* vitessen; Akkor az te környúlled állo Atyad fiai néznek tegedet, mint egy *Monoah* Angyalt, tsudat tselekedni, midőn nezik, az *erötlen embert* (egyedúl tsak az Isten lelkenek jelen valo volta altal) hatalmat venni az bűnnek *erejen* az halalnak *keserüsegen* es à Satannak minden *hatalman*, es az igaz *hitnek tüzebẽ*. s. az *könyörgesnek jo illatu fustiben*, az örök boldógsagban, az szent *Angyalokkal* győzedelmessen föl menni.

Luc: 19. 34.

Iud: 13.

INTES AZOKHOZ AZ az kik az Beteg látogatni mennek.

AZ kik az beteghez mennek látogatni, kiváltkeppen valo gondgyok legyen arra, hogy

Az beteget latogatoknak tisztek.

néma modon az beteg felet ne üllyenek avagy állyanak; hiyjaban valo dolgokrul is ő tőlle ne kerdezkedgyenek, ne busitsak, az mint közönsegessen tselekedni soktanak. Hanem ha lattyak hogy az beteg az halálra el-vált, el ne titkollyak, sőt essessen es szeretettel meg intsek őtet, es az ő erőtlensegere megemlekeztessek, hogy kesitse magat az örök çletre; Egy jol el-mulatot ora, mikor az ember meg akar hálni, meg nyerheti az ő örök çletenek bizonyos voltat; Ne edesgessek őt ez çletnek hasontalan remensegevel, hogy valamikeppen lelket az örök halalban ne eytsek. Adgyak eleiben egy átallyaban az ő állapottyat, es kerdgyek őtet, ez egy-nehany rövid kerdesekre;

EGY.

EGYNEHANY RÖVID kerdesek, mellyeket az meg halo beteg embertul kel kerdeni.

I. Hiszedé hogy az Mindenhato Isten, az ki szemelyeben harom, állattyaban egy, az Eget es az Földet minden benne lçvő állatokkal egyetemben hatalmaval teremtette: es hogy az ő *Isteni Gondviselesele* altal igazgattya azokat: ugy hogy semmi vak szerentseből, se ez *vilagon* sem penig *te raytad* nem esik, hanem az mit az ő Isteni hatalma es *tanatsa rendelt*?

II. Meg vallodé, hogy az Mindenhato ISTENNEK *Parantsolatit* altal hagtad, es meg rontottad *gondolatidban, beszedidben* es *tselekedetidben* mellyert meg erdemlened az *Isten atkat*, mely be-foglallya *ez çletnek minden nyavalyait* es az pokol tüze-

nek ez élet utan valo *veghetetlen gyötrelmit* hogy ha az Isten az te *erdemed* szerint akarna te veled banni?

III. Meg keserettélé szivedben, hogy ẽ keppen, minden ő törvenyit meg rontottad, es elmulattad az ő Sz: szolgalattyat, s-imadasat, ellenben penig ez vilagot, es az te hejaban valo gyönyörüsegedet követted?

IV. Kivánse tellyes szivedből az Istennel meg bekelleni,
Rom: 8. 35. az UR *Iesus Christus* altal, ki ẽne ki eggyetlen egy fia, neked penig *Közben-járod*, ki *az egekben*
Hebr: 9. 24. *menti*; hogy meg jelennyek most *Istennek elötte* es *esedezzek az te* lelkedért?

V. Nem vetede bizodalmadat más egyeb *Közben-jarokban*
Hebr: 9. 11. avagy *Esedezökben*, *Szentekben*
1. Tim: 2. 5. vagy *Angyalokban*, el hiven hogy *az Iesus Christus az Uy Te-*

stamentumnak eggyetlen egy közben-jaroja, az kik ö altala az Isten- Hebr: 7. 25.
hez Iarulnak, mivel mindenkoron él hogy esedezzek erettek: es akarsé *Daviddal* è keppen sollani, az Ps: 73. 25.
Christusnak; *kitsoda volna nekem Mennyegben te nalladnal töb*: *es te nalladnal egyebben nem gyönyörködöm ez földön.*

VI. El-hisedé azt bizodalmasson, hogy ám az rettenetes halalnak es kin-szenvedesnek, mellyet Idvözitö *Iesus Christusod* el-vifelt eretted, *eggyetlen egy erdeme* altal fogs idvözülni, nem vetven idvösségednek remenseget, vagy *magad erdemeben*, vagy *mas* egyeb *esközben*: el hitetven bizonyossan magaddal; hogy *nintsen senkiben* Act: 4. 12.
masban idvösség: *es nem adattatot* & 10. 43.
az égh álat mas nev mely altal kellene meg tartatnod?

VII. Meg botsatottalé tel-

Es: 26. 29. lyes ſivedből minden boſſuſagrol, avagy vetekről, mellyet maſok akar mi uton tőttenek ellened; es akaratod ſerint, kértelé te-is azoktul botsanatot, kiket ſoddal vagy tselekedeteddel meg bantottal: ki vetettelé ſivedből minden maſok ellen valo gyűlőlſeget; hogy meg jelenheſs az Chriſtus ortzája előt, *(az ki bekeſegnek fejedelme)* tökelletes ſeretetben?

Es: 5. 6. Hebr: 12. 2. VIII. Vádolé lelked iſmereti, hogy valakitűl valamit torkon verve el-vőttel, avagy valamely ſegeny Özvegynek es *Árvának* avagy akar kinek joſagat erővel, meg tartottad? Elhidgyed hogy ha *Zacheus*-kent, effęle el-tulaydonitot joſágot *viſſa nem adtz* (hatalmad leven reja) igazan meg nem *terhetz*, ſ. az igaz *meg teres nelkül* nem-is *idvezulhetz*; es è keppen az *Chriſtuſt*

ſtuſt ſemtűl ſemben nem lathatod, mikor az ő itilő ſzeki eleiben megy?

Hogy ha az beteg Ember mind ezekre az kerdeſekre egyenkent Kereſztyenűl meg fęlel tehat az kik jelen vannak minnyajan allyanak egyben, es terdre ęſven az betegert kőnyőrőgjének ezkeppen:

MEG HALO BETEG

Emberért valo könyörges azok altal kik annak latogataſara mennek.

OH kőnyőrűlő Atya ISTEN ki URA es meg adoja vagy az ęletnek, es az kitűl *függ az Halalnak ki menetele*: mi te ſegeny Fiaid kik ide egybe gyűltűnk, meg iſmerjűk, hogy (ſok féle bűneink miat) nem vagyunk męltok arra, hogy nem hogy maſoknak, de męg mi

magunknak is valami áldaſt kerjünk az te kezedből; de mi-
Iac: 5. vel *meg parantsolad*, hogy egyikünk az maſikonkért könyörögjön, nevezet ſerint penig *az betegért*; es meg igerted, *hogy az igazaknak könyörgeſek ſokat haſznalnak te elötted*; minekokaert, *parantsolatidhoz* valo *engedelmeſſegünkben*, es az te kegyelmes *igeretedben*, *bizvan* nagy batorſagoſſan jarultunk moſtan Felſeged ſine eleiben, hogy ezert az mi ſerelmes Atyank fiaért, kit te Atyai *dorgalaſoddal* meg latogattál, te neked eſedezünk, örömeſt kivannók ugyan az ő *meg gyogyulaſat*, es eletenek hoſſabbulaſat, az Keresztyen *társaſagban*: de mivel az mint mi eſſünkben vehettyük, el vegezted, hogy ez te Atyai *látogataſod* altal, ki ſolirſad őtet ez halando çletből; az *mi akaratunkat* az

te

te *ſent akaratod ala adgyak*, es alazatoſſan kerünk az UR IESUS *Chriſtuſert*, ſ. az ő keſerü halalanak es vere hullaſanak (mellyet ezért ſenvedet) erdemejert, enged es botsaſd meg ő neki *minden büneit*, mind az eredendőket, mellyekben *fogontatot* es *ſulettetet*, mind penig mellyeket tellyes eleteben *ez napig* es *oraig gondolattyaban beſſedeben*, es *tselekedetiben* te ſent Fölſeged ellen tselekedet. Veſd hátad
mege mind azokat, es *elölled oly* Pſ: 103. 12.
meſſſe haytſad, *az mely távol Nap-kelet Nap-nyugattol*; törölld ki emlekezetedből azokat; ne handſemere; moſd el az *Chriſtus verevel*; hogy ſoha azok többe ne lattaſſanak, es ſabadits meg őtet minden bünteteſektül valamellyeket az ő büneért erdemel, hogy azok is ſoha az ő lelkét ne haborgathaſſak, ſem pe-

nig az itiletkor az ő lelke ellen föl ne tamadhaſſanak; *ruhazd föl ötet* az UR IESUS CHRISTUS *igaſſagaval*, mely altal igaz leheſſen te előtted; es ebben az ő utolſo ſükſegeben. Kerünk tegedet, tekints le az Egből ő reja, azokkal à kegyelemnek es ſanakozáſnak ſemeivel, mellyekkel fiaidra tekinteni ſoktal utolſo nyavalyajokban. Könyörüly ez te meg ſebhetet *ſolgadon*, mint amaz jo *Samaritan*; mert ez oly beteg *Lelek*, hogy illyen Mennyei Orvoſſon kivül ſenki velle jol nem tehet, azért ſegitſeged nelkül ſükölködik. *Oh* URAM, *nevellyed az ö hitit*, hogy el hiheſſe, hogy az *Chriſt meg holt*, ő erette, es hogy az ő verevel meg moſogatta minden bünteből: es avagy *könnyebbits* meg *faydalmit*, avagy *nevellyed, bekeſeges türeſet*, hogy

aldot

aldot akaratodat es tetſeſedet el viſelheſſe. Ne méry, URAM, többet *ö reja*, hanem tsak az mit el-ſenvedhet; Emeld föl ötet magadhoz, azokkal az ohayto ſokkal es fohazkodaſokkal mellyek eleggé, ki nem jelentethetnek.

Adgyad hogy érezheſſe az ő *Hivatallyanak* remenſeget; es az te *könyörülleteſsegednek* kimondhatatlan *nagyſagat*, ſ az te hatalmadat azokhoz, az kik tebenned hiſnek. Mutaſd meg Uram, az ő nagy *erötlenſegeben* az te nagy *erödet*, oltalmazd ötet az *Satannak intselkedeſe* es *kiſerteti* ellen: ki (az mint tellyes çleteben) moſt-is az ő çrötlenſegenek idejen, kiváltkeppen *Oſtromollya* hogy be nyelheſſe ötet. *Oh tarts meg* az ő *lelket*, es *fedd meg ez Satant*; ſ parantsold meg *ſent Angyalidnak*,

hogy legyenek ő környül; ötte, segitsek ötet, es minden gonoß ſ-alnok lelkeket üzzenek meßße ő tölle. Unaſd meg ő velle inkab inkab ez vilagot, hogy *kivánkozhaſſek el-oßlani es az Chriſtuſſal lenni.* Es mikor az az *jo ora* (melyben kiſolitándo vagy ötet) el érkezik, adgyad ő neki az te kegyelmedet; hogy nagy *bekeſegben* es *örömben* botsathaſſa *ki az ö Lelket irgalmas kezeidben.* Vedd kegyelmedben te-is ötet, es à te *aldot Angyalid-dal* viteſd föl à te Orßagodban.

Tegyed az ő *utolſo orajat* legh-*jobb oranak*, *utolſo beßedit* legh-*jobb beßedeknek*, es az ő *utolſob gondolatit* legh-*jobb gondolatoknak* Es mikor az ő *ßeme vilaga* el veßßavais el áll, ugy hogy nem teheti annakutanna többe az ö tißtit, adgyad (oh URAM) hogy örökke (Szent Iſtvannal) nezheſſe

az

az Ieſus Chriſtuſt az Egekben, hogy magahoz vejendő ötet; Rom: 8. 26
es hogy az te Sz: Leiked ő benne; *ßerezzen meg mondhatatlan ſohazkodaſokat ö ereitte.*

Tanits meg minket-is ő benne, hogy lathaſſuk az *mi utolſo vegünket* es *halandoſagunkat*; hogy nagyob ßorgalmatoſſaggal kéſitſük magunkat arra az orara, melyben minket-is haſonlokeppen kiſolitaß: E keppen, URAM, az mi ßerelmes Atyankfiat, teneked, beteg Szolgadat (Szolgalodat) örökke valo kegyelmed es irgalmaſſagod alá ajanlyuk az altal az könyörges altal, melyre minket Idvözitő Chriſtuſunk tanitot, mondvan:

Mi Atyank, ki vagy, &c.

AZ te Kegyelmed, *Oh* UR IESUS *Chriſtus, az te ßerelmed. Oh mennyei Atyank; az te vigaßtalaſod es*

batoritaſod, Oh Szent Lelek legyen mi velünk mindnyajunkal, es nevezet ſerint ez te beteg Szolgaddal (Szolgaloddal) mind az vég oraig es az vég oraban, AMEN.

OLVASS ANÁK AZ Beteg elöt, ottan ottan nemely kivaltkeppen valo Réſſeket az Szent Irásbol, mint:

AZ *Iob* könyvenek elſő Reſſet.
Ugyan azon Iob könyvenek. 14. es 19. Reſſeit.
Az *Moyſes* ötödik könyvenek. 34. Reſſet
Az *Ioſue* könyvenek ket utolſo Reſſeit.
Az elſő *Kiralyi* könyvenek. 17. Reſſeit.
Az maſodik *Kiralyi* könyvnek. 2. 4. es 12. Reſſeit.
Az *Eſaias* Prophetiajanak. 38. 40 65 Reſſeit.

Az

Az Chriſtus kín-ſenvedeſenek Hiſtoriajat.
Az *Romaban* irt Levelnek. 8. R:
Az *Corinthus beliekhez* irt elſő Levelnek. 15 Reſſet.
Az *Theſſalonicabeliekhez* irt elſő Levelnek. 4. Reſſet.
Az *Corinthus beliekhez* irt maſodik Levelnek 5. Reſſet.
Az Szent *Iacab* Levelenek elſő es utolſo Reſſeit.
Az *Sidokhoz* irt Levelnek, 11. es 12. Reſſeit.
Az Szent *Peter* elſő Levelet.
Az *Mennyei-jeleneſről* irt könyvnek három elſő, es harom utolſo Reſſeit, avagy eggyẽkent ezeket.
Es igy intven az beteget hogy *varja* az Iſtent, *Hit* es *Bekeſeges*; türes altal, míg el küld ő erette; es könyörögven az URNAK, hogy ötet az *Mennyeknek* Orſágaban az utolſo

boldog fel tamadaskor meg lathassak az ő őrvendetes eleikben valo jövetelibon, sők-is ez vilagbol kedvek ßerint az Istenben valo bekesegben ki költözhessenek.

VIGASZTALAS OKAZ beketelenseg ellen az betegsegben.

HOgy ha az te nyavalyad az nagy faydalmak miat beketelenkedtet tegedet, elmelkedgyel ezekről:

1. Hogy az te *büneid* az pokolnak *faydalmit-is* meg erdemlettek volna: annakokaert ez faydalmakat, annal nagyob bekeseggel ßenvedgyed? hogy azok tsak *Atyai feddesek* es *meg jobbitasok* raytad.

2. Hogy ezek mennyei *Atyad*nak *suytolási* kinek az veßßő kezeben vagyon. Ha Fi lęven, Hebr: 12. 9.

földi

*földi Szuleid*nek dorgalásokat betsüllettel ßenyveded; menyivel inkab mostan, ISTEN Fia lęven, magadat bekevelkel *mennyei ędes Atyád* veßßejenek alája botsátanod, látván hogy az őrők boldogsagodra ßolgál teneked.

3. Hogy *Christus* Urunk, Testeben es Lelkeben sokkal nagyub *gyötrelmeket* ßenyvedet te éretted; annakokaert te-is annal őrőmesben es tsendesben ßenyvedgyed az ő áldot tetßefet magad haßnaért. Azert ßenyvedet, azt mondgya *Sz. Peter, az Christus ti erettetek, nektek peldát hagyván, hogy az ö nyomdokat kövessetek. Sz. Pál*-is azert mondgya: *Nagy álhatatossaggal (ugy mond) az elönkben adattatot tsélt ki fussuk, nézvén à hitnek Urára es végezöjere az Iezusra, ki az ö*

Vir dolorũ. Es: 53. 3.

1. Pet: 2. 1.

Hebr: 12. 1. 2

elötte

elötte valo örömért ſenyvedet kereſtet &c.

4. Hogy ez nyomoruſagokat mellyeket te moſtan ſenyvedtz, *régen meg ſenyvedtek már ez elöt más féle barátid ez világon*, mint *Sz. Peter* bizonyittya. Sőt az *Sz. Iob* nyavalyai ſokkal nehezebbek voltak. Nintsen eggyetlen egy-is azok közzűl az Szentek közzűl, kik moſt már az Mennyei örömben *nyugoſſnak*, az ki haſonlo faydalmakat, nyomoruſagokat nem ſenvedet volna, minekelőtte oda menne: Sőt ſokak, ő közzőllők, ugyan örömmel ſenvedtek az gyötrelmeket, mellyeket az vér-ſopok ő raytok el-követnek vala, csak mentűl hamarab mehetnének arra az örömre melyre te moſt hivattatol. Neked penig ugyan igéreted-is vagyon az Iſtentűl Sz.

1. Pet: 5. 9.

S. Roïtus Cum quotannis gravi morbo tentaretur à Deo, dabit quod uno anno liber eſſet ac ſi à Deo tunc deſertus fuiſſet Vit. P. c. 2. S.

Péter

Péter altal: *Az minden kegyelemnek Iſtene* (ugy mond) *ki hivot minket az ő ditsőſſegere, tegedet ki egy keveſſe meg nyomorodtal, tegedet tökelleteſſe teſſen, meg erőſſet es meg állat.* Iſmet: *Az Iſten igaz, nem hágy tegedet fellyeb kiſerteni annal az mint el-ſenvedheted, söt mind az kiſertettel egyetemben az ſabadulaſra utat nyit hogy el-ſenvedheſſed.* 1. Pet: 5. 10. 1. Cor: 10. 14

5. Hogy az ISTEN bizonyos időt rendelt nyomoruſagidnak végezetire, ſinten mint *kezdetire. Harmintz nyoltz egeſs eſtendöket rendelt volt* ama *Bethesdatava* mellet fekűvő embernek betegeskedéſere: *Tizenkettöt amaz vér-folyasban nyomorgo Aſſzonyiállatéra. Tiz napokat* az *Smyrnai* Anyaſzent-egyháznak *Angyalaéra: Harmad napot az Davidi dejeben valo dög halálra.* Sőt az Kegyes Embereknek csak *köny hulla-* Ioan: 5. 1. Matt: 9. 20. Apoc: 2. 10. 2. Sam: 24. 23.

Pſ: 56. 9. *hullatáſokat-is az Iſten fel-jegyzette, azoknak ſámát jol tudgya.* Az mi nyomoruſaginknak ideje (azt mondgya az *Chriſtus*) *tsak egy kevés*: az Iſten haragja tsak *egy ſem pillantáſig* tart, azt mondgya *David. Egy kitsiny idö*, azt mondgya az UR. Annakokaert minden idejét az mi nyomoruſaginknak, tsak egy oraig valo

Modicum & videbo vos.

Ioh: 16. 16.

Pſ: 80. *ſomoruſagnak* nevezi. *David Propheta* az nyomoruſagokat, hirtelen valo el-muláſokert, az

Apoc: 6 11.

Ioan: 16.

Pſ: 110. 7. ſebes *folyamothoz* haſonlittya; *Athanaſio* penig *egy kis Fellegetskéhez*. Veſd öſſve ez életnek,

Nubecula eſt, cito tranſit. *legh-hoſſſab nyavalyaſſagat*, az következendönek *örökké valo örömivel*, ſ-meg latod hogy tsak

Ioan: 16. ℣ 21. ſemminek tetſik. Es mikent ez világra épp kezzel lábbal *ſületteteti Finak* latáſa, az *Anyával* minden kinnyait el-feleyteti: E keppen az *Chriſtus*nak, ki te

éretted

éretted ſulettetet, az Egekbe valo látáſa, te veled-is ugy el-feleyteti az *halál*nak minden keſerüſegit, mint ha ſoha nem is voltak volna, mint ſinten Sz: Iſtvannal-is, ki mihelt az *Chriſtust* meg láta, minden ö *ſebeit*, az *Koporſo*nak rettegéſit, es az *köveknek* rettenetteſſegit el-feleyté, es Lelkét, nagy örömmel *Idvözitöje* kezében ajanlá. Gondolkodgyál te-is az *Chriſtus ſebeirül*, es minden faydalmidnak nehezſegét mindgyáraſt el-feleyted. *Legy hiv mind halálliglan s-néked adgya az életnek koronáját.* Act: 7. Apoc: 2. 10.

6. Hogy te moſtan az *Chriſt*° *Scholájaban* az *Repetitio*ra hivattattál; hogy meg teſſęk menyi *Hitet*, *Bekes türest* es *Kegyeſſeget* tanultál mind ez ideiglen: es hogy ha Sz: *Iob* modgyára ollyá Iob: 2. 10. *jo neven vehetedé* Iſtentül ez kes

nyomo-

nyomoruſagot, mint az *el-vöt ſok jokat?* A mikeppen azert mindenkor imadkoztál, *Legyen meg* (ugy mond) *az te akaratod*, ugy moſtis ne *botránkozzál meg*, ha az Iſtē egy kevés ideig, ſent akarattya ſerint banik veled.

Rom: 8. 28. 38. Morb' non malis annumerād', quia multis utiliter accedit Baſil: in Hexam: Morbus eſt utilis quædam inſtitutio, quæ docet caduca aſpernere & cœleſtia ſperare. Nazian: ad Philar:

7. Hogy *azoknak à kik az Iſtent ſeretik*, *mindenek javokra ſolgálnak*, *el-annyira hogy ſem halál*, *ſem élet*, *ſem Angyalok*, *ſem hatalmaſſagok*, &c. *el nem ſakaſztathatnak minket az Iſtennek ſerelmétül mely vagyon à mi* URUNK *Ieſus Chriſtusban*: Legy jo reménſegben azért, mert minden *nyomoruſag* à *Pokol Kinnyai*nak meg előzéſe; minden effélé *kéſedelem* à Meny-Orſágnak *valoſagos nyugodalma*. Az mikeppen az te életed ſokaknak *vigaſztalaſokra* ſolgalt; ezenkeppen haláloddal-is legy jo *Pelda ado* keresztyen felebarátidnak: jadtzottaſd meg az Satánt

tánt mint *Iob Patriarcha*. Tsak az *Chriſtus*nak előben el botsátot *Kereſsti* ez nyomoruſag raytad, hogy ez világnak ſereteti *meg feſſetteſſék benned*; Hogy igy minden akadály nelkűl el-meheſs, es az Chriſtuſſal, *ki eretted meg feſſéttetet*, örökkön örökké élheſs. Minekokaert ha igaz *kereſztyen Ember* vag, ved-fel mind két válladra (mint amaz *Cyrenebeli Simon*) az *Chriſtus*nak *Kereſztit*, es viſellyed azt ő utanna: Az te faydalmid ezētűl el-mulnak, az örőm penig, à mely kővetkezik, ſoha el nem mulik.

AZ HALALNAK FElelme ellen valo vigaſztaláſok.

HOgy ha *betég ſegedben az haláltul meg ijetz*; elmelkedgyel ezekről:

1. Hogy az Halaltul valo felelem jegye az *tétovazó* elmenek:

Es: 25. nek: mert az *Christus Anyaßentegyházában* nintsen *halál.* Es. 25. Es, *az ki az Christusban él es hißen ö benne, ſoha meg nem hal.* Ioan: 11. 26. Azok fellyenek az Haláltul, kik az Christus kivül vannak. Az Kereßtyének nem halnak meg; hanem mikor Gen: 5. 24. Iſtennek tetßik, mint *Enoch* az Iſtenhez vitettetnek. Az ő nya-
2. Reg: 2. 11. 12. valyaſſagok tsak az *Illyes tüzes Szekere*, mellyben az Egben vi-
Luc. 16. 2. tetnek: avagy mint à *Lázar* ßomoruſaga, mely az *Abraham kebelében* küldi öket. Egy ßoval, ha eggyik léßeß azok kőzzül,
Ioan: 14. kik mint *Lazar*, *ßeretik à Ieſust*; *az te betegseged nem halálos léßen, hanem az Iſtennek ditsöſſegere ßolgál*: ki az ő ßerelmeből, elő halalodat vég nelkül valo örömre változtattya. Hogy ha ſokak még az Pogányok kőzzül is, mint *Socrates*, *Curti*', *Seneca*, &c.

akarat-

akarattyok ßerint meg holtanak (holot még tovab élhetnenek) az Leleknek *halhatatlanſagának* remenſege fejeben; tsak te vonogatnáde magadat ily ſokáig tanulván az *Chriſtus Scholajabá*, holot moſtan amaz aldot *Baranynak*, örökkön örökké valo menyegzőjében hivattatol? Apoc: 19. 7. Tavoly legyen.

II. Emlekezzél meg hogy ez az te életed, tsak *második graditsa* valoſagos életednek: mert minekutánna *elsöben kilentz holnapig ßorogottál volna* az te *Anyád meheben*, bűkſegeskeppen kinßerittettél onnan ez te életednek *második graditsára* lépni. Es midőn ez élet holnapinak-is, Iſtentűl *el-rendeltetet* száma bétellyeſedik; ezt-is kinßerittetel el-hagyni, es az kővetkezendő világban, melynek ſoha vége

nem

nem léßen, az *harmadik graditsra* menni. Mely dits ő ſſeges utolſo graditsára az Eletnek, ez altal az ayto altal kelletet męg ő magának-is az *Chriſtus*nak, es minden ő *Szentinek te elötted*, altal menni: igy kelletik ő utannok à *többi*nek es *te neked*-is. Mit fęlnél hát tsak te attul, mely az *Iſten*nek minden *valaßtottival* kőz? Hogy lenne tsak neked az ßerentsetlen, mely oly jol ßolgált tőb minden Kereßtyenek-nek? Ne fęly az halaltul, mert az miként az halál az *roß* ęletnek *ki menetele*, à keppen az *Iob*nak *kezdete*: az ideig valonak vége, de az *örökké valo*nak eleje.

Mors præſentis vitæ exitus & introitus melioris. Bern: in Ep: ad Rom:

III. Gondold meg hogy tsak *három* dolgok tehetik az *Halált* ily rettenetteſsé teneked. Elſő az az *Kár*, mellyet *ö altala* vallaß; Második az *Faydalmak*; Harmadik, az kővetkezendő rettenetes

tes *Buntetéſek*. De mind ezek tsak tettetes es oknelkűl valo *rettegéſek*. A mi az elſőt nézi, ha itt hagyod-is *bizonytalan joßagodat*, mellyet à *Lopok el-lophatnak*, mindazonaltal à hellyeben, az Egben oly *kentset* talalß, mely ſoha el nem vétettethetik tőlled: Tsak rejad *biztak* volt ám azokat mint az *Szam-ado Safarra*; Ezt penig őrökke valo *jutalom* hellyet *adgyák* te neked. Ha el hagyod *kedves Feleſegedet*, az *Chriſtus* az kivel *közösülß*, es à ki *kedveſſeb* meg találod. Ha el-hagyod ędes *Gyermekidet* es *Rokonſagidat*, talalß ott előtted elbotsáttatot Iſten-felő hiveket es ki mult ędes magzatokat; ſőt magat az *Chriſtuſt* minden ő aldot *Angyal*ival es *Szent*ivel meg találod ſ-azokat az te Gyermekidet-is, es Iſtennek tőb minden *Fiait* es *Leanyit* az kik tege-

Matth: 6. 19. 20.

det kővetnek meg látod. El-
hagyod ugyan ez *földi öröksegedet*
es *sárbol tsinalt hazadat*, de azok
hellyeben véßeß *mennyei örökse-*
get es az őrők *ditsöſſegnek lakaſat*,
mely neked kereſtetet, kéßitte-
tet es tartatot. Mit veßteß tehát
az halálban? es ellenben nem
nyereſegé neked az Halál? *Mēny-*
haza, *Mēnyhaza*, mi-is nem ſo-
kára kővetűnk tegedet. Ma-
ſodßor, à mi az Halálnak *faydal-*
mit nézi: az Haláltul valo fęle-
lem ſokkal nagyub győtrelem
nemellyeknek, hogy nem mint
az *Halálnak faydalmi*: mert ſok
Kereßtyenek az Halálnak min-
den *faydalmi* nelkűl holtanak
meg: Az te *remenſegednek Vas*
matskaját veſſed az *Iſten Igéjének*
erös fundamentumaban, ki meg i-
girte hogy *erötlenſeged altal viſſi*
végben az ö erejét; es hogy *nem*
hágy tégedet fellyeb kiſirteni annál

Timor mortis ipſa morte pejor.

2. Cor: 12. 9.
1. Cor: 10. 13.

az

az mint el-ßenvedheted. Mayd az
Chriſtus minden ideig valo *nyo-*
moruſagidat örökkön örökké valo ö-
römre fordittya.

Utolßor, à mi az Halált kő-
vető *rettenetes büntetéſeket* illeti,
azok nem te rejad tartoznak, ki
Chriſt' Tagja vagy; mert à Chriſt'
az *Hivek* reßerűl az halalnak *fu-*
lakjat el-vőtte, ugy añyira hogy
ſemmi kárhoztataſok nints immár a- Rom: 8. 1.
zoknak, kik az Chriſtusban vannak.
Az *Chriſt'* maga-is meg vallotta,
hogy *à ki ö benne hißen örök ęlete* Ioan: 5. 24.
vagyon, es nem megyen az à kár-
hozatra, hanem altal ment az ha-
lálbol az ęletre. Errűl mondgya
az Sz. Lelek az Egből: *Boldogok*
az Halottak kik az Urban halnak
meg. Annakokaert az *Halál* az
Hivekre nézve *el-nyeletet az dia-* 1. Cor: 15. 54
dalomban, es az ő *fulakja* mely az 55. &c.
bűn, ſ-à bűnnek *büntetese* az 1. Theſſ: 4.
Chriſtus altal el-vétetet. Innen Eſ: 26.

 az

Apoc: 14. az Halal *teſtünkre* tekéntve, tsak
1, Ioan: 4. 1. *álomnak es nyugodalomnak* hivattatik; *lelkünkre* nézve penig,
Luc: 3. *mennyei Atyánkhoz valo menetelünknek, békéſeges el-költözeſnek*; ez
2. Cor: 5. *teſtül valo meg válaſnak, hogy az*
Phil: 2. URhoz *meheſsünk*; *el-oßlaſnak, hogy az Chriſtuſſal leheſsünk.* Mit
Mors porta gloriæ, janua vitæ: mondgyak mindezekre? *Drágalátos* URAM *te elötted az te Szentidnek halálok.* Ki volna hát, à ki
Bern: még az Pokol altal-is Paraditsomban menni nem akarna? annal inkab az egy ſem-pillantáſig valo *Halál* altal? Nints ſemmi az *Halál utan*, à mitül felned kellene; nem à bún, mert az *Chriſtus* meg fizette az te *váltſagodat*; nem az Itelet mert ő teneked ſzerelmes *Aryadfia*; nem az Koporſo, mert az, az URNAK *Agya*; Nem az *Pokol*, mert az te *Idvözitödnel* vagyon az *kults*, nem az ördög, mert az

ISTENNEK *Angyali járnak tábort te környülletted*, es nem hagynak tegedet mind addig, valamig az Egben fel nem viſnek. Soha nem voltál ily közel az *örök élethez*; ditsöiſd meg azert az *Chriſtust meg áldot halálod altal.* Mondgyad álhatatos lélekkel. lövel URAM IESUS mert az te Szolgad megyen te hozzád. Io KEDVEL MEGYEK, URAM *ſegéld meg az én erötelenſegemet.*

HET SZENTSEGES gondolati, es ſiralmas fuhazkodáſi ez árnyek vilagbol ki költözni indult Betég Embernek.

MIvel az ISTEN az ő veghetetlen irgalmaſſagabol ugy mertekli az mi faydalminkat az betegſegben, hogy nem mindenkor vagyunk az pitzen: hanem legh-nagyub kinaink közöt-is valami *piheneſt* ugyan ád

könnyebségünkre es enyhülesünkre; ennekokaért legyẽ kiváltképpen valo gondod reja (meg gondolván mely rövid idöd vagyon Boldogságodnak mind örök el-veßtésere, s. mind penig veghetetlen elnyeresére) hogy minden szempillantasit hátra maradot rövid idödnek haßonnal költhessed, es à kitsiny idö alat, mint egy ugyan *eröt* gyütögetheß *nagyub kinaiddal* valo meg útközesedre. Azert könnyebségednek idein, ely ez rövid *gondolatokkal* es *suhazkodasokkal.*

ELSÖ GONDOLAT.

LAtván hogy minden Ember *siralommal* jö be ez világra, *véritekes faratsaggal* el, es *buval bánattal* költözik ö ki-is innet: oh mi talaltathatik hát ez világban, mellyért az ember töb ideig

deig kivánhatna elni ö benne! Oh mely nagy balgatagsag az, hogy midön az *Hajos* minden erejevel azon igyekezik, hogy az *kivánt partra* ki evezhessen, az *Uton-jaro-is* soha addig nem nyugßik miglen útanak végere nem erkezik; tsak mi irtozunk ki-kötö helyünktül, minekokaert töredezet Barkankat örömest-is *hatrab viselnök* még, hogy ez ßünetlen *ßél-veßekben* töb ideig hanyodnák! *Zokogunk* mi hogy *ßarandokságunknak végére* látunk, ezokaert utunknak meg hoßßabbittatást jo ßivel kivánnok, hogy még-is tovab bolyonganánk ki tudgya minemü *tekergö kereßt* utakon.

EZEN VALO LELKI Fohaßkodas.

OH nagy ISTEN, ez elet tsak haborusagos buydosas: na-

Gen: 47. 9. piban *kevés*, gonoß voltaban penig *tellyes*; én meg untam az en ſok bűneimre nézve őtet. Hadd untaſſam tehat Felſegedet az en *beteg Agyambam* mint *Illyes* az *Fenyü-fa* alat az ő nagy nyomoruſagában: *Eleg immar Oh* URAM, *à menyit* ez ſiralomnak vőlgyében *éltem, vedd irgalmas kezeidben lelkemet, mert en ſem vagyok job az én Attyaimnal.*

1. Reg: 19. 4. 5.

MASODIK GONDOLAT.

GOndold meg minemű *bünös teſtel* vagy te meg terhelve, menyi ſok *benne valo hadakozaſok* vannak ez marokni *vilagbã*: *az Teſt tuſakodik à Lelek ellen, az teſti indulatok az jo ellen*: az *Föld* az *Eg* ellen: es à vilag *te benned* hadakozaſra ſereglik è vilaggal *ki vülletted*; tsak eggyetlen egy dolog hatra mely ez ütközetnek veget vethet, az *Halal*; ki

Rom: 7. 24. Iac: 4. 1. Gal: 5. 17.

(az

(az Iſtentűl rendelt idő el érkezvén) el-valaßtya *Lelkedet Teſtedtül*, Lelkednek *tißta* es *uyjonnan ßülettetet* reßet, attul az reßtűl mely még *tißtatalan* es *uyjonnan ßuletlen*.

EZEN VALO LELKI Fohaßkodas.

OH *en nyavalyas Ember, kitsoda ßabadit meg engemet ez halalnak teſteböl!* Oh édes Idvezitő Ieſus *Chriſtus* om, *te ßabaditottal meg engemet dragalatos véreddel*: Es *mivel te mentetted meg az en lelkemet az büntül, ßemeimet az konyhullataſoktul, es labaimat az el eſeſtül*; en itt ßivemnek mélſegéből idveſſegemnek minden *ditsiretit* es *ditsőſſegét* tulaydonitom egyedűl *kegyelmednek* es *irgalmadnak*, ezt kialtván az *Apoſtollal*: *Ditsőſſeg Iſtennek ki győzödelmet*

Rom: 7. 24. 1. Pet: 2. Apoc: 5. 9. Pſ: 116. 8.

1. Gor:15.57 Pl:14.5. *delmet adot ennekem az Iesus Christus altal.*

HARMADIK GONDOLAT.

GOndold meg mely igen nagy nyereseged, mivel bizonyos vagy arrul hogy Lelked az *Christusé*: mert az *Halál* elegedendő jelenseget vőtt *tested* felől à menyiben minden *erzekenségid* immar el halni kezdenek, es tsak az *kinoknak* erzese marad meg: De holot létednek-is *kezdeti* faydalommal kezdetet, nem tsuda ha ki meneteled-is *kinvallasokkal* vegeződik-el. Es ha ez idő Beri *faydalmok* (mellyek tsak testiek) ily nehezek: Oh URAM, *ki ßenvedheti-el az meg emeßtö tüzet? ki lakhatik az örökké valo lang közöt?*

Is:33.14.

EZEN

EZEN VALO LELKI sohaßkodas.

OH URAM Iesus Christus, élő Istennek Fia, en eggyetlen egy *Orvosom*, ki mind testemet ez kinokbol meg könnyebbétheted, s-mind penig *Lelkemet* az örök életre be-iktathatod; allassad kerlek Szentseges *Szenvedésedet, Meg feßittetésedet* es *Halálodat Lelkem* es igassagos *Itiletid* közze; s-minden *Engedelmességednek* erdeme, Sz: Atyád *Igasságanak* az en *Engedetlenségem* köziben allyon, es ez *testi kinaim* közzül, vedd bé Lelkemet az örök bekeségben: mert te hozzad kiáltok *Sz: Istvannal* URAM *Iesus vedd bozzad az en lelkemet.*

Act:7.59.

NEGYEDIK GONDOLAT.

GOndold meg hogy az legh-nagyub kár-is mellyet az ha-

lal raytad eythet, tsak az, hogy Lelkedet Idvözitő *Chriſtus*ához es mennyei örömèhez hamareb jutattya hogy nem mint teſted akarná. Eſedben végyed tehat hogy az à legh-nagyub kár, legh-job remenſéged neked. Minekokaért az Halál kár tétele inkab ſegedelem az Kereſtyen Embernek hogy nem mint kár-vallás.

EZEN VALO LELKI ſohaßkodas.

OH URAM IESUS Chriſtus minden benned bizoknak eggyetlen egy Idvözitője; ne utallyad meg keriek az kik *nyavalyájokban* ſegedelemért es irgalmaſságért *Kegyelmeſſegedhez* fogjak fejeket; Oh hadd zengjen amaz *édeſséges ßozat* Lelkemnek fületiben, mellyet te az *meg térö Latornak* ßollál az kereſt-

reſt-fán: *Ma én velem leßeß az Paraditsomban.* Luc:23.43.
Mert én, oh URAM, az *Apoſtol*lal ahitatos Lelekkel mondom neked: *Kivánok meg oldoztatni el-oßolni, es az én Chriſtuſommal lenni.* Phil:1.

ÖTÖDIK GONDOLAT.

GOndold meg (ha ſelß az halaltul) hogy *az Sion hegyén nintsen halal, mert az ki az Chriſtusban hißen ſoha meg nem hal.* Is:25.7.8. Ioan:11.25.
Es ha élni ßeretz, kétſeg nelkül *az örök élet* (melyre *ut* ez az *élet*) *felülhalad* minden eletet. Ott élnek ſ-örülnek minden kimult Hivek nyavalyaſſagokat el-vegezvén az *Chriſtus*al vigaſſagban: ſ-oda gyüttetnek az töb élö ßentek-is minden haborgattataſokbol, hogy ö velle az örök nyugodalomban reſteſüllyenek.

EZEN VALO LELKI Johaßkodas.

OH URAM te látod az Satannak gonoßságát, ki (meg nem elegedven Lelkünknek, tellyes életünkbē *eyjel es nappal* 1. Pet: 5. 8. *Sivo rivo Oroßlan mondgyára* veßedelemre valo kereſeſevel) akkor intselkedik legh-ßorgalmatosban Szegeny Fiaid kőrnyűl, mikor *legh-erötlenbek* es vegekhez *közeleb* eſtek. *Fedd meg* URAM *ötet* es tarts meg az en Lelkemet. Ő az *Halallal* akar engem rettenteni; mellyet *büneimmel erdemlettem*; de te *Szent Lelked* altal batoritsad Lelkemet, ßentſeges *Vereddel* kereſet őrők életemnek bizonyos voltával. Enyhitsed *kinaimat*, neveilyed türeſemet, es ha ßent akaratod, vegezd-el ſanyargattatáſomat, mert Lelkem buzgovan

govan eſedezik hozzad az bodog, *vén Simeonnal*: URAM Luc: 2. 29. *botsaſd-el moſtan ßolgadat békéſegben az te beßeded ßerint.*

HATODIK GONDOLAT.

GOndold meg magadban minemű nagy aldomáſat áraßtotta ISTEN rejad ez vilagnak ſok *tiz ezeri ſelet*, kik avagy Poganyok ſ. nem igaz Iſtent tißtelnek; avagy Balvanyozok ſ. az igaz Iſtent nem igazan tißtelik: Te penig az igaz Kereßtyen Anyaßent-egyházban éltel, ſ. oly kegyelmeſſeget tselekedet Iſten veled hogy *igaz Kereßtyeni Hitben* is halnál meg, es az ő *Felſége Szolgainak Temetőjökben* temettetnél; kik mindnyajan az *Iſraël remenſegeért*, varják teſteknek fel-támadáſat az *Igazaknak fel-tamadaſaban.* Act: 26. 6. 7. Luc: 14. 14.

EZEN

EZEN VALO LELKI sohaſkodas.

OH UR IESUS Chriſtus, *ki Fel-támadas es élet vagy, kiben valaki hiſſen él, ha meg holt-is;* Ioan: 11. 26. *el-hiſſem en, hogy à ki él-ſ-te benned* ℣. 24. *hiſſen ſoha meg nem hal: Iol tudom hogy az utolſo napon iſmet fel-támadok: mert bizonyos vagyok felölle,* Iob: 19. *hogy te én Idvözitöm élſ:* 25. 26. *Es noha ki költözeſim utan az fergek ez teſtet meg eſik, de meg foglak én tegedet én Uramat ſ-Iſtenemet látni ez teſtben.* Adgyad tehat édes *Ieſus*om keſerü halálodert es kín-vallá-ſodert, hogy azon à napon eggyike lehetſſek azoknak, kiknek ez örvendetes ſententiat Matt: 25. 4. akkoron ki mondod: *Iertek-el Atyamnak aldotti, birjatok az Orſságot mely vilag fel fundálásanak elötte nektek keſsittetet.*

HETE-

HETEDIK GONDOLAT.

GOndold meg magadbã mint ſenvedte meg CHRISTUS URUNK eretted az *atkozot halalt*, Gal: 3. 13. es az Iſtennek *boſſu-állaſat*, Thr: 1. 12. mellyet bűneid miat te érdemleſs vala; es az *Apoſtolok* ſ-az *Martyrok*-is mely rettenetes győtrelmeket es kinokat vallottanak *Chriſtus*ban valo igaz Hitek mellet, holot egyebkent vilag ſerint keveſſen elhettenek volna tsak ketſinűkődtenek volna, avagy az *Chriſtust* tagadták volna meg. Mennyivel nagyub örömmel kel neked az *Chriſtus Hitiben*, ki költöznöd, holot mind kiſſeb *győtrelmid* vannak, ſ-mind penig ſokkal több vigaſtalo eſközök batoritnak?

EZEN

EZEN VALO LELKI *fohaßkodas.*

OH URAM, az en bűneim igazā meg erdemlettek volna az *Pokolnak es az örök karhozatnak kinnyait:* annal inkab ez *atyai dorgálasidat* mellyekkel mostan látogatz. De *oh Istennek aldot Baranya ki el veßed ez vilagnak büneit irgalmaz en nekem; es draga vereddel mosd-el minden undok büneimet, s-fogadgyad-be mennyei Orßagodban Lelkemet: mert ßent kezeidben ajanlom en, ędes Atyam, Lelkemet, mivel meg valtottal engemet Oh* URAM, *igaßagnak Istene.*

Ioan: 1. 29.
Apoc: 5. 1.
Luc: 23. 4.
Ps: 31. 5.

MIND EZEK UTAN AZ *Betég hivasson valamely Isten-felö Iambor Tanitot magahoz.*

ARra-is gondodnak kel lenni hogy (mód leven à dologbā) jo idejen egy Istenes kereßtyen

Tanitót

Tanitót ßolittathaſs magadhoz, nem tsak azert hogy halalod oraján ęretted *könyörögjön* (mivel Isten è fęle allapotban meg igirte *hogy meg halgattya az igazsagos Prophetanak* [a] *imadkozasat, es az Ecclesia veneinek kialtasokat füleiben veßi* [b] hanem hogy egyßer s-mind, *vallas teteled es fegyhetetlen pœnitentia-tartasod* utan, bűneidből tegedet *meg oldozzon.* Mert mikeppē hogy *hitta* Christus URUNK őtet hogy *meg kereßtellyen* [c] teged az *meg teresnek kereßtsegevel az bünnek botsanatyara:* ezenkeppen arra-is [d] *hatalmat es* [e] *meltosagot* adot az ő Szolgajanak, hogy valamidőn meg térß, *meg oldozhasson tegedet büneidböl. Neked adom* ugymód [f] *az Menyorßagnak Kultsat, es valamit ez Földön meg kötz, az Egben-is meg köttetik, à mit penig meg oldoß, è Földön, az Egben-is meg oldoztatik.*

a, Gen: 20. 7
Ier: 18. 20. & 31.
Ezech: 4. 14.
1. Sam: 9. 7. & 21. 19. 22.
b, Iac: 5. 14. 15. 16.
c, Marc: 1. 4
Act: 19. 4.
d, 1. Cor: 5. 4.
e, 2. Cor: 10. 1.
f, Matt: 16. 19.

Matt: 18, 18. *oztatik.* Ismet, *Bizony mondom nektek, hogy valamit meg kötöztek ez Földön, az Egben-is meg leſſen kötettven, à mit penig meg oldoztok è Földön, meg leſſen oldattatvan az*
Ioan: 20. 21 *Egben.* Vigontag, *Vegyetek*, ugy mond, *Sz: Lelket, valakiknek bünöket ti meg botsattyatok, meg botsattatik nekiek, es valakiknek bünöket meg tartyatok, meg tartatnak.* Ez tudomany avagy tanuſag igen regi az ISTEN Anyaßentegyházaban, ugy annyira hogy
Iob: 33. ℣ 19. 22. 23. 24. meg *Iob* idejet-is nyilvan allatta ezt *Elihu: Mikoron*, ugy mond, *Iſten az Embert faydalommal az ö Agyas-hazaban meg feddi*, ugy hogy *az ö elete közel legyen az ſirhoz, es az halalos keſerves faydalomhoz; Ha akkor ö hozzája jövend követ, az Iſten akarattyanak ezer magyarazoinak eggyike, ki meg jelentse az Embernek az Iſten Igaſſagat, es Iſtent az ö kegyelme felöl meg ßolitván,*

ván, azt mondgya: Szabadits meg ötet hogy meg ne hallyon, &c. jo kedvel hozzá fogadgya. ℣ 26. Ehez haſonlot mond Sz: *Iakab-is: Betegé valaki ti közöttetek, hivaſſa az Egyházi Szolgakat es imadkozzanak erette, &c. es az hitből ßármazot imadſag meg tartya à beteget, &c. hogy ha bünt tselekedet, meg botsattatik neki* (ha tudni-illik igaz *pœnitẽtiat* tart es az venek könyörögnek erette) *Ezeknek vagyon hatalmok arra hogy be zarjak az Eget, es hogy az Satannak adgyak az* terhetetlen bontrãkoztato Bünöſöket. *Mert ezeknek vitezkedéſeknek fegyverei nem teſtiek, hanem Iſten ereje altal erőſſek nagy erőſſegeknek le-rontaſara, es kéſſen tartyak az büntetéſt mely altal boſſßut-alnak minden vakmeröſegen.* Iac: 5. ℣. 14. 15. Apoc: 11. 6. 1. Cor: 5. 5. 2. Cor: 10. 4. &c. Nallok vagyon ö nallok az *meg oldozaſnak Kultsa*, annakokaert

hatal-

hatalmok vagyon az botsanatra-is.

Marc: 16. Miniſtri peccata remittût, non autexuſios, ſed organikos. 1. Cor: 5.4 2. Cor: 4. 1. 2. Act: 13. 38. Evegre mondgya Balas. D. Aſcet: c. 13. Chriſtus omnibus Paſtoribus & Doctorib⁹, æqualem tribuit poteſtatem, cuj⁹ ſignum eſt quòd omnes exæquo ligant & ſolvunt, ut Petrus.

Az *Püſpökök* penig es à *Tanitók* az Eccleſiaban, nem valami *felsö hatalom* ſerint ugy mint magoktul botsattyak meg az bûnt (mert illyenkeppen egyedûl tsak az Chriſtus az ö Urok botsat bûnt) hanem tsak *ſolgaiképpen* mint *Chriſtus Szolgai* es *Sáfari*, kiknek hivſegekre bizta az Ur az ö *kultsat*: ſ-ez az, mikoron avagy *közönſegeſſen*, avagy penig *eggyeskeppen*, ki mondgyak es hirdetik az Iſtennek Igeje altal az ö *Irgalmaſſagat* az meg térö bûnöſnek: avagy az meg terhetetlen vakmerövéknek à *Büntetéſt*, es igy rajok-is *fejezik* az *közigeretet*, az *terökre* ſ-ekkeppen az fenyögetéſeket-is az *teretlenekre*. Mert az Chriſtus az Egböl ö altalok mint è-*földön hagyot ſolgai*

altal

altal hirdetik ki, *à kinek bünet avagy meg botsattya, avagy penig meg köti* es *à kinek az Meny-orſzagnak Kapujat meg nyittya*, ſ-ez *à ki* ellen be-is zárollya, ennekokaert nem ekkeppen-is mondatik: à kinek bûneit jelentitek meg botsattatandoknak; hanem, *à kinek büneit meg botsattyatok*. Meg botsattyak hát ök az bûnt, *mert az Chriſtus az ö ſolgaltatáſok altal botsattya meg az bünt*, mikeppen hogy *Lazart-is Tanitvanyi altal oldozá meg*. Es à mint az *Náman* pokloſságat ſemmi viz az *Iordan*-vizén kivûl el-nem moshattya vala, (noha más vizek-is voltanak oly tißtak es ßepek) mivel az *igeretek* nem egyeb vizek melle hanem az *Iordan* vize melle adattattak: Igy è keppen, noha egyeb ember-is *el-mondhatna* ugyan azon *igeket*, de nem lenne

azon

Az Papaſok nem merik ezt tagadni: Quilibet Sacerdos (quantum eſt ex virtute clavium) habet poteſtatem indifferenter in omnes. In ſuppl: Thom: 46. Ioan: 11. 44

azon hathatosága avagy munkalkodo ereje az Lelki ismeretben, mint mikor az *Christus* Szolgai az Tanitók mondgyak azokat az emberre, mivel (:) az *Igeret* az ő Szajokban, kötelesz az Isten *Igejéhez*: mert őket b *valaſztotta*, c *ſzakaſztotta-ki*, es d *állatta külön* ez *munkára*, ſ. ő reajok bizta e *az meg békelleſnek ſzolgaltataſat es igejét*, ſzentſeges f *ſzolittatáſok*, es g *fel-ſzenteltettetéſek* altal vöttek h *Sz. Lelket* es *ſzolgai hatalmát* az kötőzeſre es oldozaſra. Ezek *botsattatnak az Szent Lelektül ki* ez munkára, melyre hitta-is őket.

(:) Ioan:20 23.

b, Act:1.24
c, Act:12.2.
d, Rom:1.1
e, 2. Cor:5. 18. 19.
f, Act: 13. 2. 1. Cor:1. Heb:5.4

g, Tit: 1. 5.
h, Ioan.20. 22.23. Act:13 24.

Az *Christus*-is azon igekkel ád hatalmát az ő Szolgainak à meg terőknek bűnőknek botsátaſara, mellyekkel à *Mi Atyankban* tanit hogy bűneinknek botsánattyat kivánnyuk; akarvan az meg térő bűnőket biztatni es bizonyoſitani, hogy az Isten az ő Szolgainak menedék adáſa altal, tellyeſſeggel minden ő bűnőket az Christus verenek erdemeért meg botsáttya. Ugy annyira hogy az mit Urunk az Egben vegez *in foro Iudicij* (az Sek Sinin) azont nyilatkoztattya-ki è földön *békélteto Szolgai altal, in foro pœnitentiæ* (az pœnitentiatarto kővön) ugy hogy à mikeppen Isten meg bekeltette *magaval è vilagot az Ieſus Chriſtus altal*: *azonkeppen adta* (azt módgya az Apoſtol) *nekünk az meg engeſztelesnek Szolgaltataſat*. Az ki őket *kereſztelni* el-küldötte, mondvan, *Mennyetek-el tanitsatok minden nemzetſegeket, meg kereſztelvén öket*, &c. azon küldötte bűn-botsátani-is mondvan: *Mikeppen az en Atyam engemet el-küldöt, azonkeppen en-is el küldlek tikte-*

Luc: 11. 4.
2. Cor: 5. 18. 19.
Ioan: 20. 12. 13.

En tinon aphyte amartias. Ioan:20,21. Kai aphes himintas amartias himon.

Ioan:20,12. 13. ket; *valakinek büneit botsattyatok meg botsattatnak*, &c. Mikeppen azert hogy ſenki nem *kereßtel.* 2.Cor:2.7. 10. *het* (noha azon *vizzel* es *igekkel* meg lehetne) hanem tsak az *hivatalos Tanito* kit Chriſtus *elhitt* Hebr: 5. 4. *es meltoztatot ez ßentſeges es Iſtenes ßolgalatra*; ezenkeppen noha egyebek-is *jo beßeddel vigaßtalhatnanak*; mindazaltal ſenki bűnből ſenkit meg nem oldozhat, hanem tsak azok, az kikre U- 2. Cor: 5. 18. 19. RUNK az Sz: *Szolgaltataſt es à meg bekeléſnek beßedet* bizta: S-ezeknek *fel-ßabaditaſok* felől mond- Luc: 10. 16. gya-is Idvezitőnk; *à ki tikteket halgat, engemet halgat. Ketſeges i-gyedben bajodban jo tanatsolo Emberhez* folyamodol, nyomoruſagos *betégsegedbẽ tudos Orvoſnak* tanatsaval élß, ſ-tsak az kárhozatos allapotban nem volnaé az *bünöſnek* à *maga Biroſaga* veßedelmes?

Amaz

Amaz nagy ertelmű *Calvinus* Inſtit: l. 3. igen nyilvan tanit ez felől: *Et-* c.4: ſect:12. *ſi omnes mutuò nos debeamus conſolari* &c. *Noha mindnyajunknak kellyen egy-maſt vigaßtalnunk, es az Iſten irgalmaſſagához valo bizodalomban eröſſetenünk: Lattyuk mindazaltal hogy az Tanitók tetettenek ez dologban bizonſagokká es mint egy kezeſekké, hogy az Lelki iſmereteket, az bünöknek botsanattya felöl bizonyoſokka tegyek.* Ugy *hogy ök mondattaſſanak-is az bünöket meg botsatani es az Lelkeket felßabaditani. Midön hallod hogy ezönekik tulaydonittatik, meg gondold azt, hogy az teneked haßnodra vagyon. Annakokaert minden hivő kereßtyen eßeben vegye, hogy midön azö kivältkeppen valo buneinek erzeſi altal belſökeppen ugy gyötortetik es ſanyargattatik hogy magatul maſnak ſegedelme nelkül meg nem menekedhetik, ollyankor tißti az*

hogy meg ne vesse az Orvoságot, mellyet neki az Ur ajanl, tudni illik hogy (lelki ismeretinek könnyebbiteſenek okaért) Prędicatora elöt bünei felöl egyeneſen valláſt tegyen, es vigaſztaláſara annak kiváltkeppen valo ſolgálattyat kivánnya. Mert ennek tiſzti hogy az Iſten népet közönſeggel es magaban-is az Evangeliumi vigaſztaláſokkal biztaſſa es batoritsa.

(:) In azith: Papatas & Chriſtianiſ. vo. 1. fol: 66 Luther t. 6. fol: 109 &ſeq.

Beza-is nagy męllyen (:) *commendallya* ez tudomant, *Luther* penig azt mondgya, *Hogy ö ezer vilagot hagyna inkab oda, hogy nem mint az eggyes Gyonas-tetelt hagyna ki az Anyaſzent-egyházbol.* Az mi Eccleſiaink mindenkoron igen *jozanul* ſamot tartottanak ez Tudomanynak igaz voltára; de igen *igazā*-is attak eleb az *Papiſtas Füles Gyonasnak* amaz regnalo *Antichriſtiusi* találmanyán mellyet ök az *Kereſztyen*

Bizonſag erre à mi Agendank ki D. Hol. menedékét mond vala D. Raynoldnak halálakor, ki

tyen Léleknek nyakában, bünert valo Engeſztelö Aldozat es *erdemes eleg-tétel* gyanant akarnak kötni: tsigazvā maſoknak Lelkek iſmeretit az Gyontatáſſal, midön amazok ſemmi töredelmeſſegeket nem érzik-is, es minden ö bünöket elö ſamlaltatni akarjak, mely lehetetlen dolog: hogy è keppen minden embereknek ſivek titkat felvadaſzhaſſak, mely nem egyſzer hozot galyibat nem tsak az *eggyes Szemelyekre*, hanem męg az *köz allapotra-is*. De az Iſten Igejenek Igaz volta ez, hogy egy-is az *Romai Eccleſia*ban Szenteltek ſ-abban maradtak közzül, igazan az bünöſt *fel* nem *ſzabadithattya*: mivel fel-ſzabaditaſnak Kultsa kettö; eggyik felſö *meltoſagot* illet, ſ-ez tsak à *Chriſtus*é az maſik *ki ſzolgaltato* kults, ſ-ezt *Szolgainak* adta, kik ez okon-is

kimidön nem ſzolhatna, az kezet mellyel fel-ſzabadittatek, azt tsokolá meg.

a a, Apoc: 3 9
b Marc: 2. 7. Luc: 5. 21.
b, Matt: 16.

c, 1.Cor.4.1 tetnek *Christ*ᵒ *Szolgainak*; Isten c *Titkainak*, *Safarinak*: *Engeßtelesnek*, d, 2.Cor: 5. 20. *Követinek* d *Püspököknek*, *Paßtoroknak*, *Veneknek*, De az Christus sohult az Uy *Testamentum*ban senkit *aldozo Papi rendé* nem tőt, nem-is adattatot ez Nev *iereys*, mely tulaydonul *Aldozo Papot*, téßen egy Szolgájának-is az *Christus*nak az Uy *Testamentum*ban: Nem-is olvassunk senkit az Uy *Testamentum*ban, à ki magat illyen Papnak mérte volna valani, az egy *Iudas*son kivűl. Nintsen-is bizonyara tsak egy valosagos Pap-is az Uy *Testamẽtum*ban, hanem *tsak* az *Christus*. Nem-is maradot az Christus Papsagának semmi reße hátra, mellyet ez *Földön* kellene męg vegben vinni, hanem tsak mellyet az *Egben* vegez erettűnk valo *esedezése* altal. Holot azert az Christus itt ez aránt sohult

Ministerii clavis duplex est, una scientiæ discernendi. 1.Cor: 12.10 1.Ioan.4.1. Ier: 25.15. Altera est potestas ligandi & absolvendi. Ioan: 28. Matt: 17.4. Hebr: 7. 27.28. Hebr: 8.4. & 7.15.

semmi

semmi *Aldozo Papsag*nak rendit nem rendelt: es à *Papista Papok* meg vetik az *Evangelium Szolgasaganak* nevezetit, melyre egyedűl à Christus az *Kultsot* bißta: Szűksegessen ki jő az, hogy tsak egy *Papista Pap*-is tsak egy bűnőst-is igazan sem *ki* nem *rekeßthet*, sem penig fel nem *ßabadithat* avagy az *Christus Kultsahoz* semmi igaz igyét nem áthattya. Azonban ez Istenes Rendelesnek illyetén *Antichristusi meg veßtegetese*, el-is nem hagyathattya ennek *ßabados gyakorlasat* az Kereßtyenek es igaz Paßtorok kőzőt, ha mikor valamely *haborgo Lelki ismeretnek* allapottya kivannya mert ezokert rendeltetet kivaltkeppẽ, ez dolog.

Bizonyara nintsen-is semmi job mód az *fel fuvalkodot ßivnek*, *meg alazásara*, egyßer s-mind az *alazatos Leleknek* fel gyamolitá-

ſara-is mint ez lelki kőzles be-
ſed az Tanitó es az ő reja biza-
tot nyaj kőzőt. Ha azert vala-
mely nagy bűnőd háborgattya
Lelked iſmeretit, váld meg az
ISTEN *Szolgajanak*, kérdgy *tana-*
tsot tűlle, es ha igazan pœniten-
tiat tartaſs, vegyed *fel-ſsabadita-*
ſat is: Es è keppen ſemmi ket-
ſéged ne legyen *inforo Conſciētiæ*
lelked iſmeretiben, hogy min-
den bűneid ſinten oly valoſa-
goſsā meg nem botsatottanak
volna ez főldőn, mint ha ſintē
à *Chriſtus*tul magatul hallottad
volna *inforo judicij* az ſék ſinen,
azoknak meg botsátaſának ki-
Luc:10.16. mondáſat. *Qui vos audit, me au-*
dit; A ki tikteket halgat, enge-
met halgat. Probald meg ezt,
ſ. reja felelek hogy ſokkal na-
gyub tsendeſűléſet tapaſtto-
lod Lelked iſmeretinek, hogy
nem mint ki mondhatnad azt.

Gon-

Gondollyaké az hivſágos Em-
berek ez Iſtenes Hivatalnak
Męltoſágos voltat meg? bizonyára
ha gondolnák, inkab tiſtelnék
ez *Hivatalt*, es az *Hivatalos Sze-*
mellyeket nagyub betsűlletben
tartanák.

Az Beteg Ember (è keppen
Lelki iſmeretiben meg tsende-
ſűlven es az Tanitotul *menede-*
ket vevén) igen jol tselekeſi il-
lendő ſamos Kereſztyeneket
hivatván magához, ha az UR
Vatsorajának Sz. Sacramentumat-
is magahoz veſi *Hitinek* bá-
toritáſara, es az Ördög *Oſtromláſi-*
nak farban rontáſara. E végre
nevezi ezt az *Niceai Concilium* Conc: Nic:
Viaticumnak, *Leleknek uti-költſe-* Can: 12.
genek. Es noha az UR Vatsorája
Egyhazbeli tselekedet, mind-
azaltal, mivel *Urunk* (az első
ſerzetkor) eggyes d házban
ſerzette azt meg, *Sz. Pál* pe- d, Matt:26.
18.
Luc:22.12.

nig az *Kereßtyeneknek* Hazokat [e] *Christus Templum*anak nevezi, ſ-az Chriſtus maga igérte [f] hogy ő *az Hiveknek közepette jelen vagyon, az holot tsak ketten avagy harman gyülekeznek-is ößve az ö Nevében*: En ſemmi okát nem latom, miert kellene az meg ehűlt ſ-ßomjuhozo lelki Beteg kereßtyenektűl (ha nyomoruſagok miat *Egyhazhoz* nem mehetnek) az UR Vatsorajat meg tagadni; Tőb egyigyűſeget jelent az maga felől, hogy nem mint ertelmet, à ki azt veli hogy ez dolog az *egygyes Miſevel* egy porázon futna: Mert az Miſe nem azert nevez-tetik *eggyeſnek* hogy az eggyes hazakban is el-berbitelik à *Miſet* az Papok, hanem hogy az Pap (mint *Ievvell* Pűſpők [a] Aquinas [b] Tamasbol tanittya) az *Sacramentum*ot tsak maga veßi

e, Rom: 5, 6 Phil: ✠ 2.
f, Matt: 18. 20.

a, Ievvell: cont: Hard: Art: 1. de privat: Miſſ. fol: 4.
b, In Miſsis privatis ſufficit ſi unus ſit præſens, ſcilicet Miniſter, qui toti⁹

ſ-egye-

ſ-egyebekkel nem kőzli; ennekokaert ugyan tsak eggyes az; ha ßinten az egeß Gyűlekezet jelen vagyon es reja nez-is arra. Szinten annyit kűlőmbőz azert ez illyeten eggyes *communical*tatafok az betegeknek, az eggyes *Miſenek Antichriſtus*i balványatul, mint az Eg à Földtűl. Mert az egyház nép kőzőt valo UR Vatsora oßtaskor ily rend kivűl eſet alkalmatoſſagnak idejen, az *Chriſtus ßerzéſe* ugyan meg tartatik. Sok Hű Atyafiak gyűlekeznek egyben, es *eggyik à maſikat meg várja*, az *Chriſtus* halála-is hirdettetik es jelengettetik, es az Tanito az tőb Hivekkel ſ-az Beteggel, egyetemben ęlnek az UR Vatsorájaval. b. e. *Calvinus*, azt mondgya, *hogy ö igen örömeſt* meg engedi *az* UR *Vatsorájanak betegekkel valo közléſet, ha mikor az allapot*

toti⁹ populi perſonam gerit. Aq. p. 3. q. 38. Art: 3.

De Cœna adminiſtratione ita ſentio, libẽter admittẽdum

es

dum esse hunc morē, ut apud ægrotos celebretur communio, cum res ita & oportunitas feret. Epist: 51.

Cur cœnā ægrotis negandā esse nō arbitror, multæ & graves causæ me impellunt. Epist: 63. 1.

Perkins. de arte bene moriendi.

es az alkalmatosság ugy kivannya. Masut-is, *hogy az* UR *Vatsorájának osztogatását, az betegektül senki meg ne tagadhassa, sok es nehez okokkal allattya.* Mindazaltal en mindē Keresztyen embertúl azt kivannám, hogy egességekben élnének gyakorlatossaggal az UR Vatsorájával, nevezet szerint minden holnapbā egyszer egyszer az Sz: Gyülekezettel eggyút; mert ez keppen nem kellene annyira illyetén alkalmatossaggal felebarattyokat ōssve gyüttenick, es magokat-is az Szent *Sacramentum*tul valo meg fosztattatasok miat, törnick, faggatniok. Mert mikent *Perkinsius* igen igazan allattya: Az *Sacramentumnak gyümöltse, es hathatossaga, nem tsak vetelének idejeig tart, hanem az utan-is embernek egesz életere ki terjed*: Melynek hathato voltat ha az emberek tel-

lyesseg-

lyesseggel értenék, nem sükōl kōdnenek annyi sok intesek nelkül az UR Vatsorájanak vetele felōl. *Pastores omnes hîc exoratos vellem, ut hujus controversiæ statum penitus introspicerent, nec fideles ex hac vita migrantes, & panem vitæ petētes viatico suo fraudari sinerent, ne lugubris illa in iis adimpleatur lamentatio*: Parvuli panem petunt & non sit qui frangat eis.

Admonitio ad Pastores.

Thr: 4. 4.

Mikeppen azert, midōn az Hitetlen meg hal azt módhattya à halalnak, à mit *Achab* illyesnek: *Hogy találál rajam, oh te en ellenségem?* Ezenkeppen midōn más felōl az meg térō bünōsnek hirt tesznek hogy az halál az ayton zörget, es szemben akar lenni vélle; azzal solithattya meg à halált, à mivel *David Achima Achimazt*: *Hadd jöyjön, mert jo, es hirt-is jót hoz*: Christus

2. Reg: 22. 20.

2. Sam: 18. 27. Ut moriare pius, vivere discе piè.

követe az Halál, ſ-örvendetes uyſagot mond mayd ennekem az örök ęlet felől. Es mikent az *Vöres Tenger* melyſéges örveny lőn az Ægyptumbelieknek elmeritteteſekre; de az Izrael nepenek *altal menetel* mellyen az *Canahán* főldenek birafára ménének; Ezenkeppen az Halál, örök Pokolban es Kárhozatban *merules* az iſtenteleneknek; de az Keresztyeneknek *Kapu* az örök ęletre es idveſſegre *Egy Napja* az aldot Halálnak, valtozaſt szerez az *keserü* ęletnek *minden ſomoruſágiban.*

Summum hominis bonum, bonus ex hac vita exitus.

Midőn azert veſzed-eszedben, hogy lelked teſtedből, immár szintén ki menendő imadkozzál ha nyelveddel lehet, nyelveddel, ha penig nem, tsak elmedben ezekkel az Igekkel, lelkednek szemeivel az UR IESUS *Chriſtusra* te Idvezitődre nézvén

nézvén álhatatoſſan, es mondgyad:

LELEK KI BOTSATAſakorra valo Imadság.

OH *Iſtennek Baránya*, ki az te véred altal el-vőtted ez vilagnak bűneit: Irgalmaz nekem bűnősnek. URAM IESUS veed hozzád az en *Lelkemet.* AMEN. Ioan: 1. 29. Act: 7. 59.

MIDŐN AZ BETEG ſzinten ki költözendö è vilaghol, az jelen lęvö hivek mindnyájan eſſenek terdekre, es az ö Lelkét ajanlyak az Iſtennek, ezekkel avagy ezekhez haſonlo Igekkel.

OH kegyelmes Iſtenünk es irgalmas Atyánk, *ki minekünk ſegetſegünk es erősségünk vagy jelen valo haboruſaginkban, emeld fel kegyelmes ortzádnak világat ez szempillantasban, ez te Szolgadra*

(Szol-

(Szolgalodra) ki te hozzád indult hogy meg jelennyék te előtted. Mosd-el minden ő bűneit az UR IESUS *Christus*nak érdemes *verével*. Nevellyed *hitit*, es *Lelkét* őrizd meg, az Őrdőgnek es annak alnok Angyalinak intselkedesi ellen. Vigaßtallyad őtet Sz: Lelkeddel, es ha valaha, mostan éreßtessed véle hogy te ő neki *Szerelmes Attya* vagy, es ő-is teneked, *kegyelemböl fogadot Fiad*. Tarts meg oh UR *Iesus Christus* ez te saját vérednek árát, kit oly dradan valtottal magadhoz. Vedd hozzad Lelkét mint amaz meg terő *Tolvajét* az mennyei *Paraditsom*ban. Vitessed magadhoz azt ßent *Angyalid* altal mint az *Lázarét*; es engedgy őrvendetes fel-támadást neki az utolso napon. Oh ędes Atyánk, halgass meg minket ő erette; hal-

1.Ioan:1.7.

gasd

gasd meg az tennen magad saját *Fiát*, az mi *eggyetlen egy közben járonkat* ki az te *job kezed felöl ül*, es ő érette minket-is: Az kiben valo bizodalmunkban, es te Szolgádnak (Szolgalodnak) Lelkét, mostā Atyai kezedben ajanlyuk: Azzal az Kőnyőrgessel, melyre Idvezitőnk tanitot, hogy mindenkoron minden ßűksegeinkben bizodalmassan mondgyunk te néked:

Rom: 8.34.

Mi Atyank, ki vagy, &c.

Ekédik az UR*ban valo ki-mulasban meg tartandó Kegyesseg Gyakorlasrul.*

IMMAR KŐVETKEZIK az UR*ert valo ki-mulasra nézendö Kegyesseg Gyakorlas.*

AZ URert valo meg halasra nézendő *Kegyesseg gyakorlás* neveztetik *Martyrumsagnak*.

Az

1. Cor: 12. 13. Sanguis Martyrum semen Ecclesiæ.

Az *Martyrumság semmi nem egyeb, hanem oly bizonyság tetelek à Kereßtyeneknek mellyel az Evangeliumnak igaz tudomanyat*, meg petsetlik, akar mely halál nemet el ßenvedvén, *hogy sokakat az Evangeliumi igaz tudomanynak vetelére, utahitsanak mindnyajakat penig à kik azt vöttek abban meg éröſsitsek.* Ez meg halás nemenek igirte Urunk az *Coronat: Legy hiv, ugymond, mind haláliglan ſ-neked adom ez életnek Coronajat.* Mely igeretet az *Eccleſia* oly álhatatoſſan hißen, hogy magat-is az *Martyrum*ſagot *Corona*nak nevezi: Es hogy az Chriſtus mentúl inkab neki biztathaſſa az Hiveket ez felſéges jutalomhoz, azt tselekedte mint egy *jövendöt* mondván, hogy Sz. *Iſtvan*, ki elſő lön az Kereßtyen *Martyr*ok közöt, az *Corona*rul venne maganak ne-

Martyres acceperunt non dederunt coronam. Leo Martyrio coronatus. Apoc: 2. 10. Bern Serm: in Feſt: Innoc.

vezetet. (Stephanus coronat teßen az Gőrög nyelven.)

Az *Martyrum*ſag káromkeppen leßen.

1. *Sola voluntate*, tsak az egy akaratban; mint az Sz: Ianos Evangeliſtaé, kinek az olay ſerpenyőben valo főveſe, nem annyira meg főveſére mint meg kenettetéſére ßolgala, mert annakutāna-is elegetęle, es vénkorában hala meg *Epheſus*ban. Frid: Nauſ. in vit: Ioan: Flores Hiſt: Ad An. 59.

2. *Solo opere*, tsak ßinten valoſag ßerint: mint az *Betlehembeli artatlan Magzatocskáké.* Matt: 2.

3. *Voluntate & opere*, mind az akaratban ſ-mind penig à valoſagban egyßer ſ-mind: mint az Elődedi Anyaßent-egyházban, az *Sz: Iſtvané, Polycarpusé, Ignatiusé*, Sz: *Lörintzé, Romanusé, Antiochianusé* es tőb ſok ezereké. Az mi időnkben penig,

Crámeré, Latimeré, Hooperé, Ridleé, Farraré, Bradfordé, Sanderé, Philpoté, Glokeré, Tayloré es más ßamtalanoké: kiket az ßabados, Istenhez es az Igaſſaghoz valo *buzgoſag*, az *Martyrum*ſagnak *Langja* köziben vitt-bé az *Chriſtus*rul valo *Hitnek* meg petsetleſeért. Nem az kegyetlen halál azert hanem azoknak *artatlan* es *ßent* volta teßi az *Martyrt*. Az téboygo Lelki iſmeret ſem elegedendö öſtön az *Martyrum*ſag, ßenvedeſre, mert az Iſten Igejebeli *Scientia*nak iſmeretnek kell az ember ßivebeli *Conſcientia*t Lelki iſmeretet, igazgatni. Mivel à kik az Apoſtolokat meg öltek, azt velték hogy valami nagy *Iſteni ßolgálatot tselekeßnek*: *Szent Pal*-is *buzgoſagbol* dühöskedik vala az ISTENNEK Sz: Emberin. Noßa már, *Sz: Pal*nak, az regi Kereßtyen

1. Pet: 2. 19. Cauſa non paſsio facit Martyrem. Aug: Ep: 6, 1 Non mortes, ſed mores. D. Boy: Th: Aqu: 1. 2. quæſt: 19. art: 6.

Ioan: 16. 2.

Act: 9. 1.

Phil: 3. 6.

tyen *Romaijak*hoz, (de moſt már az *Antichriſtus után eredet uy Romaijak*hoz) irot levele, tegyen itiletet, ha az mi *Seminari*s konkoly hinto Pápazo *Papink*nak es *Ieſuitaink*nak igyek bajok oly ßent, igaz es *artatlan*é, hogy az ö lelkek iſmeretiben elegedendö öſtön lehetet volna halál ßenvedeſekre, es Lelkek idveſſegenek kotzkára valo hanyaſokra. Innen bizonyára nyilván meg tetßik, hogy az mely idveſſeges *Tudomanyra Sz: Pal* az regi *Roma*belieket tanitotta, *igyeneſſen* ellene vagyon, az igaz Vallâſnak 26. *fundamentum*iban, azoknak mellyeket az moſtani uy *Roma* tanit es állat. Mert *Sz: Pal* az elébbi regi *Romaij*akat arra tanitotta;

Epiſtola ad Romanos, nunc eſt Epiſtola in Romanos.

1. Hogy Valáßtatáſunk Istennek *ingyen valo kegyelmeböl* vagyon, nem az *eleve el-latot* jo tselc-

tselekedetekbol Rom: 9.16. & 11. 5. 6.

2. Hogy *meg igazulunk* ISTEN elől egyedül à *Hit* altal, *jo tselekedetek* nelkül, Rom: 3. 20. 28. & 4. 2. &c. & 1. 17.

3. Hogy az Uyja-ßülettetteknek jo tselekedetek az önnön *condignitas*okbol męltoságokbol *érdemetlenek*, nem érdemlik az örök ęletet. Rom: 8. 18. & 11. 6. & 23.

4. Hogy *tsak azok* à *könyvek*, *Isten Oraculumi* es *igaz Sz. Iras*, mellyeket az *Sidok örizetek* alá bizot volt az Isten Rom: 3. 2. ℣. 1. 2. & 16. 26. à minemüvek soha az *Apocriphak* nẽ voltak.

5. Hogy az *Sz: Irasnak* męltosaga s-hitele, Isteni. Rom: 9. 17. & 11. 32. egyben vetvén, Gal: 3 21. 22. Ennekokaert fellyeb valo az Ecclesia męltosagánál.

6. Hogy mindeneknek *Egy-*

hazi

hazi es *köz* Embereknek ha idvezülni akarnak, ßükseges az *Sz. Irast* magok nyelven *olvasniok* es *tudniok*. Rom: 15. 4. & 10. 1. 2. & 16. 26.

7. Hogy az *Istennek* mindennemü *ki képelése* valosagos *Balvany*. Rom: 1. 23. egyben vetven. Rom: 2. 22.

8. Hogy az *Képek* elől valo *Vallas ßeri terdhaytas*, avagy akar minemü teremptet allatnak *imadasa*, merö *balvanyozas*. Rõ 11. 4. es *hazug ßolgalat*. Rom: 1. 25.

9. Hogy az Kereßtyen ember senkinek egyebnek nem könyörögh et, hanem tsak az Istẽnek à kiben hißen. Rom: 10. 13. 14 & 8. 15. 27. azert nem az *Szenteknek* sem az *Angyaloknak*.

10 Hogy egyedül tsak az *Christ*° à mi *Szóßólónk* az Egben. Rom: 8. 34 & 5. 2. & 16. 27.

11. Hogy az Kereßtyen Em-

bernek

bernek eggyetlen egy Aldozása, semmi nem egyeb, hanem maga *Lelkenek* es *Testenek lelki aldozattya* avagy allátása az Isteni szolgálatra, *Szentségben* es *Igazságban*. Rom: 12. 1. & 15. 16. annakokaert nem az CHRISTUS, valoságos fel-aldoztatása az Miseben.

12. Hogy az *Vallas-ßeri* Imadás, akár *dulianak* s-akar penig *latrianak* nevezteſſek az, *egyedül tsak* Istent illet. Rom: 1. 9. & 12. 11. egyben vetven. Rom: 6. 18.

13. Hogy minden Keresztyen embernek *maga nyelvén* (melyben születet) kel könyörgeni *Istenének*. Rom: 14. 11.

14. Hogy nintsen nekünk magunktul, míg à kegyelemben nem állunk, *az jora szabad akaratunk*. Rom: 7. 18. &c. & 9. 16.

15. Hogy az buja kivánság az

az *Concupiſcentia* vétek az Uyjaßülettettekben. Rom: 7. 8. 10.

16. Hogy az *Sacramentumok* nem osthatnak *gratiat* ISTENI kegyelmet *ex opere operato* magok tulaydon erejebŏl; hanem jegzik es meg petsetlik azt à mi ugyan akkor szolgaltatik ki nekünk. Rom: 4. 11. 12. & 2. 28. 29.

17. Hogy minden igaz hivŏ Keresztyen Ember, *bizonyos lehet idveſſege felŏl* életében. Rom: 8. 9. 16. 35. &c.

18. Hogy senki ez életben, *Adam* esetitŭl fogva, tökelleteſſen az Istennek Törvenyit *bé*-nem *töltheti*. Rom: 7. 10. &c. & 3. 19. & 11. 23.

19. Hogy az Vallasnak, *Etel* es *Nap* válogatasban valo helyheztetese merŏ babona. Rō: 14. 3. 5. 6. 17. 23.

20. Hogy tsak az *Ieſus Chriſtus tulaydonitot igaſſaga*, az à mi min-

ket Isten elôt igazakká tésen. Rom: 4. 9. 17. 23.

21. Hogy az Christus Teste *David magvabol* valo az *Testesüles* altal, es nem az oſtyas liſt taytékbol jesen az Altal-valoállatozaſ. Rom. 1. 3.

22. Hogy minden *igaz* kereſztyen valoſagoſſan *ſent*, es nem csak azok à kiket à Papa *canonizal* Szentek kôziben ir. Rom: 1. 7. & 8. 27. & 2. 15. 31. & 16. 2. 15. & 15. 25.

23. Hogy *Ipſe*, az *Christus* à *bekeſegnek Istene*, es nem *Ipſa* az *Aſſonyi-állat*, tôri meg az *Kigyonak* fejét. Rom: 16. 20.

24. Hogy minden leleknek *lélek iſmereti ſerint* alája kel az *felsö Hatalmaſſagnak*, az az, az Magiſtratuſnak, *fegyver* viselô Tiſt-viselônek vettetni es *adót* is kel annak fizetni. Rom: 13. 1. 2. &c. Annakokaert az *Papa-*

nak-is önnön magának (minden Pap Uraknak, az *Tsaſsaroknak*, *Kiralyok*nak es *Felsö Tiſstek*nek birtokok alá kel halgatni, hanem ha Sant-Sandekkal *kárhozatot* akarnak vonni fejekre, mint *Párt-ütök* kik az Isten *Rendeléſenek* ellene állanak. Rom: 13 2.

25. Hogy *Sz: Pal* (nem *Sz: Peter*) rendeltetet ISTEN Kegyelmebôl à Poganyoknak, es kôvetkezéskeppen *Roma*nak-is az *Pogany Nepeknek* legh-fûb Varoſanak *fü Apoſtolávul*. Rom: 15. 15. 16. 19. 20. &c. & 11. 14. & 16. 4.

Ugy tetſzik az 15. Reſznek 15. 19. 20. verſeibôl ſ-egeſzſzen az utolſo reſzbôl, hogy az Romabeli Kereſztyenek Sz: Palnak Romaban meneteli elôt, azok à Tanitok altal teretettenek meg, kiket maga elôt oda küldöt volt; mert azokat nevezi ſegitô társainak ℣. 3. Rokonſaginak ℣. 7. 13. fogoly társainak ℣. 7. Achajabeli Prædicaláſanak zengeinek ℣. 5. fejenkent maga es

Tertius baratinak ki ez Levelet irta ℣. 22. Es okaert-is menének el oly nagy ôrômmel Sz: Pál eleiben mind az Appius piatzaig, meg értven hogy ô Romaban erkezendô volna. Act: 28.15.

26. Hogy az *Romai Eccleſia*, ſinten mint az *Ieruſalemi* avagy akar mely *kivaltkeppen valo*, *meg vetkezhetik*, ſôt ugyan el-is ſakadhat à Hittûl. Rom. 11. ℣. 20. 21. 22.

Mivel azert à *minapiban tamatt Romai Egyhaz* mind ezek ellen tanit, es tôbbekben-is ſámlálhatatlan ſokakban nyilvánſaggal ellenkezik azokkal, à mikre az *Apoſtol az régi Romaiakat* oktatta volt; itellye meg, ISTEN es ez *Levél* mellyikûnk vagyon *az régi igaz Valláſon*, melyre az Apoſtol tanitotta volt az *Roma*belieket? Es hogy ha mi nem jol tselekedtûkê hogy mi ô tôllôk annyiban *kûlön*

lön kenyerre löttünk, menyiben ôk-is az *Apoſtoli* igaz *Tudomanytul* el-pártoltanak? es ha nem volté job hogy az *Sz. Pál* igaz Vallaſara térnénk viſſa, hogy nem mint az mai Romának tévelygeſeben fekûttûnk volna? es ha job; tehat az *Ieſuitak* es az *Seminar Papok* meg laſſak, s-fęllyenek-is rayta, hogy valamiképpen dolgok nem *Hit* hanem *tamadas*, nem *igaſſag*, hanem *pártolkodas*, nem *religio* hanem *Tybernél* kezdet es *Tyburnál* végezet *rebellio* legyen; à mint hogy ez-is halâloknak fô oka. Ezek inkab az *hittûl ſakat Tengerrûl*, hogy nem az békeſég ſeretô *Apoſtoli* Gyûlekezettûl lęven el-botsattattak, mivel ſenvedhetetlen dolog volt hogy az Alſo Renddel, *Esküvéſek* es *Kiralyokra* nézendô *Hivſegek* alol valo fel-ſabaduláſt hi-

Aſ. 149. 9. Ut Alexandri cauſa, iis qui ſam ſcire cupiunt patefiat judicat° eſt Epheſios Aemilio Frõtio Procõſule, non propter profeſsionis nomen, ſed propter perpetrata latrocinia: cum jam eſſet prævaricatus eſt proditor. Euſeb: hiſt: Eccl: l. 5. c. 18.

teſſenek-el: továbbá hogy párt ütést támaßanak, támadaſt inditsanak, *Királynékat* méreggel veſſeſſenek, *Királyokat* titkon meg öllyenek, az egeß Országh ßinet Puska-porral fel vetteſſek, kétſegben eſet állapottal hánnyak teſtèket az fel akaßtaſra es el-negyeleſre. Igy tißteltеſſe Iſtẽ azokat-is mindnyajokat (Lelkeket mindazaltal, ha valaßtottak, idvezitvén) valakik ki botsatottak volt ezeket. En igen felek ugyan rayta, hogy ezek tsepüvel ſem tõrõlhetik-le magokrul ez emlekezetet, hogy tudni-illik inkab voltak ök magok, *Hohéri* hogy nem mint *Chriſtus Martyri*.

Mitsoda Lelki iſmerettel tarthattyak hát az Papiſtak *Garnet* Uramat *Martyr*nak, holot tulaydon maga lelki iſmeretinek

retinek kißteteſeböl *meg vallotta* hogy *Tamadás inditaſaért*, nem *Religio*jáert ßenvedet ö halalt? De ha ez illeten *Puskapor Evangeliumu* Papok-is *Martyrok*; en tsudalom ki leßen *Hohér*? Ha ezek à *Szentek*, kitsodak *Schithak*? s kitsodak *Cannibattok*, ha ezek-is *Catholicuſok*?

Puskaporral akartak ezek az Orſzag hazat Gyüleſnek Idejen felvettetni.

De ezt ebben hagyván, ha ök fertelmeſek akarnak lenni, maradgyanak fertelmeſſegekben: Mi (kiknek hivſegünkre bizta ISTEN az *Igaz Hitet* mint valami dragalatos *letöt* joßágot) könyörögjünk ö Felſęgenek hogy ßent çletet engedgyen çlnünk, tudni illik *Hitünkhöz* illendöt, *Kegyeſſegben Chriſtus*unkhoz, ſ *Kiralyunkhoz* engedelmeſſegben: Es ha mikor çdes Idvezitönk *ily betsületre męltoztat minket*, hogy az ö *Evangelium*aert *Martyr*umſagot

2. Tim: 6, 20

Prov: 24. 21
1. Pet: 1. 17.

Act: 5. 41.

ſſẽvedgyünk: akar Oſlopok mellet valo *egetés* altal legyen az, mint *Maria Kiralyne* idejeben: akar alattomban valo *hoherkodaſok* altal, mint az *Inquiſitio Házban*; avagy dühős *fel-meſſarlas* altal, mint amaz *Pariſi* ſiralmas lakasban; akar *Puskaporral* valo fel-vettetés altal, à mint az *Orſſag Hazaval* akarnak vala nem régen tselekedni: irgalmas kegyelmének velünk munkálkodáſa altal könyörögheſsünk, Sz: Lelkenek velünk jelen léteért, ki ugy meg erősitſen *erötelẽſegünkben*; es *igaz Igyünkben* ugy meg oltalmazzon, hogy halálunkal-is örömeſt meg petsetelheſsük, az *Evangeliumi* igaz tudomant, mellyet *életünkben* hittünk ſ-vallottunk: Hogy míg élünk, aldattaſſunk Sz: Igejebẽ, mikor meg halunk magaban az URban, es az *Itelet napjan*

Lũc: 11. 28.
Apoc: 14. 13
Matt: 25. 3.
Apoc: 22. 20.

Sz: *At-*

Sz. *Attyatul* legyünk *aldottak. Ezt tselekedgyed velunk* UR *Ieſus Chriſtus*, AMEN.

AZ LELEKES ANNAK Idvezitöje közet indittatot Iſtenes közles beſsélgetes, az Chriſtus keſerves kin-ſsenvedeſének hathatoſagos erdemeſſege felöl.

LELEK.

URAM, *miert moſad meg Tanitvanyidnak labokat?*

CHR: Hogy tegedet tanitanálak, mint kellyen magadat az en Vég-vatsoramra kesitened.

LELEK. *Uram, miert hogy magad moſad meg?* Ioann 3. 14.

CHR: Hogy tegedet alázatoſſagra tanitanálak, ha en Tanitvanyom akarſs lenni:

L. Uram, miert hogy halálod elöt ſserzéd meg az Veg vatsorat? Luc: 12. 19.

C. Hogy te mentûl inkab meg emlekezheſſel az en halálomrul: es bizonyos lehefs affelôl hogy annak minden *erdemeſſege* tijed:

Ioan: 18. 2. *L. Uram, miert menel oly helyre, à holot Iudas fel tuda talalni teged?*

C. Hogy meg tudhaſſad azt, hogy en ßinten oly ßabadoſſan mentem bûneidert à ßévedeſre, mint te neha napjan valamely helyben az bûn tételre.

Ioan: 18. 1. *L. Uram, miert hogy az Kertben kezded-el kin-ßenvedéſedet?*

Gen: 3. 3. C. Mert az te bûnôd à Kertben vôt erdetet.

Matt: 26, 40 *L. Uram, miert hogy akkoron merültenek az te Valaßtot Tanit vanyid oly mély álomban, mikoron te az ßörnyü lelki kinoknak rettenetes örvenyiben kezdél be-merülni?*

C. Hogy meg mutathaſſam azt hogy en tsak magam, nem

máſſal eggyût munkalkottam az te Idvôſſegedet. Iſ: 63. 5.

L. Uram, miert hantak volt oly ſok leſt es tört elödben? Matt: 26, 4.

C. Hogy te amaz lelki Vadáßnak minden léſvetéſit es tôreit el-kerûlhefſed. Pſ: 92. 3.

L. Uram, miert hagyad meg magadat az Arulo Iudaſnak tsokolni? Matth: 26. 42.

C. Hogy *kép-mutato Atyakoknak* beßedit ßenvedvén, ugyan azon kezdethetnek az bûnnek el-tißtitáſa, à mi altal azt, az Satan *elsöben* be-hozta volt ez vilagra.

L. Uram, *miert adatál* 30. *ezüſt penzen el?* Matt: 27. 3.

C. Hogy tegedet, ôrôk fogſagodbol meg valthaſſalak. Matth: 26. 39.

L. Uram, *miert imadkozál oly nagy erös kialtaſokkal es könyhullatáſokkal?* Hebr: 5. 7.

C. Hogy azzal meg olthaſſam

az ISTEN Igaſſaganak buſulásat, mely oly ßőrnyen felgerjet vala ellenem.

Luc:22,44 L. *Uram, miert ijettel volt meg oly igen, es miert valál rettenetes kinokban?*

C. Hogy en az Iſtennek, bűneiddel ęrdemlet boßßu-allásat ßenvedven, te mētűl batrab lehess az Halálban, es ſok vigaßtaláſt találhaſs Kereßt-viſeleſedben.

Matth: 26. 39. 42. 44. L. *Uram, miert könyörgél oly gyakran, oly ahitatoſſan, hogy az Pohár el-mulnek tölled?*

C. Hogy eßedben veheſſed, hogy en akkor bűneid erdemes atkainak ßőrnyűſeget ittam es ßenvedtem meg.

Gal: 3.13.

L. *Uram, miert hagyad könyörgeſed után, Sz: akaratodat, Sz: Atyadnak akarattyara?*

C. Hogy tegedet meg tanitsalak mint kellyen magadat minden

minden nyomoruſagidban viſelned, es mely őrőmeſt kel bekes tűres altal azt à kereßtet ßenvedned, mely felől bizonyoſſan tudod hogy nem egyebűnnen, hanem mēnyei Atyadnak igaſſagos kezeiből ßarmazik rejad.

L. *Uram, miert veritezél oly ſürü viz es vér tseppekkel?* Luc:22,54.

C. Hogy tegedet meg tißtithaſſalak véres ſebhedeſidből es otsmany motskoſſagodbol.

L. *Uram, miert hagyad magadat meg fogni, holot el-mehetz vala ellenſegidnek kezek elöl?* Luc:22.54.

C. Hogy az te lelki ellenſeged meg ne fogjon tegedet, es à *külsö ſötetſegnek* tőmlőtzeben ne veſſen. Marc: 5.25. Matt: 21.13.

L. *Uram, miert hagyattatál-el Tanitvanyidtul?* Matt:26.56

C. Hogy az Iſtennel tegedet

meg bekeltetnelek kitűl teis bűneidnek miatta el-hagyattattál vala.

Ioan: 18. 8. *L. Uram, miert allal elö, hogy tsak magad fogattatnál meg?*

C. Hogy neked tudtodra esnék, hogy en bénem à te Idveſſegednek szereteti nagúb volt, hogy nem mint egeß Tanitvanyime:

Marc: 14. 51. 52. *L. Uram, miert ragadtaték meg amaz lepedös Ifiu az vitezektül lepedöjeböl bontakoztatvan ki Agyabol ugrot vala fel, halvan az nagy zayt meg fogatataſod es Fö-Paphoz vitetéſedkor?*

C. Hogy ki jelenödnek az ö *ditsöſſegek* az en meg fogattataſomban, ſ. az en hatalmamis *Tanitványimnak* meg tartaſokban azoknak dühöſs kezek ellen, kikkel ſokkal gonoßbul bantak volna hogy nem

nem mint azzal az el-ßaladot *Ifiuval.* Matt: 27. 2.

L. *Uram, miert kötöztetel meg?*

C. Hogy hitetlenſegednek idegit meg oldoznám.

L. *Miert tagadtatál meg Sz. Petertül?* Luc: 2. 57.

C. Hogy te felölled mennyei Atyá elöt valláſt tehetnék; te penig tanulhatnad meg hogy nintsé bizodalom *Emberben*, es *idvöſſeged* egyedül az en *irgalmaſſagomtul függ.*

L. *Uram, miert hogy Kakas ßo altal inditad Petert pœnitentiara?* Luc: 22. 60

C. Hogy ſenki az eßközöket mellyeket ISTEN az meg terésre rendelt, meg ne utallya, ha ßinten ſemmire kellöknek latzanak is.

L. *Uram, miert hogy Kakas ßokor fordulál ſ. tekintel Peterre?* Luc: 22. 61.

C. Hogy elödben adhatnám azt, hogy az en kegyelmemnek

nek ſegitſege nelkûl, ſemminemû eſkõz az bûnõſt I. ſtenhez minekutanna egyſzer õ tõlle el-ſzakadot, meg nem teritheti.

Ioan: 19. 5. *L. Uram, miert adanak vöres barſony köntöſt rejad?*

C. Hogy meg tudhaſſad azt, hogy en vagyok à ki az te

Iſ: 1. 8. *Scarlat-ſzinü* undók bûneidet el-võttem.

Matth: 27. 29. *L. Uram, miert coronaſztatál töviß Koronával?*

C. Hogy az átoknak *elsö gyömöltset* az *töviſſet* viſelven, meg teßik hogy en vagyok, az è vilagnak *buneit* es *rayta* levõ atkait el-vészem, es tegedet

2. Pet: 5. Apoc: 2. 10. *ſzietnek* es *ditsöſſegnek* koronájaral coronazlak.

Matth: 27. 20. *L. Uram, miert adának nadat kezedben?*

C. Hogy meg jelenteſſek hogy en nem jõttem az *törödözöt nadſzálnak el-töréſere.*

Matt: 12. 20.

L. Uram, miert tsuſoltatál meg az Sidoktul?

Matth: 27. 29.

C. Hogy te az õrdõgõt boßßõthaſſad, ki egyebkẽt meg tsufolt volna tegedet, mint az *Philiſtæus*ok Samſont.

Iud: 16. 25.

L. Uram, miert motskoltatád meg ßentſeges ortzadat põkdöſeſſel?

Matth: 26. 27.

C. Hogy az te ortzadat meg oyjam ßegyen vallaſtul.

L. Uram, miert kötek-bé ßemedet à Sidók?

Marc: 14. 65.

C. Hogy az te lelki ßemednek homalyát el-veven, *ßemtül ßemben* nézhetned *Atyamat* az Egben.

L. Uram, miert öklöztetel ſ-veretél meg paltzakkal?

Marc: 14. 65. 66.

C. Hogy meg ßabaditsalak teged az pokolbeli kinzo Lelkeknek tsapdoſaſitul es verekedeſitûl.

L. Uram,

Matth: 27. 39.
L. Uram, miert ſidogattatal meg?
C. Hogy az Iſten neked békeſeget ſolhaſſon Sz: Igéje es Lelke altal.

Ioan: 19. 3. Iſ: 53. 2. Matt: 16. 13. & 22. 30.
L. Uram, miert undoképpen tsapdoſaſokkal es verrel?
C. Hogy az te ortzadat mint az Angyalokét, ugy tündöklöteſſem az Eghben.

Ioan: 19. 1.
L. Uram, miert oſtoroztatál meg oly kegyetlen-keppen?
C. Hogy te lelked iſmeretimek furdalaſitul meg menekedheſſel, es az örök gyötrelemnek oſtorozaſit el-kerülheſd.

Marc: 14. 53.
L. Uram, miert ideztetel Pilatus eleiben?
C. Hogy te az en Itelö-ſzekem elöt ment ember lehеß az utolſo napon.

Luc: 23. 2.
L. Uram, miert vadoltatál oly hamiſſan?
C. Hogy

C. Hogy te az igaſſag ſzerint elne kárhoznal.
L. Uram, miert hogy Idegen Biro altal ſententiaztatal meg? Matt: 27. 1.
C. Hogy te az Pokolbeli kegyetlenſégnek rabſága alol ſzabadittatván meg, Iſtenednek kinek tulaydona valál, viſſza juthatnal.
L. Miert vallad meg Oh Uram, hogy Pilátuſnak raytad lévö hatalma onnan felyül valo volna? Ioan: 16, 11.
C. Hogy az *Antichriſtus* az en *kepembeliſegének* ſzine alat, önön magat minden *Fejedelemſégek es Hatalmaſſagok felet, ne magaſtallya.* Rom: 13. 1. 1. Pet: 2. 13. 14.
L. Uram miert ſzenvettel, Pontius Pilatus Romai Tsaſzar Præſidens alat? Luc: 23. 1. Ioan: 19. 1.
C. Hogy meg jelentenë hogy az *Cæſarianus*ok, es az *Romai Papas* ravaſſag fogná az utanis Eccleſiamat üldözni es Iegyezd meg jol. Apoc: 11. 8. & 17. 5. 9. 24.

engc-

Ioan:19.16. engemet tagaimban *meg feßiteni.*

Luc:23.34. *L. De miert ſententiaztatal meg Uram?*

C. Hogy az Tőrvény meg ſententiaztatot lęvén en bennem, te az Tőrvény altal ſoha meg ne ſententiaztaſſal.

Rom:8.3.

Matth:27.24. Ioan:19.6. *L. De ugyan miert ſententiaztatál meg holot ſemmit ellened nem bizonyithatának?*

C. Hogy eßedben veheſd hogy nem az magam bűnéért, hanem à tijedért bűnhőttem.

Matth:27.34. *L. Uram, miert vitettetel ki à varosbol à ßenvedeſre?*

Hebr:13.13. Luc:23.25. C. Hogy tegedet nyugodalomra az Egben viheſſelek.

Matt:27.32 mezebôl jôvő. *L. Uram, miert kenßeritek az Sidok az Cyrenébeli Simont hogy vinné az te kereßted?*

C. Hogy ertened mely igen meg erőtelenitet volt engemet az te bűnőd: es mi

volna

volna minden Kereßtyennek állapottya, az ki ez vilagnak mezejéről à Mennyei *Ieruſalem* felę indult.

Ioan:19.23. *L. Uram, miert vetköztetenek ki Ruhadbol?*

C. Hogy lathaſd mint háttam en el mindenemet az te meg valtáſodert.

Luc:23. *L. Uram, miert emeltetél kereßtre?*

C. Hogy tegedet magámal eggyűt Meny-orßagban emelheſſelek.

Luc:23.33. *L. Uram, miert függel atkozot fán?*

C. Hogy eleget tehetnek, az tiltot fának meg őtt gyűmőltseben eſet bűnődert.

Gen:2.17. *L. Uram, miert függel két Latrok között?* Luc:23.33.

C. Hogy te en drágalátos lelkem, az mennyei Angyalok közőtt hellyet lelhetnél.

Pſ:22.16. Ioan:20,20 *L. Uram, miert ßegezék kezeidet es labaidat az Kereßt-fára.*

C. Hogy

C. Hogy te-is *kezeidet* ki terjeſſed, az Igaſság munkajának tselekedetire; es ſabadſagban állaſſalak, hogy az *békeſségnek utaiban* jarnal.

Matt:27.33 L. Uram, *miert hogy Golgothaban az halottaknak agy kaponyaknak helyen feſſittetél meg?*

C. Hogy bizonyos leheſs à felől hogy az en *Halálom* ęlet à holtaknak.

Ioan:19,24 L. Uram, *miert nem oſtak meg az Vitézek az te varrás nelkül valo köntösödet?*

C. Hogy jelentetnek Eccleſiamnak, *haſonlás* es *ſakadas nelkül* valo *egyſége.*

Matt:27,34 L. Uram, *miert koſtolál mereggel egy eletet etsetet?*

C. Hogy te az *Angyaloknak kenyerét* ehetned, es ihatnad az ęletnek *vizet.*

Ioan:19.30. L. Uram, *miert mondad à Kereſztſán: El-vegeztetet?*

C. Hogy

C. Hogy tudhaſſad azt hogy az en halalom altal az Törvény be-tölt, es az az te váltſagod-is végben ment. Rom: 10,4, 2. Cor: 3.13.

L. Uram, *miert kialtal-felè keppen az Kereſſt-ſán; En Iſtenem En Iſtenem miert hagyál el engemet?* Ioan: 19. 3. 4.

C. Hogy te az Iſtentül el ne hagyattaſſal, ſ. az Pokolnak kinnyai között örök jayt Ott ne kiálts.

L. Uram, *miert lön az à közönſeges ſetetſeg, ſenvedéſed es fel-kialtáſodkor?* Matth: 27. ℣ 45.

C. Hogy gondolhaſd es abrázolhaſd azokat à pokolbeli rettenetes kinokat, mellyeket en akkor ſenvedtem, teneked, az Pokolnak veghetetlen gyötrelmiből, es az ſetetſegnek örök lantzai közzől valo ſabadulaſodert. 2. Pet: 2.4. Iud: ℣ 6.

L. *Miert ſegeſſeteéd két-ſele ſent karjaidat?* Ioan:19,23.

C. Hogy

C. Hogy tegedet, ędes lelkemet nagy ßerelemmel magāhoz kaptsolhaſſalak.

Luc:23.43. *L. Uram, hogy nyerheté meg à Lator, ki ſoha az elöt jot nem tselekedet vala, oly rövid meg teres altal, az örök ęletet?*

C. Hogy eßedben veheſd Halálomnak nagy hatálmát, az meg terőknek bűnőknek botsanattyaban, hogy egy bűnőſnek-is ketſegben eſni ne kellyen.

Luc:23.39. *L. Uram, miert hogy az maſik Lator-is, haſonlokeppen nem idvözüle, holot az-is ßintén oly kö[illegible] függ vala hozzad?*

Rom: 9.18. 22. C. Mert, el-hagyhatom à kiket akarok, hogy meg kemenyedvén gonoßſagokban elveßßenek; es è keppen fęllyenek mindenek, fel-ne fuvalkodgyanak.

L. Ura

L. Uram, miert kiáltal oly fennyen ſ-oly kemenyen, mikoron Sz: Lelkedet ki-botsatad? Matt:27,50

C. Hogy meg jelennyek, hogy ſenki az en ęletemet tőllem el nem vőtte, hanem magam tőttem azt le ßabadoſſan.

L. Uram, miert ajanlad lelkedet, Sz: Atyádnak kezében? Luc: 23.46

C. Hogy tanitsalak tegedet, mit kellyen neked-is tselekedned, midőn te-is ki-mulol. Ioan: 13.1.

L. Uram, miert haſada két felé az Templumnak kárpittya? Matt:27,51.

C. Hogy meg mutaſſam, hogy az Levitai Tőrveny tőbbe már az Sidok es à Pogányok kőzőtt kőz-falul nem leßen; es hogy az Egnek uta akkor nyilatkozot-ki minden Hivőknek. Eph: 2.14. Heb: 10.19. 20.

 L. Uram,

Matth: 27. 51. *L. Uram, miert indula meg az föld s-hasadozanak az kössiklak meg halalod orajan?*

C. Uroknak halalan es az bűnős ßiveknek kegyetlen kemenysegen ißonyodtanak.

L. Uram, miert nem törek meg neked-is ßáraidat, miként az két felöl melletted fel feßittetet Latroknak?

Exod: 11,45 Ps: 22.19. Zach: 12.10 C. Hogy tudhassad hogy semmit egyebet ők en raytam nem tselekedhettenek, hanem tsak azokat mellyek en felőllem meg jővēdőltettenek volt hogy ők meg mivellyek, s-en el-ßenvedgyē.

Ioan: 20.34 *L. Uram, miert lyiggalak meg Sz. oldalodat az lantsaval?*

C. Hogy neked utad lenne ßivehez valokőzleb jőveteledre.

Ioan: 19,34. *L. Uram, miert folya Sz. oldaladbol vizes vér ki?*

C. Hogy

C. Hogy bizonyossan tudhassad hogy en meg őlettettem volt, holot ßivemnek véreis ki omlot es az ßiv kőrnyűl valo viz is ki folyt; mely midőn meg leß soha ember tőbbe nem ęlhet.

L. Uram miert hogy elößßör vér, s-annakutanna viz folya ki ßent oldaladbol? Ioan: 19. 34.

C. Hogy tegedet két dologra tanitanálak: 1. Hogy veremnek omlása altal ment végben Igazulásod es Meg Szenteltetesed, idvessegedre: 2. Hogy az en Lelkem, az Kereßtseg-vizének, es az Vég-vatsorának jo lelki ismeretes vétele altal, munkalkodik te benned igassagot es ßentseget, mely altal ditsőitened kel engemet.

L. Uram, miert nyilatkozanak Koporsok meg Sz: halalodkor?

Vagyon az Sziv kôrül egy hártya mellyet Pericardiumnak neveznek, ebben viz áll à vegre hogy az Sziv hivôsedgyek es nedvesüllyôn, hogy valamint az szünetlen mozgas miat meg ne fuladgyon. Ez hartya mihelt meg lyikad soha az ember tôbbe nem ęlhet. Col: Anat:. l. 7. hist: de nat: hum: l. 1. enarr: 87. 5. Matth: 27. 52.

 C. Hogy

C. Hogy jelenteném, hogy az halál az en halalom altal akkor ſebhedet halálos keppẽ, ſ-győzettetet meg.

Matth: 27. 60. *L. Uram, miert temettetél-el?*

C. Hogy az te bűneid ſoha te ellened itiletre fel ne tamadhaſſanak.

Matth: 27. 60. Ioan: 19. 33. 39. 40. *L. Uram, miert akaral oly két betsülletes Tanátsos Emberek* Nicodemus, *es* Arimatheabeli Ioſeph *altal, el-temettetni?*

C. Hogy halálomnak valoſaga (mely az te életednek ſzerző oka) mentűl nyilvabban ki hirhednek mindeneknek.

Ioan: 19. Matth: 27. 79. *L. Uram, miert temetkezel uy koporſoban, melyben az elöt ſenki még nem feküt vala?*

C. Hogy meg tudodgyék, hogy nem más, hanem en tamadtam-fel: ſ-nem-is maſoknak hatalma hanem magam ſajat ereje altal.

L. Uram,

L. Uram, miert tamada-fel az te Teſted? Matth: 28.

C. Hogy bizonyos lehetſs à felől, hogy bűneid el-tőröltettenek es magad meg igazultal. 1. Rom: 4. 25.

L. Uram, miert tamadanak annyi ſok el-alut Szenteknek Teſtek fel, az te Fel-támadáſodkor?

C. Hogy mint egy bizonyſaga lenne, ez annak hogy minden Szentek az en Fel-tamadáſomnak ereje altal fel-támadnak, az utolſo napon. Act: 17. 21.

L. Mit adgyak Uram, en mind ezekért te neked? Pſ: 115. 11.

C. Teremptődet ſereſſed, es valtozzál uy Terẽtet allattá. Gal: 6. 17.

URUNK *SZENVEDESE*-nek ſzemléleſe felet el-amult Léleknek (*Soliloquiuma*) magaban valo beſzélgeteſe.

MIt tselekedel Oh édes Idvözitőm es örökké áldando meg váltom, hogy è képpen *Iudas*tul el-árultatal, el-adattatal az *Sidoktul*, mint valami gonosz tevő meg fogattatal, es kötözve vitettetél mint az Barany az meg ölétésre? Mitsoda gonoszságot miveltel, hogy ily nyilván be kelle *idéztetned*, hamissan *vádoltatnod*, es meg nagy méltatlá sententiaztatnod. *Annas* es *Cajaphas* akkori *Sido* Fő Papok előt, még penig Romai Tiztviselőnek ugymint *Pilatus*nak Székin! Mi lehetet az te vetked? kin töttel valaha *boszszuságot*? hogy ily keserves *osztorozások* esnek raytad, coronával tövisszel *coronaztatól*, tsuffagokkal *motskoltatól*, *rutoltatól* az szoval, ökéllel *öklöztetél* es paltzakkal *ütögettetél*? Oh URAM mitsoda erdemed miat

pökdöstetek meg ily rut *nyállal* áldot Ortzád, es szegyennel mint egy ugyan *be-fedeztetek*? ruhadat sorsal *el-osztak*, kezeidet es labaidat az kereszt-fan *ki szegezek*, *fel emelének* az meg atkozot-fán, Latrok közibén *feszitenek* es etsetet mereggel egyelitettet itatának veled: halálos rettenetes nagy szorultságban, az ISTEN bosszu-állásanak oly Tengerét usád meg, hogy nagy keservessen kialtoznod kellet, mint ha ugyan tellyességgel elhagyattál volna az Istentül à te Sz: Atyadtul? Sőt, hogy artalan Szivedet-is, éles lantzaval *furdalták* ugy hogy édes *Anyadnak* szeme-lattara dragalatos véred omlék ki abból: Edes Meg váltom mely szörnyü gyötrelemben voltál, mikoron ezeket szévednéd, melynek tsak meg gódolása-is engemet, imé

tsak nem el-ajultat! Vatig ertekezem vetkedén, de semmit benned nem találhatok; tsak annyit sem hogy valaha *tsalardság találtatot volna sájadban.* 1.Petr:2,22. *Ellensegid* eleggé voltak rayta, de tsak egy-is közzöllök à *bünrül tegedet meg nem fedhete. Vadolo Tanuid* Ioan: 1.49. (kiket tsak elő fogtak) nem járának egy nyomon az Tanu-vallasban; az *Biro*, ki tegedet nyilván meg sententiáza, *Artatlansagodat* Matth: 27. 19. nem tagadgya: mellyért Felesege-is hozzá küldé, tudtára advã neki hogy ő meg tanittatot legyen eyjeli almában te neked igaz ember voltod felől, annakokaert meg latná hogy semmi igaztalansagot raytad ne eytene. Az *Szazados* ki sententiad szerint meg lakoltata, igazan meg vallá, hogy *te igaz ember, s-valosagossan Isten Fia volnál.* Az veled eggyüt függő

gő *Tolvay*-is igazita, *hogy* tudni illik, *semmi gonosst nem tselekedtél.* Mi hát még-is Oh URAM, oka ez kegyetlen Gyalázatodnak, kín-vallásodnak es Halálodnak? En URAM, en vagyok oka ez te keserüségidnek: az en bünöim eytettek raytad à Segyént, *alnoksagim* adtanak méltatlan *bossüsag szenvedesedre, alkalmatossagot.* En töttem à bünt, s-te plagaltatál meg erette: en valék à *bünös*, s-te *ideztetel-bé*, en gonosskodam, s-te raytad esek *halál*; en vétettem s-te függel *keresztén.* Oh *Isten* szerelmenek melysege! Oh mennyei *kegyelemnek* tsudálatos rendelese! Oh Isteni *irgalmassagnak* mérsekelhetetlen mertéke! Az *Hitetlen* vetkezik s-az *Igaz* bünhösük; az bünös eleb áll s-az *ártatlan* be-ideztetik; à *Gonosztévö* ment ember, s-à ki *kárt nem tött*, sen-

tentia à fején. A mit à *gonoß ember* erdemel, azert ßenved az *jo ember*; à ßolga tötte az *botrankozaßt*, s-az UR ßenved *Kereßt-fát*. Mit mondhatok egyebet? Az *ember* teßi à vetket, s-az ISTEN hal meg! Oh Iſtennek Fia! ki jelentheti eléggé-ki az te *ßerelmedet*? ki magaßtalhattya *raytunk eſdekö ßinedet*? *ditsiretedet* ki mondhattya ki? En *fuvalkodtam* vala fel, s-te *alaztatál meg*: en lök *engedetlen* s-te *hodolál meg*: en öm meg az *tiltott fa gyümöltset*, s-te fűggél az *átok alat levö fánn*: en *torkoskodam*, s-te vallád meg à *koplaláſt*: az *gonoß kivanſag* vinn engemet à *tettetes Almának* meg etelere, tegedet penig az *tökelletes ßeretet* à *keſerü Pohárnak* meg iváſára: en az *gyümöltsnek edeſſeget* koſtolam, te penig az *meregnek keſerüſeget*. Oh édes Iſtenem, itt vetem eßembem az te *jo voltodat*,

todat, es az en *roßßaſagomat*; az te *igaſſagodat* es az en *hamiſſagomat*; az en teſtemnek *hitetlenſeget*, es az te termeßetednek *kegyeſſeget*. Es mivel aldot *Idvezitöm* mind ezeket ßéveded érettem; *mit fizeſſek már mind ezekért* ßegeny bűnös Lelekre ruhazot *jo tetemenyidert neked*? Bizonyara, URAM, meg vallom, hogy Teremtteſemert többel tartozom hogy nem mint az menyit fizethetnék; mert erre nezve kötteles vagyok arra, hogy tellyes minden erömböl es indulatimbol tegedet ßereſſelek es imadgyalak. Ha azert egeßßen *magammal* tartozom teneked hogy *magammal* engem ajãdekoztál meg az teremtesben; mivel tartozhatom hát, hogy è keppen *tennen magadat* adtad érettem ily kegyetlen halálra, *idveſſegem* meg ßerzéſenek oka-

ert? nagy jo tetemeny lőn hogy engemet *semmiböl* teremtél; de mitsoda nyelv jelentheti elégedēdőkeppen ki ëz irgalmassagnak nagy voltát, hogy te engem ki męg az *semminel-is semmire kellöb* valek ily dragalatos áronn valtál meg? Nyilva, URAM, ha az hálá-ádást, mellyel neked tartozom, mëg nem fizethetem; (s-ki-is fizethetne meg neked, ki másokkal *erdem* es *merték* nelkül kőzlőd irgalmadot?) kegyelmes aldomásodnak aradtsaga az, hogy engemet illyeten *közöseddé* téßes; ki nem hogy ßerelmednek derekas kőltsőnet fizethetném meg, de męg tsak *interestét* felpenzét sem adhatom annak meg.

De, oh ędes Iesuson, te tudod hogy rejam ruhazot képednek el-veßtese ulta; (ßerentsetlen első Szűleimnek esetek miat,) tellyes tehetsegemből es elmemből, az mint kellene tegedet nem ßerethetlek: annakokaert, mikeppen elsőben mikoron męg *haragnak fia* es az el-veßet s-kárhozot vilagnak seprűlekje volnek, ßerelmedet velem kőzled; azonkeppen mostan-is, kérlek őntsed Sz. Lelked altal, *tehetsegim* es *indulatim* kőrnyűl, Sz. ßerelmedet, hogy noha en soha teneked erdemed ßerint meg nem fizethetek; igyekezhessem mindazaltal tsak annyiban-is neked adosságomat meg adni, az menyiben *irgalmas* voltodra tekintvén te azt be veheted; hogy tißta Szivel ßerethessem Fele-barátomat *te eretted*, tegedet penig *magadért*, mindenek felet. Ne essek semmi dolog *kedvemert* nekem, ha-

nem tsak á miben te *gyönyörködöl*. Ne engedd már ędes meg váltom, ßegęy ßolgaddal ſoha többe el-veßni, kit te ily dragán, dragalatos véreden valtottal meg. Oh nehagy ſoha ez véghetetlen ßerelmedrůl, es *Váltſagomnak* ez ki mondhatatlan jo teteményérůl el-feletkeznem: egyebként bár ſoha ne-is lőttem volna inkab.

Es holot Sz. Lelkednek hozzam jővetelire immar męltoztattal; engedgy egy nehany ßokat, mennyei ędes Atyam Lelkeknek Attya, Fiad felől valo elmelkedéſemben, Uramnak Sz. Fůleiben hángoztatnom. Ha te oh ßerelmes Atyam engemet hitetlenſegemért, erdemem ßerint meg akarnál utálni, kerlek irgalmazz nekem Fiad érdemeért, ki ily ſokat ßenvedet erettem. Ha en ben-

nem,

nem, haragot es fel ingerléſt indito nyavalyaſſagnál ſemmit egyebet nem talalß-is, mindazaltal tekints *fiad érdemére* ſ-lathatz ott okot, *irgalmaſſagra* es *ßánakozaſra* inditót, elegedendőt. Tekintsed meg teſteſűleſének *titkos voltát*, s-botsaſd meg bűneimnek *nyavalyaſságat*: Es valamenyißőr Sz. Fiadnak *Sebei* ßemed eleiben fordulnak; Oh hadd reytezzenek el bűneimnek *jayjai* előlled. Valamikor ßentſęges vérenek *piros-volta* tűndőklik előtted: Oh tőrőlteſſek ki kőnyveből kárhozatos volta. Teſtemnek *bujaſágaval* nem egyßer ingerlettelek haragra: oh az ő teſtenek tißtaſaga, vigyen *irgalmaſſagra*: hogy az mikeppen az en teſtem az bűntetelre engem el-kitsegetet, azonkeppen az ő ßentſeges teſte vigyen me-

gint

gint *kedvedben. Engedetlenſegem* nagy boſſu-állaſt érdemle; de az ő engedelmeſſegen ſokkal fontoſſab irgalmaſſagra męlto. Mert melliyik ember érdemelhet akar mit-is hogy megſzenvedgyen, melliyik ISTEN botsanatot nem erdemelhetne? Midőn Szenvedeſednek *nagyſágat* meg gondolom, akkor veſzem eſzemben im ez mondáſnak *i-*
1. Tim. 1. 15. *gaz voltat: Az Ieſus Chriſtus, jöt es vilagra hogy à nagy bunösöket meg tartana.* Mérede te Oh Cain állatni *hogy az te büneid nagyubbak hogy nem mint meg botsattathatnanak?* Hamiſſat mondaſz mint Gyilkos, mert az egy *Chriſtus*nak irgalmaſſaga elegedendő volna az *meg botsataſra, ha mind ez vilag Cain volna-is*, tsak *hinne* ſ. tartana *pœnitentiát*. Hol menyi bűnősők vănak-is ez vilagon, bűnők *nem vég nelkül valo*; de az

Iſten

ISTEN irgalmaſſaga *végbetetlen*: Annakokaert, Oh ędes Atyám, azert à keſerves Halálert es véres kín-valláſert, mellyet Szent *Fiad* az *Ieſus Chriſtus* erettem ſzĕvedet, s-en-is moſtan eſzedben jutatok, enged es botsaſd meg nekem minden bűneimet, ſzabadits meg azokkal męltan ęrdemlet atkaidtul es boſſu-allaſodtul: es az ő erdemeſſege altal, hadd reſzeſűllyek Oh URAM, *irgalmaſſagodban*. Ez-is te irgalmaſſagod hogy ennyire *untatlak* erette. Nem-is ſzűnik bizonyara az en *untataſom* meg az zőrgetéſtűl es kialtáſtul, valamiglen fel nem ſerkenſz, s-*Kegyelmednek* Aytajat nekem meg nem nyitod. Es ha egeſzſzen nem kőzlőd-is velem, de URAM, meg ne vonnyad irgalmaſſagodnak morſalekit tőlem,

lem,

lem, s meg elegßik Szolgálo-Leanyod vélle.

Es holott minden *jo tetemenyidért* egyebet nem kivanß, hanem hogy Szivemnek belső indulattyabol ßeresselek tegedet (melynek az Uy *Teremtet allattá valo valtozas* leg igazab kúlső bizonysaga;) es egyßer s. mind, ßinten oly kőnyű engemet neked Uy Teremtésé tenned mint meg parantsolnod: *Terempts kerlek, Oh Christusom, uy Szivet, es uy Lelket en bennem*, s. meg látod (az O Adamot es annak veßet kivansagit meg öldőkölvén) mint fogok neked mint Uy *Teremtésed* ßolgalni, *uy* életben; *uy* uton modon, *uy* nyelvel, *uy* beßeddel es *uy* tselekedettel; Nevednek ditsőssegére, es sok bűnős Lelkeknek ahitatos Peldám altal, meg nyeresekre.

Oltal-

Oltalmaz Oh en Idvezitőm engem őrőkke az *Pokolnak gyötrelmitül* es az *ördögnek* kegetlenségetül. Es mikoron ez árnyek vilagbol ki kőltőzni akarok, kűld el Sz. *Angyalidat* erettem, hogy mikent az *Lazár* Lelkét, engemet-is vigyenek az te Orßagodban. Fogadgy be te-is akkor, engem az őrvendetes *Paraditsőban*, mellyet ám igirél az meg terő *Tolvaynak*, ki lelke ki-muláſa tayjan az kereßten, oly ahitatoſſan untata irgalmaſſagodert, es Orßagodbā valo be-botsattataſaert. Add meg ezeket Oh UR *Ieſus Chriſtus* az te *Nevedért*, kinek en tulaydonitok az mint hogy illik is minden ditsőſſeget, tißteſſeget, ditsiretet, es Uralkodáſt, moſt es mind őrőkke,

AMEN.

VEGE.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

AZ NYOMTATASBAN Esett nemely fogyatkozasokat az Keresztyen olvaso igy igazitsa-el.

Nezne pro nézve pagina 8. linia 4. Oszve-eggyelettenek pro eggyesettenek pag. 15. L. 1. állatnak pro állatunk pag. 19. Lin. 2. lévô pro lévôt pag. 23. lin. 22. szégyenseg pro szegénység pag. 81. lin. 2. med pro menned pag. 82. lin. 1. Isteni pro Isten pag. 85. lin. 12. Semmi egyeb pro semmi nem egyeb pag. 86. lin. 18. Irgalmassagnal pro irgalmassaganal pag. 103. lin. 10. Uy pro Uyjá pag. 127. lin. 3. Emberé pro ember pag. 136. lin. 17. Vakoknok pro vakoknak pag. 149. lin. 3. Fôldeinkben pro füleinkben pag. 157. lin. 6. Keszitettek pro keszitetett pag. 165. lin. 23. Titekek pro titeket pag. 167. lin. 19. Sententiat pro sententiajat pag. 170. lin. 6. Orôn pro ôrom pag. 179. lin. 11. Dominus pro Doctor pag. 209. lin. 9. Egyekezem pro igyekezem pag. 228. lin. 3. Ez szokat elkel hadni? El-valasztattak az Szent Peter az kik el-valasztattak az idvességre pag. 229. lin. 11. & 12. Tartartya pro tartya pag. 240. lin. 4. Iartul pro jartal pag. 277. lin. 2. Minemüt pro minemü pag. 299. lin. 1. Minket pro mikent pag. 319. lin. 3. Nyazo-foztokkal pro nyuzo-foztokkal pag. 421 lin. 12. Keszűnkben pro eszünkben pag. 424 lin. 19. Alta pro altal pag. 434. lin. 2. Rattent pro rettent pag. 553. lin. 13. Gólgok pro dolgok pag. 580. lin. 4. Szinü pro szivü pag. 596. lin. 15. Adgyak pro adgyuk pag. 871 lin. 1.